

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia, ympäristönsuojelulakia, kemikaalilakia ja rikoslakia. Osa ehdotetuista Fmuutoksista on välttämättömiä EU:n jätesäädöspaketin ja pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annetun asetuksen täytäntöön panemiseksi, osa johtuu kansallisista tarpeista. Ehdotuksilla pantaisiin täytäntöön myös tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämisestä annettuun direktiiviin sisältyvät tuotekiellot ja merkintävaatimukset. Esityksellä toteutetaan pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman strategiseen kokonaisuuteen ”Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi” sisältyviä kirjauksia, joilla lisätään jätteen kierrätystä ja siten vahvistetaan Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä.

Jätelaissa ja sen nojalla annettavissa asetuksissa säädettäisiin uusista jätteiden kierrätystä ja erilliskeräystä koskevista tavoitteista ja velvoitteista. Tavoitteena olisi, että yhdyskuntajätteestä valmisteltaisiin uudelleenkäyttöön tai kierrätettäisiin 55 painoprosenttia vuonna 2025, 60 painoprosenttia vuonna 2030 ja 65 painoprosenttia vuonna 2035. Myös pakkausjätteiden kierrätystavoitteet kiristyisivät. Kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi esitetään uusia, nykyistä selvästi tiukempia kuntiin, jätteen haltijoihin ja pakkausten tuottajiin kohdentuvia jätteiden erilliskeräysvelvoitteita. Jätteitä ammattimaisesti kerääviä veloitettaisiin edistämään jätteiden uudelleenkäytön valmistelua.

Kunnan järjestämisvastuulla olevien erilliskerättävien jätteiden kuljettamisen osalta ehdotetaan nykyisen kaksoisjärjestelmän lakkauttamista ja siirtymistä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen osalta kunta voisi edelleen laissa säädettyjen edellytysten täytyessä päättää, että kiinteistön haltijan on järjestettävä kuljetus.

Pakkausten tuottajien ja kuntien olisi järjestettävä asumisessa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräys yhteistoiminnassa. Tuottajat ja kunnat veloitettaisiin sopimaan yhteistoiminnasta sekä korvauksista, jotka tuottajat maksavat kunnille pakkausjätteen kiinteistöittäisestä erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta tuottajien järjestämään jätehuoltoon. Pakkausten tuottajien tulisi vastata vähintään kahdeksastakymmenestä prosentista koko pakkausjätehuollon kustannuksista.

Tuottajavastuujärjestelmiä koskevia vähimmäisvaatimuksia lisättäisiin ja täsmennettäisiin. Tuottajayhteisöjen olisi edistettävä tuottajien mahdollisuutta hoitaa eri tuotteita koskevat tuottajavastuovelvoitteensa yhden toimijan kautta. Pakkausten tuottajayhteisön toimialan tulisi kattaa kaikki pakkausmateriaalit. Lisäksi uusilla säännöksillä pyrittäisiin saamaan kansainvälistä etäkauppaa harjoittavat toimijat osallistumaan tuottajavastuujärjestelmiin.

Esitys liittyy vuoden 2021 toiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 EU-säädösten valmistelu	6
1.3 Hallituksen esityksen valmistelu	7
2 Uudistettujen jätedirektiivien tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	8
2.1 Jätteitä ja jätehuoltoa koskevat määrälliset tavoitteet	8
2.2 Sivutuotteita ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva sääntely	10
2.3 Jätteen syntymisen ehkäiseminen	10
2.4 Laajennettu tuottajavastuu ja tuottajavastuujärjestelmien yleiset vähimmäisvaatimukset	11
2.5 Raportointivaatimusten yhdenmukaistaminen ja selkeyttäminen	12
2.6 Toimivallan siirtäminen komissiolle	12
3 Nykytila ja sen arviointi	13
3.1 Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen sekä uudelleenkäytön edistäminen ..	13
3.2 Yhdyskuntajätteen, pakkausjätteen ja rakennus- ja purkujätteen jätehuolto	15
3.2.1 Yhdyskuntajätteen kaatopaikkakäsittely	15
3.2.2 Yhdyskuntajätteen uudelleenkäytön valmistelu ja kierrätys	16
3.2.3 Pakkausjätteen kierrätys	17
3.2.4 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräysvaatimukset	17
3.2.5 Rakennus- ja purkujätteen erilliskeräys ja hyödyntäminen	19
3.3 Kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetuksen järjestäminen	19
3.4 Tuottajavastuujärjestelmät	22
3.4.1 Käytössä olevat tuottajavastuujärjestelmät ja jätedirektiivien edellyttämät muutokset	22
3.4.2 Pakkausjätehuollon sääntely	23
3.4.3 Etäkauppa	25
3.5 Sivutuotteet ja jätteeksi luokittelun päättymisen	26
3.6 Selvillääolo-, tiedonanto-, kirjanpito- ja raportointivelvollisuudet	27
3.6.1 Selvillääolo-, tiedonanto- ja kirjanpitosäännökset	27
3.6.2 Raportointivaatimukset	27
3.7 Kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyvät julkisiin hankintayksiköihin sovellettavat menettelyt	28
3.8 Jätelain rangaistussäännösten syyksiluettavuuskynnys	29
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	30
4.1 Keskeiset ehdotukset	30
4.1.1 Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen sekä uudelleenkäytön edistäminen	30
4.1.2 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet ja kierrätysveloitteet	30
4.1.3 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräystä ja hyödyntämistä koskevat vaatimukset	31
4.1.4 Kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetuksen järjestäminen	32
4.1.5 Tuottajavastuu	33

HE 40/2021 vp

4.1.6 Sivutuotteet ja jätteeksi luokittelun päättyminen	35
4.1.7 Selvilläolo-, tiedonanto-, kirjanpito- ja raportointivelvollisuudet.....	35
4.1.8 SUP-direktiivin tuotekiellot ja merkintävaatimukset	35
4.1.9 Syyksiluettavuuskynnyksen laskeminen jätelain rangaistussäännöksissä	36
4.1.10 Hankintayksikön velvollisuudet kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun hankinnassa	36
4.1.11 Direktiivien liikkumavaran hyödyntäminen.....	36
4.2 Vaikutukset	37
4.2.1 Yleistä esityksen vaikutuksista ja niiden arvioinnista.....	37
4.2.2 Vaikutukset kierrätystavoitteiden saavuttamiseen	38
4.2.3 Vaikutukset kotitalouksiin	39
4.2.4 Vaikutukset kuntatalouteen ja kunnallisen jätehuollon kustannuksiin.....	43
4.2.5 Yritysvaikutukset	46
4.2.6 Vaikutukset julkisille organisaatioille.....	59
4.2.7 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	59
4.2.8 Ympäristövaikutukset	62
4.2.9 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	68
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	72
5.1 Yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteiden täytäntöönpano	72
5.2 Kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetuksen järjestäminen.....	79
5.2.1 Kiinteän yhdyskuntajätteen kuljetus	79
5.2.2 Saostus- ja umpisäiliöljetteen kuljetus	87
5.3 Pakkausjätehuolto ja pakkausten tuottajavastuu	88
5.4 Etäkauppa.....	97
5.5 Sivutuotteet ja jätteeksi luokittelun päättyminen	98
5.6 Hankintayksikön velvollisuudet kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun hankinnassa	98
5.7 Muiden jäsenvaltioiden esittämät tai suunnittelemat toimenpiteet	99
5.7.1 Yleistä muiden jäsenvaltioiden tarkastelusta	99
5.7.2 Jätteitä ja jätehuoltoa koskevat tavoitteet ja velvoitteet	100
5.7.3 Jätteiden erilliskeräyksen sääntely ja toteuttaminen	102
5.7.4 Pakkausten tuottajavastuu	105
5.7.5 Sivutuotteita ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva sääntely	108
5.7.6 Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetus.....	110
6 Lausuntopalaute	111
6.1 Yleistä	111
6.2 Jätelain yleiset säännökset.....	112
6.3 Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen sekä uudelleenkäytön edistäminen	113
6.4 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräys ja kierrätys	114
6.5 Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetuksen järjestäminen	116
6.5.1 Lausuntopalautteen sisältö	116
6.5.2 Lausuntopalautteen huomioon ottaminen	118
6.6 Tuottajavastuujärjestelmä	120
6.7 Pakkausten jätehuolto ja tuottajavastuu	123
6.7.1 Lausuntopalautteen sisältö	123

HE 40/2021 vp

6.7.2 Lausuntopalautteen huomioon ottaminen	125
6.8 Jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvät hallinnolliset velvollisuudet	127
6.9 Alueellisesta jätesuunnitelmasta luopuminen ja alueellinen yhteistyöryhmä	130
6.10 SUP-direktiivin tuotekiellot ja merkintävaatimukset	131
6.11 Rangaistussäännökset	131
6.12 Hankintayksikön velvollisuudet kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun hankinnassa	132
6.13 Muut säännökset	132
6.14 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto	133
7 Säännöskohtaiset perustelut	134
7.1 Jätelaki	134
7.2 Ympäristönsuojelulaki	175
7.3 Kemikaalilaki	176
7.4 Rikoslaki	177
7.5 Elintarvikelaki	177
8 Lakia alemman asteinen sääntely	178
9 Voimaantulo	179
10 Toimeenpano ja seuranta	180
11 Suhde muihin esityksiin	181
11.1 Riippuvuus muista esityksistä	181
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	181
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	182
LAKIEHDOTUKSET	190
1. Laki jätelain muuttamisesta	190
2. Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta	218
3. Laki kemikaalilain muuttamisesta	220
4. Laki rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta	222
5. Laki elintarvikelain 83 §:n muuttamisesta	224
LIITTEET	225
RINNAKKAISTEKSTIT	225
1. Laki jätelain muuttamisesta	225
2. Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta	281
3. Laki kemikaalilain muuttamisesta	285
4. Laki rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta	289
5. Laki elintarvikelain 83 §:n muuttamisesta	292

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esityksen valmistelu on ollut tarpeen EU:ssa hyväksytyjen uusien jätealan säädösten täytäntöön panemiseksi sekä pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman toteuttamiseksi. Esityksen taustalla on myös kansallisia jätelainsäädännön kehittämistarpeita.

Euroopan komissio hyväksyi joulukuussa 2015 kiertotalouden toimenpideohjelman¹, jonka tarkoituksena on vauhdittaa Euroopan siirtymistä kohti kiertotaloutta, parantaa kilpailukykyä, tukea kestävää talouskasvua ja luoda uusia työpaikkoja. Osana kiertotalouden toimenpideohjelmaa EU:ssa hyväksyttiin kesällä 2018 ns. jätėsäädöspaketti, jonka keskeisenä tavoitteena on tehostaa jätehierarkian (etusijajärjestys) noudattamista ja lisätä materiaalien resurssitehokasta käyttöä ja kierrätystä. Jätėsäädöspaketti sisältää neljä jätealan direktiiviä, joilla muutetaan kuutta jätealan keskeistä direktiiviä (jäljempänä jätedirektiivit): jätedirektiiviä², pakkausjätedirektiiviä³, kaatopaikkadirektiiviä⁴ sekä romuajoneuvodirektiiviä, paristo- ja akkudirektiiviä ja sähkö- ja elektroniikkalaiteromudirektiiviä (SER-direktiivi)⁵. Direktiivimuutokset tulivat voimaan heinäkuussa 2018 ja ne olisi tullut panna täytäntöön jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä 5.7.2020 mennessä. Lisäksi EU:ssa hyväksyttiin kesällä 2019 tiettyjä muovituotteita koskeva niin sanottu SUP-direktiivi⁶, jonka vaatimukset on pantava kansallisesti täytäntöön vaiheittain 3.7.2021 ja 31.12.2024 välisenä aikana.

Esityksellä toteutetaan pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman strategiseen kokonaisuuteen ”Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi” sisältyviä kirjauksia, joilla lisätään jätteen kierrätystä ja siten vahvistetaan Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä. Hallitus on sitoutunut muun muassa luomaan jätesektorille kierrätys- ja kiertotaloustavoitteita tukevan vision, joka ulottuu 2030-luvulle ja jonka tavoitteena on kierrätysasteen nostaminen vähintään EU:n kierrätystavoitteiden tasolle; varmistamaan, että kunnissa noudatetaan jä-

¹ Kierto kuntoon - Kiertotaloutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. COM(2015) 614 final, Bryssel 2.12.2015. https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/FI/1-2015-614-FI-F1-1_PDF

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/851, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/852, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, pakkauksista ja pakkajätteistä annetun direktiivin 94/62/EY muuttamisesta

⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/850, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, kaatopaikoista annetun direktiivin 1999/31/EY muuttamisesta

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/849, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, romuajoneuvoista annetun direktiivin 2000/53/EY, paristoista ja akuista sekä käytetyistä paristoista ja akuista annetun direktiivin 2006/66/EY ja sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin 2012/19/EU muuttamisesta

⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 904/2019, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämisestä

telain säännöksiä silloinkin, kun kuljetukset on annettu kiinteistön haltijan järjestettäväksi; tehostamaan muovinkierrätystä; sekä selvittämään mahdollisuutta käynnistää tekstiilien erilliske-räys ennen jätedirektiivissä asetettua vuoden 2025 määräaika.

Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annettua EU:n ase-tusta⁷ (*POP-asetus*) täydentäviksi POP-jätteitä koskeviksi säännöksiksi. Lisäksi esitetään muita kansallisiin jätelainsäädännön kehittämistarpeisiin perustuvia ehdotuksia esimerkiksi kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyvistä, julkisiin hankintayksiköihin sovellettavista menet-telyistä, sekä rangaistuksia koskevien säännösten muuttamiseksi.

1.2 EU-säädösten valmistelu

Komissio antoi 2.12.2015 ehdotuksensa jätedirektiivin⁸, pakkausjätedirektiivin⁹, kaatopaikka-direktiivin¹⁰ sekä romuajoneuvodirektiivin, paristo- ja akkudirektiivin ja sähkö- ja elektroniik-kalaiteromudirektiivin (SER-direktiivi)¹¹ muuttamiseksi. Ehdotukset perustuivat osittain ko-mission vuonna 2014 antamaan, kyseisten direktiivien muuttamista koskeneeseen ehdotuk-seen¹², jonka komissio veti pois helmikuussa 2015. Näitä ehdotuksia koskevat komission taus-taselvitykset, vaikutusarviot ja yhteenvedot sidosryhmäkuulemisten tuloksista löytyvät komis-sion verkkosivulta https://ec.europa.eu/environment/waste/target_review.htm.

Komission ehdotuksia käsiteltiin neuvoston ympäristötyöryhmässä kahden vuoden ajan. Euroo-pan parlamentti antoi ehdotuksista ensimmäisen lukemisen muutosehdotuksensa 14.3.2017. Alustava sopu epävirallisissa kolmikantaneuvotteluissa saavutettiin joulukuussa 2017. Euroo-pan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät direktiivit 30.5.2018 ja ne julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 14.6.2018. Direktiiviehdotusten käsittelyä koskevat tiedot ovat saatavilla EUR-Lex-verkkosivustolta¹³.

Valtioneuvoston kirjelmä direktiiviehdotuksista ([U 27/2015](#)) annettiin eduskunnalle 28.1.2016. Talousvaliokunta, ympäristövaliokunta ja suuri valiokunta antoivat kirjelmästä lausuntonsa¹⁴, joissa yhdyttiin eräin huomioon valtioneuvoston kantaan. Suomen keskeisiä neuvottelutavoit-teita olivat muun muassa jätteen kierrätystä ja muuta jätehuoltoa koskevien tavoitteiden uudis-taminen luotettavaan tietopohjaan perustuen kunnianhimoiselle, mutta realistiselle tasolle; pak-kausten ja muiden tuotteiden uudelleenkäytön edistäminen ja huomioon ottaminen tavoitteissa; jätöpohjaisen bioenergian (kehittyneet biopolttoaineet, biokaasu, puujäte) kestävän käytön mah-dollistaminen sekä hallinnollisten menettelyjen sujuvoittaminen.

⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1021, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, pysy-vistä orgaanisista yhdisteistä (uudelleenlaadittu)

⁸ COM(2015)595 final

⁹ COM(2015)596 final

¹⁰ COM(2015)594 final

¹¹ COM(2015)593 final

¹² COM(2014)397 final

¹³ Tiedot direktiiviehdotusten valmisteluvaiheista: jätedirektiivi [2015/0275/COD](#), pakkausjätedirektiivi [2015/0276/COD](#), kaatopaikkadirektiivi [2015/0274/COD](#), romuajoneuvo-, paristo- ja akku- ja sähkö- ja elektroniikkalaiteromudirektiivi [2015/0272/COD](#)

¹⁴ [TaVL 11/2016 vp](#), [YmVL 10/2016 vp](#), [SuVL 4/2016 vp](#)

Komissio antoi 22.3.2018 ehdotuksensa POP-asetuksen uudelleen laatimiseksi¹⁵. Ehdotuksen käsittely neuvoston ympäristötyöryhmässä alkoi huhtikuussa 2018. Euroopan parlamentti hyväksyi asetusehdotusta koskevan kompromissitarkistuksen ensimmäisen lukemisen kantanaan 18.4.2019, ja neuvosto puolestaan hyväksyi Euroopan parlamentin ensimmäisen lukemisen kannan 17.6.2019. Asetus julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 25.6.2019. Asetusehdotuksen käsittelyä koskevat tiedot ovat saatavilla EUR-Lex-verkkosivustolta¹⁶. Valtioneuvoston kirjelmä asetusehdotuksesta ([U 23/2018 vp](#)) annettiin eduskunnalle 9.5.2018. Ympäristövaliokunta on antanut kirjelmästä lausuntonsa¹⁷ 7.6.2018 ja suuri valiokunta hyväksyi 15.6.2018 eduskunnan kannan¹⁸. Suuri valiokunta yhtyi ympäristövaliokunnan lausunnon mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

Komissio antoi 28.5.2018 ehdotuksensa SUP-direktiivin laatimiseksi.¹⁹ Valtioneuvoston kirjelmä (U 72/2018)²⁰ direktiiviehdotuksesta annettiin eduskunnalle 13.7.2018. Ympäristövaliokunta antoi kirjelmästä lausunnon 26.10.2018²¹ ja talousvaliokunta 18.10.2018²². Direktiivi hyväksyttiin EU:ssa 5.6.2019 vain hieman yli vuoden käsittelyn jälkeen.²³

1.3 Hallituksen esityksen valmistelu

Ympäristöministeriö asetti 13.2.2019 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpanoon liittyviä keskeisiä linjauksia. Direktiivimuutoksista johtuvien muutostarpeiden lisäksi työryhmä tarkasteli jätteiden kuljettajien ja välittäjien hyväksymistä jätehuoltorekisteriin koskevia menettelyjä. Työryhmä luovutti mietintönsä ympäristöministeriölle 16.9.2019. Useat työryhmän jäsenet liittivät mietintönsä eriyvän mielipiteen tai täydentävän lausuman.

Ympäristöministeriö järjesti jätelainsäädännön uudistuksesta laajat kuulemis- ja keskustelutalouksuudet työryhmän työn alkaessa 15.2.2019 sekä lakiesitysluonnoksen ollessa lausunnoilla 13.5.2020. Ympäristöministeriö on myös teettänyt keskeisten muutosehdotusten pohjaksi taustaselvityksiä ja vaikutusarvioita, joita käsitellään tarkemmin jaksossa 4.

Hallituksen esitys on valmisteltu työryhmän ehdotusten, taustaselvitysten ja vaikutusarvioiden sekä lakiesitysluonnoksesta saadun palautteen pohjalta virkatyönä ympäristöministeriössä. Jätelain 33 §:ää koskeva muutosehdotus valmisteltiin virkatyönä ympäristöministeriössä ja lähetettiin erikseen lausunnon kesällä 2020. Ympäristöministeriön asettamalle jätealan strategiselle yhteistyöryhmälle on tiedotettu säännöllisesti valmistelun etenemisestä. Esitys käsiteltiin kuntatalouden neuvottelukunnassa 16.2.2021. Lainsäädännön arviointineuvosto antoi lausuntonsa esityksestä 15.2.2021.²⁴

¹⁵ COM(2018)144 final

¹⁶ [2018/0070/COD](#)

¹⁷ [YmVL 21/2018 vp](#)

¹⁸ SuVEK 62/2018 vp

¹⁹ COM (2018) 340 final.

²⁰ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Documents/U_72+2018.pdf

²¹ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/YmVL_32+2018.pdf

²² https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/TaVL_55+2018.pdf

²³ Direktiivin käsittelyvaiheet: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/HIS/?uri=CELEX:32019L0904>

²⁴ Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi jätelaiksi 15.2.2021, Dnro: VN/9832/2019-VNK-2, <https://vnk.fi/arviointineuvosto/lausunnot>

Tietoa hallituksen esityksen valmisteluvaiheista, työryhmän mietinnöstä sekä tehdyistä taustaselvityksistä ja vaikutusarvioista on saatavilla valtioneuvoston hankeikkunasta <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> hankenumeraalla YM003:00/2019 sekä ympäristöministeriön verkkosivulta <https://www.ym.fi/jatesaadospaketti> ja erikseen SUP-direktiivin valmistelun osalta <https://ym.fi/kertakayttomuovien-kulutuksen-rajoittaminen-lainsaadannolla>.

2 Uudistettujen jätedirektiivien tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Uudistettujen jätedirektiivien tavoitteena on jätehuoltoa parantamalla edistää ympäristön ja ihmisen terveyden suojelua, varmistaa luonnonvarojen harkittu ja järkevä käyttö sekä edistää kiertotaloutta. Jätehierarkian täysimääräinen toimeenpano vähentää syntyvän jätteen määrää, varmistaa korkealaatuisen kierrätyksen ja samalla sen, että kierrätettyä jätettä käytetään merkittävänä raaka-aineiden lähteenä. Direktiivimuutoksilla pyritään myös vähentämään jätteen kierrätyksen hallinnollista taakkaa ja parantamaan käytettävissä olevan jätetiedon laatua.

Edellä mainittuihin tavoitteisiin pyrittäessä keskeisimmät jätedirektiivien muutokset ovat: yhdyskuntajätteen valmistelua uudelleenkäyttöön ja kierrätystä koskevien tavoitteiden tiukentaminen asteittain 65 painoprosenttiin vuoteen 2035 mennessä; pakkausjätteen kierrätystä koskevien tavoitteiden tiukentaminen; yhdyskuntajätteen kaatopaikalle sijoittamisen ja loppukäsittelypolton vaiheittainen rajoittaminen enintään 10 %:iin vuoteen 2035 mennessä; sivutuotteita ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan sääntelyn yhdenmukaistaminen ja yksinkertaistaminen; uudet toimenpiteet jätteen, myös elintarvikejätteen, syntymisen estämiseksi ja uudelleen käytön edistämiseksi; tuottajavastuujärjestelmiä koskevien vähimmäisvaatimusten käyttöönotto; sekä raportointivaatimusten yhdenmukaistaminen ja selkeyttäminen.

Jätedirektiivi, kaatopaikkadirektiivi, SUP-direktiivi ja POP-asetus sekä romuajoneuvo-, paristo- ja akku- ja SER-direktiivien muutosdirektiivi perustuvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 192 artiklan 1 kohtaan, joka sallii tietyin edellytyksin ja unionin valvontamenettelyn alaisena direktiiviä tiukemmat kansalliset ympäristönsuojelutoimenpiteet. Pakkausjätedirektiivin muutosdirektiivi perustuu SEUT 114 artiklaan, joka niin ikään mahdollistaa direktiiviä tiukempia kansallisia toimenpiteitä, mutta tarkemmin rajatuin edellytyksin kuin SEUT 192 artiklan 1 kohta.

Tässä esityksessä viittaukset jätedirektiivien tiettyihin artikloihin tarkoittavat viittauksia kyseisiin artikloihin sellaisina kuin ne ovat muutettuina nyt täytäntöön pantavilla, jaksossa 1 luetelluilla direktiiveillä.

2.1 Jätteitä ja jätehuoltoa koskevat määrälliset tavoitteet

Jätedirektiivit sisältävät sekä kokonaan uusia että entisestään kiristyneitä, jätteitä ja jätehuoltoa koskevia määrällisiä tavoitteita. Tavoitteet ovat nimestään huolimatta jäsenvaltioita oikeudellisesti sitovia velvoitteita, joiden saavuttamatta jättäminen johtaa direktiivin rikkomiseen. Näin ollen tavoitteet on vietävä kansalliseen sääntelyyn siten, että ne saavutetaan.

Jätedirektiivin 11 artiklan mukaan yhdyskuntajätteen uudelleen käytön valmistelua ja kierrätystä (jäljempänä kierrätys) koskevaa tavoitetta kiristetään nykyisestä (50 % vuonna 2020) asteittain siten, että tavoite on 55 % vuonna 2025, 60 % vuonna 2030 ja 65 % vuonna 2035. Jätedirektiivin uuden 11 a artiklan mukaan jätteen kierrätysasteen laskentaa yhtenäistetään vuodesta 2020 lähtien siten, että tavoite koskee kaikkea yhdyskuntajätettä. Samalla luovutaan nykyisestä neljästä vaihtoehtoisesta laskentatavasta tavoitteen toteutumisen seuraamiseksi. Vuotta 2020 koskeva

nykyinen tavoite laskentamenetelmineen säilyy muuttumattomana. Yksityiskohtaiset yhdyskuntajätteiden laskenta- ja raportointisäännökset annetaan komission täytäntöönpanopäätöksellä (EU) 2019/1004²⁵. Jäsenvaltioiden on luotava tehokas yhdyskuntajätteen laadunvarmistus- ja seurantarjestelmä, joka voi koostua esimerkiksi tietojärjestelmästä, lajittelun laatuvaatimuksesta tai lajitellulle jätteelle määritystistä keskimääräisistä hävikkiasteista.

Pakkausjätedirektiivin mukaan pakkausjätteen kierrätystavoitteita kiristetään nykyisestä asteittain seuraavasti:

Pakkausmateriaali	Nykyinen tavoite (paino-%)	Tavoite 2025 (paino-%)	Tavoite 3030 (paino-%)
kaikki pakkaukset	55	65	70
muovi	22,5	50	55
puu	15	25	30
rautametallit	50	70	80
alumiini		50	60
lasi	60	70	75
paperi ja kartonki	60	75	85

Uutena velvollisuutena alumiini- ja rautametallipakkausjätteelle asetetaan erilliset tavoitteet. Pakkausjätteen kierrätysasteiden laskentamenetelmää muutetaan samaan tapaan kuin edellä esitettyä yhdyskuntajätteen kierrätysasteen laskentaa. Yksityiskohtaiset pakkausjätteiden laskenta- ja raportointisäännökset annetaan komission täytäntöönpanopäätöksellä (EU) 2019/665.²⁶ Tavoitteisiin voidaan laskea mukaan puupakkausten korjaus uudelleenkäyttöä varten. Myös pakkausjätteen seuranta varten on otettava käyttöön tehokas laadunvalvonta- ja jäljittämisjärjestelmä, vastaavasti kuin yhdyskuntajätteelle.

Direktiiviin on lisätty jäsenvaltioille velvollisuus ryhtyä toimiin rakennus- ja purkujätteiden lajittelujärjestelmien edistämiseksi ainakin puun, mineraalifraktioiden (betoni, tiilet, laatat ja keramiikka, kivet), metallin, lasin, muovin ja kipsin osalta. Uudelleenkäytön valmistelua, kierrätystä ja materiaalina hyödyntämistä (ml. maantäyttöä) koskeva tavoite (70 % vuonna 2020) sekä sen laskentamenetelmä säilyvät ennallaan.

²⁵ Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2019/1004, annettu 7 päivänä kesäkuuta 2019, sääntöjen vahvistamisesta jätettä koskevien tietojen laskentaa, todentamista ja toimittamista varten Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY mukaisesti ja komission täytäntöönpanopäätöksen C (2012) 2384 kumoamisesta (EUVL L 163, 20.6.2019, s. 66)

²⁶ Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2019/665, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tietokantajärjestelmään liittyvien taulukoiden vahvistamisesta pakkauksista ja pakkausjätteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 94/62/EY mukaisesti annetun päätöksen 2005/270/EY muuttamisesta (EUVL L 112, 26.4.2019, s. 26)

Komission on tarkasteltava yhdyskunta- ja pakkausjätteen kierrätystavoitteita sekä rakennusjätteen hyödyntämistavoitetta uudelleen 31.12.2024 mennessä ja tarvittaessa tehtävä ehdotus niiden tiukentamiseksi tai esimerkiksi erillisten tavoitteiden asettamiseksi tietyille jätevirroille.

Kaatopaikkadirektiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee huolehtia siitä, että kaatopaikalle sijoitettavaksi ei saa hyväksyä kierrätystä varten erilliskerättyä yhdyskuntajätettä. Jäsenvaltioiden tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin varmistaakseen, että vuonna 2035 enintään 10 % yhdyskuntajätteestä sijoitetaan kaatopaikalle tai loppukäsitellään polttamalla. Komission tulee vuoden 2024 loppuun mennessä tarkastella uudelleen mainittua vähentämistavoitetta sen tiukentamiseksi tai laajentamiseksi kattamaan myös muun tavanomaisen jätteen kuin yhdyskuntajätteen. Tarkemmat yhdyskuntajätteen kaatopaikalle sijoittamista koskevat laskentasäännöt annetaan komission täytäntöönpanopäätöksellä (EU) 2019/1885.²⁷

2.2 Sivutuotteita ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva sääntely

Jätedirektiivin 5 ja 6 artiklojen mukaisesti jäsenvaltioiden on toteutettava toimenpiteitä varmistaakseen, että tuotantoprosessin sivuvirtana syntyvä aine tai esine on sivutuotetta eikä jätettä tai että hyödyntämisprosessin läpikäynyt jäte voidaan katsoa lakanneen olemasta jätettä, jos asianomaisessa artiklassa säädetyt edellytykset täyttyvät. Sivutuotteeksi luokittelua koskevat oikeudelliset edellytykset ovat säilyneet ennallaan. Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevista edellytyksistä yhtä on väljennetty: kun aiemmassa säännöksessä edellytettiin aineen tai esineen yleistä käyttöä tiettyihin tarkoituksiin, nyt riittää, että sitä on määrää käyttää erityisiin tarkoituksiin.

Komissio voi täytäntöönpanosäädöksillä määritellä yksityiskohtaisia materiaaliikohtaisia arviointiperusteita sivutuotteille ja jätteeksi luokittelun päättymiselle. Direktiivissä säädetään materiaaliikohtaisten jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien arviointiperusteiden vähimmäisisältövaatimuksista. Jäsenvaltioiden on sovellettava samoja sisältövaatimuksia antaessaan kansallisia materiaaliikohtaisia säädöksiä jätteeksi luokittelun päättymisestä. Jäsenvaltioiden on nykyiseen tapaan ilmoitettava kansalliset säädökset teknisinä määräyksinä komissiolle.

Direktiivin 6 artiklaan on myös lisätty erityiset säännökset, joiden mukaisesti jäsenvaltio voi tehdä jätteeksi luokittelun päättymisestä tapauskohtaisen päätöksen tai toteuttaa muita asianmukaisia toimenpiteitä tämän todentaakseen, jos materiaaliikohtaisia arviointiperusteita ei ole vahvistettu unionin tai kansallisella lainsäädännöllä. Tällaisia tapauskohtaisia päätöksiä ei tarvitse ilmoittaa teknisinä määräyksinä komissiolle.

2.3 Jätteen syntymisen ehkäiseminen

Jätedirektiivin 9 artiklaan ja 29 artiklaan on lisätty säännöksiä, joilla jäsenvaltiot veloitetaan ryhtymään toimiin jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi, kuten kannustamaan resurssitehokkaiden, kestävien, korjattavien tai kierrätettävien tuotteiden käyttöä, perustamaan uudelleenkäyttöjärjestelmiä tietyille tuotteille (kuten sähkö- ja elektroniikkalaitteet, tekstiilit, huonekalut, pakkaukset ja rakennusmateriaalit), vähentämään elintarvikejätteen määrää ruokaketjun eri vaiheissa sekä vähentämään jätteen määrää ja haitallisuutta teollisuudessa, kaivostoiminnassa ja rakentamisessa ottaen huomioon parhaat käytettävissä olevat tekniikat. Jäsenvaltioiden

²⁷ Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2019/1885, annettu 6 päivänä marraskuuta 2019, sääntöjen vahvistamisesta kaatopaikalle sijoitettua yhdyskuntajätettä koskevien tietojen laskentaa, todentamista ja toimittamista varten neuvoston direktiivin 1999/31/EY mukaisesti ja komission päätöksen 2000/738/EY kumoamisesta

on ryhdyttävä toimiin myös roskaantumisen, erityisesti luonnon ja merien roskaantumisen, ehkäisemiseksi.

Pakkausjätedirektiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteuttava toimenpiteitä, joilla kannustetaan lisäämään markkinoille saatettavien uudelleenkäytettävien pakkausten osuutta sekä järjestelmiä, jotka mahdollistavat pakkausten uudelleenkäytön ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi panttijärjestelmien käyttö, laadullisten tai määrällisten tavoitteiden asettaminen, taloudellisten kannustimien käyttö, sekä pakkausvirta-kohtaisen vähimmäisprosenttiosuuden asettaminen vuosittain markkinoille saatettaville uudelleenkäytettävillä pakkauksilla.

Jäsenvaltioiden on hyväksyttävä jätteiden syntymisen ehkäisemistä koskevia ohjelmia. Niiden on myös seurattava jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevien toimenpiteiden täytäntöönpanoa ja käytettävä siihen soveltuvia laadullisia tai määrällisiä indikaattoreita. Uudelleenkäytön määrää on arvioitava ja siitä on raportoitava komission antaman täytäntöönpanosäädöksen²⁸ mukaisesti. Jäsenvaltiot veloitetaan myös seuraamaan elintarvikejätteen määrän vähentämistoimia mittaamalla elintarvikejätteen määrää ja raportoimalla siitä komission antamien täytäntöönpanosäädösten²⁹ mukaisesti.

SUP-direktiivi tähtää kertakäyttöisistä muovituotteista aiheutuvan roskaantumisen vähentämiseen ja etenkin roskaantumisen vesiympäristölle aiheutuvien haitallisten vaikutusten ennalta ehkäisemiseen. Direktiivi sisältää useita toimenpiteitä, kuten kertakäyttöisten muovituotteiden kulutuksen vähentämisvelvollisuuden, tiettyjen muovituotteiden markkinoille saattamisen kieltämisen, tuotteiden merkintävaatimuksia sekä laajennettua tuottajavastuuta koskevien järjestelmien käyttöönoton eräiden tuoteryhmien osalta. Tämän hallituksen esityksen yhteydessä tarkasteltavia direktiivin toimenpiteitä ovat eräiden tuotteiden markkinoille saattamista koskevat kiellot sekä tuotteiden merkintävaatimukset. Muita direktiivin edellyttämiä toimenpiteitä käsitellään myöhemmin valmisteltavassa lakiesityksessä.

2.4 Laajennettu tuottajavastuu ja tuottajavastuujärjestelmien yleiset vähimmäisvaatimukset

Jätedirektiivi sisältää uutta tuottajavastuuta koskevaa sääntelyä muun ohella tuottajien tiedottamisvelvollisuudesta kuluttajille, raportoinnista viranomaisille ja omavalvonnasta sekä tuotteiden ympäristövaikutusten perusteella mukautetuista tuottajamaksuista. Jäsenvaltioiden on järjestettävä tuottajavastuun noudattamisen riittävä valvonta sekä varmistettava säännöllinen vuoropuhelu tuottajavastuujärjestelmien sidosryhmien välillä.

Keskeinen muutos on tuottajien vähimmäiskustannusvastuun määrittäminen jätedirektiivin 8 a artiklassa. Tuottajan tulisi kustantaa unionin markkinoille saattamiensa tuotteiden jätehuollon todelliset kustannukset alkaen erilliskeräyksestä. Jäsenvaltiot voivat poiketa tuottajien täydestä

²⁸ Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2021/19, annettu 18 päivänä joulukuuta 2020, yhteisen menetelmän ja muodon vahvistamisesta uudelleenkäyttöä koskevaa raportointia varten Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY mukaisesti

²⁹ Komission delegoitu päätös (EU) 2019/1597, annettu 3 päivänä toukokuuta 2019, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY täydentämisestä yhteisellä menetelmällä ja laatua koskevilla vähimmäisvaatimuksilla elintarvikejätteen määrän yhdenmukaista määrittämistä varten; komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2019/2000, annettu 28 päivänä marraskuuta 2019, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY mukaisesti toimitettavien elintarvikejätettä koskevien tietojen ja laaduntarkastusraportin toimittamismuodon vahvistamisesta

kustannusvastuusta, jos se on perusteltua asianmukaisen jätehuollon sekä tuottajavastuujärjestelmän taloudellisen elinkelpoisuuden varmistamiseksi. Tuottajien on kuitenkin katettava vähintään 80 % kustannuksista niissä tuottajavastuujärjestelmissä, jotka on perustettu unionin säädöksissä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten pakkausten tuottajavastuujärjestelmät. Kustannusvastuuta koskevia säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta unionin lainsäädännön mukaisesti perustettuihin sähkö- ja elektroniikkalaitteiden, ajoneuvojen eikä paristojen ja akkujen tuottajavastuujärjestelmiin. Kansallisissa ennen 4.7.2018 perustetuissa tuottajavastuujärjestelmissä, kuten Suomessa paperin ja renkaiden tuottajavastuujärjestelmissä, tuottajien maksama osuus ei saa alittaa 50 % kustannuksista. Ennen 4.7.2018 perustettujen tuottajavastuujärjestelmien on täytettävä jätedirektiivin 8 a artiklassa säädetyt vähimmäisvaatimukset viimeistään 5.1.2023. Pakkausjätedirektiivin 7 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on perustettava laajennettua tuottajan vastuuta koskevat järjestelmät kaikkia pakkauksia varten viimeistään vuoden 2024 loppuun mennessä.

2.5 Raportointivaatimusten yhdenmukaistaminen ja selkeyttäminen

Jätedirektiivin 35 artiklan mukaan vaarallisen jätteen käsittelijän, kerääjän, kuljettajan, kauppiaan ja välittäjän sekä vaarallisen jätteen tuottajan on raportoitava sähköisen järjestelmän kautta viranomaiselle vuosittain tuottamistaan, käsittelemistään, kuljettamistaan, keräämistään tai välittämistään vaarallisista jätteistä. Vaarallisista jätteistä ja tarpeen mukaan muista jätteistä on pidettävä jäsenvaltion maantieteellisen alueen kattavaa sähköistä rekisteriä tai yhteen sovitettuja rekistereitä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan tiedot on toimitettava viranomaiselle pyydettyä.

POP-asetuksen 7 artiklan 6 kohdan mukaan jätedirektiivin 35 artiklan jätteiden jäljitettävyyttä ja valvontaa koskevia velvoitteita on sovellettava myös kyseisen asetuksen liitteessä IV lueteltuja aineita sisältäviin jätteisiin. Niistä on siten toimitettava vastaavat tiedot jäsenvaltion sähköiseen rekisteriin kuin vaarallisista jätteistä.

Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystä, rakennus- ja purkujätteen materiaalina hyödyntämistä sekä yhdyskuntajätteen kaatopaikkakäsittelyn vähentämistä koskevien tavoitteiden toteutumisen seuraamiseksi jäsenvaltioiden on toimitettava tarpeelliset tiedot komissiolle vuosittain. Nykyisin edellytetään vuotuisten tietojen raportointia kolmen vuoden välein. Tietovaatimukset ovat nykyisiä vaatimuksia selvästi laajemmat ja yksityiskohtaisemmat. Myös romuajoneuvoja ja sähkö- ja elektroniikkalaitteita sekä paristoja ja akkuja koskevia raportointivelvollisuuksia on muutettu vastaavasti. Raportointivaatimuksia on toisaalta myös kevennetty poistamalla jäsenvaltion velvollisuus toimittaa joka kolmas vuosi komissiolle kertomus direktiivien täytäntöönpanosta.

2.6 Toimivallan siirtäminen komissiolle

Jätesäädöspaketissa siirretään komissiolle valtaa antaa delegoituja säädöksiä viiden vuoden ajaksi useissa asioissa. Komissiolle siirrettyyn säädösvaltaan kuuluvat:

- **jätedirektiivin mukaan** jäteluettelon muuttaminen (7 artiklan 1 kohta), elintarvikejätteen määrän määrittäminen (9 artiklan 8 kohta), lajitellun jätteen keskimääräisen hävikkiasteen määrittely (11 a artiklan 10 kohta), jätteen käsittelyä koskevien vähimmäisvaatimusten laatiminen (27 artikla) sekä jätedirektiivin liitteiden II, IV ja V (hyödyntämis- ja käsittelytoimien luettelo, jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat toimenpiteet, toimenpiteet jätehierarkian soveltamiseen kannustamiseksi) muuttaminen (38 artikla)

- **pakkausjätedirektiivin** mukaan liitteessä I lueteltujen pakkauksia kuvaavien esimerkkien muuttaminen (19 artiklan 2 kohta), 11 artiklassa esitetyistä raskasmetallien pitoisuusrajoista poikkeamisen edellytysten määrittely (11 artiklan 3 kohta), sekä säännökset direktiivin soveltamisesta inertteihin pakkausmateriaaleihin, sairaalatarvikkeiden ja lääketuotteiden primaaripakkauksiin, pieniin pakkauksiin ja ylellisyustuotteiden pakkauksiin (20 artikla)
- **sähkö- ja elektroniikkalaiteromudirektiivin** mukaan liitteiden IV (eri luokkiin kuuluvat laitteet), VII (laiteromun valikoiva käsittely), VIII (varastointi- ja käsittelypaikkojen tekniset vaatimukset) ja IX (laitteiden merkintä) muuttaminen (19 artiklan 1 kohta),
- **romuajoneuvodirektiivin** mukaan liitteiden I (käsittelyn vähimmäisvaatimukset) ja II (haitalliset aineet) muuttaminen (4 artiklan 2 kohta, 6 artiklan 6 kohta), sekä romutustodistusten vähimmäisvaatimusten (5 artiklan 5 kohta) ja koodausstandardien vahvistaminen (8 artiklan 2 kohta).

Säädösvallan siirtoa jatketaan ilman eri toimenpiteitä samanpituisiksi kausiksi, jollei Euroopan parlamentti tai neuvosto vastusta tällaista jatkamista viimeistään kolme kuukautta ennen kunkin kauden päättymistä.

Komission täytäntöönpanosäädösten valmistelua varten on perustettu komitea (jätedirektiivin 39 artikla). Komissiolla on valtuus valmistella täytäntöönpanosäädöksiä esimerkiksi sivutuotteita ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskevista edellytyksistä, jätteen synnyn ehkäisyä koskevien indikaattorien vahvistamisesta, direktiivien tavoitteiden toteutumisen laskenta- ja raportointisäännöksistä, jätehuoltosuunnitelmien ja jätteen synnyn ehkäisyn ohjelmien tietojen toimittamisesta, jätedirektiivissä säädettyjen rekisterien vähimmäisedellytyksistä sekä kaatopaikkojen vedenläpäisykertoimen määrittämisestä ja näyteenottostandardeista.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen sekä uudelleenkäytön edistäminen

Suomessa syntyi vuonna 2018 yhteensä noin 128 miljoonaa tonnia jätettä. Jättemäärä on kasvanut lähes koko 2010-luvun ajan kuitenkin vaihdellen pääosin syntyvän kaivannaisjättemäärän mukaan. Jätteen kokonaismäärästä noin kolme neljäsosaa on kaivannaisjätettä. Seuraavaksi eniten jätettä tuotetaan rakentamisessa ja teollisuudessa. Yhdyskuntajätteen osuus jätteen kokonaismäärästä on ollut noin 3 %. Tilastojen mukaan yhdyskuntajätettä on 2010-luvulla syntynyt 2,7–2,8 miljoonaa tonnia vuodessa (510 kg/asukas). Vuosina 2018 ja 2019 määrä on kuitenkin ollut yli 3 miljoonaa tonnia (565 kg/asukas vuonna 2019).

Jätelain 1 §:ssä on mainittu yhtenä lain keskeisenä tavoitteena jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen.³⁰ Lisäksi lain 8 §:ssä säädetyn etusijajärjestyksen eli jätehierarkian mukaan kaikessa toiminnassa on ensisijaisesti pyrittävä vähentämään syntyvän jätteen määrää ja haitallisuutta. Etusijajärjestys on peruseriaatteena jättesuunnittelussa sekä muussa lain perusteella tapahtuvassa päätöksenteossa ja ohjauksessa. Jätelainsäädännössä on useita säännöksiä, joilla eri toimijoita veloitetaan jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä tuotteiden uudel-

³⁰ Jätteen synnyn ehkäisystä käytetään jätelaissa ilmaisua ”jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen”.

leenkäytön edistämiseen. Ympäristönsuojelulain (527/2014) 52 §:n mukaan ympäristölupamääräyksiä annettaessa on tarpeen mukaan otettava huomioon energian ja materiaalien käytön tehokkuus.

Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen sekä uudelleenkäytön edistäminen sisältyvät vahvasti vuoden 2017 lopussa hyväksytyyn valtakunnalliseen jättesuunnitelmaan. Suunnitelmassa asetetaan yksityiskohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet neljälle painopistealueelle, joita ovat rakentamisen jätteet, biohajoavat jätteet, yhdyskuntajätteet sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromu. Muita ohjauskeinoja ovat mm. kestävä kulutuksen ja tuotannon ohjelma, erilaiset vapaaehtoiset sitoumukset ja sopimukset (esim. materiaalitehokkuussitoumukset, green deal -sopimukset ja kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumukset), informaatio-ohjaus sekä erilaiset taloudelliset ohjauskeinot. Valtakunnallinen jättesuunnitelma on tarkoitus päivittää vastaamaan jättesäädöspaketin vaatimuksia vuoden 2021 aikana.

Jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohta sisältää yksityiskohtaisen luettelon erilaisista velvoittamis-, määrittämis-, edistämisen- ja kannustamistoimenpiteistä, joita jäsenvaltioiden on kohdistettava eri toimijoihin resurssitehokkuuden parantamiseksi ja jätteistä aiheutuvien ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Osa luetelluista toimenpiteistä edellyttää uusia lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, osa on mahdollista toteuttaa muilla ohjauskeinoilla. Uudet tai entistä tiukemmat velvoitteet koskevat etenkin elintarvikejätteen vähentämistä, teollisuustuotantoa, mineraalien louhintaa, valmistusta sekä rakennus- ja purkutoimintaa.

Osana jätteen synnyn ehkäisyn toimenpiteitä jäsenvaltioiden on edistettävä vaarallisten aineiden pitoisuuksien vähentämistä materiaaleissa ja tuotteissa. Tämän toimenpiteen toteuttamiseksi jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan i alakohdan mukaisesti jäsenvaltion on varmistettava, että ns. erityistä huolta aiheuttavaa ainetta sisältävän esineen toimittaja antaa kemikaalien rekisteröintiä, arviointia, lupamenettelyä ja rajoituksia koskevan REACH-asetuksen³¹ 33 artiklan 1 kohdan mukaiset tiedot esineestä Euroopan kemikaalivirastolle 5.1.2021 alkaen. Tietojen toimitusvelvollisuus koskee kaikkia REACH-asetuksen 3 artiklan 33 kohdassa mainittuja esineen toimitusketjun toimijoita, jotka saattavat esineen markkinoille. Se ei koske sellaista toimijaa, joka ainoastaan toimittaa esineen kuluttajalle. Ilmoitusvelvollisuutta koskevat kansalliset säännökset on tarpeen sisällyttää kemikaalilakiin (599/2013).

Mainittujen 9 artiklan säännösten lisäksi jätedirektiivin 8 artiklan 2 kohdassa säädetään jäsenvaltioiden mahdollisuudesta toteuttaa toimenpiteitä, joilla edistetään tuotteiden ja tuotteiden osien suunnittelua siten, että voidaan vähentää niiden ympäristövaikutusta ja jätteen syntymistä tuotannon ja myöhemmän käytön aikana sekä varmistaa, että jätteeksi muuttuneiden tuotteiden hyödyntäminen ja loppukäsittely tapahtuvat direktiivin mukaisesti. Saman artiklan 4 kohdassa säädetään tuottajavastuumaksujen mukauttamisesta tuotteiden kestävyuden, korjattavuuden ja uudelleenkäytettävyyden sekä kierrätettävyyden mukaan. Edelleen jätedirektiivin 11 artiklan 1 kohta sisältää jäsenvaltioita koskevan velvoitteen edistää uudelleenkäytön valmistelua ja korjaustoimintaa harjoittavien toimijoiden pääsyä uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaan jäteteeseen edellyttäen, että tämä on asianmukaisen jätehuollon mukaista. Direktiivin 8 a artiklan 2 kohdassa säädetään erikseen tuottajan (tuottajavastuujärjestelmät) jätteen synnyn ehkäisyä ja

³¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1907/2006, annettu 18 päivänä joulukuuta 2006, kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelystä ja rajoituksista (REACH), Euroopan kemikaaliviraston perustamisesta, direktiivin 1999/45/EY muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 793/93, komission asetuksen (EY) N:o 1488/94, neuvoston direktiivin 76/769/ETY ja komission direktiivien 91/155/ETY, 93/67/ETY, 93/105/ETY ja 2000/21/EY kumoamisesta (EUVL L 304, 33.11.2007, s.1)

uudelleenkäyttöä koskevasta tiedotusvelvollisuudesta. Pakkausjätedirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa jäsenvaltiot velvoitetaan toteuttamaan toimia, joilla kannustetaan lisäämään uudelleenkäytettävien pakkausten markkinaosuutta ja pakkausten uudelleenkäytön mahdollistavia järjestelmiä. Pakkausjätedirektiivin 9 artiklassa säädetään perusvaatimuksista, jotka markkinoille saatettavien pakkausten tulee täyttää ja jotka koskevat muun muassa pakkausten koostumusta, uudelleenkäytettävyyttä ja hyödynnettävyyttä.

Kaikkiaan jätedirektiivit sisältävät vähän täsmällisiä lainsäädännöllisiä velvoitteita ja enemmän jäsenvaltioiden kannustamista erityyppisiin politiikkatoimiin jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi. Jätteitä ja jätehuoltoa koskeva sääntely ei yleisesti ottaen ole ensisijainen keino jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi. Tavoitteen edistämiseksi tarvitaan suoraan teollisuustuotantoon, tuotteiden valmistukseen ja tuotteiden ominaisuuksiin puuttuvia politiikka-toimia, jotka voidaan vain osin perustaa jätelakiin, erityisesti jätelain 2 luvun yleisiin velvollisuuksiin ja niiden nojalla annettavaan alemman asteiseen sääntelyyn. Esimerkiksi tuotteiden ekologisia ominaisuuksia koskeva EU-sääntely saattaa jatkossa lisääntyä. Tämän suuntaisen kehityksen merkinä voidaan pitää SUP-direktiiviä, joka muun ohella kieltää tiettyjen muovien sisältävien tuotteiden markkinoille saattamisen ja sisältää useisiin muihin tuotteisiin kohdistuvia teknisiä ja merkintävaatimuksia. SUP-direktiivin velvoitteista kiello saattaa markkinoille tiettyjä kertakäyttöisiä muovituotteita sekä tuotteiden merkintävaatimukset – joita on sovellettava jo 4.7.2021 lähtien – ehdotetaan pantaviksi täytäntöön jo nyt ehdotettavien jätelainsäädännön muutosten yhteydessä. Muut SUP-direktiivin velvoitteet on tarkoitus panna täytäntöön myöhemmin valmisteltavan lakiesityksen pohjalta.³²

3.2 Yhdyskuntajätteen, pakkausjätteen ja rakennus- ja purkujätteen jätehuolto

3.2.1 Yhdyskuntajätteen kaatopaikkakäsittely

Yhdyskuntajätteen kaatopaikkakäsittely on vähentynyt Suomessa jyrkästi viimeisen kymmenen vuoden aikana: vuonna 2006 kaatopaikalle sijoitettiin noin 60 % ja vuosina 2017–2019 enää noin 1 % yhdyskuntajätteestä. Vähenemä on johtunut kaatopaikan käsittelyvaatimusten tiukentumisesta, jäteveron säätämisestä ja asteittaisesta tiukentamisesta sekä ennen kaikkea vuoden 2016 alussa voimaan tulleesta kiellosta sijoittaa orgaanista jätettä kaatopaikalle. Näistä syistä kaatopaikkadirektiiviin lisätty jäsenvaltioita sitova tavoite, jonka mukaan enintään 10 % syntyvästä yhdyskuntajätteestä saadaan sijoittaa kaatopaikalle (tai loppukäsittellä polttamalla) vuonna 2035, täyttyy Suomessa jo nyt, eikä tavoitteen sisällyttämistä lainsäädäntöön pidetä siksi tarpeellisena. Kaatopaikkakäsittely on Suomessa korvautunut suurelta osin jätteen hyödyntämisellä energiana: yhdyskuntajätteestä poltettiin jätevoimaloissa tai rinnakkaispolttolaitoksissa vuonna 2006 alle 10 %, vuonna 2017 59 % ja vuonna 2019 56 % yhdyskuntajätteestä.

Kaatopaikkoja koskevaan lainsäädäntöön on direktiivimuutosten vuoksi tehtävä täydennyksiä, joilla rajoitettaisiin kierrätystä varten erilliskerätyn jätteen ja hyödyntämiskelpoisen jätteen sijoittamista kaatopaikalle sekä täsmennettäisiin jätteen esikäsittelyvaatimusta. Suurin osa muutoksista toteutettaisiin asetustasolla.

³² Linkki hankkeen verkkovivuille: <https://ym.fi/kertakayttomuovien-kulutuksen-rajoittaminen-lainsaadannolla>

3.2.2 Yhdyskuntajätteen uudelleenkäytön valmistelu ja kierrätys

Suomessa kierrätyksen (mukaan lukien uudelleenkäytön valmistelu, kompostointi ja mädätys) osuus syntyneen yhdyskuntajätteen käsittelystä on pysytellyt jokseenkin samalla tasolla viimeisen kymmenen vuoden aikana; 32–35 % vuosina 2006–2014 ja 41–43 % vuosina 2015–2019. Kierrätysasteen tasokorotus vuonna 2015 johtui suurelta osin kuitupakkausten tilastointimenetelmään tehdystä muutoksesta. Yhdyskuntajätteen kompostoinnin ja mädätyksen osuus on pysynyt muuttumattomana vuosina 2007–2019, ollen 12–15 %. Toisaalta useissa kunnallisissa jätelaitoksissa on raportoitu viime vuosina lisääntyneitä biojättekertymiä ja tehty investointeja uusiin biolaitoksiin. Biojätteestä arviolta noin puolet syntyy kotitalouksissa ja puolet elinkeinoelämän toimissa.

Vuoden 2008 jätedirektiivissä yhdyskuntajätteelle asetettiin 50 %:n kierrätystavoite vuodelle 2020. Tavoitteen saavuttaminen Suomessa käytetyllä laskentamenetelmällä, joka perustuu kaikkien yhdyskuntajätteeksi luokiteltavien jättemateriaalien kierrätetyn määrän osuuteen syntyvän yhdyskuntajätteen kokonaismäärästä, vaikuttaa tilastotietojen valossa vaikealta. Direktiivin vielä vuoteen 2024 saakka sallimalla vaihtoehtoisella laskentamenetelmällä³³, jossa lasketaan erikseen määriteltujen yhdyskuntajätelajien kierrätetyn määrän osuus näiden jätelajien syntyvästä määrästä, tavoite lienee kuitenkin mahdollista saavuttaa. Muovipakkausjätteen erilliskeräystä on viime vuosina ryhdytty tehostamaan, mikä tulee nostamaan jonkin verran yhdyskuntajätteen kierrätysastetta. Toisaalta esimerkiksi paperin käytön väheneminen pienentää syntyvän ja kierrätetyn keräyspaperin määrää, mikä vastaavasti vähentää kierrätetyn yhdyskuntajätteen kokonaismäärää.

Jätedirektiivin 11 artiklan mukaiset yhdyskuntajätteen kierrätystä (ml. uudelleenkäytön valmistelu) koskevat tavoitteet vuosille 2025, 2030 ja 2035 ovat Suomelle erittäin kovia. Direktiivimuutoksen mukaiset uudet kierrätysasteen laskentasäännöt pienentävät todennäköisesti muutamalla prosenttiyksiköllä Suomen nykyistä kierrätysastetta (noin 41–43 %), mikä lisää haastetta entisestään. Tilastovertailun perusteella Suomi on nykyisin jätteen kierrätyksessä EU-maiden keskitasoa. Komissio arvioi ns. varhaisvaroitusraportissaan³⁴ Suomen olevan yksi 14 jäsenvaltiosta, jotka ovat vaarassa jäädä saavuttamatta vuoden 2020 kierrätystavoitteen. On kuitenkin huomattava, että tilastotiedot eri maiden välillä eivät ole vertailukelpoisia, sillä kierrätysasteen laskentamenetelmät ja yhdyskuntajätteen määrittelyt poikkeavat vielä huomattavasti toisistaan.

Tehtyjen selvitysten ja asiantuntija-arvioiden perusteella on selvää, että uusia yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa ilman jätelainsäädännön ohjauskeinojen ja yhdyskuntajätehuollon nykykäytäntöjen merkittävää uudistamista.³⁵ Esimerkiksi kierrätettävien jätteiden erilliskeräysvelvollisuuksia on tiukennettava tuntuvasti sekä toteutettava toimia, joilla

³³ Komission päätös 2011/753/EY annettu 18 päivänä marraskuuta 2011, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY 11 artiklan 2 kohdassa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen todentamisessa sovellettavista säännöistä ja laskentamenetelmistä (EUVL L 310, 25.11.2011, s. 11–16).

³⁴ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja: Varhaisvaroituskertomus Suomelle; Oheisasiakirja komission kertomukseen Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle EU:n jätelainsäädännön täytäntönnäpänosta, mukaan lukien varhaisvaroituskertomus jäsenvaltioille, jotka ovat vaarassa jäädä yhdyskuntajätteen uudelleenkäyttöön valmistelulle ja kierrätykselle asetetusta, vuoteen 2020 ulottuvasta tavoitteesta. SWD(2018) 417 final.

³⁵ Salmenperä H., Kauppila J., Kautto P., Sahmaa O., Dahlbo H., Kaitazis N., Autio I., Niskanen A., Kemppi J., Papineschi J., von Eye M., Durrant C., Tomes T. Yhdyskuntajätteen kierrätyksen lisääminen Suomessa – toimenpiteet ja niiden vaikutukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 15/2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161378>

mahdollistetaan erilliskeräyksen kustannustehokas järjestäminen ja parannetaan jätteen haltijoiden lajitteluaktiivisuutta.

3.2.3 Pakkausjätteen kierrätys

Suomessa on saavutettu pakkausjätedirektiivissä vuodelle 2008 asetetut pakkausjätteen kierrätystavoitteet. Myös pakkauksista ja pakkausjätteistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa 518/2014 (pakkausjäteasetus) asetetut tavoitteet vuosille 2016 ja 2020 on suurelta osin saavutettu. Uusitun pakkausjätedirektiivin 6 artiklan mukaiset tavoitteet vuosille 2025 ja 2030 on useimpien pakkausjättemateriaalien (lasi, kuitu, metalli) sekä kaikkia pakkausjätteitä koskevan kokonaistavoitteen osalta jo saavutettu tai niiden arvioidaan olevan saavutettavissa; muovi- ja puupakkauksia koskevat tavoitteet ovat haastavimpia, mutta niidenkin kierrätysasteet ovat viime vuosina nousseet voimakkaasti. Uudet direktiivin 6 a artiklan mukaiset kierrätysasteen laskentasäännöt aiheuttavat kuitenkin epävarmuutta kierrätysasteiden laskentaan ja voivat merkittävästikin alentaa tähän mennessä raportoituja kierrätysasteita.

EU:n pakkausjätetilastojen mukaan Suomi on pakkausjätteen kierrätyksessä EU-maiden keskitasoa, mutta esimerkiksi kuitupakkauksijätteen osalta edistyneimpien joukossa. Muovipakkauksijätteen kierrätyksessä Suomi oli vuoden 2017 tilastojen mukaan EU-maiden heikoimpia, mutta tilastointiin liittyy paljon epävarmuuksia ja maakohtaisten tietojen vertailukelpoisuus on kyseenalainen. Vuoden 2016 jälkeen muovipakkauksijätteen kierrätys on myös lisääntynyt Suomessa voimakkaasti tuottajille säädetyin erilliskeräysvelvoitteen ansiosta. Pantittomia kuluttajamuovipakkauksia kerättiin vuonna 2016 noin 2 600 tonnia ja vuonna 2019 noin 20 000 tonnia. Kotitalouksien muovipakkauksijätteen keräys kasvoi noin 80 % ja yrityspakkauksijätteen keräys noin 30 % vuonna 2019 vuoteen 2018 verrattuna.³⁶ Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kokoamien pakkausjätetilastojen mukaan muovipakkauksijätteen (ml. pantilliset pakkaukset) kierrätysaste nousi 25 %:sta vuonna 2016 31 %:iin vuonna 2018 ja 42 %:iin vuonna 2019³⁷. Direktiivien mukaisilla uusilla kierrätysasteen laskentasäännöillä mainitut kierrätysasteet olisivat kuitenkin pienemmät; esimerkiksi vuoden 2019 kierrätysaste uusilla laskentasäännöillä olisi arviolta 34–37 %³⁸.

3.2.4 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräysvaatimukset

Jätteiden syntyajankalajottelu ja erilliskeräys ovat ensisijaisia keinoja uudelleenkäyttöön valmistelun ja kierrätyksen lisäämiseksi. Suomessa voimassa oleva jätteiden erilliskeräystä koskeva valtakunnallinen sääntely on luonteeltaan yleistä. Jätelain 15 §:n mukaan lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet on kerättävä ja pidettävä jätehuollossa toisistaan erillään siinä laajuudessa kuin se on terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan ehkäisemiseksi, etusijajärjestyksen noudattamiseksi taikka jätehuollon asianmukaiseksi järjestämiseksi tarpeellista sekä teknisesti ja taloudellisesti mahdollista. Jätteistä annetun valtioneuvoston asetuksen (179/2012, jäljempänä *jäteasetus*) 14 §:ssä ei merkittävästi konkretisoida eri toimijoihin kohdistuvia erilliskeräysvelvoitteita.

Konkreettiset velvollisuudet yhdyskuntajätteen erilliskeräyksestä perustuvat kuntien jätehuoltomääräyksiin. Kunta voi jätelain 91 §:n nojalla antaa jätehuoltomääräyksiä muun muassa kunnan vastuulla olevan jätteen määrän vähentämisestä, lajittelusta, säilyttämisestä, keräyksestä,

³⁶ Suomen Uusiomuovi Oy:n verkkouutinen 5.3.2020.

³⁷ https://www.ymparisto.fi/fi-fi/kartat_ja_tilastot/jatetilastot/tuottajavastuun_tilastot/pakkausjatetilastot

³⁸ perustuu oletukseen, että pantittomien kuluttajamuovipakkausten kierrätyksessä syntyvien rejektien osuus kerätyn pakkausjätteen määrästä on 25–50 %

kuljetuksesta, hyödyntämisestä ja loppukäsittelystä sekä näitä koskevista teknisistä vaatimuksista. Useimmat kunnat ovatkin jätehuoltomääräyksissään asettaneet niin sanottuja velvoitetoimia eri jätelajien kiinteistöittäiselle keräykselle. Lisäksi kunnat ovat toteuttaneet muita toimia (taksaojhaus, yhteis- ja monilokerokeräyskokeilut, neuvontakampanjat, biojätteen lajitteluun kannustavien käytännön järjestelyjen tukeminen) jätteiden erilliskeräyksen ja kierrätyksen lisäämiseksi. Muun kuin kunnan vastuulle kuuluvien yhdyskuntajätteiden ja pakkausjätteiden lajittelun ja erilliskeräyksen laajuudesta ei ole kattavaa tietoa.

Jätteiden erilliskeräystä koskevien velvoitteiden ohella tehokkaan erilliskeräyksen edellytys on eri toimijoiden välisen vastuunjaon ja roolien selkeys. Suomessa päävastuu yhdyskuntajätehuollosta jakaantuu kunnille (asumisessa ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte), tuottajavastuun piiriin kuuluvien tuotteiden (pakkaukset, paperituotteet, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, akut ja paristot, renkaat) tuottajille sekä hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan harjoittajille jätteen haltijoina. Lisäksi kunnalla on mahdollisuus päättää, järjestääkö se vastuulleen kuuluvan jätteenkuljetuksen keskitetyn kilpailutuksen sijasta kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena. Tällöinkin päävastuu jätehuollon järjestämisestä säilyy kunnalla. Yhdyskuntajätehuollon perusvastuunjako on muutettu viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana useaan kertaan.³⁹ Hajanaiset vastuut ja jatkuvat muutokset ovat osaltaan johtaneet tehotuuteen ja puutteelliseen yhteistyöhön eri vastuutahojen välillä. Asiaan kiinnitti huomiota myös komissio varhaisvaroitusraportissa ja keväällä 2019 julkaisemassaan Suomen ympäristölainsäädännön arvioinnissa⁴⁰. Jatkossa tiukentuvat jätteiden erilliskeräystä koskevat velvoitteet korostavat entisestään tarvetta selkeälle vastuunjaolle.

Kunnan jätehuoltomääräysten ohella konkreettisia jätteen erilliskeräysvelvoitteita sisältyy tuottajavastuuta koskevaan, jätelain 6 luvun mukaiseen sääntelyyn. Tuottajia velvoitetaan jätelain 49 §:ssä järjestämään vastaanottopaikkoja siten, että käytöstä poistetun tuotteen voi maksutta ja vaivattomasti luovuttaa näin järjestettyyn vastaanottoon. Vaatimuksia täydennetään lain nojalla annetuilla tuoteryhmäkohtaisilla valtioneuvoston asetuksilla. Esimerkiksi pakkausjäteasetuksen 9 §:n mukaan pakkausten tuottajan on järjestettävä lasi-, metalli- ja kuitupakkausjätteen erilliskeräystä varten vähintään 1 850 alueellista vastaanottopaikkaa ja muovipakkausjätteelle vähintään 500 vastaanottopaikkaa. Lisäksi säädetään vastaanottopaikkojen sijoittamisperiaatteista palveluverkoston kattavuuden varmistamiseksi. Ainoastaan paperituotteiden tuottajan on järjestettävä keräyspaperin kuljetus maksutta kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanottopaikasta, jos kiinteistö sijaitsee muulla kuin pientalo- tai haja-asutusalueella. Lisäksi tuotteen jakelijan on jätelain 56 §:n mukaan tietyin edellytyksin myyntipisteessään otettava haltijalta maksutta vastaan kannettavia paristoja ja akkuja sekä sähkö- ja elektroniikkalaitteita. Käytettyjen juomapakkausten (lasi, metalli, muovi) keräys ja uudelleenkäyttö perustuvat Suomessa tehokkaaseen, tuottajien vastuulla toimivaan vapaaehtoiseen panttijärjestelmään (juomapakkausten palautusjärjestelmä). Palautusjärjestelmään liittymällä juomapakkausten tuottaja saa vapautuksen eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain (1037/2004) mukaisesta verosta.

³⁹ Viimeksi jätelain muuttamisesta annetulla lailla 445/2018. Sitä edeltävästä vastuunjaon kehityksestä ks. Riitta Kojo, Jouni Alanen, Juha Kaila, Raimo Lilja ja Helena Sundström: Vaikutusten arviointi kunnan vastuun rajauksesta yhdyskuntajätehuollossa. Ympäristöministeriön raportteja 20/2016, s. 18-24.

⁴⁰ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja: EU:n ympäristölainsäädännön arviointi 2019; Maaraportti – SUOMI; Oheisasiakirja Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019: Eurooppa suojelee kansalaisiaan ja parantaa heidän elämänlaatuaan. SWD/2019/136 final. SWD(2019) 136 final.

Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi on lainsäädännössä asetettuja erilliskeräysvelvoitteita tiukennettava tuntuvasti ja kohdistettava ne nykyistä tarkemmin eri toimijoiden vastuulle. Sääntelyn tiukentaminen on tarpeen myös jätedirektiivin 10 artiklan 2 ja 3 kohdassa ja 11 artiklan 1 kohdassa säädettyjen erilliskeräysvelvoitteiden täytäntöön panemiseksi. Erilliskeräys on lähtökohtaisesti järjestettävä biojätteelle sekä lasi-, metalli-, kuitu- ja muovijätteelle, ja velvoitteesta voidaan poiketa vain direktiivissä säädetyin perustein. Direktiivissä edellytetään myös tekstiilijätteen erilliskeräyksen järjestämistä vuodesta 2025 alkaen. Tekstiilijätteen kierrätyksen vauhdittamiseksi ja Sanna Marin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen toteuttamiseksi sen erilliskeräys tulisi kuitenkin ottaa Suomessa käyttöön jo aiemmin, esimerkiksi vuoden 2023 alusta lukien.

3.2.5 Rakennus- ja purkujätteen erilliskeräys ja hyödyntäminen

Voimassa olevan jätelain nojalla annetuissa jäteasetuksen 15 ja 16 §:ssä edellytetään rakennushankkeen suunnittelua ja toteuttamista siten, että käyttökelpoiset esineet ja aineet otetaan talteen ja käytetään uudelleen ja että toiminnassa syntyy mahdollisimman vähän ja mahdollisimman haitatonta rakennus- ja purkujätettä. Erilliskeräyksen järjestämistä edellytetään kahdeksalle eri jätemateriaaliryhmälle, mutta velvoite on muotoiltu joustavaksi, minkä seurauksena käytännössä erilliskeräystä ei rakennus- ja purkutyökohteissa ole toteutettu kattavasti.

Jätedirektiivin rakennus- ja purkujätettä koskevaa hyödyntämistavoitetta ei muutettu vuoden 2018 direktiivi uudistuksen yhteydessä. Voimassa olevan tavoitteen mukaan vaarattoman rakennus- ja purkujätteen, maa- ja kiviainesjätteitä lukuun ottamatta, materiaalien hyödyntämistä on lisättävä vähintään 70 painoprosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Hyödyntämisaste on Suomessa vaihdellut viime vuosina runsaasta 50 %:sta 60 %:iin. Rakennus- ja purkujätteiden tilastointiin liittyy merkittäviä epävarmuustekijöitä, ja tiedonkeruuta pyritään jatkossa parantamaan muun muassa digitaalisin ratkaisuin. Voimassa olevan hyödyntämistavoitteen saavuttaminen edellyttää merkittäviä lisätoimia rakennus- ja purkujätteen erilliskeräyksen, kierrätyksen ja muun materiaalina hyödyntämisen tehostamiseksi. Jäteasetuksella säädettyjen erilliskeräysvelvoitteiden sitovuutta on lisättävä jätedirektiivin 10 artiklassa säädettyjen velvoitteiden täytäntöön panemiseksi.

3.3 Kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetuksen järjestäminen

Kunnan vastuulle kuuluvien jätteiden kuljetuksessa on ollut koko jätelainsäädännön voimassaolon ajan 1970-luvun lopulta lähtien kaksoisjärjestelmä: kunta on voinut järjestää jätteenkuljetuksen keskitetysti tai päätöksellään siirtää kuljetuksen tilaamisen kiinteistön haltijoiden tehtäväksi. Voimassa olevan jätelain 35 §:n 1 momentin mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että sen vastuulle kuuluvan jätteenkuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanotopaikasta (kiinteistöittäinen jätteenkuljetus). Kunta voi järjestää kuljetuksen joko jätelain 36 §:n mukaisesti kunnan järjestämänä jätteenkuljetuksena tai 37 §:n mukaisesti kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena (aiemmin sopimusperusteinen jätteenkuljetus). Jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä, ja jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kunnat käytännössä hankkivat kuljetuspalvelut yksityisiltä jätteenkuljetusyrityksiltä julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Jätelain 37 §:n 1 momentin mukaan kunta voi päättää, että kiinteistöittäinen jätteenkuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa. Päätöksen edellytyksenä on, että jätteen kuljetuspalveluja on tarjolla kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin ja että jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai

haittaa terveydelle tai ympäristölle. Lisäksi edellytyksenä on, että päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan. Kunta voi päättää, että kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus koskee lajiltaan ja laadultaan tietyntyyppistä jätettä.

Kunnan on seurattava ja valvottava kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta koskevan päätöksen täytäntöönpanoa ja sen edellytysten täyttymistä sekä tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetusta koskeva asia uudelleen. Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen seuraamiseksi ja valvomiseksi jätelain 5 luvussa on sääntelyä, jolla pyritään varmistamaan jätteenkuljetusten asianmukaista järjestämistä, jätteiden toimittamista kunnan järjestämään jätehuoltoon ja jätteenkuljetuksesta perittävien maksujen läpinäkyvyyttä.

Jätelain 149 §:n 4 momentin mukaan kunnan, jossa lain voimaan tullessa oli käytössä vuoden 1993 jätelain mukainen sopimusperusteinen jätteenkuljetus, oli tarkastettava jätteenkuljetuksen järjestämistä 37 §:n 1 momentissa säädettyjen kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta koskevien edellytysten perusteella ja tehtävä asiassa päätös viimeistään toukokuuhun 2013 mennessä. Vaikka jätelain 37 §:n 1 momentissa mainitut edellytykset täytyisivät, kunnalla ei ole velvollisuutta ottaa käyttöön kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta, vaan se voi harkintavaltansa nojalla päättää siirtyä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Jätelain 37 §:n 1 momentissa asetettujen edellytysten tarkempi arviointi ei tällöin ole tarpeen.

Molemmat kuljetusjärjestelmät ovat kunnissa käytössä. Kunnassa voi myös olla eri kuljetusjärjestelmä eri jätelajeille ja usein kunnissa onkin käytössä yhdistelmä eri kuljetusjärjestelmistä. Vuoden 2019 kevään tilanteen mukaan⁴¹ esimerkiksi kunnan järjestämän sekalaisen yhdyskuntajätteen (jäljempänä myös *sekajäte*) kuljetuksen piirissä on noin 3,5 miljoonaa asukasta (65 % asukkaista ja 49 % kunnista) ja vastaavasti kiinteistön haltijan järjestämän sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetuksen alueella asuu noin 1,7 miljoonaa asukasta (31 % asukkaista ja 47 % kunnista). Pienessä osassa kuntia sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetuksessa on käytössä molemmat kuljetusjärjestelmät. Biojätteen kuljetuksessa kunnan järjestämän kuljetuksen osuus on jonkin verran suurempi kuin sekaisen yhdyskuntajätteen kuljetuksessa (56 % kunnista, 68 % asukkaista). Pakkausjätteen erilliskeräys voidaan järjestää kolmella tavalla: kunta voi järjestää sen osana kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta keskitettynä jätteenkuljetuksena tai kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena, ja lisäksi kiinteistön haltija voi järjestää sen jätelain 41 §:n 3 momentin mukaisena täydentävänä keräyksenä, jos tuottaja tai kunta ei sitä järjestä. Kuljetuksen jakautumisesta näiden kolmen järjestelmän välillä ei ole luotettavaa tietoa.

Sako- ja umpikaivolietteen (jäljempänä *saostus- ja umpisäiliöliete*) kuljetuksessa kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on merkittävästi yleisempää kuin kunnan järjestämä jätteenkuljetus, jos tarkastellaan eri kuljetusjärjestelmien käyttöä kunnittain (kiinteistön haltijan järjestämä 81 % kunnista ja kunnan järjestämä 18 % kunnista). Sen sijaan tarkasteltaessa kuljetusjärjestelmien osuutta asukkaiden määrän perusteella ero kuljetusjärjestelmien välillä on huomattavasti pienempi (kiinteistön haltijan järjestämä 58 % ja kunnan järjestämä 41 % asukkaista).

Jätelain voimaantulon jälkeen useista kuntien tekemistä jätteenkuljetusjärjestelmää koskevista päätöksistä on valitettu. Yleensä valituksissa on ollut kysymys siitä, toteutuvatko kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen edellytykset ja onko edellytysten täyttymistä selvitetty riittävästi. Päätökset kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtymisestä on usein

⁴¹ Lähde: Suomen Kiertovoima ry ja Suomen Kuntaliitto ry. Tiedot kuvaavat tilannetta Manner-Suomen kunnissa.

kumottu hallintotuomioistuimissa. Kumoamisen syynä on yleensä ollut perustelematon päätös, päätökseen liittyvien selvitysten puutteellisuus tai se, etteivät kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen edellytykset täyty.⁴² Kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtymistä koskevat päätökset on yleensä hyväksytty hallintotuomioistuimissa, koska kunta voi lain mukaan päättää järjestää kuljetukset keskitetysti tarkastelematta kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta koskevia edellytyksiä. Joitakin kunnan järjestämää jätteenkuljetusta koskevia päätöksiä on kumottu menettelyvirheiden tai puutteellisen sisällön vuoksi.

Valituskierte kunnan kuljetusjärjestelmäpäätöksestä voi jatkua jopa vuosia. Kuntien jätteenkuljetusjärjestelmää koskevia päätöksiä onkin jatkuvasti kuntien, hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyssä. Joissakin kunnissa ei ole vielä lainvoimaista päätöstä siitä, siirrytäänkö kunnassa aiemmasta sopimusperusteisesta jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen vai kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen, vaikka päätös olisi jätelain mukaan pitänyt tehdä jo vuonna 2013. Tämä voi johtua joko siitä, että päätöstä ei ole lainkaan valmisteltu tai siitä, että lainvoimaisen päätöksen aikaansaaminen on viivästynyt valituskierteen vuoksi.

Kuntien kuljetusjärjestelmäpäätösten ja niitä koskevien lukuisten valitusprosessien vuoksi kaksoisjärjestelmästä aiheutuu jatkuvaa sääntelytaakkaa kunnille, hallintotuomioistuimille ja kaikille jätealan toimijoille. Kaksoisjärjestelmä ylläpitää toimintaympäristön epävarmuutta ja heikentää jätealan toimijoiden välistä ilmapiiriä. Tämä vaikeuttaa jätehuollon suunnittelua ja kehittämistä niin yrityksissä, kuntien jätelaitoksissa kuin viranomais toiminnassakin sekä hankaloittaa jätehuollon kehittämiseksi tarvittavaa eri toimijoiden välistä yhteistyötä.⁴³

Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen keskeiseksi ongelmaksi on tunnistettu jätteenkuljetusten seurannan ja valvonnan vaikeus ja työläys verrattuna kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen sekä kuntien puutteelliset viranomaisresurssit tehtävän hoitamiseen. Kuntien jätehuoltoviranomaiset eivät aina ole saaneet jätelain 39 §:n mukaisesti tietoja kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta, mikä on entisestään vaikeuttanut jätteenkuljetusten seuranta ja valvontaa. Seurannan ja valvonnan ongelmien vuoksi kuntien viranomaiset eivät pysty varmistamaan kiinteistöjen liittymistä järjestettyyn jätehuoltoon, erilliskeräysvelvoitteiden noudattamista eivätkä jätteiden toimittamista kunnan määräämään paikkaan. Kunnat eivät myöskään saa riittävästi tietoa jätevirroista alueellaan. Lisäksi on viitteitä siitä, että jätteen epäasianmukainen käsittely on selvästi yleisempää kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa kuin kunnan järjestämässä kuljetuksessa. Varsinkin saostus- ja umpisäiliölietteen epäasianmukainen käsittely aiheuttaa merkittävän riskin pinta- tai pohjaveden pilaantumiselle.⁴⁴

Tunnistetuista ongelmista huolimatta osa kunnista pitää kiinteistön haltijan järjestämää kuljetusta alueelleen parhaiten soveltuvana kuljetusjärjestelmänä ja sen katsotaan edistävän alueen yritystoimintaa, asukkaiden valinnanvapautta ja kuntademokratiaa. Näillä alueilla asukkaat ovat tottuneet tilaamaan kuljetuspalvelun itse, ja näin kuljetusyrittäjille on muodostunut jokseenkin

⁴² Tarkemmin esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksissä 2016:19, 2016:20, 2018:34 ja 2019:171.

⁴³ Jussi Kauppila – Petrus Kautto – Essi Römpötti: Sääntelytaakan rakentuminen ympäristönsuojelussa. Lakimies 3-4/2019, s. 264-288.

⁴⁴ Lakeuden jätelautakunnan, Lakeuden Etappi Oy:n, Lounais-Suomen jätehuoltolautakunnan, Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n, Tampereen alueellisen jätehuoltolautakunnan ja Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n esitys 26.8.2019.

vakiintunut asiakaskunta. Kunnan ei puolestaan tarvitse järjestää jätteenkuljetuksia, joiden suunnitteluun ja kilpailuttamiseen liittyy oma vaivansa.

Jätedirektiivissä tai muussa EU:n lainsäädännössä ei säädetä jätteiden kuljetuksen järjestämistavasta jäsenvaltioissa. Hajanainen vastuunjako kuitenkin vaikeuttaa kokonaisvaltaisen ja tehokkaan keräysjärjestelmän suunnittelua ja jätedirektiiveissä asetettujen yhdyskuntajätteiden kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien ohjauskeinojen toteuttamista. Euroopan komissio on varhaisvaroitusraportissaan pitänyt jätehuollon vastuiden hajanaisuutta yhtenä keskeisenä syynä hitaasti edistyneeseen yhdyskuntajätteen kierrätykseen Suomessa ja suositellut monimutkaisten jätehuollon järjestämistä yhdyskuntajätteiden kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi.

Kunnan jätehuollon suunnittelun ja kehittämisen vaikeutuminen sekä kuljetusjärjestelmäpäätöksiin liittyvien valitusprosessien aiheuttamat sääntelykustannukset ovat saatujen kokemusten perusteella kaksoisjärjestelmän väistämättömiä ja pysyviä ominaisuuksia. Yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien ohjauskeinojen ja jätteen erilliskeräyksen tehokas toteuttaminen vaikeutuu huomattavasti, jos jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmään liittyviä ongelmia ei ratkaista. Kuljetusjärjestelmän valintaan liittyvien selvitysten tekemisen, muun päätöksentekoon liittyvän valmistelun ja päätöstä seuraaviin valitusprosesseihin osallistumisen sijasta kunnassa tulisi voida keskittyä jätehuollon kehittämiseen. Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen saa kuitenkin edelleen vahvaa kannatusta erityisesti yksityisiltä jätehuoltoyrityksiltä ja joiltakin kunnilta, minkä vuoksi kuljetusjärjestelmän muuttaminen on osoittautunut poliittisesti vaikeasti ratkaistavaksi kysymykseksi.

3.4 Tuottajavastuujärjestelmät

3.4.1 Käytössä olevat tuottajavastuujärjestelmät ja jätedirektiivien edellyttämät muutokset

Tuottajavastuu tarkoittaa, että tuottaja (valmistaja, maahantuojaja tai muu tuotteen markkinoille saattaja) kantaa joko taloudellisen vastuun tai sekä taloudellisen että operatiivisen järjestämistä vastuun tuotteen jätehuollosta sen tultua elinkaarensa jätevaiheeseen.⁴⁵ Suomessa tuottajavastuuta sovelletaan kansalliselta pohjalta paperituotteisiin, ajoneuvojen ja laitteiden renkaisiin sekä pakkauksiin. EU-lainsäädännössä on edellytetty tuottajavastuun soveltamista ajoneuvoihin, sähkö- ja elektroniikkalaitteisiin sekä akkuihin ja paristoihin, nyttemmin myös pakkauksiin. Tuottajavastuun toteutustapa vaihtelee tuoteryhmittäin, mutta perusrakenteeltaan sääntely on samanlaista. Jätelain 46 §:n mukaan tuottajan on järjestettävä markkinoille saattamiensa tuotteiden jätehuolto sekä vastattava siitä aiheutuvista kustannuksista. Tuotekohtaisissa valtioneuvoston asetuksissa säädetään tarkemmin muun muassa käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanoton järjestämisestä. Tuottajien on otettava maksutta vastaan myös muiden toimijoiden keräämät, tuottajan järjestämään vastaanottoon toimitetut käytöstä poistetut tuotteet.

Pakkausjätedirektiivin mukaan kaikkien jäsenvaltioiden on perustettava tuottajavastuujärjestelmät pakkauksille viimeistään 31.12.2024. Suomen kannalta keskeisin muutos pakkausten tuottajavastuuseen on jätedirektiivin tuottajavastuuta koskevat vähimmäisvaatimukset ja erityisesti 8 a artiklan mukainen kustannusvastuuta koskeva sääntely, jossa edellytetään, että tuottajan on vastattava vähintään 80 %:sta jätehuollon kustannuksista. Jätteiden erilliskeräyksen ja erilliske-
rätyn jätteen käsittelyn ohella tuottajan kustannusvastuuseen lasketaan mukaan myös tiedotus

⁴⁵ Jätedirektiivin 3 artiklan 21 kohdan määritelmän mukaan tuotteiden tuottajien tulee kantaa joko pelkästään taloudellinen vastuu tai sekä taloudellinen että järjestämistä vastuu vastuulleen kuuluvan tuotteen jätehuollosta, kun tuote on elinkaartensa jätevaiheessa.

kuluttajille sekä tiedonkeruu ja raportointi viranomaisille markkinoille saatetuista tuotteista ja niiden jätehuollosta. Pakkausjätehuoltoa ja direktiivien täytäntöönpanoa tarkastellaan tarkemmin jäljempänä jaksossa 3.4.2.

Tuottajan kustannusvastuuta koskeva jätedirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan a alakohta tulee kansallisesti sovellettavaksi pakkausten, paperin ja renkaiden tuottajavastuujärjestelmissä, mutta ei asianomaisiin EU-direktiiveihin perustuvissa sähkö- ja elektroniikkalaitteiden, paristojen ja akkujen eikä romuajoneuvojen tuottajavastuujärjestelmissä.

Direktiivin muutosten ei arvioida aiheuttavan merkittäviä muutoksia paperin ja renkaiden tuottajavastuujärjestelmiin. Paperin tuottajat järjestävät käytännössä kaiken keräyspaperin erilliskeräyksen (kiinteistökohtainen erilliskeräys mukaan lukien), kuljetuksen ja käsittelyn. Renkaiden tuottajien on järjestettävä käytöstä poistettujen renkaiden maksuton alueellinen vastaanotto koko maassa ja vastattava kerättyjen renkaiden jätehuollon järjestämisestä. Jätelain 56 §:ssä säädetään lisäksi renkaiden jakelijan vastaanottovelvollisuudesta, ja tuottajat vastaavat näidenkin käytöstä poistettujen renkaiden edelleen kuljetuksesta ja jätehuollosta. Paperin ja renkaiden tuottajien laajasta operatiivisesta vastuusta seuraa käytännössä myös laaja kustannusvastuu.

3.4.2 Pakkausjätehuollon sääntely

Tuottajan vähimmäiskustannusvastuuta koskevien direktiivin vaatimusten täytäntöönpanoon on kiinnitettävä erityistä huomiota niissä tuottajavastuujärjestelmissä, joissa operatiivinen vastuu jätehuollosta on kokonaan tai osin säädetty jollekin muulle kuin tuottajalle. Suomessa kuluttajapakkausten jätehuolto on tietyltä osin osa kunnan järjestämää asumisessa syntyvän jätteen jätehuoltoa. Samalla pakkausjätehuollossa on käytössä tuottajavastuu. Kunnan ja tuottajien järjestelmät on pyritty pitämään operatiivisesti erillään. Tuottajat eivät järjestä eivätkä kustanna pakkausjätteen erilliskeräystä kiinteistöltä, vaan alueelliset keräyspisteet ja jätteen käsittelyn siitä eteenpäin. Pakkausjätteen keräyksen kiinteistöiltä tuottajan jätehuoltoon järjestää ja kustantaa joko kunta osana muun asumisessa syntyvän jätteen keräystä tai kiinteistön haltija ostamalla palvelun yksityiseltä yritykseltä.

Pakkausten tuottajat ovat järjestäytyneet pakkausmateriaalikohtaisesti viiteen eri tuottajayhteisöön: Suomen Uusiomuovi Oy vastaa muovipakkausten tuottajien, Mepak-Kierrätys Oy metallipakkausten tuottajien, Suomen Kuitukierrätys Oy kuitupohjaisten pakkausten tuottajien, Puupakkausten Kierrätys PPK Oy puupakkausten tuottajien ja Suomen Keräyslasiyhdistys ry pantittomien lasipakkausten tuottajien tuottajavastuuvetoisten huolehtimisesta. Tuottajayhteisöt käyttävät yhteistä palveluyhtiötä Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy:tä. Tuottaja liittyy tuottajayhteisöön tekemällä sopimuksen RINKI Oy:n kanssa. RINKI Oy hoitaa tuottajayhteisöjen tuottajarekisteriä, laskutusta sekä tilastointia ja viestintää. RINKI Oy operoi kuluttajapakkausten alueellisten vastaanottoaikojen verkostoa ja vastaa pantittomien lasipakkausten kierrätyksestä. Näin monimutkainen tuottajayhteisörakenne ei välttämättä ole enää kustannustehokas, vaikkakin yksittäinen tuottaja voi hoitaa velvoitteen saamisen RINKI Oy:n kanssa. Lainvalmistelun aikana on myös vahvistunut näkemys siitä, että tuottajayhteisöjen hallinnossa ja päätöksenteossa tuottajien oikeudet ja velvollisuudet eivät ole kaikilta osin tasapainossa. Pakkausten tuottajayhteisöihin on liittynyt yli 4 400 yritystä. Tuottajayhteisöjen omistajina ja keskeisinä päätöksentekijöinä on yrityksiä, jotka saattavat markkinoille verrattain pieniä määriä pakkauksia. Kierrätysmaksut koostuvat 90 prosenttisesti yrityksiltä, jotka käyttävät 3–5 pakkausmateriaalia. Noin 200 yritystä maksaa lähes 90 % pakkausjätteen kierrätysmaksuista.

Tuottajavastuusääntelyssä on perinteisesti vältelty puuttumista tuottajien organisoitumistapoihin. Jätedirektiivin muutospäätös velvoittaa kuitenkin entistä selvemmin kansallista lainsäät-

täjää huolehtimaan siitä, että tuottajille ei aiheuteta turhaa sääntelytaakkaa. Direktiivin 8 a artiklan 1 kohdan a alakohdassa edellytetään, että kaikkien tuottajavastuujärjestelmien toimijoiden roolit ja vastuut määritellään selkeästi. Saman kohdan d alakohdan mukaisesti on varmistettava tuotteiden tuottajien tasapuolinen kohtelu. Jätedirektiivin liitteessä IV a kuvatuissa esimerkeissä jätehierarkian soveltamiseksi mainitaan laajennettua tuottajavastuuta koskevat järjestelmät sekä toimenpiteet niiden vaikuttavuuden, kustannustehokkuuden ja hallinnon parantamiseksi.

Tuottajat vastaavat lähtökohtaisesti markkinoille saattamansa pakkausjätteen jätehuollosta sekä siitä aiheutuvista kustannuksista. Pakkausjäteasetuksessa säädetään pakkausten tuottajien aluekeräys- ja terminaaliverkoston vähimmäisvaatimuksista. Kunta voi kuitenkin täydentää tuottajien järjestämää vastaanottoa ja kuljetusta osana järjestämäänsä jätehuoltoa (jätelain 47 §) sekä järjestää pakkausjätteen kiinteistöittaisen keräyksen (jätelain 35 §:n 1 mom.). Lisäksi kiinteistön haltijalla on mahdollisuus järjestää erilliskerätyn pakkausjätteen kuljetus, jos tuottaja tai kunta ei ole sitä järjestänyt (jätelain 41 §:n 3 mom.). Kerätyt pakkausjätteet on toimitettava tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Kunta ja kiinteistön haltijat ovatkin monin paikoin järjestäneet pakkausjätteiden kuljetusta kiinteistöiltä tuottajien jätelain 49 §:n mukaisesti järjestämään maksutomaan vastaanottoon. Direktiivien kierrätystavoitteiden ja edellä jaksossa 3.4.1 kuvatun tuottajan vähimmäiskustannusvastuun toteuttaminen edellyttävät kuitenkin huomattavia muutoksia nykyisiin pakkausjätteen erilliskeräysjärjestelyihin: pakkausten erilliskeräystä asuinkiinteistöiltä on lisättävä selvästi ja tuottajien on joko järjestettävä erilliskeräys tai kannettava päävastuu muun toimijan tai toimijoiden järjestämän erilliskeräyksen kustannuksista.

Yritysten pakkausjätteiden vastaanottoa varten tuottajat ovat perustaneet pakkausmateriaalista riippuen noin 35–70 vastaanottoterminaalialia. Tuottajat maksavat terminaalipalveluista ja huolehtivat niissä vastaanotetun pakkausjätteen jatkokuljetuksen ja jätteenkäsittelyn järjestämisestä ja näistä aiheutuvista kustannuksista. Tuottajilla on lisäksi sopimuskumppaneita, jotka vastaanottavat pakkausjätettä suoraan jätteen tuottajilta ja vastaavat niiden käsittelystä ja jätemäärätietojen toimittamisesta tuottajille. Nämä sopimuskumppanit maksavat jätteen tuottajille vastaanottamastaan jätteestä materiaalin arvon perusteella. Tuottajat puolestaan maksavat näille sopimuskumppaneille tonniperusteisen korvauksen näiden vastaanottamasta jätteestä. Korvauksella katetaan mm. tilastotietojen toimittamisesta aiheutuvat hallinnolliset kustannukset. Tuottajien kustannusosuus pakkausjätteiden keräyksen ja käsittelyn kokonaiskustannuksista oli vuonna 2016 karkean arvion mukaan noin 40–85 % pakkausmateriaalista riippuen⁴⁶.

Jätedirektiivin täytäntöönpano edellyttää pakkausten tuottajan kustannusvastuun kasvattamista nykyisestä. Direktiivin sisältöön liittyy tässä yhteydessä merkittävää oikeudellista epävarmuutta. Komission epävirallisen kannan mukaan tuottajien olisi katettava kaiken erilliskerätyn pakkausjätteen jätehuollon kustannukset. Tämä näyttäisikin olevan jätedirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan a alakohdan sanamuodon mukainen lähtökohta. Kyseisen säännöksen mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, että tuottajan maksamat rahoitusosuudet kattavat muun ohella ”jätteen erilliskeräyksen ja sen tämän jälkeisen kuljetuksen ja käsittelyn kustannukset, mukaan lukien...”. Toisaalta mainitussa jätedirektiivin säännöksessä, jätedirektiivin johdanto-osan perustelukappaleessa 24 ja pakkausjätedirektiivin 7 artiklan 4 kohdassa tuottajien kustannusvastuu kytketään tuottajavastuualakohtaisiin kierrätystavoitteisiin. Lainvalmistelun pohjaksi valittavalla tulkintalinjauksella on Suomessa merkittävä vaikutus pakkausten tuotta-

⁴⁶ Pakkausten tuottajayhteisöt kirjallinen tiedonanto ja LCA Consulting Oy: Raportti ympäristöministeriölle – Kuluttajapakkausjätteen erilliskeräyksestä kunnille aiheutuvien kustannusten arviointi, 26.4.2019.

jien kustannusvastuun laajuuteen. Lievemmän, pakkausjätehuollon kierrätystavoitteisiin nojautuvan tulkinnan seuraaminen lainvalmistelussa tarkoittaisi lisäkustannuksia lähinnä muovipakkausten tuottajille. Komission epävirallisen tulkinnan mukainen sääntelyratkaisu lisäisi kaikkien pakkausmateriaalien tuottajien vastuuta pakkausjätehuollon kustannuksista.

3.4.3 Etäkauppa

Ulkomaista etäkauppaa koskevia, todellisiin tavaravirtoihin perustuvia tilastoja on hyvin rajoitetusti saatavilla, joten arviot ulkomaisen etäkaupan laajuudesta ovat suuntaa antavia. Etäkauppa on ollut 2010-luvun alusta lähtien vahvassa kasvussa. Vuosittainen kasvu on ollut noin 10 %. Etämyynti tapahtuu pääsääntöisesti joko suoraan tuotteen alkuperäiseltä valmistajalta tai tuotteen jälleenmyyjältä tai kolmannen tahon järjestämän ja usean myyjän käyttämän myyntialustan kautta. Joissain tapauksissa myyntialustan järjestäjä myy myös omia tuotteitaan.

Suomalaiset ostivat vuonna 2020 etäkaupalla tuotteita noin 5,1 miljardilla eurolla, josta ulkomaisen etäkaupan osuus oli noin 35 % eli 1,8 miljardia euroa.⁴⁷ Yleisimmin suomalaiset ostavat etäkaupalla vaatteita ja sähkö- ja elektroniikkalaitteita. Kaikkien etäkauppaostosten mukana tulee myös pakkauksia, joten etäkaupalla on vaikutusta pakkausten tuottajavastuuseen. Vuonna 2012 etäkaupan kautta arvioitiin tulleen Suomeen noin 5 500 tonnia pakkausjätettä⁴⁸, ulkomaisen tavaroiden etäkaupan määrän ollessa noin 1,0 miljardia euroa. Mikäli oletetaan pakkausten määrän lisääntyneen samassa suhteessa kuin etämyynti on kasvanut euromääräisesti, vastaisi viime vuosina etämyynnin kautta tulleen pakkausten määrä noin 2,5 prosenttia tuottajien markkinoille saattamasta kuitu- ja muovipakkausten kokonaismäärästä ja 4,8 % kuluttajapakkausten määrästä. Ulkomaisen etämyynnin kautta ostettavien renkaiden osuuden arvioidaan myös olevan noin 5 %. Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osalta on arvioitu kansainvälisesti, että etäkaupan osuus olisi noin 5–10 %.

Maasta toiseen tuotteita myyvät etämyyjät ovat toistaiseksi jääneet, sähkö- ja elektroniikkalaitteiden tuottajia lukuun ottamatta, tuottajavastuuvaikeuksien ulkopuolelle.⁴⁹ Ulkomailta etämyynnillä ostetut tuottajavastuun alaiset tuotteet ja niiden pakkaukset päätyvät kuitenkin käytöstä poistettuina Suomeen sijoittautuneiden tuottajien järjestämään ja kustantamaan jätehuoltoon. Tämä aiheuttaa kaupan vääristymistä ja heikentää Suomeen sijoittautuneiden tuottajien kilpailuasemaa näiden tuotteiden ja pakkausten ulkomaisiin etäkauppiaisiin nähden. Ulkomaisen etäkaupan kautta tulevat tuotteet eivät myöskään ole olleet mukana syntyvän jätemäärän arvioissa (markkinoille saatetut tuotteet), mikä aiheuttaa laskettujen kierrätysasteiden yliarviointia.

Ulkomaisen etämyyjän tuottajavastuuvollisuuden täytäntöönpanon valvonta on käytännössä erittäin vaikeaa, jos myyjällä ei ole edustajaa siinä maassa, johon se tuotteitaan myy. Tällöin tuotteet myydään suoraan kuluttajalle ilman varsinaista maahantuojaa, joten tuottajan tunnistaminen ja mahdollisten seuraamusten määrääminen sille on vaikeaa. Etäkauppaan liittyvä vapaa- matkustus on vakava ongelma tuottajavastuujärjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Tavoitteena niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin on kehittää tuottajavastuuta siihen suuntaan, että myös toiseen valtioon sijoittautunut etämyyjä saataisiin tuottajavastuun piiriin

⁴⁷ Kaupan liitto ry:n alustava arvio.

⁴⁸ Pakkausten kokonaismäärä Suomessa ja suositukset tilastoinnin kehittämiseksi, Ympäristöministeriön raportteja 23/2015.

⁴⁹ Etämyyjät on sisällytetty myös SUP-direktiivissä ((EU) 2019/904) tarkoitettujen tuottajavastuujärjestelmien soveltamisalaan.

siinä valtiossa, johon se myy tuotteitaan. Komissiossa valmisteilla olevan tuottajavastuuta koskevan selvityksen yhtenä tavoitteena on löytää uusia keinoja, joilla tuottajavastuujärjestelmiä valvovan viranomaisen toimivaltaan liittyvät ongelmat etäkaupan yhteydessä saataisiin ratkaistua. Etämyyjien määrittelyminen tuottajiksi olisi selkeä signaali siitä, mihin suuntaan tuottajavastuuta ollaan kehittämässä.

3.5 Sivutuotteet ja jätteeksi luokittelun päätyminen

Jätelain 5 §:n 2 momentissa säädetään sivutuotteeksi määrittelyn perusteista ja 3 momentissa säädetään asetuksenantovaltuudesta sivutuotteeksi luokittelun edellytyksistä. Toistaiseksi ei ole annettu sivutuotteita koskevia valtioneuvoston asetuksia. Tapauskohtaista sivutuotteeksi luokittelua koskeva asia voidaan ratkaista luvanvaraisen toiminnan osalta ympäristölupapäätöksessä. Sivutuotteen määrittelyä sovelletaan sellaisenaan hallintopäätöksissä, kuten ympäristöluvassa. Sivutuotteita koskevien säännösten asiasisältöä ei ole tarpeen muuttaa.

Jätteeksi luokittelun päättymisestä säädetään jätelain 5 §:n 4 ja 5 momentissa. Pykälän 4 momentissa säädetään asetuksenantovaltuudesta jätteeksi luokittelun päättymisen edellytyksistä ja 5 momentissa puolestaan säädetään valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä 4 momentissa tarkoitetuissa aineissa ja esineissä sallituista haitta-aineiden pitoisuuksista ja liukoisuuksista, käyttöä koskevista teknisistä vaatimuksista sekä muista vastaavista seikoista. Toistaiseksi ei ole annettu jätteeksi luokittelun päättymistä koskevia valtioneuvoston asetuksia. Euroopan unionissa on säädetty arviointiperusteita rauta-, teräs- ja alumiiniromulle, lasimurskalle ja kupariromulle.

Nykyisin jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva tapauskohtainen harkinta on lähtökohtaisesti jätteen määrittelyn tulkintaa, jossa apuna voidaan käyttää jätelain 5 §:n 4 momentin mukaisia arviointiperusteita ja ottaen huomioon asiassa soveltuva oikeuskäytäntö (Euroopan unionin tuomioistuin, Korkein hallinto-oikeus). Ratkaisuja on tehty luvanvaraisen toiminnan osalta ympäristölupapäätöksessä lupaviranomaisen (aluehallintovirasto, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen) toimivallan jaon mukaisesti. Jos jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva asia edellyttää luvan muuttamista, voidaan luvan muuttamista koskeva hakemus tehdä ympäristönsuojelulain 89 §:n perusteella ja asia ratkaista lain 96 §:ssä säädetyn, tavanomaista lupamenettelyä hieman keveämmän menettelyn mukaisesti. Käytännössä ympäristölupapäätöksessä tehtyjen ratkaisujen ohella myös valvontaviranomaisena toimivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (jäljempänä *ELY-keskus*) ovat esittäneet tapauskohtaisia kannanottoja luokittelusta ja esittäneet arvionsa siitä, onko luokittelu sellainen olennainen muutos toiminnassa, joka edellyttää luvan muuttamista. Valvontaviranomaisen asiaa koskeva kannanotto ei ole kuitenkaan valituskelpoinen päätös, vaan asia voidaan saattaa ratkaistavaksi lupapäätöksellä.

Jätedirektiivin 6 artiklaan tehdyt muutokset edellyttävät tarkistuksia jätteeksi luokittelun päättymistä koskeviin jätelain säännöksiin. Direktiivi jättää kansallista liikkumavaraa sen suhteen, miten jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva tapauskohtainen ratkaisu voidaan tehdä. Asia voidaan ratkaista hallintopäätöksellä tai muilla jäsenvaltion toteuttamilla asianmukaisilla toimenpiteillä, joilla jätteeksi luokittelun päätyminen todennetaan. Hallintokäytännössä on viime vuosina ollut epätietoisuutta tapauskohtaiseen harkintaan liittyvistä menettelyistä, mikä on heikentänyt hallintokäytäntöjen sujuvuutta ja yhtenäisyyttä. Ympäristöministeriö on julkaissut asiaa koskevan ohjeen 30.8.2019.⁵⁰

⁵⁰ Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva tapauskohtainen päätöksenteko. Muistio 30.8.2019.
<https://ym.fi/jatelainsaadanto>

3.6 Selvilläolo-, tiedonanto-, kirjanpito- ja raportointivelvollisuudet

3.6.1 Selvilläolo-, tiedonanto- ja kirjanpitosäännökset

Toiminnanharjoittajan selvilläolovelvollisuudesta säädetään jätelain 12 §:ssä. Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudesta säädetään jätelain 118 §:ssä ja kirjanpitoon sisällytettävistä tiedoista lain 119 §:ssä. Velvoitteilla on pantu täytäntöön jätedirektiivin 35 artiklassa säädetty jätteitä käsitteleviä laitoksia ja yrityksiä, vaarallisen jätteen tuottajia, vaarallista jätettä ammattimaisesti kerääviä tai kuljettavia laitoksia ja yrityksiä sekä vaarallisen jätteen kauppiaita ja välittäjiä koskeva kirjanpitovelvollisuus. Vaarallisen jätteen kuljettajien kirjanpitovelvollisuutta on lisäksi täydennetty jätelain 121 §:n mukaisella siirtoasiakirjavelvoitteella. Kansallisten valvonta- ja seurantarpeiden toteuttamiseksi siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuus koskee lisäksi saostus- ja umpisäiliölietteen, hiekan- ja rasvanerotuskaivojen lietteen, pilaantuneen maa-aineksen ja muun rakennus- ja purkujätteen kuin pilaantumattoman maa-aineksen kuljetusta. Viranomaisilla on 122 §:n mukaan oikeus pyynnöstä saada nämä tiedot toiminnan valvontaa varten. Lisäksi ympäristölupavelvollisten toimijoiden on toimitettava jätteitä koskevat tiedot ympäristönsuojelulain 62 §:n nojalla ympäristöluvassa annettujen seuranta- ja tarkkailumääräysten edellyttämällä tavalla valvontaviranomaiselle niiden tallentamiseksi ympäristönsuojelulain 222 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Jätedirektiivin 35 artiklan 1 kohdan muutoksen vuoksi jätelain 118–119 §:ssä tarkoitettua kirjanpitoa ja kirjanpitoon sisällytettäviä tietoja koskevia säännöksiä olisi tarkistettava siten, että ne sisältäisivät myös tiedot jätteen valmistelusta uudelleenkäyttöön, kierrätyksestä tai muista hyödyntämistoimista syntyvien tuotteiden ja materiaalien määrästä. Lisäksi olisi säädettävä vaarallisia jätteitä koskevien tietojen toimittamisesta viranomaisten 35 artiklan 4 kohdan mukaisesti perustamaan sähköiseen rekisteriin. Olemassa oleva ympäristönsuojelulain 222 §:n mukainen ympäristönsuojelun tietojärjestelmä ei mahdollista kaikkien jätedirektiivissä edellytettyjen vaarallisia jätteitä koskevien tietojen tallentamista, minkä vuoksi olisi kehitettävä tätä kattavampi jätetietojärjestelmä, joka täyttäisi jätedirektiivin 35 artiklan mukaiset vaatimukset.

POP-asetuksen 7 artiklan 6 kohdan täytäntöön panemiseksi jätelain 118–119 §:n mukaisia kirjanpitovelvollisuutta koskevia säännöksiä sekä 121 §:ssä tarkoitettua siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuutta olisi laajennettava koskemaan myös asetuksen liitteessä IV tarkoitettuja pysyviä orgaanisia yhdisteitä sisältäviä POP-jätteitä.

Jätedirektiivi velvoittaa jäsenvaltiot järjestämään kattavan tiedonkeruun eri toiminnoissa syntyvän elintarvikejätteen määrästä (9 artiklan 5 kohta, 37 artiklan 3 kohta). Tämän velvoitteen toimeenpanemiseksi on tarpeen säätää keskeisille elintarvikealan toimijoille (teollisuus, kauppa, ravitsemuspalvelut) velvollisuus pitää kirjaa toiminnassaan syntyvästä elintarvikejätteestä.

3.6.2 Raportointivaatimukset

Ennen direktiiviuudistusta voimassa olleissa EU:n jätealan direktiiveissä edellytettiin, että jäsenvaltiot toimittavat joka kolmas vuosi komissiolle kertomuksen kunkin direktiivin täytäntöönpanosta kansallisessa lainsäädännössä. Lisäksi kertomuksiin tuli sisällyttää tietyt kutakin kolmivuotiskauden vuotta koskevat jätemäärätiedot. Jätedirektiivien vaatimusten mukaisessa raportoinnissa tarvittavia jätemäärätietoja kerätään useista lähteistä, joista merkittävimmät ovat ympäristönsuojelun tietojärjestelmän valvontaosio (YLVA) ja Pirkanmaan ELY-keskuksen ylläpitämä tuottajarekisteri (TURRE).

Jätedirektiivien uudistettujen raportointisäännösten tavoitteena on saada nykyistä kattavampaa, tarkempaa ja vertailukelpoisempaa tietoa jätehierarkian ja direktiiveissä asetettujen tavoitteiden

toteutumisesta. Kolmen vuoden välein tehtävistä direkttiivien täytäntöönpanokertomuksista luovutaan ja siirrytään vuosittaiseen raportointiin, jossa edellytetään aiempaa kattavampaa ja yksityiskohtaisempaa tiedonkeruuta ja raportointia jätteen uudelleenkäytöstä, uudelleenkäyttöön valmistelusta, kierrätyksestä, energiana hyödyntämisestä ja muusta hyödyntämisestä. Uusia jäsenvaltioiden velvoitteita ovat myös vuotuinen raportointi elintarvikejätteestä, markkinoille saatetuista öljytuotteista ja jäteöljystä. Direkttiivien raportointisäännöksiä täydennetään komission täytäntöönpanopäätöksillä, joiden valmistelu on osin edelleen kesken. Nykyiset jätelaissa ja -asetuksessa säädetyt toiminnanharjoittajan kirjanpito- ja tiedonantovelvoitteet eivät kata kaikkia direkttiivien ja niitä täydentävien komission täytäntöönpanopäätösten edellyttämiä uusia tietoja, joten näihin velvoitteisiin olisi tehtävä kyseisten tietojen tuottamiseksi tarvittavat muutokset. Luotettavien jätetietojen keräämiseksi nykyisiä kansallisia jätetietojärjestelmiä olisi laajennettava niin, että ne yhdessä muodostavat jätedirektiivin 11 a artiklan 3 kohdan ja pakkausjätedirektiivin 6 a artiklan 3 kohdan edellyttämän riittävän tehokkaan yhdyskunta- ja pakkausjätteen laadunvalvonta- ja jäljittämisyjärjestelmän.

Neuvoston päätös Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä hyväksyttiin joulukuussa 2020 osana EU:n vuosien 2021–2027 rahoituskehysten vahvistamista.⁵¹ Päätöksen mukaan EU:ssa otetaan käyttöön uusi kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään perustuva omien varojen järjestelmä mikä edellyttää entistä luotettavampaa ja yhdenmukaisempaa tilastotietoa pakkausjätteiden määristä. Jäsenvaltion on ilmoitettava kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrä vuosittain EU:n tilastotoimistolle (Eurostat) komission täytäntöönpanosäädöksen mukaisesti. Jäsenvaltioiden harkittavaksi jää, miten omien varojen kerääminen toteutetaan kansallisesti, samoin kuin pitkälti myös toimet, joilla maksuperustetta eli kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrää vähennetään.

3.7 Kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyvät julkisiin hankintayksiköihin sovellettavat menettelyt

Vuoden 2011 jätelain kokonaisuudistuksen yhteydessä säädettiin kunnan toissijaisesta jätehuollon järjestämisvelvollisuudesta. Jätelain 33 §:n mukaan kunta on velvollinen järjestämään jätehuollon toissijaisesti muulle kuin kunnan ensisijaiselle vastuulle kuuluvalle 32 §:ssä tarkoitettulle jätteelle, jos jätteen haltija tätä pyytää yksityisen palveluntarjonnan puutteen vuoksi ja jos jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Säännöksellä pyritään turvaamaan toimiva jätehuolto ja jätehuoltopalveluiden saataavuus kaikkialla. Jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopalvelu, kunnan on tehtävä siitä jätteen haltijan kanssa sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan. Antaessaan toissijaista jätehuoltopalvelua kunta ei toimi kilpailullisilla markkinoilla eikä palvelun liikevaihtoa näin ollen lasketa jätelain 145 a §:ssä säädettyyn sidos- ja hankintayksiköiden markkinaehtoista toimintaa rajoittavaan ulosmyynnin prosenttiosuuteen. Kyse on siis kuntien lakisääteisestä velvollisuudesta, joka ei vaarantaisi kuntien jätehuoltoyhtiöiden sidosyksikköasemaa ja joka ei ylipäätään ole voimassa, jos markkinoilla on muuta palvelutarjontaa.

Toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä oleva ns. markkinapuutteen todentaminen on käytännössä osoittautunut vaikeaksi. Tämän ongelman helpottamiseksi säädettiin jätelain muuttamisesta annetulla lailla (438/2019) menettelystä, joka velvoittaa jätteen haltijan todentamaan

⁵¹ Neuvoston päätös (EU, Euratom) 2020/2053 Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä ja päätöksen 2014/335/EU, Euratom kumoamisesta; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020D2053>

markkinapuutteen jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustassa läpikäytävän menettelyn avulla ennen kuin voi esittää kunnalle pyynnön toissijaisesta jätehuoltopalvelusta. Tavoitteena on helpottaa muun palvelutarjonnan puutteen osoittamista ja siten sujuvoittaa tähän liittyviä menettelyjä sekä parantaa menettelyn läpinäkyvyyttä ja jätealan kilpailuneutraliteettia.

Menettelyä on lain mukaan pitänyt soveltaa vuoden 2020 alusta lukien, jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 2 000 euroa vuodessa. Lain 438/2019 siirtymäsäännösten mukaan menettelyä kuitenkin sovelletaan julkisiin hankintayksiköihin vasta vuoden 2021 alusta. Vuoden pituinen siirtymäaika oli tarpeen sen selvittämiseksi, miten jätelain mukainen tietoaalustamenettely voitaisiin parhaiten sovittaa yhteen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016, jäljempänä hankintalaki) tarkoitettuun julkisten hankintojen ilmoituskanavassa (HILMA) käytävään menettelyyn niin, että tieto hankintailmoituksesta, tarjouspyynnöstä ja saaduista tarjouksista kulkisi järjestelmien välillä ja että voitaisiin ehkäistä hankintayksiköille aiheutuvaa tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

Materiaalitoriksi nimetty jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalusta otettiin käyttöön internet-osoitteessa www.materiaalitori.fi huhtikuussa 2019. Helmikuussa 2020 alustalla oli yli 1000 rekisteröitynyttä käyttäjää ja sen kautta oli tehty noin 160 sopimusta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta. Materiaalitori toimii lisäksi sähköisenä ilmoituspalveluna, joka helpottaa jätteiden ja tuotannon sivuvirtojen tuottajien ja hyödyntäjien kohtaamista. Tavoitteena on, että tietoaalusta sekä sen avoimet rajapinnat, joita muut sähköiset alustat ja järjestelmät voivat hyödyntää, edistävivät jätehuolto- ja kierrätysmarkkinoiden toimintaa ja kiertotaloutta sekä kierrätysmateriaalien arvonluontia. Materiaalitorin hallinnoinnista ja käyttäjätuesta vastaa valtion omistama Motiva Oy.

3.8 Jätelain rangaistussäännösten syyksiluettavuuskynnys

Jätelain rikkominen on nykyisin verrattain yleistä.⁵² Voimassa olevassa jätelaissa edellytetään jäterikkomuksen rangaistavuudelta tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta, kun monessa muussa ympäristölaissa syyksiluettavuuskynnyksenä on teon tahallisuus tai huolimattomuus.

Korkea syyksiluettavuuskynnys heikentää rikosprosessin tehokkuutta ja alentaa rangaistussäännösten ennaltaehkäisevää vaikutusta. Jätelain säännösten rikkominen – kuten ympäristörikollisuus yleisemminkin – liittyy lähes poikkeuksetta taloudelliseen toimintaan, jossa päätösten ja tekojen hyötyjä ja haittoja punnitaan rationaalisesti. Tällöin sanktiovarmuudella, eli todennäköisyydellä jäädä kiinni ja tulla tuomituksi, on selvä yhteys rangaistussäännösten ennaltaehkäisevään vaikutukseen.⁵³ Tahallisuuden tai törkeän huolimattomuuden osoittaminen on vaikeaa, mikä johtaa osaltaan siihen ympäristörikosten yhteydessä tuttuun ilmiöön, että ilmoitetut rikkomukset jätetään tutkimatta tai jos ne tutkitaan, niistä ei syytetä.⁵⁴ Siksi on ajankohtaista arvioida tarvetta jätelain rangaistussäännösten syyksiluettavuuskynnyksen madaltamiseen.

⁵² Merkittävä osa rikoslain mukaisista ympäristön turmelemisrikoksista liittyy jätteiden epäasiamukaiseen käsittelyyn. Ks. Suomen kansallinen ympäristörikosseurantatyöryhmän Ympäristörikoskatsaus 1.7.2020.

⁵³ Suvantola, Leila: Ympäristörikosten rangaistustaso ja rikosprosessin kulku – oikeasuhteista, tehosta ja varoittavaa. Ympäristöjuridiikka 1/2019, s. 7-34.

⁵⁴ Suvantola 2019, s. 34.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen sekä uudelleenkäytön edistäminen

Tuotteen valmistajalle, markkinoille saattajalle ja jakelijalle ehdotetaan velvollisuutta huolehtia siitä, että tuote on resurssitehokas, elinkaareltaan ja käyttöiältään kestävä sekä päivitettävä ja että kriittisiä raaka-aineita sisältävä tuote on uudelleenkäytettävä ja jätteenä kierrätettävä. Lisäksi niiden olisi tarpeen mukaan huolehdittava siitä, että saatavilla on varaosat, käyttöohjeet sekä muut välineet ja tiedot, jotka mahdollistavat tuotteen uudelleenkäytön ja korjauksen. Näistä huolehtimisvelvollisuuksista voitaisiin antaa tarkempia tuotekohtaisia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Ehdotetut muutokset ovat tarpeellisia jätedirektiivin 9 artiklassa edellytetyjen toimien täytäntöönpanon kannalta.

Jätelain tuotteita koskevaa valtuussäännöstä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että se mahdollistaisi SUP-direktiivin 5 artiklan mukaisten sekä jatkossa mahdollisesti muun EU-sääntelyn edellyttämien tuotteiden markkinoille saattamista koskevien kieltojen ja rajoitusten täytäntöönpanon asetustasolla. Tämän esityksen yhteydessä asetuksella säädettäisiin SUP-direktiivin 5 artiklan mukaiset tiettyjä muovituotteita (vaahdotetusta polystyreenistä valmistetut valmisruokapakkaukset ja juomapakkaukset ja –mukit, vanupuikot, ruokailuvälineet, pillit, sekoitustikut, ilmapallojen varret) koskeva kieltö saattaa markkinoille sekä 7 artiklan mukaiset muovituotteita koskevat merkintävaatimukset.

Jätelakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, jolla ammattimaisesti jätettä keräävät toimijat velvoitettaisiin varaamaan uudelleenkäytön valmistelua harjoittaville yrityksille ja yhteisöille mahdollisuus saada jäte haltuunsa siltä osin kuin jätettä keräävä ei itse valmistelee jätettä uudelleenkäyttöön. Jätteen luovuttamisesta olisi tehtävä kirjallinen sopimus. Jätteen kerääjä voisi luovuttaessaan jätteet periä uudelleenkäytön valmistelua harjoittavalta kustannustehokkaasta keräyksestä aiheutuneet kustannukset ja uudelleenkäytön valmistelua harjoittavan yrityksen olisi raportoitava jätteen käsittelyä koskevat tiedot jätteen luovuttajalle. Jätedirektiivin 11 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee helpottaa uudelleenkäytön valmistelun verkostojen ja korjausverkostojen (uudelleenkäytön valmistelua harjoittavat yritykset ja yhteisöt) pääsyä kerättyyn jätteeseen.

Kemikaalilakiin ehdotetaan lisättäväksi erityistä huolta aiheuttavia aineita sisältävän esineen toimittajan velvollisuus ilmoittaa REACH-asetuksen 33 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tiedot Euroopan kemikaaliviraston tätä tarkoitusta varten perustamaan tietokantaan (SCIP). Tietojen toimittamisvelvollisuutta valvoisi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) kemikaalilain mukaisena yleisenä valvontaviranomaisena. Velvollisuudesta voitaisiin poiketa puolustushallinnon toiminnassa ja maanpuolustusta tukevassa tuotannossa, jos se on maanpuolustuksen kannalta tarpeen. Tiedot ilmoitettaisiin tietokantaan kemikaaliviraston tätä tarkoitusta varten tarjoamia ohjelmistotyökaluja ja lomakkeita käyttäen. Ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin mahdollisimman tarkasti Euroopan kemikaaliviraston määrittelemien vaatimusten mukaisesti.

4.1.2 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet ja kierrätysvelvoitteet

Yhdyskuntajätteen uudelleenkäytön valmistelua ja kierrätystä sekä pakkausjätteen kierrätystä koskevia tavoitteita ehdotetaan tiukennettaviksi merkittävästi nykyisestä. Tavoitteet asetettaisiin jäte- ja pakkausjätedirektiiveissä säädettyjen tavoitetasojen mukaisiksi lukuun ottamatta alumiinipakkusjätettä koskevaa kierrätystavoitetta, joka säädettäisiin direktiiviä tiukemmaksi ja samalle tasolle rautametallipakkusjätettä koskevan tavoitteen kanssa. Tavoitteet annettaisiin

asetustasolla jätelain 8 §:ssä säädettyyn etusijajärjestykseen kytketyn valtuussäännöksen nojalla.

Jätedirektiivin yhdyskuntajätettä koskevat tavoitteet ovat yleisiä, Suomea jäsenvaltiona sitovia tavoitteita. Ehdotuksen mukaan niitä ei kansallisessa lainsäädännössä kohdistettaisi sitovina velvollisuuksina yksittäiseen kuntaan, yritykseen tai muuhun yhteisöön. Tavoitteena olisi, että yhdyskuntajätettä valmistellaan uudelleenkäyttöön ja kierrätetään vähintään 55 painoprosenttia vuonna 2025, 60 painoprosenttia vuonna 2030 ja 65 painoprosenttia vuonna 2035.

Myös pakkausjätedirektiivin pakkausjätteen kokonaiskierrätysastetta koskevat tavoitteet ovat yleisiä, Suomea jäsenvaltiona sitovia tavoitteita, eikä niitä kansallisessa lainsäädännössä kohdistettaisi sitovasti kehenkään yksittäiseen toimijaan. Kaikkien markkinoille saatettujen pakkausten määrää vastaavasta pakkausjätteestä olisi kierrätettävä vähintään 65 painoprosenttia vuonna 2025 ja 70 painoprosenttia vuonna 2030.

Edellisistä poiketen materiaalikohtaiset pakkausjätteen kierrätystavoitteet säädettäisiin tuottajia ja tuottajayhteisöjä (mukaan lukien juomapakkausten palautusjärjestelmät) sitovina velvoitteina. Kuitupakkauksista olisi vuonna 2025 kierrätettävä vähintään 75 painoprosenttia ja vuonna 2030 vähintään 80 painoprosenttia. Puupakkauksista olisi vastaavina vuosina kierrätettävä vähintään 25 ja 30 painoprosenttia, lasipakkauksista vähintään 70 ja 75 painoprosenttia, rautametallipakkauksista ja alumiinipakkauksista vähintään 70 ja 80 painoprosenttia sekä muovipakkauksista vähintään 50 ja 55 painoprosenttia.

4.1.3 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräystä ja hyödyntämistä koskevat vaatimukset

Jätteen erilliskeräysvaatimuksia ehdotetaan tiukennettavaksi merkittävästi. Laissa säädettyä erilliskeräysvelvollisuutta muutettaisiin jätedirektiivin mukaisesti siten, että jätteet olisi lähtökohtaisesti kerättävä toisistaan erillään. Erilliskeräysvelvollisuudesta voitaisiin poiketa vain, jos jokin laissa säädetyistä direktiivin mukaisista edellytyksistä täyttyy. Kunnan ja pakkausten tuottajan olisi järjestettävä pakkausjätteen erilliskeräys yhteistoiminnassa.

Tarkemmat, eri toimijoihin kohdenetut kiinteistöittäistä tai alueellista erilliskeräystä koskevat vähimmäisvaatimukset ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetuksella lain 15 ja 49 §:ssä säädettyjen valtuussäännösten nojalla.⁵⁵ Kunta velvoitettaisiin asetuksella säädettävän siirtymäajan kuluessa järjestämään biojätteen sekä (yhteistoiminnassa pakkausten tuottajien kanssa) lasi-, metalli-, kuitu- ja muovipakkausjätteen kiinteistöittäinen erilliskeräys tietyn kokoisille asuinkiinteistöille taajama-alueilla. Vastaava vaatimus kohdistettaisiin hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan harjoittajille, joiden toiminnassa syntyy yhdyskuntajätettä. Kiinteistöittäistä erilliskeräystä koskevasta velvoitteesta voitaisiin poiketa lievempään suuntaan vain laissa säädetyin perustein.

Kunta voisi jätehuoltomääräyksillään määrätä vastuulleen kuuluvan jätteen osalta asetustasoa ankarammista tai korkeintaan viiden vuoden määräajaksi asetusta lievemmistä erilliskeräysvelvollisuuksista. Kiinteistöittäisen keräyksen lisäksi kunnan tulisi järjestää alueellisia vastaanot-

⁵⁵ Tarkempi kuvaus asetustasolla annettavien säännösten suunnitellusta sisällöstä on saatavilla valtioneuvoston hankeikkunasta <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> hankenumeraalla YM003:00/2019.

topaikkoja muille kierrätettäville tai erityiskäsittelyä vaativille jätteille. Tekstiilijätteen alueelliset vastaanottopaikat tulisi olla järjestettyinä kaksi vuotta ennen direktiivissä säädettyä määräaikaa eli vuoden 2023 alusta lukien.

Pakkausten tuottaja veloitettaisiin nykyiseen tapaan järjestämään pakkausjätteen alueellinen vastaanotto. Kiinteistöittäisen keräyksen lisääntymisen vuoksi asetuksella säädettävää, asumisessa syntyvän lasi-, metalli- ja kuitupakkausjätteen alueellisten vastaanottoaikkujen vähimmäismäärää voitaisiin jonkin verran pienentää nykyisestä. Muovipakkausjätteen vastaanottoaikkujen vähimmäisvaatimusta puolestaan nostettaisiin samalle tasolle muita pakkausmateriaaleja koskevan vaatimuksen kanssa.

Direktiivissä säädetyn yhdyskuntajätteen ja biojätteen erilliskeräysvelvoitteen täytäntöönpanosta on vuoden 2021 loppuun mennessä toimitettava komissiolle kertomus, jossa on käsiteltävää muun muassa erilliskeräyksen jätelajeittaista ja maantieteellistä kattavuutta sekä erilliskeräysvelvoitteesta sallittuja poikkeuksia. Koska direktiivi sallii erilliskeräyksen järjestämisen alueellisenä tai kiinteistökohtaisena keräyksenä, on poikkeuksina komissiolle raportoitava todennäköisesti vain tapaukset, joissa direktiivissä tarkoitettujen erilliskerättävien jätelajien alueellista vastaanottoa ei ole järjestetty jätteen haltijoiden kannalta kohtuullisen etäisyyden päähän. Vielä ei kuitenkaan tiedetä, mitä komissio tulee tarkkaan ottaen raportoinnilta edellyttämään.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uudet säännökset, joilla kiellettäisiin uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerätyn jätteen polttaminen tai sijoittaminen kaatopaikalle sekä veloitettaisiin sekä vaarallista että vaaratonta jätettä hyödyntävä toiminnanharjoittaja tarvittaessa poistamaan jätteestä vaaralliset aineet, seokset tai osat ennen hyödyntämistä. Jätedirektiivi ei edellytä vaarallisten aineiden poistoa muusta kuin vaaralliseksi luokitellusta jätteestä.

4.1.4 Kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetuksen järjestäminen

Kunnan mahdollisuus siirtää kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen kiinteistön haltijan vastuulle ehdotetaan poistettavaksi erilliskerättävän kiinteän yhdyskuntajätteen (biojäte, pienmetallijäte, kuitu-, lasi-, metalli- ja muovipakkausjäte sekä muut mahdolliset erilliskerättävät jätelajit) kuljetuksen osalta. Kunnan tulisi jatkossa järjestää näiden jätteiden kuljetus kiinteistöiltä. Kunnan mahdollisuus päättää kuljetuksen järjestämisestä joko kunnan tai kiinteistön haltijan järjestämänä (kaksoisjärjestelmä) säilyisi kuitenkin nykyisellään sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölaitteen kuljetuksessa. Jätedirektiivi ei sääntele kuljetusten järjestämistapaa, joten se on kansallisen lainsäätäjän harkinnan varassa.

Ehdotus tarkoittaisi käytännössä sitä, että kunnan olisi järjestettävä edellä tarkoitettujen jätteiden erilliskeräys kaikilta niiltä kiinteistöiltä, jotka kuuluvat valtioneuvoston asetuksella säädettävien tai kunnan jätehuoltomääräyksissä määrättyjen velvoite rajojen piiriin (kts. jakso 4.1.3). Velvoite rajojen ulkopuolisilla kiinteistöillä (haja-asutusalueiden kiinteistöt ja osittain taajamien pienet kiinteistöt) kiinteistön haltija voisi itse halutessaan ja omalla kustannuksellaan tilata biojätteen ja pakkausjätteen keräyksen kiinteistöltään ehdotetun 41 §:n 3 momentin mukaisesti. Yhteenvedo eri jätteisiin eri alueilla sovellettavasta kuljetusjärjestelmästä on taulukossa 1.

Taulukko 1. Yhteenvedo eri jätteisiin eri alueilla sovellettavasta kuljetusjärjestelmästä.

Asuinkiinteistön sijainti	Biojäte	Pakkausjäte	Sekajäte
Alue, jolla kunta järjestää erilliskeräyksen kiinteistöltä – asetuksen tai kunnan jätehuoltomääräyksen perusteella pakollinen keräys tai – kunnan jätehuoltomääräyksissä määritelty kiinteistöille vapaaehtoinen keräys	Kunnan järjestämä kuljetus	Kunnan järjestämä kuljetus yhteistöiminnassa pakkaus- tuottajan kanssa; tuottaja korvaa keräyskustannuksia kunnalle	Kaksoisjärjestelmä: kunta päättää
Muut alueet	Kiinteistön haltijan vapaaehtoinen keräys, jätelain 41.3 §	Kiinteistön haltijan vapaaehtoinen keräys, jätelain 41.3 §	Kaksoisjärjestelmä: kunta päättää

Kunnan, jossa edellä tarkoitetun erilliskerättävän jätteen erilliskeräys järjestetään lain voimaan tullessa kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa, olisi siirryttävä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen biojätteen osalta aikaisintaan kahden ja viimeistään kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulosta ja muiden kiinteiden yhdyskuntajätteiden, kuten pakkausjätteiden ja pienmetallijätteen osalta kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Edellytykset, joiden mukaisesti kunta voi päättää kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen käytöstä sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetuksessa, säilyisivät voimassa olevan lain mukaisina eikä ehdotuksella olisi siten vaikutusta jo tehtyihin kyseisten jätteiden kuljetuksesta tehtyihin päätöksiin. Kunta huolehtisi voimassa olevan lain mukaisesti sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteiden vastaanoton ja käsittelyn järjestämisestä sekä näiden jätteiden kuljetuksen ja muun jätehuollon seurannasta ja valvonnasta. Seurannan helpottamiseksi kuljettajan tiedonantovelvollisuutta kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta tiukennettaisiin jonkin verran, ja tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti säädettäisiin rangaistavaksi jätelain rikkomisena.

Kunnan toteuttamia jätteen kuljetusten hankintoja koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin tuntuvasti erityisesti pk-yritysten kilpailumahdollisuuksien turvaamiseksi. Kunnalle säädettäisiin velvollisuus tehdä markkinakartoitus kuljetuspalvelujen hankintoja suunnitellessaan. Hankittavat kuljetuspalvelut tulisi määritellä ja ajoittaa ottaen huomioon kaiken kokoisten yritysten mahdollisuudet päästä tasapuolisesti osallistumaan tarjouskilpailuihin. Jätteenkuljetusurakat olisi kilpailutettava osiin jaettuina ja tästä voisi poiketa vain hyvin perustellusta syystä.

4.1.5 Tuottajavastuu

Tuottajavastuun soveltamisala ehdotetaan nykyistä selvemmin ulotettavaksi myös niihin, jotka myyvät tuotteita kansainvälisellä etäkaupalla. Tuottajien olisi tuottajavastuuvetoistaan huolehtimiseksi pääsääntöisesti liityttävä tuottajayhteisöön tai perustettava sellainen yhdessä muiden tuottajien kanssa. Muualle kuin Suomeen sijoittautuneet tuottajat voisivat hoitaa tuottajavastuuvetoistaan Suomessa valtuutetun edustajan kautta. Verkkokaupan alustan ylläpitäjällä

olisi vastaava mahdollisuus hoitaa alustalta toimivien etäkauppioiden tuottajavastuuelvoitteet näiden valtuuttamana.

Tuottajayhteisöjä ja niiden toimintaa koskevaa sääntelyä lisättäisiin. Yhden luokun periaatteen toteuttamiseksi tuottajayhteisöjen tulisi edistää tuottajien mahdollisuutta hoitaa tuottajavastuuelvoitteensa keskitetysti yhden toimijan kautta. Pakkausten tuottajayhteisön toimialan tulisi jatkossa kattaa kaikki pakkausmateriaalit. Tuottajayhteisön tulisi olla voittoa tavoittelematon yhteisö. Tuottajien maksuosuuksia tulisi pyrkiä mukauttamaan erityisesti ottaen huomioon tuotteiden elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset, kuten niiden kestävyys, korjattavuus ja uudelleenkäytettävyys sekä kierrätettävyys ja vaarallisten aineiden esiintyminen.

Asumisessa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräys ja kuljetus ehdotetaan järjestettäväksi kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoimintana. Yhteistoimintamallin lähtökohtana olisi, että kunnat hoitaisivat pakkausjätteen erilliskeräyksen ja kuljetuksen asuinkiinteistöiltä tuottajan järjestämään käsittelyyn tai jatkokuljetukseen. Pakkausten tuottajayhteisö ja kunnat sopisivat erilliskeräyksen järjestämisestä ja korvauksista, jotka tuottajayhteisö maksaisi kunnille näiden järjestämästä erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta. Kuntien olisi huolehdittava siitä, että pakkausten tuottajayhteisön maksamat korvaukset otetaan täysimääräisesti ja materiaaleittain huomioon määrättäessä erilliskerättyä pakkausjätettä koskevia jätemaksuja. Yhteistoimintasopimuksen tulisi kattaa vähintään kaksi kolmasosaa koko maan asukkaista. Korvausten maksamisen seurauksena pakkausten tuottajien tulisi kattaa vähintään 80 % pakkausjätehuollon kustannuksista. Kustannusvastuun täytyminen tulisi laskea pakkausmateriaaleittain. Ehdotuksen mukaan tuottajien kustannusvastuun pohjana käytettävään pakkausjätehuollon kokonaiskustannuksiin laskettaisiin mukaan kustannukset, jotka aiheutuvat lakisääteisten velvoitteiden mukaisesta pakkausjätteen erilliskeräyksestä ja kaiken vastaanottamansa erilliskerätyn pakkausjätteen kierrätyksestä ja muusta jätehuollosta, mukaan lukien neuvonnan ja tiedottamisen sekä seurantatietojen toimittamisen kustannukset. Jos pakkausten tuottajayhteisö ja kunnat eivät pääsisi sopimukseen erilliskeräyksen järjestämisestä ja tuottajayhteisön maksamista vuosittaisista korvauksista, pakkausten tuottajayhteisö voisi käynnistää ympäristöministeriön johtaman sovittelun. Ympäristöministeriön olisi osapuolia kuultuaan tehtävä esitys sovinnon aikaansaamiseksi. Jos sopimusta ei syntyisi kuuden kuukauden aikana sovittelun alkamisesta, pakkausten tuottajayhteisön tulisi yhteistoiminnasta poiketen järjestää pakkausjätteen kiinteistöittäinen erilliskeräys alkaen kolmen vuoden kuluttua sovittelulle annetun määräajan päättymisestä.

Asumisessa syntyvien pakkausjätteiden erilliskeräyksen järjestäminen kunnan ja tuottajan yhteistoimintana ja tähän kytketty korvauksista sopiminen on kansallinen sääntelyratkaisu. Pakkausten tuottajan vähimmäiskustannusvastuu (80 % edellä kuvatuista pakkausjätehuollon kustannuksista) perustuu jätedirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan c alakohdassa säädettyyn kansalliseen liikkumavaraan. Sen mukaan tuottajan kustannusvastuun rajoittamisen edellytyksenä on, että se on perusteltua asianmukaisen jätehuollon sekä tuottajavastuuta koskevan järjestelmän taloudellisen elinkelpoisuuden varmistamiseksi (perustelut kustannusvastuun rajoittamiselle jäljempänä jaksossa 5). Mainitussa jätedirektiivin artikkelissa ja pakkausjätedirektiivin 7 artikkelissa säädettyyn pakkausten tuottajan kustannusvastuun perusteisiin liittyy oikeudellista epävarmuutta, jota on selitetty tarkemmin edellä jaksossa 3.4.2. Vaatimus tuottajan maksuosuuksien mukauttamisesta perustuu suoraan jätedirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan a alakohtaan. Etäkauppaa koskeva vaatimus perustuu saman artiklan 5 kohtaan, joka jättää jäsenvaltioiden käyttämät keinot etäkaupan saamiseksi tuottajavastuun piiriin avoimeksi.

Tuottajayhteisöjä, niihin liittymistä ja niiden toimintaa koskevilla uudistuksilla tavoitellaan ensisijaisesti sääntelyn toimeenpanorakenteiden selkeyttämistä ja tuottajien sääntelytaakan vähentämistä. Ehdotuksia ei voi johtaa suoraan direktiiveistä, mutta edellä mainittuja sääntelyn laa-

tuun liittyviä tavoitteita sisältyy jätedirektiivin muutosdirektiivin johdanto-osan perustelukappaleeseen 22 ja yleisen velvoitteen tasolla jätedirektiivin 8 a artiklan 1 kohdan a ja d alakohtiin sekä saman artiklan 3 kohtaan ja 4 kohdan c alakohtaan.

4.1.6 Sivutuotteet ja jätteeksi luokittelun päättymisen

Säännökset sivutuotteista ja jätteeksi luokittelun päättymisestä ehdotetaan irrotettaviksi jätteen määritelmää koskevasta pykälästä omiksi erillisiksi pykälikseen. Sivutuotetta koskevat säännökset säilyisivät asiasisällöltään jokseenkin ennallaan. Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevia säännöksiä uudistettaisiin jätedirektiiviin tehtyjen muutosten täytäntöön panemiseksi. Jätteeksi luokittelun päättymisen edellytyksiä tarkistettaisiin ja valtioneuvoston asetuksella annettaville jätelajikohtaisille arviointiperusteille säädettäisiin sisällölliset vähimmäisvaatimukset.

Lisäksi säädettäisiin tapauskohtaisessa päätöksenteossa noudatettavista menettelyistä ja päätösten seurannan tehostamisesta. Ehdotuksen mukaan jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva asia ratkaistaisiin ympäristölupamenettelyssä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Eräissä tilanteissa olisi kuitenkin edelleen mahdollista todentaa jätteeksi luokittelun päättymisen valvontaviranomaisen antamalla lausunnolla. Direktiivi mahdollistaa tapauskohtaisen ratkaisun tekemisen joko hallintopäätöksellä tai muulla asianmukaisella toimivaltaisen viranomaisen suorittamalla todentamisella.

4.1.7 Selvilläolo-, tiedonanto-, kirjanpito- ja raportointivelvollisuudet

Esitys sisältää useita uusia tai nykyistä laajempia eri jätealan toimijoihin kohdistuvia selvilläolo-, tiedonanto- ja kirjanpitovelvollisuuksia sekä kansallisiin viranomaisiin kohdistuvia velvollisuuksia pitää yllä rekisteriä ja tarvittaessa raportoida toimijoilta koottuja tietoja eteenpäin kansallisille tai EU:n viranomaisille. Ehdotetut velvollisuudet perustuvat kauttaaltaan joko suoraan direktiiveihin tai niiden nojalla annettuihin komission täytäntöönpanosäädöksiin.

Jätekirjanpitoa koskevia säännöksiä ehdotetaan laajennettaviksi direktiivin mukaisesti siten, että ne sisältäisivät myös tiedot jätteen hyödyntämisessä syntyvien tuotteiden ja materiaalien määrästä. Keskeiset elintarvikealan toimijat velvoitettaisiin pitämään kirjaa toiminnassaan syntyvästä elintarvikejätteestä. Jätedirektiivin ja POP-asetuksen mukainen vaatimus vaarallista jätettä ja POP-jätettä koskevasta sähköisestä raportoinnista pantaisiin täytäntöön edellyttämällä mainittujen jätteiden kuljetuksissa lähtökohtaisesti sähköisen siirtoasiakirjan käyttöä. Myös muiden nykyisin siirtoasiakirjavelvollisuuden piiriin kuuluvien jätteiden (saostus- ja umpisäiliöliete, hiekan- ja rasvanerotuskaivojen liete, pilaantunut maa-aines, muu rakennus- ja purkujäte kuin pilaantumaton maa-aines) kuljetusten seurannassa siirryttäisiin vuodesta 2022 lähtien vastaavasti sähköisiin asiakirjoihin.

Jätedirektiivien edellyttämien raportointitietojen saatavuuden parantamiseksi, jätetilastotietojen laadun parantamiseksi sekä yhdyskunta- ja pakkausjätteen laadunvalvonta- ja jäljittämistäjärjestelmän kehittämiseksi nykyisiä kansallisia tietojärjestelmiä olisi laajennettava merkittävästi. Ympäristöministeriö on aloittanut jätetietojärjestelmän selvitys- ja kehitystyön, jonka pohjalta tarvittavat tietojärjestelmiin liittyvät hankinnat on aloitettu vaiheittain vuoden 2020 aikana.

4.1.8 SUP-direktiivin tuotekiellot ja merkintävaatimukset

Esitykseen sisältyvän ehdotuksen mukaan SUP-direktiiviin sisältyvät eräiden muovituotteiden markkinoille saattamisen kieltäminen sekä eräiden tuotteiden merkintävaatimukset saatettaisiin osaksi kansallista sääntelyä jätelain nojalla annettavalla asetuksella. Sekä tuotekiellot että mer-

kintävaatimukset ovat sellaisenaan ehdottomia direktiivin vaatimuksia, joihin ei sisälly kansallista liikkumavaraa. Jätelain mukaisena valvontaviranomaisena jo nykyisin toimiva Tukes valvoisi tuotekieltoja ja SUP-merkintävaatimuksia.

Tuotekieltojen piiriin kuuluvat muovia sisältävät vanupuikot, ruokailuvälineet (haarukat, veitset, lusikat, syömäpuikot) ja lautaset (myös muovipäällysteiset kartonkilautaset), pillit ja juomien sekoitustikut, ilmapallojen muoviset varret sekä vaahdotetusta polystyreenistä valmistetut ruoan tai juoman kertakäyttöpakkaukset ja –astiat kansineen. EU:n lääkinnällisiä laitteita koskevan sääntelyn soveltamisalaan⁵⁶ kuuluvat pillit ja vanupuikot eivät kuitenkaan ole SUP-tuotekieltojen piirissä. Merkintävaatimusten piiriin kuuluvat muovia sisältävät terveystiteet, tamponit, kosteuspyyhkeet, suodattimelliset tupakkatuotteet ja suodattimet sekä juomamukit.

4.1.9 Syyksiluettavuuskynnyksen laskeminen jätelain rangaistussäännöksissä

Esityksessä ehdotetaan jätelain rangaistussäännöksessä olevan syyksiluettavuuskynnyksen laskemista siten, että nykyinen tahallisuuden tai törkeän huolimattomuuden vaatimus laskettaisiin huolimattomuuteen. Ehdotuksen seurauksena jätelain rangaistussäännöksen ennaltaehkäisevä vaikutus lisääntyisi ja syyksiluettavuuskynnys olisi yhteneväinen muissa ympäristösäädöksissä olevien rangaistussäännösten kanssa.

4.1.10 Hankintayksikön velvollisuudet kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun hankinnassa

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelain 33 §:ssä säädettyä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaa sääntelyä siten, että julkisiin hankintayksiköihin sovellettavat menettelyt sovitettaisiin mahdollisimman sujuvasti yhteen hankintalainsäädännön mukaisten menettelyjen kanssa. Ehdotuksen mukaan jätehuoltopalvelua tarvitseva julkinen hankintayksikkö voisi selvittää markkinaehtoisen palvelun saatavuuden tekemällä hankintailmoituksen julkisten hankintojen sähköisessä ilmoitusjärjestelmässä HILMA (jäljempänä *Hilma*). Tällöin erillistä tarjouspyyntöä jätelaissa tarkoitettuun jätteiden ja sivuvirtojen tietoalustaan (Materiaalitori) ei olisi tarpeen tehdä. Ehdotetulla muutoksella vältettäisiin päällekkäistä sääntelyä ja julkisille hankintayksiköille aiheutuvaa tarpeetonta hallinnollista taakkaa kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyvissä menettelyissä. Voimassa olevassa laissa säädetty Materiaalitorin käyttövelvoitetta koskeva siirtymäaika hankintayksiköille päättyi vuoden 2020 lopussa.

4.1.11 Direktiivien liikkumavaran hyödyntäminen

Kuten edellä jakson 2 alussa on kuvattu, esityksen taustalla oleva EU-sääntely on valtaosin niin sanottua minimisääntelyä, joka sallii kansallisessa täytäntöönpanossa liikkumisen lähinnä direktiiviä tiukempaan suuntaan. Joiltain osin sääntely kuitenkin mahdollistaa jäsenvaltioille erilaisia toteuttamistapoja. Direktiivien sisältämä sääntely voidaan karkeasti jakaa jätehuollon laatuvaatimuksia, tuotteisiin, jätteisiin ja jätehuoltoon liittyviä hallinnollisia velvoitteita ja jätehuollon vastuunjakoa koskevaan sääntelyyn. Näistä laatuvaatimukset ja hallinnolliset velvoitteet sisältävät yleisesti ottaen liikkumavaraa vain tiukempaan suuntaan, kun taas vastuunjakoa koskeva sääntely – kuten esimerkiksi pakkausten tuottajavastuu ja yhdyskuntajätteen erilliske-räyksen ja kuljetuksen järjestämistä vastaavat – sallii useita erilaisia toteuttamistapoja

EU:n jätessäädöspakettiin sisältyvissä direktiiveissä asetetaan jäsenvaltioita sitovia määrällisiä tavoitteita jätteiden uudelleen käytön valmistelulle, kierrätykselle, materiaalina hyödyntämiselle tai kaatopaikkakäsittelyn vähentämiselle. Direktiiveissä ei edellytetä tavoitteiden sisällyttämistä

⁵⁶ https://www.fimea.fi/laakinnalliset_laitteet/laitelainsaadanto

kansalliseen lainsäädäntöön, vaan jäsenvaltioiden velvollisuutena on toteuttaa tarvittavat toimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan tavoitteiden säätämistä asetustasolla pääosin täsmälleen direktiivien mukaisina. Direktiivejä tiukempaa tavoitetta ehdotetaan vain alumiinipakkausjätteen kierrätykselle ja sen asettamista samalle tasolle rautametallipakkausjätteen kierrätystavoitteen kanssa. Direktiivit eivät myöskään suoraan edellytä tietyn tyyppisten erilliskeräysvelvoitteiden säätämistä kansallisesti, vaan asettavat yleisen vaatimustason kierrätystavoitteiden saavuttamisen kannalta riittävän tehokkaan erilliskeräyksen toteuttamiselle. Tältä osin esityksessä on valittu suoraviivainen toteutustapa: laissa ja asetuksissa säädettävät, eri toimijoihin kohdennetut yksityiskohtaiset erilliskeräysvelvoitteet. Muutoinkaan jätehuollon laatuvaatimusten osalta esityksessä ei juuri ole poikettu direktiivien asettamasta vähimmäistasosta. Poikkeuksen muodostaa ehdotettu jätelain 15 b §, jossa edellytetään vaarallisten aineiden poistamista kaikista jätteistä ennen niiden hyödyntämistä. Jätedirektiivin vastaava säännös koskee vain vaarallista jätettä.

Monet jätekirjanpitoa ja jätehuollon seuranta- ja valvontaa koskevat vaatimukset säädetään direktiiveissä yleisellä tasolla, ja esityksessä niitä ehdotetaan monin paikoin täsmennettäviksi ja kohdistettaviksi eri toimijoihin direktiivien asianmukaisen toimeenpanon varmistamiseksi. Toisaalta direktiiveissä kohdistetaan jäsenvaltioille myös yksityiskohtaisia tuotteita, jätteitä ja jätehuoltoa koskevia raportointivaatimuksia, joiden täyttämiseksi esityksessä ehdotetaan tiedonkeruun kannalta välttämättömiksi arvioituja selvilläolo-, kirjanpito- ja tiedonantovelvoitteita eri toimijoille.

Pakkausten tuottajavastuun osalta jätedirektiivi mahdollistaa tuottajien kustannusvastuun rajaamisen 80 prosenttiin erilliskerätyn pakkausjätteen jätehuollon kokonaiskustannuksista, jos tämä on perusteltua asianmukaisen jätehuollon sekä tuottajavastuujärjestelmän elinkelpoisuuden johdosta. Esityksessä tuottajien kustannusvastuu ehdotetaan rajattavaksi direktiivin sallimaan 80 prosenttiin, loput 20 prosenttia pakkausten jätehuollosta lankeaisi suomalaisten asuinkiinteistöjen ja yritysten maksettavaksi. Syyt tuottajien kustannusvastuun rajaamiseen liittyvät valitun sääntelymallin toimivuuteen, kuten jäljempänä jaksossa 5.3 kuvataan.

4.2 Vaikutukset

4.2.1 Yleistä esityksen vaikutuksista ja niiden arvioinnista

Esityksen pääasialliset vaikutukset kohdistuvat kotitalouksiin, yrityksiin, viranomaisiin ja ympäristöön. Esityksen keskeisenä tavoitteena on ollut määritellä tarpeelliset lainsäädäntötoimet, joilla EU:ssa asetetut kiristyvät yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet voidaan Suomessa saavuttaa. Näiden lainsäädäntötoimien vaikutusten arviointi on keskeinen osa koko esityksen vaikutusten arviointia. Osa vaikutuksista muodostuu yhteisvaikutuksena muiden politiikkatoimien kanssa, kuten [valtakunnallinen jätesuunnitelma](#), [kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelma](#) ja [muovitiekartta](#).

Arviointi perustuu suurelta osin lainvalmistelussa ja sitä edeltäneessä työryhmätyössä tehtyihin arvioihin sekä erikseen mainittuihin selvityksiin. Vaikutusarviota on täydennetty lausuntopalautteen sekä sidosryhmiin kohdennettujen tiedustelujen perusteella. Määrällistä arviointia vaikutuksista on vain osin ja usein arviointi perustuu vaikutusmekanismin tunnistamiseen ja sen perusteella tehtyyn laadulliseen arvioon.

SUP-direktiivin mukaisten tuotekieltojen ja merkintävaatimusten osalta vaikutusten arviointi on tehty virkatyönä hyödyntäen SUP-direktiivin toimeenpanon vaihtoehtoja tarkastelevaa selvitystä.⁵⁷ Arviointia on täydennetty säädöshankkeen sidosryhmätilaisuuksissa saaduilla tiedoilla ja toiminnanharjoittajiin kohdennetuilla suullisilla ja kirjallisilla tiedusteluilla. Vaikutusarviointia vaikeuttaa ensinnäkin kiellettävien tuotteiden markkinoille saattamista, valmistusta ja kulu-tusta Suomessa koskevien tietojen heikko saatavuus olemassa olevista tilastotiedoista. Lisäksi direktiivin muovia ja kertakäyttöisiä muovituotteita koskevien määritelmien tulkinnanvaraisuus tuo epävarmuutta vaikutusten laajuuden arviointiin. Määritelmiä koskevien tulkintaohjeiden ja vaatimuksia koskevan täytäntöönpanosäädöksen valmistelu on myöhästynyt SUP-direktiivissä säädetyistä aikataulusta.

4.2.2 Vaikutukset kierrätystavoitteiden saavuttamiseen

Jätteen erilliskeräysvelvoitteiden tiukentaminen ja ulottaminen kiinteistökohtaiseen keräykseen on tunnistettu keskeiseksi toimeksi esityksen tavoitteiden kannalta. Eri toimijoihin kohdistuvat yksityiskohtaiset vaatimukset kiinteistöittäisen erilliskeräyksen laajuudesta tai alueellisten vastaanottoaikkojen määristä ehdotetaan annettaviksi jätelain nojalla valtioneuvoston asetuksilla. Kunta voisi vastuulleen kuuluvan jätteen osalta tietyin laissa säädetyin edellytyksin joko laajentaa tai supistaa erilliskeräystä kunnan jätehuoltomääräyksillä. Kuljetusten kaksoisjärjestelmän säilyttäminen vaikeuttaisi erilliskeräyksen laajentamista kunnan jätehuoltomääräyksillä niillä alueilla, joilla on sekajätteen osalta käytössä kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus. Erilliskeräyksen laajentaminen tarkoittaisi kuljetusjärjestelmän muutosta, mikä antaisi etenkin alueen kuljetusyrittäjille perusteen vastustaa uusia jätehuoltomääräyksiä. Seuraavassa arvioidaan erilliskeräysvelvoitteiden tiukentamisen vaikutuksia pohjautuen jaksossa 4.1.3 kuvattuihin valtioneuvoston asetuksella annettaviin säännöksiin.

Erilliskeräysvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia on arvioitu ympäristöministeriön tilaamassa selvityksessä (jäljempänä erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvitys).⁵⁸ Selvityksessä arvioitiin kuitenkin vain asuinkiinteistöihin kohdistuvien erilliskeräysvelvoitteiden vaikutuksia. Hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan erilliskeräysvelvoitteiden vaikutuksista ei ollut mahdollista tehdä vastaavia laskelmia puutteellisten tilastotietojen vuoksi, ja niiden osalta vaikutukset on arvioitu karkeasti olettamalla keräysmäärien kehittyvän samansuuntaisesti kuin asuinkiinteistöillä. Tämä voi johtaa liian varovaiseen arvioon kierrätyksen kehityksestä, koska hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte on yleensä tasalaatuisempaa ja helpommin kierrätettävää kuin asumisessa syntyvä jäte. Lisäksi erilliskeräystä ja kierrätystavoitteita koskevan arvioinnin tuloksiin vaikuttaa olennaisesti se, mitä oletuksia laskelmissa käytetään esimerkiksi jätteen keräysmenetelmistä, jäteastioiden tyhjennysväleistä, lajittelutehokkuudesta, jäteautoissa käytetyistä polttoaineista ja kierrätyksellä saatavista hyvityksistä. Laskelmissa on myös oletettu, että asuinkiinteistöjen jätteet kuljetetaan kunnan keskitetysti järjestämänä kuljetuksena, eikä esityksen mukaista mahdollisuutta sekajätteen kiinteistöittäiseen kuljetukseen ole voitu ottaa huomioon. Lisäksi on huomattava, että laskelmissa käytetyt nykytilaa kuvaavat tiedot pohjautuvat pääosin vuotta 2017 koskeviin tilastotietoihin ja muihin tietoihin. Näistä syistä arvioinnin tuloksia voidaankin pitää suuntaa-antavina.

Edellä kuvatulla tavalla tehdyn suuntaa-antavan arvion perusteella esityksen mukainen erilliskeräys nostaisi yhdyskuntajätteen kierrätysastetta todennäköisesti noin 5–10 prosenttiyksikköä

⁵⁷ YM julkaisuja 2019:26.

⁵⁸ LCA Consulting Oy: Asumisessa syntyvien jätteiden erilliskeräysvaihtoehtojen vaikutusten arviointi, selvitys ympäristöministeriölle 23.4.2020 <https://www.ym.fi/jatesaadospaketti>

nykyisestä. Tämä merkitsisi selvää tasokorotusta 2000-luvulla tapahtuneeseen hitaaseen kierrätyksen kehittymiseen, mutta ei yksinään riittäisi varmistamaan vuosille 2025, 2030 ja 2035 asetettujen kunnianhimoisten kierrätystavoitteiden saavuttamista. Tehtyjä arvioita kuvataan yksityiskohtaisemmin jaksossa 4.2.8.

Velvoiterajojen mukainen erilliskeräys kiinteistöiltä toteutettaisiin kunnan keskitetysti järjestämänä kuljetuksena. Tämä varmistaisi kiinteistöjen kattavan liittymisen erilliskeräykseen ja tehostaisi keräyksen saantoja. Kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa, josta kuntien tulisi ehdotuksen mukaan siirtymäajan jälkeen luopua, ei käytännössä voida varmistaa yhtä kattavaa kiinteistöjen liittymistä erilliskeräykseen.

Pakkausjättilastojen seurannan ja asiantuntija-arvioiden pohjalta on todennäköistä, että suurin osa pakkausjätteen (sisältäen sekä kuluttaja- että yrityspakkausten jätteet) kierrätystavoitteista on esityksen mukaisin erilliskeräysvaatimuksin saavutettavissa. Muovi- ja puupakkausjätteen kierrätystavoitteiden saavuttaminen kuitenkin edellyttää lisäksi muita kierrätystä vauhdittavia toimia.

Ehdotetut yhdyskuntajätteitä ja pakkausjätteitä koskevat erilliskeräysvaatimukset olisivat vähimmäisvaatimuksia. Tämä tarkoittaa, että joillakin alueilla ja joissakin toiminnoissa on tarpeen ottaa käyttöön vähimmäisvaatimustasoa tiukempia erilliskeräyskäytäntöjä, jos se on elinkaari-vaikutuksiltaan perusteltua etusijajärjestys huomioon ottaen. Ehdotettu vähimmäisvaatimustaso myös antaisi jätealan toimijoille mahdollisuuden kehittää ja ottaa käyttöön erilaisia, kulloisiinkin olosuhteisiin parhaiten soveltuvia kierrätystä edistäviä käytäntöjä. Kierrätetyn jätteen määrää voidaan lisätä esimerkiksi vaikuttamalla asukkaiden ja muiden jätteen haltijoiden lajitteluaktiivisuuteen. Lajitteluaktiivisuuteen voidaan vaikuttaa esimerkiksi tehostamalla jäteneuvontaa, parantamalla tuotteiden ja jätteen keräysastioiden merkintöjä jätteen lajittelusta sekä lajitteluun kannustavilla jätemaksuilla.

On kuitenkin mahdollista, että joillakin alueilla ja joidenkin jätteiden, esimerkiksi polttoon toimitettavan jätteen, osalta on harkittava erilliskeräyksen täydentämistä jätteiden keskitetyllä lajittelulla, jotta kierrätystavoitteet saavutettaisiin. Tällaisilla erilliskeräystä täydentävillä toimilla voidaan kierrätetyn yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen määrää lisätä. Lisäksi tuotteiden kierrätyskelpoisuuteen vaikuttavilla ohjauseinoilla, kierrätysmateriaalien markkinoiden tukemisella (esim. julkiset hankinnat, sekoitevelvoitteet), kierrätysteknologioiden kehittämisellä ja jättilastoinnin luotettavuuden parantamisella voi olla merkittävä vaikutus kierrätysmääriin. Näiden tekijöiden vaikutusta yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätysasteeseen on kuitenkin vaikea arvioida tarkasti.

Lajittelun ja kierrätyksen kehittymistä on seurattava tiiviisti ja ryhdyttävä tarvittaessa toimiin kierrätyksen vauhdittamiseksi esimerkiksi lakisääteisiä erilliskeräysvelvoitteita tiukentamalla tai ottamalla käyttöön muita ohjauseinoja, kuten verot tai toimijoiden kanssa tehtävät vapaaehtoiset sopimukset.

4.2.3 Vaikutukset kotitalouksiin

Esityksen tärkeimmät vaikutukset kotitalouksiin muodostuisivat jätteiden kierrätys- ja erilliskeräysvaatimusten kiristymisestä sekä joillain alueilla kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusjärjestelmää koskevista muutoksista. Pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestäminen kaikilta taajamien vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöiltä toisi kiinteistöittaisen erilliskeräyksen piiriin noin 50 % Suomen väestöstä. Biojätteen erilliskeräyksen (ml. mahdollisuus pienkompostointiin) piiriin kuuluisi noin 65 % Suomen väestöstä, kun taajamien vähintään viiden huoneis-

ton asuinkiinteistöjen lisäksi biojäte kerättäisiin yli 10 000 asukkaan taajamissa kaikilta asuinkiinteistöiltä. Tekstiilijätteen alueellinen erilliskeräys alkaisi ja täydentäisi hyväntekeväisyysjärjestöjen ja muiden tahojen nyt järjestämää uudelleenkäyttökelpoisten tekstiilien keräystä. Kotitalouksien jätehuoltopalvelua parantaisi edelleen se, että pakkausjätteen, pienmetallijätteen ja mahdollisuuksien mukaan myös esimerkiksi muun muovijätteen kuin pakkausjätteen kiinteistöittäinen keräys ja alueellinen vastaanotto suunniteltaisiin kunnan ja pakkausten tuottajan kesken toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi. Ehdotettu yhteistoimintavelvollisuus ja kuljetusjärjestelmäratkaisu mahdollistaisivat erilliskerättävien jätteiden palvelujen suunnittelun ja järjestämisen kokonaisuutena.

Erilliskeräyksen ja kierrätyksen lisääminen nostaisi jätehuollon kokonaiskustannuksia ja sitä kautta myös kotitalouksilta perittäviä jätemaksuja. Asukkaan jätehuoltokustannuksia toisaalta laskisi sekajätteen määrän väheneminen (ks. tarkemmin ”Vaikutukset kuntatalouteen ja kunnallisen jätehuollon kustannuksiin” 4.2.4). Lisäksi merkittävä osa pakkausjätteen kuljetuskustannuksista siirtyisi tuottajille, jolloin kotitalouksien jätemaksut laskisivat ja vastaavasti pakattujen tuotteiden hinnat nousisivat. Tuotteiden hinnannousu olisi kuitenkin verrattain pieni, koska pakkausten osuus koko tuotteen hinnasta on vähäinen.

Yksittäiselle kiinteistölle aiheutuvat lisäkustannukset vaihtelevat esimerkiksi kiinteistön koon, keräysmenetelmän, jäteastioiden tyhjennysrytmin, mahdollisesti tarvittavan jätepisteen laajennustyön ja nykyisten lajittelujärjestelyjen mukaan – sekä sen mukaan, mikä kuljetusjärjestelmä sekajätteen kuljetuksessa on käytössä ja kuinka tehokkaasti kunnan jätemaksun porrastaminen jätelajeittain ohjaa jätteen lajitteluun. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun asuinkiinteistöjen jätehuoltoa järjestävä Helsingin seudun ympäristöpalvelut –kuntayhtymä HSY on arvioinut, että 5–9 huoneiston tyyppikiinteistöllä siirtyminen pelkän sekalaisen yhdyskuntajätteen keräyksestä ehdotettujen velvoitteiden mukaiseen biojätteen, pienmetallijätteen ja pakkausjätteen erilliskeräykseen lisäisi kiinteistön vuotuisia jätehuoltokustannuksia noin 45 % (596 € -> 863 €). Toisaalta 10–19 huoneiston tyyppikiinteistöllä, joilta nykyisin kerätään sekajätettä, biojätettä ja kartonkia, lisäkustannus olisi vain noin 2 % (1615 € -> 1642 €). Tätä suuremmalla tyyppikiinteistöllä, jolla jo nyt kerätään kaikkia em. jätelajeja mutta muovipakkausjätteen keräystä tehostettaisiin merkittävästi nykyisestä, vuotuiset jätehuoltokustannukset alenisivat 13 % (4922 € -> 4288 €). Esimerkkilaskelmat perustuvat HSY:n vuoden 2018 jätetaksoihin, jonka jälkeen HSY on vahvistanut taksan ohjaavuutta. Kiinteistön jätehuollon kokonaiskustannuksia pienentäisi jatkossa pakkausten tuottajayhteisöiltä (lakisääteisessä yhteistoiminnassa) saatavat korvaukset, joilla tuottaja osallistuisi pakkausjätteen kiinteistöittäisen keräyksen kustannuksiin.⁵⁹

Monissa suurissa, useiden kymmenien tai satojen huoneistojen asuinkiinteistöissä erilliskeräys on jo nyt järjestetty ehdotettujen velvoitteiden mukaisesti. Ehdotus lisäisikin erilliskeräystä todennäköisesti eniten pienehköissä, 5–9 huoneiston asunto-osakeyhtiöissä, joita Suomessa on noin kolmannes asunto-osakeyhtiöistä (runsas 30 000 kpl⁶⁰), joskin monilla alueilla on erilliskeräystä viime vuosina laajennettu myös tällaisiin tai tätä pienempiinkin kiinteistöihin. Edellä kuvattujen HSY:n laskelmien perusteella voidaan arvioida, että näillä kiinteistöillä siirtyminen pelkän sekalaisen yhdyskuntajätteen keräyksestä ehdotettujen velvoitteiden mukaiseen erilliskeräykseen tarkoittaisi käytännössä vuotuisen jätehuoltokustannusten nousua noin 15–30 eurolla asukasta kohti, jos oletetaan, että kiinteistöissä asuu keskimäärin 2 asukasta/ huoneisto. On kuitenkin huomattava, että edellä esitetyt laskelmat kuvaavat kustannusvaikutuksia HSY:n alueella, jossa myös sekajäte kuljetetaan kunnan keskitetysti järjestämänä. Vastaavia vaikutuksia

⁵⁹ Helsingin seudun ympäristöpalveluilta 11.2.2020 saatu tieto

⁶⁰ Suomen Kiinteistöliiton lausunto 2.6.2020

sekajätteen kiinteistöittäisen kuljetuksen alueella on puutteellisten tietojen vuoksi vaikea arvioida.

Biojätteen erilliskeräysvelvoitteen ulottaminen kaikkiin kiinteistöihin yli 10 000 asukkaan taajamissa lisäisi pienten kiinteistöjen jätehuoltokustannuksia. Yli 10 000 asukkaan taajamissa on yhteensä noin 400 000 alle viiden huoneiston kiinteistöä. Kotitalouksien jätehuollosta vuonna 2019 koottujen keskimääräisten tietojen perusteella on arvioitu, että omakotikiinteistöillä, joilla on bio- ja sekajätteen keräys, jätehuolto maksaa vuodessa keskimäärin 75 % enemmän (151 €/asukas/a) kuin omakotikiinteistöillä, joilta kerätään vain sekajätettä (86,25 €/asukas/a).⁶¹ Biojätteen keräyksestä aiheutuvaa lisäkustannusta voidaan pienentää kannustavalla jätetaksalla, monilokerokeräyksellä sekä kimppa- tai korttelikeräyksellä. Biojätteen erilliskeräysvelvollisuus voidaan myös toteuttaa kiinteistökohtaisella kompostoinnilla. Tällöin kiinteistö välttyy biojätteen erilliskeräyskustannuksista ja myös sekajätehuollon kustannukset pienenevät, mutta kiinteistön on hankittava vaatimukset täyttävä kompostori (200–500 €) ja huolehdittava kompostorin asianmukaisesta hoitamisesta sekä ilmoitettava kompostoinnista kunnan jätehuoltoviranomaiselle.

Erilliskeräyksen lisääntyessä keräysastioiden tarve lisääntyy. Monissa kunnissa kunta hankkii tarvittavat astiat ja sisällyttää tästä aiheutuvat kustannukset kiinteistöiltä perittäviin kunnan jätemaksuihin. Jos kiinteistöt velvoitetaan hankkimaan keräysastiat itse, laajenevista erilliskeräysvelvollisuuksista aiheutuu näille kiinteistöille kertaluonteinen investointikustannus. Jos kiinteistöllä on valmiiksi vain sekajäteastia ja kiinteistö ostaa itselleen omat biojätteen, metallin, lasin, kartongin ja muovin keräykselle tarvittavat keräysastiat, yhden kiinteistön investointikustannukset keräysastioihin vaihtelevat noin 200 eurosta noin 1 100 euroon riippuen hankittavista keräysastioista ja niiden määrästä sekä mahdollisen kompostorin hankinnasta. Kunta liittäisi asuinkiinteistöt erilliskeräykseen, joten liittyminen olisi asukkaille vaivatonta. Keskitetysti järjestetty kiinteistöittäinen erilliskeräys tehostaisi keräyslogistiikkaa ja minimoisi kuljetuksesta aiheutuvat turvallisuus-, melu- ja viihtyvyyshaitat asuinalueilla. Velvoitearajojen ulkopuolella sijaitsevilla kiinteistöissä asuvat voisivat palauttaa pakkausjätteet tuottajan järjestämiin alueellisiin vastaanottopaikkoihin ja niillä olisi halutessaan myös mahdollisuus tilata biojätteen tai pakkausjätteen kiinteistöittäinen keräys erikseen kunnalta tai yksityiseltä jätehuoltoyritykseltä.

Kunnan järjestämään erilliskerättävän kiinteän jätteen kuljetukseen siirtymisen vaikutuksia kotitalouksien kustannuksiin on vaikea arvioida, sillä käytettävissä ei ole kattavaa tietoa asiakkaalta perityistä maksuista kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa. Arviointia vaikeuttaa myös se, että ehdotuksen mukaan merkittävä osa pakkausjätteen kuljetuskustannuksista siirtyisi pakkausten tuottajille, mikä puolestaan alentaisi jatkossa pakkausjätteen erilliskeräyksestä kiinteistölle aiheutuvia kustannuksia. Verrattaessa ehdotuksen kustannusvaikutuksia nykytilaan on myös otettava huomioon lainvalmistelun aikana tehty johtopäätös, jonka mukaan kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen säilyttäminen erilliskerättävien jätteiden osalta ei ole toteuttamiskelpoinen ratkaisu pyrittäessä vastaamaan vaiheittain kiristyviin EU:n kierrätystavoitteisiin, erilliskeräysvelvoitteisiin ja pakkausten tuottajan kustannusvastuuta koskeviin vaatimuksiin (kts. jakso 3.3).

Käytettävissä olevat eri kuljetusjärjestelmien kustannusvaikutuksista tehdyt vertailut pohjautuvat pääosin sekajätteen kuljetusta koskeviin tietoihin, mutta niiden tulokset ovat edellä kuvatuin

⁶¹ Suomen Kiertovoima ry:ltä 12.2.2020 saatu tieto perustuen vuotuisen kuntien jätelaitoksille tehtyyn jätemaksukyselyyn (<https://kivo.fi/kivon-jatemaksukyselyn-raportti-2019/>)

rajoituksin sovellettavissa myös erilliskerättävien kiinteiden jätteiden kuljetusjärjestelmien kustannusten vertailuun. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen vuonna 2010 tekemän selvityksen⁶² mukaan kunnan järjestämä jätteenkuljetus oli jätteen haltijalle selvästi edullisempi kuin kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. [Kiinteistöliiton Indeksitalo 2019](#) -vertailun perusteella kuntien välillä on merkittäviä eroja kiinteistöjen jätehuollon kustannuksissa. Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen valinneet kunnat ovat yleensä jätehuoltokustannuksiltaan edullisempia kuin kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen valinneet kunnat, mutta myös poikkeuksia on. Siirtymisestä kunnan keskitetysti järjestämään jätteenkuljetukseen hyötyisivät erityisesti pienet kotitalouskiinteistöt, koska niillä ei useimmiten ole suuren tilaajan neuvotteluvoimaa markkinoilla. Vaikutukset voivat kuitenkin olla myös päinvastaisia esimerkiksi suurissa asuinkiinteistöissä, jotka hallitsevat jätehuoltopalvelujen tehokkaan kilpailuttamisen. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa voitaisiin turvata lainsäädännössä asetettujen erilliskeräystavoitteiden mukaiset kuljetuspalvelut asukkaille tasapuolisin hinnoin, kun taas kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa jätemaksun kuljetusta koskeva osuus vaihtelisi asiakkaan ja kuljetusyrityksen välisen sopimuksen mukaisesti.

Sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen osalta säilyisi kunnan mahdollisuus järjestää kuljetus joko kunnan tai kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena. Käytännössä näiden jätteiden kuljetus säilynee kiinteistön haltijan järjestämänä ainakin toistaiseksi useimmissa niissä kunnissa tai kunnan osissa, joissa tämä kuljetusjärjestelmä on nyt käytössä. Asuinkiinteistön haltijan velvollisuudet jätteen keräyksen järjestämisessä vaihtelisivat sen mukaan, minkä kuljetusjärjestelmän alueella kiinteistö sijaitsee ja kuuluuko kiinteistö kiinteistöittäisen erilliskeräyksen velvoite-eräiden piiriin. Kunnan järjestämän sekajätteen kuljetuksen alueella kaikki kiinteistön jätteen kuljetuspalvelut (sekajäte sekä velvoite-eräiden mukaisesti erilliskerättävä biojäte, pienmetallijäte ja pakkausjäte) tulisivat kunnalta. Kiinteistön haltijan järjestämän sekajätteen kuljetuksen alueella kiinteistön haltijan olisi itse tilattava sekajätteen kuljetus, mutta se saisi velvoite-eräiden mukaiset biojätteen, pienmetallijätteen ja pakkausjätteen erilliskeräyspalvelut kunnan järjestämänä. Velvoite-eräiden ulkopuolella kiinteistön haltija voisi tilata myös haluamansa biojätteen ja pakkausjätteen erilliskeräyspalvelut itse.

Kiinteistön haltijan järjestämän sekajätteen kuljetuksen alueella kuljetuksen järjestämisvastuiden hajaantuminen kunnalle ja kiinteistön haltijalle voidaan kotitalouksissa kokea epäselvänä ja ongelmallisena. On kiinteistön haltijan kannalta erittäin epäkäytännöllistä, että kunta ei voi erilliskeräyksen ohella järjestää kiinteistön puolesta myös sekajätteen keräystä. Toisaalta velvoite-eräiden piirissä olevan kiinteistön haltija ei voi sekajätteen keräyksen ohella järjestää samalla myös biojätteen, pienmetallijätteen ja pakkausjätteen erilliskeräystä ja hyödyntää siinä yksityisen jätehuoltoyrityksen mahdollisesti tarjoamia monilokerokeräysratkaisuja.

Kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen poistuminen erilliskerättävien jätteiden osalta poistaisi kyseisen kuljetusjärjestelmän alueella sijaitsevilta kotitalouksilta mahdollisuuden valita erilliskerättävien jätteiden kuljettaja. Käytännössä valinnanvapaus olisi paikoin rajallinen, koska joillakin alueilla jätehuoltopalveluja tarjoaa vain yksi kuljetusyritys (kts. jakso 4.2.5). Lain mukaan jätteenkuljetus on joka tapauksessa järjestettävä ja jätteet on kuljetettava kunnan määräämään paikkaan, koska kunta on kokonaisuutena vastuussa asuinkiinteistöjen jätehuollon järjestämisestä. Myös kuljetuspalvelun sisältö on jatkossa entistä enemmän säännelty asetuksilla ja kunnan jätehuoltomääräyksillä. Kotitaloudet voisivat edelleen halutessaan tilata suoraan

⁶² Jättekuljetuksen sopimusmallien yritysvaikutukset. VATT Valmisteluraportit 1/2010. <https://www.doria.fi/handle/10024/148814>

yksityisiltä jätehuoltoyrityksiltä pakkausjätteen ja biojätteen erilliskeräyksen, jos kunta ei järjestäisi sitä edes vapaaehtoisena, taksaperusteisena palveluna.

SUP-direktiivin johdosta tiettyjen kiellettävien kertakäyttöisten muovituotteiden sijasta markkinoilla olisi tarjolla ainoastaan ei-muovisia vastaavia tuotteita heinäkuusta 2021 lähtien. Kiellettäville tuotteille löytyy jo nyt markkinoilta muovittomia tai kestäviä vaihtoehtoja. Joissain tuoteryhmissä vaihtoehdot ovat kiellettäviä tuotteita kalliimpia, nostaten joidenkin ateriapalveluiden ja tuotteiden kuluttajahintaa nykyisestä. Koska kiellettävien kertakäyttömuovituotteiden kulutuksesta Suomessa ei ole saatavilla tarkkoja tietoja, ei kieltojen vaikutuksia kotitalouksiin pystytä täsmällisesti arvioimaan. Oxo-hajoavia muovituotteita koskevalla kiellolla ei ole merkittäviä vaikutuksia kulutuskäyttäytymiseen, sillä niiden käyttö on Suomessa jo nykyisin vähäistä ja korvaavia tuotteita on saatavilla. SUP-merkintävaatimuksista tuotteiden valmistajille ja tuottajille aiheutuvat lisäkustannukset nostaisivat todennäköisesti jonkin verran ko. tuotteiden hintoja. Tästä johtuva hintojen nousu olisi todennäköisesti vähäistä eikä vaikuttaisi kotitalouksien asemaan.

4.2.4 Vaikutukset kuntatalouteen ja kunnallisen jätehuollon kustannuksiin

Vaikutus kuntatalouteen

Esityksellä ei ole merkittäviä suoria vaikutuksia kuntatalouteen. Jätehuollon järjestämiseen ei käytetä verovaroja, vaan taloudelliset vaikutukset kohdistuvat ensisijaisesti kiinteistön haltijaan tai muuhun jätteen tuottajaan. Jätelain 78 §:n mukaisesti kunnan tulee periä järjestämistään jätehuollosta jätemaksua, jolla katetaan kaikki aiheutuvat kustannukset. Jätelmaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle. Kotitaloudet ja muut kunnan jätehuollon järjestämistä vastuun piirissä olevat maksavat siten kunnallisen jätehuollon järjestämisen kustannukset jätemaksuissa. Tuotteiden tuottajat puolestaan vastaavat tuottajavastuun alaisten tuotteiden jätehuollon kustannuksista ja perivät ne markkinoille saattamiensa tuotteiden hinnoissa. Merkittävimmät vaikutukset kuntatalouteen tulevat välillisesti esityksen aiheuttamista vaikutuksista kunnan elinkeinoelämään. Yritysten liiketoiminta- ja innovaatiomahdollisuuksia kuvataan tarkemmin jäljempänä jaksossa 4.2.5 sekä vaikutuksia kuntien jätelaitoksien toimintaan jäljempänä tässä jaksossa.

Esitys lisäisi merkittävästi kunnallisen jätehuollon kustannuksia, kuten jäljempänä tässä jaksossa kuvataan. Kunnan pyrkimystä mahdollisimman kustannustehokkaaseen jätehuoltoon edesauttaa kuitenkin jätetaksan julkisuus, joka mahdollistaa vertailun muihin alueisiin. Lisäksi jätelain 78 §:n mukaan kunta saa jätemaksulla kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle. Pakkausjätteen erilliskeräys perustuu tuottajan ja kunnan väliseen yhteistoimintaan, ja tuottajien mahdollisuus järjestää pakkausten keräys itse varmistaa osaltaan kunnan järjestämän pakkausjätteiden erilliskeräyksen kustannustehokkuutta.

Erilliskeräyksen kustannukset

Kunnille ja kuntien jätelaitoksille aiheutuvat kustannukset asumisessa syntyvän kunnan vastuulle kuuluvan jätteen keräyksestä ja käsittelystä on arvioitu olevan nykyisellä erilliskeräyslaajuudella hieman alle 270 miljoonaa euroa vuodessa. Nämä kunnallisen jätehuollon kustannukset laskutetaan jätemaksuissa jätehuollon asiakkailta. Kustannusarvio sisältää jonkin verran myös elinkeinotoiminnan jätettä, jonka osuutta ei ole tilastoissa ollut mahdollista erottaa kunnan vastuulla olevista jätemääristä.

Erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvityksen mukaan biojätteen ja pakkausjätteiden erilliskeräyksen järjestäminen esityksen mukaisesti kaikilta taajamien vähintään viiden huoneiston

asuinkiinteistöiltä sekä lisäksi biojätteen erilliskeräyksen järjestäminen yli 10 000 asukkaan taajamissa kaikilta asuinkiinteistöiltä nostaisi kustannuksia nykytilaan verrattuna valtakunnallisesti noin 24 miljoonaa euroa (alle 9 %) vuodessa. Arvio koskee tilannetta, jossa mainituilla alueilla kukin jätelaji erilliskerätään omaan astiaansa (ns. yksilokerokeräys), 40 % yli 10 000 asukkaan taajamissa sijaitsevista pienkiinteistöistä on liittynyt järjestettyyn biojätteen erilliskeräykseen ja loput 60 % pienkiinteistöistä kompostoi biojätteen kiinteistöllään. Kustannuksissa on huomioitu sekä keräyksestä että käsittelystä aiheutuvat operatiiviset kustannukset. Keräykseen epäsuorasti liittyviä muita kustannuksia, kuten viestinnän, asiakaspalvelun tai hallinnoinnin kustannuksia tai niissä tapahtuvia muutoksia ei arvioitu. Myöskään jätteen kuljetusten kaksoisjärjestelmän säilymistä sekajätteen kuljetuksessa ei laskelmassa ole otettu huomioon, vaan sekajätteet oletetaan kuljetettavaksi kunnan keskitetyksi järjestämänä. Käytännössä sekajätteen ja erilliskerättävien jätteiden kuljetusvastuiden hajaantuminen kuitenkin nostaa myös erilliskeräyksen kustannuksia alueilla, joilla kustannustehokkaan yhteiskeräyksen toteuttaminen sääntelyratkaisusta johtuen estyy. Kustannusarvio on kuitenkin joka tapauksessa suuntaa antava, ja useilla alueilla esimerkiksi eri pakkausjätelajien monilokerokeräyksellä voidaan keräyskustannuksia tietyin edellytyksin pienentää, kuten jäljempänä tässä jaksossa kuvataan.

Jos jätteiden lajittelu tehostuisi nykyisestä, nousisivat kunnille aiheutuvat lisäkustannukset (ennen tuottajayhteisön maksamia hyvityksiä) hieman edellä esitettyä vähemmän sekajätteen keräys- ja käsittelykulujen vähenemisen vuoksi, ollen noin 21 miljoonaa euroa. Lajittelutehokkuuden kasvun vaikutusta kustannuksiin arvioitiin tilanteessa, jossa biojätteen ja lasin lajittelutehokkuudet kasvaisivat 20 %, kartongin ja pahvin 67 % sekä pienmetallin ja muovipakkausten 100 % nykyisestä. Kasvupotentiaalit perustuvat Jätekiiva-hankkeessa⁶³ arvioituihin lajittelutehokkuuksiin.

Kunnille kohdistuvat lisäkustannukset aiheutuisivat kiinteistökohtaisesta keräyksestä sekä lisääntyneistä biojätteen käsittelykustannuksista. Biojätteen erilliskeräyksen ja käsittelyn kulut nousisivat lajittelutehokkuudesta riippuen nykyisestä noin 50–60 miljoonasta eurosta noin 75–83 miljoonaan euroon vuodessa, ja pakkausjätteen erilliskeräyksen kustannukset kaksinkertaisuisivat nykyisestä noin 15 miljoonasta eurosta noin 30–40 miljoonaan euroon vuodessa. Tuottajayhteisöt kompensoisivat ehdotuksen mukaan kunnille pakkausjätteen erilliskeräyksestä aiheutuvia kuluja niin, että tuottajat vastaisivat 80 %:sta erilliskerätyn pakkausjätteen jätehuollon kokonaiskustannuksista. Näiden korvausten tarkkaa määrää on vaikea arvioida tarkasti. Karkeasti arvioiden tuottajien kunnille vuosittain maksama korvaus erilliskeräyksestä liikkuisi 20 miljoonan ja 30 miljoonan euron välillä, mikä vastaisi noin kahta kolmasosaa lakisääteisten velvoite-terajojen mukaisen pakkausten erilliskeräyksen kustannuksista. Erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvityksen mukaan lisääntyvä erilliskeräys myös pienentäisi kerättävän ja käsiteltävän sekajätteen määrää ja alentaisi tästä kunnille aiheutuvia vuotuisia kustannuksia nykytilanteeseen verrattuna arviolta noin 15 miljoonalla eurolla. Sekajätteen jääminen erällä alueilla kiinteistön haltijan järjestämään kuljetukseen voi jossain määrin vaikuttaa jätteen keräyksen kustannusrakenteeseen. Jos sekajätteen kuljetus on kiinteistön haltijan järjestettävänä, tämä voi vähentää kunnan halukkuutta laajentaa erilliskeräystä, koska se pakottaisi kunnan järjestämään kuljetukset keskitetyksi ja muuttaisi sekajätettä kuljettavien yritysten toimintaympäristöä.

⁶³ Salmenperä H., Kauppila J., Kautto P., Sahimaa O., Dahlbo H., Kaitazis N., Autio I., Niskanen A., Kemppi J., Papineschi J., von Eye M., Durrant C., Tomes T. Yhdyskuntajätteen kierrätyksen lisääminen Suomessa – toimenpiteet ja niiden vaikutukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 15/2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161378>

Erilliskeräyksen laajentaminen lisääisi tarvetta investoida uusiin jätteenkuljetusajoneuvoihin ja jäteastioihin. Ajoneuvojen investointikustannukset sisältyisivät kuntien kilpailuttamiin kuljetusurakoihin. Keräysastiat kiinteistön haltija hankkii itse tai kunta sisällyttää keräysastioiden hankinnasta aiheutuvat kustannukset kiinteistöiltä perittäviin kunnan jätemaksuihin (kts. 4.2.3). Ehdotuksen mukaisessa erilliskeräysvaihtoehdossa valtakunnalliset uusien kuljetusajoneuvojen hankinnasta aiheutuvat investointikustannukset olisivat yhteensä vajaa 18 miljoonaa euroa, jos keräys järjestettäisiin yksilokerokeräyksenä. Tarvittavat investoinnit kuljetuskalustoon on arvioitu laskennallisesti sen perusteella, kuinka paljon jätteiden keräysaika lisääntyy kunnan keskitetysti järjestämässä kuljetuksessa nykytilaan verrattuna.

Erilliskeräyksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia on mahdollista pienentää esimerkiksi monilokerokeräyksellä, korttelikeräyksellä ja jäteastioille sallittua tyhjennysväliä pidentämällä. Saavutettavat kustannussäästöt riippuvat kuitenkin monesta eri tekijästä eivätkä edellä mainitut keinot sovellu kaikkiin tilanteisiin. Erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvityksessä näitä vaikutuksia tarkasteltiin kolmessa erikokoisessa esimerkkikunnassa. Selvityksen mukaan:

- Biojäteastian tyhjennysvälin pidentäminen kahdesta viikosta neljään viikkoon talvikautena (lokakuu – huhtikuu) laskisi biojätteen erilliskeräyksen operatiivisia kustannuksia esimerkkikunnassa keskimäärin noin 12–22 %, kun biojätteen lajitteluvaihtoehto koskisi kaikkia kiinteistöjä taajamissa. Tyhjennysvälin pidentäminen vähentäisi erityisesti pienikiinteistöjen kustannuksia. Kustannussäästöön vaikuttavat muun muassa alueen taajama-aste, siirtymätäisyydet ja pienikiinteistöissä asuvien asukkaiden osuus.
- Biojätteen erilliskeräyksen kustannuksiin vaikuttaa myös se, kuinka suuri osa pienikiinteistöistä liittyisi erilliskeräykseen kiinteistöllä tapahtuvan kompostoinnin sijaan. Erilliskeräykseen liittymisasteen nousu 40 %:sta 80 %:iin nostaisi esimerkkikunnassa alueesta riippuen keräyksestä aiheutuvia kustannuksia 30–65 %.
- Toteutettaessa ehdotettujen velvoite-eräjen mukainen pakkausjätteen erilliskeräys kaksilokerokeräyksenä (muovi ja kartonki; lasi ja metalli) voitaisiin pakkausjätteen keräyskustannuksia esimerkkikunnassa pienentää noin 26–36 % verrattuna yksilokerokeräykseen. Biojätteen ja sekajätteen kaksilokerokeräyksellä voitaisiin biojätteen erilliskeräyksestä aiheutuvaa lisäkustannusta pienentää yli 50 % verrattuna kummankin jätteen yksilokerokeräyksestä aiheutuviin kustannuksiin. Kustannussäästöt riippuvat muun muassa siitä, miten astioiden tyhjennysvälit ja siirtymät kuormien tyhjennyspaikoille rytmitetään ja mikä vaikutus niillä on jätteiden keräykseen kuluvaan kokonaisaikaan. Ehdotetun kuljetusjärjestelmäratkaisun vuoksi biojätteen ja sekajätteen kaksilokerokeräys olisi mahdollinen vain alueilla, joilla myös sekajäte kerätään kunnan järjestämässä kuljetuksessa sekä alueilla, joilla kiinteistön haltija järjestää sekajätteen kuljetuksen ja voi järjestää myös ns. täydentävän biojätteen keräyksen (velvoite-eräjan ulkopuolella).
- Korttelikeräyksellä voidaan saavuttaa keräysalueesta riippuen merkittäviä kustannussäästöjä erityisesti pienikiinteistövaltaisilla taajama-alueilla. Suurimmat kustannussäästöt voitaisiin saavuttaa biojätteen korttelikeräyksellä. Selvityksen mukaan kunnassa, jossa taajama-aste on korkea ja suurin osa asukkaista asuu pienikiinteistöissä, biojätteen korttelikeräyksellä voitaisiin mainituilla alueilla pienentää keräyksestä aiheutuvia kustannuksia lähes 50 % verrattuna kiinteistökohtaiseen keräykseen yksilokeroautoilla. Suuressa kaupungissa, jossa pienikiinteistöjä on suhteessa huomattavasti vähemmän, pienikiinteistöjen korttelikeräyksellä saavutettavat kustannussäästöt olivat alle 15 % kiinteistökohtaiseen keräykseen verrattuna. Korttelikeräys todennäköisesti vähentää asukkaiden lajitteluaktiivisuutta verrattuna tilanteeseen, jossa keräysastia on omalla

kiinteistöllä eikä keräyksellä välttämättä saavuteta vastaavia kierrätysasteita kuin kiinteistökohtaisella keräyksellä.

Kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetus

Kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmän poistaminen erilliskerättävän kiinteän yhdyskuntajätteen osalta lisää jonkin verran kuntien ja kunnan jätelaitosten työmäärää niissä kunnissa, joissa näiden jätteiden kuljetus on ollut kiinteistön haltijan järjestämää. Lain mukaisten velvoitteiden täyttäminen voi vaatia lisäresursointia erityisesti niissä noin 30 pienessä ja keskisuuressa kunnassa, jotka eivät tällä hetkellä ole mukana kuntien yhteisissä jätelaitoksissa tai viranomaiselimissä. Muissa kunnan järjestämään erilliskerättävän jätteen kuljetukseen siirtyvissä kunnissa kilpailutusten toteutus tulisi käytännössä uutena tai laajentuvana tehtävänä noin 20 kunnallisen jätelaitoksen hoidettavaksi. Kuten edellä on todettu, nämä jätehuollon järjestämiseen liittyvät kustannukset kuitenkin peritään jätemaksuina asiakkailta, joten kunnan tai jätelaitoksen työmäärän lisääntymisellä ei ole suoraa vaikutusta kuntatalouteen.

Kunnan jätehuoltoyhtiön liikevaihto

Erilliskeräysvelvoitteiden tiukentuminen ja osalla alueista myös kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkauttaminen erilliskerättävien jätteiden osalta johtaisivat kunnan kilpailuttamien kuljetussuoritteiden määrän kasvuun. Tämä puolestaan lisäisi kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden yhteenlaskettua liikevaihtoa nykyisestä. Liikevaihdon kasvun määrää voidaan tässä vaiheessa arvioida vain suuntaa-antavasti, sillä siihen vaikuttavat monet lain toimeenpanon yhteydessä alueen jätehuoltojärjestelyissä tehtävät valinnat, kuten sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetusjärjestelmä, erilliskeräyksen laajuus ja se, kuinka tehokkaasti jätteen keräys kokonaisuutena voidaan järjestää ja miten kannustavaa jätetaksoa kunnassa sovelletaan. Karkeiden arvioiden mukaan kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto kasvaisi nykyisestä noin 450 miljoonasta eurosta noin 500–530 miljoonaan euroon. Suurin osa liikevaihdon kasvusta aiheutuisi palveluhankinnoista yksityisiltä yrityksiltä ja olisi käytännössä asiakasmaksujen läpilaskutusta suoraan jätteenkuljetuksista ja käsittelystä aiheutuvien kulujen kattamiseen. Liikevaihdon kasvusta aiheutuvia kilpailuvaikutuksia tarkastellaan jaksossa 4.2.5.

4.2.5 Yritysvaikutukset

Esitykseen sisältyy laaja kirjo erilaisia ehdotuksia, joiden vaikutukset kohdistuisivat tavalla tai toisella suureen osaan Suomen yrityksiä. Keskeisimmät yritysvaikutukset liittyvät liiketoiminta- ja innovaatiomahdollisuuksien kehittymiseen sekä yritysten hallinnolliseen taakkaan tai muuhun sääntelyn aiheuttamaan taakkaan. Yritysvaikutukset aiheutuvat etenkin ehdotetuista jätteen kierrätys- ja erilliskeräysvaatimuksista sekä selvilläoloon, kirjanpitoon ja tietojen antamiseen liittyvien velvoitteiden lisääntymisestä. Vaikutuksia on myös erällä tuottajavastuusääntelyä koskevilla ehdotuksilla, erityisesti pakkausten tuottajien kustannusvastuun laajenemisella sekä kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusjärjestelmää koskevilla ehdotuksilla lähinnä niillä alueilla, joilla on nyt käytössä kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus. SUP-direktiivin mukaisen tuotekieltojen ja merkintävaatimusten täytäntöönpano vaikuttaa pääasiassa materiaalivalmistajiin, tuotteiden valmistajiin ja maahantuojiin. Ehdotetut jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan sääntelyn muutokset helpottaisivat jäteperäisten materiaalien hyödyntämistä ja yhtenäistäisivät tähän liittyvää tapauskohtaista päätöksentekoa.

Suurimmat vaikutukset kohdistuisivat yhdyskuntajätettä ja pakkausjätettä tuottaviin sekä näiden jätteiden kuljetukseen ja käsittelyyn osallistuviin yrityksiin. Myös rakennus- ja purkujätettä tuottaville ja jätehuoltoa hoitaville yrityksille aiheutuisi vaikutuksia muun muassa jätteen li-

sääntyvästä erilliskeräyksestä ja hyödyntämisestä materiaalina. Useimmille teollisuuden ja kaupan yrityksille vaikutuksia tulisi yrityksen toimialan mukaan esimerkiksi uudistuvasta tuottajavastuusaäntelystä, SUP-tuotteiden kielloista ja merkintävaatimuksista, jätteen erilliskeräystä koskevista vaatimuksista tai tiukentuvista kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuuksista. Jätehuoltoalan yritysten liiketoimintamahdollisuudet yleisesti ottaen paranisivat ehdotusten seurauksena.

Yleistä esityksen vaikutuksista jätealan yritysten liiketoimintaan ja innovaatioihin

Arvioitaessa esityksen vaikutuksia jätealan yritysten liiketoimintaan ja innovaatioihin voidaan lähteä siitä, että jätehuollon yhteydessä pätevät samat periaatteet kuin muillakin sääntelyaloilla. Sääntelyn ja innovaatioiden väliset riippuvuussuhteet ovat monimutkaisia, minkä on todennut muun muassa Euroopan komissio.⁶⁴ Yksimielisiä ollaan lähinnä siitä, että kilpailua edistävä sekä selkeä ja ennustettava sääntely-ympäristö edistää innovaatioita.⁶⁵ Ympäristösääntelyssä tunnustetaan kiristyvien vaatimusten merkitys – joko innovaatioiden leviämisen tai parhaimmillaan uusien innovaatioiden syntymisen edistäjänä.⁶⁶

Esitykseen sisältyvien kiristyvien jätehuollon laatuvaatimusten vaikutusta eri toimijoiden jätehuoltokustannuksiin käsitellään jaksossa 4.2.4 (kunnan vastuulla oleva jäte) ja 4.2.6 (julkiset organisaatiot) sekä jäljempänä tässä luvussa (yritykset). Jätehuoltoyritysten näkökulmasta kasvavat jätehuoltokustannukset merkitsevät markkinan kasvua ja innovaatioympäristön parantamista. Tarvitaan lisää jätteiden erilliskeräystä, kuljettamista ja hyödyntämistä, erityisesti kierrättämistä. Jätteenkeräyksen ja –käsittelyn vuosittaisen liikevaihdon voidaan arvioida kasvavan 50 miljoonalla eurolla.⁶⁷ Vaikka kunta ehdotuksen mukaan järjestäisi vastuulleen kuuluvan jätteen erilliskeräyksen, kuljetuspalvelu ja suuri osa käsittelypalveluista kuitenkin hankittaisiin urakkakilpailutuksin yksityisiltä yrityksiltä. Lisääntyvä erilliskeräys kasvattaisi kuljetusyritysten liikevaihtoa. Lisäksi tarvitaan investointeja jätteiden käsittelykapasiteettiin. Pelkästään asumisessa syntyvän biojätteen käsittelylle (biokaasulaitokset) tulisi rakentaa noin 50 000 tonnia lisäkapasiteettia (29–50 milj. €). Vaikka arviot ovat summittaisia ja niihin liittyy muun ohella keräysmenetelmistä ja erilliskeräysvelvollisuuden tarkasta laajuudesta riippuvaa epävarmuutta, on selvää, että esitykseen sisältyvien muiden sääntelyratkaisujen vaikutukset jätealan yritysten liiketoimintaan ovat tähän verrattuna merkitykseltään vähäisiä.

⁶⁴ Better regulations for innovation-driven investment at EU level. Commission Staff Working Document. Directorate-General for Research and Innovation 2016.

⁶⁵ Ks. valtioneuvoston raportti 2020:17: Innovaatiomyönteinen sääntely: Nykytila ja hyvät käytännöt <https://tietokayttoon.fi/julkaisut/raportti?pubid=URN:ISBN:978-952-287-946-2>

Lisäksi tästä mm. OECD: Regulatory Reform and Innovation <http://www.oecd.org/sti/inno/2102514.pdf>.

⁶⁶ Edellisten lisäksi ks. Michael E. Porter, Claas van der Linde: Green and Competitive. Ending the Stalemate. Harvard Business Review 73 (9) 1995, s. 120-134 sekä Paula Kivimaa: The Innovation Effects of Environmental Policies –Linking policies, companies and innovations in the Nordic pulp and paper industry. Helsingin kauppakorkeakoulu A 329/2008.

⁶⁷ Tähän varovaiseen arvioon päästään, kun asumisessa syntyvän biojätteen ja pakkausjätteen lisääntyvästä erilliskeräyksestä aiheutuvaan nettokustannusten kasvuun (+21-24 milj. euroa) lisätään karkea arvio muiden asumisessa syntyvien kierrätettävien jätelajien sekä hallinto-, palvelu-, ja elinkeinotoiminnassa syntyvän yhdyskunta- ja pakkausjätteen lisääntyvästä erilliskeräyksestä ja kierrätyksestä aiheutuvat kustannukset.

Kuljetusjärjestelmämuutoksen vaikutukset yritysten liiketoimintaedellytyksiin ja kilpailuun

Ehdotetun kuljetusjärjestelmämuutoksen vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon, että nykytilan säilyttäminen ei ole mahdollista tilanteessa, jossa EU-lainsäädännössä asetettujen velvoitteiden täyttämiseksi yhdyskuntajätteiden erilliskeräystä on lisättävä ja kierrätysastetta nostettava merkittävästi ja pakkausten tuottajan kustannusvastuuta asuinkiinteistöjen pakkausjätteen erilliskeräyksestä on kasvatettava selvästi. Vaatimustason noustessa radikaalisti muutokset nykyiseen kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetusjärjestelmään ovat välttämättömiä.

Siirtyminen kunnan keskitetysti järjestämään erilliskerättävien jätteiden kiinteistöittäiseen kuljetukseen vaikuttaa yritysten liiketoimintaedellytyksiin kokonaisuutena arvioiden vähän. Vaikutukset yksittäisiin kuljetusyrityksiin voivat kuitenkin vaihdella merkittävästikin yrityksen sijainnista, palvelutarjonnasta, asiakaskunnasta ja muista tekijöistä riippuen: ehdotettu muutos voi osalle yrityksistä tarjota mahdollisuuden liiketoiminnan laajentamiseen ja lisäämiseen, kun taas toisille se voi merkitä liiketoimintamahdollisuuksien kapenemista. Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat yrityksiin, jotka kuljettavat asumisessa sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvää biojätettä, pakkausjätettä tai pienmetallijätettä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen alueilla. Näiden yritysten toimintaympäristö muuttuisi, sillä ne eivät enää voisi myydä yhdyskuntajätteen erilliskeräyspalveluita suoraan asuinkiinteistöille tai kuntien organisaatioille, vaan niiden tulisi osallistua kunnan järjestämiin tarjouskilpailuihin. Sekalaisen yhdyskuntajätteen keräyspalvelua yritykset voisivat edelleen tarjota asuinkiinteistöille kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueella. Yritykset voisivat myös tarjota pakkausjätteen ja biojätteen erilliskeräyspalvelua markkinaehtoisesti niille kiinteistöille, jotka eivät kuulu asetuksen tai kunnan jätehuoltomääräysten perusteella kunnan tai tuottajan järjestämän erilliskeräyksen piiriin. Urakkakilpailun voittanut kuljetusyritys voi tarjota myös aliurakointia urakkaa vaille jääneelle yritykselle. Lisäksi yritykset voivat tarjota jätehuoltopalveluja yrityksille ja niille julkisille toimijoille, joiden jätehuolto ei ole kunnan vastuulla.

Kunnan kilpailukseen siirryttäessä tyypillisesti noin viiden vuoden urakkasopimukset muuttaisivat yritysten toimintaa nykyistä lyhytjänteisemmäksi, koska varmuutta urakoiden saamisesta taikka niiden jatkumisesta seuraavalla kilpailutuskaudella ei ole. Urakkakilpailun hävittyään varsinkin pienillä yrityksillä voi olla vaikea löytää riittävästi ja tarpeeksi nopeasti korvaavaa asiakaskuntaa estämään toiminnan kannattavuuden heikkeneminen. Kunnan urakoita hoitava kuljetusyritys ei myöskään voi kerätä samaan kuormaan kunnan vastuulla olevien jätteiden lisäksi muuta jätettä yhtä joustavasti kuin kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa yleisesti tehdään.

Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen sekajätteen kuljetuksessa tarkoittaisi käytännössä sitä, että kiinteistön haltijan järjestämä sekajätteen kuljetus jatkunee ainakin toistaiseksi useimmissa kunnissa tai kunnan osissa, joissa tämä kuljetusjärjestelmä on nyt käytössä. Tämä turvaisi erityisesti monilla haja-asutusalueella toimivien pienten paikallisten yritysten toimintaedellytyksiä, koska ne voisivat jatkaa sekajätteen kuljetuspalvelun tarjoamista vuosien saatossa luomalleen vakioasiakaskunnalle. Erilliskeräyksen velvoitearajojen ulkopuolisilla alueilla yritys voisi tarjota asuinkiinteistöille myös biojätteen ja pakkausjätteen kuljetuspalvelua. Asuinkiinteistöjen jätteenkeräyspalvelu luo kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueella pienille paikallisille yrityksille kannattavan ja verrattain vakaan perustan liiketoiminnalleen, jonka pohjalta yritys voi tarjota jätteen kuljetus- ja käsittelypalveluja myös alueen yrityksille ja julkiselle sektorille.

Kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen lakkaaminen biojätteen, pakkausjätteen ja pienmetallijätteen osalta tarkoittaisi osalle näillä alueilla nyt toimivista yrityksistä sitä, että mahdollisuudet tarjota sekajätteen ja erilliskerättävien jätteiden keräystä monilokeroajoneuvoilla kaventuisivat merkittävästi tai estyisivät kokonaan. Tämä voisi muuttaa monilokeroautoihin tehdyt

investoinnit hyödyttömiksi, jollei korvaavaa käyttöä monilokeroajoneuvoille löydy esimerkiksi kuntaurakoiden voittamisen tai yrityksille ja julkisille toimijoille tarjottavien palvelujen kautta.

Toisaalta kunnan kilpailuttamien erilliskerättävien jätteiden kuljetusurakoiden lisääntyminen voi parantaa kilpailutuksessa menestyvien yritysten liiketoimintaedellytyksiä. Erityisesti pk-yrityksille voi olla etua siitä, että kunta on luotettava sopimus- ja yhteistyökumppani, joka varmuudella maksaa urakointikorvaukset sopimuksen mukaisesti sekä myös hoitaa hallinnollista taakkaa aiheuttavia tehtäviä, kuten neuvonnan, laskutuksen, perinnän ja ajolistojen laadinnan.

Lakiesityksen valmistelun yhteydessä on pyritty arvioimaan, kuinka suureen joukkoon jätteenkuljetusyrityksiä ehdotetut muutokset kohdentuisivat. ELY-keskusten jätehuoltorekisteriin tallennettujen tietojen mukaan Suomessa on yhteensä muutama tuhat yritystä, jotka on jätelain mukaisesti hyväksytty kuljettamaan jätettä ammattimaisesti. Kuitenkin vain pieni osa jätteenkuljetusyrityksistä on erikoistunut kuljettamaan yhdyskuntajätettä tai pakkausjätettä pakkaavilla jäteautoilla⁶⁸, ja näistäkin vain osa toimii erilliskerätyn jätteen kuljettajina kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueilla. Kunnan vastuulla olevaa jätettä kuljettavien yritysten on jätelain 39 §:n mukaan vuosittain ilmoitettava kunnan jätehuoltoviranomaiselle tiedot kiinteistöiltä kuljettamistaan jätteistä. Raportoidut tiedot eivät kuitenkaan toistaiseksi ole hyödynnettävissä valtakunnallisesti koottuna ja yhtenäisessä muodossa. Kunnan jätehuoltoviranomaisilta ja kunnan jätelaitoksilta maaliskuussa 2020 erikseen koottujen tietojen⁶⁹ perusteella voidaan kuitenkin verrattain luotettavasti arvioida, että kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueilla kuljettaa kunnan vastuulle kuuluvaa sekajätettä yhteensä noin sata yritystä; erilliskeräystä harjoittavia kuljettajia on muutama kymmenen vähemmän kuin sekajätteen kuljettajia. Jätehuoltoviranomaisten antamat tiedot perustuvat suurelta osin edellä mainitusta rekisteristä saatuihin tietoihin, joita on täydennetty viranomaisten paikallistuntemuksen perusteella. Näin ollen ehdotettu erilliskerättävien jätteiden kuljetusten kaksoisjärjestelmän lakkauttaminen ja kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen poistuminen muuttaisi suoraan vajaan sadan jätteenkuljetusyrittäjän liiketoimintaympäristöä. Muutoksen vaikutus liiketoiminnan kannattavuuteen vaihtelisi ja voisi olla joillekin positiivinen, mutta toisille negatiivinen.

Eri kuljetusjärjestelmien vaikutuksesta kilpailuun ja yritysten liiketoiminta- ja innovaatioympäristöön esitetään vahvasti toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Kiinteistön haltijan järjestämää kuljetusta puolustetaan sillä, että yritykset tuottavat enemmän ja parempia uusia ratkaisuja päästessään tarjoamaan palvelujaan vapaasti suoraan kiinteistön haltijoille.⁷⁰ Tässä yhteydessä on muistettava, että kunnalla on kokonaisvastuu asumisessa syntyvän jätteen jätehuollosta ja molemmissa kuljetusjärjestelmissä jätteet on kuljettettava kunnan määräämään paikkaan. Kunnan

⁶⁸ Muu jätteenkuljetus on esimerkiksi rakennus- ja purkujätteen ml. maa-ainesjätteen, jäteöljyn ja muiden vaarallisten jätteiden, saostus- ja umpisäiliölietteiden ja viemärihuollon lietteiden kuljettamista sekä vaihtolavapalvelua. Jätehuoltorekisteriin hyväksytään myös esimerkiksi yrityksiä, jotka kuljettavat vain omassa toiminnassaan syntyvää jätettä.

⁶⁹ Kuntaliiton ja Suomen Kiertovoima KIVO ry:n maaliskuussa 2020 kokoamat tiedot kunnan jätehuoltoviranomaisilta ja kunnan jätelaitoksilta eri kuljetusjärjestelmien alueella toimivien kuljetusyritysten määrästä ja kuljetusyritysten jakautumisesta valtakunnallisiin ja alueellisiin/paikallisiin yrityksiin. Kiinteistön haltijan järjestämää kuljetusta koskevat tiedot pohjautuvat Kuntaliiton kuntien jätehuoltoviranomaisilta kokoamiin tietoihin. Kysely kattoi noin 90 % kunnista (98 % asukkaista) mukaan lukien 84 % niistä kunnista, joissa jokin jätelaji on kiinteistön haltijan kuljetuksessa.

⁷⁰ Ramboll Oy: Selvitys jätelain 35 §:n ja 37 §:n mukaisten ehtojen täyttymisestä Forssan kaupungin jätelautakunnan alueella (13.5.2019), s. 22-23.

järjestämän kuljetuksen puolustajat vetoavat kilpailutuksen volyymietuihin: kun kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksissa innovaatioiden synty ja leviäminen riippuvat yksittäisten kiinteistön haltijoiden valinnoista ja maksuhalukkuudesta, kunta voi kilpailutusten yhteydessä asettaa yleisiä ehtoja kuljetusten teknisistä tai muista laatuvaatimuksista.⁷¹ Julkiset hankinnat tunnustetaan keskeiseksi innovaatiopolitiikan välineeksi.⁷² Hallitessaan asuin-kiinteistöjen jätevirtoja kokonaisuutena kunta voi myös esimerkiksi toteuttaa alueellisia kokeiluja yhteistyössä yksityisten yritysten kanssa uusien keräys- ja käsittelymenetelmien kehittämiseksi. Sekajätettä ja erilliskerättäviä jätteitä koskevien kehityshankkeiden toteuttaminen voi kuitenkin olla vaikeaa kunnissa, joissa sekajäte säilytetään kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa senkin jälkeen, kun erilliskerättävät jätteet siirtyvät kunnan järjestämiksi.

Esityksessä ehdotetuilla uusilla, osin hankintalakia tiukemmilla säännöksillä vahvistettaisiin entisestään kunnan velvollisuutta huolehtia kuljetusurakoiden asianmukaisesta kilpailutuksesta. Käytäntöjen muuttaminen on mahdollista jo voimassa olevan lainsäädännön perusteella, mutta ehdotettu lisäsääntely edistäisi kuljetusurakoiden asianmukaista kilpailutusta ja uusien yritysten pääsyä markkinoille. Viime vuosina kuntien jätelaitokset ovat kehittäneet yhteistyössä hankintaosaamistaan ja vaihtaneet kokemuksiaan parhaista kilpailutuskäytännöistä, minkä seurauksena kuntien kilpailutusosaaminen on kasvanut ja pk-yrittäjät ovat menestyneet aiempaa paremmin kuntien kilpailutuksissa. Kymmeneltä suurimmalta kunnan jätelaitokselta vuoden 2020 alussa koottujen tietojen⁷³ mukaan viimeisen viiden vuoden aikana toteutetuissa kilpailutuksissa pienten urakoitsijoiden osuus on kasvanut viiden jätelaitoksen alueella, neljällä pysynyt ennallaan ja vähentynyt yhdellä alueella. Nyt ehdotettujen kuljetusjärjestelmää ja jätteenkuljetusten kilpailutusta koskevien muutosten toimeenpanon yhteydessä on tarkoitus käynnistää hanke, jolla kuntien hankintaosaamista ja yritysten valmiuksia kilpailutuksiin osallistumiseen kehitetään yhteistyössä kunnallisten toimijoiden ja yritysten sekä asianomaisten ministeriöiden ja muiden asiantuntijoiden yhteistyönä.

Kuljetusjärjestelmien kilpailuvaikutuksista ei ole vahvaa näyttöä suuntaan tai toiseen. Vuonna 2010 tehdyn VATT:n selvityksen mukaan⁷⁴ kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtymisen myötä osa jätteenkuljetusyrityksistä poistui markkinoilta. Selvityksen mukaan yritysten poistuminen markkinoilta ei välttämättä tarkoita, että ne tekisivät konkurssin, vaan ne voivat myös myydä kaikki tai osan toiminnastaan, fuusioitua tai jatkaa toimintaansa muussa jätehuollossa. Tilanteessa, jossa kilpailu on markkinoilla epätäydellistä, keskitetty kilpailutus olisi selvityksen mukaan koko toimialan kehityksen kannalta hyödyllistä yritysten määrän vähentymisestä huolimatta. Selvityksen mukaan kunnan järjestämä jätteenkuljetus ei johda alihinnoiteltuun ensimmäisenä kilpailutusvuonna eikä suosi suuria yrityksiä.

VATT:n selvityksen kanssa samansuuntaisia havaintoja voidaan tehdä edellä mainituista kunnan jätehuoltoviranomaisilta ja jätelaitoksilta maaliskuussa 2020 kootuista tiedoista. Niiden mukaan kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen piirissä olevilla alueilla kuljetusyritysten määrä vaihtelee alueesta ja kerättävästä jätelajista riippuen. Sekajätteen ja biojätteen kuljetuksessa yrityksiä on jonkin verran enemmän kuin pakkausjätteen kuljetuksissa. Neljäsosassa kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen kunnista sekajätettä kuljettaa vain yksi yritys, jolloin

⁷¹ Turun kaupunki: Kunnan vastuulle kuuluva jätteenkuljetus Lounais-Suomessa – Arvio jätelain ehtojen täyttymisestä 2017, s. 19.

⁷² Innovaatiopolitiikan lähtökohdat. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Yritykset 2019:18.

⁷³ Suomen Kiertovoima ry KIVO: Raportti jätelaitosten ja urakoitsijoiden yhteistyöstä; Tutkimustuloksia kunnallisten jätelaitosten kuljetusjärjestelmistä 16.1.2020

⁷⁴ Jätteenkuljetuksen sopimusmallien yritysvaikutukset. VATT Valmisteluraportit 1/2010.

<https://www.doria.fi/handle/10024/148814>.

kilpailua ei käytännössä ole. Muiden jätelajien osalta yhden kuljetusyrityksen hallitsemien kuntien osuus on jokseenkin sama kuin sekajätteen kuljetuksessa. Lähes 60 prosentissa kunnista toimi paikallisten tai alueellisten yritysten ohella myös 1–2 suurta valtakunnallista yritystä. Joissakin kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen kunnissa toimii pelkästään valtakunnallisia yrityksiä.

Kuntien yhteistyöalueilla, joilla on käytössä kunnan järjestämä kuljetus, kuljetusurakoita saaneiden yritysten määrä näyttäisi edellä mainitun kunnan jätehuoltoviranomaisilta ja jätelaitoksilta koottujen tietojen mukaan olevan keskimäärin jonkin verran pienempi kuin kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueilla. Muutamilla kunnan järjestämän kuljetuksen alueilla yritysten määrä on kuitenkin varsin suuri. Kunnan kilpailuttamilla alueilla keskimäärin noin 56 prosenttia kuljetuksista on valtakunnallisten yritysten ja 44 % alueellisten tai paikallisten yritysten urakoimia, mutta vaihtelua on paljon alueittain. Lähes kaikilla alueilla toimii useita alueellisia tai paikallisia yrityksiä. Tiedot viittaavat siihen, että kunnan kilpailutusten laatu vaikuttaa oleellisesti alueella toimivien kuljetusyritysten määrään.

Kun ainoastaan erilliskerättävien jätteiden kuljetus siirtyisi ehdotuksen mukaan suoraan lain perusteella kunnan järjestettäväksi, kuntien päätöksentekoon (sekajätteen ja lietteiden kuljetukset) liittyvät epäkohdat säilyisivät useissa kunnissa. Kuntien päätöksenteko ja päätöksistä seuraavat oikeusriidat aiheuttaisivat edelleen ylimääräisiä kustannuksia eikä huomattavaa positiivista vaikutusta eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön todennäköisesti syntyisi.

Vaikutukset kilpailuneutraliteettiin

Esityksellä olisi vaikutuksia julkisen ja yksityisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytysten tasapuolisuuteen, eli niin sanottuun kilpailuneutraliteettiin. Tiukentuvat erilliskeräysveloitteet, kuntien ja tuottajien yhteistoiminta pakkausjätehuollossa ja jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmän poistaminen erilliskerättävien jätteiden kuljetuksessa johtaisivat kunnan kilpailuttamien kuljetussuoritteiden määrän kasvuun (luku 4.2.4). Tämä puolestaan kasvattaisi useimpien kunnan operatiivisia jätehuoltotehtäviä hoitavien kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden liikevaihtoa. Liikevaihdon kasvu vaihtelisi yhtiöittäin nykyisen kunnan järjestämän erilliskeräyksen laajuuden sekä kuljetusjärjestelmän mukaan. Liikevaihdon kasvuun vaikuttaisivat myös monet lain toimeenpanon yhteydessä alueen jätehuoltojärjestelyissä tehtävät valinnat. Jätehuoltoyhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto kasvaisi nykyisestä noin 450 miljoonasta eurosta karkeasti arvioiden 50–80 miljoonalla eurolla. Suurin osa liikevaihdon kasvusta aiheutuisi kuitenkin palveluhankinnoista yksityisiltä yrityksiltä ja olisi käytännössä asiakasmaksujen läpilaskutusta suoraan jätteen kuljetuksista ja käsittelystä aiheutuvien kulujen kattamiseen.

Kunnallisen jätehuoltoyhtiön liikevaihdolla on merkitystä määriteltäessä rajoja yhtiön toimimiselle kilpailullisilla markkinoilla. Jätelain 145 a §:n mukaan kunnallisen jätehuoltoyhtiön liikevaihdosta enintään 10 % saa muodostua markkinaehtoisista palveluista vuoden 2029 loppuun saakka ja enintään 5 % vuoden 2030 alusta. Kunnallisen jätehuoltoyhtiön liikevaihdon kasvussa prosenttiosuuteen sidottu liikevaihtoraja mahdollistaisi käytännössä markkinaehtoisien toiminnan jonkinasteisen laajentamisen. Tämä lisäisi riskiä kilpailuneutraliteetin vaarantumisesta julkisten ja yksityisten jätehuoltoyritysten välillä. Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaan jätelaista on tarkoitus poistaa vuoden 2030 alussa kiristynvä kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden ulosmyynnin liikevaihtoraja, jolloin nykyinen 10 % jäisi voimaan myös 2030 jälkeen. Nyt ehdotettavien muutosten merkitystä ulosmyyntirajan kilpailuvaikutuksiin selvitetään mainitun hallitusohjelmakirjauksen toimeenpanon valmistelun yhteydessä.

Kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevalla muutosehdotuksella luotaisiin mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen menettely, jonka mukaisesti hankintayksiköt voisivat osoittaa

markkinaehtoisen palvelun puutteen jokseenkin vastaavin menettelyin kuin muutkin kunnan toissijaista jätehuoltopalveluja tarvitsevat jätteen haltijat. Jätteiden ja sivuvirtojen tietoalustaan (Materiaalitori) tallentuvat tiedot hankintayksiköiden tekemistä toissijaista jätehuoltopalvelua koskevista sopimuksista ja palvelun antamisen perusteista parantaisivat kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyttä ja jätealan kilpailuneutraliteettia.

Hallinnollinen taakka ja muu sääntelytaakka yrityksille

Esitykseen sisältyy monia EU:n direktiivien täytäntöönpanoon suoraan tai välillisesti liittyviä yrityksiin kohdistuvia ehdotuksia, jotka lisäisivät yritysten hallinnollista taakkaa tai muuta sääntelytaakkaa. Säännösten tavoitteena on muun muassa ehkäistä tietyistä tuotteista jätteenä aiheutuvia haittoja, parantaa jätteiden ja jätehuollon seurantaa, tehostaa ja yhtenäistää tuottajavastuujärjestelmien toimintaa sekä lisätä jätteiden erilliskeräystä ja etusijajärjestyksen mukaista jätehuoltoa yrityksissä. Hallinnollista tai muuta sääntelytaakkaa aiheutuisi erilaisista selvilläolo-, kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuuksista, jätteen erilliskeräyksestä, tuotteiden kielloista ja merkintävaatimuksista, tuottajavastuuvelvoitteiden lisääntymisestä, uusista jätehuoltojärjestelyistä sekä kunnan järjestämiin jätteenkuljetuksen kilpailutuksiin osallistumisesta. Näitä ehdotuksia kuvataan tarkemmin jäljempänä tässä jaksossa. Karkeasti arvioiden vaikutuksia kohdistuisi erilaisina ja erisuuruisina toimialasta ja yrityksen koosta riippuen vähintään kymmeneen tuhansiin yrityksiin. Taulukossa 2 esitetään karkea arvio keskeisimpien hallinnollista taakkaa aiheuttavien velvoitteiden taakkavaikutuksesta yrityksille.

Taulukko 2. Keskeisimmät ehdotetut hallinnollista tai muuta sääntelytaakkaa yrityksille aiheuttavat velvoitteet sekä karkea arvio niiden aiheuttamasta vuotuisesta taakkavaikutuksesta.

Velvoite	Voimassa-olo	Yritysten määrä	Hallinnollisen tai muun sääntelytaakan kuvaus ja suuruusluokka
Yhdyskunta- ja pakkausjätteen erilliskeräys	2022 →	20 000–40 000	Biojätteen ja pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestäminen nostaa yrityksen jätehuoltokustannuksia noin 10–20 %. Jätehuoltokustannusten osuus kiinteistön ylläpito-kustannuksista yleensä enintään muutamia prosentteja.
Pakkausten tuottajien lisävelvoitteet, esim. erilliskeräyksen kustannusvastuu, vastaanottoterminaalit, tuottajayhteisön uudet velvoitteet	2023 →	4 500–5 000	Kokonaiskustannukset nousevat nykyisestä noin 20 milj. eurosta noin 60–70 milj. euroon vuodessa. Kustannukset jakautuvat eri yrityksille markkinoille saatettujen pakkausmäärien mukaan.
Elintarvikealan toimijoiden kirjanpito-velvollisuus	2022 →	50 000 elintarvike-huoneistoa (yrityksellä voi olla useita huoneistoja)	Kertaluonteiset tietojärjestelmä- ja muut sopeutumiskustannukset satoja / tuhansia euroja. Vuotuiset työvoimakustannukset vaihtelevat toiminnan laajuuden mukaan, yleensä arviolta satoja / tuhansia euroja. Tarkempi jäte-

HE 40/2021 vp

			määrien seuranta voi johtaa jätteen määrän vähentämistöimiin ja säästöihin jätehuoltokustannuksissa.
Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen käsittelijöiden ja viejien kirjanpito- ja raportointivelvollisuudet	2022 →	400–500	Kertaluonteiset tietojärjestelmä- ja muut sopeutumiskustannukset tuhansia/kymmeniä tuhansia euroja. Vuotuiset työvoimakustannukset vaihtelevat toiminnan laajuuden mukaan, yleensä arviolta joitakin satoja/tuhansia euroja.
Sähköiset siirtoasiakirjat	2022 →	Muutama kymmenen siirtoasiakirjapalvelun tuottajaa 1000–2000 jätteen kuljetusyritystä ja muutama tuhat jätteen haltijaa/käsittelijää	Siirtoasiakirjapalvelun tuottajille kertaluonteiset tietojärjestelmäkustannukset kymmeniä tuhansia euroja. Liiketoiminta laajenee palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä kasvaessa. Muille yrityksille lisäkustannuksia sähköisen palvelun käytöstä kymmeniä/satoja euroja vuodessa siirtojen määrästä riippuen.
SUP-tuotteiden merkintävaatimukset	2021 →	muutama valmistaja ja joitakin kymmeniä maahantuojia	Kertaluonteiset kustannukset (painatusten suunnittelu, tuotantolinjojen muutokset ym.)
SUP-tuotteiden kiellot	2021 →	noin 10 valmistajaa ja joitakin kymmeniä maahantuojia	Kiellettävien tuotteiden tuotearvo enintään 30 miljoonaa euroa. Kiellettävät tuotteet yleensä vain osa yrityksen liiketoiminnasta.
SCIP-ilmoitusvelvollisuus	2021 →	tuhansia	Ilmoitusmääristä riippuen satoja /tuhansia euroja vuodessa, sopeutumisvaiheessa enemmän.

Velvollisuus ilmoittaa erityistä huolta aiheuttavia aineita sisältävistä esineistä

Toiminnanharjoittajille ei syntyisi merkittäviä lisäkustannuksia tietojen hankkimisesta erityistä huolta aiheuttavia aineita sisältävistä esineistä. Kemikaalilakiin lisättäväksi ehdotetun säännöksen mukaisten Euroopan kemikaaliviraston tietokantaan ilmoitettavien tietojen tulisi REACH-asetuksen 33 artiklan 1 kohdan nojalla olla toiminnanharjoittajien saatavilla jo nykyisin. Mainitun säännöksen mukainen esineen toimittajan velvoite antaa toimitusketjussa seuraavalle vastaanottajalle tiedot esineen sisältämisestä erityistä huolta aiheuttavista aineista on ollut voimassa

1.6.2007 alkaen. Euroopan kemikaaliviraston julkaiseman selvityksen mukaan EU-tasolla yritykset kuitenkin tuntevat nykyisin voimassa olevat tietojen toimittamista toimitusketjussa koskevat velvoitteet huonosti ja vain harva yritys on toiminut niiden mukaisesti.⁷⁵

Toiminnanharjoittajille aiheutuisi lisäkustannuksia olemassa olevien tietojen muokkaamisesta Euroopan kemikaaliviraston tätä tarkoitusta varten perustaman tietokannan edellyttämään muotoon ja tietojen syöttämisestä tietokantaan. Lisäkustannusten määrä vaihtelisi merkittävästi sektoreittain. Tietokantaan Suomesta odotettavissa olevien ilmoitusten lukumäärästä ei ole saatavissa tietoa, koska yritysten esineen vastaanottajalle REACH-asetuksen 33 artiklan 1 mukaisesti toimittamia tietoja ei nykyisin kerätä ja tiedot yritysten välisistä jakeluketjuista kuuluvat liikesalaisuuden piiriin.

Kustannuksia arvioidaan aiheutuvan erityisesti useista erillisiksi esineiksi katsottavista osista muodostuvien esineiden (esimerkiksi ajoneuvojen ja sähkö- ja elektroniikkalaitteiden) tietojen toimittamisesta. Tällaisista useista eri osista muodostuneista esineistä voidaan joutua tekemään useita ilmoituksia tietokantaan, koska tietojen toimitusvelvollisuus koskisi kutakin erillisiksi esineeksi katsottavaa osaa, joka sisältää jotain erityistä huolta aiheuttavaa ainetta yli 0,1 painoprosenttia. Esineiden toimitusketjut voivat olla pitkiä ja sisältää useita eri toimijoiden suorittamia osien kokoonpanovaiheita. Tietojen toimitusvelvollisuus koskisi jokaista, joka toimittaa esineen EU-alueella edelleen seuraavalle ammattimaiselle toimijalle, mikä lisäisi merkittävästi tietokantaan samasta esineestä tehtävien ilmoitusten määrää.

Euroopan kemikaalivirasto on pyrkinyt kehittämään tietokantaa yhdessä toimijoiden kanssa sellaiseen muotoon, joka vähentäisi toimijoille sen käytöstä aiheutuvia kustannuksia. Tietokantaan on muun muassa mahdollista tehdä suoria tiedonsiirtoja yritysten omista tietojärjestelmistä. Lisäksi on kehitetty yksinkertaistettuja menettelyjä tietojen toimittamiseen samasta esineestä toimitusketjun eri vaiheissa ja tietokantaan jo ilmoitetun esineen käytöstä muiden tuotteiden kokoonpanossa. Tietokanta avattiin käyttöön lokakuussa 2020.

Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudet

Kaikkien säännöllisen elintarvikevalvonnan piirissä olevien elintarvikealan toimijoiden (alkutuotannon toimijoita ja yleishyödyllisiä yhteisöjä lukuun ottamatta) velvoittaminen pitämään kirjaa toiminnassaan syntyvästä elintarvikejätteestä lisäisi jonkin verran kyseisille yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Taakka olisi suurin kirjanpitoa käynnistettäessä, mutta vähenisi toiminnan vakiintuessa. Velvollisuuden piiriin kuuluisi yhteensä lähes 50 000 elintarvikealan toimijaa: runsas 30 000 ravitsemuspalvelujen toimijaa, runsas 10 000 kaupan alan toimijaa sekä noin 3000 elintarviketeollisuuden toimijaa. Kattavalla kirjanpidolla elintarvikejätteistä luotaisiin tietopohja, jonka avulla Suomessa voitaisiin organisoida EU-lainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaista tiedonkeruuta elintarvikejätteen määrästä ja käsittelystä.

Jätteen käsittelijän kirjapitovelvoitteen laajentaminen koskemaan jätteen uudelleenkäytön valmistelusta, kierrätyksestä tai muista hyödyntämistoimista syntyvien tuotteiden ja materiaalien määrää aiheuttaisi jonkin verran hallinnollista lisätaakkaa tai lisäkustannuksia yrityksille. Yri-

⁷⁵ European Chemicals Agency. FORUM, Substances in Articles - Pilot project report. Harmonised Enforcement Project. Version 1.0. November 2019. https://echa.europa.eu/documents/10162/13577/sia_pilot_project_report_en.pdf/f9fc153b-a322-43be-1ba1-44f4e5cb02c8

tysten on kuitenkin jo nykyisin täytettävä jätteistä tuotettujen tuotteiden ja materiaalien tuotelainsäädännön mukaiset vaatimukset, kuten lannoitevalmistelain (539/2006) 12 §:ssä edellytetty kirjanpito toiminnassa tuotetuista lannoitevalmisteista.

Jätteen haltijan ja käsittelijän kirjanpitovelvoitteiden laajentaminen pysyviä orgaanisia yhdisteitä sisältäviin POP-jätteisiin voisi jossain määrin lisätä yritysten hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Jätelain 12 §:ssä säädetyn yleisen selvilläolovelvollisuuden mukaan jätteen haltijan on jo nyt oltava selvillä jätteen jätehuollon järjestämisen kannalta merkityksellisistä ominaisuuksista. POP-asetuksessa edellytetään POP-jätteen erottelua muusta jätevirrasta ja käsittelyä niin, että POP-yhdisteet tuhoutuvat prosessissa. Näiden jätteiden kierrätys on kielletty. POP-jätteen kirjanpitovelvollisuuden kohdistuminen jätteen haltijaan voisi osaltaan edistää POP-jätteen asianmukaista erottelua käsittelylaitoksissa, koska tieto jätteen koostumuksesta ja POP-yhdisteiden pitoisuuksista pitäisi tulla laitokselle jo jätteen haltijalta. POP-asetuksen velvoitteita tunnetaan kuitenkin nykyisin Suomessa heikosti, ja sen käytännön soveltamiseen liittyy merkittäviä ongelmia. Pysyviä orgaanisia yhdisteitä sisältävät jätteet tunnistetaan jätehuoltotoiminnassa huonosti, eikä kyseisiä yhdisteitä analysoida jätevirroista rutiiniluontoisesti. Erityisesti tämä koskee ns. uusia POP-yhdisteitä, kuten POP-asetukseen sisällytettyjä bromattuja palonsuoja-aineita, joita on käytetty erityisesti muovien ja tekstiilien palonsuojauksessa; lyhytketjuisia klooriparafiineja (SCCP), joita on käytetty mm. saumausmassoissa, kumissa, muovissa ja tekstiileissä; sekä PFOS-yhdisteitä, joita käytetään muun muassa tekstiilien pintakäsittelyaineina. Kirjanpitovelvoitteen toimeenpanon tueksi on tarkoitus laatia opas toiminnanharjoittajille POP-jätteen tunnistamisesta.

Siirtymisestä lähtökohtaisesti sähköiseen siirtoasiakirjaan aiheutuisi velvoitteen piiriin kuuluvien jätteiden (vaaralliset jätteet, POP-jätteet, saostus- ja umpisäiliölietteet, hiekan- ja rasvanerotuskaivojen lietteet, pilaantuneet maa-ainekset, rakennus- ja purkujätteet) kuljetuksiin osallistuville toiminnanharjoittajille kustannuksia siirtoasiakirjajärjestelmäpalvelujen hankinnasta. Markkinoilla on jo kaupallisia toimijoita, jotka tarjoavat sähköisiä siirtoasiakirjapalveluita maksua vastaan. Palvelusta perittävän maksun suuruus vaihtelee toimittajakohtaisesti. Siirtoasiakirjapalvelu voi myös olla osa laajempaa ajonhallintajärjestelmää, josta asiakkaat maksavat osana kuljetuspalvelua. Pidemmällä aikajaksolla sähköiseen siirtoasiakirjaan siirtymisellä olisi todennäköisesti positiivista vaikutusta kuljetustoimialalla, koska alalla ollaan laajemminkin siirtymässä sähköisiin asiakirjoihin ja ajonhallintajärjestelmiin. Sähköisen siirtoasiakirjan käyttöönotto tehostaisi yrityksen tietojen hallintaa verrattuna paperiseen siirtoasiakirjaan. Esityksessä mahdollistettaisiin edelleen myös paperisen siirtoasiakirjan käyttö, jos sähköisen asiakirjan laadittamiselle ei ole edellytyksiä.

EU-lainsäädännön täytäntöön panemiseksi tarvittavista uusista kirjanpito- ja raportointivelvoitteista, joista säädettäisiin lain nojalla tarkemmin asetustasolla, aiheutuisi yrityksille lisäresurssitarvetta ja kustannuksia tarvittavien kirjanpitojärjestelmien kehittämisestä ja käyttöönotosta sekä olemassa olevien järjestelmien päivittämisestä vastaamaan muuttuneita vaatimuksia. Lisäksi kustannuksia aiheutuisi raportointitietojen tuottamiseksi tarvittavien jätteiden koostumustutkimusten sekä muiden mittausten ja selvitysten tekemisestä. Selvityksiä tarvittaisiin muun ohella prosesseissa syntyvien hävikkien määrästä, sekalaisen yhdyskuntajätteen seassa olevista jätelajeista, käsittelylaitokseen käsiteltäväksi tulevan jätteen yhdyskunta- ja pakkausjäteosuu-den selvittämisestä sekä polttolaitosten pohjatuhkasta erotellun metallijätteen määrän ja alku-perän selvittämisestä.

Kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta koskevan raportointivelvollisuuden tiukentaminen lisäisi jonkin verran jätteen kuljettajien hallinnollista taakkaa erityisesti alueilla, joilla sekalaisen yhdyskuntajätteet ja saostus- ja umpisäiliölietteet kuljetetaan kiinteistön haltijan järjestämänä. Kun-

nan järjestämässä kuljetuksessa kuljettajan raportointivelvoite tulee yleensä käytännössä täyteen kilpailutettujen kuljetusurakoiden operatiivisen seurannan yhteydessä ilman merkittäviä lisäresurssitarpeita.

Erilliskeräyksen lisääntymisen vaikutukset jätettä tuottaviin yrityksiin

Jätettä tuottavien yritysten jätehuollosta aiheutuvat kustannukset nousisivat lisääntyvän erilliskeräyksen ja jätteen käsittelyä koskevien uusien rajoitusten ja tavoitteiden seurauksena. Kustannusten nousua on vaikea luotettavasti arvioida, koska tietoja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätteen erilliskeräyksen nykyisestä laajuudesta ja kustannuksista ei ole kattavasti saatavilla. Kustannusvaikutukset vaihtelisivat muun muassa alueellisista olosuhteista, keräysmenetelmästä, keräyslogistiikan tehokkuudesta sekä jätehuoltoyritykseltä hankittavasta jätehuoltopalvelukokonaisuudesta riippuen. Kustannusvaikutusta voidaan suunta-antavasti arvioida yhden valtakunnallisen jätehuoltoyrityksen ajoneuvopäätteeltä saatujen tietojen ja yrityskohtaisen raportoinnin pohjalta.⁷⁶ Sen mukaan yrityksen jätehuollon nettokustannukset nousisivat käteytystä oletuksista riippuen noin 10–20 %, jos yrityksiltä kerättävän sekajätteen ja energijätteen määrä puolitettaisiin tarkemmalla syntypaikkalajittelulla ja erilliskeräyksellä. Jätehuollon osuus yritysikiinteistöjen ylläpitokustannuksista on kuitenkin yleensä verrattain pieni, enintään muutamia prosentteja, joten jätehuoltokustannusten nousun vaikutus yrityksen kokonaiskustannuksiin jäänee vähäiseksi.

Kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmän poistamisella erilliskerättävien jätteiden osalta ei olisi suoria vaikutuksia yhdyskuntajätettä tuottaviin yrityksiin, koska yritykset vastaavat itse toiminnassaan syntyvän jätteen kuljetuksen ja muun jätehuollon järjestämisestä. Kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen loppuminen voisi kuitenkin varsinkin joillakin harvaan asutuilla seuduilla heikentää väliaikaisesti alueen yrityksille ja julkiselle sektorille tarjolla olevien erilliskeräyspalvelujen saatavuutta (kts. edellä jakso Kuljetusjärjestelmämuutoksen vaikutukset yritysten liiketoimintaedellytyksiin ja kilpailuun).

Yritysten kustannuksiin vaikuttavat myös muun ohella jätehuollon teknologioiden ja innovaatioiden kehittyminen. Jätteeksi luokittelun päättymistä ja sivutuotteeksi määrittelyä koskevan tapauskohtaisen päätöksenteon menettelyjä selkiytettäisiin ja seurantaa parantamalla varmistettaisiin yhdenmukaisia käytäntöjä ja yritysten tasapuolista kohtelua koko maassa.

Vaikutukset tuottajavastuujärjestelmiin

Esitykseen sisältyvien tuottajavastuuta koskevan sääntelyn muutosehdotusten vaikutukset kohdistuvat pääosin tuottajayhteisöjen kautta jätelain 6 luvussa tuottajiksi määriteltyihin, tuotteita markkinoille saattaviin yrityksiin. Vaikutukset ulottuvat kaikkiin tuottajavastuujärjestelmiin, mutta merkittävimmin pakkausjätehuoltoon ja pakkausten tuottajavastuuseen. On yleisesti tunnistettu ongelma, että lisääntyvä sääntely kuormittaa nykyisiä tuottajavastuujärjestelmiä ja niihin rekisteröityjä tuottajia, mutta samalla ulkomaiseen etäkauppaan ja yleisemminkin vapaa- matkustusongelmaan on vaikea puuttua tehokkaasti. Tämä on omiaan vääristämään kilpailuasetelmaa vapaamatkustajien ja velvoitteensa lainmukaisesti hoitavien yritysten välillä.

Ehdotetut säännökset tuottajayhteisöjen yhteistyöstä yhden luukun palvelun tarjoamisessa, tuottajayhteisön mahdollisuudesta toimia valtuutettuna edustajana sekä pienten tuottajien liittymis- ja raportointivelvoitteiden keventämisestä edellyttäisivät tuottajayhteisöiltä etenkin alkuvaiheessa lisäresursseja. Ehdotus etämyyjien sääntämisestä tuottajavastuuvollisiksi lisäisi jossain

⁷⁶ Lassila & Tikanoja Oy:n antamat tiedot 14.9.2020

määrin etäkaupan kustannuksia, mutta toisaalta ulkomaisten etämyyjien osallistuminen tuottajavastuun hoitamiseen vähentäisi Suomeen sijoittautuneiden tuottajien kustannuksia vähentämällä sellaisten tuottajavastuujärjestelmään kuulumattomien tuotteiden määrää, jotka käytöstä poistettuina päätyvät tuottajien maksamaan jätehuoltoon.

Tuottajan omavalvontaa, tietojen toimittamista ja julkaisemista koskevat säännökset lisäisivät tuottajien hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Toisaalta tuottajien raportointiin liittyvä omavalvonta ja toiminnan kehittäminen tulisivat parantamaan markkinoille saatettujen tuotteiden määrän sekä hyödynnettäväksi toimitettujen jätteiden määrän arviointia.

Pakkausten tuottajien kustannukset pakkausjätteen alueellisesta keräyksestä ja jätteiden käsittelystä (ml. neuvonta, raportointi) on arvioitu nykytilassa olevan yhteensä noin 20 miljoonaa euroa vuodessa. Ehdotettu pakkausten tuottajien 80 % kustannusvastuu erilliskerätyn pakkausjätteen jätehuollosta lisäisi tuottajien kustannuksia merkittävästi nykyisestä. Tuottajien tulisi maksaa kunnille korvaus ehdotuksen mukaisen kiinteistökohtaisen pakkausjätteen erilliskeräyksen ja kuljetuksen järjestämisestä. Ehdotetulla pakkausjätteiden erilliskeräysvelvoitteella (erilliskeräys taajamissa kaikilta vähintään viiden huoneiston kiinteistöiltä) arvioidaan pakkausjätteiden kiinteistöittaisen erilliskeräyksen kustannusten nousevan noin 15 miljoonasta eurosta (2016) noin 30–40 miljoonaan euroon vuodessa lajittelukertymästä riippuen. Tuottajien kunnille maksumat korvaukset olisivat noin kaksi kolmasosaa edellä mainittujen velvoitearvojen mukaisen erilliskeräyksen kustannuksista (noin 20–30 miljoonaa euroa). Arvio on vain suuntaa antava eikä siinä ole oteta huomioon esimerkiksi pakkausmateriaaleittaisia eroja eikä ehdotusten vaikutuksia tuottajan järjestämässä alueellisissa keräyksessä (ns. kuluttajapakkausjätteen vastaanottopaikat ja yrityspakkausjätteen vastaanottotermiinaalit) vastaanotetun pakkausjätteen määrään. Tuottajien lisääntyvät kustannukset jakautuvat tuottajayhteisöön kuuluvien tuottajien (pakkattuja tuotteita markkinoille saattaville yrityksille) maksettaviksi käytettyjen pakkaustyyppien ja -määrien (t/a) perusteella aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.

Ehdotettu kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoimintavelvollisuus lisäisi jonkin verran tuottajien hallinnollista taakkaa varsinkin alkuvaiheessa, kun yhteistoimintasopimuksesta neuvotellaan ja sitä toimeenpannaan ensimmäistä kertaa. Toiminnan vakiintuessa hallinnollinen lisätaakka kuitenkin vähenisi. Jonkin verran lisätyötä aiheutuisi pysyvästi esimerkiksi kustannusten laskennasta, korvausten maksamisesta kunnille, sopimusta koskevien tietojen raportoinnista Pirkanmaan ELY-keskukselle sekä yhteistoimintasopimuksen määrärajojen tapahtuvasta tarkistuksesta.

Pakkausten tuottajayhteisölle ehdotettu vaatimus kattaa toimialassaan kaikki pakkausmateriaalit edellyttäisi joko nykyisten tuottajayhteisöjen toimialan laajentamista kaikkiin pakkausmateriaaleihin tai eri materiaalien tuottajayhteisöjen yhteenliittymistä yhdeksi tuottajayhteisöksi. Uudelleenorganisointumisen aiheuttaisi muutosvaiheessa pakkausten tuottajille merkittävää lisätyötä olemassa olevien tuottajayhteisöjen purkamisen tai fuusioitumisen ja uuden perustamisen sekä sopimusten uusimisen tai siirtämisen muodossa. Siirtymävaihe saattaisi hidastaa tiettyjen jätehuollon investointien käynnistymistä, joissa tuottajayhteisö olisi sopimusosapuolena. Pidemmällä aikavälillä ehdotettu muutos helpottaisi erityisesti useita eri pakkausmateriaaleja ja mahdollisesti samalla myös muita tuottajavastuun alaisia tuotteita markkinoille saattavien tuottajien tuottajavastuuvetoisuuden hoitamista sekä tehostaisi tuottajayhteisöjen toimintaa ja pakkausten tuottajien ja kunnan yhteistoimintaa pakkausjätteen erilliskeräyksessä.

Vaikutukset SUP-tuotteita markkinoille saattavien ja niitä käyttävien yritysten toimintaan

Muoviteollisuus ry:n karkean arvion mukaan muovista valmistettujen pillien, vanupuikkojen, lautasten, ruokailuvälineiden, juomien sekoitustikut ja ilmapallojen varret sekä EPS-pakkausten

kotimaisen valmistuksen suuruusluokka vuosittain on noin 8 000 tonnia. Näiden raaka-ainearvo on noin 15–20 miljoonaa euroa ja tuotearvo enintään 30 miljoonaa euroa. Näistä tuoteluokista selkeästi suurin on ruokailuvälineiden ja kertakäyttöastioiden valmistus. Oletettavasti suuri osa direktiivin markkinoille saattamiskielon piirissä olevista tuotteista on tuontia ETA-maista ja niiden ulkopuolelta. Vastaavia tietoja ei ole tällä hetkellä saatavissa SUP-merkintävaatimusten piiriin kuuluvista tuotteista.

SUP-kieltojen vaikutukset kohdistuvat eri tavoin kotimaisiin valmistajiin ja maahantuojiin. Maahantuojat joutuvat hankkimaan korvaavan tuotteen, mutta kotimaiset valmistajat joutuvat laajemmin mukauttamaan toimintaansa raaka-ainehankinnoissa, tuotantoprosesseissa ja mahdollisesti täysin uusien korvaavien tuotteiden kehittämisessä.

Vaikutusten ei oleteta olevan merkittäviä muutamia yksittäisiä yrityksiä lukuun ottamatta, koska useimmiten kiellettävät SUP-tuotteet ovat vain osa yritysten tuotannosta tai korvaavien tuotteiden kehittämiseen on panostettu jo aikaisemmin.

Suomessa kiellettäviin tuotteisiin liittyvää valmistusta on ainakin juomapilleissä (Sulapac Oy), kertakäyttöaterimissa (Akvila Oy) ja kertakäyttölautasissa (Mini-Maid Oy ja Huhtamäki Oy). Lisäksi päällystettyjen kertakäyttökartonkilautasten raaka-aineita valmistavat mm. Stora Enso Oy ja Kotkamills Oy. Muovisten vanupuikkojen, juomien sekoitustikkujen, ilmapallon varsien tai vaahdotettujen polystyreenipakkausten valmistusta ei Suomessa tiettävästi ole.

SUP-merkintävaatimusten toteuttaminen (painokustannukset yms.) aiheuttaisi merkintävaatimusten soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden valmistajille ja maahantuojille välittömiä lisäkustannuksia. Kustannukset muodostuisivat lähinnä uudenlaisten painatusten suunnittelusta ja tuotantolinjojen muuttamisesta ja olisivat täten pääasiassa kertaluonteisia. Jos komission täytäntöönpanosäädös mahdollistaa kansainväliset yhdenmukaiset merkinnät, se voisi pienentää suomalaisten tuottajien kustannuksia.

SUP-merkintävaatimusten soveltamisalaan kuuluvista tuotteista kotimaista valmistusta on ainakin terveysiteillä ja tamponeilla (Delipap Oy) ja kosteuspyyhkeillä (Teampac Oy). Kertakäyttöisiä juomamukeja valmistaa ainakin Huhtamäki Oy. Tupakkatuotteilla ei ole kotimaista valmistusta.

SUP-kieltoihin tai SUP-merkintävaatimuksiin ei liity yritysten toimia edellyttäviä tiedonantovelvoitteita tai ennakkovalvontamenettelyitä. Niistä ei siten aiheudu hallinnollisia kustannuksia yrityksille.

Muut hallinnolliseen taakkaan vaikuttavat ehdotukset

Uudelleenkäytön valmistelun edistämistä koskevat uudet vaatimukset lisääisivät jonkin verran jätteen ammattimaista keräystä harjoittavien yritysten hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Ehdotus parantaisi uudelleenkäytön valmistelua harjoittavien yritysten ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä, kun niiden pääsy uudelleenkäytön valmisteluun soveltuviin jätteisiin helpottuisi.

Kunnan järjestämiin erilliskerättävien jätteiden kuljetusten kilpailutuksiin osallistuminen tuottaisi uutta hallinnollista taakkaa niille kuljetusyrittäjille, jotka toimivat kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueella. Kiinteistön haltijoiden kanssa tehtävien sopimusten tekemisestä aiheutuva hallinnollinen taakka sen sijaan poistuisi. Tarjouskilpailuihin osallistuminen vaatisi aluksi opettelua, mutta toiminnan vakiintuessa hallinnollinen taakka tasoittuisi. Kuntien kilpailutus toisi myös etuja erityisesti pk-yrityksille, kun kunta hoitaisi urakoitsijan puolesta esimerkiksi neuvonnan, laskutuksen, perinnän ja ajolistojen laadinnan.

4.2.6 Vaikutukset julkisille organisaatioille

Tiukentuvat velvollisuudet biojätteen, pienmetallijätteen ja pakkausjätteiden kiinteistöittäisen erilliskeräyksen järjestämisestä koskisivat kotitalouksien ja yritysten ohella myös kyseisiä jätteitä tuottavia julkisia organisaatioita. Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnalle erilliskeräyksen järjestäisi kunta osana lakisääteistä jätehuollon järjestämisvelvollisuuttaan. Muiden julkisten organisaatioiden olisi hankittava asetuksella säädettävien velvoitteiden mukaiset erilliskeräyspalvelut hankintalainsäädännön mukaisin menettelyin. Lisääntyvästä erilliskeräyksestä julkisille organisaatioille aiheutuvaa jätehuoltokustannusten nousua on vaikea arvioida, koska tiedot julkisen toiminnan yhdyskuntajätteen erilliskeräyksen nykyisestä laajuudesta ovat hyvin puutteelliset. Lisääntyvän erilliskeräyksen vaikutuksia yhdyskuntajätettä tuottavien yritysten kustannuksiin kuvataan suuntaa-antavasti jaksossa 4.2.5. Julkisille organisaatioille aiheutuvan kustannusvaikutuksen voidaan olettaa olevan samansuuntainen.

Kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevalla muutosehdotuksella luotaisiin mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen menettely, jonka mukaisesti hankintayksikkö voisi osoittaa markkinaehtoisen palvelun puutteen Hilma-palvelussa tehtävän ilmoituksen avulla. Tämän jälkeen hankintayksikkö siirtyisi tarvittaessa Materiaalitori-palveluun pyytämään kunnalta toissijaista jätehuoltopalvelua. Ehdotuksesta aiheutuisi hankintayksiköille jonkin verran lisätyötä varsinkin alkuvaiheessa, mutta selvästi vähemmän kuin jos muutos jätettäisiin toteuttamatta ja hankintayksikön tulisi Hilma-ilmoituksen lisäksi tehdä tarjouspyyntö myös Materiaalitoriin. Toiminnan vakiintuessa hallinnollinen lisätaakka pienenesi.

4.2.7 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksen viranomaisvaikutukset kohdistuisivat pääosin jätehuoltoa valvoviin viranomaisiin, mutta osin myös kunnan jätehuollon suunnittelusta ja järjestämisestä vastaaviin viranomaisiin sekä verrattain vähäisessä määrin ympäristölupaviranomaisiin.

Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Tukes) aiheutuisi lisätyötä erityistä huolta aiheuttavista aineista sisältäviä esineitä koskevan tietojen toimitusvelvollisuuden valvonnasta sekä siihen liittyvästä neuvonnasta ja tiedotuksesta ja Euroopan kemikaaliviraston kanssa tehtävästä viranomaisyhteistyöstä. Lisäksi esimerkiksi kasvava paine tuotteiden ympäristöominaisuuksien, kuten pakkausten ominaisuuksia koskevien perusvaatimusten ja merkintöjen valvontaan lisää viranomaistyön tarvetta. Myös SUP-direktiivin täytäntöönpano lisää Turvallisuus- ja kemikaaliviraston työmäärää. SUP-kieltojen valvonnan arvioidaan olevan suurimmillaan heti kieltojen soveltamisen alkaessa ja vähenevän tuotteiden valmistuksen ja tuonnin loppuessa. SUP-kieltojen ja SUP-merkintävaatimusten valvonta edellyttäisi Tukesissa valvontaa suorittavan henkilökunnan koulutusta ja yhteistyötä esimerkiksi tupakkalain valvontaviranomaisena toimivan Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston (Valvira) kanssa. Myös valvonnassa tarvittavia tietojärjestelmiä (markkinavalvontarekisteri, kysymys-vastausjärjestelmä) olisi päivitettävä uudet valvontakohteet huomioon ottaen. Vuotuinen voimavaratarve edellä mainittuihin tehtäviin olisi noin 3 henkilötyövuotta vuodesta 2021 lähtien.

Ehdotetut tuottajavastuuta ja tuottajayhteisöjen toimintaa koskevat uudet säännökset lisäisivät valvovan viranomaisen, Pirkanmaan ELY-keskuksen työmäärää. Lisää voimavaroja tarvittaisiin mm. kansainvälistä etäkauppaa, kuntien ja pakkausten tuottajan yhteistoimintaa, tuottajayhteisöön liittymistä ja tuottajien maksuosuuksia koskevien velvoitteiden noudattamisen valvontaan. Lisäresurssitarve tuottajavastuun valvonnassa olisi arviolta yksi henkilötyövuosi. Ehdotus ulkomaisten etämyyjien määrittämisestä tuottajavastuullisiksi saattaa aiheuttaa valvovalle viranomaiselle toimivaltaongelmia silloin, kun tuottajavastuullinen on sijoittautunut toi-

seen valtioon. Valvonta edellyttäisi viranomaisyhteistyötä niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Muiden jäsenvaltioiden viranomaisilta olisi jatkossa mahdollisuus saada virka-apua etämyyjiä koskevien velvoitteiden toimeenpanossa, kun jäsenvaltiot panevat jätedirektiivin 8 a artiklan 5 kohdan edellyttämät säännökset täytäntöön kansallisessa lainsäädännössään. Valvonnan tehostamisella saataisiin todennäköisesti osa isommista ja vastuullisimmista yrityksistä tuottajavastuun piiriin.

EU:n uudistettujen jätessäädösten mukaiset aiempaa selvästi vaativammat seuranta- ja raportointivelvoitteet edellyttävät uudenlaista tiedonkeruuta sekä sähköisiä järjestelmiä. Osa tiedoista, kuten tuotteiden uudelleenkäyttöä, elintarvikejätettä ja biojätteen pienimuotoista käsittelyä koskevia tietoja, on myös koottava 3–5 vuoden välein toistettavien kyselytutkimusten tai vastaavien erillisselvitysten avulla. Näistä aiheutuu jo vuodesta 2021 lähtien pysyviä lisävoimavaratarpeita Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, joka vastaa tehtävästä tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden osalta, sekä Suomen ympäristökeskukselle ja Tilastokeskukselle muita jätteitä koskevan tiedonkeruun, tilastoinnin ja raportoinnin jätteiden osalta. Vuotuinen lisävoimavaratarve näille tahoille olisi yhteensä noin viisi henkilötyövuotta. Lisäksi Luonnonvarakeskukselle aiheutuu pysyviä voimavaratarpeita elintarvikejätettä ja ruokahävikkiä koskevien tietojen keräämisestä ruokaketjun eri vaiheista ja tietojen raportoinnista komissiolle. Luonnonvarakeskus on jo pitkään tehnyt ja kehittänyt elintarvikejätteen ja ruokahävikin määrän seurantaan määräämisen rahoituksen turvin ja sai tähän talousarviossa pysyvän rahoituksen (250 000 euroa vuodessa) vuodesta 2020 lähtien.

Seurannan ja raportoinnin kehittäminen kytkeytyy olennaisesti meneillään olevaan ympäristöministeriön jäte- ja tuotetietojärjestelmän ja Tilastokeskuksen jätetilastointijärjestelmän kehittämiseen. Uudistettavien tietojärjestelmien avulla saadaan jätteistä ja tuotteista aiempaa kattavampaa, tarkempaa ja luotettavampaa tietoa. Tietojärjestelmien kehittämisen ja edellä tarkoitettujen lisäresurssien turvin voidaan EU:n jätedirektiivien mukaiset raportointivelvoitteet täyttää asianmukaisesti.

Edellä kuvattuja Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle, Suomen ympäristökeskukselle, Tilastokeskukselle ja Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle aiheutuvia lisävoimavaratarpeita kuvataan tarkemmin jaksossa 11.2.

Myös jätehuollon toimijoita valvovien kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten ja ELY-keskusten olisi varsinkin lain toimeenpanon alkuvaiheessa kohdennettava lisäresurssija uusista velvoitteista tiedottamiseen ja neuvontaan sekä raportointitietojen tarkastamiseen ja hyväksymiseen jätetietojärjestelmään. Tämä arvioidaan voitavan tehdä sisäisin kohdennuksin. ELY-keskusten työn koordinointiin kohdennetaan kuitenkin jonkin verran lisävoimavaroja toimeenpanon ensimmäisinä vuosina.

Alueellisen jätesuunnitelman laatimisveloitteen korvaaminen velvollisuudella perustaa alueellinen yhteistyöryhmä valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelun ja toimeenpanon tueksi vähentäisi jätesuunnitteluun käytetyn viranomaistyön määrää ELY-keskuksissa. Vuonna 2013 tehdyssä selvityksessä⁷⁷ ehdotettiin, että jätedirektiivin jätesuunnitelmille asetetut sisältövaatimukset siirrettäisiin kokonaan valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan, jotta säästettäisiin aluehallinnon resurssija alueellisesti vaikuttavampaan työhön.

⁷⁷ Alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kehittäminen, ympäristöministeriön raportteja 25/2013
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10138/41510>

Kaksoisjärjestelmän lakkauttaminen kunnan vastuulla olevien erilliskerättävien kiinteiden jätteenkuljetuksessa vähentäisi jonkin verran kuntien jätehuoltoviranomaisille kuljetusjärjestelmäpäästösten valmistelusta ja niihin liittyviin oikeusprosesseihin osallistumisesta aiheutuva työtä. Kunnan järjestämään kuljetukseen siirtyminen helpottaisi erilliskerättävien jätteenkuljetusten seuranta ja valvontaa niissä kunnissa, joissa nykyisin on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Kaksoisjärjestelmä säilyisi kuitenkin sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetuksissa ja näiden osalta kuljetusjärjestelmäpäästöksiin ja kuljetusten valvontaan liittyvä hallinnollinen taakka pysyisi jokseenkin ennallaan. Kiinteistön haltijan järjestämän sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen jätteenkuljetusten lainmukaisuuden varmistamiseksi useissa kunnissa olisi tarpeen tehostaa kiinteistön haltijoiden ja jätteen kuljettajien toiminnan seuranta ja valvontaa, mutta tarvittavia lisäresursseja tähän tarkoitukseen ei kunnissa välttämättä ole.

Toisaalta erilliskerättävän kiinteän jätteen kuljetuksessa siirtyminen kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen lisäisi jossain määrin resurssien tarvetta kunnissa, joissa on nyt kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Siirryttäessä kunnan järjestämään kuljetuksen kunnan olisi suunniteltava ja kilpailutettava jätteenkuljetukset sekä tehtävä urakasopimukset kuljettajien kanssa. Jätelakiin ehdotettu kuljetusten kilpailuttamista koskeva erityissääntely on yksityiskohtaista ja osin yleisestä hankintalainsäädännöstä poikkeavaa. Kuljetusten järjestäminen ja yksityiskohtaisen sääntelyn soveltaminen vaatisi aluksi jätteenkuljetuspalvelujen hankintojen opettelua kaikissa kunnissa, mutta erityisesti niissä, joissa on aiemmin ollut käytössä ainoastaan kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Yleensä kunnilla on kuitenkin kokemusta muita aloja koskevista hankintamenettelyistä. Osaamisessa voi olla puutteita jätteenkuljetusten kilpailuttamisen erityiskysymyksistä, mutta jätteenkuljetuspalvelujen hankintoihin on saatavissa tukea muilta kunnilta ja kuntien yhteistyöorganisaatioilta ja sitä on tarkoitus järjestää lain toimeenpanovaiheessa myös valtakunnallisesti. Kunnat voivat myös halutessaan tehdä alueellista yhteistyötä. Kunnan järjestämään kuljetukseen siirtymisen arvioidaan myös lisäävän jonkin verran kunnan jätemaksuista tehtäviä poikkeamishakemuksia ja jätelaskua koskevia muistutuksia.

Tiukentuvat erilliskeräysvelvoitteet ja pakkausjätteen erilliskeräystä koskevan pakkausten tuottajien ja kuntien yhteistoimintasopimuksen toimeenpano aiheuttaisi kunnan jätehuoltoviranomaiselle hallinnollista lisätyötä esimerkiksi kunnan jätehuoltomääräysten ja jätetaksan päivittämisestä uusien vaatimusten mukaisiksi. Asuinkiinteistöjä sekä hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoimintaa koskevien erilliskeräysvelvoitteiden noudattamisen valvonnasta aiheutuisi jonkin verran lisätyötä myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ja ELY-keskuksille.

Kunnan jätehuoltoviranomaiselle aiheutuisi hallinnollista lisätyötä ehdotetusta uudesta velvoitteesta merkitä biojätteen kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta käsittelystä tehtyjen ilmoitusten tiedot jätelain 143 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle aiheutuisi lisätyötä ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnasta. Hallinnollinen taakka kohdistuisi erityisesti kuntiin, joissa on paljon pienikiinteistöjä ja joilla tällainen rekisteri ei ole vielä käytössä. Ehdotettu velvollisuus parantaisi kunnan viranomaisten mahdollisuuksia varmistaa, että biojätteen pienimuotoinen käsittely kiinteistöllä tapahtuu asianmukaisesti aiheuttamatta haittaa terveydelle tai ympäristölle. Rekisteriin koottuja tietoja voitaisiin myös käyttää arvioitaessa Suomessa kiinteistökohtaisesti kierrätetyn biojätteen määrää, joka voidaan ottaa huomioon Suomen kierrätysasteen laskennassa EU:n direktiivien edellyttämällä tavalla.

Elintarvikejätettä koskevasta kirjanpitovelvollisuudesta aiheutuisi jossain määrin uutta työtä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ja ELY-keskukselle sekä elintarvikelain mukaiselle valvontaviranomaiselle. Valvontatyön määrää on vaikea arvioida. Velvollisuus pitää kirjaa syntyvästä elintarvikejätteestä rajattaisiin toimijoihin, jotka kuuluvat elintarvikelain mukaisen elin-

tarvikevalvonnan piiriin. Elintarvikelain mukaiset valvontaviranomaiset antaisivat elintarvikelain mukaista valvontatehtävää hoitaessaan jätelain mukaiselle valvontaviranomaiselle tiedon havaitsemistaan puutteista elintarvikejätteitä koskevassa kirjanpidossa. Tiedon perusteella jätelain valvontaviranomainen voisi ryhtyä jätelaissa säädettyihin valvontatoimiin. Elintarvikelain mukaisella valvontaviranomaisella ei ehdotetun säännöksen perusteella olisi toimivaltaa ryhtyä varsinaisiin valvontatoimiin jätelain 118 a §:n mukaisen kirjanpitovelvollisuuden osalta, vaan kyse olisi teknisestä virka-avusta.

4.2.8 Ympäristövaikutukset

Esityksen ympäristövaikutusten arvioidaan kohdistuvan erityisesti luonnonvarojen käyttöön ja ilmastomuutoksen hillintään. Merkittävä osa vaikutuksista on välillisiä ja johtuvat pidemmällä aikataululla tapahtuvista muutoksista, joten epävarmuudet varsinkin vaikutusten merkittävyyden arvioinnissa ovat suuria. Jätelakiin ehdotetut velvoitteet ovat pääosin varsin yleisiä ja konkreettiset vaikutukset kytkeytyvät suurelta osin asetustason sääntelyyn ja sen asteittaiseen kiristämiseen. Lainsäädännön ohella jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen ja kierrätyksen edistäminen edellyttävät tuekseen muita ohjauskeinoja kuten neuvonnan lisäämistä, taloudellista ohjausta, sektorikohtaisten toimenpiteiden asettamista valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa, rahoituksen ohjaamista jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisen ja uudelleenkäytön tutkimukseen ja hankkeisiin, sekä toimijoiden omaa panostusta.

Kierrätyksen oletetaan esityksen seurauksena lisääntyvän ja vaikuttavan ympäristöön seuraavalla tavalla: ehdotetut uudet velvoiteerajat lisäävät jätteiden erilliskeräystä, mikä lisää jätteiden kierrätystä, mikä puolestaan vähentää neitseellisten luonnonvarojen käyttöä ja riippuvuutta muualta tuotavista raaka-aineista sekä kulutuksesta ja tuotannosta aiheutuvia kasvihuonepäästöjä. Vastaavasti jätteen polttaminen ja sijoittaminen kaatopaikalle vähenevät. Vaikutusmekanismin epävarmuudet liittyvät jätteen lajittelun ja erilliskeräyksen toimivuuteen ja kustannuksiin, erilliskerätyn jätteen käsittelykapasiteetin laatuun ja riittävyteen sekä niihin teknisiin ja yhteiskunnallisiin edellytyksiin, joiden vallitessa jäteperäisille uusioraaka-aineille tai tuotteille syntyy uskottavat markkinat ja toimivat liiketoimintamallit, jolloin ne myös todellisuudessa korvaavat neitseellisiä raaka-aineita. Edellä mainittuja epävarmuuksia ei voida hallita pelkästään jätelainsäädännöllä tai sen toimeenpanoon liittyvillä keinoilla, mutta jätedirektiivissä jäsenvaltioille asetetut jätteen synnyn ehkäisyyn, uudelleenkäytön, kierrätyksen ja muun jätehuollon seuranta ja raportointia koskevat velvoitteet edesauttavat näiden toimenpiteiden vaikuttavuuden mittaamista.

Käytännön jätehuoltoa koskevien velvoitteiden ja tavoitteiden lisäksi myös hallinnollisilla velvoitteilla voidaan niistä aiheutuvan taakan ohella olettaa olevan epäsuoria ympäristövaikutuksia. Esimerkiksi ehdotettu elintarvikejätettä koskeva kirjanpitovelvollisuus ohjaa toimijoita kiinnittämään huomiota syntyvään elintarvikejätteeseen ja ryhtymään toimiin erityisesti jätteenä käytöstä poistettujen syömäkelpoisten elintarvikkeiden määrän vähentämiseksi ja jätehuollon kustannusten pienentämiseksi.

Vaikutukset luonnonvarojen käyttöön

Jaksossa 4.2.2 annetun suuntaa-antavan arvion perusteella esityksen mukainen erilliskeräys nostaisi yhdyskuntajätteen kierrätysastetta todennäköisesti vähintään 5–10 prosenttiyksikköä nykyisestä. Tässä jaksossa kuvataan tehtyjä arvioita yksityiskohtaisemmin.

Yhdyskuntajätteen kierrätysaste oli 40,6 % vuonna 2017⁷⁸. Direktiivin uusien laskentasääntöjen arvioidaan pienentävän kierrätysastetta 39,8 %:iin, kun kierrätykseen ohjautuvien materiaalien hävikit huomioidaan direktiivien laskentasääntöjen mukaisesti nykyistä tarkemmin. Erilliskeräysvelvoitteiden vaihtoehtojen arviointiselvityksen mukaan asetustasolla säädettävät velvoitteet (kts. jakso 4.1.3) nostaisivat koko yhdyskuntajätteen kierrätysastetta 39,8 %:sta arviolta 2,8 prosenttiyksikköä (42,6 %), kun huomioidaan direktiivin uudet laskentasäännöt ja oletetaan, että kaikki lisäkeräyksellä saatava materiaali päätyisi kierrätykseen energiahyödyntämisen tai kaatopaikan sijaan.

Kierrätysastetta voitaisiin nostaa myös parantamalla lajittelutehokkuutta nykyisestä. Lajittelutehokkuuden kasvulla tarkoitetaan erilliskeräysverkoston piirissä olevien asukkaiden käyttäytymisen muutosta niin, että lajitteluun osallistuvat henkilöt lajittelevat jätteensä nykyistä tarkemmin tai aiempaa useampi kiinteistökohtaisen lajittelun piirissä oleva talous alkaa lajitella jätteensä. Jos lajittelutehokkuutta saataisiin lisättyä Jätekiiva-hankkeessa esitetyllä tavalla, nousisi yhdyskuntajätteen kierrätysaste vielä 5,2 prosenttiyksikköä lisää, jolloin kierrätysaste olisi 47,8 %, kun huomioidaan direktiivien uudet laskentasäännöt.

Edellä esitetty tarkastelu koskee vain kotitalouksissa syntyvien yhdyskuntajätteiden erilliskeräyksen vaikutusta kierrätysasteeseen. Yhdyskuntajätteestä noin kaksi kolmasosaa syntyy kotitalouksista ja yksi kolmasosa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnasta. Muulle kuin kunnan vastuulla olevalle yhdyskuntajätteelle ehdotetut uudet erilliskeräysvelvoitteet tulevat osaltaan nostamaan yhdyskuntajätteen kierrätysastetta. Hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan biojätteen ja pakkausjätteiden erilliskeräykselle ehdotetut jätelajikohtaiset velvoiterajat vastaisivat laskennallisesti viiden huoneiston asuinkiinteistössä viikossa syntyvän vastaavan jätteen määrää. Puutteellisen tietopohjan vuoksi hallinnosta, palveluista ja elinkeinotoiminnasta peräisin olevan kuluttajapakkausjätteen ja muun yhdyskuntajätteen vaikutuksesta yhdyskuntajätteen kierrätysasteeseen ei kuitenkaan ole mahdollista tässä vaiheessa esittää arviota. Vähittäiskaupan erilliskerättävien jättejakeiden määriä selvittäneessä hankkeessa⁷⁹ on kuitenkin arvioitu, että ehdotetut erilliskeräyksen velvoiterajat ylittyisivät kaikissa kauppoissa biojätteen ja kartongin osalta. Myös lasi-, metalli- ja muovipakkausten velvoiterajat ylittyisivät kaikkein pienimpiä (0–4 henkilöä) kauppia ja elintarvikeliikkeitä lukuun ottamatta. Kauppojen osuus hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätteistä on arvioitu olevan noin kolmannes, majoitus- ja ravitsemustoiminnan noin kymmenesosa, ja muiden toimintojen osuus vajaa 60 %⁸⁰. Muun tyyppisen hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jättekertymät voivat poiketa merkittävästi kaupan alan jättekertymistä. Niiden osalta tietopohja on liian puutteellinen arvioinnin tekemiseksi. Joka tapauksessa on todennäköistä, että ehdotettujen erilliskeräysvelvoitteiden tehokas toimeenpano hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa nostaisi yhdyskuntajätteen kierrätysastetta ainakin muutamalla prosenttiyksiköllä.

Esityksen mukaisella asuinkiinteistöjen erilliskeräyksen laajentamisella voitaisiin selvityksen mukaan nykyisellä lajittelutehokkuudella saavuttaa vuodessa 370 terajoulea (TJ) pienempi nettovaikutus fossiilisten luonnonvarojen ehtymiseen. Korkeammilla lajittelutehokkuuksilla voi-

⁷⁸ Lakiesityksen valmistelun tueksi laadittu vaikutusarvio pohjautuu vuotta 2017 koskeviin tilastotietoihin. Vuonna 2019 vastaava kierrätysaste oli 43 %.

⁷⁹ LCA Consulting Oy. Vähittäiskaupan erilliskerättävien jättejakeiden määrän arviointi. Selvitysraportti ympäristöministeriölle 23.4.2020. <https://www.ym.fi/jatesaadospaketti>.

⁸⁰ Salmenperä H., Sahimaa O., Kautto P., Vahvelainen S., Wahlström M., Bachér J., Dahlbo H., Espo J., Haavisto T., Laine-Ylijoki J. Kohdennetut keinot kierrätyksen kasvuun. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 53/2016. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79801>

taisiin saavuttaa vielä merkittävästi korkeampi hyöty fossiilisten luonnonvarojen ehtymisen näkökulmasta (970 TJ fossiilisia luonnonvaroja/vuosi). Selvästi suurin hyöty nykytilaan verrattuna saavutettaisiin muovipakkausten kierrätystä lisäämällä. Kierrätetyllä muovilla voidaan korvata neitseellisen muovin valmistusta, mikä säästää merkittävän määrän fossiilisia luonnonvaroja. Fossiilisten luonnonvarojen ehtymisen näkökulmasta muovin kierrätyksellä saavutettava hyöty energiahyödyntämiseen (sekalaisen yhdyskuntajätteen seassa) verrattuna olisi tulevaisuudessa vieläkin suurempi, kun fossiilisten polttoaineiden käytöstä siirrytään uusiutuvien energianlähteiden käyttöön.

Biojätteen erilliskeräyksen ja kierrätyksen lisäämisellä on mahdollista lisätä ravinteiden talteenottoa nykyisestä. Nykyisin biologisesti käsitellyistä, eli erilliskerätystä ja kotikompostoidusta biojätteestä saadaan nykyisellä lajittelutehokkuudella laskennallisesti talteen tyypeä (kokonais-tyyppiä) hieman yli 2 100 tonnia vuodessa ja fosforia (kokonaisfosforia) noin 200 tonnia vuodessa. Biojätteen lajitteluvaiheen laajentaminen ehdotuksen mukaisesti kaikkiin vähintään viiden huoneiston taajamakiinteistöihin sekä yli 10 000 asukkaan taajamissa kaikkiin asuin-kiinteistöihin lisäisi nykyisellä lajittelutehokkuudella talteen otetun typen määrää noin 800 tonnia vuodessa ja fosforin määrää 70 tonnia vuodessa. Korkeammalla lajittelutehokkuudella talteen otetun typen määrää olisi mahdollista lisätä 1 800 tonnia ja fosforin määrää 160 tonnia vuodessa nykytilanteeseen verrattuna. Puutteellisen tietopohjan vuoksi arvioihin ei sisälly hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvän biojätteen erilliskeräyksen ja kierrätyksen lisääntymisestä aiheutuvaa vaikutusta ravinteiden talteenottoon.

Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätyksen sekä rakennus- ja purkujätteen materiaalina hyödyntämisen lisääntyminen ehdotettujen tavoitteiden mukaisesti vähentäisi merkittävästi näiden jätteiden ohjautumista poltettavaksi jätevoimaloissa tai jätteen rinnakkaispolttolaitoksissa. Tämä vapauttaisi jätevoimaloiden kapasiteettia muiden kierrätyskelvottomien jätteiden, kuten teollisuuden jätteiden ja jätteenkäsittelyssä syntyvien jätteiden energiana hyödyntämiseen. Vapautuvaa polttokapasiteettia voitaisiin myös käyttää korvaamaan yhdyskuntajätteen ja rakennus- ja purkujätteen vientiä poltettavaksi ulkomaille. Viime vuosina Suomesta on viety poltettavaksi runsas 100 000 tonnia yhdyskuntajätettä ja jäteperäistä polttoainetta (RDF). Näin ollen jätevoimaloiden käyttöasteet säilynevät nykyisellä korkealla tasolla jätteen kierrätyksen merkittävästä kasvusta huolimatta. Jos voimaloiden koko kapasiteettia ei tulevaisuudessa tarvita Suomessa syntyvien jätteiden käsittelyyn, on ylimääräistä kapasiteettia mahdollista tarjota muissa maissa syntyvien jätteiden käsittelemiseen. Arvioiden mukaan vuonna 2035 EU-valtioiden saavutettua kierrätystavoitteet EU:n alueelta puuttuu yhteensä noin 41 miljoonaa tonnia jätteenpolttokapasiteettia.⁸¹

Jätteiden nykyistä tehokkaampi kierrätys ja muu materiaalihyödyntäminen muuttavat polttoon ohjautuvan jätteen ominaisuuksia (lämpöarvoa ja päästökerrointa). Muutoksen suuruutta ja suuntaa on vaikea arvioida: biojätteen talteenotto nostaa poltettavan jätteen lämpöarvoa ja päästökerrointa, kun taas muovin talteenotto laskee sekä lämpöarvoa että päästökerrointa. Lämmön ja energiatuotannon kannalta on oleellista se, mitä jättepolttoaineita käytetään jätevoimaloissa kierrätykseen ohjattujen jätevirtojen sijasta. Korvaavien jättepolttoaineiden lämpöarvo ja päästökerroin määrittävät tulevaisuudessa tapahtuvan muutoksen vaikutuksen jätevoimaloiden lämmön- ja energiantuotannolle. Esimerkiksi muovijätteiden laitosmaisesta lajittelusta muodostuu hyvin korkean lämpöarvon omaavia kierrätyskelvottomia rejektejä.

⁸¹ <https://www.cewep.eu/cewep-capacity-calculations/>

Vaikutukset ilmastonmuutoksen hillintään

Biojätteen ja pakkausjätteen erilliskeräyksen lisäämisellä ehdotuksen mukaisesti olisi mahdollista saavuttaa ilmastohyötyjä nykytilanteeseen verrattuna. Jos keräys asuinalueilla toteutettaisiin yksilokeräyksenä, saataisiin hiilidioksidipäästöjä vähennettyä valtakunnallisesti noin 25 000 t CO₂-ekv./a (nykyisillä keskimääräisillä lajittelukertymillä). Lajittelutehokkuutta parantamalla Jätekiiva-hankkeessa esitetyllä tavalla hiilidioksidiekvivalenttipäästöjä voitaisiin vähentää nykytilanteeseen verrattuna noin 62 000 t CO₂-ekv./a. Tämä vastaisi noin 29 000 henkilöauton vuosittaista ajoa Suomessa, kun yhdellä henkilöautolla ajetaan noin 14 000 km (dieselläkäyttöisten henkilöautojen osuus 41 %). Arvioon ei sisälly hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvän biojätteen erilliskeräyksen ja kierrätyksen lisääntymisestä aiheutuvaa vaikutusta hiilidioksidipäästöjen vähentymiseen.

Edellä esitetyt arviot erilliskeräyksellä saavutettavista hiilidioksidipäästöjen vähennyksistä riippuvat monesta eri tekijästä. Erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvityksessä näitä vaikutuksia tarkasteltiin kolmessa erikokoisessa esimerkkikunnassa. Selvityksen mukaan:

- Biojäteastioiden tyhjennysvälin harventaminen kahdesta viikosta neljään viikkoon talvikuukausina (lokakuu – huhtikuu) vähentäisi kasvihuonekaasupäästöjä esimerkkikunnissa noin 12–23 % keräysalueen rakennuskannasta ja siirtymäetäisyyksistä riippuen.
- Biojätteen erilliskeräykseen liittyvien pienkiinteistöjen osuus voi vaikuttaa merkittävästi kunnan biojätekeräyksestä aiheutuviin ilmastolämpenemisvaikutuksiin. Erilliskeräykseen liittymisasteen nousu 40 %:sta 80 %:iin nostaisi esimerkkikunnissa alueesta riippuen keräyksestä aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä 27–55 %. Vaikka keräyksen päästöt kasvavat, biojättesaannon kasvaessa saadaan biojätteestä tuotettua myös enemmän biokaasua, jolloin päästöhyvytykset kasvavat. Valtakunnallisella tasolla kasvihuonekaasujen päästöt eivät lisäänty, jos kerätty biojättemäärä hyödynnetään kokonaisuudessaan liikennepolttoaineen (biometaanin) valmistukseen. Biojätteiden biokaasulaituskäsittelyllä saavutetaan suuremmat ilmastohyödyt kuin kiinteistöllä tapahtuvalla kompostoinnilla.
- Toteutettaessa ehdotettujen velvoiteerajojen mukainen pakkausjätteen erilliskeräys yksilokeräyksellä (metalli ja lasi; kartonki ja muovi) voitaisiin esimerkkikunnissa saavuttaa 30–43 % pienemmät pakkausjätteiden keräyksen kasvihuonekaasupäästöt yksilokeräykseen verrattuna.
- Pienikiinteistöjen biojäte- ja pakkausjätehuollon järjestämisellä korttelikeräyksenä voitaisiin esimerkkikunnissa vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 17–49 % keräysalueesta riippuen täysin kiinteistökohtaisen keräyksen päästöihin verrattuna.

Esitys ei sellaisenaan vaikuta liikenteessä käytettäviin polttoaineisiin, mutta polttoaineiden valintaa vaikuttaa lisääntyvän erilliskeräyksen päästöihin. Uusiutuvien polttoaineiden käytöllä keräyksessä olisi myös mahdollista saavuttaa kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä. Hallituksen esitysluonnoksen mukaisessa erilliskeräyksessä asuinalueilla syntyviin nettopäästöihin saataisiin erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvityksen mukaan noin 57 000 t CO₂-ekv./a vähennys, jos keräyksessä käytettäisiin uusiutuvaa dieseliä perinteisen dieselin sijasta. Myös biokaasun polttoainekäytöllä vähennykset olisivat lähes yhtä suuret (noin 52 000 t CO₂-ekv./a).

Kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtyminen mahdollistaisi asumisessa ja kuntapalveluissa syntyvän erilliskerättävän kiinteän yhdyskuntajätteen kiinteistöittaisen kuljetuksen suun-

nittelun kunnissa logistisesti tehokkaaksi. Tämä voisi vähentää kuljetuksesta aiheutuvia kasvi-huonekaasupäästöjä, joskin vaikutukset ovat vähäisiä verrattuna kaikesta raskaasta liikenteestä tai kaikesta liikenteestä aiheutuviin päästöihin. Sekajätteen säilyminen kaksoisjärjestelmässä heikentäisi mahdollisuuksia jätteen keräyslogistiikan optimointiin alueilla, joilla sekajätteen kuljetus toteutetaan kiinteistön haltijan järjestämänä. Keräysvastuiden hajaantuminen kunnalle ja kiinteistön haltijalle estäisi esimerkiksi tietyille alueille hyvin soveltuvan sekajätteen ja bio-jätteen keräämisen kaksilokeroajoneuvoilla.

Käytävissä olevat eri kuljetusjärjestelmien ympäristövaikutusten arvioinnit pohjautuvat suurelta osin sekajätteen kuljetusten vaikutusten tarkasteluun. Tulokset ovat kuitenkin sovellettavissa erilliskerättävien jätteiden kuljetusjärjestelmien vaikutusten arviointiin. Esimerkiksi Lounais-Suomessa kolmella alueella tehdyn selvityksen mukaan jäteautojen ajosuorite ja siten myös polttoaineen kulutus ja päästöt vähenisivät 24–50 % siirryttäessä sekajätteen kiinteistön haltijan järjestämästä kuljetuksesta kunnan järjestämään kuljetukseen.⁸² Samansuuntaisia arvioita on tehty Pohjanmaan jätelautakunnan ja Forssan alueella tehdyissä selvityksissä.⁸³ Toisaalta Oulun seudulla tehdyn selvityksen mukaan ajosuoritteiden määrä olisi kunnan järjestämässä kuljetuksessa 14 % pienempi kuin kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa.⁸⁴ Jälkimmäinen selvitys ei kuitenkaan ole täysin vertailukelpoinen edellisten kanssa, sillä siinä oletettiin yritysten jätteet kerättävän yhdessä kunnan vastuulla olevien jätteiden kanssa.

Siirtyminen kiinteistön haltijan järjestämästä erilliskerättävän kiinteän jätteen kuljetuksesta kunnan järjestämään kuljetukseen auttaisi kuntia varmistamaan kaikkien asuinkiinteistöjen liittymisen jätteiden erilliskeräykseen, jolloin saataisiin kerättyä enemmän yhdyskuntajätettä kierätykseen. Myös lajitteluun kannustavia ohjauskeinoja, kuten kannustavaa jätetaksoa, voitaisiin soveltaa kattavasti varsinkin alueilla, joilla myös sekajäte on kunnan järjestämässä kuljetuksessa.

Muut ympäristövaikutukset

Jätteiden lisääntyvällä erilliskeräyksellä voidaan tunnistaa olevan myös hiukkaspäästöihin, happamoitumiseen ja vesistöjen rehevöitymiseen liittyviä vaikutuksia. Vaikutukset ovat jätelajista, vaikutusluokasta ja käytetyistä oletuksista riippuen myönteisiä tai kielteisiä. Näiden vaikutusten syntymekanismia ja merkittävyyttä kuvataan yksilöidysti jo mainitussa erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvityksessä.

Kunnan vastuulla olevan erilliskerättävän kiinteän jätteen kuljetuksissa siirtyminen keskitettyyn kilpailutukseen varmistaisi kiinteistöjen kattavan liittymisen velvoiterajojen mukaiseen erilliskeräykseen. Tämä voisi myös jonkin verran vähentää epäasianmukaisesta jätteenkäsittelystä ja jätteen hylkäämistä aiheutuvaa roskaantumisen tai ja ympäristön pilaantumisen riskiä. Vastavaa parannusta ei tapahtuisi sekajätteen eikä saostus- ja umpisäiliölaitteen osalta, koska niiden kuljetuksessa nykyinen kaksoisjärjestelmä säilyisi. Kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus on

⁸² Jalkanen K. ja Sinkonen E. Jätekuljetusjärjestelmien vertailu, Logistinen näkökulma, Lounais-Suomi. Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta, Seminaari jätteenkuljetusjärjestelmistä 16.3.2017.

⁸³ Pohjanmaan jätelautakunta: kuljetusjärjestelmien mallintaminen toimialueilla Pietarsaari, Kokkola (kanta-Kokkola),

Kruunupy; WSP 2010. Forssan Paavolan alueen jätteenkuljetustarkastelu. Loimi-Hämeen Jätehuolto

⁸⁴ Ramboll 2008. Järjestetyn jätteenkuljetuksen vaihtoehtojen vertailu. Oulun Jätehuolto, Oulun seudun jätteenkuljetusyrittäjät.

käytössä sekajätteen kuljetuksissa noin puolessa kunnista ja saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksissa noin 80 %:ssa kunnista.

Kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueella on kiinteistön haltijan käytännössä helppompi laiminlyödä velvollisuutensa liittyä järjestettyyn jätteenkuljetukseen kuin kunnan järjestämässä kuljetuksessa. Tilanne säilyy jokseenkin samana jatkossakin, vaikka kuljetusten seuranta ja valvonta jonkin verran tehostuisivatkin esitykseen sisällytettyjen ehdotusten seurauksena. Kuljetukseen liittymättömistä kiinteistöistä ei ole kattavaa valtakunnallista tietoa, mutta asiaa on arvioitu joillain alueilla kuljetusjärjestelmäpäätösten valmistelun yhteydessä. Tehtyjen arvioiden mukaan sekajätteen kuljetukseen liittymättömien kiinteistöjen osuus voi kiinteistön haltijan järjestämään kuljetukseen kuuluvilla alueilla olla jopa yli 20 prosenttia kiinteistöistä. Liittymistiedot antanevat kuitenkin jossain määrin harhaanjohtavan kuvan jätehuollosta kyseisillä alueilla. Osa liittymättömistä kiinteistöistä on esimerkiksi vapaa-ajan asuntoja, joista jätteet kuljetetaan joko alueellisiin keräyspisteisiin tai vakituiseen asunnon jätehuoltoon. Saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksessa on joillakin alueilla viime aikoina siirrytty kunnan järjestämään kuljetukseen. Muutoksen toimeenpanon yhteydessä on huomattu, että epäasianmukainen lietteiden käsittely on kiinteistön haltijan järjestäessä kuljetuksen verrattain yleinen ilmiö, joka voi aiheuttaa merkittävän pinta- ja pohjavesien pilaantumisriskin.

SUP-tuotteiden kieltämisen ja SUP-merkintävaatimusten ympäristövaikutukset

Muovin ja mikromuovin kertyminen meriin ja muualle ympäristön aiheuttaa roskaantumisen lisäksi haittoja vesielistöille. SUP-direktiivin keskeisenä tavoitteena on näiden haittojen ehkäisy ja vähentäminen, erityisesti vesiympäristön näkökulmasta.

Komissio arvioi SUP-direktiivin neuvotteluvaiheessa, että kaikkien SUP-direktiivin vaatimusten toteuttaminen vähentäisi merkittävästi merten roskaantumista. Kertakäyttöisten muovituotteiden osalta laskentojen perusteella vähennys olisi noin puolet. Vuoteen 2030 mennessä säästettäisiin kertakäyttöisten muovien osalta 2,6 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttonnia. Yksittäisten SUP-direktiivin vaatimusten ympäristövaikutuksista ei ole saatavilla komission arvioin-
teja tai laskelmia.

Suomessa meren roskaantumista on tutkittu vuodesta 2012 alkaen seurantasiivouksin. Nykyään seurantasiivouksia tehdään kolmellatoista erityyppisellä merenrantakohteella (ns. TOP20 roskalajit). Suomessa yleisin rantaroskan tyyppi kappalemääräisesti on tupakantumpit, joita oli 63 % kaikista löydetyistä roskista. Tupakantumpit ovat SUP-direktiivin soveltamisalaan kuuluvia muovisia sisältäviä tupakkatuotteita. Ne ovat tässä esityksessä tarkoitettujen SUP-merkintävaatimusten soveltamisalassa. Toiseksi eniten oli tunnistamattomia muovinpalasia (15 %). Muut kahdeksan yleisintä rantaroskan tyyppiä olivat: erilaisia eväspakkauksia ja -pikareita, vaahdotettua muovia eristeinä, pullonkorkkeja ja pakkausten kansia, puuroskaa, muovikasseja, köysyä, lasi- ja keramiikkasiruja, muovisia kertakäyttöaterimia ja pillejä. Kahdeksan kymmenestä yleisimmästä roskasta kuului muovituotteisiin. SUP-direktiivin soveltamisalaan kuuluvista tuotteista vanupuikkojen, kosteuspyyhkeiden ym., terveysiteiden ym., muovipullojen ja ilmapallon tikkujen osuus jää Suomessa pieneksi. EU-tason tutkimuksessa esimerkiksi juomapullot ja korit olivat yleisempiä rantaroskia kuin tupakantumpit. EU:n rantojen muovirostkasta yli neljännes oli kalastukseen liittyviä tuotteita, kun taas Suomessa kalastusvälineitä ei juurikaan löydy rannoilta. Suomen rantojen roskaantumisen erityispiirre on vaahdotetusta muovista valmistetun eristejätteen (styrox, polyuretaani yms.) yleisyys. Eristysjäte ei kuulu lainkaan SUP-direktiivin soveltamisalaan. Suomen rantaroskan koostumus eroaa siis EU:n keskimääräisestä rantaroska-
koostumuksesta.

Edellä selostetun perusteella voidaan todeta, että SUP-direktiivin tarkoittamien kertakäyttöisten muovituotteiden kieltämisellä on Suomessa jonkin verran myönteisiä ympäristövaikutuksia eli kielletävien tuotteiden aiheuttama näkyvä roskaantumisen Suomen rannoilla ja muualla ympäristössä sekä niiden päätyminen vesistöihin vähenee. Nämä vaikutukset jäävät kuitenkin Suomessa vähäisemmiksi kuin useissa muissa Euroopan maissa, koska jo nykyisin Suomessa valtaosa ko. tuotteista päätyy jätehuollon piiriin ja hyödynnettäväksi.

Oxo-hajoavaan muoviin on lisätty aineita, jotka nopeuttavat muovimateriaalin pilkkoutumista muovihiukkasiksi ja mikromuoviksi. SUP-direktiiviin sisältyvän oxo-hajoavia muovituotteita koskevan kiellon voidaan arvioida vähentävän jonkin verran mikromuovien leviämisen riskiä ympäristöön lähinnä maatalousympäristössä, sillä tiettävästi ainakin jotkut maataloudessa käytettävät katteet on valmistettu oxo-hajoavasta muovista.

SUP-kielloista aiheutuviin ympäristövaikutuksiin vaikuttavat välillisesti myös niiden tuotteiden ja materiaalien ympäristövaikutukset, joilla korvataan SUP-kieltojen soveltamisalaan kuuluvia tuotteita.

SUP-merkintävaatimusten kautta kuluttajat saavat lisää tietoa tuotteille sopivista jätehuolto- vaihtoehtoista ja tuotteiden haitallisista ympäristövaikutuksista. Tämän voidaan yleisesti arvioida vähentävän ko. tuotteiden päätymistä roskana luontoon ja aiheuttavan siten myönteisiä ympäristövaikutuksia. Kuten edellä on tuotu esiin, Suomen yleisin rantaroskan tyyppi kappalemääräisesti on tupakantumppi. Sen sijaan muut SUP-merkintävaatimusten soveltamisalaan kuuluvat tuotteet – kuten terveysiteet ja kosteuspyyhkeet – eivät ole yleisiä rantaroskia Suomessa. Näin ollen SUP-merkintävaatimusten myönteiset ympäristövaikutukset jäänevät Suomessa vähäisemmiksi kuin useissa muissa Euroopan maissa.

4.2.9 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset työllisyyteen

Jätteen erilliskeräyksen laajentaminen vähentäisi työvoiman tarvetta sekalaisen yhdyskuntajätteen keräyksessä ja käsittelyssä, mutta vähennystarve olisi pienempi kuin erilliskerättävien jätelajien keräyksessä ja käsittelyssä tarvittava lisätyövoima. Näin ollen esityksen nettovaikutus työllisyyteen olisi positiivinen. Pakkaus- ja biojätteen erilliskeräyksen järjestäminen yksilokeräyksenä kaikilta vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöiltä ja biojätteen osalta lisäksi kaikilta asuinkiinteistöiltä yli 10 000 asukkaan taajamissa kasvattaisi nykyisellä lajittelutehokkuudella työvoiman tarvetta keräyksessä ja käsittelyssä nykytilaan verrattuna noin 240 henkilötyövuotta. Korkeammalla lajittelutehokkuudella lisätyövoiman tarve jätteenkuljetuksiin olisi noin 360 henkilötyövuotta. Monilokerokeräyksellä keräyksen lisääntymisen työllisyysvaikutus olisi pienempi.

Edellä oleva erilliskeräyksen laajentamisen työllisyysvaikutusarvio on suuntaa antava. Lisätyövoimaa tarvittaisiin esimerkiksi uusien jätteenkäsittelylaitosten rakentamiseen ja konsultointiin, keräys- ja kuljetuskaluston valmistamiseen ja maahantuontiin, asiakaspalveluun, viestintään sekä muuhun hallinnolliseen työhön. Arvioon ei sisälly hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvän yhdyskunta- ja pakkausjätteen erilliskeräyksen ja kierrätyksen lisääntymisestä aiheutuvaa työllisyysvaikutusta. Myös esimerkiksi rakennus- ja purkujätteiden erilliskeräysvelvollisuuksien täsmentäminen lisää työpaikkoja näiden jätteiden keräyksessä ja käsittelyssä. Karkeasti arvioiden ehdotetut erilliskeräysvelvoitteet lisääisivät työvoiman tarvetta jätealalla (kuljetus, käsittely) vähintään 500 henkilötyövuodella.

Edellä esitetyt arviot kuvaavat valtakunnallisia kokonaisvaikutuksia. Vaikutukset kuitenkin vaihtelevat alueittain. Esimerkiksi pienillä paikkakunnilla siirtyminen kiinteän yhdyskuntajätteen kuljetuksessa kiinteistön haltijan järjestämästä kuljetuksesta kunnan järjestämään kuljetukseen voi kunnan kilpailutuksen tuloksista riippuen ainakin väliaikaisesti heikentää yksittäisen paikallisen yrityksen liiketoimintaa ja työvoiman tarvetta.

Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Jätehuolto on välttämättömyyspalvelu, joka koskettaa yksityisten kansalaisten ja yritysten arkea monin tavoin. Jätehuollon järjestämisen tapa ja laatu ovat suoraan yhteydessä ympäristöperusoikeuden toteutumiseen: laadukas jätehuolto vähentää roskaantumista ja ympäristön pilaantumista, epäasianmukainen jätehuolto ja jätteiden hylkääminen ympäristöön vaikuttaa päinvastaisesti. Kunnianhimoisten jätteen kierrätystavoitteiden ja -velvoitteiden tavoittelu lisäisi jätteiden erilliskeräystä, kierrätystä sekä näihin liittyvää liiketoimintaa ja työllisyyttä. Entistä monipuolisemmat jätteiden lajittelu- ja erilliskeräyspalvelut ulotettaisiin maanlaajuisiksi yhä useampien kotitalouksien ja kansalaisten saataville. Näiltä osin ympäristöperusoikeus, elinkeinovapaus, työllisyys ja kansalaisten yhdenvertaisuus eivät ole esityksessä keskenään jännitteisiä, vaan yhden perusoikeuden vahvistaminen edistäisi myös muiden toteutumista.

Esityksen keskeisenä tavoitteena on edistää kestävästä kiertotalouden syntymistä, minkä oletettuja ympäristövaikutuksia on käsitelty tarkemmin edellä jaksossa 4.2.8. Esitys lisäisi tuottajavastuujärjestelmien läpinäkyvyyttä sekä kansalaisten mahdollisuuksia saada tietoa tuottajavastuujärjestelmien toiminnasta. Muovituotteita koskevat merkintävaatimukset parantaisivat kuluttajien mahdollisuuksia saada tietoa ko. tuotteille sopivista jätehuoltovaihtoehdoista ja tuotteiden haitallisista ympäristövaikutuksista. Tällä voi olla myönteisiä vaikutuksia ainakin yksittäisen kuluttajien käyttäytymistä ohjaaviin arvoihin ja asenteisiin, millä puolestaan on yhteys ympäristöperusoikeuden toteutumiseen.

Erilliskeräyksen merkittävä lisääntyminen toisi lisää kustannuksia jätehuollon järjestämisestä vastuussa oleville kotitalouksille, julkisille organisaatioille ja yrityksille, mutta lisäisi liiketoimintamahdollisuuksia jätehuoltopalveluja tarjoaville yrityksille. Kustannukset ja hyödyt eivät jakaantuisi tasaisesti. Lisääntyvän erilliskeräyksen kustannuksista merkittävän osan kantaisivat pakkausten tuottajat, jotka maksaisivat suuren osan pakkausjätteen kiinteistöittaisen erilliskeräyksen kustannuksista. Tuottajien kantaessa enenevän osan asumisessa syntyvän jätteen jätehuollon kustannuksista kotitalouksien jätehuoltokustannusten nousupaineen voidaan pidemmällä tähtäyksellä olettaa jopa vähenevän erilliskeräyksen lisääntymisestä huolimatta. Tuottajille aiheutuvat lisäkustannukset siirtyisivät kuluttajien maksettaviksi tuotteiden hinnoissa, mutta hinnannousu olisi verrattain pientä. Yrityksistä hyötyjiä olisivat erityisesti jätteitä käsittelevät ja kuljettavat yritykset – joitakin harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta.

Esitys edistäisi työhön liittyviä perusoikeuksia, koska se pääsääntöisesti parantaisi elinkeinotoiminnan edellytyksiä etenkin jätealan yrityksissä ja toisi niihin lisää työpaikkoja. Kuten edellä jaksossa 4.2.5 kuvataan, jätealan yritysten liiketoiminnan kannalta olennaista on se, että tiukentuvat erilliskeräysvelvoitteet lisäisivät merkittävästi jätteiden erilliskeräystä ja kuljetusta. Toisaalta kunnan ensisijainen oikeus lisääntyvään pakkausjätteiden erilliskeräykseen asuinkiinteistöillä kasvattaisi kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden liikevaihtoa, mikä heikentäisi kilpailuneutraaliteettia nykyisestä. Vaikka kunnan jätehuoltoyhtiöt teettäivät operatiivisen jätehuollon suurelta osin yksityisillä yrityksillä, ehdotettu pakkausjätehuollon sääntelymalli sellaisenaan rajoittaisi yksityisten jätealan yritysten liiketoimintamahdollisuuksia. Kilpailuneutraaliteetin heikentyminen on kuitenkin yksityisen yritystoiminnan kannalta vähemmän merkittävä kuin koko alan liiketoiminnan kasvu.

Jätteiden kuljetusjärjestelmää koskevan ehdotuksen vaikutukset näkyisivät pääosin niissä kunnissa, joissa on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus. Näissä kunnissa esityksen hyödyt ja haitat jäteyrityksille riippuvat tarkastelunäkökulmasta. Erilliskerättävien kiinteiden jätteiden kuljetuksen siirtyminen kunnan kilpailutettavaksi on yritystoiminnan harjoittamisen kannalta yleisesti ottaen parempi vaihtoehto kuin nykyisen kaksoisjärjestelmän ja kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen säilyttäminen. Toisaalta kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen lakkauttaminen voi heikentää kyseisillä alueilla nyt toimivien yritysten kannattavuutta tai muuttaa liiketoiminnan luonnetta. Yrityksiltä poistuisi mahdollisuus sopia kiinteän jätteen erilliskeräyspalvelun järjestämisestä suoraan kiinteistön haltijan kanssa, mutta sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteiden osalta se olisi edelleen mahdollista. Jatkaakseen erilliskeräystä näiden yritysten olisi osallistuttava kunnan kilpailutuksiin tai suunnattava palvelunsa muille asiakasryhmille tai niille asuinkiinteistöille, joille kunta ei erilliskeräystä järjestä. Vaikka esitykseen sisältyy ehdotus, jonka mukaan kunnan olisi kilpailutuksissa huolehdittava kaiken kokoisten yritysten mahdollisuudesta osallistua kilpailutukseen, mikään lainsäädäntö ei voi taata, että kaikki yritykset menestyvät kilpailutuksissa. Urakkakilpailun häviytään varsinkin pienillä yrityksillä voi olla vaikea löytää riittävästi ja tarpeeksi nopeasti korvaavaa muuta asiakaskuntaa estämään toiminnan kannattavuuden heikkeneminen, joskin mahdollisuus jatkaa sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetusta kiinteistön haltijan järjestämänä tasoittaa vaikutusta.

Asukkaiden näkökulmasta kunnan järjestämä kiinteistöittäinen erilliskeräys säästäisi vaivaa tuomalla kuljetuspalvelun automaattisesti kiinteistölle, mutta toisaalta nämä eivät enää itse päättää näiden jätteiden kuljettajaa ja voisivat joutua luopumaan pitkään käyttämästään tutun paikallisen yrityksen palvelusta. Sekajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetuksissa muutoksia ei kuitenkaan tarvittaisi – tosin sekajätteen ja erilliskerättävän jätteen monilokerokeräys estyisi velvoiterajan piirissä olevilla alueilla, koska kunta järjestäisi erilliskerättävän jätteen kuljetuksen. Esityksen hyötyjä olisivat asukkaat ja kiinteistön haltijat, jotka haluavat omaa vaivaa säästävän julkisen ja hinnaltaan kaikille tasapuolisen jätteen erilliskeräyspalvelun. Häviäjiä olisivat vastaavasti ne kotitaloudet ja kiinteistön haltijat, jotka haluavat päättää itse kuljetuspalvelun toimittajan. Kuljetuspalvelun hinnalla ei välttämättä ole asukkaille ratkaisevaa merkitystä, vaan kyse näyttäisi ennemminkin olevan periaatteellisista näkemyseroista yksilön valinnanvapauden toteutumisen ja kattavan julkisen palvelun takaamisen välillä. Molempien arvojen toteuttaminen samanaikaisesti ei ole mahdollista. Kunnan jätteenkuljetusjärjestelmän monimutkaisuus olisi kaikille kiinteistön haltijoille hämmäntävää.

Kunta ei saisi enää siirtää erilliskerättävän jätteen kuljetuksia kiinteistön haltijan vastuulle, vaan sen olisi kilpailutettava kuljetukset koko kunnassa. Toisaalta kunnalle ei aiheutuisi enää näiden jätteiden kuljetusjärjestelmää koskevasta päätöksenteosta ja siihen mahdollisesti liittyvistä oikeusprosesseista aiheutuvia kustannuksia, mutta sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetusjärjestelmien osalta vastaavia säästöjä ei aiheutuisi. Erilliskerättävien kiinteiden jätteiden osalta siirtyminen kunnan järjestämään kuljetukseen toisi todennäköisesti lisää kiinteistöjä erilliskeräyksen piiriin ja samalla epäasianmukainen jätteen käsittely vähensi ja kierrätys lisääntyisi. Tämä edistäisi ympäristöperusoikeuden toteutumista.

Esitys kieltäisi tiettyjen kertakäyttöisten muovituotteiden markkinoille saattamisen ehdottomasti, mikä rajoittaisi omaisuusensuojaa. Useimmiten kiellettävien tuotteiden valmistaminen tai maahantuonti muodostaa kuitenkin vain osan yrityksen liiketoiminnasta ja tuotteita käyttävien yritysten näkökulmasta useille kiellettäville tuotteille on jo olemassa vaihtoehto. Esityksessä tarkoitettujen tuotteiden kieltäminen edistäisi ympäristöperusoikeuden toteutumista, sillä ympäristöön levitessään nämä tuotteet aiheuttavat roskaantumista ja haittoja eliöstölle.

Vaikutus yhdyskuntajätehuoltoa koskevan sääntelyn ja vastuunjaon selkeyteen

Yhdyskuntajätehuolto on Suomessa pitkään kärsinyt vastuunjaon epäselvyydestä ja sääntelyn monimutkaisuudesta. Kuten edellä jaksossa 3.2.4 kuvataan, jätehuoltovastuiden hajanaisuus ja sääntelyn jatkuvat muutokset ovat keskeisiä syitä jätehuollon tehottomuudelle. Asiaan kiinnitti huomiota myös komissio varhaisvaroitusraportissaan ja keväällä 2019 julkaisemassaan Suomen ympäristölainsäädännön arvioinnissa.⁸⁵ Kun lähivuosina jätteiden kierrätysastetta on nostettava ja jätteiden erilliskeräystä lisättävä merkittävästi nykyisestä, tarve sääntelyn ja vastuunjaon selkeyttämiselle on suurempi kuin koskaan. Varsinkin esitykseen sisältyvillä pakkausten tuottaja-vastuuta ja kunnan jätteenkuljetusten järjestämistä koskevilla sääntelyratkaisuilla on vaikutusta vastuunjaon ja sääntelyn selkeyteen.

Asumisessa syntyvän pakkausjätteen jätehuolto ehdotetaan järjestettäväksi tuottajan ja kunnan välisen yhteistoimintamallin pohjalta. Ehdotus ei ole jätedirektiivin edellyttämän tuottajavastuun täytäntöön panemisen kannalta yhtä yksinkertainen ja selkeä kuin täyden tuottajavastuun malli, jossa tuottaja veloitetaan järjestämään pakkausten jätehuolto alkaen asuinkiinteistöllä tapahtuvasta pakkausten erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta. Yhteistoimintamallissa operatiivinen ja kustannusvastuu on jätehuoltoketjun alkupään eli erilliskeräyksen ja kuljetuksen osalta erotettu toisistaan: operointi on kunnalla, mutta kustannusvastuu pääosin tuottajalla. Tästä johtuen yhteistoimintamallissa on erikseen säädettävä siitä, millä perusteella ja millä tavoin tuottaja saadaan vastaamaan erilliskeräyksen kustannuksista jätedirektiivin edellyttämällä tavalla. Yhteistoimintamalli perustuu viime kädessä osapuolten väliseen tahtoon tehdä yhteistyötä, eikä tähän sisältyviä riskejä voida täysin hallita sääntelyllä. Sääntelyn monimutkaisuus ja yhteistoiminnan toteuttamiseen liittyvät riskit eivät kuitenkaan välttämättä tarkoita epäselvää vastuunjakoa käytännön jätehuollossa. Koska kunta on pääasiallisessa vastuussa asumisessa syntyvän jätteen jätehuollosta muutoinkin, kunnan keskeinen rooli keräyksen järjestämisessä voi tuoda tehokkuusetuja. Täysi tuottajavastuu sen sijaan tarkoittaisi kiinteistön jätehuollon näkökulmasta hajautettua mallia, jossa kunta järjestäisi osan jätehuollosta ja tuottaja osan. Kokemukset muista EU-maista osoittavat, että pakkausjätehuolto ja pakkausten tuottajavastuu on mahdollista järjestää tehokkaasti ja toimivasti useammalla eri vastuunjakomallilla.

Lausunnoilla ollut esitysluonnos lähti siitä, että kaikkien kiinteiden jätteiden kuljetukset järjestettäisiin keskitetysti kunnan toimesta. Saostus- ja umpisäiliöliete jäisi kaksoisjärjestelmään ja kuljetusten seuranta ja valvontaa tehostettaisiin. Kuljetusyrittäjien huoli liiketoiminnan menettämisestä pyrittiin ottamaan huomioon lisäämällä jätelain 36 §:ään lähinnä informatiivista sääntelyä hankintalainsäädännön noudattamisesta kuljetuksia kilpailutettaessa. Lausuntopalaute ohjasi kuitenkin hakemaan poliittista ratkaisua, jossa vastataan etenkin kuljetusyrittäjien esittämään kritiikkiin. Lausuntokierroksen jälkeen esitystä muutettiin pysyttämällä kuljetusten kaksoisjärjestelmä lietteiden lisäksi sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetuksissa, lisäämällä kunnan jätteenkuljetusten kilpailuttamiseen liittyvää sääntelyä osin yleisestä hankintalainsäädännöstä poiketen sekä laajentamalla kiinteistön haltijan järjestämä täydentävä keräys pakkausjätteistä biojätteisiin.

⁸⁵ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja: EU:n ympäristölainsäädännön arviointi 2019; Maaraportti – SUOMI; Oheisasiakirja Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointi 2019: Eurooppa suojelee kansalaisiaan ja parantaa heidän elämänlaatuaan. SWD/2019/136 final. SWD(2019) 136 final.

Lausuntokierroksen jälkeiset muutokset hajauttavat jätehuollon vastuunjakoja ja monimutkais-tavat sääntelyä. Tästä aiheutuu ylimääräisiä sääntelykustannuksia kaikille jätehuollon toimi-joille. Lisäksi muutokset heikentävät kunnan mahdollisuuksia vastuulleen kuuluvan jätehuollon kokonaisvaltaiseen suunnitteluun ja tehokkaaseen toteuttamiseen. Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen sekajätteen kuljetuksessa ja kiinteistön haltijan täydentävän keräyksen laajentaminen biojätteeseen voivat myös paikoin vaikeuttaa erilliskeräyksen laajentamista ja kierrätysasteen nostamista: kunnan päätöksenteossa voitaisiin asettaa vastustamaan ehdotuksia erilliskeräyksen velvoite-rajoiden laajentamisesta, koska tämä lakkauttaisi alueella jätteitä kuljettavien yritysten asiakassuhteita ja voisi ainakin väliaikaisesti heikentää yritysten liiketoimintaa. Kiinteistön hal-tijan vapaaehtoisesti järjestämä täydentävä keräys ei todennäköisesti toimisi yhtä tehokkaasti kuin velvoite-rajoihin perustuva kunnan järjestämä erilliskeräys. Kaikkiaan tehdyt muutokset johtavat todennäköisesti siihen, että kierrätysasteen nostaminen vaikeutuu ja sen kustannukset nousevat.

Myös ehdotettavalla jätteenkuljetusten kilpailutusta koskevalla uudella jätelain 36 §:n 3 mo-mentilla on sääntelyn selkeyttä heikentävä vaikutus. Julkisia hankintoja säännellään ensisijai-sesti hankintalainsäädännössä. Kaikki alakohtaiset erityissäännökset hajauttavat lainsäädännön systematiikkaa ja tekevät siitä vaikeammin hallittavaa. Jätelakiin lisättävän erityissäännöksen arvioitiin kuitenkin osaltaan edistävän jätteenkuljetusten kilpailutuskäytäntöjen kehittymistä sellaisiksi, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuus niissä menestyä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteiden täytäntöönpano

Toimijakohtaisten kierrätystavoitteiden mahdollisuus

Jätedirektiivissä asetetut yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteet ovat jäsenvaltioita sitovia vel-voitteita, joita ei kuitenkaan direktiivin noudattamiseksi ole välttämätöntä sisällyttää sellaise-naan kansalliseen lainsäädäntöön. Ehdotetun sääntelyratkaisun – johon kierrätystavoitteiden li-säksi kuuluvat olennaisesti maanlaajuiset erilliskeräysvelvoitteet – lisäksi valmistelun yhtey-dessä arvioitiin mahdollisuutta kohdistaa yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteet sitovina velvol-lisuuksina yhdyskuntajätehuollon eri vastuutahoille eli kunnille, jätteen haltijoille ja tuottajille. Tällöin jätteiden erilliskeräysvelvoitteista tai muista vaatimuksista ei välttämättä olisi tarpeen säätää yksityiskohtaisesti, vaan tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien toimien valinta voitai-siin jättää suurelta osin vastuutahojen päätettäväksi. Tavoitteiden saavuttamatta jäämisestä voi-taisiin vastuutahoille määrätä sakko tai muu seuraamus. Myös EU:n komissio esitti varhaisva-roitusraportissaan (SWD(2018) 417) Suomelle harkittavaksi tällaista vaihtoehtoa kierrätyksen tehostamiseksi.

Eri vastuutahoihin kohdennettuihin kierrätystavoitteisiin tai –velvoitteisiin perustuva sääntely-malli kannustaisi vastuutahoja kehittämään olosuhteisiinsa parhaiten soveltuvat ratkaisut kier-rätyksen edistämiseksi. Vaihtoehdon toteuttamista haittaisi kuitenkin jätteitä koskevan tiedon puutteet ja jätehuollon järjestämisvastuiden hajaantuminen. Kunnille tavoitteet olisi periaat-teessa mahdollista kohdistaa myös sitovina, mutta ainakaan toistaiseksi ei ole käytettävissä tar-vittavaa alueellista ja jätelajikohtaista tietoa kuntakohtaisten tavoitteiden tai velvoitteiden mää-rittelemiseksi luotettavasti ja tasapuolisesti. Jos kunnan vastuulla olevan yhdyskuntajätteen kul-jetuksessa säilytettäisiin joko kokonaan tai osin nykyinen kaksoisjärjestelmä, kunta ei käytän-nössä saisi täyttä hallintaa jätteisiin ja tällöin oikeudellisesti sitovan kierrätystavoitteen asetta-minen kunnalle olisi kohtuutonta. Jätehuollon eri toimijoihin kohdennettujen tavoitteiden tai velvoitteiden asettamista vaikeuttaisi edelleen se, että osa asumisessa ja kunnan hallinto- ja pal-velutoiminnassa syntyvistä yhdyskuntajätteistä (pakkausjäte, keräyspaperi, sähkölaiteromu)

kuuluu tuottajavastuun piiriin ja siten tuottajien järjestämisvastuulle. Julkisten palvelujen ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätteisiin sääntelymallia olisi mahdotonta soveltaa järjestämisvastuiden hajaantuessa tuhansille eri jätteen haltijoille.

Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräysvaatimukset

Tehtyjen taustaselvitysten ja jätelakia valmistelleen työryhmän mietinnön perusteella on ilmeistä, että tiukentuvia yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa ilman jätteiden erilliskeräyksen merkittävää lisäämistä. Sama koskee pakkausjätteitä, erityisesti muovipakkausjätettä. Voimassa olevan lainsäädännön mukainen yleinen yhdyskuntajätteen erilliskeräysvaatimus ei jätetilastojen perusteella ole osoittautunut tehokkaaksi toimeksi kierrätyksen edistämiseksi, sillä kierrätysaste on viimeisen kymmenen vuoden aikana pysynyt jokseenkin samalla tasolla (kts. jakso 3.2). Vaikka toimia kierrätyksen edistämiseksi on tehty ja kierrätys on määrällisesti mitattuna lisääntynyt, samanaikaisesti yhdyskuntajätteen kokonaismäärä on lisääntynyt ja näin ollen kierrätysaste pysynyt jokseenkin samalla tasolla. Tästä syystä lakiesityksen valmistelussa päädyttiin siihen, että erilliskeräysvelvoitteista on välttämätöntä säätää nykyistä täsmällisemmin lainsäädännössä ja kohdistaa ne selkeästi eri toimijoiden vastuulle. Jätteen aluekeräysvaatimusten lisäksi velvoitteet on ulotettava koskemaan kiinteistöittäistä erilliskeräystä.

Jätteen keräyksestä aiheutuvien kustannusten ja ympäristöpäästöjen hillitsemiseksi kiinteistöittäistä erilliskeräystä koskevat vaatimukset (velvoiterajat) arvioitiin asumisessa syntyvän jätteen osalta tarkoituksenmukaisimmaksi kohdistaa tietyn kokoisiin asuinkiinteistöihin taajamissa. Valmistelun kuluessa tarkasteltiin myös mallia, jossa kaikkein pienimmät, esimerkiksi alle 500 asukkaan taajamat rajattaisiin kiinteistöittäisen erilliskeräysvelvoitteiden ulkopuolelle tai jossa velvollisuudet kohdistettaisiin vain kaikkein suurimpiin, esimerkiksi vähintään 10000 asukkaan taajamiin. Erilliskeräyksen mahdollisimman laajan kattavuuden varmistamiseksi pidettiin kuitenkin tarkoituksenmukaisena kohdistaa vaatimukset kaikkiin taajamiin kuitenkin niin, että kunnilla olisi mahdollisuus poiketa velvoiterajasta tiukempaan suuntaan (laajempi keräys), mutta tietyn laissa säädetyin edellytyksin määräaikaisesti myös lievempään suuntaan (suppeampi keräys). Valittu sääntelymalli mahdollistaisi valtakunnan tasolla mahdollisimman kunnianhimoisen, mutta samalla paikallisten olojen mukaan joustavan ja kustannustehokkaan erilliskeräyksen toteuttamisen. Jos kunnan jätehuoltomääräyksillä ei olisi mahdollista poiketa asetuksista lievempään suuntaan, tulisi asetuksen velvoiterajat asettaa nyt ehdotettua selvästi tiukemmiksi.

Asetuksella annettavien velvoiterajojen asettamista tarkasteltiin erikseen asuinkiinteistöjen sekä hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätteen haltijoiden osalta. Valmistelun aikana tehtiin laaja elinkaarilaskelmiin perustuva arvio asuinkiinteistöille asetettavista vaihtoehdoista biojätteen ja pakkausjätteiden kiinteistökohtaisen erilliskeräyksen velvoiterajoista. Tarkasteltavat erilliskeräystä koskevat vaihtoehdot olivat:

1. biojätteen sekä lasi-, metalli-, kuitu- ja muovipakkausjätteen keräys kaikilta vähintään 5 huoneiston asuinkiinteistöiltä;
2. biojätteen sekä lasi-, metalli-, kuitu- ja muovipakkausjätteen keräys kaikilta vähintään 5 huoneiston asuinkiinteistöiltä kuitenkin niin, että yli 10 000 asukkaan taajamissa biojäte kerätään kaikilta kiinteistöiltä;
3. biojätteen sekä lasi-, metalli-, kuitu- ja muovipakkausjätteen keräys kaikilta asuinkiinteistöiltä taajamissa.

Vaihtoehtojen vertailun tulokset on tiivistetty taulukkoon 3. On tärkeää huomata, että vaikutusarviointiin liittyy epävarmuustekijöitä, mistä johtuen tuloksia voidaan pitää vain suuntaa antavina. Tuloksiin vaikuttavat olennaisesti laskelmissa käytetyt oletukset mm. jätteen keräysmenetelmistä, jäteastioiden tyhjennysväleistä, lajittelutehokkuudesta, kuljetuksessa käytetyistä polttoaineista ja kierrätyksellä saatavista hyvityksistä. Näiden tekijöiden vaikutuksia kuvataan tarkemmin erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvityksessä. Laskelmissa myös oletetaan, että asuinkiinteistöjen jätteet kuljetetaan kunnan keskitetysti järjestämänä kuljetuksena, eikä esityksen mukaista mahdollisuutta sekajätteen kiinteistöittäiseen kuljetukseen ole voitu ottaa huomioon. Tulokset kuvaavat erilliskeräysvelvoitteiden vaikutuksia vain asuinkiinteistöjen osalta; muiden toimintojen osalta vastaavaa tarkastelua ei ollut mahdollista tehdä, koska tietoja erilliskeräyksestä ja jätemääristä ei ole kattavasti saatavissa jätehuoltovastuiden hajanaisuuden ja tiedonkeruujärjestelmän puutteiden vuoksi. Lisäksi on huomattava, että laskelmissa käytetyt nykytilaa kuvaavat tiedot pohjautuvat pääosin vuotta 2017 koskeviin tilastotietoihin ja muihin tietoihin.

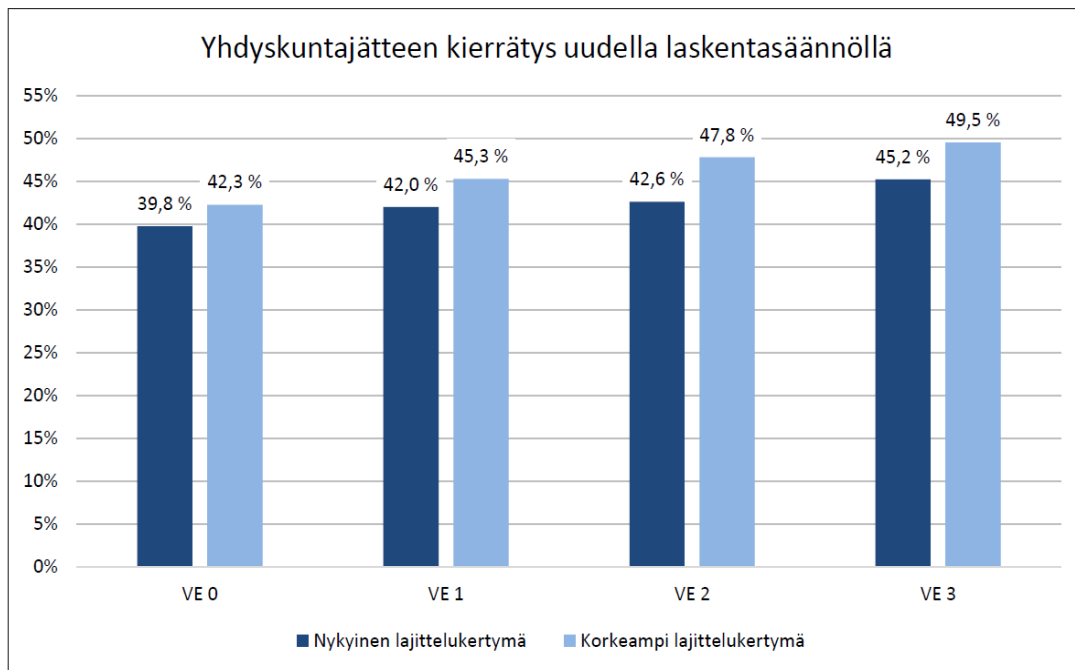
Taulukko 3. Erilliskeräysvaihtoehtojen vaikutukset. (Lähde: Erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvitys)

	Vaihtoehto 1. Pakkaus- ja biojätteen erilliskeräys kaikilta vähintään 5 huoneiston asuinkiinteistöiltä	Vaihtoehto 2. Pakkaus- ja biojätteen erilliskeräys kaikilta vähintään 5 huoneiston asuinkiinteistöiltä ja biojätteen erilliskeräys kaikilta asuinkiinteistöiltä yli 10 000 taajamissa	Vaihtoehto 3. Pakkaus- ja biojätteen erilliskeräys kaikilta asuinkiinteistöiltä taajamissa
Kierrätysasteen nousu direktiivin uusilla laskentäsäännöillä (nykyinen lajittelutehokkuus)	2,2 %-yksikköä	2,8 %-yksikköä	5,4 %-yksikköä
Kierrätysasteen nousu direktiivin uusilla laskentäsäännöillä (korkeampi lajittelutehokkuus)	5,5 %-yksikköä	8,0 %-yksikköä	9,7 %-yksikköä
Kunnille ja tuottajayhteisöille aiheutuva erilliskeräyksen ja käsittelyn kustannusten nousu nykytilaan verrattuna (yksilokeräys) (nykyinen ja korkeampi lajittelutehokkuus)	12–18 milj. €/v.	24–29 milj. €/v.	88–100 milj. €/v.
Jätteenkeräyksen ja käsittelyn nettotyöllisyysvaikutus henkilötyövuosina	130–250 htv	240–360 htv	840–1000 htv

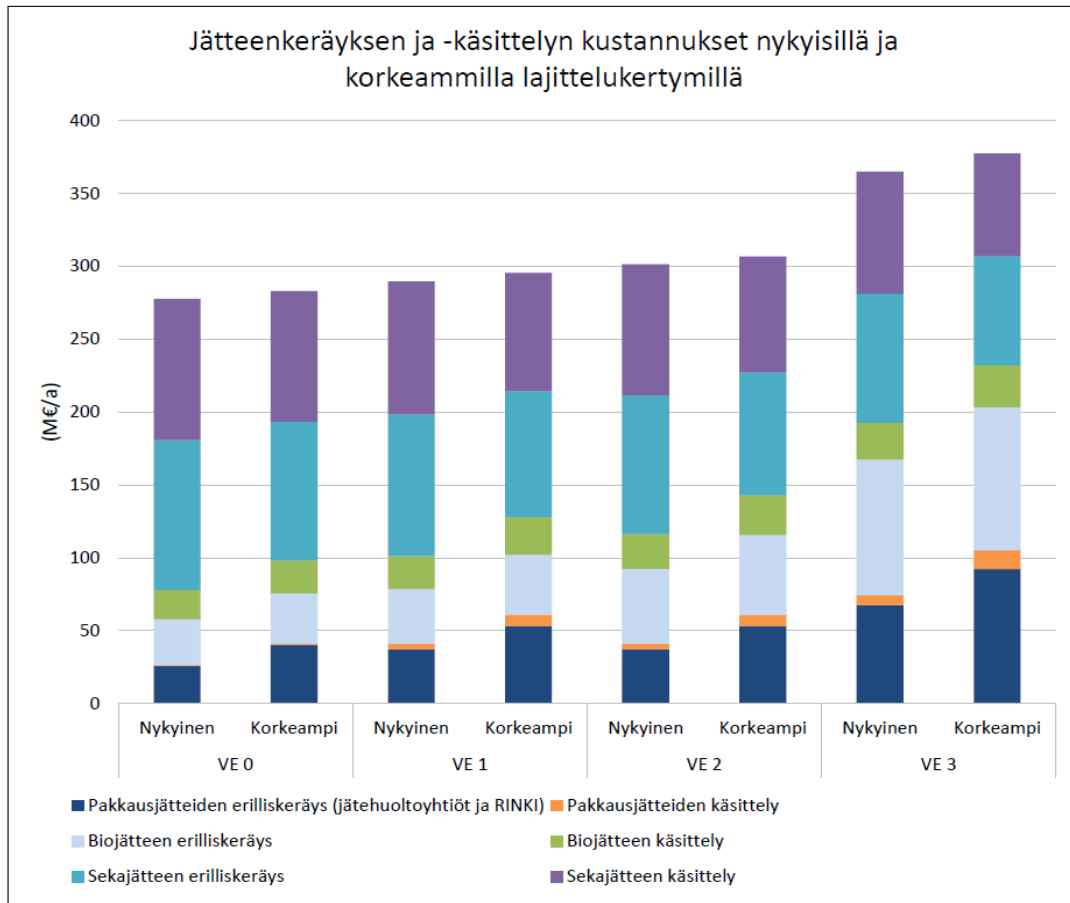
HE 40/2021 vp

(htv) (nykyinen ja korkeampi lajittelutehokkuus)			
Keräysajoneuvot: - tarvittavien keräysajoneuvojen lisäys - investointikustannukset	41 kpl 8 milj. €	92 kpl 18 milj. €	349 kpl 66 milj. €
Biojätteen käsittelykapasiteetti: - kapasiteetin lisätarve - investointikustannukset	34 400 tn/v 20–35 milj. €	49 700 tn/v 29–50 milj. €	65 700 tn/v 37–69 milj. €
Keräyksen, käsittelyn ja kierrätyksen aiheuttaman ilmaston lämpenemisvaikutuksen muutos nykytilaan verrattuna (nykyinen lajittelutehokkuus)	-27 000 t CO ₂ ekv./a	-25 000 t CO ₂ ekv./a	-16 000 t CO ₂ ekv./a
Keräyksen, käsittelyn ja kierrätyksen aiheuttaman ilmaston lämpenemisvaikutuksen muutos nykytilaan verrattuna (korkeampi lajittelutehokkuus)	-64 000 t CO ₂ ekv./a	-62 000 t CO ₂ ekv./a	-70 000 t CO ₂ ekv./a

Tarkastelun perusteella esitykseen valittiin asuinkiinteistöjä koskevaksi erilliskeräysvelvollisuudeksi vaihtoehtoa 2 vastaava ehdotus, joka velvoittaisi kunnan järjestämään biojätteen ja pakkausjätteiden erilliskeräyksen kaikille vähintään viiden huoneiston kiinteistöille kaikissa taajamissa ja lisäksi (pidemmän siirtymäajan jälkeen) yli 10 000 asukkaan taajamassa biojätteen keräyksen kaikille asuinkiinteistöille. Vaihtoehdon 1 mukaisesta erilliskeräyksestä kunnille ja tuottajille aiheutuvat lisäkustannukset olisivat noin puolet pienemmät kuin valitussa vaihtoehdossa, mutta se johtaisi oletetusta lajittelutehokkuudesta riippuen 0,6–2,5 prosenttiyksikköä pienempään kierrätysasteeseen (kuvat 1 ja 2). Vaihtoehto 3 puolestaan johtaisi lajittelutehokkuudesta riippuen noin 1,7–2,6 prosenttiyksikköä suurempiin kierrätysasteisiin, mutta noin kolminkertaiseen kunnille ja tuottajille aiheutuvien kustannusten nousuun ja lähes nelinkertaiseen keräysajoneuvojen lisäinvestointikustannuksiin valittuun vaihtoehtoon nähden, olettaen, että keräys toteutettaisiin yksilokeräyksenä. Arvioituissa vaikutuksissa kierrätysasteisiin on otettu huomioon jätedirektiivin uusien laskentasääntöjen kierrätysastetta pienentävä vaikutus.

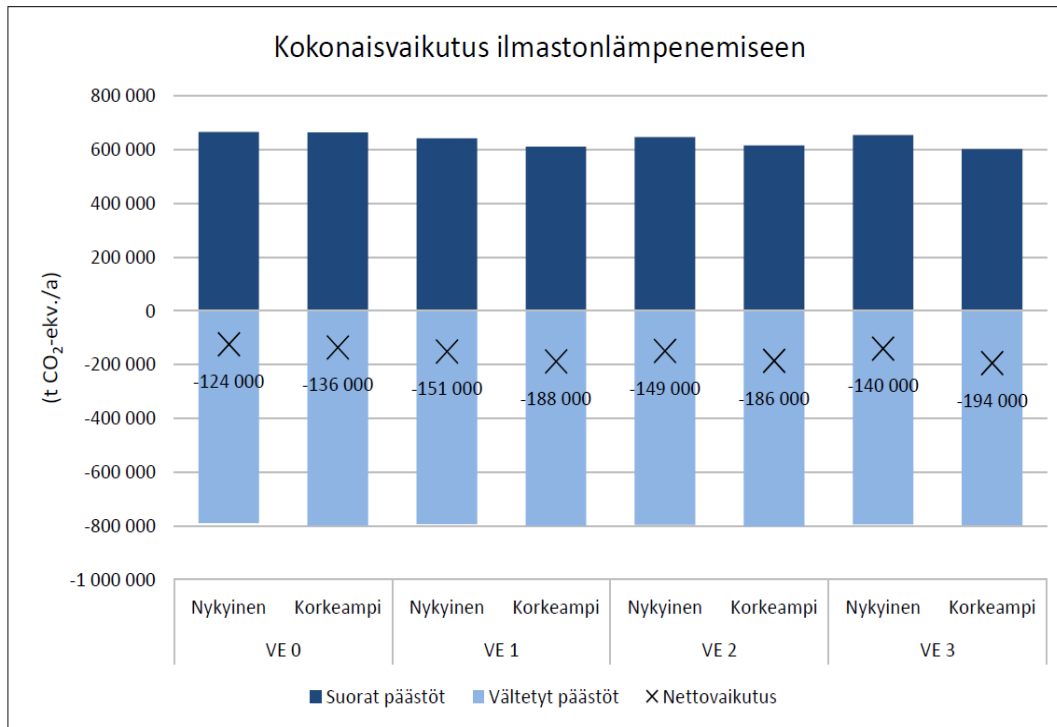

Kuva 1. Yhdyskuntajätteen kierrätysaste nykyisillä ja korkeammilla kotitalouksien lajittelukertymillä nykytilassa (VE 0) ja tarkastelluissa asuinkiinteistöjä koskevissa erilliskeräysvaihtoehdoissa (VE 1–VE 3), laskettuna jätedirektiivin mukaisilla uusilla laskentasäännöillä. (Lähde: Erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvitys)

Kuva 2. Jätteenkeräyksen ja -käsittelyn kokonaiskustannukset kunnalliselle jätehuollolle ja tuottajayhteisöille nykyisillä ja korkeammilla lajittelukertymillä nykytilassa (VE 0) ja tarkasteluissa asuinalueita koskeissa erilliskeräysvaihtoehdoissa (VE 1–VE 3) (Lähde: Erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvitys).

Tarkasteltujen vaihtoehtojen välillä ei ole olennaisia eroja keräyksen, käsittelyn ja kierrätyksen kokonaisvaikutuksissa ilmaston lämpenemiseen. Merkittävimmät ilmastohyödyt saataisiin kaikissa vaihtoehdoissa lajittelutehokkuutta kasvattamalla. Valitulla vaihtoehdolla saavutettavissa oleva ilmastohyöty olisi hieman vähäisempi kuin vaihtoehdossa 1 sekä nykyisillä että korkeammilla lajittelutehokkuuksilla (kuva 3). Vaihtoehdon 3 ilmastohyödyt olisivat nykyisellä lajittelutehokkuudella selvästi heikommat kuin vaihtoehdoissa 1 ja 2. Sen sijaan korkeammalla lajittelutehokkuudella vaihtoehdolla 3 voitaisiin saavuttaa suurimmat ilmastohyödyt, -70 000 t CO₂ekv./a, nykytilaan verrattuna. Erilliskeräyksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia ja ilmastonlämpenemisvaikutuksia voitaisiin kaikissa vaihtoehdoissa pienentää jonkin verran esimerkiksi monilokerokeräyksellä, korttelikeräyksellä ja jäteastioiden tyhjennysväliä pidentämällä.

Kuva 3. Jätteen keräyksen, käsittelyn ja kierrätyksen kokonaisvaikutukset ilmastonlämpenemiseen. (Lähde: Erilliskeräysvaihtoehtojen arviointiselvitys).

Valitun vaihtoehdon nettotyöllisyysvaikutus olisi noin 1,5 – 2-kertainen vaihtoehtoon 1 verrattuna, mutta vain noin kolmasosa vaihtoehdon 3 arvioidusta nettotyöllisyysvaikutuksesta. Erilliskeräyksen laajentamisen työllisyysvaikutusarvio on tietopuutteiden vuoksi kuitenkin ainoastaan suuntaa antava. Laskelma perustuu oletukseen jätteiden yksilokerokeräyksestä. Laajamittaisella monilokero- tai korttelikeräyksellä keräyksen työllisyysvaikutukset olisivat jonkin verran pienemmät.

Hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätteen haltijoille asetettavia velvoiterajoja ei puutteellisen tietopohjan vuoksi voitu arvioida eri vaihtoehtojen pohjalta vastaavaan tapaan kuin edellä kuvattuja asuinkiinteistöjen velvoiterajoja. Velvoiterajan asettamisen lähtökohdaksi otettiin EU:n jättesäädöspaketin täytäntöönpanoa valmistelleessa työryhmässä yleisesti hyväksytty linjaus, jonka mukaan hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätteen haltijoille tulisi asettaa erilliskeräysvelvoitteet mahdollisimman saman tasoisine kuin asuinkiinteistöille. Tällöin asetetut erilliskeräysvelvoitteet koetaan tasapuolisiksi ja oikeudenmukaisiksi. Ehdotetut velvoiterajat vastaavat keskimääräistä syntyvän jätteen määrää 5 huoneiston asuinkiinteistöissä, joissa asuu yhteensä noin 10 henkilöä (keskimääräinen asukasluku). Näiden määrien ylittyessä jätteen haltijan olisi järjestettävä erilliskeräys taajamissa sekä asema- ja yleiskaavoitetuilla palvelu-, matkailu- ja työpaikka-alueilla.

Valitut asuinkiinteistöjä ja muita jätteen haltijoita koskevat erilliskeräysvaihtoehdot vastaavat parhaiten EU:n jättesäädöspaketin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän hyväksymää linjausta, jonka mukaan tiukentuviin kierrätysasteisiin pyrittäisiin asteittain tiukentuvilla toimilla

ja siten, että ratkaisut eivät nostaisi yritysten ja kansalaisten jätehuoltokustannuksia lyhyessä ajassa kohtuuttomasti. Vaihtoehto tiukentaisi vaatimustasoa, mutta se myös antaisi toimijoille mahdollisuuden omaksua ja kehittää vähimmäisvaatimustasoa kunnianhimoisempia kierrätystä edistäviä käytäntöjä, joita välttämättä tarvitaan kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi. Lajittelun ja kierrätyksen lisääntymistä tulee seurata tiiviisti, ja ryhtyä tarvittaessa lisätoimiin kierrätyksen edistämiseksi ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Esityksen mukaan kunta voisi jätehuoltomääräyksillään laajentaa asetuksessa säädettäviä velvoiterajoja sekä laissa säädettyin edellytyksin myös poiketa niistä suppeampaan suuntaan. Vastaava poikkeamismahdollisuus katsottiin olevan tarpeen myös velvoiterajojen piiriin kuuluville hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan harjoittajille. Valmistelun aikana tarkasteltiin vaihtoehtoisia malleja järjestää velvoiterajoista poikkeamisen seuranta ja valvonta hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan osalta. Tarkastelun perusteella arvioitiin, että erillisestä ilmoitus- tai hyväksymismenettelystä valvontaviranomaisille ja toiminnanharjoittajille aiheutuva hallinnollinen taakka olisi liian suuri siitä saataviin hyötyihin nähden. Poikkeusten valvonta toteutuisi siten osana yleistä jätelain valvontaa.

Valmistelun aikana arvioitiin myös tarvetta säilyttää jätelain 41 §:n 3 momentin mukainen kiinteistön haltijan mahdollisuus järjestää erilliskerätyn pakkausjätteen kuljetus kiinteistöltä, jos tuottaja tai kunta ei sitä järjestä. Kiinteistöittäisten erilliskeräysvelvoitteiden tiukentuessa säännöksen soveltamistarve vähenee. Säännöksen soveltaminen on käytännössä johtanut vastuiden hämärtymiseen ja vaikeuttanut pakkausjätevirtojen seuranta kunnan vastuulla olevan jätteen osalta. Toisaalta on tuotu esiin, että kunta voisi ensisijaisen täydentävän keräyksen järjestämisoikeuden nojalla estää muilta toimijoilta keräyksen järjestämismahdollisuuden, vaikka se ei itse aktiivisesti toteuttaisi tai tarjoaisi palvelua kiinteistöille, jotka jäävät lakisääteisen kiinteistökohtaisen keräysvelvoitteen ulkopuolelle. Eri vaihtoehtojen tarkastelun perusteella pidettiin tarpeellisenä säilyttää kunnan ensisijainen oikeus järjestää valtioneuvoston asetuksella säädetyjä velvoiterajoja täydentävä pakkausjätteen kiinteistöittäinen erilliskeräys edellyttäen, että erilliskeräyksestä määrätään selkeästi kunnan jätehuoltomääräyksillä. Jätehuoltomääräys voitaisiin muotoilla joko sitovaksi tai kiinteistön haltijan valinnan vapautteen perustuvaksi. Jos kunta ei järjestäisi edes vapaaehtoista, jätehuoltomääräykseen ja taksaan perustuvaa erilliskeräystä, kiinteistön haltijalla olisi oikeus järjestää omalla kustannuksellaan pakkausjätteiden erilliskeräys tuottajan järjestämään vastaanottoon. Asukkaiden lajittelumahdollisuuksien parantamiseksi vastaava täydentävän keräyksen järjestämismahdollisuus arvioitiin olevan perusteltua laajentaa myös biojätteen erilliskeräykseen. Yksityisten yritysten näin keräämä biojäte tulisi toimittaa kunnan järjestämään käsittelyyn. Tulkintaristiriitojen ehkäisemiseksi lain perusteluissa korostettaisiin tarvetta kunnan jätehuoltomääräysten selkeydelle ja niiden aktiiviselle tiedottamiselle. Jätteen kuljettajan olisi ilmoitettava tiedot kiinteistöltä näin kerätyistä pakkausjätteistä ja biojätteestä kunnan jätehuoltoviranomaiselle ehdotetun 39 §:n mukaisesti.

5.2 Kunnan vastuulla olevan jätteenkuljetuksen järjestäminen

5.2.1 Kiinteän yhdyskuntajätteen kuljetus

Kunnan vastuulle kuuluvan kiinteän yhdyskuntajätteen (sekalainen yhdyskuntajäte sekä biojäte, pakkausjäte, pienmetallijäte ja muut mahdolliset kunnan vastuulle kuuluvat erilliskerättävät jätelajit) kiinteistöittäisen kuljetuksen järjestämisen päävaihtoehtoina tarkasteltiin nykyisen jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmän säilyttämistä ja sen lakkauttamista. Kaksoisjärjestelmän lakkauttaminen tarkoittaisi, että kunta järjestäisi asumisessa syntyvän jätteen ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän kiinteän yhdyskuntajätteen kiinteistöittäisen kuljetuksen keskitetysti. Käytännössä kunnat hankkisivat jätteenkuljetuspalvelut yrityksiltä hankintalain mukai-

HE 40/2021 vp

sesti. Niissä kunnissa, joiden alueella on nykyisin käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, olisi siirryttävä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Säätelyvaihtoehtojen tarkempi vertailu on esitetty EU:n jättesäädöspaketin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietinnön luvussa 6 ja liitteessä 2.

Lausunnoille lähetetyssä lakiesitysluonnoksessa ehdotettiin päävaihtoehtojen vertailun perusteella jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmästä luopumista ja siirtymistä kunnan järjestämään kuljetukseen kiinteän yhdyskuntajätteen osalta. Viimeisteltäessä lakiesitystä lausuntopalautteen pohjalta selvisi, että poliittisesti hyväksyttävää ratkaisua ei ole mahdollista saavuttaa kummankaan edellä kuvatun päävaihtoehdon mukaisesti. Siksi jatkovalmistelussa arvioitavaksi otettiin myös erilaisia päävaihtoehtojen yhdistelmiä, joissa kuljetusjärjestelmä vaihtelisi kuljetettavan jätelajin tai erilliskeräyksen velvoiterajojen soveltamisalueen mukaan. Seuraavassa verrataan ensin päävaihtoehtoja, jonka jälkeen tarkastellaan jatkovalmistelussa arvioitujen yhdistelmämallien erityispiirteitä. Yhteenvedo päävaihtoehtojen vertailusta on taulukossa 4.

Taulukko 4. Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusjärjestelmän päävaihtoehtojen vertailu.

Arviointikriteeri	VE 1. Kunnan järjestämä kuljetus + kunnan ja tuottajan yhteistoimintavelvoite pakkausjätteen keräyksessä	VE 2. Kaksoisjärjestelmä kuljetuksissa + kunnan ja tuottajan yhteistoimintavelvoite pakkausjätteen keräyksessä
Kierrätystavoitteiden saavuttaminen	Parempi kuin VE 2	Huonompi kuin VE 1
Jätevirtojen hallinta ja ohjaus	Kunta voi suunnitella ja kehittää vastuulleen kuuluvien jätteiden jätehuollon sekä hallita ja ohjata kotitalous- ja kuntakiinteistöiltä kerättäviä jätevirtoja kokonaisuutena.	Jätteen kuljetuksen tilaamisen ollessa yksittäisen kotitalous- ja kuntakiinteistön vastuulla kunta ei voi hallita ja ohjata kiinteistöiltä kerättäviä jätevirtoja kokonaisuutena, koska jätteitä kerää useampi yritys; vaikeuttaa kunnan vastuulle kuuluvien jätteiden jätehuollon suunnittelua ja kehittämistä.
Keräysmenetelmät ja logistiikka	Kuljetus kotitalous- ja kuntakiinteistöiltä voidaan suunnitella ja toteuttaa tehokkaina kokonaisuuksina. Kilpailutusten kautta voidaan hyödyntää kattavasti uusia keräysmenetelmiä (kortteli-, monilokero- ja yhteiskeräys).	Samalla alueella toimivien useiden kuljetusyritysten päällekkäiset kuljetusreitit heikentävät keräyslogistiikan tehokkuutta. Uusia keräysmenetelmiä on vaikea/mahdoton toteuttaa kattavasti kiinteistön haltijoita ja jätteenkuljettajia velvoittavina vaatimuksina.
Hintaohjaus	Kunta on velvollinen ottamaan käyttöön lajitteluun ja sekajätteen vähentämiseen kannustavat jättemaksut.	Vaihtelee kuljetusyrittäjittäin. Kunta määrää vain käsittelyä koskevan osan kiinteistön jätemaksusta ja tätä koskevan kannustavan hinnoittelun päättymistä asiakkaalle on vaikea varmistaa.
Kuljetusjärjestelmäpäätöksiin liittyvä säätelytaakka	Kaksoisjärjestelmän poistumisen myötä ei enää tarveta kunnan päätöksentekoon → ei tästä aiheuta	Säätelytaakka merkittävä: päätöksenteko voi johtaa (ja on monilla alueilla johtanut) vuosien päätös- ja valitusprosesseihin, mikä aiheut-

Arviointikriteeri	VE 1. Kunnan järjestämä kuljetus + kunnan ja tuottajan yhteistoimintavelvoite pakkausjätteen keräyksessä	VE 2. Kaksoisjärjestelmä kuljetuksissa + kunnan ja tuottajan yhteistoimintavelvoite pakkausjätteen keräyksessä
	tuvaa riitaista päätöksentekoa valituksineen → voidaan keskittyä jätehuollon kehittämiseen	taa riitaisuutta ja epävakautta toimintaympäristöön, heikentää yhteistyötä ja vie resursseja jätehuollon kehittämisestä.
Vaikutukset kotitalouksiin	Kunta järjestää jätehuollon; asukkaalle vaivaton palvelu, varma saatavuus kaikkina aikoina ja kaikissa olosuhteissa. Ei saa itse valita/kilpailuttaa kuljettajaa jätteelleen; jos tyytymätön palveluun, ei voi vaihtaa kuljettajaa. Tasapuolinen hinta kaikille; usein edullisempi kuin VE 2, mutta poikkeuksia on. Yhden luukun palvelu kunnalta: neuvonta, asiakaspalvelu, laskutus, reklamaatiot.	Asukas tilaa kuljetuksen itse; tilaamisen/kilpailuttamisen vaiva, yksittäisen asukkaan heikko kilpailutusvoima; jos tyytymätön palveluun, voi vaihtaa kuljettajaa; joillakin alueilla palvelua tarjoaa käytännössä vain yksi yritys; palvelun laadun ja hinnan kohtuullisuuden varmistaminen vaikeaa. Hinnat eivät välttämättä tasapuolisia, vaan vaihtelevat asiakkaittain; usein kalliimpi kuin VE 1, mutta poikkeuksia on. Neuvonta, asiakaspalvelu, laskutus, reklamaatiot osittain kunnalta, osittain kuljetusyrittäjältä.
Vaikutukset yrityksiin (vaikutus joka tapauksessa vähäinen verrattuna erilliskeräyksen lisääntymisestä aiheutuvaan markkinan kasvuun)	Kuljetusyritys menettää suoran asiakaspinnan kotitalous- ja kuntakiinteistöihin niillä alueilla, joilla nykyisin käytössä kaksoisjärjestelmä; yritys voi tarjota palveluja kunnalle tarjouskilpailun kautta. Kunnan asianmukaisella kilpailuttamisella voidaan varmistaa yritysten tasapuolisia kilpailuedellytyksiä, ja helpottaa uusien yritysten pääsyä markkinoille. Kunnan jätelaitos hoitaa urakoitsijan puolesta mm. neuvonnan, laskutuksen ja perinnän, ajolistat; raportointi viranomaisille hoituu urakkaseurannan kautta; urakoitsijalle varma korvaus työstään. Hallinnollista taakkaa tarjouskilpailuihin osallistumisesta ja hankintamenettelyjen opettelemisesta; toiminnan vakiintuessa taakka pienenee.	Yritys voi tarjota palveluja suoraan kotitalous- ja kuntakiinteistöille; velvollinen kuitenkin toimittamaan jätteen kunnan määräämään paikkaan. Yritys joutuu hoitamaan laskutuksen, perinnät, raportoinnin viranomaisille ja käsittelymaksujen tilitykset kunnalle.
Kuljetusten seuranta ja valvonta (kiinteistöjen liittyminen, erillis-	Seuranta ja valvonta hoituvat tehokkaasti kilpailutettujen kuljetusurakoiden operatiivisen seurannan pohjalta ilman merkittäviä lisäresurssitarpeita.	Seuranta ja valvonta vaikeaa ja vaatii tuekseen yksityiskohtaisempaa sääntelyä kuin VE 1. Lukuisien kuljetusyrittäjien raportointien tietojen tarkistaminen ja vieminen

Arviointikriteeri	VE 1. Kunnan järjestämä kuljetus + kunnan ja tuottajan yhteistoimintavelvoite pakkausjätteen keräyksessä	VE 2. Kaksoisjärjestelmä kuljetuksissa + kunnan ja tuottajan yhteistoimintavelvoite pakkausjätteen keräyksessä
keräysvelvollisuuksien noudattaminen, toimintupaikka)		rekisteriin, seuranta rekisterin avulla, täydennyspyynnöt puutteellisiin raportteihin, puuttuminen raportointivelvollisuuksien laiminlyönteihin hallintopakolla. Tietojen kokoaminen ja analysointi sekä laiminlyönteihin puuttuminen työstä ja hidasta. Tarvittavia resursseja seurantaan ja valvontaan ei kunnissa nykyisin ole.
Resurssien tarve kunnassa (ml. sen jätelaitoksessa) ja ely-keskuksessa	Kaksoisjärjestelmän poistumisen myötä ei resurssitarvetta kuljetusjärjestelmäpäätösten valmisteluun ja oikeusprosesseihin. Kuljetusten kilpailuttaminen ja urakkasopimusten laatiminen vaativat resursseja kunnassa/kunnan jätelaitoksissa; tästä aiheutuvat kustannukset voidaan sisällyttää kunnan jätemaksuun. Hankintamennettelyt yleisesti kunnille tuttuja, mutta jätteenkuljetuspalvelujen hankintojen alkuvaiheessa vaatii opettelua ennen kuin toiminta vaikiintuu.	Kuljetusjärjestelmää koskeva päätöksenteko valitusprosesseineen voi työllistää viranomaisia merkittävästi vuosia. Kuljetusten laillisuuden varmistaminen vaatisi raportointivelvollisuuksien tiukentamista ja laiminlyöntien ankarampaa sanktioimista sekä huomattavasti lisää viranomaisresursseja kunnissa/ely-keskuksissa; näilläkin toimin lopputuloks ei olisi sama kuin VE 1:ssä.
Jätedirektiivin edellyttämän pakkausten tuottajan kustannusvastuun toteuttaminen	Voidaan toteuttaa pakkausten tuottajan ja kunnan yhteistoimintavelvoitteen pohjalta: kunta kerää pakkausjätteen kiinteistöltä, tuottaja korvaa keräyskustannuksia kunnalle, kunta hyvittää asukkaalle jätemaksuissa.	Tuottajan ja kunnan yhteistoimintavelvoite erittäin vaikea saada toimivaksi. Uskottavan ja tasapuolisen kustannusten korvausmekanismin luominen edellyttäisi monimutkaisia ja työläitä raportointi- ja seurantamenettelyjä tuottajien, kunnan ja jätteitä kiinteistöiltä kuljettavien yritysten välille. Tällaiset järjestelyt lisääisivät hallinnollista taakkaa ja olisivat alttiita riidoille.

Päävaihtoehtojen vertailu

Eri kuljetusjärjestelmien vaikutuksia yritysten – ja erityisesti pk-yritysten – liiketoimintamahdollisuuksiin on vaikea vertailla yleisellä tasolla luotettavasti, kuten edellä jaksossa 4.2.5 on todettu. Kunnallisessa jätehuollossa kaksoisjärjestelmän lakkaaminen vaikuttaisi yritysten liiketoimintaedellytyksiin kokonaisuutena arvioiden verrattain vähän, mutta yksittäisten kuljetusyritysten kannalta vaikutus voisi olla merkittävä. Kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen

alueella toimivien ja pääosin kunnan vastuulla olevia jätteitä kuljettavien yritysten toimintaympäristö muuttuisi merkittävästi, koska ne eivät voisi enää tarjota palveluja suoraan asuinkiinteistöille ja kuntien organisaatioille, vaan niiden tulisi osallistua kunnan järjestämiin tarjouskilpailuihin. Kilpailutusten vuoksi näiden yritysten toiminta muuttuisi nykyistä lyhytjänteisemmäksi, koska varmuutta urakoiden saamisesta tai jatkumisesta seuraavalla kilpailutuskaudella ei olisi.

Muutoksen vaikutukset yritykseen vaihtelisivat monista eri tekijöistä riippuen: joidenkin yritysten toimintaedellytykset paranisivat, toisten heikentyisivät. Haitallisten vaikutusten arvioidaan kohdistuvan todennäköisesti tuntuvimmin haja-asutusalueella toimiviin pieniin yrityksiin. Urakkakilpailun hävittyään niiden voisi olla vaikea löytää muuta asiakaskuntaa siinä määrin, että toiminta säilyisi liiketaloudellisesti kannattavana. Tämä voisi paikoin myös heikentää väliaikaisesti alueen yrityksille ja julkiselle sektorille tarjolla olevien jätteen keräys- ja käsittelypalvelujen saatavuutta. Toisaalta kunnan kilpailuttamien jätteenkuljetusurakoiden lisääntyminen parantaisi kilpailutuksessa menestyvien yritysten liiketoimintaedellytyksiä. Erityisesti pk-yrityksille voi olla etua siitä, että kunta on luotettava sopimus- ja yhteistyökumppani, joka varmuudella maksaa urakointikorvaukset sopimuksen mukaisesti sekä myös hoitaa hallinnollista taakkaa aiheuttavia tehtäviä, kuten neuvonnan, laskutuksen, perinnän ja ajolistojen laadinnan.

Kuljetusjärjestelmistä saatujen kokemusten mukaan molemmissa järjestelmissä voidaan päätyä tilanteeseen, jossa kilpailu ei toimi häiriöttömästi. Tehtyjen selvitysten ja kilpailutuksista saatujen tietojen perusteella voidaan kuitenkin arvioida, että kuljetusyritysten liiketoimintamahdollisuuksien kehittäminen onnistuu parhaiten kehittämällä kuntien kilpailutuksia. Kilpailutusten laatuun voidaan vaikuttaa sääntelyllä ja koulutuksella. Kunnan keskitetty kilpailutus onkin yleisesti ottaen jätealan yritystoiminnan kannalta parempi vaihtoehto kuin kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus.

Kuljetuksen kaksoisjärjestelmän lakkauttaminen poistaisi kunnan mahdollisuuden päättää jätelaissa säädettyjen edellytysten mukaisesti vastuulleen kuuluvan jätteenkuljetuksen järjestämistavasta. Vaikka jätahuollon järjestäminen on molemmissa järjestelmissä kunnan vastuulla ja kuljetusjärjestelmäpäätöksessä on kysymys vain siitä, miten jätteenkuljetus kiinteistöiltä kunnan määräämään paikkaan toteutetaan, muutos saatetaan kokea kunnan itsehallinnon ja kuntademokratian heikennyksenä. Jätteenkuljetuksen järjestäminen on kuitenkin lähtökohtaisesti kunnalle kuuluva julkinen hallintotehtävä, joka on voitu siirtää kiinteistön haltijalle vain laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Näin ollen jätteenkuljetuksesta päättäminen ei ole kuntademokratian ydinaluetta.

Kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtyminen mahdollistaisi kiinteistöittäisen kuljetuksen suunnittelun kokonaisuutena. Tämä saattaisi hillitä jätteiden erilliskeräyksen ja kuljetuksen lisääntymisestä aiheutuvia kustannuksia ja vähentää siitä aiheutuvia päästöjä. Kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa jätteenkuljetuksen tilaaminen on yksittäisen kotitalous- tai kuntakiinteistön vastuulla eikä kunta voi hallita ja ohjata kiinteistöiltä kerättäviä jätevirtoja yhtä tehokkaasti kuin kunnan järjestämässä kuljetuksessa, mikä vaikeuttaa kunnan vastuulle kuuluvan jätahuollon suunnittelua ja kehittämistä.

Kunnissa, joissa on nyt kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtyminen lisäisi varsinkin alkuvaiheessa resurssien tarvetta, sillä kunnan olisi kilpailutettava jätteenkuljetukset ja tehtävä urakkasopimukset kuljettajien kanssa. Kilpailutuksen opettelu veisi varsinkin alkuvaiheessa kuntien resursseja. Toisaalta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtyminen vähentäisi yksittäisten kiinteistön haltijoiden jätteenkuljetusten kilpailuttamisesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa sekä säästäisi jätahuollon seurantaan ja valvontaan tarvittavia viranomaisresursseja, kun jätteenkuljetusten seuranta ja valvonta

toteutuisivat tehokkaasti kilpailutettujen kuljetusurakoiden operatiivisen seurannan pohjalta ilman merkittäviä lisäresurssitarpeita.

Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen edellyttäisi erityisiä toimia jätelain säännösten noudattamisen varmistamiseksi kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa. Kaksoisjärjestelmän säilyttämisen osalta tarkasteltiin jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuuksien tiukentamista ja niiden laiminlyömisestä sääntämistä rangaistavaksi. Lisäksi tarkasteltiin mahdollisuutta täsmentää kunnan velvoitetta seurata ja valvoa kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta. Tarkastellut lainsäädännön muutokset johtaisivat yrityksiin kohdistuvan hallinnollisen taakan sekä kunnan jätehuoltoviranomaisen ja valvontaviranomaisten (kunnan ympäristönsuojeluviranomainen sekä ELY-keskus) resurssitarpeen lisääntymiseen niillä alueilla, joilla on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Kunnan jätehuoltoviranomaisen lisääntyvä resurssitarve nostaisi asiakkaiden jätemaksuja. Valvontaviranomaisten resurssitarve jouduttaisiin kattamaan verovaroin. Edellä mainituilla lainsäädännön muutoksilla ei silti voitaisi täysin varmistaa jätelainsäädännön noudattamista kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa.

Eri kuljetusjärjestelmien vaikutuksesta jätteiden lajittelun ja kierrätyksen tehokkuuteen ei ole kattavaa tietoa. Molemmassa järjestelmissä on alueita, joilla päästään korkeisiin kierrätysasteisiin ja toisaalta myös alueita, jolla kierrätys on keskimääräistä vähäisempää. Kuntien jätelaitosten tunnuslukuihin perustuvien biojätteen erilliskeräystä koskevien tietojen perusteella on kuitenkin havaittu, että kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa biojätettä on kerätty selvästi enemmän kuin kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa. Eron on arvioitu johtuvan siitä, että kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa osa kiinteistöistä ei ole liittynyt biojätteen erilliskeräykseen. Tähän perustuen voidaan arvioida, että kunnan järjestämään kiinteän jätteenkuljetukseen siirtyminen lisäisi kiinteistöjen liittymistä jätteiden erilliskeräykseen ja siten parantaisi jätteiden saantoja.

Järjestettyyn jätteenkuljetukseen liittymättömistä kiinteistöistä ei ole kattavaa valtakunnallista tietoa, mutta asiaa on arvioitu joillain alueilla kuljetusjärjestelmäpäätösten valmistelun yhteydessä. Tehtyjen arvioiden mukaan jätteenkuljetukseen liittymättömien kiinteistöjen osuus voi kiinteistön haltijan järjestämään kuljetukseen kuuluvilla alueilla olla jopa yli 20 prosenttia kiinteistöistä. Liittymistiedot antanevat kuitenkin jossain määrin harhaanjohtavan kuvan jätehuollosta ja sen kustannuksista kyseisillä alueilla. Osa liittymättömistä kiinteistöistä on esimerkiksi vapaa-ajan asuntoja, joista jätteet kuljetetaan joko alueellisiin keräyspisteisiin tai vakituisen asunnon jätehuoltoon.

Erilliskeräysvelvollisuuksien tiukentuessa kaksoisjärjestelmän säilyttäminen vaikeuttaisi kiinteistöittäisen erilliskeräyksen ja jätteiden lajitteluun kannustavien maksujen toteuttamista. Tämä heikentäisi mahdollisuuksia kierrätystavoitteiden saavuttamiseen ja saattaisi lisätä erilliskeräyksen kustannuksia ja ympäristöhaittoja. Esimerkiksi uusia keräysmenetelmiä (korttelikeräys, monilokero- ja yhteiskeräys) olisi kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa vaikea ja osin mahdotonta toteuttaa kattavasti kiinteistön haltijoita ja jätteen kuljettajia velvoittavina vaatimuksina. Myöskään hintaohjausta ei voitaisi toteuttaa kattavasti ja asukkaille tasapuolisesti, sillä kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa kunta määrää vain käsittelyä koskevan osan kiinteistön jätemaksusta ja tätä koskevan kannustavan hinnoittelun päätymistä asiakkaalle on vaikea varmistaa, jos kunta perii käsittelymaksun jätteen kuljettajalta.

Kaksoisjärjestelmä vaikeuttaisi jätedirektiivin edellyttämän pakkausten tuottajan kustannusvastuun tasapuolista täytäntöönpanoa suhteessa eri kuljetusjärjestelmien alueilla sijaitseviin kiinteistön haltijoihin ja asukkaisiin. Ehdotetussa yhteistoimintamallissa kunnat ja pakkausten tuottajat velvoitettaisiin järjestämään pakkausjätteen erilliskeräys yhteistoiminnassa ja sopimaan tuottajien kunnille maksamista korvauksista. Korvaukset alentaisivat suoraan ja läpinäkyvästi

kiinteistöjen ja asukkaiden jätemaksuja. Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen alueella olisi tuottajan maksamille keräys- ja kuljetuskorvauksille luotava erillinen maksumekanismi, jonka kautta varmistettaisiin korvauksen päätyminen kiinteistön haltijoiden ja asukkaiden eduksi. Erillinen maksumekanismi olisi hallinnollisesti raskas ja altis riidoille. Näistä syistä pakkausten tuottajien ja kunnan yhteistoimintamallin ei arvioida olevan toteuttamiskelpoinen tilanteessa, jossa jätteenkuljetusten kaksoisjärjestelmä säilyy pakkausjätteiden osalta. Kaksoisjärjestelmän säilyessä lain valmistelun lähtökohdaksi tulisikin ottaa siirtyminen pakkausjätteiden jätehuollossa täyteen tuottajavastuuseen. Tämä tarkoittaisi sitä, että pakkausjätteet irrotettaisiin kokonaan kunnan järjestämästä jätehuollosta ja pakkausten tuottajat vastaisivat yksin pakkausjätteen jätehuollosta alkaen sen erilliskeräyksestä kiinteistöiltä (jäljempänä jaksossa 5.3 kuvattu päävaihtoehto 2).

Edellä kuvatun perusteella kaksoisjärjestelmän ja erityisesti kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen säilyttämisen kiinteiden yhdyskuntajätteiden (biojäte, muut kierrätettävät jätelajit ja sekalainen yhdyskuntajäte) kuljetuksessa arvioidaan olevan huono ratkaisu. Kaksoisjärjestelmä heikentäisi merkittävästi kunnan jätehuoltojärjestelmän kykyä vastata kiertotaloushaasteeseen (kierrätystavoitteet) sekä muuttaisi ehdotetun kunnan ja pakkausten tuottajan yhteistoimintaan perustuvan tuottajavastuumallin toteuttamiskelvottomaksi. Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen laissa johtaisi käytännössä tarpeeseen uudistaa yhdyskuntajätehuollon päävastuunjakoa niin, että pakkausten tuottajien vastuuta jätehuollosta kasvatettaisiin merkittävästi ja kunnan vastuuta vastaavasti pienennettäisiin. Kyseessä olisi suuri muutos, jonka valmistelu ja vaikutusten arviointi vaatisi runsaasti aikaa. Lisäksi kuljetusten kaksoisjärjestelmän ongelmat säilyisivät tässä vaihtoehdossa edelleen muun kuin pakkausjätteen jätehuollon osalta.

Edellä mainituista syistä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen poistamisen arviointiin olevan toteuttamiskelpoisin ratkaisu, jolla voitaisiin turvata kunnan vastuulla olevien kiinteiden yhdyskuntajätteiden jätehuollon järjestäminen lain tavoitteiden mukaisesti. Näillä perusteilla ehdotus kaksoisjärjestelmän poistamisesta kiinteän yhdyskuntajätteen kuljetuksissa sisällytettiin lausunnoille lähetettyyn hallituksen esitysluonnokseen. Ehdotuksesta saatu lausuntopalaute oli runsas ja voimakkaan kaksijakoinen (kts. jakso 6.5).

Päävaihtoehtojen yhdistelmämallien tarkastelu

Koska lakiesityksen viimeistelyn aikana käydyissä poliittisissa neuvotteluissa ei saavutettu ratkaisua kummankaan päävaihdon mukaisesti, arvioitavaksi otettiin erilaisia päävaihtoehtojen yhdistelmiä, joissa kunnan järjestämän kuljetuksen ja kaksoisjärjestelmän alueet määräytyisivät esimerkiksi kuljetettavan jätelajin tai erilliskeräyksen velvoiterajojen soveltamisalueen mukaan. Neuvotteluissa lähtökohdaksi oli, että nykyistä kaksoisjärjestelmää ei voi toteuttamiskelpoisella tavalla yhdistää kasvavaan jätteiden erilliskeräykseen eikä ehdotettuun pakkausjätehuollon yhteistoimintamalliin, koska kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa ei voida varmistua tuottajan maksamien korvausten ohjautumista kiinteistön haltijan hyväksi. Näin ollen vähintäänkin pakkausjätteiden kuljetus tulisi siirtää keskitetysti kunnalle tai vaihtoehtoisesti tulisi siirtyä tuottajan järjestämään pakkausten erilliskeräykseen.

Kuljetusjärjestelmän osalta neuvotteluissa oli esillä useita eri rajausvaihtoehtoja, joista tarkimpaan tarkasteluun valikoituivat toimeenpanokelpoisimmiksi arvioidut mallit, joissa mahdollisuus kiinteistön haltijan järjestämään kuljetukseen säilyisi sekalaisen yhdyskuntajätteen osalta joko koko maassa (malli A) tai alueilla, joilla kunta ei järjestä velvoiterajojen mukaista jätteen erilliskeräystä (malli B). Lisäksi tarkasteltiin yhdistelmämallia A täydennettynä siten, että sekalaisen yhdyskuntajätteen lisäksi myös biojäte jäisi kaksoisjärjestelmään (malli C).

Kaikki tarkasteluun valitut yhdistelmämallit mahdollistaisivat pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämisen tuottajien ja kuntien yhteistoimintavelvollisuuteen perustuen. Kunta kilpailuttaisi erilliskerättävän pakkausjätteen kuljetukset ja näin ollen tuottajan korvaukset kunnille voitaisiin ohjata suoraan ja materiaalikohtaisesti jätemaksujen alentamiseen.

Kaikkien yhdistelmämallien keskeiseksi ongelmaksi verrattuna kunnan järjestämään kuljetukseen arvioitiin se, että ne monimutkaistaisivat jätehuollon järjestämistä koskevaa vastuunjakoa eikä tavoite sääntelyn selkeyttämisestä ja jätehuollon toimivuuden parantamisesta siten toteutuisi täysimääräisesti. Yhdistelmämallit eivät myöskään mahdollistaisi kunnan vastuulle kuuluvien jätevirtojen hallintaa ja ohjaamista kokonaisuutena. Ne esimerkiksi heikentäisivät merkittävästi kunnan mahdollisuuksia soveltaa lajitteluun kannustavaa jätetaksaa eikä tällaista sitovaa velvoitetta voitaisi kunnalle jätelaissa asettaa. Sekajätteen (ja biojätteen) ollessa kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa kunta voisi soveltaa kannustavaa jätetaksaa vain kyseisten jätteiden käsittelymaksun osuuteen. Kuljetuksen osuus määräytyisi markkinaehtoisesti ja voisi vaihdella paljon asiakkaittain. Jos kunta perisi jätteen käsittelymaksun jätteen kuljettajalta ja tämä sen edelleen asiakkaalta, ei kunta pystyisi varmistamaan hintaohjauksen päätymistä asiakkaalta perittyihin maksuihin.

Jätteenkuljetusmallien vertailussa painotettiin sitä, että sääntelyn tulisi tukea erilliskeräyksen nopeaa tehostamista biojätteen, pienmetallijätteen ja pakkausjätteen osalta. Sääntelyn tulisi myös mahdollistaa erilliskeräyksen laajentaminen vaiheittain pienempiin kiinteistöihin sekä esimerkiksi muun muovijätteen keräys yhdessä pakkausjätteen kanssa. On todennäköistä, että kierätysasteen nostamiseksi erilliskeräystä joudutaan laajentamaan jo muutaman vuoden kuluttua merkittävästi nyt esitettävästä tasosta. Erilliskeräystä voidaan tehokkaimmin edistää, jos kunnalla on mahdollisuus ohjata kaikkia vastuulleen kuuluvia erilliskerättäviä jätevirtoja ja varmistaa kaikkien kiinteistöjen liittyminen erilliskeräykseen, eli kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Yhdistelmämallissa tämä ei toteudu parhaalla mahdollisella tavalla.

Yhdyskuntajätteestä noin kolmannes on biojätettä ja sen erilliskeräyksen lisääminen on olennaista yhdyskuntajätteen kierrätysasteen nostamiseksi. Mallissa C biojäte jäisi kaksoisjärjestelmään. Biojätteen kuljetuksen jäädessä kiinteistön haltijan järjestettäväksi olisi käytännössä mahdotonta varmistaa, että biojätteen lajitteluvelvoitetta noudatetaan kattavasti. Biojätteen erilliskeräysvelvoitteiden noudattamisen varmistamiseksi viranomaisten seurantaa ja valvontaa pitäisi tehdä paljon, mihin ei käytännössä kuitenkaan ole kunnissa resursseja. Biojätteen saanto jäisi näin ollen selvästi pienemmäksi kuin kunnan järjestämässä kuljetuksessa, jossa kiinteistöjen liittyminen biojätteen keräykseen tapahtuu palvelun järjestämisen yhteydessä. Näillä perusteilla malli C arvioitiin malleja A ja B selvästi huonommaksi erilliskeräyksen tehostamismahdollisuuksien näkökulmasta.

Mallien A ja B ongelmana on mm. se, että kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueilla keräysvastuiden hajaantuminen estäisi biojätteen ja sekajätteen keräyksen yhdellä kertaa kaksilokeroajoneuvoilla. Tämä on varsinkin pienillä kiinteistöillä arvioitu olevan usein asiakasystävällinen ja kustannustehokas tapa kerätä näitä jätteitä – kustannustehokkuus kuitenkin riippuu monesta eri tekijästä eikä toteudu kaikissa olosuhteissa. Kuitenkin noin 70 % asukkaista on jo nyt biojätteen osalta kunnan järjestämän keräyksen piirissä ja näillä alueilla voidaan kaksilokeroakeräystä ottaa käyttöön ja kehittää niihin liittyviä käytäntöjä. Alueilla, joilla sekajäte on kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa, kunta voisi järjestää biojätteen keräystä tavanomaisen yksilokeroakeräyksen sijasta tarvittaessa myös muilla tavoin, esimerkiksi korttelikeräyksenä tai tavanomaista jäteautoa pienemmällä ajokalustolla toteutettuna keräyksenä.

Molemmat mallit A ja B voivat johtaa erilliskeräysvelvoitteiden laajentamisen vastustamiseen kunnan jätehuoltomääräysten valmistelun yhteydessä. Mallissa A kiinteistön haltijan järjestämää kuljetusta puolustavat tahot vastustaisivat lajittelun ja erilliskeräyksen kehittämistä koko kunnan alueella, koska mitä enemmän jätteitä lajitellaan ja erilliskerätään, sitä vähemmän on liiketoimintaa kiinteistön haltijan järjestämässä sekajätteen kuljetuksessa. Mallissa B samat tahot vastustaisivat velvoiterajan tiukentamista, koska se tarkoittaisi uusien alueiden siirtymistä kunnan keskitettyyn kilpailutukseen. Malli B tarkoittaisi lisäksi sitä, että saman alueen taajamissa ja haja-asutusalueilla voisi sekajätteen osalta olla käytössä eri kuljetusjärjestelmä: kunnan kilpailuttama kuljettaja keräisi sekajätteen vain taajamista, ja taajamien välissä olevilla haja-asutusalueilla kiinteistön haltija tilaisi kuljetuksen. Tämä vaikeuttaisi järkevien kuljetusurakoiden muodostamista kunnan kilpailutuksissa. Järjestelmä olisi myös asukkaiden näkökulmasta hämmäntävä ja sekava, varsinkin kun kuljetusjärjestelmien maantieteelliset rajat muuttuisivat erilliskeräyksen velvoiterajojen ja taajamarajausten muuttumisen mukana.

Edellä kuvattujen jätehuollon suunnitteluun, kehittämiseen ja järjestämiseen liittyvien ongelmien lisäksi kaksoisjärjestelmän säilyttäminen sekajätteen kuljetuksessa tarkoittaisi sitä, että monissa kunnissa kiistely valittavasta kuljetusjärjestelmästä jatkuisi eikä tähän liittyvistä sääntelykustannuksista päästäisi eroon. Merkittävä osa viranomaisten ja muiden jätealan toimijoiden resursseista kuluisi edelleen kuljetusjärjestelmäpäätösten valmisteluun ja päätöksistä seuraaviin valitusprosesseihin hallinto-oikeuksissa. On vaikea ennalta arvioida, missä määrin kaksoisjärjestelmän rajaaminen sekajätteeseen vaikuttaisi kiistelystä aiheutuvien kustannusten määrään verrattuna nykytilanteeseen, jossa kaksoisjärjestelmä kattaa kaikkien kunnan vastuulla olevien jätteiden jätehuollon.

Kun yhdistelmämalleja verrataan lausuntoversiossa esitettyyn päävaihtoehtoon (kunnan keskitetysti järjestämä kuljetus) yhteenvetona on todettava, että ne monimutkaistaisivat sääntelyä, tekisivät jätehuollon vastuunjaosta epäselvemmän ja alttiimman riitelylle sekä vaikeuttaisivat kunnan jätehuoltojärjestelmän kustannustehokasta kehittämistä. Näin ollen yhdistelmämallit myös vaikeuttaisivat selvästi kierrätystavoitteiden saavuttamista verrattuna kunnalle keskitettyyn kuljetukseen. Edellä olevan perusteella arvioitiin kuitenkin mallin A olevan tarkastelluista yhdistelmävaihtoehdoista selkein ja toimeenpanokelpoisin sekä vähiten erilliskeräyksen ja kierrätyksen tehostamista hidastava vaihtoehto.

5.2.2 Saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetus

Hallitusohjelman kuljetusjärjestelmää koskeva kirjaus johti jo valmistelun työryhmävaiheessa siihen, että kiinteän yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetusta koskevat sääntelyratkaisut erotettiin toisistaan. Saostus- ja umpisäiliölietettä ei jätedirektiivin muutoksen vuoksi jatkossa luokitella yhdyskuntajätteeksi eikä sitä näin ollen sisällytetä direktiivissä säädettyyn yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteeseen. Lietteen kuljetus myös vaatii erilaisen kuljetuskaluston eikä se ole yhdistettävissä kiinteän jätteen kuljetusjärjestelyihin. Lietteiden jätehuoltoa ei siksi pidetty välttämätöntä säännellä jatkossa samaan tapaan kuin kiinteän jätteen jätehuoltoa. Saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksen osalta vaihtoehtona ehdotetulle kaksoisjärjestelmän säilyttämiselle tarkasteltiin lietteiden kuljetuksen järjestämisen siirtämistä kiinteistön haltijan vastuulle sekä kuljetusten keskittämistä kunnalle.

Jätesäädöspaketin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietinnössä esitettiin, että saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetuksen järjestäminen siirrettäisiin suoraan lailla kiinteistön haltijan vastuulle. Kunnan vastuu saostus- ja umpisäiliölietteen jätehuollosta rajattaisiin vastaanoton ja käsittelyn järjestämiseen sekä kuljetuksen ja käsittelyn seurantaan ja valvontaan. Kunta voisi kuitenkin poikkeustapauksissa ympäristön- ja terveydensuojelullisin perustein joutua järjestä-

mään lietteiden kuljetuksen koko kunnassa tai sen osassa. Tämän vaihtoehdon etuna olisi kuljetuksiin liittyvän kunnan päätöksenteon ja siitä aiheutuvien riitojen välttäminen. Siihen liittyy kuitenkin huoli alueista, joilla kunnan jätehuoltoviranomainen on jätelain 37 §:n mukaisesti päättänyt, että kunta järjestää saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksen. Päätös on tehty viidellä alueella ja niiden perusteena on ympäristön suojeleminen. Näillä alueilla kunnan järjestämään kuljetukseen siirtyminen on paljastanut merkittäviä puutteita kiinteistön haltijan järjestämässä saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksessa ja lietteiden jätehuollossa. Jos saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksessa siirryttäisiin suoraan lain perusteella kiinteistön haltijan järjestämään lietteenkuljetukseen, kunnan järjestämän kuljetuksen alueilla olisi riskinä ympäristönsuojelun tason heikkeneminen. Alueilla saatettaisiin myös joutua tekemään päätös kunnan järjestämästä saostus- ja umpisäiliölietteenkuljetuksesta poikkeustilanteissa, jolloin päätöksistä voisi käynnistyä uusia oikeuskiistoja.

Kunnan keskitettyyn kilpailutukseen siirtymisellä olisi saostus- ja umpisäiliölietteiden osalta samoja etuja kuin kiinteidenkin jätteiden osalta. Saostus- ja umpisäiliölietteiden jätehuolto olisi kokonaisuudessaan kunnan hallinnassa ja ohjauksessa, mikä vähentäisi valvonnan tarvetta. Kunnalle keskittäminen lisäisi kiinteistöjen liittymistä järjestettyyn jätehuoltoon ja vähentäisi lietteiden epäasianmukaista käsittelyä, millä olisi etenkin vesistöjen tilaa parantava vaikutus. Kunnan päätöksenteon poistuminen vähentäisi siitä aiheutuvaa sääntelytaakkaa ja epävarmuutta. Toisaalta kunnille aiheutuisi lisätyötä jätteenkuljetusten kilpailutuksista. Muutos vaikuttaisi lukuisiin yrityksiin ja kuntiin, sillä saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetus on nykyisin järjestetty kiinteistön haltijan järjestämänä noin 80 prosentissa kunnista. Kuljetuksessa käytettävä kalusto poikkeaa jätehuoltoon yleisesti käytettävästä kalustosta ja useissa kunnissa saostus- ja umpisäiliölietteiden tyhjennys tuo lisäansiota esimerkiksi maataloudesta toimeentulonsa saaville. Lietteitä kuljettavat yritykset menettäisivät suoraan asiakassuhteeseen perustuvan liiketoiminnan ja jatkaakseen niiden olisi osallistuttava kunnan kilpailutuksiin. Toisaalta lietteiden kuljetukseen liittyvä liiketoiminta todennäköisesti kasvaisi jossain määrin, koska kunnan ottaessa kuljetukset järjestettäväkseen (kilpailutettavakseen) lisää kiinteistöjä liittyisi kuljetusjärjestelmään. Kiinteistöjen liittymisasteen muutoksessa voisi tosin ilmetä merkittäviäkin alueellisia vaihteluita.

Edellä kuvatun tarkastelun perusteella saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetusten järjestämisessä arvioitiin olevan kaksi toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa: kuljetusten keskittäminen kiinteiden jätteiden tapaan kunnalle ja vaihtoehtoisesti nykyisen kaksoisjärjestelmän säilyttäminen niin, että seurannan ja valvonnan tehostamiseksi kuljettajan raportointivelvollisuutta tiukennetaan ja velvollisuuden laiminlyönti säädetään rangaistavaksi teoksi. Lausunnoilla olleessa esitysluonnoksessa ehdotettiin myös jätelain 37 §:ssä säädettyjen kiinteistön haltijan järjestämään kuljetukseen siirtymisen edellytysten yksinkertaistamista. Kriteerien yksinkertaistaminen arvioitiin tuolloin mahdolliseksi, koska voimassa olevat kriteerit on laadittu erityisesti kiinteän yhdyskuntajätteen kuljetusjärjestelmästä tehtävää päätöksentekoa varten eikä kaikkia niistä arvioitu välttämättömiksi saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetusjärjestelmästä tehtävissä päätöksissä. Koska tässä esityksessä kuitenkin ehdotetaan kaksoisjärjestelmän säilyttämistä myös sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetuksissa, jätelain 37 §:ssä säädetyn kriteeristön yksinkertaistaminen ei olisi enää tarkoituksenmukaista.

5.3 Pakkausjätehuolto ja pakkausten tuottajavastuu

Tuottajavastuun määrittäminen: operatiivinen vastuu vai kustannusvastuu?

Kuluttajapakkaukset muodostavat merkittävän osan asumisessa, kaupassa ja palveluissa syntyvästä jätteestä, ja siksi niiden jätehuoltoon liittyvä sääntely ei kosketa vain tuottajavastuujärjestelmää, vaan laajemmin yhdyskuntajätehuoltoa. Pakkauksia lukuun ottamatta kaikilla Suomen

tuottajavastuualoilla tuottajilla on jo lähes täysi operatiivinen vastuu jätehuollosta, mistä seuraa käytännössä lähes täysi kustannusvastuu. Pakkausjätehuollossa sekä operatiivinen että kustannusvastuu jakautuvat kuntien, kiinteistön haltijoiden ja pakkausten tuottajien kesken. Koska pakkausten tuottajilla ei ole velvollisuutta kerätä pakkausjätettä kiinteistöiltä, vaan ainoastaan alueellisissa vastaanottoaikoissa, kiinteistön haltija tai muu jätteen haltija maksaa erilliskerätyn pakkausjätteen kuljettamisen tuottajan jätehuoltoon. Asukas maksaa pakkausten jätehuollon osin tuotteen hinnassa, osin kunnan jätemaksussa.

Tutkimustieto viittaa siihen, ettei pakkausten tuottajavastuun toteuttamiseksi ole yhtä vallitsevaa tai parhaaksi katsottua mallia. EU:n alueella toteuttamismallit eroavat toisistaan muun ohella jätehuollon operatiivisen vastuunjaon, tuottajan kustannusvastuun toteuttamisen, tuottajayhteisöjen jäsenyyttä ja organisoitumista sekä tuottajayhteisöjen keskinäistä kilpailua koskevan sääntelyn osalta. Osassa EU-maista, kuten esimerkiksi Saksassa, Itävallassa ja Ruotsissa, pakkausjätehuollon tuottajavastuu perustuu tuottajien täyteen operatiiviseen vastuuseen, jolloin tuottaja vastaa pakkausjätehuollon järjestämisestä kiinteistökeräys mukaan lukien ja kustannusvastuu seuraa tällöin automaattisesti operatiivisesta vastuusta. Toisessa käytetyssä vastuunjakomallissa jätehuollon operointi on osaksi – yleensä pakkausjätteen erilliskeräyksen osalta – annettu kunnan tai kunnallisen jätehuoltoyhtiön vastuulle. Tällöin tuottajat yleensä velvoitetaan maksamaan erilliskeräyksen toteuttajalle korvausta kustannusvastuun toteuttamiseksi. Esimerkiksi Belgiassa ja Hollannissa on käytössä tällainen malli.⁸⁶

Jätedirektiivi edellyttää nykyistä laajempaa pakkausten tuottajien kustannusvastuuta, joka voidaan toteuttaa joko 1) antamalla operatiivinen vastuu asumisessa syntyvän pakkausjätteen kiinteistöittäisestä keräyksestä kokonaan kunnalle ja velvoittamalla pakkausten tuottajat maksamaan kustannukset 2) antamalla operatiivinen vastuu kiinteistöittäisestä keräyksestä yksinomaan pakkausten tuottajille 3) velvoittamalla kunnat ja tuottajat entistä tiiviimpään yhteistyöhön erilliskeräyksen järjestämisessä siten, että lähtökohtaisesti kunnat järjestäisivät erilliskeräyksen kiinteistöillä ja tuottajat maksaisivat kunnille vuosittain korvausta erilliskeräyksestä tai 4) solmimalla viranomaisten ja eri toimialojen välinen sopimus pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämisestä. Pakkausten tuottajilla olisi kaikissa vaihtoehdoissa operatiivinen ja kustannusvastuu kaiken erilliskerätyn pakkausjätteen käsittelystä sekä tuottajien vastuulle säädetyistä aluekeräysverkostosta.

Pakkausjätehuollon sääntelymallien tarkastelu

Vaihtoehto 1 laajentaisi kuntien vastuuta ja määräysvaltaa pakkausjätteen erilliskeräyksen operatiivisessa järjestämisessä. Kustannusvastuun laajuuden tarkka määrittäminen ja siihen liittyvät tulkinnanvaraisuudet voisivat vaikeuttaa ja hidastaa käytännön järjestelyjä ja altistaa niitä riidoille. Malli vaatisi tuekseen riippumattoman välimiesjärjestelmän tai viranomaisen päätöksen, jossa päätetään pakkausten tuottajien kunnille maksamista korvauksista, mikä lisäisi hallinnollista taakkaa. Mallin hyväksyttävyyttä heikentäisi se, että tuottajat joutuisivat maksamaan erilliskeräyspalveluista, joiden järjestämistapaan niillä ei olisi vaikutusvaltaa. Toisaalta malli mahdollistaisi asuinkiinteistöjen ja muiden kunnan vastuulla olevien kiinteistöjen jätehuollon järjestämisen kokonaisuutena ja yksinkertaistaisi esimerkiksi pakkausjätteen ja muiden samoista

⁸⁶ Tanskan ympäristö- ja luonnonvaraministeriön raportti 1/2019: Naboljek vedrørende udvidet producentansvar for emballage og emballageaffald. Samoin ks. European Commission – DG Environment 2014: Development of Guidance on Extended Producer Responsibility (EPR) sekä Spasova, Bilyana: Competition among Producer Responsibility Organisations and the role of municipalities in an EPR system. Case study of EPR for household packaging in Belgium, Germany and Austria. Lund 2014.

materiaaleista (esim. muovi, metalli) koostuvien yhdyskuntajätteen yhteiskeräyksen järjestämisestä.

Vaihtoehdossa 2 yhdyskuntajätteen jätehuollon vastuunjako olisi selkeä: tuottajat vastaisivat pakkausjätteen erilliskeräyksestä kokonaisuudessaan (operatiivinen ja kustannusvastuu) ja kunnat muun asumisessa syntyvän ja muun kunnan vastuulle säädetyn jätteen jätehuollosta. Täyden tuottajavastuun malli olisi myös jätedirektiivin täytäntöönpanon kannalta selkeä ja ongelmaton. Tuottajien kustannusvastuu seuraisi järjestämisvastuuta ja näiden järjestämät pakkausjätteen keräyspalvelut olisivat jätteen haltijalle maksuttomia. Siten esimerkiksi pakkausjätteen erilliskeräyksen kustannusten korvaamisesta kunnille ei olisi tarvetta säätää erikseen, mikä selkeyttäisi tuottajavastuun sääntelyä huomattavasti verrattuna malleihin, joissa operatiivinen ja kustannusvastuu on erotettu. Toisaalta erilliskeräyspalvelun laatua ja kattavuutta koskevaa sääntelyä jouduttaisiin todennäköisesti lisäämään nykyisestä ja tästä huolimatta pakkausjätteen keräyspalvelu ei todennäköisesti olisi yhtä kattavaa ja alueellisiin olosuhteisiin räätälöityä kuin kunnan järjestämässä tai kunnan ja pakkausten tuottajan yhteistoimintaan perustuvassa mallissa.

Vaihtoehdossa 2 tuottajien vastuu pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämisestä kasvaisi merkittävästi nykyisestä ja kuntien vastuu vastaavasti supistuisi. Tämä heijastuisi koko yhdyskuntajätehuoltoon, esimerkiksi jätteen kuljettajien liiketoimintaan. Kun nykyään pakkausjätteen erilliskeräyksen ja luovuttamisen tuottajan jätehuoltoon järjestää joko kunta tai kiinteistön haltija, täyden tuottajavastuun malli siirtäisi erilliskeräyksen järjestämisen pakkausten tuottajayhteisöille. Ne hankkivat jätehuoltopalveluita valtakunnallisesti eikä niihin sovelleta hankintalainsäädäntöä eikä ehdotetun 36 §:n mukaisia jätteenkuljetuksen kilpailuttamista koskevia erityisvaatimuksia. Vaikka tuottajayhteisöjen on jätelain 66 §:n mukaan jätehuoltopalveluja hankkiesseen otettava tasapuolisesti huomioon taloudelliset toimijat, tuottajayhteisöjen järjestämä jätteen erilliskeräys johtaisi todennäköisesti pk-kuljetusyritysten näkökulmasta epäedullisempaan lopputulokseen kuin kunnan tai kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus. Täysi tuottajavastuu nimenomaan asuinkiinteistöjen jätehuollon järjestämisestä kokonaisuutena ja esimerkiksi pakkausjätteen ja muiden samoista materiaaleista (esim. muovi, metalli) koostuvien yhdyskuntajätteen yhteiskeräyksen järjestämisestä. Toisaalta täysi tuottajavastuu parantaisi pakkausjätteen keräyslogistiikkaa mahdollistaessaan tuottajien kilpailuttaman kuljetuksen samalla asukkailta, teollisuudesta ja kaupasta.

Vaihtoehdossa 3 tuottajien ja kuntien olisi sovittava yhteistoiminnasta paperi-, kartonki-, lasi-, metalli- ja muovipakkausjätteen kiinteistökohtaisen erilliskeräyksen järjestämisessä. Yhteistoiminnan yleiset sisältövaatimukset säädettäisiin jätelaissa. Näitä olisivat muun muassa keräyksen ja kuljetuksen järjestäminen, yhteistoiminta neuvonnan ja tiedotuksen järjestämisessä sekä sopimuksen toteutumisen seuranta ja raportointi. Lisäksi laissa määritettäisiin yhteistoiminnan kustannusten jakaminen kunnan ja pakkausten tuottajien kesken siten, että jätedirektiivissä säädetty vähimmäisvaatimus tuottajan kustannusvastuusuudesta täyttyisi. Laissa säädettäisiin myös menettelytavoista ja seuraamuksista siinä tapauksessa, että yhteistoimintasopimusta ei syntyisi. Ehdotuksen mukaan pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestäminen siirtyisi tällöin kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen kokonaisuudessaan pakkausten tuottajien vastuulle.

Vaihtoehto 4 pohjautuisi vaihtoehdon 3 tavoin nykyiseen perusvastuunjakoon, mutta olisi kevyemmin säännelty ja vastaavasti operatiivisten ja kustannusvastuiden määrittelyn kannalta vähemmän läpinäkyvä. Mallissa ei voitaisi varmistaa, että kaikki toimijat sitoutuvat noudattamaan sopimusta. Toisaalta eri vastuutahojen sitoutuminen yhteistoimintaan vapaaehtoisin sopimuksin voisi pakollisia velvoitteita paremmin kannustaa toimijoita kehittämään pakkausjätteen erilliskeräystä ja kierrätystä yhteistyössä.

HE 40/2021 vp

Kiinteistön haltijoiden ja kotitalouksien näkökulmasta pakkausten tuottajavastuun eri toteutusmallien erot eivät ole merkittäviä. Täyden tuottajavastuun mallissa (vaihtoehto 2) tuottajat järjestäisivät ja kustantaisivat pakkausten jätehuollon kiinteistöltä alkaen. Muissa malleissa tuottajien osuus asuinkiinteistöjen jätehuollon kustannuksista olisi määriteltävä erikseen ja se voisi vaihdella jätedirektiivin sallimissa rajoissa (ks. alla). Muissa kuin täyden tuottajavastuun malleissa kuntien operatiivinen rooli jätehuollossa merkinnee sitä, että kaikki kiinteistön jätehuoltoon liittyvät neuvontapalvelut saa keskitetysti kunnalta. Tosin vaihtoehdoissa 3 ja 4 tuottajat ja kunta voivat sopia jäteneuvonnan järjestämisestä myös niin, että tuottaja järjestää pakkausjätteen erilliskeräystä koskevan neuvonnan.

Päävaihtoehtoina voidaan pitää niin sanottua täyden tuottajavastuun mallia (vaihtoehto 2) ja ehdotettua tuottajan ja kunnan yhteistoimintaan perustuvaa mallia (vaihtoehto 3). Taulukossa 5 vertaillaan kootusti näitä vaihtoehtoja keskenään. Täyden tuottajavastuumallin edut ja haitat riippuvat lopulta merkittävällä tavalla siitä, kuinka paljon ja millä tavalla esimerkiksi erilliskeräyksen järjestämistä säännellään. Kaiken kaikkiaan malleissa korostuvat hieman erilaiset ominaisuudet ja niiden keskinäistä paremmuutta on vaikea arvioida yhteismitallisesti. Molemmissa sääntelymalleissa on tavalla tai toisella ratkaistava ja säänneltävä suhdetta kunnan järjestämään yhdyskuntajätehuoltoon.

Taulukko 5. Yhteistoimintamallin ja täyden tuottajavastuu vertailu.

	Edut	Haasteet
Vaihtoehto 2: täysi tuottajavastuu Tuottajat vastaavat pakkausjätteiden erilliskeräyksestä ja sen kustannuksista	Selkeä vastuunjako tuottajien ja kunnan kesken. Lakisääteiseen veloitteeseen perustuva erillis-keräyspalvelu kiinteistöltä on maksuton kotitaloudelle, mikä kannustaa lajitteluun ja kierrätykseen. Keräyslogistiikka paranee, kun tuottajat voivat kilpailuttaa kuljetuksen samalla asukkailta, teollisuudesta ja kaupasta.	Tuottajan lakisääteinen keräyspalvelu ei todennäköisesti ole yhtä kattavaa ja alueellisiin oloihin räätälöityä kuin kunnan ja pakkausten tuottajan yhteistoimintaan perustuvassa mallissa. Tuottajalla ei ole kannustinta lakisääteistä veloitetta pidemmälle meneviin toimiin esim. yhdyskuntajätteen kierrätyksen lisäämiseksi. Tuottajat järjestävät jätehuoltopalvelut valtakunnallisesti eikä niiden tarvitse soveltaa hankintalainsäädäntöä eikä kilpailuttamista koskevia erityisvaatimuksia. Tämä todennäköisesti heikentäisi pk-kuljetusyritysten asemaa verrattuna tilanteeseen, jossa kunta tai kiinteistön haltijan järjestää kuljetuksen. Kunnan rooli yhdyskuntajätehuollossa vähenee selvästi, mikä vaikuttaa mm. kunnan kykyyn tarjota 33 §:n mukaista toissijaista jätehuoltopalvelua. Asuinkiinteistöjen jätehuollon seuranta ja valvonta hajaantuvat eri viranomaisille (kunta – PIR-ely) ja johtavat päällekkäiseen työhön.

<p>Vaihtoehto 3: yhteistoimintamalli Kunnat järjestävät erilliske-räyksen kiinteistöillä ja tuottajat maksavat kunnille korvausta keräyksestä</p>	<p>Kunnat ja pakkausten tuottajat voivat yhteistyösopimuksen puitteissa järjestää jätteen erilliskeräyksen asuin-kiinteistöiltä tehokkaaksi kokonaisuudeksi (esim. pakkausjätteen kiinteistö- ja aluekeräyksen yhteensovittaminen, pakkausjätteen ja samaa materiaalia olevan muun jätteen yhteiskeräys).</p> <p>Kaikki kiinteistön jätehuollon neuvontapalvelut saa keskitetysti kunnalta, ellei sovita toisin. Pitää muutoksen mahdollisimman vähäisenä: kunnan rooli yhdyskuntajätehuollossa säilyy merkittävänä.</p>	<p>Kunta hyvittää tuottajalta saamansa erilliskeräyskorvaukset asukkaille jätemaksuissa, mutta tuottajan kustannusvastuun ollessa 80 % korvaustaso jää pienemmäksi kuin täydessä tuottajavastuussa. Sääntely mutkistuu ja lisääntyy, koska kustannusten korvaamisesta kunnille pitää säätää erikseen.</p> <p>Yhteistoimintamallin toteuttamiseen liittyy riskejä, joita ei kaikilta osin voida hallita sääntelyllä.</p>
--	--	---

Pakkausten tuottajan kustannusvastuun laajuus jätedirektiivin mukaan

Jätedirektiivin 8 a artiklan 4 kohdassa säädetyn tuottajien kustannusvastuun täyttymistä nykyisessä pakkausten tuottajavastuujärjestelmässä tarkasteltiin jätteen erilliskeräyksen ja sen jälkeisen keräyksen ja käsittelyn kustannusten osalta. Direktiivissä säädettyä tuottajien kustannusvastuuta voidaan tulkita suppeasti tai laajasti. Suppeamman tulkinnan mukaan Suomen nykyisen lainsäädännön mukaiset tuottajien velvollisuudet (erilliskeräyksen järjestäminen ja sen jälkeinen kuljetus ja käsittely, tietojen kerääminen ja raportointi sekä tiedotus) ja siitä aiheutuvat kustannukset riittäisivät pääosin täyttämään direktiivin vaatimukset. Pakkausten tuottajien kustannusvastuun täyttymistä tarkasteltaisiin suhteessa tuottajille asetettujen kierrätysvelvoitteiden saavuttamiseen. Jos kierrätysvelvoitteita ei saavutettaisi tuottajien järjestämällä keräyksellä, tulisi tuottajien osallistua muiden tahojen järjestämän keräyksen kustannusten kattamiseen siinä laajuudessa, kuin se olisi tarpeen tuottajia sitovien pakkausjätteen kierrätysvelvoitteiden täyttymiseksi.

Komissio on esittänyt valmistelemissään ohjeluonnoksessa⁸⁷ edellä esitettyä huomattavasti laajemman tulkinnan pakkausten tuottajien kustannusvastuusta. Sen mukaan pakkausten tuottajien tulisi vastata kaiken kotitalouksista erilliskerätyn pakkausjätteen jätehuollon, mukaan lukien erilliskeräyksen, kustannuksista. Hallituksen esitys pohjautuu komission esittämälle laajemmalle tulkinnalle pakkausten tuottajan kustannusvastuusta kuitenkin niin, että selkeyden vuoksi tuottajan vastuu rajautuisi lakisääteisiin erilliskeräyksen velvoiterajoihin. Asumisessa syntyvä

⁸⁷ Commission Guidelines on the general minimum requirements for extended producer responsibility schemes set out in Article 8a of the Waste Framework Directive 2008/98/EC (luonnos 18.9.2020).

pakkausjäte kerätään jatkossa velvoiterajoihin perustuen suurelta osin kiinteistöiltä. Yrityspakkausten osalta tuottajan kustannusvastuu rajattaisiin edelleen pakkausjätteen vastaanottoon alueellisilla vastaanottoaikoilla (terminaalit).

Vaihtoehtojen tarkastelun yhteydessä arvioitiin myös mahdollisuutta hyödyntää jätedirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan c alakohdassa säädettyä liikkumavaraa, jonka mukaan jäsenvaltio voi rajoittaa pakkausten tuottajien kustannusvastuun 80 %:iin jätehuollon kokonaiskustannuksista, jos se on perusteltua asianmukaisen jätehuollon ja tuottajavastuujärjestelmän elinkelpoisuuden varmistamiseksi. Kustannusvastuun rajaaminen arvioitiin perustelluksi yhtäältä valitun sääntelymallin toimivuuden turvaamiseksi, toisaalta pakkausten tuottajien kustannusten nousun rajoittamiseksi kilpailun tasapuolisuussyistä.

Esitykseen valitun tuottajien ja kuntien yhteistoimintamalliin perustuvan sääntelyratkaisun toimivuuden kannalta on tärkeää, että molemmilla osapuolilla on motiivi yhteistoimintaan. Pakkausten tuottajien motiivina on tuottajavastuuvetoisuuden toteuttaminen mahdollisimman kustannustehokkaasti. Kuntien motiivina puolestaan on mahdollisuus asuinkiinteistöjen jätevirtojen ml. pakkausjätteen ohjaamiseen niin, että yhdyskuntajätteen kierrätystä voidaan lisätä mahdollisimman kustannustehokkaasti. Ehdotus mahdollistaisi sen, että kunta voisi kierrätystä tukeakseen tarpeen mukaan laajentaa pakkausjätteiden erilliskeräystä laajentamatta kuitenkaan tuottajan kustannusvastuuta erilliskeräyksestä. Tuottajien kustannusvastuun rajaaminen 80 %:iin lisäisi näiden sitoutumista yhteistoimintaan kunnan kanssa ja edesauttaisi ehdotetun sääntelymallin toimeenpanoa. Kunnalla puolestaan olisi motivaatio järjestää keräys mahdollisimman kustannustehokkaasti. Vastaavaa molemminpuolista motivaatiota ei saavutettaisi, jos tuottajien kustannusvastuu olisi 100%.

Tuottajien 80 %:iin rajattu kustannusvastuu myös siirtäisi pääosan pakkausjätteen erilliskeräysten kustannuksista kunnilta – eli käytännössä asuinkiinteistöjen haltijoilta – tuottajille. Pakkausten tuottajien kustannusvastuun arvioidaan ehdotetun kustannusvastuuta koskevan vähimmäisvaatimuksen ja pakkausjätteen kiinteistökohtaisen keräyksen lisääntymisen seurauksena kasvavan 2–3 kertaiseksi nykytilaan verrattuna. Kustannusten nousun merkitystä korostaa etäkauppaan liittyvän vapaamatkustuksen kasvaminen, mikä lisää entisestään kilpailusetelman vääristymistä vapaamatkustajien ja lakia noudattavien tuottajien välillä. Kustannusvastuun rajoittaminen tasoittaisi etäkaupasta tuottajille koituvaa taloudellista raskautta, kun etäkaupasta aiheutuva taloudellista taakkaa jaettaisiin osittain myös kuntien jätemaksujen kautta asukkaiden – eli etäkaupan asiakkaiden – kannettavaksi.

Edellä olevan perusteella ehdotettu kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoimintaan ja 80 %:n kustannusvastuuseen perustuva sääntelymalli arvioitiin ratkaisuksi, jolla voidaan tehokkaimmin parantaa jätehuollon palvelutasoa, lisätä erilliskerätyn pakkausjätteen määrää sekä edistää pakkausjätteitä ja yhdyskuntajätettä koskevien kierrätystavoitteiden saavuttamista. Sääntelymallin arvioitiin manituilla perusteilla myös täyttävän jätedirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan c alakohdassa säädetty edellytykset pakkausten tuottajan kustannusvastuun rajoittamiselle.

Pakkausten tuottajavastuumallin suhde valtioneuvoston sääntelyyn

Valmistelun aikana on arvioitu pakkausjätehuoltoa koskevan ehdotuksen suhdetta kilpailulainsäädäntöön ja EU:n valtioneuvoston sääntelyyn. Näistä erityisesti valtioneuvoston sääntelyn näkökulma on lainvalmistelun kannalta tärkeä: jos ehdotettu sääntely sisältäisi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtioneuvoston – tai jos tästä on

olemassa vahva epäily – ehdotus olisi SEUT 108 artiklan 3 kohdan mukaan ilmoitettava komissiolle (notifikaatio), ellei ilmoitusvelvollisuudesta olisi erikseen säädetty poikkeusta.⁸⁸ Ilmoituksen tekemisen jälkeen ehdotusta ei voitaisi toimeenpanna ennen kuin komissio olisi sen hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi (ns. stand still-sääntö). Jos jäsenvaltio katsoo, että ehdotus ei sisällä SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, jäsenvaltion viranomaiset voivat halutessaan varmistaa tulkintansa oikeellisuuden komissiolle tehtävällä oikeusvarmuusilmoituksella. Oikeusvarmuusilmoitus on jäsenvaltion oikeus, ei velvollisuus. Oikeusvarmuusilmoituksen tekeminen ei ole este toimeenpanon etenemiselle, ellei komissio asian tutkituaan erikseen kiellä toimeenpanoa.

EU:n valtiontukisääntöjen mukainen valtiontuen käsite perustuu SEUT 107 artiklan 1 kohtaan: ”Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.” EU:n valtiontukisääntöjä sovelletaan ainoastaan silloin, kun kaikki valtiontuen tunnusmerkit täyttyvät: 1) julkisia varoja kanavoidaan julkisiin tai yksityisiin yrityksiin, 2) etu on valikoiva eli kohdistuu vain tiettyihin yrityksiin, 3) toimenpide vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla tuensajaa ja 4) vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Euroopan komission vuonna 2016 antamassa tiedonannossa⁸⁹ selvennetään valtiontuen määritelmää EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön ja komission päätöskäytännön perusteella. Tiedonannon tavoitteena on helpottaa valtiontuen käsitteen avoimempaa ja johdonmukaisempaa soveltamista unionissa.

Valtiontuen käsite on jossain määrin tulkinnanvarainen siihen liittyvästä oikeuskäytännöstä ja komission tiedonannosta huolimatta. Tulkinnanvaraisuus antaa tilaa erilaisten näkemysten esittämiseksi.⁹⁰ Esityksen valmistelun aikana on esitetty väite, että ehdotettu pakkausjätehuollon sääntelymalli saattaisi merkitä SEUT 107 artiklassa tarkoitettua valtiontukea kuntien omistamille jätehuoltoyhtiöille, jotka kilpailevat osin samoilla markkinoilla yksityisten jätehuoltoyhtiöiden kanssa.⁹¹ Väitteen mukaan tuki voisi muodostua siitä, että kunnalle säädettäisiin laissa ensisijainen oikeus kerätä pakkausjätettä kiinteistöiltä ja tuottajille vastaavasti velvollisuus maksaa kunnille tai niiden omistamille jätehuoltoyhtiöille korvausta (edellyttäen, että osapuolet pääsevät sopimukseen yhteistoiminnan sisällöstä ja korvauksen tarkasta määrästä – muutoinhan tuottajan on itse järjestettävä jätehuolto erilliskeräyksestä alkaen).

Valmistelussa on arvioitu edellä mainittujen valtiontuen kriteerien täyttymistä erityisesti ensimmäisen, eli ns. ”valtion varat” kriteerin osalta. EU:n tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ainoastaan suoraan tai välillisesti valtion varoista myönnettyt edut voivat olla SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.⁹² Jotta yksittäistä toimenpidettä voitaisiin pitää valtiontukena, on toimenpiteen jollakin tavalla rasitettava julkisia varoja joko suoranaishana menona tai pienentyneenä tulona. Viimeisimmän oikeuskäytännön mukaan varojen olisi vähintään oltava valtion määräysvallan piirissä. Tuomioistuimen 21.10.2020 antamassa

⁸⁸ Ennakkoilmoitusmenettelyä tulee noudattaa, jos tukitoimenpiteeseen ei voida soveltaa poikkeuksia ilmoitusmenettelyyn, kuten valtiontukien yleistä ryhmäpoikkeusasetusta (komission asetus 651/2014). Ryhmäpoikkeusasetus ei sisällä pakkausjätehuollon sääntelymalliin soveltuvaa poikkeusperustetta.

⁸⁹ Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuen käsitteestä (EUVL 2016/C 262/01)

⁹⁰ Professori Petri Kuoppamäen ja Asianajaja Mika Pohjosen selvitykset saatavilla ympäristöministeriön verkkosivuilta: <https://ym.fi/jatesaadospaketti>

⁹¹ Ks. professori Kuoppamäen selvityksen johtopäätös, s. 47.

⁹² Kriteerin erilaisista tulkintalinjoista esimerkiksi professori Kuoppamäen selvityksen s. 23-24.

ennakkoratkaisussa (C-556/19) valtion määräysvallan ei katsottu toteutuneen sääntelymallissa, jossa tekstiilijätteen tuottajayhteisö velvoitettiin lainsäädännöllä ja hallinnollisilla määräyksillä käyttämään osa tuottajilta keräämistään maksuista tietynlaisten tekstiilijätteitä lajittelevien ja käsittelevien yritysten avustuksiin. Maksettavien avustusten perusteet (maksukertoimet) määriteltiin hallinnollisessa päätöksessä ympäristöllisten ja sosiaalisten tavoitteiden perusteella. Valtio osallistui toimenpiteen toteuttamiseen keskeisellä tavalla – käyttämällä lainsäädäntövaltaansa. Unionin tuomioistuimen mukaan ”valtion varat” kriteerin kannalta olennaista oli kuitenkin se, että raha liikkui ensin yksityisiltä tuottajilta yksityiselle tuottajayhteisölle, ja tältä edelleen yksityisille jätteen lajittelijoille ja käsittelijöille. Näin ollen kyseiset varat eivät olleet julkisessa määräysvallassa, eikä ”valtion varat” kriteeri täytynyt.

Nyt ehdotetussa pakkausjätehuollon sääntelymallissa valtio ei maksaisi eikä kanavoisi varojaan kenellekään, vaan pakkausten tuottajat tuottajayhteisön välityksellä maksaisivat lain ja sopimuksen perusteella korvausta kunnalle pakkausjätteen erilliskeräyksestä aiheutuvista kustannuksista. Sääntelymalli ei rasittaisi julkisia varoja millään tavalla eikä valtio käyttäisi määräysvaltaa korvausten maksamisessa. Sen sijaan yksityinen tuottajayhteisö rahoittaisi yksityisiltä tuottajilta keräämillään maksuilla julkisen toimijan eli kunnan jätehuoltoa, ja lopullisina edunsaajina olisivat julkisoikeudellista jätemaksua maksavat kiinteistön haltijat ja kotitaloudet. Korvausten tarkka määrä olisi kunnan ja pakkausten tuottajayhteisön välinen sopimusasia. Pakkausten tuottajayhteisö voisi myös jättäytyä pois yhteistoiminnasta ja järjestää pakkausten kiinteistökeräyksen itse.

Edellä mainitun perusteella on katsottava, että ”valtion varat” kriteeri jää ehdotetussa sääntelymallissa täyttymättä, eikä se näin ollen muodosta SEUT 107 artiklassa tarkoitettua valtiontukea. Ehdotusta ei ole notifioitava komissiolle valtioneuvon kautta. Asiasta esitettyjen eri näkemysten vuoksi arvioitiin kuitenkin hyödylliseksi varmistaa tulkinnan oikeellisuus neuvottelemalla komission kanssa ja tekemällä tarvittaessa oikeusvarmuusilmoitus.

Pakkausten tuottajan liikevaihtorajan poistaminen

Valmistelun yhteydessä tarkasteltiin pakkausten tuottajavastuun soveltamisalaa määrittävän 1 miljoonan euron liikevaihtorajan poistamista joko kokonaan tai sen merkittävää alentamista. Tämä edistäisi tuottajien tasapuolista kohtelua tuottajan koosta riippumatta ja kaikkien tuottajien osallistumista jätteeksi päätyneiden tuotteiden jätehuollosta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Liikevaihtorajan poistaminen pakkausten tuottajavastuusta olisi yhdenmukaista suhteessa muihin tuottajavastuualoihin, sillä vastaavaa poikkeusta ei ole säädetty muille tuottajavastuujärjestelmille. Liikevaihtorajan poistamista tukevat myös alustavat johtopäätökset komission teettämästä tuottajavastuun vähimmäisvaatimuksia koskevasta selvityksestä.

Tuottajan liikevaihtoon perustuva soveltamisalan raja on sen tasosta riippumatta jossain määrin ongelmallinen, sillä liikevaihto ei ole suoraan verrannollinen yrityksen käyttämiin pakkausmääriin eikä tällainen raja siksi kohtele tuottajia tasapuolisesti. Sääntelyn piiriin tulevat uudet tuottajat lisäksi pakkausten jätehuollon järjestämiskustannuksiin osallistuvien määrää ja vähentäisivät siten kaupan esteitä ja tuottajien välistä epätasa-arvoa. Toisaalta liikevaihtorajan poistaminen tai sen alentaminen lisäisi sääntelytaakkaa pienemmissä yrityksissä ja kuormittaisi valvontaviranomaista.

Liikevaihtorajan asettamiseen nykyistä alemmalle tasolle ei kuitenkaan arvioitu tässä yhteydessä olevan edellytyksiä, koska käytössä ei ole riittävän luotettavia tietoja tietyn liikevaihtorajan alapuolella olevien yritysten määrästä tai niiden käyttämistä pakkausmääristä, jotta tarkoituksenmukainen alempi liikevaihtoraja voitaisiin asettaa. Liikevaihtorajan poistaminen toisi

erittäin paljon uusia toimijoita (arviolta 20 000, jopa 50 000, jos kaikki kioskit, kahvilat ja huoltoasemat lasketaan mukaan) tuottajavastuun piiriin.

SUP-direktiivin täytäntöönpano laajentaa jatkossa muovipakkausten tuottajavastuuta nykyisestä ja ulottaa uudet vaatimukset koskemaan suurelta osin myös liikevaihdoltaan miljoonaa euroa pienempiä kertakäyttöisiä muovipakkauksia markkinoille saattaviin tuottajiin. Siksi arviointiin tarkoituksenmukaiseksi siirtää mahdollinen pakkausten tuottajavastuun liikevaihtorajan poistamisesta säättäminen SUP-direktiivin tuottajavastuusäännösten täytäntöönpanon yhteyteen, jotta vältettäisiin mahdollisille uusille tuottajavastuullisille tahoille kohdistuvien velvoitteiden muuttuminen kahdesti lyhyen ajan sisällä. Samassa yhteydessä olisi syytä selvittää myös mahdollisuudet muuttaa tuottajan määritelmä tiettyjen pakkausten osalta siten, että voitaisiin vähentää hyvin pienille yrityksille ja viranomaiselle kohdistuvaa sääntelytaakkaa.

Pakkausten tuottajayhteisön toiminta

Pakkausten tuottajayhteisön toiminnan osalta tarkasteltiin nykytilan säilyttämisen lisäksi tuottajayhteisöjen määrän rajoittamista suoraan laissa sekä vaatimusta, jonka mukaan tuottajayhteisöjen olisi toiminnassaan katettava kaikki materiaalit. Kaikissa tarkastelluissa vaihtoehdoissa säädettäisiin lisäksi, että tuottajayhteisöjen tulee olla voittoa tavoittelemattomia ja tuottajayhteisöissä velvoitteet on jaettava tasapuolisesti tuottajien kesken. EU:ssa on pakkausten tuottajavastuussa käytössä sekä keskitettyjä malleja että ratkaisuja, joissa useat tuottajavastuuyhteisöt kilpailevat keskenään. Eri mallien keskinäisestä paremmuudesta ei ole vahvaa näyttöä.⁹³

Nykytilan säilyttävässä sääntelymallissa pakkausalan viisi materiaali-kohtaista tuottajayhteisöä voisivat jatkaa toimintaansa, ja alalle voitaisiin perustaa uusiakin tuottajayhteisöjä. Tässä mallissa yhden luukun periaate toteutuu käytännössä pitkälti palveluyhtiö RINKI Oy:n toiminnassa, jonka kautta tuottajayhteisöt hoitavat tuottajavastuuseen liittyvät velvoitteensa. Nykytila säilyttämällä vältettäisiin sääntelyn muutosten toimeenpanosta (tuottajayhteisöjen uudelleenorganisointuminen ja niiden toimintaan liittyvien sopimusten uusiminen) aiheutuvat kustannukset, joita alla tarkastelluissa vaihtoehdoissa väistämättä syntyy. Toisaalta menetettäisiin uudelleenorganisoinnista todennäköisesti pitkällä aikavälillä saatavat tehokkuusedut ja kustannussäästöt. Nykyvaihtoehdon ongelma on se, että pakkausjätehuollon yhteistoimintamallin toteutuessa kuntien tulisi neuvotella useamman materiaali-kohtaisen tuottajayhteisön kanssa pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämisestä. Asetelma lisäisi merkittävästi yhteistoimintamallin toimeenpanoon sisältyvää epävarmuutta esimerkiksi siitä, liittyvätkö kaikki tuottajayhteisöt yhteistoimintasopimukseen tai irtaantuuko jokin tuottajayhteisö yhteistoimintasopimuksesta sopimuksen tarkistamisen yhteydessä sekä miten erilliskeräyksen järjestämisvelvollisuudet tällaisessa tilanteessa eri tuottajayhteisöjen välillä jaetaan.

Toisessa sääntelyvaihtoehdossa rajattaisiin pakkausten tuottajayhteisöjen määrä laissa yhteen, jonka toimiala kattaisi kaikki pakkausmateriaalit. Tuottajan olisi pakko hoitaa kaikkien markkinoille saattamiensa pakkausmateriaalien tuottajavastuu kyseisen tuottajayhteisön kautta. Suurin osa tuottajista käyttää useampaa pakkausmateriaalia markkinoille saattamiensa tuotteiden pakkaamiseen. Vaihtoehto poistaisi tuottajavastuujärjestelmästä päällekkäistä hallintoa ja keskinäisiä eturistiriitoja. Pakkausten tuottajien asema jätehuollon operatiivisten palvelujen kilpailuttajana vahvistuisi. Vaihtoehdon ongelmana olisi, että tuottajilla ei olisi mahdollisuutta perus-

⁹³ Ks. edellä alaviitteessä nro. 81:ssä mainitut tutkimukset.

taa uutta kilpailevaa tuottajayhteisöä, jos ne eivät olisi tyytyväisiä olemassa olevan tuottajayhteisön toimintaan. Vaihtoehto olisi sääntelyteknisesti työläs, koska se todennäköisesti edellyttäisi uutta sääntelyä pakkausten tuottajayhteisön perustamisesta ja sen toiminnasta.

Kolmannessa ja esitykseen valitussa sääntelyvaihtoehdossa laissa edellytettäisiin, että pakkausten tuottajayhteisön toimialan tulisi kattaa kaikki pakkausmateriaalit. Tuottajayhteisöjen määrää ei rajoitettaisi. Tässä vaihtoehdossa olisi muutoin samat edut kuin yhden tuottajayhteisön vaihtoehdossa, mutta se ei estäisi keskenään kilpailevien tuottajayhteisöjen syntymistä, eikä se siten pakottaisi tuottajaa liittymään ainoaan olemassa olevaan tuottajayhteisöön. Tuottajien velvoitteiden hoitamisen kannalta olisi kuitenkin kustannustehokkainta, jos päällekkäisiä ja kilpailevia tuottajayhteisöjä ei perustettaisi, vaan toiminta pystyttäisiin hoitamaan keskitetysti yhdessä tuottajayhteisössä. Toisaalta mahdollisuus kilpailevien tuottajayhteisöjen perustamiseen lisäisi yhteistoimintamalliin liittyvää epävarmuutta verrattuna edellä kuvattuun toiseen sääntelyvaihtoehtoon.

5.4 Etäkauppa

Etäkaupan saamiseksi tuottajavastuun piiriin arvioitiin keinoja saada etäkauppiaat ja tuottajan kaltaiset toimijat, kuten verkkokaupan alustat, liittymään tuottajavastuujärjestelmään. Direktiivin 8 a artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tuottajat täyttävät tuottajavastuovelvoitteensa myös etämyynnin yhteydessä. Direktiivi jättää jäsenvaltioiden harkintaan päättää tarvittavista toimita. Ehdotuksen mukaan toisesta valtiosta etämyynnillä suoraan tuottajille myyvät luokiteltaisiin tuottajiksi ja siten tuottajavastuuvollisiksi Suomessa. Tuottajavastuuvollisuuksiensa hoitamiseksi etämyyjä voisi liittyä tuottajayhteisöön tai nimetä valtuutetun edustajan huolehtimaan tuottajavastuuvollisuuksistaan Suomessa. Vastaavasti Suomeen sijoittautuneille etämyyjille tulisi velvoite täyttää tuottajavastuuseen liittyvät velvoitteet siinä jäsenvaltiossa, johon myyvät tuotteitaan, jos kyseisen valtion lainsäädäntö sitä edellyttäisi.

Edellä kuvattujen nyt ehdotettavien toimien lisäksi arvioitiin mahdollisuutta asettaa etämyyjälle sitova velvoite nimetä valtuutettu edustaja Suomeen. Edelleen tarkasteltiin etämyynnissä käytettävien myyntialustojen säätämistä toissijaisesti vastuullisiksi siinä tapauksessa, että etämyyjät eivät hoitaisi velvoitteitaan. Tällaisten velvoitteiden asettamista muualle kuin Suomeen sijoittautuneille toimijoille ei kuitenkaan pidetty tässä vaiheessa mahdollisena. Sen sijaan alustan ylläpitäjälle ehdotetaan mahdollisuutta hoitaa alustallaan toimivan etämyyjän tuottajavastuuvelvoitteet valtuutetun edustajan kautta.

Etäkauppaan liittyvän vapaamatkustuksen vähentäminen kansallisin sääntelytoimin on vaikeaa. Kansallisten viranomaisten toimivaltuudet ulottuvat vain oman maan sisälle. Tarkastellut sääntelykeinot voivat olla vaikuttavia vain, jos ne toteutetaan kaikissa maissa ja eri maiden viranomaisten välinen yhteistyö on tehokasta. Nyt ehdotetut keinot voivat vähentää vapaamatkustusta lähinnä niiden toimijoiden osalta, jotka ovat vapaamatkustajia joko tietämättömyyttään tai siksi, että helppoa tapaa hoitaa tuottajavastuuvelvoitteet ei ole ollut. Tarkoituksellista vapaamatkustusta ne eivät vähennä.

Tuottajavastuuvelvoitteiden laajentaminen koskemaan tietyissä tapauksissa myös myyntialustoja – esimerkiksi toissijaisesti – voisi olla tehokas keino saada etäkauppa tuottajavastuun piiriin. Tällaiset sääntelytoimet tulisi toteuttaa yhtenäisesti koko EU:n tasolla. Myyntialustojen kytkeminen tehokkaalla tavalla vapaamatkustuksen vähentämiseen edellyttää vielä jatkoselvitystä ja mahdollista komissiolta saatavaa ohjeistusta sekä muista jäsenvaltioista saatavia kokemuksia.

5.5 Sivutuotteet ja jätteeksi luokittelun päätyminen

Sivutuotteeksi määrittelemisen ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat aineelliset kriteerit perustuvat suoraan jätedirektiivin 5 ja 6 artikloihin, eikä niiden siirtämisessä kansalliseen lainsäädäntöön juuri ole vaihtoehtoja. Sivutuotteeksi luokittelua ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskevassa tapauskohtaisessa päätöksenteossa vaihtoehtoina tarkasteltiin ehdotetun ympäristölupamenettelyn lisäksi kevyempää, erityisesti kyseiseen tarkoitukseen säädettyä uutta menettelyä, jossa toimivalta mahdollisesti keskitettäisiin yhdelle viranomaiselle. Valmistelussa ehdotettiin myös kunnan ympäristölupaviranomaiseen kohdistuvaa erityissääntelyä päätösten laadun varmistamiseksi.

Tältä osin sääntelyn uudistamisen keskeinen tavoite on jätteen haltijoiden sääntelytaakan vähentäminen yhtäältä tapauskohtaisen päätöksenteon menettelyä sujuvoittamalla ja toisaalta jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien arviointikriteerien soveltamiskäytäntöjen yhtenäisyyden ja ennakoitavuuden parantamisella. Tarkasteltujen sääntelyvaihtoehtojen vertailu osoittautui näistä lähtökohdista vaikeaksi: uusi erillinen ilmoitusmenettely, joka mahdollisesti olisi keskitetty yhdelle valtion viranomaiselle, voisi hyvin toimiessaan olla sujuvampi kuin ympäristösuojelulain nykyisiin säännöksiin perustuva kevennetty lupamenettely. Erillinen uusi menettely myös todennäköisesti vastaisi paremmin päätöksenteon luonnetta eräänlaisena tuotehyväksyntänä. Erillisen menettelyn edut ovat kuitenkin epävarmoja.⁹⁴ Päätöksenteon sujuvuuden kannalta toiminnanharjoittajien ja viranomaisten toimeenpanokäytännöillä on usein ratkaiseva merkitys. Erillisen uuden menettelyn ongelmana on, että se monimutkaistaisi entisestään mutkasta, ympäristöllisiä hyväksymismenettelyitä koskevaa sääntelyä ja sekoittaisi lupa- ja valvontaviranomaisten toimivallan rajoja. Kokonaan uuden menettelyn valmistelu ei tämän esityksen laatimisen yhteydessä ollut mahdollista. Asian valmistelua on tarkoitus jatkaa jaksossa 10 kuvattuna.

5.6 Hankintayksikön velvollisuudet kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun hankinnassa

Vaihtoehtona ehdotetulle 33 §:n muutokselle arvioitiin kahta muuta mallia, joissa Materiaalitori ja Hilma integroitaisiin niin, että hankintayksikkö voisi ilman lain muuttamista toteuttaa sekä hankintalainsäädännön että 33 §:n mukaiset velvoitteensa kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun hankinnassa. Integrointi osoittautui kuitenkin vaikeaksi.

Ensimmäisessä vaihtoehtoisessa mallissa hankintayksikkö tekisi hankintalainsäädännön ja jätelain mukaisen ilmoituksen Hilmaan. Hilman lomakkeita muutettaisiin niin, että oleelliset ilmoitukset tunnistettaisiin Hilman lukurajapinnasta ja tiedot siirrettäisiin Materiaalitoriin. Jos hankintayksikkö ei löytäisi tarvitsemaansa palvelua, se siirtyisi Materiaalitoriin tekemään toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön. Mallin ongelmaksi muodostui kuitenkin se, että Hilman rajapinnasta olisi mahdotonta tunnistaa Materiaalitoriin vietäviä ilmoituksia tekemättä muutoksia Hilmaan. Tarvittavien muutosten saaminen Hilman ilmoitusperusteisiin ei kuitenkaan olisi hankintalainsäädännön mukaisten vakiolomakkeiden vuoksi mahdollista. Muun muassa näistä syistä mallia ei pidetty toteuttamiskelpoisena. Sen sijaan toteutettavaksi valitussa mallissa tunnistamisongelmaa ei ole, sillä pyyntövaiheessa tiedetään, mikä ilmoitus Hilma-rajapinnasta on haettava.

Toisena vaihtoehtona selvitettiin mallia, jossa hankintayksikkö tekisi hankintalainsäädännön ja jätelain mukaisen ilmoituksen Materiaalitorissa, josta ilmoitus siirtyisi Hilmaan. Materiaalitoria

⁹⁴ Materiaalin jätestatuksesta päättäminen tapauskohtaisesti: menettelyyn liittyvien sääntelyvaihtoehtojen tarkastelua. Muistio 30.1.2019. Saatavissa: <https://ym.fi/jatesaadospaketti>

muutettaisiin niin, että myös Hilman lomakkeiden eli kirjoitusrajapinnan vaatimat tiedot (kansallinen ja EU-ilmoitus) täytettäisiin Materiaalitorissa. Ilmoitus voitaisiin julkaista Materiaalitorissa vasta, kun se on julkaistu Hilmassa ja tarvittaessa EU-hankintailmoitusten osalta EU:n virallisen lehden täydennysosan verkkoversiossa (TED). Jos hankintayksikkö ei löytäisi palvelua, se tekisi palvelupyynnön kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta Materiaalitorin tekemänsä ilmoituksensa pohjalta. Tätä mallia ei pidetty toimivana, sillä Hilman tietoja ei olisi käytännössä kohtuullista edellyttää täytettäväksi Materiaalitorissa. Noin 70 %:ssa hankinnoista käytetään ns. kilpailutusjärjestelmää, josta tiedot siirretään Hilmaan. Malli käytännössä estäisi kilpailutusjärjestelmien käytön, koska niiden sovittaminen yhteen Materiaalitorin vaatimusten kanssa ei todennäköisesti olisi mahdollista. Materiaalitorista ei myöskään olisi tarkoituksenmukaista kehittää varsinaista kilpailutusjärjestelmää, koska se on tarkoitettu ennen kaikkea kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseen. Tämä mallin toteutus johtaisi myös teknisesti vaativiin muutoksiin sekä Hilmassa että Materiaalitorissa.

5.7 Muiden jäsenvaltioiden esittämät tai suunnittelemat toimenpiteet

5.7.1 Yleistä muiden jäsenvaltioiden tarkastelusta

Seuraavassa tarkastellaan etenkin Ruotsin ja Tanskan toimia muutamilla jätedirektiivien täytäntöönpanon kannalta keskeisillä sääntelyn osa-alueilla. Ruotsi ja Tanska valittiin tarkasteluun Suomelle läheisen oikeuskulttuurinsa vuoksi. Lisäksi Ruotsi rinnastuu Suomeen jätehuollon näkökulmasta verrattain harvan asutuksensa johdosta. Tanskan osalta erityinen kiinnostuksen kohde on pakkausjätehuolto, jossa ei ole ollut käytössä tuottajavastuuta, mutta johon nyt EU-sääntelyn muutoksen johdosta joudutaan siirtymään. Jätteen luokittelun päättymiseen liittyvää sääntelyä tarkastellaan lyhyesti Belgian ja Ruotsin osalta. Komissio on vuonna 2020 julkaissut selvityksen, jossa tarkastellaan laajemmin eri jäsenvaltioiden käytäntöjä sivutuotteita ja jätteen luokittelun päättymistä koskevan sääntelyn osalta.⁹⁵

Suurimmalle osalle jätedirektiivien muutoksista täytäntöönpanon määräaika oli 5.7.2020. Ruotsin parlamentti on hyväksynyt hallituksen esityksen⁹⁶, joka sisältää suurimman osan jätedirektiivien muutosten täytäntöön panemiseksi tarvittavista muutoksista lakeihin, muun muassa ympäristökaareen⁹⁷ ja kaavoitus- ja rakennuslakiin⁹⁸. Lakimuutokset tulivat voimaan 1.8.2020. Osa muutoksista pannaan täytäntöön asetuksilla tai niiden muutoksilla. Muutokset, joille jätedirektiivissä on asetettu myöhäisempi määräaika, pannaan täytäntöön myöhemmin.

Tanskassa on hyväksytty jätedirektiivien muutosten täytäntöön panemiseksi kaksi esitystä muutoksiksi ympäristönsuojelulakiin. Toinen esitys⁹⁹ koskee jätedirektiivin mukaisten tuottajavastuun vähimmäisvaatimusten täytäntöönpanoa Tanskan olemassa olevissa tuottajavastuujärjestelmissä, mutta pakkausten tuottajavastuujärjestelmää koskevien asetuksenantovaltuuksien säätämistä sekä käytöstä poistettujen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden keräyksen ja käsittelyn uudistamista. Toinen esitys¹⁰⁰ puolestaan koskee kansallisten jätehuoltosuunnitelmien ja jätteen synnyn ehkäisyä koskevia suunnitelmien sisältövaatimuksia. Tässä tarkastellaan vain Tanskan

⁹⁵ [European Commission, Directorate General for the Environment: Study to Assess Member State \(MS\) Practices on By-Product \(BP\) and End-of-Waste \(EoW\). Final Report 2020 prepared by Umweltbundesamt GmbH \(EAA\) and ARCADIS Belgium NV.](#)

⁹⁶ [Regeringens proposition 2019/20:156. Genomförande av EU-direktiv på avfallsområdet.](#)

⁹⁷ [Miljöbalk \(1998:808\)](#)

⁹⁸ [Plan- och bygglag \(2010:900\)](#)

⁹⁹ [Forslag til Lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse. Lovforslag nr. L 112.](#)

¹⁰⁰ [Forslag til Lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse. Lovforslag nr. L 94.](#)

uutta pakkausten tuottajavastuujärjestelmää koskevia säännöksiä sekä ehdotettuja yhdyskuntajätteen erilliskeräysvelvollisuuksia.

Direktiivien täytäntöönpanoon suoraan kytkettyjen sääntelyteemojen lisäksi jakson lopussa tarkastellaan vielä – asian poliittisen painoarvon vuoksi – kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusten nykytilaa ja sääntelyä eräissä muissa maissa.

5.7.2 Jätteitä ja jätehuoltoa koskevat tavoitteet ja velvoitteet

Ruotsi

Ruotsissa yhdyskuntajätteen uudelleen käytön valmistelua ja kierrätystä, pakkausjätteen kierrätystä sekä rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistä koskevat tavoitteet ovat yleisiä tavoitteita, joita ei ole kohdennettu toimijoille. Jätedirektiivin yhdyskuntajätteen uudelleen käytön valmistelua ja kierrätystä koskevat asteittain tiukentuvat tavoitteet vuosille 2020–2035 on asetettu välitavoitteeksi Ruotsin ympäristötavoitejärjestelmään. Ruotsin yhdyskuntajätteen kierrätysaste oli 47 % vuonna 2017 eli lähellä jätedirektiivissä vuodelle 2020 asetettua tavoitetta.¹⁰¹

Myös jätedirektiivissä vuodelle 2020 asetettu vaarattoman rakennus- ja purkujätteen uudelleen käyttöä, kierrätystä ja muuta materiaalina hyödyntämistä koskeva tavoite on Ruotsissa asetettu välitavoitteeksi ympäristötavoitejärjestelmään. Ympäristötavoitteiden seurantaraportin¹⁰² mukaan Ruotsi ei pääse tavoitteeseen ajallaan. Tämä johtuu osittain siitä, ettei kaikista rakennus- ja purkujätteistä saada tietoja. Toisaalta tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan myös lisätoimia. Vuonna 2016 hyödynnettiin materiaalina 50 % vaarattomasta rakennus- ja purkujätteestä.

Pakkausjätteen kierrätystavoitteet on Ruotsissa asetettu pakkausten tuottajavastuusta annetussa asetuksessa.¹⁰³ Asetuksen mukaisten pakkausjätteen keräysjärjestelmien ylläpitäjien on edistettävä tehokkaasti kierrätystavoitteiden saavuttamista. Aiemmin Ruotsin tavoitteet oli kohdistettu materiaalina hyödyntämiseen, mutta jätedirektiivien täytäntöönpanon yhteydessä asetukseen lisätyt tavoitteet on kohdistettu pakkausjätedirektiivin mukaisesti kierrätykseen.¹⁰⁴

Ruotsin tavoitteena on ollut, että vuodesta 2020 alkaen kaikesta pakkausjätteestä hyödynnetään materiaalina 65 %. Pakkausjätedirektiivissä pakkausjätteen kokonaiskierrätysastetta koskeva tavoite vuodelle 2020 on 55 %. Ruotsi on saavuttanut tavoitteen, sillä vuonna 2018 pakkausjätteen kokonaiskierrätysaste oli Naturvårdsverketin¹⁰⁵ mukaan 73 %. Pakkausjätteen kokonaiskierrätysastetta koskeva tavoite vuodelle 2030 on Ruotsissa asetettu pakkausjätedirektiivin mukaisesti 70 %:iin. Ruotsin tavoitteena on, että vuodesta 2020 alkaen kaikesta pakkausjätteestä kierrätetään 65 %, mikä vastaa pakkausjätedirektiivissä vuodelle 2025 asetettua tavoitetta. Ruotsi ei ole asettanut erillistä tavoitetta vuodelle 2025.

¹⁰¹ [Commission Staff Working Document: The EU Environmental Implementation Review 2019. Country Report – SWEDEN. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The EU Environmental Implementation Review 2019: A Europe that protects its citizens and enhances their quality of life. SWD\(2019\)117.](#)

¹⁰² [Miljömålen. Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2020 – Med fokus på statliga insatser.](#)

¹⁰³ [Förordning \(2018:1462\) om producentansvar för förpackningar.](#)

¹⁰⁴ [Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet.](#)

¹⁰⁵ [Återvinning av förpackningar och returpapper. Naturvårdsverket.](#)

Ruotsissa materiaalikohtaisesti asetetut pakkausjätteen materiaalina hyödyntämisen tavoitteet ovat olleet puupakkauksia lukuun ottamatta tiukemmat kuin pakkausjätedirektiivin kierrätystavoitteet. Vuonna 2018 Ruotsi oli saavuttanut kaikki pakkausjätedirektiivin materiaalikohtaiset kierrätystavoitteet vuodelle 2020. Tuolloin Ruotsissa kierrätettiin Naturvårdsverketin mukaan muovipakkauksista 46, puupakkauksista 51, metallipakkauksista 84, paperi- ja kartonkipakkauksista 82 ja lasipakkauksista 93 %. Puupakkausten kierrätysaste sisältää myös puupakkausten valmistelun uudelleenkäyttöön. Puupakkausten kierrätystä ja uudelleenkäyttöä koskeviin tietoihin liittyy epävarmuutta.

Jätedirektiivien täytäntöönpanon yhteydessä Ruotsi on asettanut puupakkauksille pakkausjätedirektiivin mukaiset tavoitteet vuosille 2025 ja 2030. Muovi-, rautametalli- ja alumiinipakkauksille Ruotsi on asettanut pakkausjätedirektiivin mukaiset kierrätystavoitteet vuodelle 2030, mutta aikoo saavuttaa vuoden 2025 tavoitteet jo vuonna 2020. Paperi- ja kartonkipakkauksia koskeva kierrätystavoite on pakkausjätedirektiivissä vuodelle 2030 asetun tavoitteen mukainen jo vuodesta 2020 alkaen. Lasipakkausten kierrätystavoite on 90 % vuodesta 2020 alkaen, mikä on tiukempi kuin pakkausjätedirektiivissä vuodelle 2030 asetettu tavoite.

Ruotsin ympäristöministeriö on jätedirektiivien täytäntöönpanoa koskevassa muistiossaan arvioinut, että uudet kierrätysasteiden laskentasäännöt voivat laskea Ruotsin pakkausjätteen kierrätysasteita. Tästä syystä pakkausten tuottajavastuuta koskevaan asetukseen on lisätty Naturvårdsverketille valtuus ehdottaa lisätoimia kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi, jos se arvioi, että on olemassa riski, ettei tavoitteita saavuteta ajallaan.

Vertailu Suomen ehdotukseen

Suomen tavoin Ruotsissakin yhdyskuntajätteen uudelleenkäyttöä ja kierrätystä sekä rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistä koskevat tavoitteet ovat yleisiä tavoitteita, joita ei ole kohdistettu mihinkään toimijaan. Ruotsissa myös pakkausjätettä koskevat tavoitteet ovat yleisiä tavoitteita, mutta pakkausjätteen keräysjärjestelmän ylläpitäjien on edistettävä tehokkaasti niiden saavuttamista. Sen sijaan Suomessa pakkausjätteen materiaalikohtaiset kierrätystavoitteet ehdotetaan säädettäväksi tuottajia ja tuottajayhteisöjä yhteisesti sitoviksi velvoitteiksi. Samoin pakkausjätteen kokonaiskierrätystavoite olisi Suomessakin yleinen tavoite eikä sitä kohdistettaisi mihinkään yksittäiseen toimijaan.

Vertailtaessa Suomen ja Ruotsin kierrätysasteita on muistettava, että maiden välillä on eroja tilastoinnissa ja kierrätysasteiden laskennassa. Kierrätysasteet eivät siten ole täysin vertailukelpoisia. Suomessa yhdyskuntajätteen kierrätysaste on ollut 41–43 % vuosina 2015–2019. Suomi ei todennäköisesti saavuta jätedirektiivissä vuodelle 2020 asetettua 50 %:n kierrätystavoitetta EU-raportoinnissa käyttämällään, jätetilastoinnin kanssa yhdenmukaisella kierrätysasteen laskentamenetelmällä. Sen sijaan jätedirektiivin sallimalla vaihtoehtoisella laskentamenetelmällä Suomen kierrätysaste nousee ja vuoden 2020 tavoite todennäköisesti saavutetaan. Ruotsi käyttää kierrätysasteen laskemiseen eri laskentatapaa kuin Suomi. Ruotsin yhdyskuntajätteen kierrätysaste oli 47 % vuonna 2017. Molemmissa maissa yhdyskuntajätteen uudelleenkäyttöä ja kierrätystä koskevat tavoitteet vuosille 2025 ja 2035 asetetaan jätedirektiivin mukaisiksi.

Sekä Suomessa että Ruotsissa on saavutettu pakkausjätedirektiivissä vuodelle 2020 asetetut tavoitteet. Suomessa pakkausjätettä koskevat tavoitteet vuosille 2025 ja 2030 ehdotetaan asetettavan pakkausjätedirektiivin tavoitetasojen mukaisiksi lukuun ottamatta alumiinipakkausjätettä koskevaa kierrätystavoitetta, joka säädettäisiin direktiivin tavoitetta tiukemmaksi. Ruotsissa asetetaan puupakkauksia lukuun ottamatta joko tiukempia kierrätystavoitteita tai tavoitteet aiotaan saavuttaa aikaisemmin kuin pakkausjätedirektiivissä säädetään. Ruotsissa vuodelle 2030

asetetut tavoitteet kuitenkin vastaavat pakkausjätedirektiivin tavoitteita lukuun ottamatta lasi-pakkauksille asetettua tiukempaa tavoitetta. Molemmat maat ovat arvioineet uusien kierrätysasteiden laskentasaäntöjen laskevan vanhojen sääntöjen perusteella tilastoituja pakkausjätteiden kierrätysasteita.

Ruotsilla on Suomen tavoin vaikeuksia saavuttaa jätedirektiivissä vuodelle 2020 asetettu tavoite hyödyntää materiaalina 70 % vaarattomasta rakennus- ja purkujätteestä. Suomessa hyödyntämisaste on viime vuosina ollut 50–60 %, Ruotsi on suurin piirtein samalla tasolla. Sekä Ruotsissa että Suomessa rakennus- ja purkujätteen tilastointiin liittyy epävarmuuksia. Molemmissa maissa tavoitteen saavuttaminen edellyttää lisätoimia.

5.7.3 Jätteiden erilliskeräyksen sääntely ja toteuttaminen

Ruotsi

Ruotsin uudessa pakkausjätehuoltoa koskevassa asetuksessa säädetään pakkausjätteen keräysvaatimuksista. Asetuksen mukaan pakkausten keräysjärjestelmän on tarjottava tavallisimpien pakkausjätteiden eli paperi-, pahvi-, aaltopahvi-, kartonki-, muovi-, lasi- ja metallipakkausten kuljetusta kaikille asuinkiinteistöille huhtikuusta 2025 eteenpäin. Pakkausjätteet on kuljetettava niiltä kiinteistöiltä, jotka eivät ole torjuneet kuljetusta. Vaatimus voidaan täyttää myös järjestämällä korttelikeräys, jos se on olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Vaatimuksista voidaan poiketa, jos kuljetus asuinkiinteistöltä on epätarkoituksenmukaista ottaen huomioon kiinteistön muodon tai sijainnin, liikenneturvallisuuden tai muut olosuhteet ja jätteet kerätään sen sijaan paikasta, joka on olosuhteet huomioon ottaen mahdollisimman lähellä asuinkiinteistöä. Niille pakkausjätteille, joita ei kerätä asuinkiinteistöltä, korttelikeräyksen avulla tai asuinkiinteistöjen lähellä olevien keräyspaikkojen avulla, on järjestettävä keräyspaikkoja, jotka ovat helposti saavutettavissa.

Vuoden 2021 tammikuun alusta vuoden 2025 maaliskuun loppuun, tuottajan on tarjottava pakkausjätteiden keräystä vähintään 60 %:lle kaikista asuinkiinteistöistä ja pakkausjätteet on kuljetettava kiinteistöiltä, jotka eivät ole torjuneet tarjottua kuljetusta. Vaatimus voidaan täyttää myös korttelikeräyksellä. Ammattimaisessa toiminnassa syntyville pakkausjätteille on järjestettävä keräyspaikkoja vuodesta 2021 lähtien. Pakkausten tuottajavastuuta täydentää Ruotsin jäteasetuksen¹⁰⁶ mukainen ammattimaisen toimijan velvollisuus lajitella pakkausjätteet ja toimittaa ne pakkausjätteen keräysjärjestelmään.

Ruotsin jäteasetuksen mukaan kunnan on pidettävä tarjolla erilliskeräysjärjestelmää kotitalouksien muista jätteistä erilleen lajittelemalle ruokajätteelle (matavfall). Ruokajätteellä tarkoitetaan biologisesti hajoavaa jätettä, joka koostuu elintarvikkeista tai joka syntyy elintarvikkeiden käsittelyn yhteydessä. Naturvårdsverket voi myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia ruokajätteen erilliskeräyksestä kotitalouksista sekä antaa poikkeuksiin liittyviä määräyksiä. Jäteasetuksessa ei säädetä tarkemmin, miten ruokajätteen keräys on järjestettävä. Jos kiinteistön haltija haluaa kompostoida ruokajätteen kiinteistöllä, siitä on ilmoitettava kunnalle. Ruotsin jäteasetus on tullut voimaan 1.8.2020. Vastaavat ruokajätteen keräyksen järjestämistä koskevat säännökset on lisätty aiemmin voimassa olleeseen jäteasetukseen vuoden 2019 alussa. Säännöksiä on ollut tarkoitus soveltaa vuoden 2021 alusta alkaen. Soveltamisajankohtaa suunnitellaan kuitenkin siirrettäväksi myöhempään ajankohtaan.

¹⁰⁶ [Avfallsförordning \(2020:614\)](#).

Jätedirektiivin mukaiset kotitalouksien vaarallisen jätteen ja tekstiilijätteen erilliskeräystä sekä biojätteen syntyapaikalla tapahtuvaa kierrätystä tai erilliskeräystä koskevat vaatimukset pannaan Ruotsissa täytäntöön myöhemmin. Ruotsi on käynnistänyt selvityksen, jonka tarkoituksena on tehdä ehdotus laajennetun tuottajavastuun käyttöön otosta teksteille.

Tanska

Syyskuussa 2020 Tanskan hallitus julkaisi kansallisen ilmasto-ohjelman, joka on valmisteltu 13 ilmastokumppanuushankkeen pohjalta. Kesäkuussa 2020 julkaistussa jätehuoltosektoria, vesisektoria ja kiertotalouden vihreää muutosta koskevassa kumppanuussopimuksessa asetetaan tavoitteeksi, että vuoteen 2030 mennessä 90 % kaikesta jätteestä kierrätetään. Siinä sitoudutaan luomaan Tanskaan aiempaa laajempi ja selkeämpi jätteiden lajittelujärjestelmä. Tähän perustuva määräysluonnos hyväksyttiin joulukuussa 2020 ja tuli voimaan 2021 alussa.¹⁰⁷

Tanskassa kunta vastaa asumisessa syntyvän jätteen jätehuollon järjestämisestä. Edellä tarkoitettun määräyksen mukaan kuntien on järjestettävä kiinteistöittäinen erilliskeräys kymmenelle eri jätelajille: elintarvikejäte, paperi, pahvi, lasi, metalli, muovi, elintarvike- ja nestepakkaus-kartonki, vaaralliset jätteet (ml. pienelektroniikka, paristot), tekstiilijäte, sekajäte. Kiinteistöittäinen keräys on ulotettava lähes kaikkiin kiinteistöihin. Se voidaan korvata aluekeräyksellä vain alle 200 asukkaan saarissa, joissa ei ole siltayhteyttä, sekä osan ajan vuodesta kesämökki-alueilla. Kiinteistöittäinen keräys voidaan korvata useampaa kiinteistöä lähietäisyydellä palvelevalla keräyksellä. Suurin osa määräysten mukaisesta kiinteistöittäisestä erilliskeräyksestä on järjestettävä 1.7.2021 mennessä, tekstiilijätteen erilliskeräys kuitenkin vuoden 2022 alusta. Keräyksen tehostamiseksi sallitaan tiettyjen jätelajien yhteiskeräys, esimerkiksi lasi ja metalli; paperi ja pahvi; metalli, muovi ja elintarvike- ja nestepakkaus-kartonki. Lasin, metallin ja kovan muovin yhteiskeräys sallitaan vuoden 2025 alkuun saakka.

Edellä kuvatun kiinteistöittäisen keräyksen lisäksi kunnan on järjestettävä riittävä erilliskeräys puutarhajätteelle, PVC-jätteelle, puujätteelle, kyllästetylle puulle, suurikokoisille esineille ja rakennus- ja purkujätteille.

Määräykseen sisältyvät myös tarkemmat erilliskerättävien jätteiden lajittelukriteerit. Lisäksi edellytetään jäteastioiden merkitsemistä yhtenäisin piktogrammein.

Jätettä tuottavia yrityksiä koskevat vastaavan tasoiset jätteen lajittelu- ja erilliskeräysvaatimukset kuin kuntia kotitalousjätteen erilliskeräyksen järjestämisessä.

Vertailu Suomen ehdotukseen

Suomessa ja Ruotsissa asumisessa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämisvastuu kohdistuu eri toimijoihin. Suomessa kunnat ja pakkausten tuottajat järjestäisivät ehdotuksen mukaan keräyksen lähtökohtaisesti yhteistoiminnassa siten, että kunnat keräisivät ja luovuttaisivat pakkausjätteen tuottajan järjestämään jatkokäsittelyyn ja tuottajat korvaisivat kunnille erilliskeräyksestä aiheutuvia kustannuksia. Ruotsissa pakkausten tuottajat ovat velvollisia perustamaan Suomessa tuottajayhteisöä vastaavan pakkausjätteen keräysjärjestelmän, jonka on järjestettävä pakkausjätteen kuljetus asuin-kiinteistöiltä vuonna 2021 voimaan tulevien vaatimusten mukaisesti. Vaatimuksista voidaan poiketa pakkausten tuottajavastuusta annetussa asetuksessa

¹⁰⁷ Bekendtgørelse om affald, BEK nr 2159, 9.12.2020 <https://www.retsinformat-ion.dk/eli/ta/2020/2159>

mainittujen tekijöiden perusteella. Tanskassa kunta vastaa toistaiseksi asuinkiinteistöjen pakkausjätehuollon järjestämisestä. Tanskassa kuitenkin selvitetään parhaillaan, miten pakkausjätedirektiivin mukainen velvoite pakkausjätehuollon pakollisesta tuottajavastuusta käytännössä toteutetaan vuoteen 2025 mennessä (kts. jakso 5.7.4).

Ruotsissa pakkausjätteen erilliskeräystä asuinkiinteistöiltä koskee vuodesta 2025 eteenpäin tiukemmat vaatimukset kuin mitä Suomeen ehdotetaan. Suomessa ehdotetaan, että siirtymäajan jälkeen pakkausjätteen erilliskeräys tulisi järjestää vähintään viiden huoneiston kiinteistöiltä taajamissa. Ruotsissa pakkausjätteen kuljetusta kiinteistöltä olisi tarjottava kaikille asuinkiinteistöille vuodesta 2025 alkaen. Ruotsissa kiinteistön haltija voisi kuitenkin torjua kuljetuksen, jolloin sitä ei tarvitsisi järjestää. Kiinteistön haltijaa koskisi kuitenkin jäteasetuksen mukainen velvollisuus lajitella pakkausjätteet ja toimittaa ne tuottajan järjestämään keräysjärjestelmään.

Suomessa ja Ruotsissa muun kuin asumisessa syntyvän pakkausjätteen keräyksen järjestäminen on jokseenkin samanlainen. Pakkausten tuottajan tehtävänä on järjestää keräys- tai vastaanotto- paikkoja, jonne toimijat tuovat pakkausjätteensä. Molemmissa maissa jätealan yritykset voivat järjestää pakkausjätteen kuljetusta näiltä toimijoilta tuottajan järjestämään keräykseen.

Toisin kuin Suomessa ehdotetaan, Ruotsissa ei ole säädetty erityisiä velvoiterajoihin perustuvia vaatimuksia pakkausjätteen keräämiselle muilta kuin asuinkiinteistöiltä. Ruotsissa kuitenkin ammattimaisella toimijalla on jäteasetuksen mukainen velvollisuus lajitella pakkausjätteet erilleen muista jätteistä ja toimittaa ne pakkausjätteen keräysjärjestelmään tai muulle toimijalle, joka kerää pakkausjätettä. Ammattimaisessa toiminnassa syntyvälle pakkausjätteelle on järjestettävä keräyspaikkoja. Suomen erilliskeräysvelvoitteet koskevat puolestaan asetuksessa määriteltävillä alueilla sijaitsevaa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoimintaa. Ruotsin vaatimus on siten ainakin teoriassa ole tiukempi kuin Suomeen ehdotettu.

Suomessa ehdotetaan säädettäväksi Ruotsia tarkemmin siitä, mille kiinteistöille on järjestettävä pakkausjätteen erilliskeräys. Ruotsissa pyritään puolestaan siihen, että pakkausjätteet kerättäisiin mahdollisimman monelta asuinkiinteistöltä tai kiinteistön läheltä. Suomeen ehdotetulla ratkaisulla on pyritty hillitsemään erilliskeräyksestä aiheutuvia kustannuksia ja haitallisia ympäristövaikutuksia ja siten varmistamaan, että erilliskeräyksellä saavutetaan ympäristöhyötyjä kustannustehokkaasti. Ruotsissa on puolestaan annettu keräysjärjestelmän ylläpitäjille mahdollisuus päättää asetuksessa mainittujen tekijöiden perusteella siitä, miten keräys järjestetään. Myös Suomessa kiinteistökohtainen keräys voidaan korvata korttelikeräyksellä.

Ruotsissa ei ole Suomen tavoin säädetty alueellisten vastaanottopaikkojen määrästä asumisessa eikä muussa toiminnassa syntyvälle pakkausjätteelle. Asuinkiinteistöjen osalta alueellisen vastaanottoaikan järjestäminen on Ruotsissa lähinnä poikkeus kiinteistöltä tai sen läheisyydestä järjestettävälle keräykselle. Ruotsissakin pakkausjätteen keräysjärjestelmän on kuitenkin pakkausten tuottajavastuusta annetun asetuksen mukaan oltava maanlaajuinen ja alueelliset vastaanotto paikat on sijoitettava ottaen huomioon väestötiheys, toimintojen sijainti ja muut olosuhteet.

Tanskassa ehdotetut erilliskeräysvelvollisuudet ovat selvästi Ruotsissa säädettyä ja Suomessa ehdotettua tiukemmat ja yksityiskohtaisemmat. Kiinteistöittäinen keräys ulotettaisiin lähes kaikkiin asuinkiinteistöihin aivan syrjäisimpiä seutuja lukuun ottamatta, ja se kattaisi enemmän jätelajeja kuin Ruotsissa ja Suomessa. Esimerkiksi metallin, lasin, kartongin ja muovin osalta kiinteistöittäisen keräyksen vaatimusta ei ole nimenomaisesti rajattu pakkausjätteeseen.

5.7.4 Pakkausten tuottajavastuu

Pakkausten tuottajavastuujärjestelmät eräissä muissa EU-maissa

Kuten edellä jaksossa 5.3 on kuvattu, EU:n jäsenvaltioissa on pakkausten tuottajavastuujärjestelmien osalta päädytty erilaisiin ratkaisuihin muun ohella vastuunjaossa ja tuottajayhteisöjen sääntelyssä. Taulukkoon 6 on tiivistetty neljän jäsenvaltion järjestelmien pääpiirteet. Saksassa on käytössä ja Ruotsiin on syntymässä niin sanottu täysi tuottajavastuu, jossa tuottaja vastaa jätehuollon järjestämisestä alkaen pakkausten erilliskeräyksestä kiinteistöltä. Belgiassa ja Hollannissa operatiivista vastuuta on annettu kunnille, jolloin tuottajan vastuu on tältä osin vastuuta jätehuollon kustannuksista. Tuottajayhteisö rakenteen osalta Saksa on muista poiketen päätenyt malliin, jossa toimii useita keskenään kilpailevia tuottajayhteisöjä.

Taulukko 6. Pakkausten tuottajavastuujärjestelmä eräissä EU-maissa¹⁰⁸

	Saksa	Hollanti	Belgia	Ruotsi
Operatiivinen vai kustannusvastuu?	operatiivinen, täysi tuottajavastuu	kustannusvastuu (kunta kerää ja huolehtii jättekäsittelystä)	kustannusvastuu (kunta kerää)	operatiivinen, täysi tuottajavastuu
Kustannusvastuu ja sen toteuttaminen	toteutuu operatiivisen vastuun mukana	tuottajien korvaukset kunnille	tuottajien korvaukset kunnille	toteutuu operatiivisen vastuun mukana
Tuottajayhteisöjen määrä ja sääntely	kilpailuun perustuva, useita tuottajayhteisöjä, tuottaja ei saa olla jäsen	keskitetty, yksi tuottajayhteisö	keskitetty, omat tuottajayhteisöt kotitalous- ja yrityspakkauksille	keskitetty, yksi tuottajayhteisö (mutta mahdollisuus kilpaileville keräysjärjestelmille)

Seuraavassa kuvataan tarkemmin Ruotsin ja Tanskan vielä osin keskeneräisiä ratkaisuja.

Ruotsi

Ruotsissa on jo pitkään ollut käytössä pakkausten tuottajavastuu. Tuottajalla tarkoitetaan pakkaajaa, pakkausten valmistajaa tai pakattujen tuotteiden tai pakkausten maahantuojaa.

Ruotsin ympäristö- ja energiaministeriön muistion¹⁰⁹ mukaan vastuu pakkausjätteen keräyksen järjestämisestä on kuitenkin ollut epäselvä. Pakkausten tuottajat ovat olleet velvollisia pitämään tarjolla pakkausjätteen keräysjärjestelmää, mutta myös kunnat ja muut toimijat ovat voineet kerätä pakkausjätettä. Ruotsissa ei myöskään aiemmin ole ollut säännöksiä pakkausten tuottajien ylläpitämän keräysjärjestelmän palvelutasosta, eli siitä, miten pakkausjätteen erilliskeräys on järjestettävä. Uudessa pakkausten tuottajavastuusta annetussa asetuksessa selkeytetään vastuuta

¹⁰⁸ Spasova 2014; Tanskan ympäristö- ja luonnonvaraministeriön raportti 1/2019; European Commission – DG Environment 2014.

¹⁰⁹ [Mer fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper – utveckling av producentansvaren.](#)

keräyksen järjestämisestä ja säädetään keräyksen laajuutta koskevista vaatimuksista. Keräystä koskevat vaatimukset on kohdistettu rekisteröidylle keräysjärjestelmälle.

Pakkausten tuottajavastuuta koskevassa asetuksessa säädetään, että Ruotsissa pakkauksia markkinoille saattavan tai myyvän tuottajan on pidettävä tarjolla pakkausjätteen keräysjärjestelmää tai huolehdittava, että keräysjärjestelmää ylläpitää joku muu tähän luvan saanut toimija. Lupa voidaan myöntää vain tuottajalle tai sille, joka on tuottajan puolesta ottanut tehtäväkseen huolehtia pakkausjätteestä. Ammattimaisessa toiminnassa tai sen yhteydessä syntyneen pakkausjätteen keräämiseen ei tarvita lupaa. Kerääjän on kuitenkin luovutettava pakkausjätteet luvan saaneeseen eli tuottajan järjestämään keräysjärjestelmään. Keräysjärjestelmään kerätty pakkausjäte on myös käsiteltävä ja keräysjärjestelmän on edistettävä kierrätystä ja vaikutettava tehokkaasti kierrätystavoitteiden saavuttamiseen.

Kunta saa kerätä pakkausjätettä vain luvan saaneen keräysjärjestelmän toimeksiannosta. Kunnan velvollisuutena on kuitenkin tiedottaa kotitalouksille pakkausjätteen lajittelusta, keräyksestä ja kierrätyksestä. Keräysjärjestelmien ylläpitäjien on huolehdittava, että muut kuin kotitaloudet saavat pakkausjätteen lajittelusta, keräyksestä ja kierrätyksestä vastaavat tiedot kuin kotitaloudet. Keräysjärjestelmien ylläpitäjien on myös tiedotettava pakkausten tuottajille eri materiaaleista valmistettujen pakkausten kierrätysmahdollisuuksista. Keräysjärjestelmien ylläpitäjien on myös tiedotettava kotitalouksille pakkausjätteen lajittelusta, kierrätyksen tarkoituksesta ja eri materiaaleista valmistettujen pakkausten kierrätysmahdollisuuksista.

Pakkausjätteen ja keräyspaperin keräysjärjestelmien ylläpitäjät on velvoitettu neuvottelemaan keskenään keräysjärjestelmien yhteensovittamisesta. Keräysjärjestelmien ylläpitäjien on tarvittaessa tai kunnan sitä pyytäessä myös neuvoteltava kunnan kanssa keräysjärjestelmän yhteensovittamisesta kunnan jätehuoltovelvollisuuden ja muiden keräyspaperin ja pakkausjätteen keräysjärjestelmien kanssa. Keräysjärjestelmien ylläpitäjien ja perustajien on lisäksi annettava kunnille tietoja keräysjärjestelmistä.

Tanska

Tanskassa ei ole ollut käytössä pakkausten tuottajavastuujärjestelmää. Tällä hetkellä kunta järjestää kotitalouksissa syntyvän pakkausjätteen keräyksen ja käsittelyn ja toiminta on rahoitettu jätemaksulla. Ympäristönsuojelulaissa säädetyn poikkeuksen mukaan kunta ei vastaa yritysten kierrätettävän jätteen jätehuollosta. Jätealan toimijat ovat keränneet yritysten pakkausjätteet ja yritykset ovat maksaneet keräyksestä ja käsittelystä markkinaperusteisesti.

Jätedirektiivin täytäntöön panemiseksi Tanskan ympäristönsuojelulakiin lisätyn pakkausten tuottajavastuuta koskevan säännöksen mukaan pakattujen tuotteiden valmistajan tai maahantuojan on järjestettävä pakkausjätteen vastaanotto ja käsittely. Velvollisuus järjestää vastaanotto ja käsittely suhteutetaan valmistajan tai maahantuojan osuuteen markkinoille saatetuista pakkauksista. Lakiesityksen perustelujen mukaan pakattujen tuotteiden valmistajien ja maahantuojien on otettava vastaan ja käsiteltävä pakkausjätteet riippumatta siitä, ovatko ne peräisin kotitalouksista vai yrityksistä. Kunnan järjestämää jätehuoltoa koskevia säännöksiä on muutettu siten, että tuottajavastuun tullessa voimaan pakattujen tuotteiden valmistajat ja maahantuojat voivat järjestää markkinoille saattamiensa pakkausten vastaanoton, kun niistä on tullut jätettä. Säännökset mahdollistavat kuitenkin myös kunnan järjestämän pakkausjätteen keräyksen säilyttämisen.

Tarkemmat säännökset pakattujen tuotteiden valmistajien ja maahantuojien järjestämästä pakkausjätteen vastaanotosta ja käsittelystä annetaan myöhemmin asetuksella. Tarkoituksena on, että pakkausjätteen keräämistä koskevat säännökset sovitetaan yhteen jätehuollon järjestämistä

koskevien säännösten kanssa. Näin ollen kunta järjestäisi jatkossakin pakkausjätteen keräyksen kotitalouksista. Ympäristönsuojelulakiin lisättyjen valtuutussäännösten mukaan asetuksessa voidaan säätää siitä, miten kunnan keräämät pakkausjätteet jaetaan pakattujen tuotteiden valmistajien ja maahantuojien kesken. Tarkoituksena on varmistaa, että jokainen valmistaja ja maahantuoja vastaanottaa kunnan keräämästä pakkausjätteestä osuuden, joka vastaa sen osuutta markkinoille saatetuista pakkauksista. Näin valmistajat ja maahantuoijat voivat täyttää tuottajavastuovelvoitteensa kunnan keräämän pakkausjätteen osalta. Valmistajien ja maahantuojien tehtävänä olisi noutaa pakkausjätteet kunnan järjestämästä keräyksestä jatkokäsittelyyn. Ajatuksena on, että valmistajat ja maahantuoijat koordinoivat kunnan keräämän pakkausjätteen noudon keskenään niin, että jätettä noudetaan maan kaikista osista.

Asetuksessa voidaan myös säätää siitä, että pakattujen tuotteiden valmistajat ja maahantuoijat voivat sopia yritysten kanssa, että nämä huolehtivat itse toiminnassaan syntyvistä pakkausjätteistä. Tarkoituksena on, että yrityksillä olisi mahdollisuus toimittaa toiminnassaan syntyvät pakkausjätteet joko maksutta pakattujen tuotteiden valmistajien ja maahantuojien järjestämään vastaanottoon tai muulle jätehuollon toimijalle voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Asetuksessa voidaan säätää myös pakkausjätehuoltoon liittyvien kustannusten kattamisesta. Ehdotuksen mukaan tarkoituksena on, että pakattujen tuotteiden valmistajat ja maahantuoijat kattavat kustannukset pakkausjätteen keräämisestä ja kuljettamisesta kotitalouksista, pakkausjätteen vastaanotosta yrityksistä ja pakkausjätteen käsittelystä. Pakattujen tuotteiden valmistajat ja maahantuoijat voidaan myös velvoittaa varmistamaan, että pakkausjätteitä koskevat kierrätystavoitteet saavutetaan. Kierrätystavoitteista säädetään myöhemmin pakkausjätedirektiivissä asetettujen tavoitteiden pohjalta.

Vertailu Suomen ehdotukseen

Tanskaan todennäköisesti tuleva pakkausten tuottajavastuujärjestelmä muistuttaa järjestämistä vastuiden jakamisen osalta Suomeen ehdotettua ratkaisua, jossa kunnalla säilyisi merkittävä rooli erilliskeräyksen operatiivisessa järjestämisessä. Tanskassa ei kuitenkaan vielä ole ratkaistu kaikkia vastuunjakoon ja tuottajavastuun vähimmäisvaatimuksiin liittyviä yksityiskohtia. Avoimeksi jää esimerkiksi se, minkälaisen maksumekanismien kautta pakkausten tuottajat korvaavat kunnille pakkausjätteen keräyksestä kotitalouksista aiheutuvat kustannukset. Myös korvausten määräytymisperuste on jätetty avoimeksi. Tanskassa hyväksytyyn esityksen perusteluissa tulkitaan jätedirektiivin vähimmäiskustannusvastuuta laajasti niin, että se sisältää pakkausjätehuollon järjestämisen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi tarpeelliset kustannukset. Epäselväksi jää kuitenkin, aikooko Tanska ottaa huomioon jätedirektiivin antaman mahdollisuuden poiketa täydestä kustannusvastuusta siten, että tuottajat kattavat vähintään 80 % pakkausjätehuollon kustannuksista. Yrityspakkausten osalta tuottajan operatiivinen ja kustannusvastuu näyttäisi – samoin kuin Suomessa – alkavan vasta siitä, kun pakkausjäte luovutetaan tuottajan järjestämään alueterminaaliin.

Suomessa ehdotettuun tuottajavastuumalliin verrattuna Tanskalla tulee todennäköisesti olemaan tarkempi sääntely kunnan keräämän pakkausjätteen jakamisesta tuottajille näiden markkinoille saattamien pakkausten markkinaosuuksien mukaan. Suomessa tuottajayhteisön tehtävänä olisi huolehtia tuottajavastuusta ja siitä aiheutuvien maksujen oikeudenmukaisesta jakamisesta tuottajien kesken. Tanskassa tuottajien tehtävänä olisi noutaa pakkausjätteet kunnalta, jolloin kunta ilmeisesti keräisi pakkausjätteet kiinteistöiltä välivarastoon tuottajien noudettavaksi. Tanskassa on tarpeen huolehtia siitä, että jo tässä vaiheessa vastuu pakkausjätteiden noutamisesta kunnalta jakautuu tuottajien välillä oikeudenmukaisesti ja että tuottajat noutavat pakkausjätteitä koko maasta. Suomessa tällaista sääntelyä ei tarvita, koska ehdotetussa ratkaisussa kunta toimittaisi keräämänsä pakkausjätteet tuottajien järjestämään vastaanottoon. Tältä osin Suomeen ehdotettu ratkaisu vaikuttaa Tanskan mallia yksinkertaisemmalta.

Ruotsin järjestelmä näyttäisi perustuvan tuottajien laajaan operatiiviseen vastuuseen pakkausjätehuollon järjestämisestä. Tällöin tuottajien kustannusvastuu toteutuisi automaattisesti järjestämisvastuun kautta. Tuottajat voivat kuitenkin sopia kunnan kanssa, että tämä järjestää pakkausjätteen keräyksen tuottajan puolesta (on epäselvää, onko tällöin kyse kunnan julkisesta tehtävästä vai markkinaehtoisesti tarjoamasta palvelusta, jossa kunta kilpailee keräyksen järjestämisestä yksityisten yritysten kanssa). Ruotsin mallissa kotitalouksien jätehuollon järjestäminen saattaa siten hajaantua kunnalle ja pakkausten tuottajille ja pakkausjätehuollon järjestämiseen voi syntyä alueellisia eroja. Ruotsissa on kuitenkin pyritty turvaamaan kotitalouksille yhtenäinen ja yksinkertainen jätehuolto velvoittamalla pakkausten tuottajat ja kunnat neuvottelemaan pakkausjätteen keräysjärjestelyistä ja sovittamaan pakkausjätteen keräys yhteen kunnan muun jätehuollon kanssa. Ruotsissa myös kunnan velvollisuus tiedottaa kotitalouksille pakkausjätteen keräyksestä lisää kotitalouksien näkökulmasta vaikutelmaa yhtenäisestä jätehuollosta. Ruotsin sääntely on törmännyt vakaviin toimeenpano-ongelmiin ja sääntelyn sisältö on uudelleenharjennassa erityisesti pakkausjätteiden keräyksen järjestämistä ja tuottajayhteisöjä koskevan sääntelyn osalta.¹¹⁰ Tanskan ja Suomen ratkaisussa kotitalouksien pakkausjätteiden keräyksen yhtenäisyys muun kunnan järjestämän jätehuollon kanssa on varmistettu kunnan järjestämän keräyksen ja siihen liittyvän neuvontavelvollisuuden kautta.

5.7.5 Sivutuotteita ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva sääntely

Ruotsi

Ruotsin hallituksen esityksen mukaan Ruotsissa ei tähän mennessä ole annettu säädöksiä, joissa määriteltäisiin, milloin lajiltaan tiettytyyppinen jäte lakkaa olemasta jätettä. Naturvårdsverketin ohjeen¹¹¹ mukaan Ruotsissa ei yleensä ole myöskään sovellettu EU:n jätteeksi luokittelun päättymistä koskevia asetuksia, vaan jätteeksi luokittelun päättymistä on arvioitu tapauskohtaisesti.

Ruotsissa tapauskohtainen jätteeksi luokittelun päättymisen perustuu toiminnanharjoittajan omaan arvioon ja hallintomenettelyn näkökulmasta valvontaviranomaisen toimivaltaan. Toiminnanharjoittaja arvioi, lakkaako jäte kierrätysprosessin jälkeen olemasta jätettä ja arvioidessaan toiminnanharjoittajan on suositeltavaa neuvotella valvontaviranomaisen kanssa. Valvontaviranomainen tarkastaa valvonnan yhteydessä toiminnanharjoittajan arvion jätteeksi luokittelun päättymisestä. Jos valvontaviranomainen toiminnanharjoittajan arviosta poiketen katsoo, ettei jäte ole lakannut olemasta jätettä, se voi määrätä, että ainetta tai esinettä on pidettävä jätteenä. Valvontaviranomaisen päätöksestä voi valittaa. Naturvårdsverket katsoo, että arvio jätteeksi luokittelun päättymisestä on tehtävä pääsääntöisesti valvonnan yhteydessä, ei lupaharjennassa tai ilmoituksen käsittelyn yhteydessä, koska luokittelu voi ajan kuluessa muuttua. Ruotsissa ei jätedirektiivien täytäntöönpanon yhteydessä säädetty erillistä menettelyä jätteeksi luokittelun päättymistä koskeville päätöksille, vaikka jätedirektiivin täytäntöönpanoa koskevan hallituksen esityksen mukaan eräät tahot ehdottivat sitä lausunnoissaan.

Naturvårdsverketin ohjeen¹¹² mukaan toiminnanharjoittaja päättää vastaavasti myös tuotantoprosessinsa sivuvirtana syntyvän aineen tai esineen luokittelusta sivutuotteeksi tai jätteeksi. Jos toiminnanharjoittaja on epävarma luokittelusta, sen tulee arvioida asiaa valvontaviranomaisen kanssa. Valvontaviranomainen tarkastaa sivutuotteeksi luokittelun valvonnan yhteydessä. Jos

¹¹⁰ <http://www.naturvardsverket.se/Nyheter-och-pressmeddelanden/Naturvardsverket-avslar-ansokningar-om-fastighetsnara-insamling/>

¹¹¹ [När avfall upphör att vara avfall. Naturvårdsverket.](#)

¹¹² [Avfall eller biprodukt. Naturvårdsverket.](#)

valvontaviranomaisella on huomautettavaa toiminnanharjoittajan tekemään luokitteluun, se voi antaa asiasta määräyksen.

Belgian Flanderi

Ympäristöministeriön raportin¹¹³ mukaan Belgian Flanderin alueen materiaalien ja jätteiden käsittelyä koskevassa säädöksessä säädetään yleisistä kriteereistä eräiden jätteiden jätteeksi luokittelun päättymiselle. Ellei tietyllä jätteelle ole yleisiä kriteerejä, toiminnanharjoittaja voi tehdä hakemuksen tapauskohtaisesta jätteeksi luokittelun päättymisestä Flanderin jäteviranomaiselle. Viranomaisen on lain mukaan tehtävä asiasta päätös 45 päivän kuluessa. Viranomaisen voi pyytää toiminnanharjoittajalta lisätietoja asian ratkaisemiseksi. Lisätietojen toimittamiseen kuluutta aikaa ei lasketa päätöksen tekemistä koskevaan 45 päivän määräaikaan.

Ympäristöministeriön raportin mukaan jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat jäteviranomaisen päätökset voivat sisältää ehtoja, jotka koskevat jätteen ominaisuuksia, käyttöä tai tiedonanto- tai raportointivelvoitteita. Päätökset voivat olla määräaikaista. Jäteviranomaisen päätöksestä voi valittaa ympäristö- ja jäteasioista vastaavalle ministerille. Jäteviranomaisella on myös oikeus peruuttaa päätös, jos materiaali ei enää täytä sitä koskevia vaatimuksia tai sitä käytetään päätöksen vastaisesti. Jätteeksi luokittelun päättymisen valvonta ei kuulu jäteviranomaiselle, vaan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Joissain tapauksissa jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva päätös tehdään ympäristöluvassa. Tällöin jäteviranomaisen antaa asiasta lausunnon. Flanderin jäteviranomaisen on myös laatinut ohjeet, joiden avulla toiminnanharjoittajat voivat arvioida jätteeksi luokittelun päättymistä ja kehittää prosessejaan siten, että jätteeksi luokittelun päättymisen on mahdollista. Flanderissa pyritäänkin kehittämään sääntelyä siten, että toiminnanharjoittajien omat arviot ja prosessien kehittäminen sekä viranomaisen jälkivalvonta korvaisivat viranomaisen tekemät tapauskohtaiset päätökset.

Vertailu Suomen tilanteeseen

Ruotsissa jätteeksi luokittelun päättymistä ja sivutuotteeksi luokittelua koskevat menettelyt perustuvat toiminnan harjoittajien tekemiin päätöksiin ja niiden tarkastamiseen valvonnan yhteydessä. Suomessa luvanvaraisessa toiminnassa jätteeksi luokittelun päättymisestä tai sivutuotteeksi luokittelusta päättää lupaviranomainen ympäristöluvassa. Valvontaviranomainen voi kuitenkin osana normaalia valvontatyötä edelleen todeta, että tietty materiaali ei ole jätettä. Ruotsin jälkivalvontaan nojaava järjestelmä näyttäytyy toiminnanharjoittajan näkökulmasta sujuvampana, koska tapauskohtaisen päätöksen tekeminen ei edellytä päätöksen hakemista viranomaiselta. Saatavilla ei ole kuitenkaan ole tietoja siitä, kuinka moni toiminnanharjoittaja käy neuvottelut valvontaviranomaisen kanssa ja kuinka kauan ne kestävät verrattuna esimerkiksi siihen, että asia Suomessa käsitellään ympäristönsuojelulain 96 §:n mukaisesti sovelletussa ympäristölupamenettelyssä. Ruotsissa toiminnanharjoittajalla on suurempi vastuu lainsäädännössä määriteltyjen kriteerien oikeasta tulkinnasta ja noudattamisesta. Toiminnanharjoittajan näkökulmasta on ongelmallista, jos valvontaviranomainen määrää jälkikäteen, että ainetta tai esinettä on pidettävä jätteenä, vaikka toiminnanharjoittaja on jo päättänyt jätteeksi luokittelun päättymisestä. Tätä tilannetta kuitenkin pyritään ehkäisemään neuvottelulla valvontaviranomaisen kanssa. Tästä syystä neuvottelu ja kriteerien arviointi valvontaviranomaisen kanssa onkin Ruotsin mallin mukaisen menettelyn toiminnan kannalta keskeistä. Neuvottelu ja kriteerien arviointi

¹¹³ [Jussi Kauppila – Topi Turunen – Eevaleena Häkkinen – Jani Salminen – David Lazarevic: Jätteeksi luokittelun päättymisen hyödyt ja haitat. Ympäristöministeriön raportteja 9/2018.](#)

valvontaviranomaisen kanssa voi vaikuttaa myös jätteeksi luokittelun päättymistä ja sivuotteeksi luokittelua koskevien päätösten yhdenmukaisuuteen.

Flanderissa jätteeksi luokittelun päättymiselle on puolestaan erillinen hakumenettely. Hakemusten käsittelylle on myös asetettu aikaraja. Flanderi pyrkii kuitenkin kehittämään jätteeksi luokittelun päättymistä koskevaa menettelyään kohti toiminnanharjoittajien omia päätöksiä ja jälkivalvontaa eli kohti Ruotsin menettelyä. Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien ohjeiden tarkoituksena ei ole ainoastaan helpottaa tapauskohtaista arviointia, vaan myös auttaa yrityksiä kehittämään kierrätysprosessejaan siten, että jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat kriteerit täyttyisivät. On kuitenkin epäselvää, miten prosessien kehittäminen on otettu huomioon ohjeistuksessa ja ovatko toiminnanharjoittajat kehittäneet prosessejaan sen avulla.

5.7.6 Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetus

Useimmissa OECD:n jäsenmaissa kotitalousjätteen kuljetuksen järjestäminen on kunnan vastuulla. Kunta järjestää yleensä jätteenkuljetukset joko omana toimintanaan (suoraan itse tai omistamansa yrityksen kautta) tai kilpailuttamalla kuljetusurakat yksityisillä yrityksillä. OECD:n vuonna 2013 jäsenmailleen tekemään kyselyyn¹¹⁴ vastanneista 24 maasta¹¹⁵ vain kolme maata (Irlanti, Puola ja Suomi) ilmoitti jätteenkuljetusten toteutuvan osittain tai kokonaisuudessaan siten, että kuljetusyritykset kilpailevat rinnakkain tarjoten palveluita suoraan kiinteistön haltijoille. Näistä Puola on myöhemmin siirtynyt kunnan järjestämään kuljetukseen, kuten jäljempänä tässä jaksossa kuvataan. Vastaavia tuloksia saatiin myös Eurooppalaisia julkisia jätehuolto-organisaatioita edustavan järjestön (Municipal Waste Europe) jäsenille syksyllä 2020 tehdystä kyselystä,¹¹⁶ johon saatiin vastauksia 12 EU- ja ETA-maan osalta.¹¹⁷ Kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus on käytössä vain Irlannissa, muissa 11 maassa kunta vastaa jätteen kuljetuksen järjestämisestä. Missään maassa ei ole vastaavaa kaksoisjärjestelmää kuin Suomessa, jossa kunta voi valita kunnan ja kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen välillä. Seuraavassa tarkastellaan tarkemmin jätteenkuljetusten järjestämistä Puolassa ja Irlannissa.

Puolassa yhdyskuntajätehuolto yksityistettiin voimakkaasti 1990-luvulla ja yhdyskuntajätteen keräyksen ja kuljetuksen järjestäminen siirrettiin kiinteistön haltijan vastuulle. Yritykset käyttänoässä järjestivät koko jätehuollon. Tämä johti kuitenkin jätehuollon tehottomuuteen ja lisäsi jätteen hylkäämistä ja epäasianmukaista käsittelyä.¹¹⁸ Vuoden 2012 lakimuutoksella yhdyskuntajätehuollon järjestäminen siirrettiin kuntien vastuulle ja nykyään kunnalla on velvollisuus järjestää jätteen keräyksen ja kuljetuksen kiinteistöiltä.¹¹⁹

¹¹⁴ [OECD Policy Roundtables: Waste Management Services](#) 2013

¹¹⁵ Kanada, Tsekin tasavalta, Viro, Suomi, Ranska, Saksa, Germany, Irlanti, Italia, Japani, Latvia, Liettua, Norja, Peru, Puola, Romania, Venäjä, Slovakia, Etel-Afrikka, Ruotsi, Kiina, Turkki, Ukraina, UK, USA.

¹¹⁶ Lähde: Suomen Kiertovoiman kysely syksyllä 2020 Municipal Waste European (MWE) jäsenille.

¹¹⁷ Belgia, Hollanti, Italia, Itävalta, Norja, Puola, Ruotsi, Saksa, Slovenia, Tanska, Irlanti, Slovakia

¹¹⁸ Tojo, Naoko: Evaluation of Waste Management Policy and Policy Instruments: Three case studies. Lund University 2008.

¹¹⁹ Marzena Smol, Joanna Duda, Agnieszka Czaplicka-Kotas, Dominika Szoldrowska: Transformation towards Circular Economy (CE) in Municipal Waste Management System: Model Solutions for Poland. Sustainability 2020. Ks. myös Municipal waste management in Poland. European Environment Agency 2013 sekä <https://www.bioenergyconsult.com/municipal-waste-management-in-poland/>

Irlannissa asumisessa syntyvän jätteen kuljetus toteutuu pääosin markkinaehtoisesti ja vain hyvin vähäisessä määrin (5 % vuonna 2018) kunnan järjestämänä. Yksityiset jätteenkuljetusyritykset voivat tarjota kotitalouksille jätteenkuljetuspalvelua, jos niillä on siihen valtakunnallisen viranomaisen (National Waste Collection Permit Office NWCPO) myöntämä lupa. Markkinaehtoisen järjestelmän on arvioitu vuosikymmenten aikana parantaneen ammattitaitoa jätealalla sekä tuoneen joustavuutta ja taloudellista tehokkuutta palveluihin. Järjestelmästä on kuitenkin aiheutunut monia ongelmia. Esimerkiksi palvelutarjonnan on havaittu keskittyvän tiettyille alueille toisten alueiden jäädessä yhden yrityksen palvelujen varaan tai jopa vaille palvelua. Myöskään kilpailu ei ole lisääntynyt odotetusti, ja alalla toimivien kuljetusyrityksien määrä on vähentynyt. Uusien yrittäjien on vaikea päästä markkinoille, joilla jo valmiiksi toimii muita yrityksiä. Osa kuljetusyrityksistä ei myöskään ole noudattanut erilliskeräykseen ja kuljetukseen liittyviä velvoitteita, mikä on johtanut epäasianmukaiseen jätehuoltoon. Toiminnan valvonta on hajanaista ja tehotonta. Kotitalouksien asema palvelun hankkijana on heikko ja niillä on vähäiset valitusmahdollisuudet palvelun puutteista tai hinnoittelun epäoikeudenmukaisuudesta. Markkinaehtoisen palvelun hinnoittelu ei ole läpinäkyvää eikä siinä ei voida toteuttaa kattavasti aiheuttaja maksaa –periaatteeeseen pohjautuvaa kannustavaa hinnoittelua.¹²⁰

Tunnistetuista epäkohdista huolimatta kotitalousjätteen keräysjärjestelmä on päätetty Irlannissa säilyttää pääperiaatteiltaan nykyisellään, mutta siihen liittyviä ongelmia pyritään korjaamaan muun muassa tiukentamalla kuljetusyrityksen hyväksymisedellytyksiä, lisäämällä viranomaisvalvontaa, tehostamalla keräyspalvelujen hinnoittelun seurantaa, edellyttämällä kuljetusyrityksiltä läpinäkyvää ja tasapuolista palvelujensa hinnoittelua ja parantamalla kotitalouksien mahdollisuuksia palvelujen hintojen vertailuun.¹²¹

Vertailu Suomen tilanteeseen

Vertailtaessa Suomen kaksoisjärjestelmää Irlannin ja Puolan järjestelmiin on olennaista huomata, että Irlannissa ja Puolassa asumisessa syntyvän jätteen jätehuolto on tai oli kokonaisuudessaan yksityistetty, eli siirretty kiinteistön omistajan vastuulle. Suomen järjestelmästä erikoinen tekee jätehuollon vastuuketjun rikkominen: vain kuljetus voidaan siirtää kiinteistön haltijalle ja kunnalla säilyy vastuu jätehuollon loppupäästä. Myös suoraan kiinteistön haltijaan sopimussuhteessa olevan kuljettajan on vietävä jäte kunnan osoittamaan paikkaan ja kunta päättää jätteen jatkokäsittelystä.

6 Lausuntopalaute

6.1 Yleistä

Lausuntoja annettiin yhteensä noin 350. Lausuntojen suuri määrä selittyy pääosin sillä, että yrittäjäjärjestöjen ohella yli sata yksittäistä jätealan yritystä jätti oman lausuntonsa – suuri osa näistä on jätteenkuljetusalalla toimivia yrityksiä. Muista yrityksistä useat teollisuuden ja kaupan alalla toimivat yritykset antoivat oman lausunnon. Samoin useat kunnat ja kuntien jätelaitokset antoivat lausunnon. Muutama kunta peruutti antamansa lausunnon tai antoi täydentävän lausunnon.

¹²⁰ Competition and Consumer Protection Commission CCPC: [The Operation of the Household Waste Collection Market](#), 28 September 2018

¹²¹ [A Waste Action Plan for a Circular Economy](#), Ireland's National Waste Policy 2020-2025;

Edellisten lisäksi lausuntoja tuli ministeriöiltä, lupa- ja valvontaviranomaisilta, muilta viranomaisilta ja useilta etu- ja kansalaisjärjestöiltä. Lausuntopyyntö ja siitä annetut lausunnot ovat saatavilla Lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelusta.¹²²

Lausuntopalautteessa kommentoitiin eniten kunnan vastuulle kuuluvan jätteen kuljetusjärjestelmää, pakkausten jätehuoltoa koskevaa sääntelymallia sekä yleisemmin jätteiden erilliskeräystä koskevaa sääntelyä. Muita lausunnoissa käsiteltyjä teemoja olivat jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva sääntely ja tuottajavastuun laajentaminen tuotteiden etäkauppaan. Lausuntopalautte oli osin yksityiskohtaista ja sääntelyn teknisiin yksityiskohtiin paneutuvaa.

Seuraavassa esitellään lausuntopalautteen pääsisältöä kertoen ja perustellen samalla, johtiko lausuntopalautte esityksen muuttamiseen. Jätteenkuljetusjärjestelmän ja pakkausten tuottajavastuun osalta lausuntopalautteen sisältö ja siitä tehdyt johtopäätökset esitellään peräkkäin erillisten alaotsikoiden alla. Muusta poikkeava käsittelytapa on tarpeen kuljetusjärjestelmää ja pakkausjätehuoltoa koskevan lausuntopalautteen laajuuden johdosta. Erikseen lausunnoille lähetetystä jätelain 33 §:n muutosehdotuksesta saatua lausuntopalautetta käsitellään jaksossa 6.12.

6.2 Jätelain yleiset säännökset

Kiertotalouden edistämistä painottavaa lain tarkoitusta (1 §) kannatettiin laajasti. Ehdotettuja määritelmiä (6 §) ja soveltamisalan rajausta (3 §) koskevia täsmennyksiä pääosin tuettiin. Muutamissa lausunnoissa ehdotettiin yhdyskuntajätteen määritelmää muutettavaksi niin, että voimassa olevassa laissa käytetty termi asumisessa syntyvä jäte korvattaisiin direktiivin mukaisella termillä kotitalousjäte. Toisaalta voimassa olevan lain mukainen yhdyskuntajätteen määritelmä sai vahvaa tukea. Lausunnoissa esitettyjen yksityiskohtaisten kommenttien perusteella jatkovalmistelussa täsmennettiin POP-jätteen määritelmää ja rehuaineina käytettäviä aineita koskevaa lain soveltamisalan rajausta. Lausunnoissa pyydettiin toimeenpanoa tukevia ohjeita mm. elintarvikejätteen, maantäytön, uudelleenkäytön ja uudelleenkäytön valmistelun määritelmien tulkinna.

Sekä viranomaisten että toiminnanharjoittajien lausunnoissa arvioitiin kriittisesti ehdotusta (5 a ja 5 b §), jonka mukaan sivutuotteita ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva päätöksenteko tapahtuisi voimassa olevien säännösten pohjalta ympäristölupamenettelyssä. Toiminnanharjoittajat pitivät lausunnoissaan ehdotettua menettelyä liian kankeana ja hitaana. Lausuntojen mukaan valvontaviranomaisen pitäisi voida jatkossakin (nykyohjeistuksen mukaisesti) hyväksyä toiminnanharjoittajan tekemä arvio siitä, että materiaali on sivutuote eikä jäte. Koska lupamenettely on tarkoitettu paikallisten päästöjen hallintaan, sen katsottiin soveltuvan huonosti materiaalin jäteominaisuutta koskevaan päätöksentekoon, joka nähtiin ennemmin tuoteturvallisuusasiana. Useissa lausunnoissa katsottiin, että päätöksenteon vaatiman poikkeuksellisen asiantuntemuksen vuoksi jätteeksi luokittelun päättämiseksi tulisi luoda oma, yhdelle viranomaiselle keskitetty päätöksentekomenettely. Lausuntojen mukaan erityisesti niukkojen resurssien kunnissa ei ole käytettävissä riittävää asiantuntemusta vaatimaan tapauskohtaiseen päätöksentekoon. Tämä on lausuntojen mukaan johtanut erilaisiin tulkintoihin samojen ja hyvin samankaltaisten materiaalien kesken, mikä on heikentänyt päätöksenteon ennustettavuutta ja toiminnanharjoittajien yhdenvertaisuutta. Lausunnoissa ehdotettiin myös viranomaispäätöksille julkista rekisteriä, esimerkiksi osana jätetietojärjestelmää. Edelleen joissain lausunnoissa vaadittiin, että

¹²² hankenumero VN/538/2019 <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=9db14571-b2ec-4a6f-a530-1c7bc49397eb>

ympäristöministeriö käynnistäisi välittömästi hankkeen, jonka tavoitteena olisi luoda sujuva ilmoitusmenettely, jolla jätteen luokittelun päätyminen voitaisiin ratkaista.

Lausuntojen perusteella ehdotettua jätelain 5 b §:n 3 momenttia ja erityisesti sen perusteluja täsmennettiin tavoitteena tuoda entistä selvemmin ilmi asiassa noudatettava menettely ja erityisesti se, että ympäristöluvallinen toiminnanharjoittaja voisi hakea luvan muutosta ympäristönsuojelulain 89 §:n perusteella, jolloin asiassa noudatettaisiin lain 96 §:ssä säädettyä, normaalia ympäristölupamenettelyä sujuvampaa menettelyä. Lain perusteluja myös tarkennettiin siten, että toiminnanharjoittajan tekemä arvio materiaalin jäteluonteesta voitaisiin eräissä tilanteissa edelleen vahvistaa valvontaviranomaisen toimesta. Lisäksi ympäristöministeriö perustaa työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida lupakäytäntöjen kehittymistä ja arvioida tarvetta sääntelyn kehittämiseen (kts. jakso 10).

6.3 Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen sekä uudelleenkäytön edistäminen

Elintarvikejätteen määrän vähentäminen

Ehdotus kunnan velvollisuudesta kiinnittää jäteneuvonnassaan erityistä huomiota elintarvikejätteen määrän vähentämiseen (93 §) sai lausunnoissa laajaa tukea. Elintarvikealan toimijat suhtautuivat kriittisesti ehdotukseen siitä, että jäteasetuksessa elintarvikkeiden jakelijat ja ravitsemustoiminnan harjoittajat velvoitettaisiin huolehtimaan siitä, että käyttämättä jääneet elintarvikkeet luovutetaan uudelleenjakeluun ensisijaisesti ihmisravinnoksi. Kaupan alalla tehdään jatkuvasti työtä ruokahävikin vähentämiseksi niin yrityksissä kuin toimialatasollakin vapaaehtoisuuteen perustuen ja lahjoitetaan käyttämättä jääneitä elintarvikkeita hyväntekeväisyyteen. Lausunnoissa korostettiin, että jätedirektiivissä ei edellytetä pakottavaa lainsäädäntöä asiassa ja ehdotettiin, että sitovan veloitteen sijasta lakiin lisättäisiin kaikille elintarvikealan toimijoille yleinen velvoite pienentää elintarvikehävikkiä ja tarvittaessa maininta elintarvikkeiden lahjoittamisesta sitä toteuttavana vapaaehtoisena toimena. Jatkovalmistelussa arvioitiin tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää säännös jäteasetukseen kaikkiin elintarvikealan toimijoihin kohdistetuna, mutta aiemmin ehdotettua hieman yleisemmin ja joustavammin muotoiltuna.

Uudelleenkäytön valmistelun edistäminen

Uudelleenkäytön valmistelun edistämistä koskevaa 11 a §:ää pidettiin pääosin hyvänä uudistuksena uudelleenkäyttömahdollisuuksien lisäämiseksi. Lausunnoissa toisaalta korostettiin keräyksen vastuutahojen ensisijaista oikeutta uudelleenkäytön valmisteluun eli sitä, että uudelleenkäytön valmistelua harjoittavat yritykset voisivat saada tähän tarkoitukseen soveltuvaa jätettä vain siinä tapauksessa, että kunta, tuottaja tai muu taho ei itse järjestä uudelleenkäytön valmistelua. Yhdessä lausunnossa ehdotettiin pykälää täydennettäväksi keräystä harjoittavien velvollisuudella huolehtia keräyksestä siten, ettei mahdollisuus uudelleenkäyttöön heikenny.

Lausunnoissa kannatettiin myös velvollisuutta tehdä kirjallinen sopimus jätteen luovutuksesta sekä mahdollisuutta periä kustannustehokkaasta keräyksestä aiheutuneet kustannukset uudelleenkäytön valmistelua harjoittavalta. Näitä pidettiin tärkeänä tasavertaisen yhteistoiminnan ja asianmukaisen uudelleenkäytön valmistelun varmistamiseksi. Muutamissa lausunnoissa ehdotettiin säännöstä täsmennettäväksi siten, että maksua voitaisiin periä keräyksen lisäksi myös jätteen vastaanotosta aiheutuvista kohtuullista kustannuksista. Toisaalta lausunnoissa esitettiin myös huoli ehdotuksen vaikutuksesta yleishyödyllisiin ja sosiaalisiin yrityksiin ja korostettiin, että näille tulisi jatkossakin taata joustava, maksuton tai kustannuksiltaan kohtuullinen pääsy tuote- ja materiaalivirtoihin.

Monissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että säännöksessä ei määritellä uudelleen­käytön valmistelua koskevien tietojen raportoinnista vastaavaa tahoa, mikä on omiaan lisää­mään harmaan talouden toimintaa ja epäasianmukaisia jätehuoltokäytäntöjä jätealalla. Rapo­rtoitivelvollisuus ehdotettiin asetettavaksi joko jätteen luovuttajalle tai uudelleenkäyttöön val­mistelijalle. Vaihtoehtona esitettiin myös jätelain 47 §:n muuttamista siten, että uudelleenkäyt­­töä ja sen valmistelua saisi tehdä vain yhteistyössä tuottajan kanssa.

Jatkovalmistelussa säännöstä täsmennettiin pitkälti lausunnoissa ehdotetuilla tavoilla. Ehdote­ tun uuden 11 a §:n mukaan jätettä vastaanotettaessa ja kerätessä olisi toimittava siten, ettei mahdollisuus jätteen uudelleen­käytön valmisteluun heikenny. Lisäksi jätteen kerääjän oikeutta periä kustannuksia laajennettaisiin koskemaan kuljetuksen lisäksi myös jätteen vastaanottoa. Uudelleen­käytön valmistelua harjoittava yritys ja yhteisö velvoitettaisiin antamaan jätteen kä­ sittelyä koskevat tiedot jätteen luovuttajalle.

6.4 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräys ja kierrätys

Lausunnoissa kannatettiin laajasti asetuksella säädettävien yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteiden määrittelyä täsmälleen asianomaisten direktiivien mukaisesti. Toisaalta tu­ ettiin myös alumiinipakkausjätteen kierrätystavoitteen asettamista direktiivissä säädettyä tasoa korkeammaksi ja samalle tasolle rautametallipakkausjätteen kierrätystavoitteen kanssa. Ehdotusta pakkausjätteen materiaali­kohtaisten kierrätystavoitteiden asettamisesta tuottajia yhteisesti sitovana velvollisuutena tuettiin. Tuottajayhteisöt korostivat tarvetta määrittää tavoitteet siten, että tuottajayhteisöt vastaavat kierrätystavoitteiden saavuttamisesta vain niihin liittyneiden tuot­ tajien markkinoille saattamien pakkausjätteiden osalta.

Ehdotettuja asetuksella annettavia, asuinkiinteistöille sekä hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoi­ minnalle kohdistettavia valtakunnallisia kiinteistöittäisen erilliskeräyksen velvoitteita (velvoi­ terajoja) kannatettiin lausunnoissa laajasti. Jotkut lausunnonantajat kuitenkin pitivät erityisesti pakkausjätteiden erilliskeräysvelvoitteita liian kattavina ja ehdottivat esimerkiksi kiinteistöiltä tapahtuvan erilliskeräyksen rajaamista ensi vaiheessa 10 000 asukkaan taajamiin. Rajaamista perusteltiin jyrkästi kasvavilla keräyskustannuksilla ja sillä, että pakkausjätteiden kierrätysta­ voitteet saavutetaan todennäköisesti vähemmälläkin keräämisellä. Asumisessa syntyvän pak­ kausjätteen alueellisten vastaanotto­paikkojen vähimmäismäärän muuttamista koskevaan ehdo­ tukseen suhtauduttiin pääosin myönteisesti tai neutraalisti. Erityisesti kiitettiin ehdotusta muo­ vipakkausjätteiden vastaanotto­paikkojen määrän nostamisesta nykyisestä 500 paikasta 1000 paikkaan. Muutamissa lausunnoissa vastustettiin ehdotusta, jonka mukaan kiinteistöittäisen ke­ räyksen laajetessa muiden pakkausjätteiden vastaanotto­paikkojen vähimmäismäärää voitaisiin vähentää nykyisestä 1850 paikasta 1000 paikkaan.

Yrityspakkausjätteen osalta tuottajan vastuun rajaaminen nykyiseen tapaan alueelliseen vas­ taanottoon sai laajaa kannatusta. Muun kuin asumisessa syntyvän pakkausjätteen vastaanotto­ verkoston laajentamista nykyisestä 30 vastaanotto­paikasta 60 paikkaan kannatettiin ja vastus­ tettiin. Kunnan vastuulla olevan biojätteen kiinteistöittäisen erilliskeräyksen velvoitetta ehdo­ tettiin aikaistettavaksi kahdesta vuodesta yhteen vuoteen lain voimaantulosta. Jatkovalmiste­ lussa arvioitiin, että perusteita erilliskeräyksen velvoiterajojen muuttamiselle ei ole. Kunnan vastuulla olevan biojätteen erilliskeräysvelvoitteen siirtymäaika­a ehdotetaan aikaistettavaksi lausunnoissa ehdotetusti. Erilliskeräysvelvoitteita tarkastellaan vielä asetusten yksityiskohtaisen valmistelun yhteydessä ja asetusluonnoksista saadun lausuntopalautteen perusteella.

Ehdotettua sääntelymallia (15 §), jossa kunnat voisivat poiketa valtakunnallisista velvoitera­ joista joko lievempään (suppeampaan) tai ankarampaan (laajempaan) suuntaan, pidettiin pää­ osin hyvänä. Toisaalta joissain lausunnoissa kritisoitiin joko kunnan mahdollisuutta supistaa tai

sen mahdollisuutta laajentaa jätteiden erilliskeräystä kiinteistöiltä. Lisäksi ehdotettiin, että kunnan toimivalta poiketa asetuksesta lievempään suuntaan tulisi sitoa määräaikaan. Jatkovalmistelussa kunnan toimivalta poiketa asetuksen velvoiterajoista lievempään suuntaan rajattiin siten, että asetusta lievemmän kunnan jätehuoltomääräyksen tulisi olla määräaikainen ja se voitaisiin antaa korkeintaan viideksi vuodeksi kerrallaan.

Erilliskeräyksen velvoiterajat kytkeytyvät jätelain 41 §:n 3 momentissa säädettyyn mahdollisuuteen, jonka perusteella kiinteistön haltija voi järjestää niin sanottua täydentävää pakkausjätteen keräystä, jos kunta tai tuottaja ei sitä järjestä. Kuntatoimijat arvioivat täydentävän keräyksen johtavan merkittäviin epäselvyyksiin ja ristiriitoihin erilliskeräyksen toimeenpanossa ja hajottavan kunnan jätehuollon logistista kokonaisuutta. Niiden mukaan kunnalle tulisi turvata etusija myös vapaaehtoisuuteen perustuvan erilliskeräyksen järjestämisessä asukkaille. Kuntatoimijoiden lausunnoissa ehdotettiin, että kunta voisi sitovien erilliskeräysvelvoitteiden lisäksi antaa myös suosituksenomaisia jätehuoltomääräyksiä jätteiden erilliskeräyksestä kiinteistöillä, kuten useat kunnat ovat nykyisin tehneet. Yrittäjäjärjestöjen ja yritysten lausunnoissa pidettiin kunnan ensisijaista oikeutta pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämiseen ylipäättään tarpeelltomana. Lisäksi ehdotettiin vastaavan kiinteistön haltijan oikeuden laajentamista myös biojätteen keräykseen kiinteistöiltä. Lausuntojen perusteella kiinteistön haltijan mahdollisuus täydentävään keräykseen laajennettiin koskemaan pakkausjätteen lisäksi myös biojätteitä. Lisäksi säännöksen perusteluja sekä kunnan jätehuoltomääräyksiä koskevan 91 §:n perusteluja täsmennettiin siten, että kunta voisi jätehuoltomääräyksissä määrätä myös kiinteistön haltijalle vapaaehtoisesta erilliskeräyspalvelusta. Tällaisen määräyksen tulisi olla selvästi kuntaa velvoittava ja kunnan olisi myös tiedotettava kiinteistön haltijoita vapaaehtoisesta palvelun olemassaolosta.

Lausuntopalautteessa suhtauduttiin osin kriittisesti erilliskeräystä koskevien ehdotusten kustannusvaikutuksiin ja niiden arviointiin. Joissain lausunnoissa kaivattiin läpinäkyvämpää ja tarkempaa arviointia esimerkiksi kotitalouksien jätehuoltokustannusten noususta. Tältä osin kysyttiin perusteluita sille, miksi pakkausten tuottajavastuussa on haluttu hyödyntää jätedirektiivin sallimaa 80 %:n kustannusvastuuta täyden kustannusvastuun sijasta. Erilliskeräyksen toimeenpanon osalta kiinnitettiin huomiota riittävän jäteneuvonnan tarpeeseen. Jatkovalmistelussa on täydennetty arvioita erilliskeräysvelvoitteiden vaikutuksista kotitalouksien jätehuoltokustannuksiin sekä tarkennettu perusteluja jätedirektiivin salliman pakkausten tuottajan kustannusvastuuta koskevan jouston hyödyntämiselle.

Monissa lausunnoissa tuotiin esille huoli ehdotetusta kiellosta polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle kierrätystä tai uudelleenkäytön valmistelua varten erilliskerättyä jätettä (15 a §). Näissä lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että pykälän perusteluissa tarkennetaan poikkeuksellisia syitä jätteen polttamiselle tai kaatopaikkasijoittamiselle. Poikkeuksellisten syiden listaan ehdotettiin lisättäväksi tilanteet, joissa jäte-erä muun virheen takia on ominaisuuksiltaan soveltumaton uudelleenkäytön valmisteluun tai kierrätykseen, kuten prosessissa tapahtunut virhe tai epäonnistunut jätteen syntypaikkalajittelu. Koska ehdotettu säännös perustuu direktiivissä säädettyyn sitovaan ja yksiselitteiseen velvoitteeseen, jatkovalmistelussa ei nähty mahdolliseksi avata pykälän perustelujen kautta uusia mahdollisuuksia poiketa kiellosta.

Yhdessä lausunnossa ehdotettiin hyödynnettävän vaarallisen jätteen laadun varmistamista koskevaa jätelain 15 b §:ää laajennettavaksi siten, että toiminnanharjoittajan velvollisuus erottaa vaaralliset aineet, seokset ja osat jätteestä ennen hyödyntämistä koskisi vaaralliseksi luokitellun jätteen lisäksi muutakin hyödynnettävää jätettä. Lausunnon mukaan Suomi voisi tässä ottaa edelläkävijän roolin ja ajaa vastaavan laajennuksen sisällyttämistä myös EU-lainsäädäntöön. Jatkovalmistelussa ehdotettua 15 b §:ää muutettiin lausunnossa ehdotetulla tavalla.

6.5 Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetuksen järjestäminen

6.5.1 Lausuntopalautteen sisältö

Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusjärjestelmän muutosta koskeva lausuntopalaute oli runsas ja kaksijakoinen. Ehdotusta vastusti noin sata jätealan yritystä, lukuisia valtakunnallisia ja alueellisia yrittäjäjärjestöjä sekä osa kunnista. Ehdotusta kannattivat Kuntaliitto ja kuntien jätelaitokset sekä enemmistö kunnista – myös osa niistä kunnista, joissa on tällä hetkellä käytössä kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus. Ministeriöt ja muut viranomaiset olivat kannanotoissaan pääosin neutraaleja. Valtiovarainministeriö kannatti ehdotusta. Työ- ja elinkeinoministeriö sekä eduskunnan apulaisoikeusasiamies esittivät kriittisiä huomioita ehdotuksesta ja sen vaikutuksista, mutta eivät suoraan ottaneet kantaa ehdotuksen sisältöön. Kansalais- ja etujärjestöjen mielipiteet jakautuivat kahtia.

Puoltavissa lausunnoissa ehdotuksen katsottiin mahdollistavan asumisessa syntyvän jätteen jätehuollon kokonaisvaltaisen ja systemaattisen kehittämisen: kunta voisi ohjata jätevirtoja niiden syntypaikalta kierrätykseen tai muuhun käsittelyyn siten, että jätedirektiivin mukaiset kierrätystavoitteet saavutetaan ja selvästi lisääntyvästä erilliskeräyksestä huolimatta jätemaksujen ja kuljetuspäästöjen kasvu pysyvät kohtuullisella tasolla. Vain kunnalle keskitetyn kuljetuksen arvioitiin mahdollistavan logistisesti tehokkaan keräyksen ja kuljetuksen sekä ulottavan kohtuuhintaisen kuljetuspalvelun harvemmin asutuille alueille. Useat ehdotusta kannattavat katsoivat lisäksi, että kunnan keskitetysti järjestämällä kuljetuksella voitaisiin poistaa kilpailun vääristymät, kuten paikalliset monopolit tai kartellit. Hyvin järjestettyinä kunnan kilpailutusten katsottiin tarjoavan vakaita liiketoimintamahdollisuuksia sekä toimiville että uusille yrityksille.

Muutosta puoltavissa lausunnoissa tuotiin esille myös nykyisen kaksoisjärjestelmän aiheuttama sääntelytaakka. Katsottiin, että ehdotuksen toteutuessa kunnan päätöksentekoon liittyvät oikeusriidat päättyisivät ja kunnissa voitaisiin keskittyä jätehuollon kehittämiseen. Kaiken kaikkiaan ehdotusta kannattavissa lausunnoissa arvioitiin, että jätteenkuljetusten kaksoisjärjestelmästä luopuminen olisi alan toimintaympäristöä olennaisesti selkeyttävä ja vakauttava muutos, joka mahdollistaisi kuntavastuullisen jätehuollon kehittämisen kaikkien alan toimijoiden kesken sekä varmistaisi toimivat ja monipuoliset jätehuoltopalvelut.

Kuljetusjärjestelmän uudistamista vastustavissa lausunnoissa päähuomio kiinnittyi esityksen yritysvaikutuksiin ja näkemys poikkesi täysin siitä, mitä ehdotusta puoltavissa lausunnoissa esitettiin. Vastustavissa lausunnoissa usein toistuneen näkemyksen mukaan esityksen yritysvaikutuksia ei ole arvioitu lainkaan tai ne on arvioitu puutteellisesti. Vastustajien mukaan ehdotus pakottaisi kuljetusyritykset kuntien alihankkijoiksi, jolloin jätehuollon palveluliiketoiminnan arvoketjut katkeaisivat ja kierrätys kärsisi. Ehdotuksen pelättiin vaarantavan tuhat yritystä ja useita tuhansia työpaikkoja. Haittavaikutusten pelättiin kohdistuvan erityisesti paikallisiin pk-yrityksiin, joiden liiketoiminta perustuu suurelta osin tai kokonaan asumisessa syntyvien jätteiden kuljetukseen ja joilla ei ole mahdollisuuksia pärjätä kunnan järjestämissä kilpailutuksissa. Lausunnoissa tuotiin esille tapauksia, joissa kunta tai sen jätelaitos ei ole kilpailutuksen yhteydessä jakanut urakka-alueita osiin tai on asettanut liikevaihtorajan mahdollisille tarjoajille. Tämä on johtanut siihen, että paikalliset pk-yrittäjät on käytännössä suljettu kilpailutuksen ulkopuolelle.

Ehdotusta vastustavissa lausunnoissa suhtauduttiin erittäin kriittisesti jätelakiin ehdotettuun kuljetusten hankintoja koskevaan sääntelyyn (36 §). Sillä ei uskottu olevan oikeudellista merkitystä eikä sen katsottu vaikuttavan kuntien jätteenkuljetusurakoiden kilpailuttamiseen. Useissa lausunnoissa todettiin, että kilpailutuksissa noudatetaan joka tapauksessa hankintalakia,

jonka mukaan hankkijalla on esimerkiksi oikeus asettaa tarjoajille erilaisia vähimmäisvaatimuksia, joilla voidaan rajata osa pk-yrityksistä tarjouskilpailun ulkopuolelle, eikä jätelain ehdotulla sääntelyllä olisi vaikutusta tähän.

Kielteisten yritysvaikutusten ohella ehdotusta vastustavissa lausunnoissa muistutettiin, että kaksoisjärjestelmästä luopumista ei voida perustella EU-sääntelyn täytäntöönpanolla. Kaksoisjärjestelmän poistamisen arveltiin vähentävän kuntien itsemääräämisoikeutta, elinvoimaa ja kuntademokratiaa. Näissä lausunnoissa katsottiin, että kaksoisjärjestelmä antaa äänen kuntalaisille ja mahdollistaa jätehuollon alueellisten erityispiirteiden huomioon ottamisen kuljetusten järjestämisessä. Kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen katsottiin toimineen erinomaisesti ja esitysluonnosta moitittiin siitä, että nykyjärjestelmän hyödyt on esitysluonnoksessa sivuutettu. Kunnan valinnanvapauden ohella ehdotusta vastustavissa lausunnoissa puolustettiin voimakkaasti kiinteistön haltijan vapautta valita itselleen sopiva kuljetuspalvelu.

Edelleen vastustavissa lausunnoissa epäiltiin jätteenkuljetusten kaksoisjärjestelmän poistamiselle esitettyjä perusteita: ehdotusta ei lausuntojen mukaan voida perustella jätteen keräykseen ja kuljetukseen liittyvän ohjauksen ja valvonnan helpottumisella tai kierrätystavoitteiden saavuttamisella, eikä kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen katsottu olevan tehottomampi tai kalliimpi kuin kunnalle keskitetyn kuljetuksen. Lausuntojen mukaan kierrätys ei kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueilla ole toteutunut sen heikommin kuin kunnan järjestämän kuljetuksen alueilla ja valvontaa tulee lain mukaan suorittaa yhtä tehokkaasti sekä kiinteistön haltijan että kunnan järjestämässä kuljetuksessa.

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että varsinkin erilliskerättävien jätteiden osalta ehdotettu kahden vuoden siirtymäaika on liian lyhyt ja perustuslain 15 §:ssä turvatun perusteltujen odotusten suojan vastainen. Lausunnoissa nostettiin esille, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan PeV 58/2010 vp edellyttänyt 3–4 vuoden siirtymäaikaa kuljetussopimusten päättämiseksi silloin, kun kunta päättää siirtyä kiinteistön haltijan järjestämästä kuljetuksesta kunnan järjestämään kuljetukseen. Yrityksen kannalta muutos voi johtaa esimerkiksi tehtyjen kalustohankintojen kuoletustarpeen nopeutumiseen ja tarpeeseen tehdä uusia investointeja. Lausunnoissa ehdotettiin myös, että laissa tulisi määritellä ajankohta, jolloin kuljetusjärjestelmän muutos voitaisiin aikaisintaan toteuttaa.

Ehdotusta vastustavissa lausunnoissa ei kiistetty sitä, että uudistuksen myötä päästäisiin eroon kunnan päätöksentekoon liittyvästä riitelystä ja sen aiheuttamista kustannuksista. Muutamassa lausunnoissa riitelyn katsottiin kuitenkin johtuvan enemminkin jätelain 37 §:ssä säädettyjen päätöskriteerien epäselvyydestä, ei kaksoisjärjestelmästä sinänsä. Näiden lausuntojen mukaan parempi ratkaisu ongelmaan olisikin jätelain 37 §:ssä säädettyjen kriteerien yksinkertaistaminen siten, että molemmat kuljetusjärjestelmät olisivat tasavertaisia.

Myös esitysluonnokseen sisältyvä ehdotus kaksoisjärjestelmän säilyttämisestä saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetuksessa (37 §) jakoi lausujien mielipiteet. Osa lausunnonantajista piti saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetuksessa kaksoisjärjestelmää vähemmän ongelmallisena kuin kiinteän yhdyskuntajätteen (kuivajätteen) osalta. Osa taas arvioi kaksoisjärjestelmän ja erityisesti kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen muodostavan riskin saostus- ja umpisäiliölietteen asianmukaiselle käsittelylle. Kunnan katsottiin keskitetyssä kilpailutuksessa voivan varmistaa, että liete haetaan kaikilta kiinteistöiltä oikea-aikaisesti ja toimitetaan asianmukaiseen käsittelyyn. Lausuntopalautteessa viitattiin kokemuksiin niiltä alueilta, joilla on siirrytty kiinteistön haltijan järjestämästä lietteenkuljetuksesta kunnan järjestämään kuljetukseen. Siirtymien kunnan järjestämään kuljetukseen on lisännyt useilla kymmenillä prosentilla jäteveden-

puhdistamoille toimitetun lietteen määrää. Tästä voidaan päätellä, että kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa osa kiinteistön haltijoista ei ole tilannut kuljetusta. Lisäksi useilla toiminta-alueilla on tiedossa tapauksia, joissa jätteen kuljettaja on hylännyt lietteen ympäristöön.

Monet kaksoisjärjestelmän säilyttämistä kannattaneet tukivat ehdotusta yksinkertaistaa 37 §:n mukaisia kiinteistön haltijan järjestämän kuljetukseen siirtymisen edellytyksiä ja katsoivat, että vastaavaa yksinkertaistamista olisi tullut tarkastella myös kiinteän yhdyskuntajätteen kuljetusjärjestelmän osalta. Joissakin lausunnoissa ehdotettiin saostus- ja umpisäiliölietteen jätehuollon siirtämistä kokonaisuudessaan kiinteistön haltijan järjestämisvastuulle.

Varsinkin kuntia ja kunnan jätelaitoksia edustavien tahojen lausunnoissa vastustettiin ehdotusta laajentaa kunnan velvollisuutta antaa kiinteistön haltijalle tiedot kiinteistöltä kuljetetun jätteen määrästä ja toimituspaikasta (36 §). Lähtökohtaisen tiedonantovelvollisuuden katsottiin aiheuttavan kunnille suhteetonta hallinnollista taakkaa ja ehdotettiin säännöksen säilyttämistä nykyisellään siten, että tiedot olisi annettava kiinteistön haltijan pyynnöstä. Myös esimerkiksi Suomen Omakotiliitto ry piti velvollisuuden laajentamista samoista syistä tarpeettomana.

6.5.2 Lausuntopalautteen huomioon ottaminen

Lausuntopalautte sisälsi tärkeitä näkökulmia kuntien jätteenkuljetusten järjestämisestä ja uutta tietoa ehdotuksen ja sen vaihtoehtona olevan kaksoisjärjestelmän säilyttämisen vaikutuksista. Seuraavassa arvioidaan lausuntopalautteessa esitettyä kritiikkiä ja tehdään johtopäätökset esityksen muutostarpeista.

Jo lakipakettia valmistelleen työryhmän mietintöön sisältyi varsinaisen mietinnön lisäksi erillinen liite, jossa vertailtiin kuljetusjärjestelmää koskevia sääntelyvaihtoehtoja. Hallituksen esitysluonnos sisälsi arvion kuljetusjärjestelmän nykytilasta ja vertailun sääntelyvaihtoehtoista keskeisten arviointikriteerien valossa. Vaikutusarviointiin liittyy tässä yhteydessä aineistonhankintaongelmia. Esimerkiksi yksityisten kuljetusyritysten hintatietoja ei ole lainkaan saatavilla. Kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueilla on vaikea saada kattavia tietoja kiinteistöjen liittymisestä jätteenkuljetukseen tai siitä, minne jätteet kuljetetaan käsiteltäviksi. Lausuntopalautteen perusteella tarkennettiin edellä jaksossa 4.2 tehtyä vaikutusten arviointia ja jakson 5 vaihtoehtojen tarkastelua etenkin yritysvaikutusten ja yhteiskunnallisten vaikutusten osalta. Esitykseen lisättiin esimerkiksi arvio siitä, kuinka moneen yritykseen ehdotettu kuljetusjärjestelmää koskeva muutos kohdentuu. Edelleen hankittiin lisätietoja kuljetusyritysten määrästä eri kuljetusjärjestelmissä.

Kuljetusjärjestelmän muutosta vastustavien huoli pk-yrittäjien aseman heikkenemisestä sisältää kaksi oletusta, joiden tarkastelu on esityksen yritysvaikutusten kannalta avainasemassa: 1) kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueilla yritysten välinen kilpailu toimii hyvin ja uusilla pk-yrittäjillä on paremmat mahdollisuudet liiketoiminnan aloittamiseen kuin niillä alueilla, joilla kunta kilpailuttaa kuljetukset keskitetysti 2) kunnan kilpailutus suosii väistämättä suuria valtakunnallisia tai kansainvälisiä toimijoita, eikä jätelain 36 §:ään ehdotettu sääntely muuta tätä perusasetelmaa oleellisesti.

Molemmissa kuljetusjärjestelmissä voidaan päätyä siihen, että kunnassa tai useamman kunnan muodostamalla yhteistyöalueella toimii vain muutama tai pahimmassa tapauksessa yksi monopoliaseman saavuttanut yritys. Kunnan järjestämässä kuljetuksessa tähän johtaa huono kilpailutus, kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa epätasapuoliseksi kehittynyt kilpailuasetelma. Kunnan jätehuoltoviranomaisilta vuoden 2020 maaliskuussa saatujen tietojen mukaan noin neljäsosalla niistä alueista, joilla on käytössä kiinteistön haltijan järjestämän kuljetus, toimii vain yksi kuljetusyritys. Jos näillä alueilla siirrytään kunnan kilpailutukseen, uudet yritykset

saavat nykyistä paremman mahdollisuuden liiketoiminnalle. Joidenkin kuntien jätelaitosten alueella siirtyminen kunnan kilpailutuksiin onkin mahdollistanut erityisesti pk-sektorin yritysten liiketoiminnan. On näyttöä siitä, että hyvin toteutetuilla ja säännöllisesti toistuvilla kuntaurakoiden kilpailutuksilla voidaan varmistaa toimivat jätteenkuljetusmarkkinat. Samaa johtopäätökseen tullut VATT:n selvitys on jo kymmenen vuoden takaa, mutta perusasetelmassa ei sen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Edellä mainitut kunnan jätehuoltoviranomaisilta saadut tiedot tukevat näitä havaintoja.

Kunnan järjestämistä kilpailutuksista saadut tiedot ovat ristiriitaisia. Yhtäältä etenkin yrittäjien ja yrittäjäjärjestöjen lausuntopalautteessa kerrottiin esimerkkejä siitä, että kunnat ovat hoitaneet kilpailutukset esimerkiksi jakamatta urakka-alueita, jolloin suuria alueita on päätyntä yhden (valtakunnallisen) yrityksen hoidettavaksi. Toisaalta lausunnoissa oli esimerkkejä siitä, että hankintalainsäädännön tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti toteutettuna kunnan kilpailutukset ovat antaneet liiketoimintamahdollisuuksia kaiken kokoisille yrityksille – tai jopa voittopuolisesti kilpailutusalueen pk-yrityksille.

Lausunnoissa epäiltiin, että ehdotettu jätelain 36 §:n mukainen sääntely on lähinnä toistoa hankintalain sääntelylle ja sellaisena oikeudellisesti merkityksetöntä – tai vähintäänkin säännöksen suhde hankintalainsäädäntöön on epäselvä. Kriitikki säännösehdoista kohtaan pitää pääosin paikkansa. Kuitenkin näyttää siltä, että kunnan jätteenkuljetusten kilpailutusten kehittäminen on avainasemassa pk-yrittäjien aseman kannalta ja jätelaissa olevalla sääntelyllä voisi olla merkitystä varsinkin tilanteessa, jossa kunnat vasta opettelevat kilpailuttamaan jätteenkuljetuksia. Lausuntoversiota selkeämmällä ja paremmin jäsenneyllä jätelain erityissäännöksellä pk-yrittäjien mahdollisuuksia saada kuljetusurakoita voidaan parantaa. Tällöin kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueella toimivilla pk-yrityksillä olisi mahdollisuus säilyttää liiketoimintansa tai ainakin osa siitä osallistumalla kunnan kilpailutuksiin. Lausuntojen perusteella ehdotetun 36 §:n suhdetta hankintalakiin selvennettiin ja eräiltä osin vaatimukset asetettiin hankintalakiin tiukemmiksi. Erityistä huomiota kiinnitettiin kunnan velvollisuuteen jakaa kuljetusurakat osiin. Lisäksi luovuttiin ehdotuksesta laajentaa kunnan velvollisuutta antaa kiinteistön haltijalle tiedot kiinteistöltä kuljetetun jätteen määrästä ja toimituspaikasta.

Haitallisten yritysvaikutusten ohella ehdotuksen vastustajat – mukana esimerkiksi Omakotiliitto ry ja Kiinteistöliitto ry sekä osa kunnista – kritisoivat kuntien ja kiinteistön haltijoiden valinnanvapauden kaventamista. Onkin sinänsä kiistatonta, että kaksoisjärjestelmästä luopuminen poistaisi kunnan vapauden valita kahden eri kuljetusmallin välillä ja kiinteistön haltijan vapauden valita kuljetusyrittäjä niillä alueilla, joilla on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Kyseiset valinnanvapaudet koskevat kuitenkin vain jätteen kuljettamista, joten ne eivät ole kunnan itsemääräämisoikeuden, kuntademokratian tai kiinteistön haltijan yksilönvapauden ytimessä. Lisäksi valinnanvapaudella on kääntöpuolensa. Lausunnonantajista esimerkiksi Kulltajaliitto ry, Isännöintiliitto ry ja Marttaliitto ry kannattivat kuljetusten keskittämistä kunnalle. Epäilemättä myös kiinteistön haltijoiden keskuudessa on suuri joukko niitä, jotka valinnanvapauden sijaan arvostavat sitä, että kunta järjestää jätteiden kuljetuksen automaattisena palveluna. Muutosta kannattivat Kuntaliitto ja enemmistö kunnista – näiden joukossa myös kuntia, joissa nyt on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus. Lausuntopalautteen pohjalta käydyissä poliittisissa neuvotteluissa päätettiin säilyttää jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmä saostus- ja umpisäiliölietteen lisäksi myös sekajätteen osalta.

Lausunnoissa esitetty kritiikki esitettyjä siirtymäaikoja kohtaan on osin perusteltua. Toimintaympäristön muutos olisi joillekin pk-yrittäjille merkittävä ja saattaisi vaatia esimerkiksi kalustoinvestointien kuoletusten nopeuttamista tai uusia kalustoinvestointeja. Esitysluonnoksessa kuljetusjärjestelmän siirtymäajat kytkettiin erilliskeräysvelvoitteiden ja pakkausten tuottajan

kustannusvastuun voimaantuloon. Erilliskeräysvelvoitteet ovat avainasemassa erittäin haastavien yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteiden saavuttamisen kannalta. Erilliskeräyksen aloittamisen lykkääminen – vaikkapa vain vuodella – vaikeuttaisi kierrätystavoitteiden saavuttamista direktiivien asettamassa aikataulussa. Lisäksi on otettava huomioon, että jätteiden erilliskeräyksen lisääntyminen lisää jatkossa myös jätteiden kuljetusta. Kasvavalla markkinalla kuljetusyrityksillä olisi hyvät mahdollisuudet saada jatkossa kuntaurakoita sekä tarjota kuljetuspalveluja myös kuntavastuun ulkopuolisille yhdyskuntajätettä ja pakkausjätettä tuottaville toimijoille. Tässä asetelmassa voidaan katsoa, että kahden vuoden siirtymäaika ei loukkaa jätteitä kuljettavien yritysten perusteltujen odotusten suojaa. Esitystä ei katsottu mahdolliseksi muuttaa pakkausjätteen kuljetusjärjestelmän osalta. Biojätteen kuljetusjärjestelmän osalta ehdotettua siirtymäaika pidennettiin kahdesta vuodesta kolmeen vuoteen. Ehdotettuihin siirtymäsäännöksiin lisättiin myös aikaisin mahdollinen ajankohta kuljetusjärjestelmämuutoksen toteuttamiselle.

Etupäässä kuntapuolen toimijoiden lausunnoissa esitetty kritiikki kaksoisjärjestelmän säilyttämisestä kohtaan saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetuksissa on pääosin perusteltua. Kaksoisjärjestelmän ei voida olettaa olevan lietteiden osalta vähemmän ongelmallinen kuin kiinteiden jätteiden osalta. Siihen liittyy riski kunnan päätöksenteon aiheuttamasta sääntelytaakasta. Viime aikaisen kokemusten valossa kiinteistön haltijan järjestämä lietteenkuljetus näyttäisi myös olevan selvästi kunnan järjestämää kuljetusta alttiimpi johtamaan lietteiden epäasianmukaiseen käsittelyyn ja ympäristön pilaantumiseen. Toisaalta lietteet eivät jätedirektiivin määritelmän mukaan ole yhdyskuntajätettä, joten niiden jätehuolto ei vaikuta kierrätystavoitteiden saavuttamiseen. Lietteiden kuljetus ja käsittely järjestetään täysin erillään kiinteästä jätteestä. Ehdotuksella tiukennettaisiin jätteen kuljettajien tiedonantovelvollisuuksia ja siten jossain määrin parannettaisiin viranomaisten mahdollisuuksia kuljetusten seurantaan ja valvontaan. Esitystä kaksoisjärjestelmän säilyttämisestä ei siten arvioitu olevan välttämätöntä muuttaa tältä osin.

6.6 Tuottajavastuujärjestelmä

Etäkaupan saattamista tuottajavastuun piiriin pidettiin lausunnoissa kauttaaltaan tärkeänä. Esitysluonnokseen ehdotettiin tiukennusta, jonka mukaan etäkaupan verkkoalustat tulisi säätää toissijaiseen tuottajavastuuseen siltä varalta, että alustojen kautta tuotteita myyviä kauppiaita ei saada vastaamaan tuottajavastuuelvoitteistaan. Ehdotus on sellaisenaan kannatettava, mutta tehokkaimmin toimeenpantavissa koko EU:n kattavana. Kansallisen lainmuutoksen sijaan Suomen tuleekin edistää EU-tason sääntelyn muuttamista ja komissio onkin aloittanut keskustelut jäsenvaltioiden ja sidosryhmien kanssa verkkoalustoihin kohdistettavista sääntelytoimista. Esityksen 66 a §:ään lisättiin verkkokaupan alustan ylläpitäjälle mahdollisuus hoitaa alustallaan toimivien etämyyjien tuottajavastuuelvoitteet tuottajayhteisön tai valtuutetun edustajan kautta.

Lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että valvovalle viranomaiselle taattaisiin riittävät resurssit huolehtia uusien säännösten toimeenpanon valvonnasta. Lisäksi ehdotettiin, että Tulli valvoisi yhteistyössä Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa jätelain tuottajavastuun toteutumista Suomen markkinoille saatettavien tuotteiden ja maahantuojien tietojen osalta, sekä silloin kun maahantuojalle on tehty jätelain 128 §:n mukainen tuotteen markkinoille saattamisen kieltävä päätös. Tässä esityksessä ehdotetaan Pirkanmaan ELY-keskukselle lisävoimavaroja tuottajavastuun seurantaan ja valvontaan (jakso 11.2). Tullin roolin vahvistamista selvitetään SUP-direktiivin täytäntöönpanoa koskevan jätelain muutoksen valmistelun yhteydessä.

Vapaamatkustajailmiöön kiinnitettiin huomiota myös juomapakkausten osalta. Alkoholi-juomien matkustajatuonti kattaa viranomaisarvioiden mukaan noin 15 % kokonaiskulutuksesta ja kuluttaja palauttaa ulkomailta ostamansa juomapakkauksen joko sekajätteeseen, pantillisten

juomapakkausten kierrätysjärjestelmään tai pakkausjätteen keräyspisteeseen, joiden ylläpito-kustannuksiin osallistuvat vain Suomeen sijoittuneet toimijat. Tähän liittyen vaadittiin esimerkiksi, että yhteiskunnan tulisi osallistua oikeudenmukaisella osuudella pantittomien pakkausten tuottajien tuottajavastuuelvoitteisiin. Esitystä ei vaatimuksen johdosta muutettu.

Lausunnoissa ehdotettiin täsmennyksiä eräisiin tuottajavastuun laajuutta koskeviin pykäliin tai pykäläkohtaisiin perusteluihin. Tuottajan 46 §:n mukaista vastaanottovelvollisuutta ehdotettiin rajattavaksi siten, ettei se koskisi muiden tuottajien tai tuottajayhteisöjen keräämiä tuotteita. Samoin ehdotettiin täsmennettäväksi 47 §:n 1 momentissa tarkoitettuja rinnakkaisia keräys- ja vastaanottojärjestelmiä siten, että tuottajan ja muun toimijan yhteistoiminta voisi koskea ainoastaan tuottajan markkinoille saattamia tuotteita. Edelleen ehdotettiin muutettavaksi 49 §:ssä säädettyä tuottajan velvollisuutta noutaa käytöstä poistetut tuotteet jakelijan vastaanottopisteestä siten, että velvollisuuden ulkopuolelle rajattaisiin sellaisten tuotteiden vastaanottopisteet, joiden tuottaja ei kuulu noudon järjestävään tuottajayhteisöön tai jolla ei ole sopimusta kyseisen tuottajayhteisön kanssa. Esitystä ei muutettu, koska ehdotettujen rajausten on katsottava sisältyvän jo nykyisiin tuottajavastuuta koskeviin säännöksiin.

Useissa pakkausten tuottajia edustavien tahojen lausunnoissa ehdotettiin poistettavaksi voimassa olevan jätelain 48 §:ssä säädetty pakkausten tuottajavastuun soveltamiseen liittyvä 1 miljoonan euron liikevaihtoraja, koska se ei kohtele yrityksiä tasapuolisesti. Jatkovalmistelussa arvioitiin, että vaikka ehdotus on yritysten tasapuolisuuden näkökulmasta perusteltu, sen vaikutuksia pieniin yrityksiin ja valvontaviranomaisten työmäärään tulisi ennen toteuttamista arvioida huolellisesti. SUP-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä harkitaan muutoksia pakkausten tuottajan määritelmään. Tässä yhteydessä harkitaan uudelleen myös pakkausten tuottajavastuuta koskevaa liikevaihtorajausta.

Tuottajat ja tuottajayhteisöt eivät pitäneet kohtuullisena 51 §:ään ehdotettua lisäystä, jonka mukaan tuottajien olisi tiedotettava myös uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua harjoittavista yrityksistä ja yhteisöistä. Tuottajilla ei nähty olevan mahdollisuutta varmistaa kyseisten toimijoiden toiminnan lainmukaisuutta. Toisaalta lausunnoissa kannatettiin ehdotusta, jonka mukaan tuottajan tiedotuksen ja neuvonnan tulee kattaa myös jätteen synnyn ehkäisy ja uudelleenkäyttö. Jatkovalmistelussa ehdotusta ei muutettu, sillä jätedirektiivin 8 a artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että jätteen haltijoille tiedotetaan uudelleenkäyttöä ja sen valmistelua harjoittavista tahoista. Pykälän perusteluissa täsmennettiin, että tiedottamisen tulisi kattaa vähintään ehdotetun 11 a §:n 2 momentissa tarkoitettut sopimustahot.

Lausunnoissa esitettiin, että 53 a §:ssä ehdotettuja omavalvonnan tueksi tehtäviä säännöllisiä ja riippumattomia tarkastuksia ei tulisi automaattisesti vaatia nykyisten järjestelyiden lisäksi, vaan valvontaviranomaisella tulisi olla oikeus vaatia niitä vain todetun selvän tarpeen perusteella. Lisäksi nähtiin, että riippumattomia tarkastuksia tekevän henkilön pätevyysvaatimuksista ei tule tehdä liian raskaita, vaan tulisi mahdollistaa muidenkin kuin akkreditoitujen toimijoiden käyttö ja esimerkiksi vertaisarviointi. Ehdotettiin, että omavalvontaa koskevat vaatimukset tulisi hallinnollisen taakan vähentämiseksi asettaa sellaisiksi, että nykyisistä järjestelmistä saatavia tietoja voidaan hyödyntää tehokkaasti. Esitystä ei ehdotusten johdosta muutettu.

Lausunnoissa kannatettiin laajalti 62 §:ssä esitettyä ehdotusta, jonka mukaan tuottajien tulisi lähtökohtaisesti aina liittyä tuottajarekisteriin hyväksytyyn tuottajayhteisöön. Lausunnoissa esitettiin lisäksi, että ehdotuksen perusteluissa mahdollisuus rekisteröityä yksittäisenä tuottajana suoraan tuottajarekisteriin tulisi rajata koskemaan ainoastaan niitä tuottajia, joiden tuotteille ei ole olemassa vielä tuottajayhteisöä. Esitystä ei katsottu tarpeelliseksi muuttaa.

Useissa lausunnoissa kannatettiin 63 a §:n mukaista ehdotusta, jonka mukaan tuottajien maksuosuuksia määritettäessä tuottajayhteisöille jätettäisiin harkinnanvaraa ottaa säädetyt kriteerit huomioon mahdollisuuksien mukaan. Lausunnoissa ehdotettiin kuitenkin, että pakkauksia koskevan maksuosuuden määrittelyssä tulisi kierrätettävyyden lisäksi voida ottaa huomioon myös pakkausratkaisun koko elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset. Ehdotuksen perusteluja muutettiin korostamalla entistä enemmän tuotteiden elinkaaren aikaisia ympäristövaikutuksia maksujen mukauttamisperusteina.

Lausunnoissa kannatettiin laajalti 65 §:ssä esitettyä niin sanottua yhden luukun periaatetta, jonka mukaan tuottajayhteisöjen tulee taata tuottajille mahdollisuus hoitaa eri tuotteita koskevat tuottajavastuovelvoitteensa yhden toimijan kautta. Toisaalta lausunnoissa tuotiin esille, että yhden luukun periaate ei saisi vaarantaa tuottajien mahdollisuutta säilyttää ja perustaa tuottajayhteisö ilman velvoitetta tarjota palvelua kaikkiin tuottajavastuun alaisiin jakeisiin. Siksi yhden luukun vaatimusta ei tulisi kirjata lakiin niin ehdottomana ja velvoittavana kuin on esitetty. Lausuntojen mukaan ehdotus lisäisi tuottajayhteisöjen työmäärää ja kustannuksia sekä hankaloitaisi tuottajayhteisöjen raportointitietojen keräämistä. Lausunnoissa todettiin edelleen, että tiukennukselle ei ole perustetta jätedirektiivissä ja tuottajayhteisöt ovat jo pitkään vapaaehtoisesti edistäneet yhden luukun periaatetta muun ohella keskinäisin sopimuksin. Lausunnoissa esitettyä kritiikkiä voidaan pitää pääosin perusteltuna ja esitystä on tältä osin muutettu työryhmän aiemmin ehdottamaksi yhden luukun periaatteen edistämismalliksi.

Jätelakiin ehdotettiin lisättäväksi uusi säännös, joka edellyttäisi tuottajarekisteriä koskevan, kaikille avoimen tietopalvelun perustamista. Palvelusta olisi yhdellä haulilla nähtävissä kaikki alat, joiden osalta tietty toimija on rekisteröitynyt tuottajaksi. Lisäksi ehdotettiin, että tulisi ottaa käyttöön riippumaton ns. ”Clearing house” -järjestelmä, jonka avulla tuottajat ja tuottajayhteisöt velvoitettaisiin osallistumaan käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuoltoon markkinaosuuksiensa mukaisesti. Lausunnon mukaista ehdotusta ei voitu tässä yhteydessä toteuttaa.

Muutamassa lausunnossa vastustettiin 66 §:ssä ehdotettua vaatimusta, jonka mukaan tuottajayhteisön olisi julkaistava yleisessä tietoverkossa tiedot palveluhankinnoissaan noudatettavista yleisistä periaatteista ja menettelyistä. Tämän nähtiin aiheuttavan turhaa hallinnollista taakkaa ja mahdollisesti lisäävän hankintoihin liittyviä valituksia. Esitystä ei muutettu lausunnon perusteella.

Valtuutettua edustajaa koskevaan 66 a §:ään esitettiin lisättäväksi valtuutetun edustajan nimeämisvelvoite kaikille toiseen valtioon sijoittautuneille etämyyjille tai vaihtoehtoisesti velvoite liittyä suoraan hyväksytyyn tuottajayhteisöön. Lausunnoissa tuotiin esille myös, että esityksen mukaan sähkö- ja elektroniikkalaitteiden etämyyjät olisivat eriarvoisessa asemassa, koska niiden tulisi aina nimetä valtuutettu edustaja. Muilla kuin sähkö- ja elektroniikkalaitteiden etämyyjillä olisi mahdollisuus joko liittyä tuottajayhteisöön tai sen sijaan mahdollisuus nimetä valtuutettu edustaja vastaamaan velvoitteistaan Suomessa. Esitystä ei tältä osin katsottu mahdolliseksi muuttaa, koska erot eri tuottajavastuualojen valtuutettua edustajaa koskevassa sääntelyssä juontuvat kyseisistä direktiiveistä.

Lausunnoissa esitettiin, että 66 c §:ssä ehdotetun tuottajavastuujärjestelmien yhteistyöryhmän olisi tiedonkulun tehostamiseksi katettava kaikki tuottajavastuualat, ei yksittäisiä tuottajavastuualoja. Lausunnoissa nähtiin tärkeäksi, että yhteistyöryhmään tulisi saada viranomaisten välisen tiedonvaihdon parantamiseksi mukaan paikallisten viranomaisten lisäksi myös muut lain valvontaviranomaiset. Esitystä muutettiin siten, että yhteistyöryhmässä olisi oltava tarvittava viranomaisedustus.

6.7 Pakkausten jätehuolto ja tuottajavastuu

6.7.1 Lausuntopalautteen sisältö

Pakkausjätehuoltoja ja pakkausten tuottajavastuuta koskevaa 49 a– 49 d §:n mukaista ehdotusta kommentoitiin lausunnoissa laajasti, samoin 62 §:ssä esitettyä ehdotusta siitä, että pakkausten tuottajayhteisön toiminnan tulisi kattaa kaikki pakkausmateriaalit. Lausuntopalautteen perusteella ehdotetulla tuottajien ja kuntien yhteistoimintamallilla on laaja tuki sekä kunnallisten toimijoiden että kaupan ja teollisuuden tuottajien piirissä. Sen sijaan pakkausten tuottajayhteisöjä ja niiden toimintaa koskevien muutosehdotusten osalta lausuntopalautte oli kaksijakoista: suuri osa kaupan ja teollisuuden tuottajista kannatti, mutta muovipakkausten tuottajayhteisö, muoviteollisuus ja eräät teollisuuden ja kaupan alan toimijat vastustivat.

Joidenkin kaupan ja teollisuuden edustajien vastustus kohdentui sekä yhteistoimintamalliin että tuottajayhteisöjen toimintaa koskeviin ehdotuksiin. Osa lausujista taas kannatti yhteistoimintamallia, mutta vastusti lisääntyvää puuttumista tuottajayhteisöjen toimintaan. Viranomaisten lausunnoissa kiinnitettiin huomiota yhteistoimintamallia koskevien säännösten tai niiden perustelujen tarkentamistarpeeseen.

Lisäksi lausunnoissa kiinnitettiin huomiota uusien (biopohjaisten) materiaalien osin epäselvään asemaan sääntelyssä. Lausunnonantajien mukaan uusien pakkausmateriaalien käytön lisääntyessä tulisi esimerkiksi mukautetuissa tuottajavastuumaksuissa huomioida koko materiaalin elinkaari käytetystä raaka-aineesta lähtien.

Yhteistoimintamalli pakkausjätehuollossa

Pakkausjätehuollon yhteistoimintamallia (49 a–49 d §) kannattavissa lausunnoissa mallin arviointiin mahdollistavan jätteiden keräämisen kokonaissuunnittelun ja tehokkaan logistiikan, mikä vähentäisi keräyksen päästöjä. Kuntien järjestäessä seka- ja biojätteen lisäksi pakkausjätteiden keräyksen olisi mahdollista järjestää saman materiaalin monilokerokeräys tai yhteiskeräys, ja jätteet voitaisiin ohjata kierrätykseen kannustavalla jätetaksalla. Asukkaan jätehuoltopalvelun katsottiin paranevan, koska asukkaat voisivat olla kaikissa jätehuoltoon liittyvissä asioissa yhteydessä kunnan jätelaitokseen, joka hoitaisi kuljetus- ja neuvontapalvelut keskitetysti.

Ehdotettuun yhteistoimintamalliin kielteisesti suhtautuvissa lausunnoissa nostettiin esille sen vaikutus kunnallisen jätehuollon kasvamiseen ja kunnan jätehuoltoyhtiöiden kilpailuaseman vahvistumiseen. Kun lisääntyvä pakkausjätteen kerääminen säädettäisiin pääosin kunnan vastuulle, tämä kasvattaisi samalla sen markkinaehtoisen liiketoiminnan euromääräistä arvoa, johon kunnan jätehuoltoyhtiöt voivat osallistua menettämättä hankintalainsäädännön mukaista sidoksikköasemaa. Tämän katsottiin heikentävän kilpailua ja innovatiivisten palvelujen ja investointien kehittymistä. Mallin katsottiin pilkkovan pakkausjätehuollon kokonaisuuden ja johtavan pakkausjätehuollon arvoketjujen katkeamiseen ja pakkausjätehuoltoa tarjoavien yritysten määrän vähenemiseen. Kriittisissä lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös mallin monimutkaisuuteen ja oikeudellisiin tulkinnanvaraisuuksiin. Mallia pidettiin vaikeasti toteutettavana ja riidoille alttiina. Pahimmillaan mallin toteuttamisen kannalta keskeisen sopimuksen syntymiseen katsottiin voivan mennä vuosia, erityisesti jos joudutaan turvautumaan ehdotettuun sovitelmenehtelyyn. Vastustajien mukaan tuottajilla tulisi olla täysi operatiivinen vastuu ja kustannusvastuu jätehuollosta. Useissa lausunnoissa kysyttiin, miksi pakkausten tuottajavastuumalli ei voisi olla samanlainen kuin paperin tuottajavastuu, jossa tuottaja velvoitetaan keräämään paperijäte asuinkiinteistöiltä ja huolehtimaan myös tämän jälkeisestä jätehuollosta.

Edelleen ehdotusta vastustavissa lausunnoissa vaadittiin direktiivin edellyttämiä perusteluja sille, miksi pakkausten tuottajien kustannusvastuu olisi vain 80 % eikä jätedirektiivissä lähtökohdaksi otettu 100 %. Kustannusvastuun osalta huomautettiin, että ehdotuksessa haltijan vastuulla oleva yrityspakkausten keräys sekä kuntien ja yritysten toteuttama täydentävä keräys jätettäisiin tuottajan kustannusvastuun määrittämisessä pakkausjätehuollon kokonaiskustannusten ulkopuolelle, vaikka ne tosiasiallisesti ovat osa kokonaiskustannuksia. Näiden puutteiden katsottiin jo yksinään johtavan siihen, että vain 80 % tuottajan kustannusvastuusta toteutuu. Esitystä pidettiin aiheuttaja maksaa -periaatteen vastaisena, koska se siirtäisi osan tuottajavastuusta asukkaiden maksettavaksi. Näin ollen esitys ei täysimääräisesti toteuttaisi tuottajavastuun ideaa, jossa kustannusvastuun on tarkoitus johtaa muutoksiin tuotteiden suunnittelussa. Edelleen huomautettiin, että ehdotus tarkoittaisi erilaisia tuottajavastuumalleja eri tuottajavastuualoilla.

Pakkauksen tuottajayhteisöjen toiminta

Useat merkittävät kauppaa ja teollisuutta edustavat pakkausten tuottajat kannattivat tuottajayhteisöjen toimintaa koskevan 62 §:n muuttamista siten, että pakkausalan tuottajayhteisön olisi katettava kaikki materiaalit. Lausunnoissa korostettiin tarvetta tuottajavastuun kustannustehokkuuteen toteutukseen, materiaali-kohtaisten sillojen purkamiseen ja tuottajavastuun hoitamiseen yhden toimijan kautta. Ehdotuksen katsottiin yksinkertaistavan ja tehostavan tuottajavastuuta tuottajavastuullisten yritysten näkökulmasta. Vaatimus katsottiin tarpeelliseksi myös kuntayhteistyön sujuvuuden ja pakkausten erilliskeräystä koskevan pakkausten tuottajien ja kuntien yhteistoimintavelvoitteen toimivuuden varmistamiseksi. Näissä lausunnoissa nykytilan, jossa pakkausmateriaaleille on viisi eri tuottajayhteisöä, katsottiin vaikeuttavan tuottajien päätöksentekoa ja edunvalvontaa sekä tuottavan päällekkäisyyksiä operatiiviseen toimintaan. Lausuntojen mukaan ehdotuksen toteutuessa hallintorakenteen määrittäminen ja siihen siirtyminen olisi tuottajien kesken toteutettava mahdollisimman nopeasti, jotta toimintaympäristön vakaus ja investoinnit voitaisiin turvata.

Vastustajien mukaan ehdotetulla 62 §:llä puututtaisiin tuottajien keskinäiseen organisoitumiseen tavalla, joka ei kuulu lainsäätäjälle. Vastustajien mukaan ehdotus ei myöskään takaisi sitä, että pakkausjätehuollossa ei synny kilpailevia tuottajayhteisöjä. Ehdotuksen nähtiin sisältävän merkittäviä riskejä etenkin muovin lupaavasti alkaneen kierrätystoiminnan kannalta. Nykyisten tuottajayhteisöjen uudelleenorganisointuminen johtaisi lausuntojen mukaan siihen, ettei muovijätteen käsittelystä kiinnostuneille yrityksille ole olemassa nykyisen muovin tuottajayhteisön kaltaista luotettavaa sopimuskumppania. Pahimmassa tapauksessa ehdotuksen seurauksena ajaututaan negatiiviseen kierteseen: jos nyt ei investoida uusiin kierrätyslaitoksiin, pakkausjätteet ohjautuvat muihin maihin käsiteltäväksi, ja kun ne ovat kerran sinne ohjautuneet, Suomessa ei jatkossakaan uskalleta investoida uusiin kierrätyslaitoksiin.

Vastustavissa lausunnoissa pelättiin edelleen sitä, että kaikki materiaalit kattavan tuottajayhteisön vaatimus muuttaisi tuottajien päätöksentekoa tavalla, joka on haitaksi kiertotalouden kehittymiselle: kun muovin tuottajayhteisössä nykyisin merkittävää valtaa käyttävällä pakkausteollisuudella on halu kehittää koko jätehuoltoketjua ja muovipakkausten kiertotaloutta, pääasialliset tuottajat (pakattujen tuotteiden valmistajat ja maahantuojat) eli päivittäistavarakauppa ja elintarviketeollisuus pyrkisivät pelkästään kustannussäästöihin ja muovijätteen käsittelemiseen mahdollisimman halvalla. Lausunnoissa nähtiin, että tuottajayhteisön pakottaminen vastaamaan kaikista pakkausmateriaaleista haittaisi eri pakkausmateriaalien välistä kilpailua.

6.7.2 Lausuntopalautteen huomioon ottaminen

Pakkausjätehuollon yhteistoimintamalli ja tuottajan kustannusvastuu

Pakkausjätehuollon yhteistoimintamallia ja sen vaihtoehtoja tarkasteltiin laajasti jo lakiehdotusta valmistelleen työryhmän mietinnössä ja sitä edeltävissä selvityksissä. Tarkastellut sääntelyvaihtoehdot on esitelty pääpiirteittäin edellä jaksossa 5. Näiltä osin lausuntopalaute ei tuottanut merkittävää uutta tietoa.

Ehdotettuun pakkausten tuottajien ja kuntien yhteistoimintamalliin ja erityisesti siihen olennaisena kuuluvaan tuottajien maksamista korvauksista sopimiseen liittyy oikeudellista epävarmuutta, jota ei voida sulkea pois esimerkiksi tarkemmalla sääntelyllä. Lausuntopalautteessa kuitenkin kiinnitettiin huomiota säännösten tai niiden perusteluiden puutteisiin ja epäselvyyksiin, joita korjaamalla voidaan vähentää sääntelyn toimeenpanoon liittyviä riskejä.

Ehdotuksen vastustajat kannattivat niin sanottua täyden tuottajavastuun mallia, jossa tuottaja vastaisi pakkausten jätehuollosta alkaen niiden erilliskeräyksestä kiinteistöiltä. Täysi tuottajavastuu – kuten useissa lausunnoissa esimerkiksi nostettu paperin tuottajavastuumalli – olisi tuottajavastuun toteuttamisen ja jätedirektiivin edellyttämän kustannusvastuun kannalta epäilemättä selkein vaihtoehto. Kuitenkin myös ehdotettu tuottajan ja kunnan yhteistoimintaan perustuva malli voi olla käytännössä toimiva. Kuten edellä on jaksossa 5.3.1 todettu, EU:n jäsenvaltioissa on käytössä useita erilaisia malleja ja selvitykset viittaavat siihen, että myös operatiivisen ja kustannusvastuun erottava sääntelymalli voi olla toimiva ja tehokas.

Koska pakkausjätehuolto vaikuttaa olennaisesti koko muuhun asumisessa syntyvän jätteen jätehuoltoon, pakkausten tuottajavastuumallin valintaa ei voi tarkastella pelkästään itse tuottajavastuun toimivuuden näkökulmasta. Asiaa valmistelleessa työryhmässä täyden tuottajavastuun katsottiin muuttavan radikaalisti yhdyskuntanjätehuollon vastuunjakoa ja etenkin kunnan roolia yhdyskuntajätehuollossa.¹²³ Kuitenkin ehdotettu sääntelymalli sisältää myös täyden tuottajavastuun mahdollisuuden toissijaisesti, jos yhteistoimintamalli ei toimi. Täysi tuottajavastuu tarkoittaisi pakkausten tuottajien monopolia pakkausjätehuollossa. Kunnalla tai jätteiden haltijalla ei olisi oikeutta järjestää keräystä. Täysi tuottajavastuu olisi selkeä sääntelymalli, mutta siihenkin liittyisi muun ohella kiinteistökohtaisen keräyksen velvoiterajojen määrittämiseen – ja sitä kautta tuottajan kustannusvastuun laajuuden määrittämiseen – liittyviä haasteita. Ehdotetussa yhteistoimintamallissa kunta voisi kierrätystä tukeakseen tarpeen mukaan laajentaa pakkausjätteiden erilliskeräystä ja yhdistää siihen muun samaa materiaalia olevan jätteen keräystä laajentamalla samalla tuottajan kustannusvastuuta. Näin ollen erilliskeräystä koskeva sääntely reagoisi muutostarpeisiin nopeasti ja kohdennetusti. Täydessä tuottajavastuussa erilliskeräyksen laajuutta säänneltäisiin asetuksessa, jolloin ei välttämättä päästäisiin samaan dynaamisuuteen kuin ehdotetussa yhteistoimintamallissa.

Täydellä tuottajavastuulla olisi myös vaikutuksia jätteenkuljetusyrittäjien asemaan. Toisin kuin kunnat ja kuntien jätelaitokset, tuottajayhteisöt eivät ole hankintalain mukaisia hankintayksiköitä, joten niiden tekemiin hankintoihin ei sovelleta yleistä hankintalainsäädäntöä eikä jätelain 36 §:ään ehdotettua kilpailutusta koskevaa sääntelyä. Täyden tuottajavastuun mallissa nousisi esille kysymys siitä, onko tuottajayhteisön kuljetushankintoja säänneltävä erikseen jätelaissa tai muussa laissa, jotta hankinnat toteutettaisiin hankintalainsäädännön periaatteiden mukaisesti ja voitaisiin varmistaa paikallisten pk-yritysten pääsy pakkausjätteen erilliskeräysmarkkinoille. Ehdotetussa tuottajan ja kunnan yhteistoimintamallissa kunta tai kunnan jätelaitos kilpailuttaisi

¹²³ Jätesäädöspaketin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintö 16.9.2019 s. 101-104.

pakkausjätteiden erilliskeräysurakat ehdotetun 36 §:n mukaisesti siten, että myös paikallisilla pk-yrityksillä olisi mahdollisuus osallistua menestyksekkäästi urakkakilpailuun.

Lausuntopalautteessa kiinnitettiin perustellusti huomiota siihen, että tuottajien kustannusvastuun rajaamista 80 %:iin ei esitysluonnoksessa perusteltu jätedirektiivin 8 a artiklan edellyttämällä tavalla. Kyseisen artiklan mukaan tuottajan kustannusvastuun rajoittamisen peruste voi olla asianmukaisen jätehuollon ja tuottajavastuujärjestelmän taloudellisen elinkelpoisuuden varmistaminen. Nykytilaan verrattuna pakkausten tuottajan kustannusvastuun on arvioitu kasvavan jätedirektiivin vähimmäisvaatimuksen ja pakkausten kiinteistökohtaisen keräyksen lisääntymisen seurauksena yhteensä 2–3 kertaiseksi. Tuottajavastuun kustannusten nousun merkitystä korostaa entisestään etäkaupan lisääntyminen ja siihen liittyvä vapaamatkustus. Ehdotus siirtäisi merkittävän osan pakkausten erilliskeräyksen kustannuksista kunnalta – eli käytännössä asuinkiinteistöjen haltijoilta – tuottajalle. Tässä asetelmassa direktiivin liikkumavaran hyödyntäminen on perusteltua tuottajavastuujärjestelmän taloudellisen elinkelpoisuuden, mutta myös valitun sääntelymallin toimivuuden kannalta. Tuottajan kustannusvastuun rajaaminen 80 %:iin lisäisi tuottajien sitoutumista yhteistoimintaan kunnan kanssa. Toisaalta pakkausten tuottajan mahdollisuus irtaantua yhteistoiminnasta sekä se, että kunnalle jää tuottajan maksamien korvausten jälkeen jonkin verran kustannuksia katettavaksi jätemaksuilla, takaisi sen, että myös kunnalla säilyy motivaatio järjestää pakkausjätteen erilliskeräys mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla.

Lausuntopalautteen perusteella yhteistoimintamallin pääperiaatteisiin ei ehdoteta muutoksia. Sen sijaan 49 a–49 d §:ää sekä niiden perusteluja samoin kuin vaikutusarvioita ja vaihtoehtojen tarkastelua täsmennettiin ja täydennettiin monelta osin lausuntopalautteen huomioon ottamiseksi.

Pakkausten tuottajayhteisön toimintaa koskeva 62 §

Lausuntojen perusteella voidaan arvioida, että tärkein peruste ehdotetulle 62 §:n muutokselle on tuottajan ja kunnan välisen yhteistoimintaan liittyvän sääntelymallin toimivuuden edistäminen. Kaikki materiaalit kattava tuottajayhteisö helpottaisi huomattavasti pakkausjätteen erilliskeräystä koskevaa yhteistoimintaa kuntien kanssa. Mitä vähemmän tuottajapuolella on sopimusosapuolia, sitä vähemmän yhteistoimintasopimuksen syntymiseen, toimeenpanoon ja uusiin liittyä riskkejä. Ehdotus myös parantaisi pitkällä aikavälillä tuottajavastuujärjestelmän kustannustehokkuutta ja todennäköisesti myös vähentäisi pakkausmateriaalien tuottajien keskinäisiä eturistiriitoja.

Lausuntopalaute sisälsi väitteitä ehdotuksen merkittävistä haittavaikutuksista. On selvää, että ehdotettu tuottajayhteisörakennetta koskeva muutos heijastuu lainvalmistelun aikana ja osin myös lain voimaantulon jälkeisessä toimeenpanovaiheessa epävarmuutena ja viiveenä esimerkiksi investointipäätösten ja sopimusten tekemisessä. Muutosten toimeenpanosta aiheutuvien viiveiden arvioidaan kuitenkin jäävän vähäisiksi suhteessa pidemmän aikavälin hyötyihin.

Väitteet pitkäaikaisista haittavaikutuksista kierrätysmuovin saatavuudelle Suomessa ovat liioiteltuja. Ehdotusta vastustavissa lausunnoissa ei esitetty uskottavaa perustetta sille, miksi muovin kierrättäminen vaikeutuisi pelkästään siksi, että nykyisen muovituottajayhteisön sijaan tuottajavastuuvetoisista huolehditaan samassa tuottajayhteisössä muiden pakkausmateriaalien kanssa. Kokonaisuutena esitys lisäisi erilliskerättävän muovipakkausjätteen määrää, eikä erilliskerättyä jätettä saisi ehdotetun 15 a §:n mukaan enää käsitellä kaatopaikalla tai polttolaitoksessa. Tämä tarkoittaisi, että jäteperäistä raaka-ainetta olisi jatkossa saatavilla entistä enemmän niin Suomesta kuin muualta Euroopan unionin alueelta ja investointiympäristö esimerkiksi muovien kierrättäville laitoksille olisi entistä parempi.

Toisin kuin ehdotusta vastustavissa lausunnoissa annetaan ymmärtää, tuottajayhteisöjen tehtävä ei ole hoitaa pakkausmateriaalien välistä kilpailua, vaan siitä huolehtivat pakkausten valmistajat. Tuottajayhteisön velvollisuus on jätedirektiivin mukaan hoitaa tuottajien (kasvat) jätehuoltovelvoitteet mahdollisimman tehokkaasti. Tuottajayhteisön kilpailuttaessa eri pakkausmateriaalien jatkokäsittelyn on myös kotimaisilla, kilpailukykyisillä laitoksilla jo sijaintinsakin puolesta hyvät mahdollisuudet pärjätä kilpailussa.

Lausuntopalautteen johdosta ehdotettua säännöstä ei muutettu, mutta ehdotuksen perusteluja, vaihtoehtojen tarkasteluja ja vaikutusarvioita täydennettiin. Lisäksi esitykseen lisättiin siirtymäsäännös, jolla pyritään turvaamaan sellaisten nykyisten tuottajayhteisöjen tekemien sopimusten jatkuvuus, jotka ovat tärkeitä merkittävien jätteen kierrätykseen suunniteltujen investointien kannalta. Nämä sopimukset siirtyisivät sellaisenaan sille uudelle tuottajayhteisölle, jolle nykyisten tuottajayhteisöjen oikeudet ja velvollisuudet muutoin siirtyvät.

6.8 Jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvät hallinnolliset velvollisuudet

Kirjanpito

Ehdotettuun uuteen elintarvikejätettä koskevaan kirjanpitovelvollisuuteen (118 a §) suhtauduttiin pääosin myönteisesti. Kriittisimmin ehdotukseen suhtautui Matkailu- ja Ravintolapalvelut ry, jonka mukaan ehdotusta ei ole perusteltu eikä siitä aiheutuvia kustannusvaikutuksia arvioitu. Joissakin lausunnoissa vastustettiin ehdotusta arvioida jätteenä käytöstä poistetun syömäkelpoisen elintarvikkeen määrää: yhtenäisten menetelmien puuttuessa arviot olisivat väistämättä epätarkkoja, eikä velvollisuus perustu direktiivin sitoviin velvoitteisiin. Elintarvikealan toimijat korostivat seikkoja, jotka tulisi ottaa huomioon asetustason kirjanpito vaatimusten valmistelussa käyttäjäystävällisten ja kustannustehokkaiden käytäntöjen mahdollistamiseksi. Kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten lausunnoissa tuotiin esille, että kirjanpitovelvoitteen valvonta soveltuisi parhaiten kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäväksi elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan yhteydessä.

Jätekirjanpitoa koskevien muiden muutosehdotusten (118 ja 119 §) sekä jätteen kansainvälisiin siirtoihin liittyvien uusien selvilläolo-, kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuuksien (117 § ja 117 c §) osalta lausunnoissa korostettiin tarvetta säännösten ja niiden välisten suhteiden selventämiseen sekä päällekkäisen sääntelyn välttämiseen. Lisäksi pidettiin tärkeänä varmistaa, että sähköiset tietojärjestelmät mahdollistavat tietojen toimittamisen silloin, kun velvoitteet tulevat voimaan. Ehdotetun 117 c §:n valtuussäännökseen ehdotettiin lisättäväksi mahdollisuus säätää asetuksella myös tietojen toimittamisesta Suomen ympäristökeskukselle tai sen 142 §:n 1 momentin 1 nojalla ylläpitämään rekisteriin. POP-jätettä koskevien kirjanpitovelvoitteiden osalta korostettiin tarvetta ohjeistukseen sekä luokitusten ja toimintatapojen kehittämiseen POP-jätteiden tunnistamiseksi ja kirjaamiseksi.

Lausuntopalautteen perusteella elintarvikealan toimijoiden velvollisuus arvioida jätteenä käytöstä poistetun syömäkelpoisen elintarvikkeen määrää muutettiin ei-sitovaksi, mahdollisuuksien mukaan toteutettavaksi toimenpiteeksi. Ehdotettuun 117 c §:ään lisättiin valtuus säätää asetuksella toiseen maahan siirrettyä jätettä koskevien tietojen toimittamisvelvollisuudesta Suomen ympäristökeskukselle tai tämän ylläpitämään jätteen kansainvälisten siirtojen rekisteriin.

Siirtoasiakirja

Lausunnoissa kannatettiin yleisesti siirtymistä ensisijaisesti sähköisen siirtoasiakirjan käyttöön. Toisaalta pidettiin myös tärkeänä, että mahdollisuus paperisen siirtoasiakirjan käyttöön säilyy.

Sähköisen siirtoasiakirjan käyttöönottoa ja siirtoasiakirjatietojen sähköistä raportointia siirtoasiakirjarekisteriin vuoden 2021 alusta lukien pidettiin käytännössä mahdottomana, sillä yrityksille tulisi varata riittävästi aikaa muokata omat järjestelmät ja luoda rajapinnat viranomaisien järjestelmään. Ehdotettua siirtymäsäännöstä muutettiin niin, että velvollisuutta sovellettaisiin vuoden 2022 alusta.

Monissa lausunnoissa ehdotettiin siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuuden kohdistamista jätteen tuottajaan jätteen haltijan sijasta, koska jätteen haltijuus vaihtuu jätteen siirryessä jätehuoltoketjussa toimijalta toiselle. Velvollisuutta antaa siirtoasiakirjassa tieto jätteen käsittelystä vastustettiin laajasti, koska käsittelytapa ei usein ole selvillä siirtoasiakirjaa laadittaessa ja tietojen jälkikäteinen korjaaminen aiheuttaisi turhaa työtä ilman tunnistettavaa hyötyä jätteiden seurannassa. Lisäksi ehdotettiin, että myös koordinaatti- ja aikaleimaus hyväksyttäisiin siirtoasiakirjan sähköisenä allekirjoituksena. Epäselvänä pidettiin sitä, mille viranomaiselle siirtoasiakirjavelvollisuuden noudattamisen valvonta kuuluu.

Saostus- ja umpisäiliölietteiden osalta toivottiin mahdollisuutta hyödyntää siirtoasiakirjarekisteriä myös kunnan jätehuoltoviranomaisen jätteenkuljetuksen seurantatehtävässä erityisesti silloin, kun kunnan vastuulla olevan saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena.

Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota rekisterinpitäjän määrittämiseen, jotta on selvää, mikä taho vastaa EU:n yleisestä tietosuojasetuksesta¹²⁴ (jäljempänä yleinen tietosuojasetus) seuraavista velvoitteista. Esityksessä lähtökohtana oli, että Suomen ympäristökeskus vastaisi siirtoasiakirjarekisterin ylläpidosta. Rekisteriä käyttäisivät sen lisäksi useat viranomaiset valvonta- ja seurantatarkoituksiin. Tämä saattaa edellyttää yhteisrekisterinpitäjyydestä sääntämistä tai rekisterinpitäjän uudelleenmäärittämistä. Rekisterisääntelyn kytkeytyessä ympäristönsuojelulaissa säädettyyn ympäristönsuojelun tietojärjestelmään, jatkovalmistelussa arvioitiin, että siirtoasiakirjarekisterisääntelyn tarkistaminen olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa samassa yhteydessä jätehuoltorekisteriä koskevan tietopalvelun kanssa. Lakiesityksessä säilytetäisiin kuitenkin vaatimus siirtymisestä sähköisiin siirtoasiakirjoihin, joista tiedot saisi siirrettyä tietojärjestelmään, kun järjestelmä saadaan käyttöön.

Lausuntopalautteen perusteella siirtoasiakirjan laatimisesta vastaavan jätteen haltijan määrittelyä täsmennettiin. Lisäksi säännösten perusteluja täsmennettiin ja täydennettiin muun muassa sähköistä allekirjoitusta koskevien vaatimusten ja jätteen käsittelytietojen antamisen osalta.

Jätehuoltorekisteri ja sitä koskeva tietopalvelu

Jätehuoltorekisteriä koskevien säännösten (94–99 §) muutosehdotukset saivat lausunnoissa laajaa kannatusta. Vain ehdotusta rekisteritehtävän keskittämisestä yhdelle ELY-keskukselle vastustettiin joidenkin viranomaisten lausunnoissa. Etenkin ELY-keskukset olivat asiasta erimielisiä. Osa ELY-keskuksista arvioi tehtävän keskittämisen heikentävän jätteen kuljettajien ja välittäjien toiminnan valvonnan tehokkuutta ja johtavan epäselvään toimivallan jakoon valtakunnallista tehtävää hoitavan ja muiden ELY-keskusten välillä. Muualle kuin Suomeen sijoittautuneiden kuljettajien ja välittäjien jätehuoltorekisteriin hyväksymisen osoittaminen yhden ELY-

¹²⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta

keskuksen tehtäväksi sai yksimielisen tuen. Lisäksi ehdotettiin muutoksia säännösten eräisiin yksityiskohtiin.

Eräissä viranomaislausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että ehdotettaviin uusiin hyväksymisedellytyksiin ei ole kytketty riittävää sääntelyä sen varmistamiseksi, että rekisteriviranomainen saisi toiselta viranomaiselta tiedot edellytysten olemassaolon arvioimiseksi. Lisäksi Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmään olisi tehtävä muutoksia, johon olisi varattava aikaa ja resursseja.

Ehdotettua uutta tietopalvelua jätehuoltorekisteriin hyväksytyistä tai merkityistä jätteen kuljettajista ja välittäjistä (142 a §) kannatettiin yksimielisesti ja sitä pidettiin tervetulleena ja jo kauan kaivattuna uutena palveluna.

Koska jätehuoltorekisteriä koskevien säännösten täydentämisen ja tarkistamisen lausuntopalauteen perusteella arvioitiin vaativan runsaasti työtä, säännösten jatkovalmistelu päätettiin aikataulusyistä siirtää SUP-direktiivin toisen vaiheen täytäntöönpanon yhteyteen. Siten myös samaan kokonaisuuteen kytkeytyvien muiden säännösehdoitusten (viranomaistehtävät, jätehuoltorekisteriä koskeva tietopalvelu) valmistelu lykkääntyy vastaavasti. Näitä koskevat lakiehdotukset valmistunevat vuoden 2021 alkupuolella.

Muut jätelain mukaiset hallinnolliset velvollisuudet

Kunnallisten toimijoiden lausunnoissa toivottiin riittävän pitkää siirtymäaikaa kunnan jätehuoltoviranomaisen velvoitteeseen ylläpitää rekisteriä biojätteen kiinteistökohtaista pienimuotoista omatoimista käsittelyä koskevista ilmoituksista (41 a § 2 mom. ja 143 §), jotta tarvittavat päivitykset tietojärjestelmiin voitaisiin tehdä ajoissa. Kunnan jätehuoltoviranomaisen velvoitetta koostaa jätteenkuljetusta ja biojätteen kiinteistökohtaista käsittelyä koskevia rekisteritietoja pyynnöstä valtion viranomaiselle pidettiin liian epämääräisenä ja kohtuuttomana. Tilalle ehdotettiin velvollisuutta luovuttaa tiedot sähköisesti muokattavassa muodossa taikka valtion viranomaiselle säädettävää tiedonsaantioikeutta rekisteristä rajapintaratkaisuja hyödyntäen. Rekisteriin tallennettavien henkilötietojen säilytysaikoja koskevien säännösten perusteluja ehdotettiin täydennettäväksi niiden oikeasuhtaisuuden varmistamiseksi. Kunnalliset toimijat ehdottivat biojätteen kiinteistökohtaista käsittelyä koskevien tietojen säilytysaikaa pidennettäväksi kahdesta vuodesta viiteen vuoteen. Lisäksi lausunnoissa toivottiin selvennystä siihen, voiko kunnan jätehuoltoviranomainen antaa jätteenkuljetuksia ja biojätteen käsittelyä koskevan rekisterin pitämisen kunnan omistaman jätehuoltoyhtiön tehtäväksi. Jatkovalmistelussa säännöstä täydennettiin siirtymäajalla, kunnan jätehuoltoviranomaisen tiedon luovutusvelvollisuutta tarkistettiin ja tietojen säilytysaikaa pidennettiin lausunnoissa ehdotetulla tavalla.

Varsinais-Suomen ELY-keskus ehdotti muutettavaksi jätelain 120 §:ää, jossa säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta laatia jätteen käsittelyn seuranta- ja valvontasuunnitelma. Suunnitelmavelvollisuus ei ole toiminut alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti ja sen tarpeellisuus on kyseenalainen. Velvollisuutta tulisi keventää ja kehittää omavalvontasuunnitelman suuntaan ja sisällyttää omavalvonnan käsite ympäristönsuojelulainsäädäntöön. Ehdotusta ei ollut mahdollista ottaa tarkasteltavaksi esityksen jatkovalmistelussa, koska se kohdistui asiakokonaisuuteen, jota lakiesitysluonnoksessa ei ole avattu.

Kemikaalilaissa säädettävä ilmoitusvelvollisuus esineiden sisältämistä erityistä huolta aiheuttavista aineista

Lausunnonantajat kannattivat sitä, että velvollisuudesta ilmoittaa esineen sisältämästä erityistä huolta aiheuttavasta aineesta Euroopan kemikaaliviraston ylläpitämään SCIP-tietokantaan säädettäisiin kemikaalilaissa ja että Turvallisuus- ja kemikaalivirasto nimettäisiin valvovaksi viranomaiseksi. Yrityksille on tärkeää, että tietokantaan ilmoitettavia tietoja sekä valvontaa koskevia vaatimuksia sovelletaan harmonisoidusti muiden jäsenvaltioiden kanssa.

SCIP-tietokantaa hyödyntävän toimialan mukaan selvällövelvollisuus jätteen laadusta ja ominaisuuksista kuuluu ensisijaisesti jätteen alkuperäiselle tuottajalle, jolla olisi myös oltava vastuu tietojen toimittamisesta jätteenkäsittelijöille. Sekä tietokantaan tietoja toimittavan toimialan että tietoja hyödyntävän toimialan mukaan SCIP-tietokanta nykyisessä muodossaan ei palvele jätteenkäsittelyssä toimivia yrityksiä. Sen katsotaan kuitenkin aiheuttavan merkittäviä lisäkustannuksia valmistajille ja maahantuojille. Erityisesti erillisiksi esineiksi katsottavista osista muodostuvien esineiden, kuten ajoneuvojen, tietojen toimittamisesta aiheutuvat kustannukset voivat olla suuria.

Puolustusministeriö kannatti kemikaalilain 3 §:ään ehdotettua mahdollisuutta poiketa esineitä koskevien 22 a §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisesta puolustushallinnon toiminnassa ja esitti tätä poikkeusta laajennettavaksi myös maanpuolustusta tukevaan tuotantoon. Tieto esineen rakenteesta, toiminnasta tai muista ominaisuuksista voi olla maanpuolustuksen kannalta kriittistä tai toimittajavaltio voi edellyttää tietojen salaamista. Jatkovalmistelussa esitystä muutettiin puolustusministeriön ehdottamalla tavalla. Valmistelussa lain 22 a § on muutettu lain 22 b §:ksi.

6.9 Alueellisesta jätesuunnitelmasta luopuminen ja alueellinen yhteistyöryhmä

Alueellisen jätesuunnitelman korvaaminen yhteistyöryhmällä (88 §) oli kaikkien asiasta lausunnon antaneiden mukaan hyvä ehdotus. ELY-keskusten mielestä kuntien yhteisen edustajan nimeämismahdollisuus yhteistyöryhmään olisi tarpeen, koska erityisesti useamman ELY-keskusten yhteiset ryhmät tulisivat muuten liian isoiksi. Kuntien ja Kuntaliiton lausunnoissa taas keuhuttiin vaatimusta jokaisen kunnan edustuksesta ja kunnat kokivat, että tämä parantaisi ELY-keskusten ja kuntien välistä tiedonvaihtoa.

Kansalaisjärjestöt halusivat valtakunnallisen jätesuunnitelman (87 §) painotuksen siirtämistä jätteen synnyn ehkäisyyn ja uudelleenkäyttöön. Valtakunnallisen jätesuunnitelman nimeä ehdotettiin muutettavaksi kiertotalouden suuntaan. Uudelleenkäyttötoimijoita toivottiin kutsuttavan yhteistyöryhmiin ja tätä ehdotettiin jopa laissa pakolliseksi vaatimukseksi. Useampi kansalaisjärjestö ehdotti, että alueellisten yhteistyöryhmien tulisi laatia alueelliset sitovat kierrätystavoitteet. Muita lausunnoissa tehtyjä ehdotuksia olivat esimerkiksi digitaalinen tiedonkeruu yhteistyöryhmältä ja valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa asetettavat alueelliset tavoitteet myös muulle kuin jätteiden kierrätykselle.

Lausunnoissa esitetyt kehitysehdotukset liittyivät suurelta osin jätesuunnitelmien sisältöön tai niiden valmistelun toimintakäytäntöihin. Valtakunnallisen jätesuunnitelman sisältövaatimukset uudelleenkäytön painottamiseksi tulevat jätedirektiivistä ja niistä säädetään lain nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Laki mahdollistaa jo nyt alueellisten tavoitteiden asettamisen valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa. Valmistella oleva jätetietojärjestelmä mahdollistaa jatkossa digitaalisen tiedonkeruun. Lausuntopalaute ei näin ollen anna aihetta ehdotettujen jätesuunnittelua koskevien säännösten muuttamiseen.

6.10 SUP-direktiivin tuotekiellot ja merkintävaatimukset

SUP-direktiivin täytäntöön panemiseksi ehdotetuista tuotekielloista ja merkintävaatimuksista, joista säädettäisiin jätelain 10 §:ään ehdotetun valtuussäännöksen nojalla annettavalla asetuksella, saatiin vain vähän palautetta. Lausuntopalautte koostui lähinnä yksittäisistä SUP-direktiivin sisältöön ja määritelmiin liittyvistä kriittisistä huomiosta sekä esitykseen suoraan liittymättömistä seikoista. Yksittäinen kriittinen näkemys esitettiin Tukesin roolista tupakkatuotteiden merkintävaatimusten ja lääkelaitedirektiivien soveltamisalaan kuuluvien pillien ja vanupuikkosten valvonnassa. Tukesin lisäämistä valtion viranomaisia koskevaan jätelain säännökseen (JL 22 §) toivottiin. Lisäksi huomautettiin, ettei vaikutusarvioinnissa ollut huomioitu lainkaan Tukesille valvontatehtävästä aiheutuvia tietojärjestelmämuutoksia.

Jatkovalmistelussa esityksen perusteluja täydennettiin EU:n lääkelaitedirektiiviin ja Tukesin voimavaratarpeisiin liittyen. Valtion viranomaisia koskevaa säännöstä ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi muuttaa. SUP-direktiivin sisältöön ja määritelmiin liittyvän palautteen osalta todettiin, ettei niitä ole mahdollista muuttaa kansallisella sääntelyllä.

6.11 Rangaistussäännökset

Jätelain säännösten rikkomista koskevan syyksiluettavuuden asteen alentaminen törkeästä huolimattomuudesta tavanomaiseen huolimattomuuteen (147 §) sai kannatusta ympäristönsuojelun valvontaviranomaisilta, Kuntaliitolta, Etelä-Suomen alueen erikoissyyttäjältä ja sisäministeriön poliisiosastolta. Sisäministeriön poliisiosasto totesi kannanotossaan myös, että merkittävä osa ympäristöviranomaisten tai kansalaisten laatimista rikosilmoituksista, jotka on kirjattu jätelain rikkomiseksi, on todennäköisesti roskaamistapauksia, jätteiden hylkäämistä tai niiden hallitsematonta käsittelyä. Suuri osa ympäristörikoksiksi katsottavista teoista on jätelain säännösten vastaista menettelyä. Syyttäjä puolestaan perusteli kantaansa esittämällä, että rangaistavuuden rajan alentaminen jätelain rikkomisessa törkeästä huolimattomuudesta huolimattomuuteen edesauttaisi eri rikosten ja rikkomusten välisen suhteellisuusperiaatteen toteutumista ja vähentäisi näyttöongelmia vähäisempien tekojen osalta. Nykytilanne, jossa rangaistavuus on perustunut vähintään törkeään huolimattomuuteen, ei ole tyydyttävä.

Oikeusministeriö esitti kantanaan, että syyksiluettavuuden asteen muutokselle ei ole esitetty riittäviä ja asiallisia perusteita. Oikeusministeriö totesi muun ohella, että perusteluissa yleisluonteisesti mainittu yhdenmukaisuus ei ole riittävä peruste ankaroitaa vastuuta nyt kyseessä olevien tekojen osalta, vaan muutokselle tulisi olla nyt käsillä oleviin tekoihin liittyviä perusteita. Oikeusministeriö totesi myös, että korostunut huolellisuusvelvollisuus koskee vain osaa toimijoista.

Lisäksi oikeusministeriö katsoi ehdotettujen uusien rangaistavien tekomuotojen rangaistavuuden perustelujen olevan puutteellisia. Lausunnossa huomautettiin myös, että rangaistussäännös sisältää kohtia, jotka eivät enää täytä perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan nykykäytännössä asetettuja rangaistussäännöksen täsmällisyyteen liittyviä vaatimuksia. Tällaisia ovat puuttuvat luonnehdinnat tekotavoista, joilla viitattuja pykälä voidaan rikkoa sekä säännösviittausten osalta niin sanottu blankosäännös.

Lausuntopalautteen perusteella jätelain rikkomisen syyksiluettavuuden asteen alentamista koskevan ehdotuksen perusteluja täydennettiin ottamalla huomioon lausunnoissa esitetyt kannanotot. Rangaistavien tekojen osalta harkittiin, mitkä teot ovat luonteeltaan sellaisia, että ne olisi tarpeen säilyttää rangaistussäännöksessä. Tiettyjä EU-säädökseen liittyviä hallinnollisten velvoitteiden laiminlyöntejä siirrettiin laiminlyöntimaksua koskevaan säännökseen ja rangaistus-

säännökseen jätettiin moitittavuudeltaan vakavammat laiminlyönnit. Lisäksi muita rangaistus-säännöksiä ja niiden perusteluja tarkistettiin oikeusministeriön lausunnossa esitettyjen vaatimusten mukaisesti. Lakiehdotus rikesakkorikkomuksista annetun lain muuttamiseksi poistettiin esityksestä.

6.12 Hankintayksikön velvollisuudet kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun hankinnassa

Erikseen lausunnoille lähetetystä jätelain 33 §:n muutosesityksestä annettiin yhteensä 22 lausuntoa. Ehdotusta, jonka mukaan kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua tarvitseva julkinen hankintayksikkö voisi selvittää markkinaehtoisen palvelun saatavuuden tekemällä hankintailmoituksen julkisten hankintojen ilmoituskanavassa, pidettiin pääsääntöisesti hyvänä ja tarkasteluista toteutusvaihtoehdoista parhaana. Esityksen nähtiin vähentävän hankintayksiköille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Lausunnon antaneilla hankintayksiköillä ei ollut esitykseen huomautettavaa.

Kuntaliitto ja kunnan jätehuoltolaitoksia edustavat tahot eivät nähneet esityksen poistavan hankintalain ja jätelain mukaisten menettelyjen yhteensovittamisessa jo aiemmin tunnistamiaan ongelmia. Hankintalaki ei välttämättä mahdollistaisi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä olevaa muun palvelutarjonnan kohtuullisuuden arviointia samalla tavalla kuin jätelaissa, mikä asettaisi hankintayksiköt yrityksiin verrattuna eri asemaan. Perustelutekstiin toivottiin täsmennettävän, miten kohtuullisuuden arviointi toteutuu hankintalain mukaisessa menettelyssä ja erityisesti tilanteessa, jossa hankinta pitäisi keskeyttää, kun tarjouspyyntöön tulleet tarjoukset voitaisiin jätelain perusteella katsoa kohtuuttomiksi esimerkiksi pitkien kuljetusmatkojen takia. Lisäksi perustelutekstin viittaukset suorahankintaan esitettiin virheellisinä poistettaviksi. Huomiota kiinnitettiin myös ehdotetun pykälämuotoilun ja perustelutekstien ristiriitaan kansallisen kynnyksarvon alle jäävissä hankinnoissa.

Osa lausunnonantajista esitti voimaantuloa lykättäväksi, jotta valmisteluun, Materiaalitorin ja Hilman kytkemiseen ja viestintään varattaisiin riittävästi aikaa. Lisäksi yksi lausunnonantaja ehdotti, että jätelain 33 §:n 1 momenttia tulisi muuttaa siten, että pyynnön kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta voisi jätteen haltijan lisäksi esittää jätteen kuljettaja tai muu toimija, silloin kun se koskee myös kuljetusta tilanteessa, jossa kysymys on jätteen haltijalle tuotetusta kokonaispalvelusta ja kuljetuksen osuus kyseisestä palvelusta on vähäinen.

Lausuntopalautteen perusteella pykälää täsmennettiin kansallisen kynnyksarvon alle jäävien hankintojen osalta ja pykälän perusteluissa selvennettiin hankintalain ja jätelain mukaisten menettelyjen välistä suhdetta. Ehdotettua siirtymäaikaa ei pidetty tarpeellisena, koska Materiaalitorin tietoaalustaan tarvittavat muutokset saataneen käyttöön jo ennen lain voimaantuloa vuoden 2021 alussa, minkä yhteydessä voidaan toteuttaa myös asiaan liittyvää tiedottamista ja koulutusta.

6.13 Muut säännökset

Kunnan jätemaksun määräytymisperusteiden tiukentaminen niin, että maksun tulisi aina – eikä vain mahdollisuuksien mukaan, kuten voimassa olevassa 78 §:ssä – kannustaa jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon, sai laajaa kannatusta. Kunnalliset jätealan toimijat korostivat, että ehdotus toimii kokonaisuuden näkökulmasta hyvin vain, jos myös lakisääteinen yhteistyö pakkausjätteiden erilliskeräyksessä kuntien ja tuottajien kesken toteutuu ehdotetulla tavalla ja ehdotettu jätteenkuljetusjärjestelmän uudistus toteutuu.

Jatkovalmistelussa ehdotetusta muutoksesta luovuttiin. Kunnan ehdotonta velvoitetta kannustavan jätetaksan soveltamiseen ei arvioitu mahdolliseksi tilanteessa, jossa kiinteistön haltija järjestää sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetuksen.

6.14 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

6.14.1 Lausunnon keskeinen sisältö

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunnon keskeinen sisältö oli seuraava:

Jätelakia koskeva esitysluonnos sisältää perusteellisen kuvauksen lähes kaikista asiakokonaisuuksista kuten asian taustasta, tavoitteista, vaihtoehdoista ja vaikutuksista. Esityksessä on hyödynnetty selvityksiä ja tutkimuksia nykytilan kuvauksessa sekä vaihtoehtojen ja vaikutusarvioinnin pohjana, mitä voidaan pitää lähtökohtaisesti hyvänä lähestymistapana. Kansainvälinen vertailu muiden maiden jätteiden keräysmalleista on esimerkillisen hyvin tehty. Luonnoksessa on käsitelty eri vaihtoehtoja valitun mallin toteuttamiseksi ja tuotu esiin vaihtoehtoihin toteuttamiskeinoihin liittyvät oletukset ja epävarmuudet. Jätelain esitysluonnoksessa on arvioitu kattavasti vaikutuksia lähinnä laadullisesti, myös määrällisiä vaikutusarvioita on jonkin verran.

Esitysluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet ovat:

- i. Kunnat järjestävät jatkossa suurimmaksi osaksi jätteiden kuljetuksen, jolloin kiinteistöt voivat hyvin rajoitetusti järjestää itse jätekuljetuksia. Arviointineuvoston näkemyksen mukaan jätteiden kuljettamista ja siihen liittyviä vaihtoehtoja on käsitelty huolellisesti monesta näkökulmasta, mutta kokonaisuutena jää silti epäselväksi, ylittävätkö uuden järjestelmän hyödyt kustannukset. Määrällisten laskelmien puute vaikeuttaa asian kokonaisarvioinnin tekemistä.
- ii. Esitysluonnoksen mukaan lausuntokierroksen jätekuljetuksia koskevan palautteen huomiointi todennäköisesti vaikeuttaa kierrätysasteen nostamista, lisää kustannuksia ja monimutkaistaa sääntelyä. Arviointineuvoston näkemyksen mukaan kuuleminen ja lausuntopalautteen huomiointi ovat olennainen osa lainvalmistelua, ja palautteen huomiointi on osa vaikutusarvioinnin tietopohjan vankistamista päätöksentekoa varten.
- iii. Arviointineuvosto katsoo, että sääntelytaakkaa kuvaavat laadulliset osiot ovat havainnollisia, mutta esityksen aiheuttamaa hallinnollista taakkaa tulisi arvioida myös määrällisesti. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön sääntelytaakkalaskurin avulla voisi selvittää karkealla tasolla esityksen aiheuttamia sääntelykustannuksia. Esityksessä tulisi myös arvioida suuntaa antavasti niiden yritysten määrää, joita sääntely koskee.
- iv. Esitysluonnoksesta on esitetty direktiivien liikkumavaraa yksittäisten esitysten osalta, mutta kokonaisuutena on vaikea ymmärtää, miten kansallista liikkumavaraa on käytetty. Direktiivien antamaa kansallista liikkumavaraa tulisi kuvata kokonaisuutena.

Lisäksi arviointineuvosto suositteli muutamien muiden esitykseen sisältyvien vaikutusarvioiden täsmentämistä esimerkiksi karkean tason määrällisillä arvioilla.

6.14.2 Esitykseen lausunnon perusteella tehdyt muutokset

Esitykseen tehtiin muutoksia, jotka arvioitiin tarpeellisiksi erityisesti lainsäädännön arviointineuvoston lausunnossa mainittujen puutteiden ja kehittämiskohteiden i-iv korjaamiseksi. Keskeisimmät muutokset ovat:

- Ehdotuksia koskevan jakson 4.1.4 kuvausta kuljetusjärjestelmän muutoksesta selkeytettiin muun ohella lisäämällä siihen taulukko, jossa on yhteenvedo eri jätteisiin eri alueille sovellettavasta kuljetusjärjestelmästä. Lisäksi ehdotuksia koskevaan jaksoon lisättiin alajakso 4.1.11, jossa kuvataan direktiivien liikkumavaraa ja sen hyödyntämistä.
- Kotitalouksiin (4.2.2) ja kuntatalouteen (4.2.3) kohdistuvien vaikutusten kuvausta tarkennettiin joiltain osin.
- Yritysvaikutuksia koskevaan jaksoon (4.2.5) lisättiin yleinen kuvaus vaikutusten jakautumisesta erilaisten yritysten välillä. Kuljetusjärjestelmän muutoksia koskevaan jaksoon lisättiin kuvaus asetelman muuttumisesta ja nykytilan säilyttämisen mahdottomuudesta direktiivien kierrätystavoitteiden ja pakkausten tuottajien kustannusvastuun kasvun johdosta. Hallinnollista taakkaa koskevaan osioon lisättiin taulukko, joka sisältää karkean tason määrällisen arvion keskeisimpien hallinnollisten velvoitteiden aiheuttamasta vuosittaisesta hallinnollisesta taakasta yrityksille.
- Ympäristövaikutuksia koskevaan tarkasteluun (4.2.8) lisättiin arvio siitä, millä tavalla esitys tulee vaikuttamaan jätteen polttoon ja polttokapasiteettiin lähivuosina.
- Perusoikeusvaikutuksia (4.2.9) tarkennettiin joiltain osin.
- Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusjärjestelmän (5.2) ja pakkausjätehuollon (5.3) sääntelyvaihtoehtojen tarkastelua ja vertailua selvennettiin ja kokonaisuuden hahmottamiseksi lisättiin vertailun keskeiset tulokset yhteenvetotaulukoihin.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Jätelaki

1 §. *Lain tarkoitus.* Ehdotuksen mukaan pykälä muutettaisiin kuvaamaan paremmin yhteiskunnan ja jätepolitiikan nykytilaa, jossa jätteet nähdään enenevässä määrin hyödyntämättömänä resurssina. Ehdotettu säännös sisältäisi kiertotalousviittausta lukuun ottamatta samat elementit kuin voimassa oleva jätelain säännös, mutta niiden järjestystä muutettaisiin. Koska kyse on tavoitesäännöksestä, muutoksella ei olisi suoria oikeusvaikutuksia, mutta se saattaisi vaikuttaa esimerkiksi normiohjauksen tai muiden politiikkatoimien sisältöön taikka johtaa uudenlaisiin painotuksiin lain tulkinnassa. Ehdotetulla muutoksella pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin uudistamisen tavoitetta, kiertotalouden edistämistä.

3 §. *Soveltamisalan rajaukset.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 8 kohta, jolla rehun markkinoille saattamista ja käyttöä koskevassa EU:n asetuksessa tarkoitetut rehuaineet suljettaisiin jätelain soveltamisen ulkopuolelle. Rehuaineet, jotka koostuvat eläimistä saatavista sivutuotteista tai sisältävät niitä, suljetaan jätelain soveltamisen ulkopuolelle voimassa olevan momentin 6 kohdan nojalla. Ehdotus olisi yhdenmukainen jätedirektiivin 2 artiklan 1 kohdan e alakohdassa säädetyn soveltamisalan rajauksen kanssa. Lisäksi pykälän 4 kohtaan päivitetäisiin uuden säteilylain (859/2018) säädöskokoelmanumero.

Muut momentin kohdat säilyisivät ennallaan. Voimassa olevan momentin 6 kohdan mukaan jätelakia sovelletaan sellaisiin eläimistä saataviin sivutuotteisiin ja niistä johdettuihin tuotteisiin, jotka on tarkoitettu poltettaviksi, kaatopaikalle sijoitettaviksi tai käytettäväksi biologisessa käsitteilylaitoksessa. Ympäristönsuojelulain jätteen polttoa koskevia vaatimuksia ei lain 107 §:n 2 momentin mukaan kuitenkaan sovelleta eläinten ruhoihin, jotka poltetaan siten kuin niiden kä-

sittelemisestä säädetään sivutuoteasetuksessa eikä sellaiseen tuotantoeläinten lannan polttoainekäyttöön, johon sovelletaan lain 221 c–221 f §:ssä säädettyjä, sivutuoteasetuksen täytäntöönpanoasetukseen pohjautuvia erityisvaatimuksia.

5 a §. Sivutuotteet. Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, joiden täytyessä aine tai esine voitaisiin määritellä sivutuotteeksi. Pykälä korvaisi asiasisällöltään vastaavat voimassa olevan lain 5 §:n kumottavat 2 ja 3 momentit ja sillä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 5 artikla.

5 b §. Jätteen luokittelun päättymisen. Pykälässä säädettäisiin kierrätyksen tai muun hyödynämistoimen läpikäyneen jätteen jätteen luokittelun päättymisestä. Pykälällä korvattaisiin voimassa olevan lain 5 §:n kumottavat 4 ja 5 momentit ja pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 6 artikla.

Pykälän 1 momentin nojalla jätteen, joka on kierrätetty tai muuten hyödynnetty, katsottaisiin lakanneen olemasta jätettä, jos se täyttäisi samanaikaisesti momentin eri kohdissa säädetty edellytykset. Momentin 1 kohdalla, jonka mukaan ainetta tai esinettä olisi määrä käyttää erityisiin tarkoituksiin, pantaisiin täytäntöön muutettu jätedirektiivin 6 artiklan 1 kohdan a alakohta. Voimassa olevan laissa edellytetään, että ainetta tai esinettä käytetään yleisesti tiettyihin tarkoituksiin. Jatkossa kuitenkin riittäisi, että aineelle tai esineelle on selkeästi tiedossa käyttökohde. Kevennetyllä vaatimuksella osaltaan tuettaisiin innovaatioita ja edistettäisiin materiaalien uusien käyttötarkoitusten syntymistä. Momentin 2–4 kohdassa tarkoitettavat arviointiperusteet säilyisivät asiasisällöltään ennallaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä yksityiskohtaisista arviointiperusteista 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten soveltamiseksi tiettyihin jätelajeihin. Jätedirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltio voi laatia yksityiskohtaisia perusteita jätteen luokittelun päättymistä koskevien edellytysten soveltamisesta tiettyihin jätelajeihin, jos unionin tasolla ei tällaisia ole vahvistettu. Momentissa ehdotetut arviointiperusteita koskevat sisällölliset vähimmäisvaatimukset vastaavat jätedirektiivin 6 artiklan 2 kohdassa säädettyjä vaatimuksia. Unionin sääntelyä täydentävät kansalliset säädökset on ilmoitettava komissiolle teknisenä määräyksenä direktiivin (EU) 2015/1535 mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tapauskohtaisesta jätteen luokittelun päättymisestä jätedirektiivin 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Tapauskohtainen ratkaisu voitaisiin tehdä sellaisen jätteen osalta, jolle ei ole Euroopan unionissa tai 2 momentin mukaisesti valtioneuvoston asetuksella säädetty arviointiperusteita. Jätteen ammattimainen tai laitospäinen hyödyntämistoimi, jonka seurauksena aine tai esine lakkaa olemasta jätettä, on ympäristönsuojelulain mukaan luvanvaraista jätteenkäsittelytoimintaa. Asian käsittelyssä olisi noudatettava ympäristönsuojelulain säännöksiä ympäristölupa-asian käsittelystä. Jätteen luokittelun päättymistä koskeva asia voitaisiin käsitellä osana ympäristönsuojelulain 6 luvun mukaista uuden ympäristöluvan myöntämistä. Jos ympäristöluvan saanut toiminnanharjoittaja haluaisi saada päätöksen laitoksessa hyödynnettävän aineen tai esineen jätteen luokittelusta, asia voitaisiin toiminnanharjoittajan hakemuksesta käsitellä ympäristönsuojelulain 89 §:n mukaisena luvan muutoksena, jonka käsittelyssä noudatetaan lain 96 §:ssä säädettyä normaalia kevyempää menettelyä. Koska asian käsittelyssä noudatettaisiin ympäristönsuojelulakia, lupaviranomaisen päätökseen haettaisiin muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta. Nykyisen käytännön mukaisesti valvontaviranomainen voisi edelleen todentaa toiminnanharjoittajan pyynnöstä ja tämän esittämällä perusteilla, että kyse ei ole jätteestä. Valituskelpoisen ja lopulta lainvoimaisen päätöksen saadakseen toiminnanharjoittajan olisi kuitenkin tehtävä ympäristönsuojelulain mukainen lupahakemus tai hakemus luvan muuttamisesta.

Tapauskohtaisessa päätöksenteossa jätteen hyödyntämistoiminnan harjoittaja arvioisi ja laatisi perustelut jätteeksi luokittelun päättymisestä pykälän 1 momentissa säädettyjen arviointiperusteiden mukaisesti. Toiminnanharjoittajan olisi esitettävä arviointi perusteluineen toimivaltaiselle ympäristölupaviranomaiselle ratkaistavaksi toimintaa koskevassa ympäristölupapäätöksessä. Materiaalin jätteeksi luokittelu voitaisiin päättää vain, jos kaikki pykälän 1 momentissa säädetyt vaatimukset täyttyisivät ja hyödyntämistoimen läpikäynyt materiaali täyttäisi kyseiseen tuotteeseen sovellettavan lainsäädännön vaatimukset. Lupaviranomaisen olisi lupapäätöksessään tarvittaessa noudatettava pykälän 2 momentissa valtioneuvoston asetuksella säädettyjä sisältövaatimuksia (arviointiperusteita).

Pykälän 3 momentin mukaisesti tehtyjä tapauskohtaisia ratkaisuja ei olisi tarpeen ilmoittaa komissiolle teknisinä määräyksinä. Tiedot päätöksistä olisi merkittävä ympäristönsuojelulain 223 §:n mukaisesti ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Lisäksi lupaviranomaisen olisi julkaitava antamansa päätös internetsivuillaan ympäristönsuojelulain 85 §:n 3 momentin mukaisesti. Valtion lupaviranomaisen olisi myös julkaistava lupa-asiaa koskevat tiedot ympäristönsuojelulain 85 a §:n mukaisesti ympäristölupa-asioiden tietopalvelussa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin jätedirektiivin 6 artiklan 5 kohtaa vastaavasti ensimmäisen käyttäjän tai markkinoille saattajan velvollisuudesta varmistua siitä, että materiaali on kemikaali- ja tuotelainsäädännön mukaista. Esimerkiksi REACH-asetusta tai muuta kemikaalilainsäädäntöä sovelletaan jäteperäisiin materiaaleihin vasta sen jälkeen, kun ne ovat lakanneet olemasta jätettä. Varmistamisvastuu kohdistuisi yleensä materiaalin markkinoille saattajaan. Jos materiaalia kuitenkin käytettäisiin ennen sen markkinoille saattamista, ensimmäinen käyttäjä vastaisi materiaalin kemikaali- ja tuotelainsäädännön mukaisuudesta.

6 §. Muut määritelmät. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin pääosin jätedirektiivistä johtuvia muutoksia ja eri kohtien numerointi muutettaisiin juoksevaksi. Muutokset eivät koskisi voimassa olevan momentin 3, 3 a, 4–10, 10 a, 11–15 ja 16–19 kohtia, jotka uudelleen numeroituina muuttuisivat 4, 9–14, 16–23, 26–29 kohdaksi. Seuraavat perustelut koskevat vain kohtia, joita on muutettu sisällöllisesti. Muilta osin lakien 410/2014 (HE 16/2014) ja 646/2011 (HE 199/2010) yksityiskohtaiset perustelut ovat edelleen voimassa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa vaarallisen jätteen määritelmää muutettaisiin kirjoitusasultaan yleisemmäksi. Määritelmässä viitattaisiin yleisesti jätteen sisältämiin vaaraominaisuuksiin ja siitä poistettaisiin viittaukset esimerkkeinä mainittuihin vaaraominaisuuksiin, joista osa, kuten palovaarallinen ja räjähdysvaarallinen, eivät enää ole ajan tasaisia. Asiasisällöltään määritelmä säilyisi ennallaan. Se myös vastaisi jätedirektiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaista vaarallisen jätteen määritelmää, jossa viitataan direktiivin liitteessä III olevaan luetteloon ominaisuuksista, jotka tekevät jätteistä vaarallisia. Kyseistä liitettä on päivitetty direktiivin antamisen jälkeen komission asetuksella (EU) N:o 1357/2014 ja muutettu yhden vaaraominaisuuden osalta neuvoston asetuksella (EU) 2017/997. Vaaraominaisuuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella, kuten nykyisinkin. Pykälään ehdotettu uusi 4 momentti rajaisi valtioneuvoston asetuksenantovaltuuden käytännössä jätedirektiivin liitteeseen III tehtyjen muutosten täytäntöönpanoon.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin vaarattoman jätteen määritelmä, joka vastaisi jätedirektiivin 3 artiklan 2 a alakohtaan lisättyä määritelmää. Vaarattomalla jätteellä tarkoitettaisiin jätettä, jolla ei ole vaaraominaisuuksia, toisin sanoen muuta kuin vaaralliseksi luokiteltavaa jätettä. Myös vaarattomalla jätteellä on kuitenkin usein haitallisia ominaisuuksia, jotka jätteen epäasianmukaisen kuljetuksen, käsittelyn ja muun jätehuollon seurauksena voivat johtaa vakaviinkin terveys- ja ympäristöhaittoihin. Siksi vaarattomankin jätteenkäsittely ja muu jätehuolto tulee aina järjestää asianmukaisesti jätelakia ja ympäristönsuojelulakia noudattaen. Ehdotettu määritelmä selkiyttäisi jätelainsäädännössä käytettävää terminologiaa, sillä käsitettä vaaraton

jäte käytetään jo nyt voimassa olevassa jäteasetuksen liitteen 4 jäteluettelossa sekä jätteiden siirrosta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (1013/2006, jäljempänä jätteen siirtoasetus), joka on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta. Vaarattoman jätteen määritelmän sisällyttäminen lakiin edellyttäisi kaatopaikoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa käytetyn päällekkäisen käsitteen ”tavanomainen jäte” korvaamista käsitteellä ”vaaraton jäte”.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettyyn yhdyskuntajätteen määritelmään tehtäisiin jätedirektiivin 3 artiklan 2 b kohtaan lisätyn määritelmän täytäntöön panemiseksi tarpeelliset täsmennykset. Määritelmään lisättäisiin direktiiviä vastaavasti luettelo yhdyskuntajätteeksi katsottavista jättejakeista. Luettelo ei olisi tyhjentävä. Yhdyskuntajäte määriteltäisiin edelleen laadullisin perustein siten, että yhdyskuntajätettä olisi asumisesta peräisin oleva jäte sekä laadultaan siihen rinnastettava jäte, joka on peräisin hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoimin-nasta kuten vähittäismyynnistä, koulutuksesta, majoitus- ja ruokapalveluista ja muista palveluista ja toiminnosta. Yhdyskuntajätettä olisi myös muun muassa puisto- ja puutarhajäte, kuten lehdet, nurmikonleikkujäte ja puiden leikkujäte sekä torialueiden jäte ja katujen puhdistuspalvelusta syntyvä jäte, kuten roskasäiliöiden sisältö ja kadunlakaisujäte. Kadunlakaisujätteellä tarkoitettaisiin käytännössä esimerkiksi haravointijätettä sekä kadunvarsien roskasäiliöiden jätteen kaltaista jätettä, ja sitä eivät olisi esimerkiksi hiekka (kuten hiekoitushiekka), kivet, muta, pöly ja muu vastaava materiaali. Jätedirektiivin johdanto-osan perustelukappaleen 10 mukaan yhdyskuntajäte käsittäisi jäteluettelon nimikeryhmiin 15 01 (pakkausjätteet) ja 20 (yhdyskuntajätteet) sisältyvät jätteet, lukuun ottamatta jätenimikkeisiin 20 02 02 (maa- ja kiviainekset), 20 03 04 (sakokaivo-lietteet) ja 20 03 06 (viemäreiden puhdistuksessa syntyvät jätteet) kuuluvia jätelajeja, sekä nimikeryhmään 19 kuuluvat käsitellyt yhdyskuntajätteet.

Yhdyskuntajätteen määritelmässä viitattaisiin vakiintuneen terminologian mukaisesti asumisessa syntyvään jätteeseen, mikä vastaisi sisällöltään direktiivissä käytettyä viittausta kotitalouksien jätteeseen. Määritelmässä käytetty ilmaisu ”laadultaan siihen rinnastettavaa” vastaisi asiallisesti jätedirektiivissä käytettyä sanamuotoa ”luonteeltaan ja koostumukseltaan”. Asumisessa syntyvään jätteeseen rinnastettavalla jätteellä tarkoitettaisiin voimassa olevaa jätelakia vastaavasti jätettä, joka ominaisuuksiensa ja koostumuksensa puolesta soveltuisi kerättäväksi ja käsiteltäväksi samassa jätehuoltojärjestelmässä asumisessa syntyvän jätteen kanssa.

Jätedirektiivissä määritellään erikseen, ettei yhdyskuntajäte kata tuotantoteollisuudesta, maataloudesta, metsätaloudesta, kalastuksesta, rakentamisesta ja purkamisesta, sakokaivoista sekä viemäriverkosta ja viemärivereden käsittelystä peräisin olevaa jätettä eikä romuajoneuvoja. Vastaavia täsmennyksiä ei pääosin olisi tarpeen sisällyttää jätelakiin. Vaatimus hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätteen laadun rinnasteisuudesta asumisessa syntyvään jätteeseen rajaisi mainituissa toiminnoissa syntyvät kyseiselle toiminnalle ominaiset jätteet määritelmän ulkopuolelle. Näiden toimintojen yhteydessä olevien ruokaloiden ja toimistojen jätteet olisivat kuitenkin yhdyskuntajätettä.

Ehdotuksen mukaan yhdyskuntajätteen määritelmästä poistettaisiin jätedirektiivin mukaisesti viittaus sako- ja umpikaivolietteeeseen. Samalla lisättäisiin uudeksi 3 kohdaksi saostus- ja umpisäiliölietteen määritelmä, jolla tarkoitettaisiin talousjätevedestä saostussäiliössä, umpisäiliössä, pienpuhdistamossa tai muussa vastaavassa käsittelyjärjestelmässä muodostuvaa lietettä. Määritelmä vastaisi ympäristönsuojelulain 154 §:ssä käytettyä terminologiaa ja kattaisi teknisistä ratkaisuista riippumatta talousjätevesien kiinteistökohtaisissa käsittelylaitteistoissa syntyvät lietteet. Ehdotettua määritelmää käytettäisiin jäljempänä laissa muun ohella jätehuollon vastuunjakoa, kunnan jätehuoltomääräyksiä ja jätemaksuja koskevilla pykälillä.

Ehdotettuun uuteen 5 kohtaan otettaisiin nykyisen jäteasetuksen 1 §:n 4 kohdassa oleva rakennus- ja purkujätteen määritelmä. Määritelmään tehtäisiin jätedirektiivin 3 artiklan 2 c kohdasta johtuvat täsmennykset siten, että se kattaisi kaiken rakentamisessa ja purkamisessa syntyvän jätteen. Rakennus- ja purkujäte sisältäisi jätelajit, jotka sisältyvät jäteasetuksen liitteessä 4 tarkoitettun jäteluettelon nimikeryhmään 17. Lisäksi rakentamisessa ja purkamisessa syntyvä pakkausjäte voidaan ottaa huomioon laskettaessa rakennus- ja purkujätteen hyödyntämisastetta, vaikka se luokitellaankin pakkausjätteinä jäteluettelon nimikeryhmään 15. Rakennus- ja purkujätteeseen sisältyisi myös yksityisten kotitalouksien pienimuotoisista itse tehtävistä rakennus- ja purkutoiminnoista syntyvä jäte, sillä tällainen jäte ei jätedirektiivin muutosdirektiivin 851/2018 johdanto-osan perustelukappaleen 11 mukaan ole yhdyskuntajätettä, vaan rakennus- ja purkujätettä. Ehdotetun 32 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan määritelmässä tarkoitettu kotitalouksien pienimuotoisissa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvä jäte säilyisi kuitenkin kunnan järjestämisvastuulla nykyiseen tapaan.

Uuteen 6 kohtaan siirrettäisiin jäteasetuksen 1 §:n 3 kohdasta biojätteen määritelmä. Määritelmässä nykyisin käytetty sana ”kotitalous” korvattaisiin terminologisen johdonmukaisuuden vuoksi sanalla ”asuminen”. Määritelmässä myös täsmennettäisiin jätedirektiivin 3 artiklan 4 kohtaa vastaavasti, että biojäte kattaisi muun ohella toimistoissa, tukkuliikkeissä ja ruokaloissa syntyvän biologisesti hajoavan elintarvike- ja keittiöjätteen. Lisäksi direktiivistä poiketen biojätteen määritelmä kattaisi sellaisen biologisesti hajoavan elintarvike- ja keittiöjätteen, jota syntyy määritelmässä erikseen lueteltuja kohteita vastaavissa muissa toiminnoissa. Tämä olisi tarpeen keinotekoisien rajanvetotilanteiden välttämiseksi. Tällaisia muita toimintoja voisivat olla esimerkiksi päiväkodit tai vanhainkodit, joissa ei ole ruokalaa, mutta joissa asiallisesti ottaen syntyy määritelmässä tarkoitettua biojätettä.

Uuteen 7 kohtaan lisättäisiin elintarvikejätteen määritelmä. Elintarvikejäte sisältyisi myös ehdotetussa 6 kohdassa tarkoitettuun biojätteen määritelmään, mutta erillinen elintarvikejätteen määritelmä olisi tarpeen jätedirektiivin 3 artiklan 4 kohdassa säädetyn vastaavan määritelmän sekä elintarvikejätteen syntymisen ehkäisemistä ja raportointia koskevien direktiivin säännösten täytäntöön panemiseksi. Elintarvikejätteellä tarkoitettaisiin koko elintarvikeketjussa (alkutuotanto, teollisuus, kauppa, ravitsemuspalvelut, kotitaloudet) syntyviä sellaisia EU:n yleisen elintarvikeasetuksen 2 artiklassa tarkoitettuja elintarvikkeita, joista on tullut jätettä. Yleisessä elintarvikeasetuksessa elintarvikkeella tarkoitetaan mitä tahansa ainetta tai tuotetta, myös jalostettua, osittain jalostettua tai jalostamatonta tuotetta, joka on tarkoitettu tai jonka voidaan kohdella olettaa tulevan ihmisten nautittavaksi. Määritelmä käsittää kaikki aineet, jotka on tarkoituksellisesti lisätty elintarvikkeeseen sen valmistuksen tai käsittelyn aikana (mukaan lukien juomat, purukumi ja vesi). Määritelmään eivät sisälly rehut, elävät eläimet (pois lukien ne, jotka on tarkoitettu saattaa markkinoille ihmisten ravinnoksi), kasvit ennen niiden korjuuta, lääkkeet, kosmeettiset valmisteet, tupakka ja tupakkatuotteet, huumeet ja psykotrooppiset aineet eivätkä jäämät ja epäpuhtaudet. Elintarvikejätteellä ei kohdassa tarkoitettaisi myöskään sellaista ruokahävikkiä, joka koostuu syömäkelpoisesta ruoasta ja joka esimerkiksi lahjoitettaisiin edelleen ihmisravinnoksi tai toimitettaisiin rehukäyttöön. Kyseisiä elintarvikkeita ei tällöin olisi poistettu käytöstä tavalla, joka tekisi niistä jätettä.

Uuteen 8 kohtaan lisättäisiin POP-jätteen määritelmä. Ehdotettu määritelmä kattaisi kaikki jätteet, jotka sisältävät POP-asetuksen liitteessä IV lueteltuja yhdisteitä vähintään kyseisessä liitteessä säädetyn pitoisuusrajan mukaisina pitoisuuksina. POP-jätteen määritelmään sisältyisivät myös sellaiset jätteet (esimerkiksi käytöstä poistetut laitteistot), joiden osa sisältää pysyviä orgaanisia yhdisteitä vähintään mainitun pitoisuusrajan mukaisina pitoisuuksina. Asetuksen liitteen V osan 1 mukaan tällaiset osat on eroteltava ja loppukäsiteltävä asetuksen vaatimusten mukaisesti.

Voimassa olevaan 11 kohtaan sisältyvä jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisen määritelmä siirtyisi 19 kohdaksi ja samalla sitä täsmennettäisiin muuttamalla siinä oleva viittaus haitallisten aineiden vähentämiseen viittaukseksi vaarallisten ja muiden haitallisten aineiden määrän vähentämiseen. Täsmennys olisi tarpeen jätedirektiivin 3 artiklan 12 kohdan c alakohdassa ehkäisemisen määritelmään tehdyn muutoksen johdosta. Voimassa olevaa säännöstä vastaavasti mutta direktiivistä poiketen 19 kohdan määritelmässä kuitenkin viitattaisiin vaarallisten aineiden lisäksi myös muihin haitallisiin aineisiin. Kaikkia ihmisten terveydelle tai ympäristölle haitallisiksi tunnistettuja aineita ei luokitella kemikaalien luokitusta, merkintää ja pakkaamista koskevan asetuksen (EY) N:o 1272/2008 ns. CLP-asetuksen¹²⁵ mukaan vaarallisiksi aineiksi. Näitä ovat esimerkiksi eräät hormonitoimintaan vaikuttavat aineet sekä aineet, jotka ovat erittäin hitaasti hajoavia ja erittäin voimakkaasti biokertyviä ja jotka on tunnistettu erityistä huolta aiheuttaviksi aineiksi REACH-asetuksen mukaisesti. Myös tällaisten aineiden määrän vähentämisen on johdonmukaista sisältyä jätteen haitallisuuden vähentämisen käsitteeseen.

Uudessa 15 kohdassa määriteltäisiin tuottajavastuusääntelyssä käytetty tuottajan käsite. Tuottajalla tarkoitettaisiin tuotteita markkinoille saattavaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka kuitenkin määriteltäisiin tarkemmin tuotekohtaisesti lain 48 §:ssä.

Uuteen 24 kohtaan lisättäisiin materiaalina hyödyntämisen määritelmä, joka kattaisi jätteen muunlaisen hyödyntämisen kuin hyödyntämisen energiana taikka jätteen valmistamisen polttoaineeksi tai muutoin energianlähteenä käytettäväksi materiaaliksi. Määritelmä vastaisi jätedirektiivin 3 artiklan 15 a kohdan mukaista määritelmää. Jätedirektiivin mukaisessa määritelmässä mainitaan uudelleenkäytön valmistelu, kierrätys ja maantäyttö esimerkkeinä materiaalina hyödyntämisestä. Vastaavaa täsmennystä ei ole tarpeen sisällyttää jätelakiin, sillä materiaalina hyödyntämisen määritelmä itsessään yhdessä hyödyntämisen käsitteen kanssa rajaisi sitä, mitkä toiminnot voitaisiin katsoa määritelmän piiriin kuuluviksi. Lisäksi materiaalina hyödyntäminen käsittää jätedirektiivin muutoksen johdanto-osan perustelukappaleen 12 mukaan muunlaisen materiaalin hyödyntämisen, kuten jätteen valmistamisen teiden tai muun infrastruktuurin rakentamisessa käytettäväksi uusioraaka-aineeksi. Tällainen hyödyntäminen voitaisiin erityisolosuhteista riippuen katsoa kierrätykseksi, jos se perustuisi asianmukaiseen laadunvalvontaan ja täyttäisi kaikki kyseiseen käyttötarkoitukseen sovellettavat standardit, normit ja eritelmat sekä ympäristön ja terveyden suojelua koskevat vaatimukset.

Uuteen 25 kohtaan lisättäisiin jätedirektiivin 3 artiklan 17 a alakohtaa vastaavasti maantäytön määritelmä. Maantäytöllä tarkoitettaisiin vaarattoman jätteen hyödyntämistoimia louhittujen alueiden kunnostamisessa tai maisemointiin liittyvissä maarakennustöissä. Direktiivin mukaiseen määritelmään sisältyy edellytys siitä, että maantäyttöön käytettävällä jätteellä tulisi korvata materiaaleja, jotka eivät ole jätettä ja jotka soveltuvat mainittuihin tarkoituksiin. Vastaava vaatimus sisältyy jo nykyisin jätteen hyödyntämisen määritelmään, johon myös maantäytön määritelmässä viitattaisiin. Tarpeettoman toiston välttämiseksi vaatimusta ei erikseen sisällytettäisi ehdotettuun määritelmään. Lisäksi direktiivin määritelmässä edellytetään jätteen käytön rajaimista siihen, mikä on ehdottoman tarpeellista maantäytön toteuttamiseksi. Vastaavanlainen maantäyttöä, muuta maarakentamista ja maanparannusta koskeva säännös näennäishyödyntämisen ehkäisemisestä sisältyy nykyisin jäteasetuksen 12 §:n 2 momenttiin. Määritelmään sisältyvä edellytys pantaisiin täytäntöön tekemällä tarvittavat täsmennykset kyseiseen jäteasetuksen

¹²⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EY) N:o 1272/2008, annettu 16 päivänä joulukuuta 2008, aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta

säännökseen. Komissio on käynnistänyt selvityksen, jossa pyritään muun muassa selventämään maantäytön, kierrätyksen ja muun materiaalina hyödyntämisen välistä rajanvetoa.

Jätedirektiivin 3 artiklan 21 kohdassa olevaa laajennettua tuottajan vastuuta koskevan järjestelmän määritelmää ei sisällytetä jätelakiin, koska määritelmää ei sellaisenaan käytetä lain säännöksissä. Direktiivin määritelmää voidaan pitää yleisenä, jäsenvaltioille suunnattuna kuvauksena tuottajavastuun ideasta ja mahdollisista kansallisista järjestämistavoista. Tuottajavastuun tarkka sisältö määritetään jätelain 6 luvun säännöksissä tuotealakohtaisesti.

Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan. Pykälän 3 momentissa olevia asetuksenantovaltuuksia täsmennettäisiin siten, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin muun ohella antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitkä toimet ovat 1 momentissa tarkoitettua uudelleenikäytön valmistelua, kierrätystä, hyödyntämistä, materiaalina hyödyntämistä, maantäyttöä tai loppukäsittelyä. Momentista kumottaisiin valtuus antaa tarkempia säännöksiä jätteen vaaraominaisuuksista ja korvattaisiin se uuteen 4 momenttiin sisällytettävällä säännöksellä, jolla valtioneuvoston valtuus vaaraominaisuuksista säätämiseen rajattaisiin jätedirektiivin nojalla annettujen täytäntöönpanosäädösten voimaan saattamiseen.

9 §. *Tuotteita koskevat huolehtimisvelvollisuudet ja kiellot.* Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaamaan paremmin sen sisältöä, ottaen huomioon myös 10 §:n valtuusäännökseen ehdotetut muutokset, joilla laajennettaisiin valtioneuvoston asetuksenantovaltuuksia liittyen erityisesti tuotteita koskeviin kieltoihin.

Pykälän 1 momentin johdannosta poistettaisiin vanhentuneena ja osin tarpeettomana sanat ”mahdollisuuksien mukaan”. Poistettava määre on tarpeeton, koska 1 momentin sisältämistä huolehtimisvelvollisuuksista 1–5 kohdat ja ehdotettu uusi 7 kohta ovat sellaisinaan joustavia ja kohdan 6 tuleekin olla ehdoton. Momentin 5 kohtaa täydennettäisiin vastaamaan jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan b alakohdan lisäamällä siihen tuotteen valmistajan velvollisuus huolehtia tuotteidensa resurssitehokkuudesta ja päivitettävyydestä. Päivitettävyydellä tarkoitettaisiin mahdollisuutta vaihtaa laitteiden ja koneiden osia uudempiin ja modernimpiin (ns. modulaarisuus) tai esimerkiksi laitteen digitaalisten toimintojen päivittämistä. Kohdassa tarkoitettua tuotteiden kestävyyttä täsmennettäisiin lisäksi koskemaan tuotteen elinkaarta ja käyttöikä, millä pyritäisiin ehkäisemään tuotteiden suunniteltua vanhentumista.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 7 kohta, jossa säädettäisiin tuotteen valmistajan velvollisuudesta huolehtia mahdollisuuksien mukaan siitä, että niin sanottuja kriittisiä raaka-aineita sisältävä tuote on uudelleenikäytettävä ja jätteenä kierrätettävä. Kriittisistä raaka-aineista ei ole määritelty lainsäädännössä, mutta komissio on viimeksi syyskuussa 2020 antamassaan tiedonannossa (COM(2020)474 final) vahvistanut luettelon tällaisista unionin raaka-aineista. Kyseinen luettelo tarkistetaan säännöllisesti. Luettelossa tarkoitetuille kriittisille raaka-aineille on yhteistä suuri hankintariski ja suuri taloudellinen merkitys. Lisäksi niiden luotettavan ja esteettömän saatavuuden turvaaminen aiheuttaa huolta Euroopan teollisuudelle ja arvoketjuille. Vuoden 2020 luetteloon sisältyviä kriittisiä raaka-aineita ovat esimerkiksi antimoni, koboltti, germanium, litium, magnesium, raakafosfaatti, fosfori, skandium, tantaali ja volframi. Jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdassa edellytetään, että jäsenvaltio kohdistaa kriittisiä raaka-aineita sisältäviin tuotteisiin toimenpiteitä, jottei kyseisistä materiaaleista tulisi jätettä. Lisäksi jätedirektiivin muutosdirektiivin johdanto-osan perustelukappaleessa 37 jäsenvaltioita kehoitetaan toteuttamaan toimenpiteitä merkittäviä määriä kriittisiä raaka-aineita sisältävän jätteen parhaan mahdollisen jätehuollon tason saavuttamiseksi.

Pykälän 2 momentin tuotteen valmistajaa koskeviin velvollisuuksiin ehdotetaan muutamia jätedirektiivistä johtuvia lisäyksiä. Momentin 1 ja 2 kohtaan lisättäisiin jätteen lajittelu seikaksi,

jota koskevaa tietoa tulisi tarpeen mukaan sisällyttää tuotteen merkintöihin tai tuotteen mukaan liitettävään aineistoon ja jonka järjestelyistä tuotteen käyttäjiä olisi tiedotettava. Uuteen 4 kohtaan lisättäisiin tuotteen valmistajalle tuotteen laadukkaan korjauksen ja turvallisen uudelleen käytön edellyttämän datan saatavuutta koskeva huolehtimisvelvoite. Vastaavatyypisiä velvoitteita sisältyy nykyisin romuajoneuvoasetuksen 9 §:ään (koodausstandardit ja purkamistiedot) ja 12 §:ään (uuden ajoneuvon myyninedistämisaineistoon sisällytettävät tiedot) sekä SER-asetuksen 13 §:ään (käsittelijöille annettavat tiedot). Ehdotettu velvoite ei rajoittaisi muun muassa tekijänoikeuslain (404/1961), patenttilain (550/1967), tavaramerkkilain (544/2019) ja mallioikeuslain (221/1971) mukaisten teollis- ja tekijänoikeuksien soveltamista. Ehdotettavilla lisäyksillä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan e alakohta, jonka mukaan jäsenvaltion on toteutettava toimenpiteitä, joilla edistetään teollis- ja tekijänoikeuksia rajoittamatta varaosien, käyttöohjeiden, teknisten tietojen tai muiden sellaisten välineiden, laitteiden tai ohjelmistojen saatavuutta, jotka mahdollistavat tuotteiden korjauksen ja uudelleen käytön heikentämättä niiden laatua ja turvallisuutta.

10 §. Valtioneuvoston asetukset tuotteista. Valtioneuvoston asetuksenantovaltaa laajennettaisiin koskemaan 9 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdan lisäksi myös kaikkia muita momentin eri kohdissa tarkoitettuja, tuotteen valmistajaan kohdennettuja tarkempia säännöksiä. Lisäksi säännöksen 6 kohdan mukaista valtuutta muutettaisiin siten, että se kattaisi jatkossa selvästi myös tuotteen kieltämisen. Laajennetut valtuudet ovat jatkossa tarpeen, koska tuotantomenetelmiä ja tuotteita koskeva sääntely on EU-tasolla lisääntymässä. Esimerkiksi SUP-direktiivissä jäsenvaltiolle on asetettu velvoitteita, joiden täytäntöönpano tarkoittaa muun ohella tuotteiden markkinoille saattamisen kieltämistä tai niiden pakkaamista koskevia vaatimuksia tai rajoituksia.

11 a §. Uudelleen käytön valmistelun edistäminen. Jätelakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 11 a § jätteen uudelleen käytön valmistelun edistämisestä. Uudelleen käyttöön valmistelulla tarkoitetaan 6 §:n 1 momentin 21 kohdan mukaisesti jätehuoltotoimea, jossa käytöstä poistettu tuote tai sen osa tarkistetaan, puhdistetaan tai korjataan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsittelyä. Uudelleen käytön valmistelun edistämisvelvollisuus kohdistuisi yleisesti kaikkiin jätteen keräysjärjestelmiin. Kunnan, tuottajan ja muun jätteen ammattimaista keräystoimintaa harjoittavan tulisi pykälän 1 momentin mukaan varata uudelleen käytön valmistelua harjoittaville yrityksille ja yhteisöille tasapuolinen mahdollisuus uudelleen käytön valmisteluun soveltuvan jätteen saamiseen osoittamastaan vastaanotto paikasta silloin, kun ne eivät itse järjestä uudelleen käytön valmistelua kyseiselle jätteelle. Ammattimaista keräystoimintaa harjoittavan olisi jätettä vastaanottaessa ja kerättyä toimittava siten, ettei mahdollisuus jätteen uudelleen käytön valmisteluun heikenny esimerkiksi jätteiden sekoittumisen, likaantumisen, rikkoutumisen tai säälle altistumisen johdosta. Pykälän mukainen velvollisuus ei koskisi ei-ammattimaiseksi katsottavaa keräystä, kuten jakelijoiden järjestämää poistettujen kulutustuotteiden vastaanottoa myymälöissä tai vapaaehtoisia keräystapahtumia. Ennen jätteen luovuttamista ammattimaisen kerääjän tulisi jätelain 29 §:n mukaisesti varmistua siitä, että vastaanottajalla on tarvittavat hyväksynät ja valmiudet järjestää uudelleen käytön valmistelu asianmukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan jätteen luovuttamisesta tulisi tehdä kirjallinen sopimus jätteen luovuttavan ja vastaanottavan tahon välillä. Sopimuksen ja siinä asetettavien ehtojen avulla jätteen keräystoiminnan harjoittaja voisi varmistua uudelleen käytön valmistelua harjoittavan yrityksen tai yhteisön toiminnan asianmukaisuudesta ja siitä, että luovutettavat jätteet päätyvät uudelleen käytön valmisteluun. Lisäksi jätteen luovutusta koskevissa sopimusehdoissa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi tietoturvaan, tuote- ja työturvallisuuteen sekä tuotevastuuseen liittyviä näkökohtia. Ehdotettu 2 momentti mahdollistaisi uudelleen käytön valmisteluun luovutetun jätteen kustannustehokkaasta keräyksestä ja varastoinnista aiheutuvien kustannusten perimisen jätettä saavilta yrityksiltä ja yhteisöiltä. Perittävien keräyskustannusten tulisi olla koh-

tuullisessa suhteessa jätteen kerääjälle aiheutuneisiin todellisiin kustannuksiin. Jotta luovutettava jäte saataisiin mukaan valtakunnalliseen tilastointiin, jätettä saavan yrityksen tai yhteisön olisi annettava jätteen käsittelyä koskevat tiedot jätteen luovuttajalle.

Pykälän 3 momenttiin sisältyvien asetuksenantovaltuuksien nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä jätteen luovuttamista koskevan sopimuksen sisällöstä sekä uudelleenkäytön valmistelua harjoittavilta yrityksiltä ja yhteisöiltä perittävien kustannusten perusteista. Asetuksenantovaltuudet mahdollistaisivat muun muassa tuoteryhmäkohtaisten sisältövaatimusten asettamisen jätteen luovuttamista koskeville sopimuksille.

Vastaavantuypinen uudelleenkäytön edistämisen vaatimus sisältyy nykyisin SER-asetuksen 5 §:ään SER-direktiivin vastaavaan säännökseen perustuen. Ehdotetulla pykälällä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 11 artiklan 1 kohdan vaatimus, jonka mukaan jäsenvaltioiden tulee helpottaa uudelleenkäytön valmistelun verkostojen ja korjausverkostojen (uudelleenkäytön valmistelua harjoittavat yritykset ja yhteisöt) pääsyä kerättyyn jätteeseen. Ehdotettu pykälä edistäisi myös jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan d alakohdan edellyttämää tuotteiden korjausta ja uudelleenkäyttöä.

12 §. *Selvilläolo- ja tiedonantovelvollisuus.* Pykälän 3 momentin asetuksenantovaltuuksia täydennettäisiin siten, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa säätää jätteen haltijan velvollisuudesta tehdä säännöllisiä selvityksiä jätteen koostumuksesta tai alkuperästä. Selvityksillä saataisiin tarkennettua tietoa jätteen sisältämien eri materiaalien ja eri toiminnoista peräisin olevien jätteiden (esimerkiksi kunnan ja jätteen haltijan vastuulla oleva yhdyskuntajäte, rakennus- ja purkujäte, pakkausjäte) suhteellisista osuuksista. Selvityksillä saatava tieto parantaisi jätevirtojen seurantaa, auttaisi tunnistamaan eri jätelajien kierrätyspotentiaalia sekä tukisi kierrätystä ja muuta jätehuoltoa edistävien toimien suunnittelua. Tiedot olisivat tarpeen myös komission täytäntöönpanopäätösten (EU) 2019/665 ja (EU) 2019/1004 edellyttämien pakkausjätteitä ja yhdyskuntajätteitä koskevien raportointitietojen tuottamiseksi.

15 §. *Jätteiden erilliskeräysvelvollisuus.* Voimassa olevassa pykälässä säädetty jätteiden erilläänpito velvollisuus muutettaisiin erilliskeräysvelvollisuudeksi. Jätteiden erilläänpito ja lajittelu jo jätteen syntypaikalla on usein välttämätöntä jätemateriaalin hyvän laadun varmistamiseksi, mikä puolestaan on edellytys mahdollisimman laadukkaalle ja etusijajärjestyksen mukaiselle jätteen hyödyntämiselle. Pykälä perustuisi jätedirektiivin 10 artiklan 2 ja 3 kohtiin, joissa säädetään jätteen erilliskeräyksestä sen varmistamiseksi, että jäte tulisi hyödynnettyksi direktiivin 4 artiklan mukaisen jätehierarkian (etusijajärjestyksen) ja 13 artiklan mukaisten terveyden- ja ympäristönsuojeluvaatimusten mukaisesti. Erilliskeräysvelvollisuuksien tavoitteena on myös helpottaa ja parantaa jätteen uudelleenkäytön valmistelua, kierrätystä tai muuta hyödyntämistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lähtökohtaisesta velvollisuudesta kerätä lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet erillään kuten jätedirektiivin 10 artiklan 2 kohdassa edellytetään sekä kiellosta sekoittaa erilaatuisia jätteitä keskenään. Ehdotetut muutokset tiukentaisivat erilliskeräysvelvoitetta nykyiseen verrattuna. Jätedirektiiviä vastaavasti momentista poistettaisiin siinä nykyisin oleva viittaus erilliskeräyksen tekniseen ja taloudelliseen toteutettavuuteen sekä tarpeellisuuteen jätehuollon asianmukaiseksi järjestämiseksi. Lisäksi erilaatuisten jätteiden sekoittamiskieltoa täsmennettäisiin paremmin direktiivin sanamuotoa vastaavaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erilliskeräyksestä poikkeamisen edellytyksistä perustuen jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan a–d alakohtiin. Poikkeamisperusteen olemassaolo tulisi osoittaa selvityksellä, jolle ei kuitenkaan olisi säädettyä määrämuotoa. Tarvittavan selvityksen

laajuutta ja siinä käytettäviä menetelmiä tulisi arvioida tilannekohtaisesti. Mitä suurempaa jätemäärää poikkeaminen koskisi, sitä perusteellisemmin poikkeamisedellytysten olemassaolo tulisi selvittää.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa säädettäisiin jätteiden yhteiskeräykseen perustuvasta poikkeuksesta. Erilaiset jätteet saisi kerätä yhteiskeräyksessä vain, jos se ei heikentäisi jätteiden laatua eikä vähentäisi mahdollisuuksia valmistella ne uudelleenkäyttöön, kierrättää ne tai hyödyntää ne muulla tavoin etusijajärjestyksen mukaisesti. Säännös vastaisi jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan a alakohtaa. Yhteiskeräyksellä tarkoitettaisiin keräystä, jossa lajiltaan tai laadultaan erilaisia jätteitä kerätään esimerkiksi kustannustehokkuussyistä samaan keräysastiaan tai autoon niin, että ne sekoittuvat keskenään, mutta tarkoituksena on tämän jälkeen vielä lajitella jätteet erilleen uudelleenkäytön valmistelua, kierrätystä tai muuta hyödyntämistä varten. Yhteiskeräyksessä kyse olisi siis jätteistä, jotka yleensä kerätään erikseen tiettyä hyödyntämistapaa varten. Tässä mielessä tilanne olisi lähtökohdiltaan erilainen kuin momentin 2–4 kohdissa tarkoitetuissa poikkeamisperusteissa. Tulevaisuudessa esimerkiksi jätteiden tunnistus- ja erottelutekniikoiden kehittyminen saattaa lisätä yhteiskeräyksen mahdollisuuksia.

Momentin 2 kohdan mukaan erilliskeräysvelvoitteesta voitaisiin poiketa, jos erilliskeräys ei johdaisi ympäristön kannalta parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen ottaen huomioon asianomaisen jätteen jätehuollon kokonaisvaikutukset ympäristöön. Esimerkiksi harvaan asutuilla tai vaikeakulkuisilla alueilla jätteiden kuljettamisesta hyödyntämislaitoksiin aiheutuvat päästöt ja luonnonvarojen kulutus voivat ylittää tietystä tai tietyistä hyödyntämistavoista saatavat ympäristöhyödyt. Harva asutus tai hankalat liikenneyhteydet eivät kuitenkaan sellaisenaan oikeuttaisi erilliskeräyksestä poikkeamiseen, vaan ensisijaisesti tulisi arvioida, voidaanko erilliskeräys toteuttaa tehokkaasti esimerkiksi uusien teknisten ratkaisujen tai uusien keräyskäytäntöjen avulla. Jätehuollon ympäristövaikutuksia arvioitaessa tulisi varsinaisten jätehuoltotoimien vaikutusten lisäksi ottaa huomioon myös mahdollinen erilliskerätyn jätteen hyödyntämisestä aiheutuva luonnonvarojen säästyminen. Säännös vastaisi jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan b alakohtaa.

Momentin 3 kohdan mukaan erilliskeräyksestä voitaisiin poiketa, jos se ei olisi teknisesti toteutettavissa ottaen huomioon jätteiden keräyksen hyvät käytännöt. Säännös vastaisi jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan c alakohtaa. Direktiivin poikkeusmahdollisuus viittaa erilliskeräyksen tekniseen mahdottomuuteen, joka liittyy usein keräysalueen tai -paikan vaikeisiin olosuhteisiin, kuten esimerkiksi keräyspaikkojen tai keräysreittien ahtauteen tai vaikeakulkuisuuteen. Jos tällaisiin olosuhteisiin olisi kuitenkin kehitetty keräystekniikoita tai käytäntöjä, joiden olisi osoitettu toimivan myös käytännössä, 3 kohdan mukaista poikkeusta ei voisi soveltaa.

Momentin 4 kohdan perusteella erilliskeräyksestä voitaisiin poiketa, jos siitä aiheutuisi kohtuuttomia kustannuksia. Säännös vastaisi jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan d alakohtaa. Erilliskeräyksen kustannusten kohtuuttomuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon mahdollisuudet parantaa erilliskeräyksen kustannustehokkuutta, erilliskerätyn jätteen tai siitä valmistetun uusioraaka-aineen myynnistä mahdollisesti saatavat tulot sekä ne erilliskeräyksen johdosta vältettävät kustannukset, jotka syntyisivät keräyksen ja käsittelyn kielteisistä ympäristö- ja terveysvaikutuksista siinä tapauksessa, että jätettä ei lajitella ja kerätä erikseen.

Pykälän 3 momentti sisältäisi tarvittavat valtuussäännökset tarkempien erilliskeräysvelvollisuuksien kohdentamiseksi jätehuollosta vastaaviin toimijoihin. Valtuussäännös vastaisi suurelta osin voimassa olevan pykälän 2 momenttia ja sitä täydennettäisiin siten, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös lajiltaan ja laadultaan erilaisten jätteiden yhteiskeräyksestä ja muiden 2 momentissa tarkoitettujen poikkeusten soveltamisesta sekä eri toimijoiden velvollisuudesta järjestää jätteen erilliskeräys. Ehdotetun 1 kohdan nojalla annettu

asetus voisi koskea esimerkiksi jätteiden erillään pitämisen teknisiä vaatimuksia taikka poikkeusta tietyn jätteen tai tietyn tyyppiseen käsittelyyn toimitettavien jätteiden erilliskeräysvelvollisuudesta.

Ehdotetun 2 kohdan nojalla kunta, jätteen haltija, kiinteistön haltija ja jätelain 6 luvun mukainen jätteen tuottaja voitaisiin velvoittaa järjestämään tietyn jätteen erilliskeräys esimerkiksi alueellisisissa vastaanottoaikoissa tai kiinteistöittäisesti. Säännöksen nojalla voitaisiin esimerkiksi kierrätyksen tehostamiseksi säätää tietyn jätelajin tai jätelajien kiinteistöittäinen erilliskeräys tietyillä alueilla pakolliseksi. Tämä tulisi kysymykseen alueilla, joilla kiinteistöittäinen erilliskeräys voitaisiin järjestää kustannustehokkaasti alueen asukastiheys ja alueella syntyvän jätteen määrä huomioon ottaen. Tuottajavastuun piiriin kuuluvan jätteen vastaanottovaatimuksista säädettäisiin lisäksi lain 6 luvussa ja alakohtaisissa tuottajavastuuasetuksissa.

Kunta vastaa asumisessa syntyvän jätteen jätehuollosta ja voi jätelain 91 §:n nojalla antaa jätehuoltomääräyksiä kyseisen jätteen määrän vähentämisestä, lajittelusta, säilyttämisestä, keräyksestä, kuljetuksesta, hyödyntämisestä ja loppukäsittelystä sekä näitä koskevista teknisistä vaatimuksista. Ehdotuksen mukaan kunnan vastuulla olevan jätteen erilliskeräystä koskeva alemman asteinen sääntely rakentuisi siten, että ehdotetun valtuuden nojalla asetustasolla säädettäisiin valtakunnallisista minimivaatimuksista keskeisten jätejakeiden erilliskeräyksen järjestämiselle, mutta kunta voisi jätehuoltomääräyksissään poiketa asetuksen vaatimuksesta suuntaan tai toiseen kuitenkin siten, että asetusta suppeampi erilliskeräysvelvoite voitaisiin asettaa korkeintaan viiden vuoden määräajaksi. Ehdotettu sääntelymalli mahdollistaisi yhdyskuntajätteen erilliskeräyksen tehokkaasti siten, että uudelleenikäytön valmistelua ja kierrätystä voidaan lisätä merkittävästi, mutta erilliskeräysvelvoitetta ei ulotettaisi esimerkiksi alueille, joilla erilliskeräyksestä aiheutuvat kustannukset olisivat kohtuuttomat suhteessa siitä saatuihin hyötyihin. Valtioneuvoston asetuksenantovallan ja kunnan norminantovallan välisestä suhteesta säädettäisiin ehdotetussa 91 §:ssä.

15 a §. *Kielto polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle uudelleenikäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä.* Ehdotetun uuden pykälän mukaan uudelleenikäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä ei saisi toimittaa poltettavaksi eikä sijoitettavaksi kaatopaikalle. Pykälän tarkoituksena olisi varmistaa, että uudelleenikäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä ei sijoitettaisi kaatopaikalle eikä hyödynnettäisi energiana tai poltettaisi muulla tavoin esimerkiksi tilanteessa, jossa mainitut etusijajärjestyksessä alimpana olevat käsittelyvaihtoehdot olisivat jätteen haltijalle taloudellisesti edullisempia vaihtoehtoja. Kierrätystavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että niin sanottu energiajäte sisältäisi mahdollisimman vähän kierrätyskelpoista jätettä.

Kielto ei koskisi erilliskerätyn jätteen myöhemmästä käsittelystä syntyvää jätettä, kuten lajittelurejektejä, jonka osalta polttamisella tai kaatopaikalle sijoittamisella saavutetaan kokonaisuutena arvioiden lain tarkoituksen kannalta paras tulos. Ehdotettu kielto ei myöskään sellaisenaan koskisi energiana hyödyntämistä varten erilliskerättyä ns. energiajätettä. Jätteen ohjaamista käytettäväksi energiajätteenä rajoittaa kuitenkin jätelain 8 §:ssä säädetty jätteen haltijan velvollisuus järjestää jätteelle etusijajärjestyksen mukainen käsittely sekä ehdotetun 15 §:n mukainen erilliskeräysvelvollisuus. Tämä tarkoittaa, että energiajätteeseen ei tule ohjata kierrätyskelpoista jätettä kuin mainituissa pykälissä säädettyissä poikkeustapauksissa.

Ehdotettu säännös ei estäisi kierrätystä varten erilliskerätyn jätteen polttamista tai sijoittamista kaatopaikalle, jos jäte olisi esimerkiksi onnettomuudesta, epätavallisista sääolosuhteista tai muusta niihin rinnastettavasta jätteen haltijasta riippumattomasta poikkeuksellisesta syystä muuttunut laadultaan uudelleenikäytön valmisteluun tai kierrätykseen kelpaamattomaksi.

Pykälällä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 10 artiklan 4 kohdan ja kaatopaikkadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan f alakohdan mukaiset vaatimukset.

15 b §. Hyödynnettävän jätteen laadun varmistaminen. Ehdotetun uuden pykälän mukaan ammattimaisesti tai laitospäisesti jätettä hyödyntävän toiminnanharjoittajan olisi ennen hyödyntämistä tai sen aikana poistettava jätteestä vaaralliset aineet, seokset tai osat, jos se olisi tarpeen jätteen käsittelemiseksi etusijajärjestyksen mukaisesti tai 13 §:ssä tarkoitetun vaaran tai haitan aiheutumisen estämiseksi. Pykälällä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 10 artiklan 5 kohta. Direktiivistä poiketen vaarallisten aineiden, seosten tai osien erotteluvelvollisuus laajennettaisiin koskemaan vaarallisten jätteiden lisäksi myös muita hyödynnettäviä jätteitä. Haitattomien materiaalikiertojen ja asianmukaisen hyödyntämisen turvaamiseksi on tärkeää, että kierrätykseen ja muuhun hyödyntämiseen soveltuvista jätemateriaaleista poistetaan hyödyntämistä vaikeuttavat tai haittaavat vaaralliset aineet, seokset tai osat riippumatta siitä, onko kysymyksessä vaarallinen tai muu jäte. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä vaarallisia aineita, seoksia tai osia olisi poistettava jätteestä, sekä poistamisen tavoista ja toimenpiteistä.

17 §. Vaarallisten jätteiden sekoittamiskiello. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin jätedirektiivin 18 artiklaan tehtyjen muutosten täytäntöön panemiseksi tarpeellinen tiukennus. Ehdotuksen mukaan pykälässä säädetyn kiellon vastaisesti sekoitetut jätteet olisi aina eroteltava, jos erottelu on teknisesti mahdollista ja tarpeen terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan ehkäisemiseksi. Erottelua ei voitaisi jättää tekemättä pelkästään tästä aiheutuvien kohtuuttomien kustannusten perusteella.

20 §. Aiheuttamisperiaate. Pykälää muutettaisiin jätedirektiivin 14 artiklan 1 kohtaa vastaavasti täsmentämällä, että jätteen tuottajan tai haltijan vastuuseen jätehuollon kustannuksista sisältyvät myös tarvittavasta infrastruktuurista, kuten keräysjärjestelmistä ja käsittelylaitoksista aiheutuvat investointi- ja ylläpitokustannukset. Muutoksella ei olisi vaikutusta oikeustilaan, koska aiheuttamisperiaate kattaa jo nykyisellään kaikki jätehuollosta aiheutuvat kustannukset.

23 §. Kunnan jätehuoltoviranomainen. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteinen muutos, jolla päivitetäisiin kuntalain säädöskokoelmanumero.

25 §. Muut valvontaviranomaiset. Pykälän 4 momentissa tarkoitettu eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain (1037/2004) mukainen juomapakkausten valvontatehtävä kuuluu valmisteverotuslain 4 §:n nojalla nykyisin Tullin sijasta Verohallinnolle ja säännös muutettaisiin vastaamaan nykytilaa.

27 §. Asiantuntijaviranomaiset ja –laitokset. Pykälää täydennettäisiin säännöksellä, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella nimettävän asiantuntijaviranomaisen tai –laitoksen tehtävänä voisi olla myös tämän lain mukaisten jätteitä tai tuotteita koskevien seurantatietojen kokoaminen ja tietojen toimittaminen Euroopan komissiolle. Säännöksen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella olisi tarkoitus esimerkiksi säätää Luonnonvarakeskuksen tehtävistä elintarvikejätteen sekä jätteenä käytöstä poistetun syömäkelpoisen elintarvikkeen ja muun ruokahävikin määrää, käyttöä ja käsittelyä koskevan seurantatiedon kokoamisesta ja tietojen toimittamisesta Euroopan komissiolle jätedirektiivin 9 artiklan 5 kohdan ja 37 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

32 §. Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto. Pykälään tehtäisiin tarpeelliset täsmennykset, jotka johtuvat yhdyskuntajätteen määritelmään ja pakkausjätteen erilliskeräysvelvollisuuksiin ehdotetuista muutoksista.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi viittaus kotitalouden pienimuotoisessa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvään jätteeseen. Tämä olisi tarpeen sen selvittämiseksi, että kyseisen jätteen jätehuollon järjestämisvelvollisuus säilyisi kunnan vastuulla, vaikka jätettä ei ehdotetun 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan enää luokiteltaisi yhdyskuntajätteeksi, vaan mainitun momentin 3 a kohdassa tarkoitetuksi rakennus- ja purkujätteeksi. Ehdotus vastaisi nykyistä tulkintakäytäntöä, jonka mukaan kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden piiriin ovat kuuluneet kotitalouden omatoimisessa suhteellisen pienimuotoisessa remontoinnissa ja rakentamisessa syntyvät jätteet, jotka soveltuvat kuljetettaviksi kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa tai joiden kuljetuksesta kunnan osoittamaan vastaanottoaikaan on kiinteistön haltija omatoimisesti huolehtinut.

Kunnan muita jätehuollon järjestämisvelvollisuuksia koskevaan 2 momenttiin lisättäisiin viittaus saostus- ja umpisäiliölietteen jätehuollon järjestämiseen. Muutos vastaisi sisällöltään voimassa olevan pykälän 1 momentissa olevaa ja poistettavaksi ehdotettua viittausta sako- ja umpikaivolietteen. Ehdotetun 6 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan termi ”sako- ja umpikaivoliete” korvattaisiin termillä ”saostus- ja umpisäiliöliete”. Voimassa olevan lain mukaan saostus- ja umpisäiliöliete luokitellaan yhdyskuntajätteeksi, minkä seurauksena kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuus on koskenut kaikissa pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa toiminnoissa syntyvää saostus- ja umpisäiliölietettä. Lisäksi momentin rakennetta selvennettäisiin jäsentämällä eri jätteitä koskevat velvollisuudet luettelon muotoon.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus kunnan ja pakkausten tuottajan velvollisuuteen järjestää pakkausjätteen kiinteistöittäinen keräys yhteistoiminnassa.

33 §. Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu. Ehdotuksen mukaan pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeen tunnistanut hankintalaissa tai vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1398/2016, jäljempänä *erityisalojen hankintalaki*) tarkoitettu hankintayksikkö voisi selvittää markkinaehtoisen palvelun saatavuuden julkisten hankintojen Hilma-ilmoituskanavassa. Tällöin erillistä tarjouspyyntöä jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaan (Materiaalitori) ei tarvitsisi tehdä.

Hankintayksikön edellä kuvattu velvollisuus selvittää markkinaehtoisen palvelun saatavuus koskee jätehuoltopalvelua, jonka arvo on vähintään 2000 euroa vuodessa. Hankintalainsäädännössä säädetään palveluja koskevista kansallisista ja EU:n kynnsarvoista (hankintalaki 60 000 euroa; erityisalojen hankintalaki 428 000 euroa 1.1.2020 alkaen), jotka ylittävät julkiset hankinnat on kilpailutettava ja tällöin hankinnat on aina julkaistava Hilmassa. Jos hankittavan jätehuoltopalvelun arvo olisi vähintään 2000 euroa, mutta ei ylittäisi mainittuja kynnsarvoja, hankintayksikkö voisi itse päättää, käyttääkö se jätehuoltopalvelun hankintaan ja palvelun saatavuutta koskevaan kohtuullisuusarviointiin Materiaalitoria vai Hilmaa. Ehdotuksen tarkoituksena olisi välttää päällekkäisyyttä Hilman ja Materiaalitorin käytössä silloin, kun kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeen tunnistanut jätteen haltija on hankintalain mukainen hankintayksikkö.

Kun toissijaisen jätehuoltopalvelun hankinnassa sovellettaisiin hankintalain tai erityisalojen hankintalain mukaista hankintamenettelyä ja hankintailmoitus julkaistaisiin Hilmassa, hankintailmoituksen laatimisessa tulisi kiinnittää huomiota jätehuoltopalvelun saatavuutta koskevaan kohtuullisuusarviointiin. Hankintailmoitusta laadittaessa hankinnan vaatimukset tulisi pyrkiä määrittämään niin, että saatavat tarjoukset olisivat jätelain 33 §:n tarkoittamalla tavalla kohtuullisia ja mahdolliset kohtuuttomat tarjoukset olisi hankinnan vaatimusten perusteella mahdollista hylätä. Esimerkiksi hankittavan palvelun kattohinnan määrittäminen varmistaa, että hyväksyttävissä olevat tarjoukset ovat hinnaltaan kohtuullisia. Jos tarjouspyyntöön ei saataisi lainkaan

tarjouksia, hankintayksikkö voisi tehdä hankintalain 125 §:n perusteella päätöksen hankintamenettelyn keskeyttämisestä sekä pyytää kunnalta toissijaista jätehuoltopalvelua ja sopia siitä jätelain 33 §:n 1 ja 3 momentin mukaisesti. Jos tarjouspyyntöön saataisiin tarjous tai tarjouksia, jotka eivät vastaa tarjouspyyntöä – mukaan lukien tarjouspyynnössä edellytetty jätelain 33 §:n mukainen palvelun kohtuullinen saatavuus, hankinnassa voitaisiin myös siirtyä hankintalain 34 §:n 3 momentin tai erityisalojen hankintalain 38 §:n mukaisesti neuvottelumenettelyyn. Jos neuvottelumenettelykään ei johtaisi tarjouspyyntöä vastaavaan tarjoukseen, hankintayksikkö voisi tehdä päätöksen hankinnan keskeyttämisestä ja pyytää kunnalta toissijaista jätehuoltopalvelua.

Käytännössä edellä tarkoitettu pyyntö esitettäisiin kunnan jätelaitokselle Materiaalitoriin luodun menettelyn mukaisesti. Pyyntöä tehtäessä hankintayksikkö vahvistaisi Materiaalitorissa tehneensä tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta hankintailmoituksen Hilmaan ja perustelisi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeensa. Sopimus kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta voitaisiin tehdä Materiaalitorissa tai sen ulkopuolella. Sopimuksen tulee vastata hankintailmoituksen tai Materiaalitoriin tehdyn tarjouspyynnön sisältöä. Tiedot sopimuksista tallennettaisiin Materiaalitoriin jätelain 33 §:n 3 momentin mukaisesti.

35 §. Kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen järjestäminen. Pykälään tehtäisiin teknisluonteisia ja säännösten keskinäistä suhdetta selventäviä muutoksia, joilla ei olisi vaikutusta pykälän aineelliseen sisältöön. Pykälän 1 momentissa selvennettäisiin, että kunnan velvollisuus järjestää vastuulleen kuuluvan jätteen keräys kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanotto paikasta ei koske poikkeustapauksia, joista säädetään 41 §:n 2 momentissa ja 41 a §:ssä. Momenttiin lisättäväksi ehdotettu erityinen viittaus saostus- ja umpisäiliölietteeseen olisi tarpeen 32 §:n uudelleenjärjestelyn huomioon ottamiseksi. Lisäksi 1 momentista poistettaisiin tarpeettomana viittaus kunnan mahdollisuuteen järjestää erilliskerätyn pakkausjätteen kiinteistöittainen kuljetus. Kunta järjestäisi pakkausjätteen kiinteistöittaisen keräyksen, jos siitä on sovittu yhdessä pakkausten tuottajayhteisön kanssa siten kuin 49 a–c §:ssä ehdotetaan taikka jos siitä säädetään jätelain 15 §:ssä tai sen nojalla. Lisäksi kunta voisi 47 §:n mukaan osana 5 luvun mukaan järjestämänsä jätehuoltoa täydentää kuljetusta ja vastaanottoa siltä osin kuin tuottaja ei sitä järjestä.

Pykälän 4 momentissa täsmennettäisiin, että kunnan päätös poiketa kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen järjestämisvelvollisuudesta voisi koskea vain sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetusta. Ehdotuksen mukaan kunta olisi lähtökohtaisesti velvollinen järjestämään kaiken 32 § 1 momentissa tarkoitettua sekalaisen yhdyskuntajätteen keräyksen kiinteistöiltä. Kunta voisi ehdotettua 4 momentin nojalla päättää, kuten nykyisinkin, ettei kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta järjestetä, jos se olisi alueen hankalien kulkuyhteyksien taikka jätteen haltijoiden tai kuljetettavan jätteen vähäisen määrän vuoksi perusteltua. Kiinteistöittainen jätteenkuljetus tulisi tällaisissakin tapauksissa järjestää, jos sen arvioitaisiin olevan terveys- tai ympäristösyistä tarpeellista.

Kunnan velvollisuudesta järjestää erilliskerättävän jätteen kiinteistöittainen tai alueellinen keräys säädettäisiin ehdotetussa 15 §:ssä tai sen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Kunnan velvollisuus järjestää erilliskerättävän jätteen kiinteistöittainen kuljetus voisi perustua myös 91 §:n nojalla annettuun jätehuoltomääräykseen. Jollei kunta järjestäisi keräystä kiinteistöiltä, olisi sen järjestettävä tarvittava jätteen alueellinen vastaanotto 34 §:n mukaisesti.

36 §. Kunnan järjestämä jätteenkuljetus. Ehdotetussa uudessa 3 momentissa kunnan jätteenkuljetusurakoiden kilpailuttamista koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi selvästi nykyisestä, jotta edistetään pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua kilpailutuksiin ja saada kuljetusurakoita. Ehdotus sisältäisi osin yleisestä hankintalainsäädännöstä poikkeavaa sääntelyä. Ensinnäkin kunnalle ehdotetaan velvollisuutta tehdä markkinakartoitus kuljetuspalvelujen hankintojen suunnittelun yhteydessä. Hankintalain 65 §:n mukaan hankintayksikkö voi tehdä markkinakartoituksen, mutta säännös ei ole hankintayksikköä velvoittava. Markkinakartoituksen avulla

voidaan hyödyntää käytettävissä olevat kilpailuolosuhteet ja varmistaa kilpailun säilyminen tulevissa kilpailutuksissa sekä eri kokoisten – olemassa olevien tai uusien – yritysten mahdollisuudet päästä markkinoille.

Jätteenkuljetuspalvelujen hankinnassa tulisi määritellä sopimusajat sellaisiksi ja toteuttaa kilpailutukset eriaikaisina siten, että tämä mahdollistaisi investoinnit keräyskalustoon ja liiketoiminnan pitkäjänteisen suunnittelun. Suositeltava urakkasopimuksen kesto voisi käytännössä olla esimerkiksi 3–5 vuotta. Mahdolliset optiot lisävuosista (1–2 vuotta) tulisi jo tarjouspyyntövaiheessa määritellä sekä ajallisesti että sisällöllisesti riittävän selkeästi. Hankinnat tulisi myös jaksottaa niin, että markkinoilla olevien kuljetusyritysten toimintaedellytykset säilyvät ja että uusille yrityksille on säännöllisesti mahdollisuuksia tulla markkinoille. Kilpailuttamisen kokonaissuunnitelman tulisi myös olla yrittäjien tiedossa useammaksi vuodeksi eteenpäin.

Jätteenkuljetusyritysten tasapuolisten kilpailuolosuhteiden turvaamiseksi 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kunnalle lähtökohtainen velvollisuus jakaa yhtä aikaa kilpailutettavat kuljetusurakat osiin siten, että useampi kuin yksi yritys voitaisiin valita palvelun tarjoajiksi. Säännös poikkeaisi hankintalain 75 §:stä, jonka mukaan hankintayksikkö voi halutessaan jakaa hankinnan osiin. Päätös jättää kuljetusurakka jakamatta osiin voitaisiin saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Jakamisvelvoitteesta voitaisiin poiketa vain hyvin perustellusta syystä. Kuljetusurakoiden jakamista ei esimerkiksi edellytettäisi, jos hankinnan kohteena oleva alue on niin pieni, että se soveltuu sellaisenaan esimerkiksi alle 10 työntekijän mikroyrityksille tai jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta. Jakaminen aiheuttaa hallinnollisia kustannuksia hankintayksikölle ja se voi vähentää volyyminsaatavia etuja, mutta vähäinen kustannusten lisäys ei olisi peruste poiketa jakamisvelvoitteesta. Kilpailutettava kokonaisuus voitaisiin jakaa eri alueisiin esimerkiksi siten, että joitain osa-alueita voisi hoitaa myös yhden tai muutaman auton omistava yritys. Kaikki yritykset voisivat tarjota kaikkia alueita, mutta kilpailutuksessa voitaisiin määrittää, että yksi yritys voisi voittaa vain tietyn enimmäismäärän alueita. Enimmäismäärä tulisi asettaa tapauskohtaisen harkinnan mukaan ottaen huomioon alueen olosuhteet, kuten asukastiheys- ja määrä, jätemäärät ja kuljetusetäisyydet. Enimmäismäärärajoituksesta voitaisiin poiketa, jos tarjouksia ei saada tai ne eivät ole tarjouspyynnön vaatimusten mukaisia. Hankinnan osiin jakamista koskevat säännöt olisi hankintalain 75 §:n mukaisesti ilmoitettava etukäteen tarjouspyynnön ehdoissa.

Muilta osin kuljetusten kilpailutuksissa tulisi noudattaa yleistä hankintasääntelyä. Kunnan tarjouspyynnössä asetettavien vaatimusten tulisi hankintalain 83 §:n mukaisesti liittyä hankinnan kohteeseen ja ne tulisi suhteuttaa hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen. Vaatimusten asettaminen esimerkiksi palvelun tarjoajan kokemukselle, vähimmäisliikevaihdolle ja kalustolle olisi harkittava tapauskohtaisesti ja niitä tulisi arvioida suhteessa toiminnasta aiheutuviin riskeihin. Esimerkiksi aiempaa toimintaa koskevaa kokemusta tai liikevaihtoa koskeva vaatimus voi tarpeettomasti estää uusien yritysten alalle tulon. On kuitenkin huomattava, että muu lainsäädäntö voi velvoittaa hankintayksiköitä ottamaan hankinnan sisällössä ja ehdoissa huomioon vähimmäisvaatimuksia tai laatutaseja. Lisäksi julkisyhteisöjä kehoitetaan esimerkiksi valtioneuvoston hyväksymissä ohjelmissa (Valtioneuvoston periaatepäätös uusien ja kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen, Cleantech-ratkaisut, edistämisestä julkisissa hankinnoissa 13.6.2013, valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskuntavastuusta 22.11.2012) edistämään ympäristönsuojeluun ja sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä tavoitteitaan julkisten hankintojen avulla.

37 §. Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Pykälän 1 momentin mukaan kunta voisi päättää, että sen vastuulle kuuluvan sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen kiinteistöittäinen kuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa. Voimassa olevan momentin mukaan kunnan mahdollisuus

päätää kiinteistön haltijan järjestämästä kuljetuksesta koskee kaikkia tämän vastuulle kuuluvia jätteitä.

Voimassa oleva 2 momentti, jonka mukaan kunta voi päättää, että kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus koskee lajiltaan tai laadultaan tietyn tyyppistä jätettä, ehdotetaan kumottavaksi. Säännös olisi tarpeeton, koska ehdotettu 1 momentti rajaa kunnan mahdollisuuden päättää kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen käytöstä vain sekalaiseen yhdyskuntajätteeseen ja saostus- ja umpisäiliölietteeseen. Momentti ehdotetaan korvattavaksi uudella säännöksellä, jolla selvennettäisiin kunnan päätöksentekoa tämän päättäessä siirtyä kiinteistön haltijan järjestämästä kuljetuksesta kunnan järjestämään kuljetukseen. Ehdotuksen mukaan kunnan tulisi päätöksessä määrätä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisajankohdasta, joka voisi olla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä. Säännös olisi tarpeen kohtuullisen siirtymäajan varmistamiseksi jätteitä kuljettaville yrityksille ja kunnan viranomaisille.

39 §. Tiedot jätteen noutamisesta kiinteistöiltä. Pykälän otsikko päivitetäisiin vastaamaan paremmin pykälän sisältöä. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan tiukennettavaksi siten, että jätteen kuljettajan olisi annettava tiedot kiinteistöiltä noudettavista jätteistä kunnan jätehuoltoviranomaiselle vähintään neljännesvuosittain. Voimassa olevassa laissa vähimmäisvaatimuksena on tietojen toimittaminen vuosittain, jota kunnan jätehuoltoviranomainen voi tarvittaessa tiukentaa neljännesvuosittaiseksi. Tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluisivat 35 §:n mukaisesti kiinteistöiltä noudetut kunnan vastuulla olevat yhdyskuntajätteet ja saostus- ja umpisäiliölietteet sekä kiinteistön haltijan tilauksesta 41 §:n 3 momentin mukaisesti noudetut bio- ja pakkausjätteet. Säännöksessä tuotaisiin nykyistä selvemmin esille, että tiedonantovelvollisuus koskee myös 41 §:n 3 momentin mukaisia kuljetuksia. Voimassa olevassa laissa tämä velvollisuus perustuu 41 §:n 3 momentissa säädettyyn yleiseen velvoitteeseen noudattaa kuljetuksessa kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta laissa annettuja säännöksiä. Tiedot tulisi antaa jäteastioiden tyhjennyskerroista kiinteistöittäin ja jätelajeittain, kuten nykyisinkin. Säännökseen lisättäisiin velvollisuus toimittaa tiedot viranomaiselle sähköisesti muokattavassa muodossa, jollaiseksi voitaisiin katsoa esimerkiksi taulukkolaskentaohjelmalla luotu tiedosto, joka sisältää momentissa mainitut tiedot kunnan jätehuoltoviranomaisen määrittelemällä tavalla.

Ehdotetuilla muutoksilla helpotettaisiin jätteen kuljetusten seuranta ja valvontaa. Tämä olisi tarpeen erityisesti niissä kunnissa, joissa on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä sekalaisen yhdyskuntajätteen tai saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetus. Kunnan järjestämässä kuljetuksessa tietojen toimittaminen jätehuoltoviranomaiselle toteutuu yleensä kuljetusurakoiden operatiivisen seurannan yhteydessä.

41 §. Jätteen luovuttaminen kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueelliseen vastaanotto- paikkaan. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momentti säilyisi sisällöllisesti ennallaan. Pykälän 2 momentissa olevaa viittausta 1 momenttiin selvennettäisiin. Lisäksi 2 momentissa oleva kiinteistöllä tapahtuvaa pienimuotoista jätteen käsittelyä koskeva säännös ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 41 a §:ään.

Pykälän 3 momentin mukaan kiinteistön haltija voisi järjestää erilliskerätyn biojätteen ja pakkausjätteen kuljetuksen, jos kiinteistö ei kuuluisi 15 §:n 3 momentin nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkoitettujen erilliskeräysvelvoitteiden tai kunnan jätehuoltomääräyksissä määriteltyjen kiinteistöittäistä erilliskeräystä koskevien velvoite-eräjen piiriin. Jos kunta lain 91 §:n nojalla antaisi valtioneuvoston asetuksessa määriteltyä velvoite-eräjä laajemman määräyksen kerätä biojätettä tai pakkausjätettä erikseen, tämä määräys voitaisiin muotoilla joko sitovaksi tai kiinteistön haltijan valinnan vapautteen perustuvaksi. Jälkimmäisessä tapauksessa kiinteistön haltija voisi halutessaan pyytää kuntaa järjestämään biojätteen tai pakkausjätteen

erilliskeräyksen, jolloin kunnan olisi se järjestettävä. Kunnan erilliskeräystä koskevien jätehuoltomääräysten tulisi olla selkeitä ja niistä tulisi tiedottaa aktiivisesti. Jos kunnan jätehuoltomääräyksissä ei tarjota kiinteistön haltijalle edes vapaaehtoista mahdollisuutta kunnan järjestämään erilliskeräykseen, tämä voisi tilata erilliskeräyksen yksityiseltä jäteyritykseltä.

41 a §. *Kiinteistöllä tapahtuva pienimuotoinen jätteen käsittely.* Uuteen pykälään koottaisiin erityiset säännökset kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta jätteen käsittelystä. Tätä koskeva voimassa olevan lain 41 §:n 2 momentin mukainen säännös siirrettäisiin sisällöltään muuttamattomana pykälän 1 momentiksi.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi jätteen haltijalle uusi velvollisuus antaa tiedot kiinteistöllä tapahtuvasta biojätteen pienimuotoisesta käsittelystä kunnan jätehuoltoviranomaiselle. Jätteen haltijan tulisi ilmoittaa jätehuoltoviranomaiselle myös siitä, jos hän lopettaa biojätteen käsittelyn. Ilmoitusvelvollisuus koskisi sekä uusia biojätteen käsittelijöitä, että sellaisia, jotka jo kompostoivat kunnan jätehuoltomääräysten nojalla. Kunnan jätehuoltoviranomaisen olisi merkittävä nämä tiedot 143 §:ssä säädettyyn rekisteriin. Säännöksellä pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin 11 a artiklan 3 kohdassa edellytetty tehokas yhdyskuntajätteen laadunvalvonta- ja jäljittämisyjärjestelmä. Tietojen ilmoitusvelvollisuus ja niiden merkitseminen rekisteriin olisivat tarpeen, jotta kiinteistöillä käsitellyn biojätteen määrä voitaisiin arvioida ja laskea mukaan kierrätetyn yhdyskuntajätteen määrään komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2019/1004 mukaisesti. Täytäntöönpanopäätöksessä edellytetään tietojen keräämistä muun muassa biojätteen kiinteistökohtaiseen käsittelyyn käytettävien kompostorien lukumäärästä ja tällaista käsittelyä harjoittavien kiinteistöjen asukasmäärästä. Tiedonkeruu ja muut tarvittavat taustaselvitykset on toistettava vähintään viiden vuoden välein.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta jätteen käsittelystä ja biojätteen käsittelystä kunnan jätehuoltoviranomaiselle annettavista tiedoista. Asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi biojätteen käsittelyä koskevista ympäristön ja terveyden suojelun kannalta tarpeellisista vähimmäisvaatimuksista sekä yksilöidä komission täytäntöönpanopäätöksen pohjalta ilmoitettavien tietojen sisältöä, toimittamisen määräaikoja ja päivitystarvetta.

43 §. *Kunnan jätehuollon palvelutehtävien siirtäminen kuntien omistamalle yhtiölle.* Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteinen muutos, jolla viitattaisiin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin kumotun hankintalain sijasta.

46 §. *Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista.* Pykälän 1 momenttiin, joka määrittää tuottajan jätehuollon järjestämis- ja kustannusvastuun laajuutta, lisättäisiin viittaus uuteen 49 a §:ään, jossa säädettäisiin kunnan ja tuottajan yhteistoiminnassa järjestämästä pakkausjätteen erilliskeräyksestä. Tuottajan velvoite ottaa vastaan jätteitä ei koskisi muiden tuottajien tai tuottajayhteisöjen keräämiä tuotteita, ellei jätteiden luovuttaja ole kyseisen vastaanottojärjestelmän järjestäneen tuottajayhteisön jäsen tai sopinut siitä kyseisen tuottajayhteisön kanssa.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus etäkaupalla myytäviin tuotteisiin, jotka näin ollen myös kuuluisivat tuottajavastuun piiriin. Ehdotuksella pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 8 a artiklan 5 kohdassa säädetty edellytys, että tuottajat täyttävät tuottajavastuuvuoliteensa myös etämyynnin yhteydessä.

47 §. *Tuottajan ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin sana ”rinnakkaisia”, koska se voi aiheuttaa väärinkäsityksiä tuottajien ja muiden toimijoiden välisistä järjestämisvastuista. Muut toimijat voisivat järjestää jätteen vastaanottoa tai keräystä

ainoastaan yhteistyössä tuottajien kanssa, jolloin keräys tai vastaanotto on käytännössä osa tuottajan järjestämää jätehuoltoa, eikä sen ulkopuolella tapahtuvaa ”rinnakkaista” toimintaa.

Pykälän 2 momentti säilyisi muuttamattomana. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus esitettyyn uuteen 49 a §:ään, jonka mukaan kunta ja pakkausten tuottajayhteisö järjestävät pakkausjätteen erilliskeräyksen yhteistoiminnassa.

48 §. *Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tuottajavastuun soveltamista etäkauppaan koskeva lisäys. Lisäyksellä varmistettaisiin, että tuottajavastuuta sovelletaan myös muualta Euroopan talousalueelta tai kolmansista maista Suomeen ja vastaavasti Suomesta etäkaupalla toiseen valtioon myyviin toimijoihin. Voimassa olevan lain ilmaus ”myyntitavasta riippumatta” on tässä suhteessa ollut tulkinnanvarainen.

49 a §. *Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön yhteistoiminta pakkausjätteen erilliskeräyksessä.* Ehdotettavassa pykälässä säädettäisiin pakkausten tuottajayhteisön ja kuntien yhteistoimintavelvoitteesta 32 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa toiminnoissa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräyksessä sekä siihen liittyvässä neuvonnassa, tiedotuksessa ja seurannassa. Kuluttajapakkausjätteet sekoittuvat käytännön jätehuollossa muuhun yhdyskuntajätteeseen ja niiden kerääminen on tehokkainta osana kunnan järjestämää keräystä varsinkin silloin, kun jätettä kerätään kiinteistöiltä. Toisaalta kuluttajapakkaukset kuuluvat tuottajavastuun piiriin.

Yhteistoiminta toteutettaisiin siten, että kunta järjestäisi pakkausjätteen kiinteistöittaisen erilliskeräyksen ja kuljetuksen tuottajan järjestämään käsittelyyn sekä mahdollisesti täydentäisi tuottajan järjestämää alueellista vastaanottoa. Lisäksi kunta voisi antaa tarvittavat lajitteluvaihtoehtoja ja keräysjärjestelyjä koskevat yksityiskohtaiset määräykset kunnan jätehuoltomääräyksillä jätelain 91 §:ssä säädetyn mukaisesti. Pakkausten tuottajayhteisö huolehtisi kunnan keräämän pakkausjätteen vastaanotosta omiin vastaanottoterminaaleihinsa ja sen jälkeisestä jätehuollosta sekä riittävän kotitalouksille suunnatun, jätelain 49 §:n 1 momentin mukaisen alueellisten vastaanottoaikkojen verkoston ylläpidosta. Kunnan järjestämä pakkausjätteen keräys ja kuljetus olisi kunnan lakisääteinen velvollisuus eikä sitä luettaisi markkinaehtoiseksi toiminnaksi laskeuttaessa jätelain 145 a §:n mukaista sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettavaa markkinaehtoisen liiketoiminnan prosenttiosuutta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtakunnallisen sopimuksen tekemisestä kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön välillä. Sopimuksen tulisi kattaa vähintään kaksi kolmasosaa Suomen väestöstä. Pakkausten tuottajien puolesta sopimuksen tekisi tuottajarekisteriin hyväksytty pakkausten tuottajayhteisö. Liittyminen tuottajayhteisöön olisi ehdotetun 62 §:n mukaan käytännössä pakollista kuluttajapakkausten tuottajalle. Kunnan puolesta sopimusosapuolena voisi olla myös jätehuollon operatiivisia tehtäviä hoitava jätelaitos (esimerkiksi kuntayhtymä tai jätelain 43 §:ssä tarkoitettu jätehuolto-yhtiö). Kunta tai jätelaitos voisi valtuuttaa esimerkiksi Kuntaliiton tai jätelaitoksia edustavan yhteistyöjärjestön edustamaan sopimusneuvotteluissa itseään. Sopimuksen tekemisessä olisi kyse jätelain 43 §:ssä tarkoitettusta jätehuollon palvelutehtävään välittömästi liittyvästä hallinnollisesta tehtävästä, johon ei sisälly julkisen vallan käyttöä. Kunnalla olisi lakiin perustuva yhteistoimintavelvoite ja siihen sisältyvä velvollisuus järjestää pakkausjätteen erilliskeräys kiinteistöillä. Koska 49 b §:ssä säädettäisiin pakkausten tuottajayhteisön maksaman korvauksen määräytymisen perusteista, sopimuksen tekeminen olisi yhteistoimintavelvollisuuden toteuttamiseen liittyvä hallinnollinen tehtävä, jonka kunta voi jätelain 43 §:n mukaan siirtää omistamalleen yhtiölle. Sopimus koostuisi suurelta osin jätteen laatua, keräystä, kuljettamista ja vastaanottoa koskevista teknisistä ja operatiivisista velvoitteista ja niiden noudattaminen sopimuskauden aikana edellyttäisi, että asuinkiinteistöjen pakkausjätteiden keräyksen ja kuljetuksen jätehuollon käytännön työstä vastuussa oleva taho on suoraan sopimuksen osapuolena.

Ehdotettavalla 1 momentin 1 kohdalla ohjattaisiin pakkausten tuottajayhteisön ja kuntien yhteistoimintaa siten, että eri keräysjärjestelmät muodostaisivat alueellisesti toimivia kokonaisuuksia. Pakkausten tuottajayhteisön olisi esimerkiksi huolehdittava pakkausjätteen alueellisten vastaanottoaikkojen sijoittamisesta niin, että ne palvelevat hyvin kiinteistöittaisen keräyksen ulkopuolelle jääviä asukkaita. Ehdotetun 2 kohdan mukaan pakkausjäte tulisi saada talteen tehokkaasti ja siten, että jäte olisi laadultaan kierrätykseen soveltuvaa. Momentin 3 kohdan mukaan pakkausjäte tulisi mahdollisuuksien mukaan kerätä yhdessä muiden samaa materiaalia olevien jätteiden kanssa. Tämä olisi erityisesti tarpeen metalli- ja muovijätteiden erilliskeräyksen tehostamiseksi. Jätteen keräys ja kuljetus tulisi 4 kohdan mukaan järjestää kustannustehokkaasti ja niin, että päästöt ympäristöön sekä haitat asuinympäristön viihtyisyydelle ja turvallisuudelle olisivat mahdollisimman vähäiset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön yhteistoiminnasta neuvonnan ja tiedotuksen järjestämisessä sekä erilliskeräyksen toteutumisen seuraamiseksi. Seurannan perusteella arvioitaisiin tarvetta tehostaa pakkausjätteen erilliskeräystä tai toimia kerätyn pakkausjätteen laadun parantamiseksi. Erilliskeräystä voitaisiin tehostaa esimerkiksi lisäämällä alueellisia vastaanottoaikkoja tai laajentamalla kiinteistökohtaista erilliskeräystä tai erilliskeräykseen kannustavilla jätetaksoilla. Neuvonnan ja tiedotuksen lisääminen voisi olla keino pakkausjätteen laadun parantamiseksi. Yhteistoimintasopimuksen osapuolena olevan jätelaitoksen olisi tiedotettava kunnan jätehuoltoviranomaiselle sopimuksen toteutumisesta ja muista jätehuoltoviranomaisen toiminnan kannalta tärkeistä seikoista.

49 b §. *Kunnille maksettavat korvaukset ja pakkausten tuottajien kustannusvastuu.* Pykälässä säädettäisiin pakkausten tuottajayhteisön ja kuntien velvollisuudesta sopia tuottajayhteisön maksamasta korvauksesta osana 49 a §:ssä tarkoitettua valtakunnallista sopimusta sekä tuottajien kustannusvastuun määräytymisen perusteista.

Pykälän 1 momentin mukaan pakkausten tuottajia edustavan tuottajayhteisön ja kuntien olisi sovittava korvauksista, jotka tuottajayhteisö maksaa kunnille pakkausjätteen erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta asuinkiinteistöiltä tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Pakkausmateriaalikohtaiset korvaukset olisi maksettava kunnille tasapuolisin perustein ottaen huomioon kerätty pakkausjättemäärä ja keräyksen tehokkuuteen vaikuttavat alueelliset olosuhteet. Alueellisia olosuhteita olisivat mm. maantieteelliset olosuhteet, keräyksen piirissä oleva väestömäärä ja -tiheys. Kuntien olisi huolehdittava siitä, että korvaukset otetaan täysimääräisesti materiaaleittain huomioon määrättäessä erilliskerättyä pakkausjätettä koskevia jätemaksuja. Sopimuksen osapuolena olevan kunnan jätelaitoksen olisi tiedotettava kunnan jätehuoltoviranomaiselle sopimuksen mukaisista korvauksista, jotta tämä voi ottaa ne huomioon jätemaksujen määräytymisessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pakkausten tuottajien vähimmäiskustannusvastuusta ja samalla kunnille maksettavien korvausten yleisistä perusteista. Tuottajayhteisön kunnille maksaman korvauksen määrän perusteena olisivat pakkausjätehuollon materiaalikohtaiset kokonaiskustannukset, jotka muodostuisivat 2 momentin 1–4 kohdissa mainituista kustannuseristä: kunnan asuinkiinteistöillä kustannustehokkaasti järjestämästä pakkausjätteen erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta tuottajan järjestämään jätehuoltoon; tuottajien jätelain 49 §:n perusteella järjestämästä pakkausjätteen alueellisesta vastaanotosta; edellä mainittujen kunnan tai tuottajien keräämien sekä muulla tavoin tuottajan haltuun päätyneiden pakkausjätteiden jatkokuljetuksesta ja käsittelystä; sekä käytöstä poistettaviin pakkauksiin ja niiden jätehuoltoon liittyvästä kuluttajille ja yrityksille suunnatusta tiedotuksesta ja neuvonnasta sekä lainmukaisesta kirjanpitolaitosten ilmoittamisesta valvovalle viranomaiselle.

Tuottajien kustannusvastuuseen ei kuitenkaan laskettaisi niiden pakkausjätteiden erilliskeräys- ja kuljetuskustannuksia, jotka kunta keräisi kiinteistökohtaisesti ehdotetun 15 §:n 3 momentin

nojalla annettua valtioneuvoston asetusta tai tuottajille säädettyä aluekeräysvaatimusta laajemmin. Näin ollen esimerkiksi kunnan 91 §:n nojalla antamat asetusta laajemmat erilliskeräysmääräykset eivät laajentaisi tuottajien kustannusvastuuta. Tuottajien kustannusvastuuseen ei myöskään kuuluisi ehdotetussa 41 §:n 3 momentissa tarkoitettu kiinteistön haltijan järjestämä pakkausjätteen erilliskeräys.

Tuottajayhteisö maksaisi kunnille vuosittain korvauksia 1 kohdan mukaisesta erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta siten, että tuottajien osuus pakkausjätehuollon kokonaiskustannuksista pakkausmateriaaleittain olisi vähintään 80 %, mikä vastaisi jätedirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan c alakohdassa määriteltyä vähimmäiskustannusvastuuta.

Ehdotuksen mukaan korvaukset olisi maksettava kunnille pakkausmateriaaleittain ja mahdollisimman tasapuolisin perustein ottaen huomioon kerätty pakkausjättemäärä ja keräyksen tehokkuuteen vaikuttavat alueelliset olosuhteet. Kuntien olisi puolestaan huolehdittava siitä, että korvaukset otettaisiin täysimääräisesti ja materiaalikohtaisesti huomioon määrättäessä erilliskerättyä pakkausjätettä koskevia jätemaksuja ja tiedotettaessa niistä jätelain 78 ja 79 §:n mukaisesti.

49 c §. Sovittelu ja yhteistoiminnasta poikkeaminen. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin kuntien ja tuottajayhteisön välisestä sovittelusta ja tuottajayhteisön mahdollisuudesta järjestää pakkausjätteen keräys asuinkiinteistöiltä itse siltä varalta, että osapuolet eivät pääsisi sopimukseen yhteistoiminnan sisällöstä ja korvauksen määrästä.

Ehdotetun 1 momentin mukaan sovittelu käynnistyisi tuottajayhteisön ilmoitettua ympäristöministeriölle, että sopimus ei ole syntymässä tai voimassa oleva sopimus on vaarassa päättyä osapuolten välisen erimielisyyden vuoksi. Ilmoituksen saatuaan ympäristöministeriön olisi viipymättä kuultava osapuolia ja tehtävä sovintoesitys.

Jos sovintoa ei syntyisi kuudessa kuukaudessa tuottajayhteisön jättämästä ilmoituksesta, ehdotetun 2 momentin mukaan pakkausten erilliskeräys asuinkiinteistöiltä siirtyisi tuottajayhteisön järjestettäväksi kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen. Siirtymäaika olisi tarpeen mm. voimassa olevien jätteen kuljetussopimusten irtisanomiseksi ja uusien tekemiseksi sekä neuvonnan ja tiedottamisen järjestämiseksi. Siirtymäaikana noudatettaisiin ennen sovittelua voimassa ollutta sopimusta ja siinä määritettyjä korvauserusteita. Korvauksen määrää voitaisiin olosuhteiden muuttumisen johdosta sovittelumenettelyn yhteydessä tarkistaa ylös- tai alaspäin. Siirtymäajan päätyttyä pakkausten tuottajayhteisön tulisi järjestää pakkausjätteiden erilliskeräys valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen velvoite-eräojen mukaan koko maassa, mukaan lukien siihen liittyvä tiedotus, neuvonta ja kirjanpitolietojen ilmoittaminen valvontaviranomaiselle. Pakkausten tuottajayhteisön järjestämän erilliskeräyksen tulisi olla kiinteistön haltijoille maksuton. Tuottajan järjestäessä erilliskeräyksen asetuksessa säädettyjen velvoite-eräojen mukaan kunta voisi jätelain 47 §:n perusteella tarjota täydentävää erilliskeräystä siellä, missä tuottaja ei ole velvollinen tai ei halua järjestää erilliskeräystä. Näin kerätty pakkausjäte olisi luovutettava tuottajan järjestämään jätehuoltoon.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin kunnan asemasta siinä tapauksessa, että se ei liittyisi yhteistoimintasopimukseen. Tällöin kunta ei voisi vaatia jätteiden erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta korvausta pakkausten tuottajayhteisöltä, mutta sen olisi kuitenkin järjestettävä erilliskeräys ja toimitettava jätteet tuottajan järjestämään vastaanottoon.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan ensimmäinen sopimus tuottajien ja kuntien välillä olisi tehtävä kuuden kuukauden kuluttua lain voimaantulosta. Ehdotukseen ei sisälly erityissääntelyä sen varalta, että ensimmäistä sopimusta ei synny siirtymäsäännöksen määräaikaan mennessä. Tällöin toimivaltainen valvontaviranomainen, joka olisi tuottajayhteisön osalta Pirkanmaan

ELY-keskus ja kunnan osalta sen alueen ELY-keskus, voisi turvautua jätelain 128 §:n mukaiseen laiminlyönnin oikaisemiseen ja tarpeen mukaan siihen 129 §:ssä kytkettyyn uhkasakkoon.

49 d §. *Sopimusta koskevien tietojen antaminen valvontaviranomaiselle.* Uudessa pykälässä säädettäisiin pakkausten tuottajayhteisön velvollisuudesta toimittaa tuottajavastuun valvontaviranomaisena toimivalle Pirkanmaan ELY-keskukselle yhteenveto kuntien kanssa edellisenä kalenterivuonna tehdystä sopimuksesta ja sen toimeenpanosta. Sopimuksen oleellisen sisällön ja pakkausjätteiden keräystä koskevien tietojen lisäksi yhteenvedon tulisi sisältää riippumattoman tarkastajan arvio tuottajien kustannusvastuun toteutumisesta. Tällä säännöksellä pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin 8 a artiklan 3 kohdan d alakohdan i alakohtaa. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin ehdotetun 2 momentin mukaisesti säätää tarkemmin raportoinnin yksityiskohdista sekä riippumattoman tarkastajan pätevyysvaatimuksista.

51 §. *Tuottajan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momentin mukaista tuottajan velvollisuutta laajennettaisiin nykyisestä käytöstä poistetun tuotteen vastaanoton tiedottamisesta koskemaan neuvontaa, joka liittyisi jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistoimenpiteisiin, uudelleenkäyttöön ja uudelleenkäytön valmistelua koskeviin toimiin sekä roskaantumisen ehkäisemiseen. Säännös olisi tarpeen jätedirektiivin 8 a artiklan 2 ja 4 kohdan velvoitteiden täytäntöön panemiseksi. Direktiivin mukaan tuottajan on katettava myös tiedottamisen kustannukset. Jätteen haltijoille tulisi antaa riittävästi tietoa muun muassa uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua harjoittavista yrityksistä ja yhteisöistä. Tältä osin tiedottamisen tulisi kattaa vähintään ehdotetun 11 a §:n 2 momentissa tarkoitettut sopimustahot.

Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, joka mahdollistaisi ainoastaan yrityskäyttöön tarkoitettujen tuotteiden osalta suppeamman tiedottamisen ja neuvonnan. Yritystuotteiden osalta ei ole tarkoituksenmukaista säätää ehdottomana 1 momentin mukaista laajaa tiedotusvelvoitetta ilman lieventämismahdollisuutta. Pirkanmaan ELY-keskus arvioisi tällaisten tuottajien tarkoituksenmukaisen tiedotus- ja neuvontavelvollisuuden laajuuden hyväksyessään tuottajan tuottajarekisteriin tai muutoin osana valvontaa, ottaen huomioon kyseisen tuottajan markkinoille saattamien tuotteiden laadun sekä toiminnan laadun ja laajuuden. Pykälään lisätyn uuden 3 momentin vuoksi voimassa olevan pykälän 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi asiasisällöltään muuttamattomana.

53 a §. *Tuottajan omavalvonta.* Uudessa pykälässä säädettäisiin tuottajan omavalvonnasta jätedirektiivin 8 a artiklan 3 kohdan d alakohdan täytäntöön panemiseksi. Omavalvonta kattaisi pykälän 1 momentin mukaan yhtäältä säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan sen varmistamiseksi, että tuottajavastuuta koskevat velvoitteet tulevat hoidetuiksi, ja toisaalta valvonnassa tuotetun tiedon luotettavuuden kehittämisen. Omavalvonnasta tulisi laatia kirjallinen suunnitelma, joka liitettäisiin Pirkanmaan ELY-keskukselle jätelain 101 §:n mukaisesti tehtävään hakemukseen tuottajarekisteriin hyväksymiseksi. Tarvittaessa omavalvonnan tueksi olisi teetettävä riippumattoman ja ammattitaitoisen henkilön suorittama säännöllinen tarkastus. Tarkastuksesta säädettäisiin erikseen valtioneuvoston asetuksella pykälän 4 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin omavalvontasuunnitelman vähimmäissisällöstä. Momentin 1–4 kohdassa edellytetyistä tiedoista 3 kohta koskisi vain tuottajayhteisöjä, ei yksittäisiä tuottajia.

Pirkanmaan ELY-keskus voisi 3 momentin perusteella hyväksyä poikkeuksen 2 momentin mukaisesta omavalvontasuunnitelman sisältövaatimuksesta, jos se olisi perusteltua tuottajan toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen. Säännös mahdollistaisi kevennetyn omavalvontasuun-

nitelman pienille tuottajille, joille suunnitelman laatiminen muutoin saattaisi osoittautua kohutuuttoman raskaaksi. Jos tuottajan omavalvonnassa tapahtuisi olennaisia muutoksia, tulisi näistä jätelain 106 §:n perusteella ilmoittaa Pirkanmaan ELY-keskukselle, joka merkitsee muuttuneet tiedot tuottajarekisteriin ja tarvittaessa muuttaa hyväksymispäätöstä.

Pykälän 4 momentin valtuussäännöksen nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä omavalvontasuunnitelman sisältövaatimuksista, tarkastusten sisällöstä ja ajankohdasta sekä riippumattoman tarkastajan ammatillisista pätevyysvaatimuksista.

54 §. Tuottajan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin tuottajan tiedonantovelvollisuutta siten, että tuottajan tulisi muun ohella toimittaa tiedot uudessa 53 a §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman mukaisista toimista ja tarkastuksista Pirkanmaan ELY-keskukselle kalenterivuositain tai tarvittaessa useammin. Tuottajan olisi myös julkaistava vuosittain yleisessä tietoverkossa tiedot jätteen erilliskeräystä ja hyödyntämistä koskevien velvollisuuksiensa täyttymisestä. Toimitettavista tiedoista ja niiden toimittamis- ja julkaisuajankohdasta voitaisiin antaa pykälän 3 momentin nojalla tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Säännöksellä pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin 8 a artiklan 3 kohdan e alakohdan vaatimuksia tiedoista, jotka tuottajan on asetettava julkisesti saataville.

60 §. Korvaus lisäkustannuksista. Pykälään ehdotettavan lisäyksen mukaan käytöstä poistettavien renkaiden haltijalta voitaisiin periä korvaus, jos renkaihin olisi niiden käytön aikana lisätty uudelleenkäyttöä tai jätehuoltoa merkittävästi haittaavia aineita. Vastaava mahdollisuus lisäkustannusten perimiseen on voimassa olevassa jätelaissa romutettavan ajoneuvon kerääjällä ja käsittelijällä. Esimerkiksi raskaan liikenteen ajoneuvojen renkaihin saatetaan käytön aikana lisätä renkaan puhkeamista estäviä täyteaineita, jotka vaikeuttavat renkaiden uudelleenkäyttöä ja kierrätystä. Korvausta voitaisiin periä vain markkinoille saattamisen jälkeen renkaihin lisätyistä aineista, joita ei käytännössä voida ottaa huomioon tuottajalle määritellyissä tuottajavastuunomak-suissa.

62 §. Tuottajayhteisöön liittyminen. Ehdotetun 1 momentin mukaan tuottajan olisi velvoitetaan huolehtiakseen liityttävä tuottajayhteisöön tai perustettava sellainen yhdessä muiden tuottajien kanssa. Liittyminen tuottajayhteisöön olisi tuottajalle ensisijainen tapa hoitaa tuottajavastuunvelvoitteet. Muutos vastaisi pitkälti nykykäytäntöä. Pirkanmaan ELY-keskus voisi ehdotetun uuden 2 momentin mukaan edelleen hyväksyä myös yksittäisen tuottajan tekemän hakuksen tuottajarekisteriin, jos liittyminen tuottajayhteisöön olisi toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ilmeisen tarpeetonta. Tällainen mahdollisuus tulisi kyseeseen lähinnä yrityksille suunnattuja tuotteita markkinoille saattavien tuottajien kohdalla silloin, kun ne osoittavat kiistatta kykenevänsä hoitamaan markkinoille saattamiensa tuotteiden jätehuollon.

Nykyiseen tapaan tuottajayhteisöön voisi kuulua vain tuottajia. Ehdotetun 1 momentin mukaan pakkausten tuottajayhteisön toimialan olisi katettava kaikki pakkausmateriaalit. Säännös olisi tarpeen tuottajavastuunvelvoitteiden tehokkaan hoitamisen sekä 49 a–d §:ssä ehdotetun kunnan ja pakkausten tuottajan yhteistoimintavelvoitteen toimeenpanon helpottamiseksi. Nykyisen viiden eri tuottajayhteisön (metalli, kuitu, lasi, muovi, puu) sijasta pakkausten tuottaja voisi hoitaa velvoitteensa liittymällä jäseneksi yhteen tuottajayhteisöön.

Pykälän nykyinen 2 momentti muuttuisi 3 momentiksi, mutta sen sisältö ei muuttuisi. Vastavasti nykyinen 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi eikä säännökseen tehtäisi sisällöllisiä muutoksia.

63 §. Tuottajayhteisön toiminta. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun lisäyksen mukaan tuottajayhteisön olisi oltava voittoa tavoittelematon yhteisö, jonka tarkoituksena on hoitaa tuottajien tuottajavastuovelvoitteita. Säännös ei rajaisi pois mitään oikeudellisen yhteisön muotoa. Velvoitteet tulisi voimassa olevaa lakia vastaavasti jakaa tuottajien kesken tasapuolisesti toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Ehdotuksella selvennettäisiin tuottajayhteisön tarkoitusta. Tuottajayhteisöt ovat lainsäädäntöön perustuvia, tuottajavastuovelvoitteiden hoitamiseen tarkoitettuja hallinnollisia ja operatiivisia yksiköitä. Kirjanpitoa ja tiedonantoa koskevat velvoitteet tulisi osoittaa kevennettyinä sellaiselle tuottajalle, joka saattaa markkinoille vähäisiä määriä tuotteita, jos velvoitteet muutoin olisivat tuottajalle kohtuuttomat. Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 8 a artiklan 1 kohdan d alakohta.

Ehdotettuun 2 momenttiin tehtävän lisäyksen mukaan tuottajayhteisön olisi ylläpidettävä julkisesti saatavilla olevaa, ajantasaista luetteloa omistajistaan tuottajien lisäksi. Säännöksessä täsmennettäisiin luettelon vähimmäissisältöä. Luettelosta tulisi näkyä myös, minkä tuotteiden tuottajavastuu on siirretty tuottajayhteisölle. Luetteloon tulisi muun ohella merkitä tiedot jäsenen maksuista tuottajayhteisölle yksikkö- tai tonniperusteisesti. Maksuilla tarkoitettaisiin esimerkiksi tuottajayhteisöjen jäseniltään perimiä tuote- tai materiaaliakohtaisia niin kutsuttuja kierrätysmaksuja. Koska maksut ilmoitettaisiin yksikkö- tai painoperusteisesti, niistä ei voisi päätellä yksittäisen tuottajan markkinoille saattamien tuotteiden määriä tai markkinaosuuksia. Tuottajamaksujen julkisuusvaatimus voitaisiin täyttää esimerkiksi julkaisemalla yleisessä tietoverkossa tuottajayhteisön hinnasto. Tuottajayhteisöllä olisi velvollisuus pitää tiedot saatavilla yleisessä tietoverkossa. Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin 8 a artiklan 3 kohdan e alakohdassa säädettyä tuottajayhteisöjen toiminnan julkisuutta koskeva vaatimus.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin uusi valtuussäännös, jonka nojalla valtioneuvosto voisi säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitetuista kevennettyjen velvoitteiden vähimmäisvaatimuksista. Kirjanpitoa ja tiedonantoa koskevat vähimmäisvaatimukset voisivat koskea esimerkiksi raportoinnin yksityiskohtaisuutta ja aikataulua. Näiden vähimmäisvaatimusten tulee kuitenkin mahdollistaa mukautettujen maksujen tasapuolinen periminen.

63 a §. Tuottajien maksuosuudet ja niiden mukauttaminen. Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin tuottajien maksuosuuksista ja eri tuotteita ja tuoteryhmiä koskevista mukautetuista maksuosuuksista. Ehdotetun 1 momentin mukaan tuottajayhteisössä maksuosuudet olisi jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti suhteessa näiden markkinoille saattamiin tuotteisiin. Käytännössä tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että vastuultaan suurimmille tuottajille ei voitaisi myöntää paljousalennuksia eivätkä vastaavasti pieniä määriä markkinoille saattavien tuottajien maksut tuoteyksikköä kohti saisi olla korkeampia kuin suuria määriä markkinoille saattavien. Tämä koskisi sekä tuotteista maksettavia, niin sanottuja kierrätysmaksuja että tuottajayhteisön liittymis- tai hallinnollisia maksuja. Tällaisiksi maksuiksi katsottaisiin myös tuottajayhteisön palveluyhtiölle maksettavat maksut, jos palveluyhtiöön liittyminen on edellytyksenä tuottajan liittymiselle tuottajayhteisöön.

Ehdotetun 2 momentin mukaan tuottajayhteisön tulisi kuitenkin mahdollisuuksien mukaan tuotteiden tai tuote- tai materiaalityyppien maksuosuuksia määrittäessään ottaa huomioon niiden elinkaarenaikaiset ympäristövaikutukset. Tällöin merkitystä olisi erityisesti tuotteen tai materiaalin kestävyydellä, korjattavuudella, uudelleenkäytävyydellä, kierrätettävyydellä tai niiden sisältämällä vaarallisilla aineilla. Säännöksen tarkoituksena olisi luoda erilaiset maksuperusteet eri tuotteille tai tuote- tai materiaalityypille perustuen niiden erilaisiin elinkaarenaikaisiin ympäristövaikutuksiin. Esimerkiksi tuotteen pitkäikäisyys tai helppo korjattavuus, uudelleenkäytettävyys tai kierrätettävyys voisi olla peruste suhteellisen maksuosuuden pienentämiselle. Vastaavasti suuri määrä vaarallisia aineita tai käytöstä poistetun tuotteen heikko kierrätettävyys

voisi olla peruste maksuosuuden nostamiselle. Säännös olisi tarpeen jätedirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan b alakohdan täytäntöön panemiseksi.

Ehdotettu säännös asettaisi tuottajayhteisölle yleisen velvoitteen maksuosuuksien mukauttamiseen muiden kuin suoria kustannuksia aiheuttavien tekijöiden perusteella. Säännös jättäisi tuottajayhteisön harkittavaksi keinot mukautettujen maksujen käytännön toteuttamiseksi. Ehdotetun 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maksuosuuksien perusteista eri tuote- tai materiaalityypeissä. Euroopan komissio valmistelee ohjeistusta mukautettujen maksujen perusteista.

64 §. *Tuottajarekisteriin hyväksytyyn tuottajan ja tuottajayhteisön toiminnan turvaaminen.* Pykälän 1 momentin yleisluontoinen ja vaikeasti tulkittava vakavaraisuuden selvittämisaatimus ehdotetaan korvattavaksi paremmin asiayhteyteen soveltuvalla vaatimuksella esittää selvitys tuottajavastuun toteuttamiseen liittyvistä riittävästä taloudellisista järjestelyistä. Olennaista on varmistaa, että tuottajalla tai tuottajayhteisöllä on taloudelliset voimavarat toimintansa asianmukaiseksi järjestämiseksi niin, että se pystyy vastaamaan sille siirretyistä tuottajavastuuelvoitteista jatkuvasti ja vähintään kuuden kuukauden ajan.

Pykälään ehdotetaan tuottajien ja tuottajayhteisöjen tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi lisättäväksi uusi 2 momentti, jolla säädettäisiin 1 momentissa tarkoitettujen toiminnan turvaamista koskevat velvoitteet koskemaan tuottajayhteisöjen ohella tuottajavastuuelvoitteensa itse hoitavia tuottajia silloin, kun valvontaviranomainen arvioi sen tarkoituksenmukaiseksi. Käytännössä lähes kaikki tuottajarekisteriin hyväksyttävät yksittäiset tuottajat saattavat markkinoille ainoastaan yrityksille suunnattuja tuotteita. Näiltä tuottajilta ei ole perusteltua lähtökohtaisesti edellyttää vastaavanlaista selvitystä kuin tuottajayhteisöiltä.

Uuden 2 momentin vuoksi voimassa oleva 2 momentti siirtyisi uudeksi 3 momentiksi ja siinä oleviin asetuksenantovaltuuksiin tehtäisiin 1 ja 2 momentissa ehdotettuja muutoksia vastaavat muutokset.

65 §. *Tuottajien ja tuottajayhteisöjen yhteistyö.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan tuottajayhteisöjen olisi tarpeellisin yhteistoimin edistettävä tuottajien mahdollisuutta hoitaa eri tuotteita koskevat tuottajavastuuelvoitteensa yhden toimijan kautta. Tavoitteena olisi mahdollistaa yksittäiselle tuottajalle, etämyyjät mukaan lukien, mahdollisimman vaivaton tapa hoitaa tuottajavastuuelvoitteensa. Tuottajavastuun laajentuessa ja tuottajavastuuelvoitteiden lisääntyessä niin sanotun yhden luokun periaatteen toteuttaminen on tuottajien sääntelytaakan vähentämisen näkökulmasta entistä tärkeämpää. Periaatteen käytännön toteuttamistapa olisi tuottajayhteisöjen harkittavissa eikä se sellaisenaan esimerkiksi edellyttäisi yhden yhteisen tuottajayhteisön perustamista. Yhteistoimintaan velvoittamisesta ja yhteistoiminnalle asetettavista vaatimuksista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 2 momenttiin ehdotetun uuden valtuussäännöksen nojalla.

66 §. *Tuottajayhteisöjen palvelunhankinta.* Pykälään ehdotettavan säännöksen mukaan tuottajayhteisön olisi julkaistava yleisessä tietoverkossa tiedot palvelunhankinnoissaan noudatettavista yleisistä periaatteista ja menettelyistä. Säännöksellä pantaisiin osin täytäntöön jätedirektiivin 8 a artiklan 3 kohdan e alakohdan iii alakohdan toiminnan julkisuutta koskeva vaatimus.

66 a §. *Tuottajan tai muun toimijan valtuutettu edustaja.* Voimassa oleva 66 a § jaettaisiin kahteen eri pykälään siten, että 66 a §:ssä säädettäisiin velvollisuudesta tai mahdollisuudesta nimetä valtuutettu edustaja, ja 66 b §:ssä säädettäisiin valtuutetun edustajan nimeämismenettelystä ja eräistä valtuutetun edustajan velvollisuuksista.

Ehdotetussa 66 a §:n 1 momentissa säädettäisiin Suomeen sijoittautuneiden etämyyjien velvollisuudesta hoitaa tuottajavastuuelvoitteensa toisessa valtiossa. Jos toisessa valtiossa olisi asetettu etämyyjille kyseisiä tuoteryhmiä koskevia velvoitteita, tulisi suomalaisen etämyyjän vastata niistä kyseisen valtion lainsäädännön mukaisesti. Sähkö- ja elektroniikkalaitteita etäkaupalla toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon myyvän etämyyjän olisi nimettävä kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautunut valtuutettu edustaja vastaamaan velvoitteidensa täyttämistä. Tämä SER-direktiivin 16 artiklaan perustuva velvoite vastaisi sisällöltään voimassa olevan pykälän 1 momenttiin sisältyvää säännöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelyistä, joilla toiseen valtioon sijoittautunut etämyyjä tai muu tuottajaa vastaava toimija voisi täyttää tuottajavastuuelvoitteet Suomessa. Säännös merkitsisi poikkeusta 62 §:n 1 momentin mukaiseen tuottajan lähtökohtaiseen velvollisuuteen liittyä tuottajayhteisöön. Toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sijoittautuneen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden etäkauppiaalla olisi velvollisuus nimetä valtuutettu edustaja vastaamaan velvoitteidensa täyttämistä Suomessa. Vaatimus vastaisi sisällöltään voimassa olevan pykälän 1 momenttiin sisältyvää säännöstä ja perustuisi SER-direktiivin 16 artiklaan. Muiden 48 §:ssä mainittujen tuotteiden etämyyntiä Suomeen harjoittava tuottaja voisi valita joko liittymisen tuottajayhteisöön tai valtuutetun edustajan nimeämisen. Ulkomaisen toimijan nimeämä valtuutettu edustaja järjestäisi jätehuollon Suomeen sijoittautuneen maahantuojan puolesta. Jätedirektiivin 8 a artiklan 5 kohdan mukaan mahdollisuus valtuutetun edustajan nimeämiseen tulisi olla kaikissa tuottajavastuun alaisissa tuoteryhmissä, kun se nykyisin on mahdollista vain sähkö- ja elektroniikkalaitteissa. Direktiivin mukaan mahdollisuus tulisi säätää unionin jäsenvaltioihin sijoittautuneille tuottajille. Ehdotettu säännös kuitenkin laajentaisi mahdollisuuden Suomessa koskemaan myös kolmansiin maihin sijoittautuneita tuottajia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin toiseen valtioon sijoittautuneen tuottajaa vastaavan toimijan mahdollisuudesta nimetä Suomeen sijoittautunut valtuutettu edustaja vastaamaan Suomeen sijoittautuneen tuottajan sijasta tämän velvoitteista taikka vastaavassa tarkoituksessa tehdä sopimus hyväksytyn tuottajayhteisön kanssa. Tällaisia toimijoita voivat olla esimerkiksi suuret kansainväliset tuotemerkit, jotka toimittavat tuotteita Suomeen sijoittautuneille tuottajille näiden myytäväksi ja jotka haluavat hoitaa tuottajavastuuelvoitteet keskitetysti Suomeen sijoittautuneen valtuutetun edustajan avulla. Vastaava oikeus olisi sijoittautumispaikasta riippumatta verkkokaupan alustan ylläpitäjällä, joka haluaisi vastata alustalta toimivien etämyyjien tuottajavastuuelvoitteista. Verkkokaupan alustan ylläpitäjällä tulisi kuitenkin valtuutetun edustajan nimeämiseksi olla valtuutus niiltä etämyyjiltä, joiden tuottajavastuuelvoitteet se ottaa hoidettavakseen.

66 b §. *Suomessa valtuutettuna edustajana toimiminen.* Voimassa olevassa 66 a §:ssä oleva sääntely siirtyisi osin uuteen 66 b §:ään ja samalla sääntelyä tarkennettaisiin. Uudessa pykälässä säädettäisiin Suomessa sijoittautunutta valtuutettua edustajaa koskevista vähimmäisvaatimuksista. Ehdotetun 1 momentin mukaan valtuutettu edustaja olisi nimettävä kirjallisella valtuutuksella. Yhden valtuutetun edustajan kautta olisi mahdollista hoitaa kaikki tuotetta koskevat tuottajavastuuelvoitteet. Esimerkiksi sähkö- ja elektroniikkalaitteiden etämyyjä koskisivat käytännössä useimmiten myös paristojen ja pakkausten tuottajavastuuelvoitteet. Valtuutetuksi edustajaksi nimetyn olisi muiden kuin suoraan etäkaupalla myytävien tuotteiden osalta tiedotettava saamastaan valtuutuksesta ja sen muuttamisesta tai peruuttamisesta niille tuottajille ja tuottajayhteisölle, jotka muutoin vastaisivat tuottajavastuuelvoitteista mainittujen tuotteiden osalta.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin pitkälti nykyistä 66 a §:ää vastaavasti siitä, että suurinta osaa tuottajaa koskevista velvollisuuksista ja oikeuksista sovellettaisiin myös valtuutettuun edustajaan. Valtuutetun edustajan olisi jätelain 62 §:n mukaisesti liityttävä tuottajayhteisöön.

Valtuutettu edustaja ei kuitenkaan voisi perustaa tuottajayhteisöä. Tuottajayhteisön olisi jätelain 62 §:n mukaan otettava valtuutetun edustajan velvollisuudet huolehdittavakseen tämän pyynnöstä, jos valtuutetun edustajan toiminta kuuluisi tuottajayhteisön toimialaan. Ehdotetun 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtuutetun edustajan nimeämistä koskevasta menettelystä sekä tämän velvollisuudesta tiedottaa saamastaan valtuutuksesta ja toiminnastaan.

66 c §. *Tuottajavastuujärjestelmien yhteistyöryhmä.* Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin tuottajavastuujärjestelmien yhteistyöryhmän perustamisesta sekä sen tehtävästä ja kokoonpanosta. Yhteistyöryhmän tehtävänä olisi vaihtaa tietoa tuottajavastuujärjestelmien toiminnasta. Pykälällä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 8 a artiklan 6 kohdassa jäsenvaltiolle säädetty velvoite järjestää säännöllinen vuoropuhelu tuottajavastuujärjestelmien täytäntöönpanoon osallistuvien sidosryhmien välillä. Pirkanmaan ELY-keskuksen olisi yhteistyössä tuottajien kanssa asetettava yksi tai useampi säännöllisesti kokoontuva yhteistyöryhmä tuottajavastuujärjestelmien toimintaa koskevaa tiedonvaihtoa varten. Ryhmään olisi kutsuttava vähintään pykälässä mainitut tahot. Jos eri tuottajavastuualoille perustetaan omia yhteistyöryhmiä, tulisi ryhmien välille järjestää riittävää vuoropuhelua yhteistyön ja tiedonvaihdon varmistamiseksi.

68 §. *Juomapakkausten palautusjärjestelmän perustaminen ja järjestelmään liittyminen.* Ehdotuksen mukaan pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan juomapakkausten palautusjärjestelmässä liittymistä ja seurantatietoja koskevat velvoitteet olisi osoitettava kevennettyinä sellaiselle tuottajalle tai verovelvolliselle, joka saattaa markkinoille vähäisiä määriä tuotteita, jos velvoitteet muutoin olisivat sille kohtuuttomat. Säännös vastaisi sisällöltään ehdotettua 63 §:n 1 momenttia ja sillä pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin 8 a artiklan 1 kohdan d alakohta tuottajien tasapuolisesta kohtelusta ja kohtuuttoman sääntelytaakan välttämiseksi pienille tuottajille. Pykälän 1 momentti säilyisi sisällöllisesti ennallaan.

Pykälän uuteen 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi valtuussäännös, jonka nojalla voitaisiin säätää tarkemmin palautusjärjestelmään liittymistä ja seurantatietoja koskevien kevennettyjen velvoitteiden vähimmäisvaatimuksista. Kirjanpitoa ja tiedonantoa koskevat vähimmäisvaatimukset voisivat koskea esimerkiksi raportoinnin yksityiskohtaisuutta ja aikataulua. Näiden vähimmäisvaatimusten tulee kuitenkin mahdollistaa palautusjärjestelmän maksujen tasapuolinen periminen.

69 §. *Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän velvollisuudet.* Pykälän 1–3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi soveltuvin osin samoja jätedirektiivin 8 a artiklan mukaisia velvollisuuksia kuin 6 luvussa on ehdotettu tuottajien ja tuottajayhteisöjen osalta.

Pykälän 4 momentin valtuussäännös säilyisi sisällöllisesti ennallaan.

80 §. *Velvollisuus suorittaa kunnan jätemaksu.* Pykälän 2 momentin sanamuotoa ehdotetaan täsmennettäväksi. Momentissa tarkoitettu mahdollisuus käsittelymaksun perimiseen kuljettajalta on käytännössä aiheellinen vain kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa, joka ehdotetun 37 §:n mukaan voisi jätelajeittaisten siirtymäaikojen jälkeen koskea enää vain sekalaista yhdyskuntajätettä ja saostus- ja umpisäiliölietettä. Siirtymäaikana säännöstä sovellettaisiin kuitenkin vielä myös kunnan vastuulla olevaan erilliskerättävän kiinteän yhdyskuntajätteen, kuten biojätteen käsittelymaksuun. Pykälän 1 momentti säilyisi ennallaan.

80 a §. *Jätteen kuljettajan kirjanpitovelvollisuus kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa.* Selkeyden vuoksi voimassa olevan lain 45 §:n asiasisältö ehdotetaan siirrettäväksi uudeksi 80 a §:ksi. Pykälässä tarkoitettu kirjanpitovelvollisuus on tarpeellinen vain kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa, joka ehdotettujen jätelajeittaisten siirtymäaikojen

jälkeen voisi koskea enää sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetusta.

81 §. Kunnan jätemaksun määrääminen. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin ehdotetuista 41 ja 41 a §:stä johtuva tekninen muutos. Voimassa olevan momentin viittaussäännös 41 §:n 2 ja 3 momenttiin tarkistettaisiin vastaamaan ehdotusta, jonka mukaan kiinteistöllä tapahtuvaa pienimuotoista jätteen käsittelyä koskevat säännökset siirrettäisiin voimassa olevasta 41 §:n 2 momentista uuteen 41 a §:ään. Asiasisällöltään momentti säilyisi ennallaan. Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

87 §. Valtakunnallinen jätesuunnitelma. Pykälään tehtäisiin 88 §:ssä ehdotetusta alueellisen jätesuunnitelman laatimisvelvollisuuden poistamisesta aiheutuvat sekä jätedirektiivin 28 ja 29 artiklaan tehtyjen muutosten täytäntöön panemiseksi tarpeelliset muutokset. Lisäksi pykälään siirrettäisiin kumottavaksi ehdotetuista 89 ja 90 §:stä edelleen tarpeelliset säännökset jätesuunnitelman valmistelussa noudatettavista menettelyistä ja asetuksenantovaltuuksista.

Pykälän 1 momentissa säädetyt valtakunnallisen jätesuunnitelman yleiset sisältövaatimukset säilyisivät jokseenkin ennallaan. Uutena valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan sisällytettäisiin direktiivin vaatimat toimet roskaantumisen ehkäisemiseksi ja roskaantuneiden alueiden siivoamiseksi. Suunnitelmassa voitaisiin esittää myös alueellisista oloista johtuvia tavoitteita ja toimia jätehuollon kehittämiseksi. Näitä voisivat olla esimerkiksi väestötiheydeltään tai maantieteellisiltä olosuhteiltaan (kuten saaristo, tunturialueet) erilaisille alueille kohdistetut tavoitteet tai toimenpiteet. Valtakunnallisen jätesuunnitelman sisältövaatimuksista säädettäisiin tarkemmin 3 momentin nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella täydennettäisiin valtakunnallisen jätesuunnitelman sisältövaatimuksia muun muassa tiedoilla, jotka voimassa olevan lainsäädännön nojalla on tullut sisällyttää alueellisiin jätesuunnitelmiin.

Pykälän 2 momentissa ympäristöministeriö velvoitettaisiin seuraamaan valtakunnallisen suunnitelman ja mahdollisen erillisen suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta. Seurantaan tehtäisiin muun muassa tarkoitusta varten laadittujen, direktiivin 28 artiklan 3 kohdan g alakohdan mukaisten indikaattorien avulla. Indikaattorit kuvaisivat esimerkiksi syntyvän jätteen määrää ja sen käsittelyä sekä loppukäsiteltyä tai energiana hyödynnetyn yhdyskuntajätteen määrää. Valtakunnallinen jätesuunnitelma olisi valmisteltava tai tarkistettava viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) mukaisten menettelysäännösten mukaisesti. Jätesuunnitelman laatiminen tai tarkistaminen edellyttäisi mainitun lain 4 §:n mukaisesti ympäristöarvioinnin tekemistä. Voimassa olevan jätelain kumottavaksi ehdotetun 89 §:n mukaan vastaava velvollisuus on tähän saakka koskenut alueellisen jätesuunnitelman valmistelua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelusta ja sisällöstä sekä suunnitelman toteutumisen seurannasta ja arvioinnista. Momentti korvaisi voimassa olevan lain 90 §:n, joka ehdotetaan kumottavaksi.

88 §. Alueellinen yhteistyöryhmä. Voimassa olevan pykälän mukainen ELY-keskuksen velvollisuus laatia alueellinen jätesuunnitelma ehdotetaan poistettavaksi, koska alueellisista jätesuunnitelmista saadut hyödyt valtakunnallisen jätesuunnitelman täytäntöönpanossa ja alueellisen jätehuollon kehittämisessä ovat osoittautuneet vähäisiksi suhteessa suunnitelmien valmisteluun käytettyihin resursseihin. Alueellista yhteistyötä on kuitenkin pidetty merkityksellisenä jätesuunnitelmatyössä, koska se sitouttaa toimijoita asetettuihin tavoitteisiin sekä kokoaa alueellista

tietoa ja näkökulmia valtakunnallisen jätesuunnitelman laadintaan.¹²⁶ Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan ELY-keskuksella olisi velvollisuus asettaa alueellinen yhteistyöryhmä tukemaan valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelua, toimeenpanoa ja seurantaa. Yhteistyöryhmä tulisi perustaa siten, että se voi aloittaa toimintansa viivytyksettä lain tultua voimaan. ELY-keskus voisi perustaa tällaisen yhteistyöryhmän yhdessä toisen tai useamman ELY-keskuksen kanssa.

Alueellisessa yhteistyöryhmässä tulisi olla edustajat toimialueen kaikista kunnista. Useampi kunta voisi tarvittaessa kuitenkin nimetä yhteisen edustajan yhteistyöryhmään. Sen tulisi myös edustaa monipuolisesti ja tasapuolisesti alueen toiminnanharjoittajia sekä ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelua tai asuinympäristön viihtyisyyttä edistäviä rekisteröityjä yhdistyksiä tai säätiöitä.

Pykälän 2 momentin mukaan yhteistyöryhmän tehtävänä olisi edistää valtakunnallisen jätesuunnitelman toimeenpanoa ja seurata toimeenpanon toteutumista toimialueellaan. Tässä tarkoituksessa yhteistyöryhmän olisi koottava ja toimitettava ympäristöministeriölle tarpeelliset tiedot valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelua tai sen tarkistamista varten, mukaan lukien tarpeelliset tiedot alueen jätteenkäsittelykapasiteetista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kunnan velvollisuudesta toimittaa alueelliselle yhteistyöryhmälle tarpeelliset tiedot kunnassa syntyvistä jätteistä, jätehuollon järjestämisestä sekä jätehuollon kehittämistavoitteista. Yhteistyöryhmä toimittaisi nämä tiedot edelleen ympäristöministeriölle.

91 §. Kunnan jätehuoltomääräykset. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa täsmennettäisiin, että kunnan jätehuoltomääräyksiä voitaisiin antaa myös jätteen lajittelusta syntypaikalla, vastaanottoaikajan järjestämisestä kiinteistöllä ja jätteen toimittamisesta alueelliseen vastaanottoaikaan. Näitä koskevat jätehuoltomääräykset korostaisivat jätteen haltijan keskeistä roolia erilliskeräyksen tehostamisessa.

Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdat säilyisivät muuttumattomina.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa selvennettäisiin, että jätehuoltomääräyksillä voitaisiin määrätä velvollisuudesta antaa kunnan jätehuoltoviranomaiselle tai ympäristönsuojeluviranomaiselle tietoja paitsi 1 kohdassa tarkoitetuista jätteistä, myös niiden jätehuollon järjestämisestä. Tällaiset jätehuoltomääräykset olisivat todennäköisesti tarpeen esimerkiksi kiinteistöillä tapahtuvaa biojätteen pienkompostointia koskevien tietojen saamiseksi.

Pykälän voimassaolevaan 2 momenttiin tehtäisiin kaksi muutosta. Ensinnäkin täsmennettäisiin, että ympäristöluvanvaraisen toiminnan ohella myöskään sellaisesta ympäristönsuojelulain 116 §:ssä tarkoitettusta jätteen käsittelystä, josta olisi tehtävä rekisteröinti-ilmoitus, ei voitaisi antaa jätehuoltomääräyksiä. Toiseksi kunnan toimivalta antaa jätehuoltomääräyksiä laajennettaisiin koskemaan myös muun kuin 32 §:ssä tarkoitettun kunnan vastuulle kuuluvan saostus- ja umpisäilölietteen pienimuotoisesta käsittelystä määräämiseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jolla määritettäisiin jätteiden erilliskeräyksen järjestämisvelvollisuutta koskevien valtioneuvoston asetuksen ja kunnan jätehuoltomääräyksen

¹²⁶ Alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kehittäminen, ympäristöministeriön raportteja 25/2013.
<https://ym.fi/jatesaadospaketti>

välistä suhdetta. Ehdotuksen mukaan kunnan vastuulle kuuluvien jätteiden erilliskeräyksen järjestämistä koskeva, jätelain 15 §:ää täydentävä alemman asteinen sääntely rakentuisi valtioneuvoston ja kunnan toisiaan täydentävälle toimivallalle. Sääntelymalli mahdollistaisi valtakunnan tasolla kunnianhimoisen, mutta samalla paikallisesti joustavan ja kustannustehokkaan erilliskeräyksen toteuttamisen. Valtioneuvoston asetuksella säädettyä erilliskeräyksen laajuutta voitaisiin jätehuoltomääräyksillä supistaa korkeintaan viiden vuoden määräajaksi, jos jokin 15 §:n 2 momentissa säädettyistä poikkeusperusteista täyttyisi. Esimerkiksi harvaan asutuilla seuduilla asetuksen mukainen vaatimustaso saattaisi johtaa erilliskeräykseen, jonka kustannukset olisivat merkittävät, mutta vaikutus kierrätystavoitteiden saavuttamiseen vähäinen.

Jätehuoltomääräyksillä voitaisiin määrätä kunnassa tai sen osassa noudatettavista asetuksessa säädettyä vaatimustasoa laajemmista erilliskeräysvelvoitteista, jos se olisi paikalliset olot huomioon ottaen tarpeellista jätteen uudelleenkäyttöön valmistelun, kierrätyksen tai muun hyödyntämisen toteuttamiseksi jätehuollon etusijajärjestyksen mukaisesti. Esimerkiksi yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteiden saavuttaminen saattaa edellyttää asetuksen vaatimustasoa laajempaa erilliskeräystä kunnissa, joissa keräys on mahdollista toteuttaa tehokkaasti. Kunta voisi määrätä valtioneuvoston asetusta laajemmasta erilliskeräyksestä joko kiinteistön haltijaa sitovana tai vapaaehtoisena palveluna. Vapaaehtoisessa erilliskeräyksessä kunta järjestäisi erilliskeräyksen tietyllä kunnan alueella vain kiinteistön haltijan pyynnöstä. Tällöin kunnan tulisi sisällyttää vapaaehtoisesta erilliskeräyksestä perittävä maksu jätetaksaan ja tiedottaa selkeästi alueen asukkaille palvelun olemassaolosta.

Ennen kunnan jätehuoltomääräysten antamista kunnan on voimassa olevan lain 92 §:n mukaan varattava asianomaiselle ELY-keskukselle sekä tarvittaessa muille viranomaisille tilaisuus lausunnon antamiseen. ELY-keskuksen olisi lausuntoa valmistellessaan kiinnitettävä erityistä huomiota jätehuoltomääräysten mahdollisesti sisältämiin, asetuksessa säädettyä suppeamman kiinteistöittaisen erilliskeräyksen salliviin määräyksiin ja arvioitava, täyttyykö niiden osalta jokin 15 §:n 2 momentissa säädettyistä erilliskeräysvelvollisuudesta poikkeamisen edellytyksistä.

Pykälän voimassa oleva 3 momentti siirtyisi muuttamattomana uudeksi 4 momentiksi.

93 §. Jäteneuvonta. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan selvyuden vuoksi täsmennettäväksi, että kunnan velvollisuus antaa jäteneuvontaa koskisi myös 32 §:ssä tarkoitettuun kunnan vastuulle kuuluvasta toiminnasta aiheutuvan roskaantumisen ehkäisemistä. Jäteneuvonta kohdistuisi erityisesti kunnan asukkaisiin, jotka kuluttajina ovat merkittäviä potentiaalisia roskaantumisen aiheuttajia. Momenttia tarkennettaisiin myös lisäämällä neuvonnan perusteiksi lajittelun tehostaminen ja erilliskeräyksen lisääminen sekä velvollisuus kiinnittää neuvonnassa erityistä huomiota elintarvikejätteen määrän vähentämiseen. Ehdotetulla säännöksellä pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteita.

Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan.

102 §. Tuottajarekisteriin hyväksymisen edellytykset. Pykälän 2 momentin 1 kohtaan, jossa säädetään tuottajayhteisön rekisteröimisen edellytyksistä, ehdotetaan lisättäväksi 63 a §:ssä tarkoitettujen tuottajan mukautettujen maksuosuuksien noudattaminen.

117 §. Tullin tehtävät. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin Tullin nimikettä koskeva teknisluonteinen korjaus Tullin hallinnosta annetun lain (960/2012) mukaisesti. Pykälän 1 momentti säilyisi ennallaan.

117 b §. Asianmukaisuuden osoittaminen siirrettäessä jätettä Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Jäte- ja pakkausjätedirektiivien mukaan jäsenvaltio voi laskea unionin ulkopuolelle viedyn

jätteen kierrätetyksi vain, jos viejä pystyy jätteensiirtoasetuksen mukaisesti osoittamaan, että jätteen siirto on kyseisen asetuksen vaatimusten mukaista ja jätteen käsittely unionin ulkopuolella tapahtuu olosuhteissa, jotka suurelta osin vastaavat unionin ympäristölainsäädännössä asetettuja edellytyksiä. Ehdotetussa uudessa 117 b §:ssä olisi tätä koskeva säännös. Velvoite ei kuitenkaan koskisi vain yhdyskunta- ja pakkausjätteitä, vaan jätteensiirtoasetuksen mukaisesti kaikkea jätteen vientiä Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Jätteensiirtoasetuksen 49 artiklan mukaan kaikkien yhteisöstä vietyjen jätteiden huollon on tapahduttava ympäristön kannalta hyväksyttävällä tavalla koko siirron ajan, ja se kattaa myös Euroopan talousalueen ulkopuolisessa maassa tapahtuvan hyödyntämisen tai loppukäsittelyn. Jätteen vastaanottavan laitoksen voidaan asetuksen mukaan katsoa toimivan ympäristön kannalta hyväksyttävästi, jos sen voidaan osoittaa toimivan sellaisten ihmisten terveyttä ja ympäristönsuojelua koskevien vaatimusten mukaisesti, jotka pääpiirteissään vastaavat yhteisön lainsäädännössä vahvistettuja vaatimuksia.

117 c §. *Jätettä toiseen maahan siirtävän selvilläolo-, kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus.* Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin jätettä toiseen maahan hyödynnettäväksi siirtävän toimijan velvollisuudesta olla selvillä ja pitää kirjaa jätteen käsittelystä toisessa maassa siinä laajuudessa kuin se on tarpeen Euroopan unionin jätelainsäädännössä asetettujen tavoitteiden seuranta- ja raportointia varten tarvittavien tietojen tuottamiseksi. Kirjanpitoon tulisi sisällyttää tiedot jätteen uudelleenkäytön valmistelussa, kierrätyksessä, hyödyntämisessä tai näitä edeltävissä valmistelutoimissa syntyvien jätteiden laadusta, lajista, määrästä, toimituspaikasta ja käsittelytavasta. Lisäksi kirjaa olisi pidettävä mainituissa toimissa syntyvistä uusista tuotteista ja materiaaleista sekä niiden määrästä ja käyttötarkoituksesta. Tiivistelmä kirjanpitotiedoista tulisi toimittaa vuosittain jätteiden kansainvälisiä siirtoja valvovalle viranomaiselle Suomen ympäristökeskukselle tai tämän 142 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla ylläpitämään rekisteriin.

Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudella pantaisiin jätteiden siirtojen osalta täytäntöön jätedirektiivin 11 a artiklan 3 kohdassa ja pakkausjätedirektiivin 6 a artiklan 3 kohdassa edellytetty tehokas laadunvalvonta- ja jäljittämisjärjestelmä. Velvoitteet kohdennettaisiin jätettä toiseen maahan siirtäviin toimijoihin, koska kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuutta ei voida asettaa suoraan toisen valtion lainkäyttövaltaan kuuluvalla jätteen käsittelijälle. Seuranta- ja raportointitietojen tuottamiseksi tarvittavasta Suomessa tapahtuvan käsittelytoiminnan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudesta säädettäisiin lain 118 §:ssä ja 119 §:ssä sekä maan sisäisissä siirroissa sovellettavista siirtoasiakirjakäytännöistä lain 121 ja 121 a §:ssä.

Yksityiskohtaisia tietoja toisessa maassa tapahtuvasta jätteiden käsittelystä tarvittaisiin yhdyskunta-, pakkaus- ja öljyjätteitä sekä rakennus- ja purkujätteitä koskevien raportointitietojen tuottamiseksi komission täytäntöönpanopäätöksissä (EU) 2019/665 ja (EU) 2019/1004 edellytetyllä tavalla. Täytäntöönpanopäätösten laskentasääntöjen mukaan toisessa maassa uudelleenkäyttöön valmistellun tai kierrätetyn yhdyskunta- ja pakkausjätteen määrän saa laskea lähtömaan kierrätystavoitteisiin vain, jos siitä on vähennetty jätteen esikäsittelyssä syntyneiden kierrättämättä jääneiden jätteiden määrä. Rakennus- ja purkujätteen hyödyntämisen määrätiedoissa on eroteltava uudelleenkäyttöön valmistelua, kierrätystä, hyödyntämistä energiana, maantäyttöä ja muuta materiaalina hyödyntämistä koskevat tiedot. Kaikkia edellä mainittuja jätteitä koskevien raportointitietojen tuottamiseen tarvittaisiin myös tiedot kierrätystoiminnoissa syntyneiden tuotteiden ja materiaalien määrästä ja käyttötarkoituksista tuote- ja materiaalityypittain eriteltyinä. Öljyjätteitä koskevaan raportointiin on sisällytettävä kierrätysprosessissa syntyvien öljytuotteiden määrä tuotetyypeittäin. Lisäksi komission täytäntöönpanosäädöksen (EU) 2019/1885 mukaan yhdyskuntajätteen sijoittamista kaatopaikalle koskevan tavoitteen seurannassa on huomioitava toiseen maahan kierrätetyksi tai hyödynnettäväksi viedyn jätteen esikäsittelyprosessissa syntyvät jätteet, jotka sijoitetaan kaatopaikalle tai loppukäsittellään polttamalla (käsittelymenetelmä D10).

Tarkemmat säännökset selvälläolo- ja kirjanpitovelvoitteen piiriin kuuluvista jätelajeista ja kirjanpitoon sisällytettävistä jätelajikohtaisista tiedoista annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tiivistelmään sisällytettävistä tiedoista ja tietojen toimittamisesta Suomen ympäristökeskukselle. Asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi tietojen toimittamistavasta ja -ajankohdasta.

118 §. *Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus.* Pykälän 1 momentissa säädetty kirjanpitovelvollisuus laajennettaisiin koskemaan POP-jätettä tuottavaa toimintaa sekä elintarviketeollisuuden toimintaa, joka on ympäristönsuojelulain 115 a §:n mukaan ilmoituksenvaraista. Lisäksi 1 momentin 3 ja 4 kohdan sanamuotoja täsmennettäisiin asiasisältöä muuttamatta. Uuden 5 kohdan vuoksi nykyinen 5 kohta siirtyisi 6 kohdaksi.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan POP-jätettä tuottavaa toimintaa koskevalla säännöksellä pantaisiin täytäntöön POP-asetuksen 7 artiklan 6 kohdassa jäsenvaltioille osoitettu vaatimus toteuttaa tarvittavat toimet pysyviä orgaanisia yhdisteitä sisältävien jätteiden valvonnan ja jäljitettävyyden varmistamiseksi jätedirektiivin vaarallisten jätteiden valvontaa koskevan 17 artiklan mukaisesti. Mainitussa jätedirektiivin artiklassa edellytetään jätteen jäljitettävyyden varmistamista syntypaikalta lopulliseen käsittelypaikkaan sekä kirjanpitoa jätteistä ja kirjanpitotietojen asettamista sähköisesti viranomaisen saataville jätedirektiivin 35 artiklan mukaisesti. On tärkeää tunnistaa POP-jätteet ja pitää niistä kirjaa jätteen syntypaikasta lähtien kaikissa jätehuoltoketjun vaiheissa, jotta voidaan estää niiden sekoittuminen muihin jätteisiin.

Pykälän 1 momentin uudessa 5 kohdassa ehdotettu ympäristönsuojelulain mukaan ilmoituksenvaraista elintarviketeollisuutta koskeva kirjanpitovelvollisuus jätteistä olisi tarpeen komission delegoidussa päätöksessä (EU) 2019/1597 raportoitavaksi edellytetyjen elintarvikejätteen määrätietojen keräämiseksi. Säännös olisi tarpeen myös elintarvikkeiden jalostus- ja valmistusteollisuuden yritysten yhdenmukaisen kohtelun kannalta. Alle 100 tonnia vuodessa vaaraton jätettä tuottavien ilmoituksenvaraisten laitosten kirjanpitovelvollisuus jätteistä päättyi vuoden 2019 alusta, jolloin ne useiden muiden toimintojen ohella siirrettiin ympäristöluvanvaraisuudesta ilmoitusmenettelyn piiriin ympäristönsuojelulain muuttamisesta annetun lain (1166/2018) mukaisesti. Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoituksenvaraisia laitoksia ovat muun muassa eräät elintarviketeollisuuden toiminnat, joiden jätevedet johdetaan ympäristöluvanvaraiselle jätevedenpuhdistamolle. Vastaavankokoiset elintarviketeollisuuden ympäristöluvanvaraiset toiminnat, joiden jätevesiä ei johdeta ympäristöluvanvaraiselle jätevedenpuhdistamolle, ovat edelleen kirjanpitovelvollisia 118 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla. Tällä jätevesien johtamisjärjestelyihin liittyvällä rajanvedolla ei ole merkitystä syntyvän elintarvikejätteen määrän seurannan kannalta.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin jätteen hyödyntämisessä syntyviä tuotteita ja materiaaleja (joita ei enää luokitella jätteeksi) koskevasta kirjanpitovelvollisuudesta. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 35 artiklan 1 kohdan mukainen vastaavan sisältöinen kirjanpitovelvoite. Pykälään lisätyn uuden 2 momentin vuoksi voimassa olevan pykälän 2 ja 3 momentti siirtyisi 3 ja 4 momentiksi asiasisällöltään muuttumattomana.

118 a §. *Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus elintarvikejätteestä.* Uudessa 118 a §:ssä säädettäisiin 118 §:ää täydentävästä elintarvikelain (23/2006) 6 §:n 11 kohdassa tarkoitetun elintarvikealan toimijan velvollisuudesta pitää kirjaa ja antaa tietoja toiminnassaan syntyvästä elintarvikejätteestä. Elintarvikejätteen tuottajia laajasti koskeva kirjanpitovelvollisuus olisi tarpeen komission delegoidussa päätöksessä (EU) 2019/1597 raportoitavaksi edellytetyjen elintarvikejätteen määrätietojen keräämiseksi myös niiltä ammattimaisilta elintarvikeketjun toimijoilta, jotka eivät ole ympäristönsuojelulain 27 §:n nojalla ympäristöluvanvaraisia tai 115 a §:n nojalla il-

moitusvelvollisia. Näitä ovat muun muassa merkittävä osuus elintarvikkeiden jalostus- ja valmistusteollisuudesta, kauppa ja muu elintarvikkeiden jakelutoiminta sekä ravintola- ja majoitustoiminta. Kirjanpitovelvollisuus ei koskisi pienimuotoista toimintaa, joka elintarvikelain mukaan jää suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan ulkopuolelle, eikä yleishyödyllisiä yhteisöjä, kuten ruoka-apua tarjoavia hyväntekeväisyysjärjestöjä. Velvollisuus ei myöskään koskisi suurinta osaa alkutuotannon toimijoista. Näistä vain suuret eläinsuojat olisivat kirjanpitovelvollisia 118 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti. Kirjanpitotiedot tulisi säilyttää kuusi vuotta vastaavasti kuin 119 §:ssä edellytetään muusta jätekirjanpidosta. Elintarvikelain mukaiset valvontaviranomaiset, eli lähinnä käytännön elintarvikevalvontaa tekevät kunnan viranomaiset, voisivat antaa jätelain mukaiselle valvontaviranomaiselle teknistä virka-apua kirjanpitovelvollisuuden valvonnassa.

Pykälässä tarkoitettujen toimijoiden, mukaan lukien ympäristönsuojelulain nojalla luvan- tai ilmoituksenvaraisten elintarvikealan toimijoiden, olisi pidettävä kirjaa toiminnassaan syntyvän, ehdotetun 6 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettun elintarvikejätteen määrästä. Tämän lisäksi kirjanpitoon olisi mahdollisuuksien mukaan sisällytettävä arvio siitä, mikä määrä jätteenä käytöstä poistetuista elintarvikkeista on alun perin ollut syömäkelpoista (esimerkiksi lautastähteet, käyttämättä jäänyt ruoka, vanhentuneet tai pilaantuneet elintarvikkeet). Kirjanpitoa ei edellytetäisi esimerkiksi uudelleenjakeluun tai rehuksi toimitettavien elintarvikkeiden määrästä. Kirjanpito syömäkelpoisen elintarvikejätteen määrästä antaisi elintarvikealan toimijoille ruokahävikin vähentämistoimien kannalta hyödyllistä seurantatietoa ja loisi pohjaa myös elintarvikehävikin valtakunnalliselle seurannalle. Yhtenäisten ja luotettavien menetelmien puuttuessa velvoitetta ei kuitenkaan asetettaisi tässä vaiheessa sitovana.

Pykälän 2 momentin mukaan elintarvikealan toimijoiden kirjanpitoon sisällytettävistä tiedoista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää kirjanpitotietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai viranomaisen pitämään tietojärjestelmään, jos tämä olisi seurannan tai valvonnan kannalta tarpeen. Samoin voitaisiin seuranta- tai valvontatarpeen mukaan säätää asetuksella kuutta vuotta lyhyemmästä kirjanpitotietojen säilyttämisajasta.

119 §. Kirjanpitoon sisällytettävät tiedot ja niiden käsittely. Pykälän otsikkoa muutettaisiin kuvaamaan paremmin pykälän muutettua sisältöä. Tietojen ”käsittely” kattaa yleisen tietosuoja-asetuksen määritelmän mukaan kattavasti kaikki tietoihin kohdistetut toiminnot, mukaan lukien niiden toimittaminen ja säilyttäminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin 118 §:n 2 momentissa ehdotettua kirjanpitovelvollisuutta vastaava vaatimus sisällyttää jätteen ammattimaista ja laitospaikkaa koskevan toiminnan kirjanpitoon tiedot jätteen hyödyntämisessä syntyvien tuotteiden ja materiaalien määrästä ja käyttötarkoituksesta tuote- ja materiaalityypittain eriteltyinä.

Voimassa olevassa 1 momentissa oleva valtuussäännös erotettaisiin uudeksi 2 momentiksi, jota täydennettäisiin valtuudella antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä kirjanpitoon sisällytettävistä tiedoista tuote- ja materiaalityypittain eriteltyinä. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai tämän ylläpitämään tietojärjestelmään, kuten ympäristönsuojelulain 222 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään, jos tämä olisi seurannan tai valvonnan kannalta tarpeen. Voimassa olevan pykälän 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi asiasisällöltään muuttumattomana.

121 §. Velvollisuus laatia siirtoasiakirja. Siirtoasiakirjaa koskevat säännökset ehdotetaan järjestettäväksi uudelleen niin, että voimassa olevaan 2 momenttiin sisältyvät säännökset siirtoasiakirjan käyttöön liittyvistä menettelyistä siirrettäisiin uuteen 121 a §:ään. Voimassa ole-

vaan pykälään jäisivät säännökset siitä, mitä toimijoita ja mitä jätteitä siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuus koskee, sekä vaatimukset siirtoasiakirjaan sisällytettävistä tiedoista. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaavasti.

Pykälän 1 momentissa täsmennettäisiin, että velvollisuus siirtoasiakirjan laatimiseen kohdistuu siihen toiminnanharjoittajaan, joka on jätteen haltija luovuttaessaan jätteen kuljetettavaksi. Useimmiten tämä on jätteen tuottaja tai kiinteistön haltija, mutta joissakin tapauksissa myös esimerkiksi jätteen välittäjä voi olla pykälässä tarkoitettu jätteen haltija. Käytännössä jätteen haltija voi valtuuttaa jätteen kuljettajan tai muun toimijan laatimaan siirtoasiakirjan tämän puolesta, mutta tällöinkin vastuu velvollisuuden noudattamisesta säilyy jätteen haltijalla.

Siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuus laajennettaisiin 1 momentin mukaan koskemaan myös POP-jätteitä. Tällä, yhdessä 118 §:ssä ehdotetun kirjanpitovelvollisuuden kanssa, pantaisiin täytäntöön POP-asetuksen 7 artiklan 6 kohdan mukainen vaatimus POP-jätteiden jäljitettävyyden varmistamisesta. Ehdotuksilla korostetaan jätteen tuottajan velvollisuutta olla selvillä ja antaa tietoa tuottamansa jätteen sisältämisestä POP-yhdisteistä. Tämä on välttämätöntä, jotta POP-jätteet voidaan jätehuoltoketjussa pitää erillään muusta jätteestä ja järjestää niille turvallinen käsittely sekä siten ehkäistä POP-yhdisteiden päätyminen materiaalikiertoihin.

Pykälän 1 momentissa oleva termi ”sako- ja umpikaivoliete” korvattaisiin termillä ”saostus- ja umpisäiliöliete” ehdotetun 6 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti. Siirtoasiakirjan sisältövaatimukseen lisättäisiin tiedot jätteen käsittelytavasta toimituspaikassa. Käytännössä siirtoasiakirjan laatimisen yhteydessä jätteen haltija voisi ilmoittaa käsittelytiedon yksinkertaisella sanallisella kuvauksella, jos tarkempaa tietoa käsittelymenetelmästä ei jätteen siirtoa aloitettaessa ole kohtuudella saatavissa. Käsittelytiedon antaminen vähintään yleispiirteisellä tasolla toteuttaisi jätteen haltijan velvollisuutta olla selvillä jätteen ja jätehuollon ympäristö- ja terveysvaikutuksista. Jätteen vastaanottajan tulisi tarkistaa ja tarvittaessa täydentää käsittelytiedot muun muassa täsmällisellä tiedolla käsittelymenetelmän luokituksesta.

Voimassa oleva 3 ja 4 momentti siirtyisi 2 ja 3 momentiksi. Uusi 2 momentti säilyisi asiasisällöltään ennallaan. Uudessa 3 momentissa säädettäisiin pykälän sisältöä vastaavasti vain valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä siirtoasiakirjaan merkittävistä tiedoista. Muut siirtoasiakirjan käyttöä koskevat valtuussäännökset sisällytettäisiin ehdotetun 121 a §:n 3 momenttiin.

121 a §. *Siirtoasiakirjan käyttöön liittyvät menettelyt.* Uuden 121 a §:n mukaan siirtoasiakirja olisi laadittava sähköisenä, jollei pykälän 2 momentista muuta johdu. Sähköisen siirtoasiakirjan tietojen tulisi olla koneluettavassa muodossa. Koneluettava tieto tallennetaan rakenteellisesti, järjestelmällisesti ja luokitellusti, jolloin se voidaan tarvittaessa esimerkiksi muuntaa asiakirjamuotoon. Viranomaistarkastusten mahdollistamiseksi siirtoasiakirjan tulisi olla esitettävissä luettavassa muodossa jätteen siirron aikana. Lisäksi siirtoasiakirjan tietojen tulisi olla saatavissa kaikille siirtoon osallistuville osapuolille. Siirtoasiakirjaan tehtävät muutokset olisi voitava havaita jälkikäteen, ja ne olisi toteutettava niin, etteivät alkuperäiset tiedot häviä. Siirtoasiakirjaan voi käytännössä olla tarpeen tehdä muutoksia kuljetuksen jo alettua esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkka tieto jätteen painosta saadaan vasta vastaanottavassa laitoksessa tapahtuvassa punituksessa.

Jätteen siirtyminen kuljetusketjussa toimijalta toiselle olisi vahvistettava sähköisellä allekirjoituksella, sähköisellä leimalla tai muulla luotettavalla sähköisellä todentamismenetelmällä. Jätteen haltijan velvollisuus vahvistaa siirtoasiakirjassa annettujen tietojen oikeellisuus ja vastaanottajan velvollisuus vahvistaa jätteen vastaanotto käsiteltäväksi säilyisivät asiasisällöltään voimassa olevan sääntelyn mukaisena. Katkeamattoman kuljetusketjun varmistamiseksi pykälässä

täsmennettäisiin, että myös jätteen kuljettajan olisi vastaavaan tapaan vahvistettava jätteen vastaanotto kuljetettavaksi. Jätteen haltijan ja vastaanottajan velvollisuus säilyttää siirtoasiakirjan tiedot kolmen vuoden ajan siirron päättymisestä säilyisi ennallaan.

Sähköisellä allekirjoituksella tarkoitettaisiin sähköisessä muodossa olevaa tietoa, joka on liitetty tai joka loogisesti liittyy muuhun sähköisessä muodossa olevaan tietoon ja jota allekirjoittaja käyttää allekirjoittamiseen. Sähköisellä leimalla tarkoitettaisiin luonnollisen henkilön tekemää sähköistä allekirjoitusta vastaavaa organisaation nimissä tehtyä varmentamista. Siirtoasiakirjaan tehdyn allekirjoituksen tai leiman tulisi yksilöidä allekirjoittajansa selvästi ja allekirjoitus tulisi luoda keinolla, jonka allekirjoittaja voi pitää yksinomaisessa valvonnassaan. Lisäksi allekirjoitus tulisi liittää sen kohteena olevaan tietoon siten, että tiedon mahdollinen myöhempi muuttaminen voidaan havaita. Tällainen olisi esimerkiksi sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 910/2014, annettu 23 päivänä heinäkuuta 2014, tarkoitettu kehittynyt sähköinen allekirjoitus tai kehittynyt sähköinen leima. Sähköisen allekirjoituksen tai leiman sijasta voitaisiin käyttää myös muuta luotettavaa sähköistä todentamismenetelmää. Tällaisia olisivat esimerkiksi vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu vahva sähköinen tunnistaminen. Luotettava tapa ei kuitenkaan välttämättä edellyttäisi vahvaa tunnistautumista, vaan myös muut luotettavat keinot voisivat tulla kyseeseen. Jätteenkuljetuksesta vastaavalla organisaatiolla voi esimerkiksi olla oma varmenne, jolla se allekirjoittaa tai leimaa tarvittavat tiedot. Luotettavana menetelmänä ei voitaisi pitää pelkästään paikannukseen perustuvaa leimausta, sillä se ei yksilöi allekirjoittajaa.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin paperisen siirtoasiakirjan käyttöön liittyvistä menettelyistä siltä osin kuin ne poikkeaisivat 1 momentissa tarkoitettua sähköistä siirtoasiakirjaa koskevista menettelyistä. Siirtoasiakirja olisi pääsääntöisesti laadittava sähköisenä, mutta se voitaisiin laatia myös paperisena, jos sähköisen siirtoasiakirjan laatimiselle ei olisi edellytyksiä. Edellytykset voivat puuttua toiminnanharjoittajalta esimerkiksi laitteiden puutteiden vuoksi tai sähköisessä siirtoasiakirjajärjestelmässä olevan teknisen vian vuoksi. Paperisen siirtoasiakirjan käyttöön liittyvät menettelyt säilyisivät pääosin voimassa olevan sääntelyn mukaisina. Paperiseen siirtoasiakirjaan tulisi tehdä vastaavat vahvistukset kuin mitä sähköisen siirtoasiakirjan osalta. Jätteen haltijan ja vastaanottajan velvollisuus vahvistaa siirtoasiakirjan vastaanotto allekirjoituksellaan säilyisi siten sisällöllisesti ennallaan. Uutta olisi se, että myös kuljettajan tulisi vahvistaa kuljetettavaksi ottaminen, vastaavasti kuin sähköisen siirtoasiakirjan osalta. Vahvistaminen voitaisiin tehdä allekirjoituksen ohella myös muilla järjestelyillä, jos tämä ei heikennä vahvistuksen luotettavuutta. Tällainen voisi olla esimerkiksi järjestely, jossa miehittämättömän vastaanottoaikan automaatiojärjestelmä rekisteröi jätteen vastaanoton ja vaaka tulostaa kuitenkin jätteen kuljettajalle, ja kuljettaja toimittaa siirtoasiakirjan ja kuitin jälkikäteen jätteen vastaanottajalle, joka vahvistaa jätteen vastaanoton siirtoasiakirjaan.

Siirtoasiakirjan laatimista ja käyttöä koskevien velvollisuuksien noudattamisen valvonta jakautuisi voimassa olevan ympäristönsuojelulain ja jätelain mukaisen viranomaisten toimivallan jaon mukaisesti. ELY-keskus valvoisi jätteen kuljettajien toimintaa sekä aluehallintoviraston myöntämää lupaa edellyttävän jätteen haltijan ja jätteen vastaanottajan toimintaa. Muilta osin valvonta kuuluisi kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sähköisen ja paperisen siirtoasiakirjan muodosta ja tietojen vahvistamisesta.

122 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan ehdotettavilla muutoksilla selvennettäisiin, että pykälässä mainittujen viranomaisten oikeus saada tietoja säännösten noudattamisen valvontaa ja lain täytäntöönpanoa varten koskee myös ehdotetussa 5 a §:ssä tarkoitettuja sivutuotteita ja ehdotetussa 5 b §:ssä tarkoitettua materiaalia, jonka jätteeksi luokittelun katsotaan päättyneen hyödyntämisen seurauksena. Viranomaisella olisi myös oikeus saada tarpeelliset selvitykset siitä, mihin seikkoihin materiaalin määrittäminen sivutuotteeksi tai arvio materiaalin jäteluonteen päättymisestä perustuu. Ehdotuksella parannettaisiin viranomaisen mahdollisuuksia sivutuotteita ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan sääntelyn noudattamisen tehokkaaseen valvontaan ja osaltaan varmistettaisiin säännösten yhdenmukaista soveltamiskäytäntöä.

127 §. Tuotetta tai tuotemerkintöjä koskevan rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännökseen lisätään nimenomainen maininta tuotekielloista. Lisäys olisi tarpeen erityisesti SUP-direktiivin täytäntöön panemiseksi säädettäviä tuotekielloja koskevien rikkomusten oikaisemiseksi. Lisäksi maininta ympäristöministeriön toimivallasta tuotteiden lainmukaisuutta valvovana viranomaisena poistettaisiin säännöksestä. Lain 22 §:n mukaan ympäristöministeriön tehtävänä on yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen. Muutoksen jälkeen pääsääntöisesti Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoisi tuotteiden ja niiden merkintöjen lainmukaisuutta siten kuin niistä tarkemmin säädetään 10 §:n nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin toimivaltaista viranomaista koskeva teknisluonteinen korjaus. Eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain mukaisesti juomapakkausten viranomaistehtävät kuuluvat nykyisin Tullin sijasta Verohallinnolle ja säännös päivitetäisiin vastaamaan voimassa olevaa lakia.

129 §. Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka. Pykälän 1 momentista poistettaisiin ympäristöministeriötä koskeva maininta johtuen 127 §:ään tehtävästä vastaavasta muutoksesta.

131 §. Laiminlyöntimaksu. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin tuottajavastuullisen tuottajan velvollisuus maksaa laiminlyöntimaksua, jos tämä laiminlyö velvollisuuden liittyä tuottajayhteisöön tai tehdä hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi. Pykälän 2 momentin 5 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi ehdotetuista 121 a §:stä johtuvat tarpeelliset tekniset muutokset.

Lisäksi jätteen kansainvälistä siirtoa koskevia laiminlyöntimaksuvelvollisuussäännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että pykälän 2 momentin 8 kohdassa laiminlyöntimaksuvelvolliseksi säädettäisiin – voimassaolevan lain jätteensiirtoasetuksen 18 artiklassa tarkoitetun asiakirjan laatimista ja allekirjoitusvelvollisuutta sekä asiakirjan mukana pitämistä koskevan velvollisuuden lisäksi – siirtoasiakirjan täyttämistä tai sen jäljennöksen lähettämistä viranomaiselle koskevat laiminlyönnit sekä hyväksytyä jätteen siirtoa koskevan kuljetuksen suorittajan muuttamisesta ilmoittamisen laiminlyönti.

Jätteensiirtoasetuksen 15 artiklan mukaisesti jätteen väliaikaisia hyödyntämis- ja huolehtimistoimia toteuttavan laitoksen on lähetettävä siirtoasiakirjan jäljennös toimivaltaiselle viranomaiselle. Jätteensiirtoasetuksen 16 artiklan mukaisesti sen jälkeen, kun viranomainen on hyväksynyt ilmoitetun siirron, kaikkien siirtoon osallistuvien yritysten on täytettävä siirtoasiakirja ja lähetettävä sen jäljennös toimivaltaiselle viranomaiselle. Jätteensiirtoasetuksen 17 artiklassa säädetään jätteen siirtoa koskevan hyväksynnän jälkeen tehtävistä muutoksista, joista on ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle. Laiminlyöntimaksuvelvolliseksi säädettäisiin 17 artiklassa säädetyn kuljetuksen suorittajaa koskevasta muutoksesta ilmoittamisen laiminlyönti. Muista 17 artiklassa säädetyistä ilmoittamista koskevista laiminlyönneistä säädettäisiin 147

§:ssä. Jätteensiiroasetuksen mukaisesti kuljetuksen suorittajan muuttaminen on mahdollista ilman uutta ennakkohyväksyntää edellyttäen, että kaikki asianomaiset viranomaiset hyväksyvät muutoksen. Jätteen siirron sujuvuuden vuoksi on tarkoituksenmukaista, että jätteen siirto ei esitysi esimerkiksi kuljetusliikkeen kapasiteettipulan, lopettamisen tai muun vastaavan syyn perusteella. Muuttunutta kuljetuksen suorittajaa koskevan ilmoituksen laiminlyönti olisi jätteen siirtoa koskevan valvonnan yhteydessä helppo todeta.

Laiminlyöntimaksusäännökseen ehdotetut edellä tarkoitetut laiminlyönnit sisältyvät voimassa olevan lain 147 §:n mukaisesti rangaistaviin tekoihin. Nämä laiminlyönnit ovat kuitenkin sellaisia, joiden toteen näyttäminen olisi yksinkertaista eikä vaatisi tutkinnallisia toimia, ja joiden oikaiseminen hallinnollisessa menettelyssä olisi sujuvampaa kuin rangaistussäännöksillä. Näin ollen näistä teoista ei enää rangaistaisi jätelain rikkomisena 147 §:n nojalla.

136 §. Toiminta rikosasiassa. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin Tullin nimikettä koskeva teknisluonteinen korjaus Tullin hallinnosta annetun lain mukaisesti. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös Suomen ympäristökeskuksen asianomistajan asemasta, kun kyse on jätteen kansainvälisiä siirtoja koskevasta rikosasiasta, jos yleistä etua on loukattu. Säännös olisi tarpeellinen Suomen ympäristökeskuksen jätteen kansainvälisiä siirtoja koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Yleisen edun loukkaamisena pidettäisiin jätteen kansainvälisessä siirrossa esimerkiksi sitä, että yritys, joka siirtää jätettä laittomasti, saa toiminnasta perusteetonta taloudellista hyötyä lain mukaan toimiviin yrityksiin nähden ja täten vääristää kilpailua alalla.

143 §. Rekisteri jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa säännöstä vastaavasti kunnan jätehuoltoviranomaisen velvollisuudesta pitää rekisteriä kiinteistöiltä noudetuista jätteistä. Rekisterin merkittäisiin henkilötietoina muun muassa kiinteistön haltijan nimi ja yhteystiedot sekä kiinteistön osoite. Henkilötiedot säädettäisiin säilytettäväksi viiden vuoden ajan rekisteriin merkitsemisen jälkeen, mikä olisi tarpeen esimerkiksi valvonta- tai muun vireillä olevan viranomaistehtävän hoitamiseksi.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kunnan jätehuoltoviranomaisen velvollisuus merkitä pykälässä tarkoitettuun rekisteriin 41 a §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot biojätteen kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta käsittelystä. Säännöksellä pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin 11 a artiklan 3 kohdassa edellytetty tehokas yhdyskuntajätteen laadunvalvontaja jäljittämisyjärjestelmä komission täytäntöönpanosäädöksen (EU) 2019/1004 liitteessä II edellytettyjen tietojen keräämiseksi yhdyskuntabiojätteen syntypaikalla tapahtuvasta käsittelystä. Ehdotettujen voimaantulo- ja siirtymäsäännösten mukaan velvollisuutta sovellettaisiin 1.1.2023 alkaen.

Jätteen haltijoista, jotka käsittelevät biojätettä, talletettaisiin rekisteriin nimi- ja yhteystiedot sekä tieto sen kiinteistön asukasmäärästä, jossa biojätettä käsitellään. Rekisteri ei sisältäisi arkaluonteisia tietoja, mutta se saattaisi sisältää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä tietoja, jos henkilön puhelinnumero, kotikunta, asuinpaikka tai muu yhteystieto on henkilön terveyteen tai turvallisuuteen liittyvän syyn vuoksi salainen. Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Pykälässä tarkoitettu henkilötietojen käsittely perustuisi 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun rekisterinpitäjän lakisäateisten velvoitteiden noudattamiseen.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan perusteella henkilötietojen säilytysajoista voidaan säätää kansallisesti. Asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan henkilötietoja saa säilyttää ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 21 §:ssä säädetään säilytysai-

koja määriteltäessä huomioon otettavista seikoista. Ehdotetun 1 momentin henkilötietojen säilyttämisaikaa koskevalla säännöksellä täydennettäisiin näitä säädöksiä. Tietojen kerääminen biojätteen käsittelystä perustuisi komission täytäntöönpanopäätökseen (EU) 2019/1004, joka edellyttää kiinteistöillä käsiteltävän biojätteen määrän ja käsittelyä harjoittavien kiinteistöjen asukasmäärien arviointia. Täytäntöönpanopäätös velvoittaa keräämään tietoja vähintään viiden vuoden välein. Rekisteriin tallennetut henkilötiedot, jotka koskevat kiinteistöllä tapahtuvaa asumisessa syntyvän biojätteen käsittelyä, ehdotetaan säilytettäväksi vastaavasti viisi vuotta käsittelyn päättymisestä ilmoittamisen jälkeen. Koska tietoja kerätään kotitalouksissa tapahtuvasta biojätteen käsittelystä, niihin liittyvät henkilö- ja yhteystiedot ovat oleellinen osa kerättäviä tietoja ja varmistavat tiedon luotettavuuden ja jäljitettävyyden. Säännöllisin väliajoin tehtävästä tiedonkeruu- ja seurantarpeesta johtuen tietoja on välttämätöntä säilyttää myös sen jälkeen, kun biojätteen käsittely tietyllä kiinteistöllä on päättynyt.

Säännöksessä täsmennettäisiin lisäksi, että kunnan jätehuoltoviranomainen olisi yleisessä tietosuojasuojassa tarkoitettu rekisterinpitäjä, jolloin sen vastuulla olisi huolehtia asetuksessa rekisterinpitäjälle asetetuista henkilötietojen käsittelyä koskevista velvoitteista.

Pykälän voimassa oleva 2 momentti, jossa on informatiivinen viittaus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ja henkilötietolakiin (523/1999), kumottaisiin tarpeettomana ja osin vanhentuneena. Henkilötietolaki on kumoutunut uuden tietosuojalain (1050/2018) tultua voimaan 1.1.2019. Rekisteriin talletettavien henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yleistä tietosuojasuojaa ja sitä täydentävää tietosuojalakia. Tietosuojasuojasuojasetus on Euroopan unionin jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta. Asetus sisältää säännökset rekisteröidyn oikeuksista, henkilötietojen käsittelystä ja tietojen turvallisuudesta, henkilötietojen siirroista sekä oikeussuojakeinoista, vastuista ja seuraamuksista, jotka velvoittavat rekisterinpitäjiä. Asetusta on täydennetty tietosuojalailailla, jonka mukaan rekisteröidyllä on muun muassa oikeus saattaa henkilötietojen käsittelyä koskeva asia tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi. Tietojen luovuttamiseen rekisteristä ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen sovellettaisiin tietosuojalain 28 §:n mukaisesti julkisuuslakia.

Ehdotetun uuden 2 momentin mukaan kunnan jätehuoltoviranomaisella olisi velvollisuus pyydettyä antaa rekisteriin kootut tiedot jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä 22 §:ssä tarkoitettulle valtion viranomaiselle tai 27 §:ssä tarkoitettulle asiantuntijaviranomaiselle tai -laitokselle. Rekisteri sisältää tietoja, joiden saatavuus olisi tarpeen viranomaisille ja tutkimuslaitoksille jätehuollon yleistä ohjausta, seuranta ja kehittämistä varten sekä edellä tarkoitettujen EU-raportointivelvoitteiden noudattamiseksi. Säännös mahdollistaisi myös sellaisten henkilötietojen luovuttamisen, jotka eivät ole salassa pidettäviä. Henkilötietojen luovuttaminen on mahdollista, jos tiedon saajalla on henkilötietojen suoja koskevien säännösten nojalla oikeus käsitellä näitä tietoja. Henkilötietoja voitaisiin luovuttaa, jos pykälässä mainitulla viranomaisella tai laitoksella on jätehuollon yleistä ohjausta, seuranta, kehittämistä ja raportointia koskeva tehtävä, jota varten tietoja tarvitaan. Rekisterinpitäjänä toimivan kunnan jätehuoltoviranomaisen olisi pyynnön saatuaan tarkistettava, onko tietoja pyytävällä oikeus käsitellä henkilötietoja.

146 §. Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen. Pykälässä mainittujen viranomaisten nimetiedot päivitetäisiin vastaamaan niiden nykyisiä organisaatioita. Valmisteverotuslain mukaisesti valmisteverojen valvontatehtäviä on siirretty Tullilta Verohallinnolle, jonka vuoksi pykälään tehtäisiin tätä koskeva tarpeellinen muutos. Verohallinto on valmisteverotuslain 4 §:n mukaisesti toimivaltainen viranomainen jäteverolain mukaisissa viranomaistehtävissä. Valmisteverotuslain mukaisesti verohallinnon vastuulla on myös juomapakkausverotuksen osalta jälki-

käteen tehtävä tarkastus. Lisäksi salassa pidettävien tietojen antamista koskevaa säännöstä tarkistettaisiin siten, että näiden tietojen tulisi olla välttämättömiä pykälässä mainittujen viranomaistehtävien hoitamiseksi.

147 §. Rangaistussäännökset. Pykälän 2 momentissa säädetään rikoslain säännöksiä täydentävistä sakonuhkaisista rangaistussäännöksistä. Voimassa olevassa laissa rangaistavuudelta edellytetään tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että jätelain rikkomisen syyksiluettavuuden kynnystä laskettaisiin tavanomaiseen huolimattomuuteen. Huolimattomuus rangaistavuuden edellytyksenä on tahallisuuden ohella syyksiluettavuuden toinen päämuoto. Törkeä tuottamus on huolimattomuuden ankarampi muoto.

Rikoslain rikosoikeudellisen vastuun yleisiä edellytyksiä koskevan 3 luvun 7 §:n mukaan tekijän menettely on huolimaton, jos hän rikkoo olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka hän olisi kyennyt sitä noudattamaan. Se, pidetäänkö huolimattomuutta törkeänä, ratkaistaan kokonaisarvostelun perusteella. Arvostelussa otetaan huomioon rikotun huolellisuusvelvollisuuden merkittävyys, vaarannettujen etujen tärkeys ja loukkauksen todennäköisyys, riskinoton tietoisuus sekä muut tekoon ja tekijään liittyvät olosuhteet.

Jätesääntelyllä pyritään jätehuollon asianmukaiseen järjestämiseen. Jätehuolto ja sitä koskeva sääntely vaikuttavat välittömästi siihen, kuinka hyvin perustuslain 20 §:ssä turvattu, jokaisen oikeus terveelliseen ympäristöön toteutuu. Siksi jätteisiin ja jätehuoltoon liittyy korostunut huolellisuusvelvollisuus, jota vastoin toimiva osoittaa välinpitämättömyyttä ympäristöään ja ihmisten terveyttä kohtaan. Ehdotetulla syyksiluettavuuden asteen alentamisella pyritäisiin turvaamaan jätteiden käsittelyn asianmukaisuus voimassa olevaa sääntelyä tehokkaammin. Muutoksella myös selkiytettäisiin huolellisuusvelvollisuuden merkitystä. Suurin osa pykälän 2 momentissa rangaistaviksi säädetyistä teoista ja laiminlyönneistä liittyy välittömästi asianmukaisen jätehuollon ja jätteiden käsittelyn järjestämiseen (1-18 ja 21-24 kohdat). Momentin 19 kohdassa on puolestaan kyse hallinnollisten kieltojen tai määräysten rikkomisesta tai laiminlyönneistä. Myös näillä hallinnollisilla velvoitteilla on suora kytkentä toimivan jätehuollon varmistamiseen sekä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvan vaaran ja haitan ennalta ehkäisemiseen. Samoin momentin 20 kohdassa viitatuissa valtioneuvoston asetuksissa asetetaan yksityiskohtaisia jätteitä ja jätehuoltoa koskevia vaatimuksia. Useimmat 2 momentissa tarkoitetuista teoista tai laiminlyönneistä koskevat ammattimaista tai laitospaikkaista jätteenkäsittelyä tai siihen rinnastettavaa toimintaa. Toisaalta osa momentissa tarkoitetuista rikkomuksista on sellaisia, että kuka tahansa voi niihin syyllistyä. Tällöinkin jätteen haltijalla on kokonaisvastuu asianmukaisen jätehuollon järjestämisestä ja siitä, että jätteet käsitellään terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta hyväksyttävällä tavalla. Edellä mainituista syistä ehdotettu syyksiluettavuuskynnyksen muutos ulotettaisiin kaikkiin 2 momentissa tarkoitettuihin rikkomuksiin.

Muutos vähentäisi näyttöongelmia vähäisempien tekojen ja laiminlyöntien osalta, mikä lisäisi sanktiovarmuutta. Jätelain rangaistussäännös sisältää monenlaisia tekoja jätehuollon järjestämiseen ja jätteiden käsittelyyn liittyvistä rikkomuksista tai laiminlyönneistä hallinnollisten velvolluuksien laiminlyömiseen. Ympäristövaikutuksiltaan vakavampien tekojen valvonta ja ennalta ehkäiseminen on osin riippuvainen siitä, miten suorilta ympäristövaikutuksiltaan vähäisempiin tekoihin suhtaudutaan. Esimerkiksi ehdotetussa 147 §:n 1 momentin 10 kohdassa rangaistavaksi säädetty tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti voi liittyä toimintaan, jossa saostus- ja umpisäiliölietettä hylätään ympäristöön taloudellista hyötyä tavoitellen. Näin ollen jäterikkomusten syyksiluettavuuskynnyksen laskeminen olisi tarpeen kaikissa jätelain rikkomustyypeissä rangaistussäännösten ennaltaehkäisevän vaikutuksen vahvistamiseksi. Lisääntynyt sanktiovarmuus olisi omiaan lisäämään myös yleistä luottamusta siihen, että ympäristöä, luontoa ja ihmisten terveyttä kyetään suojelemaan. Ehdotettu muutos korostaisi perustuslain suojaaman oikeushyvän merkitystä ja edistäisi sen toteutumista käytännössä.

Ehdotettu muutos yhdenmukaistaisi syyksiluettavuuden kynnystä suhteessa muuhun ympäristösääntelyyn, jonka mukaan rikkomuksesta voidaan tuomita tahallisuudesta tai huolimattomuudesta. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi ympäristönsuojelulain 225 §:ssä tarkoitettu ympäristönsuojelulain rikkominen, vesilain (587/2011) 16 luvun 2 §:ssä tarkoitettu vesilain luparikkomus tai 16 luvun 3 §:ssä tarkoitettu vesilain rikkominen, kemikaalilain 59 §:ssä tarkoitettu kemikaalirikkomus, maa-aineslain (555/1981) 17 §:ssä tarkoitettu maa-ainesrikkomus, terveysuojelulain (763/1994) 54 §:ssä tarkoitettu terveyden vaarantamisrikkomus tai luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:ssä tarkoitettu luonnonsuojelurikkominen. Ehdotettu muutos olisi näin ollen tarpeen myös ympäristösääntelyn yhdenmukaisuuden ja oikeudenmukaisuuden vaatimusten vuoksi sekä yleisen edun suojaamiseksi. Rikoslain 48 luvun 1 §:ssä tarkoitettu ympäristön turmeleminen ja saman luvun 5 §:ssä tarkoitettu luonnonsuojelurikos puolestaan edellyttävät vähintään törkeää huolimattomuutta.

Pykälän 2 momentissa olevaan luetteloon rangaistavista teoista ehdotetaan tehtäväksi muualle lakiin ehdotettujen muutosten huomioon ottamiseksi tarvittavat muutokset. Momenttiin lisättäisiin kolme uutta kohtaa ja jätteen kansainvälisiä siirtoja koskevat rangaistavat teot jaettaisiin selvyiden vuoksi kahteen eri kohtaan. Momenttiin ehdotettujen uusien kohtien vuoksi kohtien numerointi muuttuisi vastaavasti.

Ehdotettuja uusia säännöksiä, joiden rikkominen tai laiminlyönti säädettäisiin rangaistaviksi, olisivat 15 a §:ssä tarkoitettu kieltäminen polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä ja 15 b §:ssä ehdotettu velvollisuus varmistaa hyödynnettävän jätteen laatu. Edellä mainitut rangaistavaksi ehdotetut teot tai laiminlyönnit olisivat moitittavuudeltaan yhteneväisiä voimassa olevassa laissa rangaistavaksi säädettyjen tekojen ja laiminlyöntien kanssa.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan rangaistavaa olisi 15 a §:n mukaisen uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerätyn jätteen polttamista tai kaatopaikalle sijoittamista koskevan kiellon rikkominen. Mainittua jätettä ei saisi toimittaa poltettavaksi tai sijoitettavaksi kaatopaikalle esimerkiksi taloudellisista syistä.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaisesti rangaistavaksi säädettäisiin 15 b §:ssä tarkoitettua hyödynnettävän jätteen laadun varmistamisen laiminlyönti. Vaarallisten aineiden, seosten tai osien poistamisen laiminlyönnistä voisi aiheutua seurauksena vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle jätehuollon seuraavissa vaiheissa tai materiaalien turvallinen kierrätys voisi vaarantua.

Pykälän 2 momentin 10 kohdan mukaisesti rangaistavaksi säädettäisiin tekoihin lisättäisiin jätteen kuljettajan 39 §:n 2 momentissa tarkoitettujen kiinteistöiltä noudettuja jätteitä koskevien tietojen antamisen laiminlyönti. Rangaistavuuden edellytyksenä olisi se, että tietoja ei olisi annettu viranomaisen kehotuksesta huolimatta. Sen sijaan vähäinen tietojen antamisen viivästyminen säädetystä määräajasta ei johtaisi rangaistusvastuuseen. Mainittujen tietojen antaminen jätehuoltoviranomaiselle on välttämätöntä kiinteistöiltä noudettavien jätteiden kuljetuksen toimivuuden ja lainmukaisuuden varmistamiseksi.

Pykälän 2 momentin 20 kohdassa säädettäisiin lain valtuussäännösten nojalla annetun asetuksen rikkomisesta. Kohtaa tarkistettaisiin siten, että siinä luonnehdittaisiin voimassa olevaa lakia täsmällisemmin rangaistavista tekotavoista.

Pykälän 2 momentin 21 kohdassa säädettäisiin rangaistuksista jätteen kansainvälistä siirtoa koskevien säännösten rikkomisesta. Kohdassa viitattaisiin voimassa olevaa lakia täsmällisemmin asianomaisiin jätelain pykäliin ja jätteesiirtoasetuksen artikloihin, joihin sisältyy velvollisuus

tai kielto, jota voidaan rikkoa. Jätteensiiroasetusta koskevat rangaistavat teot jaettaisiin selkeyden vuoksi kahteen eri kohtaan siten, että 22 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi ne artiklojen velvollisuudet, jotka voidaan laiminlyödä. Jätteensiiroasetuksen rikkomista koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että osa voimassa olevan lain mukaisesti jätteensiiroasetuksen rikkomisena rangaistavista laiminlyönneistä siirrettäisiin laiminlyöntimaksua koskevaan 131 §:ään.

Tämän lain 12 luvussa säädetään jätteensiiroasetusta täydentäviä säännöksiä jätteen kansainvälisistä siirroista jätteensiiroasetuksen edellyttämällä tai sallimalla tavalla. Lain 109 §:ssä säädetään jätteen siirtoa toiseen maahan koskevista rajoituksista ja 110 §:ssä säädetään jätteen siirtoa Suomeen koskevista rajoituksista, joiden rikkominen olisi rangaistavaa.

Jätteensiiroasetuksen 2 artiklan 35 kohdassa määritellään laitton jätteensiiro. Jätteensiiroasetuksen 4 artiklassa säädetään velvollisuudesta tehdä jätteen siirrosta kirjallinen ennakoilmoitus toimivaltaiselle viranomaiselle ja ilmoituksen sisältövaatimuksista, 13 artiklassa säädetään velvollisuudesta ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle reittimuutoksesta. Jätteensiiroasetuksen 17 artiklassa säädetään velvollisuudesta ilmoittaa toimivaltaiselle hyväksytyä jätteen siirtoa koskevista muutoksista, joista siirrettävän jätteen määrän tai reitin tai siirron aikataulun muutoksesta ilmoittamisen laiminlyönti säädettäisiin rangaistavaksi jätelain rikkomisena, kun taas artiklassa säädetystä kuljetuksen suorittajaa koskevasta muutoksesta ilmoittamisen laiminlyönneistä säädettäisiin laiminlyöntimaksua koskevassa 131 §:ssä. Jätteen siirto ilman voimassaolevaa siirtolupaa, siirrettävän jätteen kokonaismäärän ylittäminen tai reitin olennainen muuttuminen (esimerkiksi reittiin tulee uusia kauttakulkumaita) ovat rinnastettavissa jätteen siirtoon ilman toimivaltaisten viranomaisten hyväksyntää, joten tällaiset siirtoa koskevat muutokset edellyttävät uuden ilmoituksen tekemistä 17 artiklan 2 tai 3 kohdan mukaisesti. Jätteensiiroasetuksen 19 artiklassa säädetään kiellosta sekoittaa jätettä muuhun jätteeseen siirron aikana ja 20 artiklassa säädetään velvollisuudesta säilyttää kaikki ilmoitetun siirron yhteydessä toimivaltaiselle viranomaiselle lähetetyt tai tämän lähettämät asiakirjat vähintään kolmen vuoden ajan siirron alkamispäivästä. Asetuksen 34 artiklassa säädetään vientikiellosta muualle kuin EFTA-maihin, 36 artiklassa säädetään hyödynnettäviksi tarkoitettujen jätteiden vientikiellosta maihin, joihin ei sovelleta OECD:n päätöstä ja 39 artiklassa jätteiden vientikiellosta Etelämantereelle. Asetuksen 40 artiklassa säädetään jätteiden vientikiellosta merentakaisiin maihin tai merentakaisille alueille, 41 artiklassa säädetään huolehdittavaksi tarkoitettujen jätteen tuontikiellosta, 43 artiklassa säädetään hyödynnettäväksi tarkoitettujen jätteen tuontikiellosta ja 49 artiklassa säädetään ympäristön suojelua koskevista toimenpidevaatimuksista.

Voimassa olevassa laissa edellä mainitut rikkomukset sisältyvät jätteensiiroasetusta koskevaan rangaistussäännökseen, joten rangaistavuuden alaan ehdotetut tarkistukset vaikuttaisivat vain siltä osin kuin laiminlyönneistä säädettäisiin laiminlyöntimaksua koskevassa 131 §:ssä.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.7.2021.

EU:n jätesäädöspakettiin sisältyvät direktiivimuutokset olisi tullut saattaa jäsenvaltioissa voimaan viimeistään 5.7.2020. Jätelainsäädännön uudistuksen vaatimasta suuresta työmäärästä sekä komission täytäntöönpanoasetusten ja toimeenpano-ohjeiden viivästyisestä johtuen direktiivien toimeenpano viivästyisi ehdotetulla aikataululla noin vuoden.

Ehdotetun 2 momentin mukaan jätteen haltijan velvollisuutta ilmoittaa tiedot 41 a §:n mukaisesta kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta biojätteen käsittelystä ja kunnan jätehuoltoviranomaisten velvollisuutta siirtää ilmoitetut tiedot rekisteriin sovellettaisiin 1.1.2023 lukien.

Siirtymäaika olisi tarpeen, jotta ilmoitusvelvollisuuden toimeenpanemiseksi tarvittaville järjestelyille ja tietojärjestelmien päivittämiseksi jäisi riittävästi aikaa.

Säännöksen 3 momentin mukaan lain 118 a §:ssä säädettyä elintarvikejätettä koskevaa kirjantallintovelvollisuutta sovellettaisiin 1.1.2022 alkaen. Siirtymäaika olisi tarpeen riittävän ajan varaamiseksi velvollisuuden toteuttamiseen. Samoin velvollisuutta laatia siirtoasiakirja sähköisenä sovellettaisiin 1.1.2022 alkaen. Siirtymäsäännös olisi tarpeen riittävän ajan varaamiseksi sähköisten siirtoasiakirjojen tallentamista varten tarvittavien sähköisten järjestelmien toteutukseen ja kehittämiseen.

Säännöksen 4 momentissa säädettäisiin, että lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsiteltäisiin sen voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Säännöksen 5 momentissa säädettäisiin, että jos muutoksenhakutuomioistuimien ehdotetun lain voimaan tultua kumoo päätöksen ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan ehdotetun lain säännösten mukaisesti.

Säännöksen 6 momentissa säädettäisiin, että jos kunnassa on ehdotetun lain voimaan tullessa muun kuin sekalaisen yhdyskuntajätteen tai saostus- ja umpisäiliölietteen osalta käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen olisi siirryttävä biojätteen osalta aikaisintaan kahden vuoden ja viimeistään kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta ja muiden kiinteiden yhdyskuntajätteiden, kuten pakkausjätteiden osalta viimeistään 1.7.2023. Siirtymäaika olisi tarpeen, jotta kuljetusyrittäjien ja kunnilla olisi aikaa valmistautua muutokseen. Kierrätystä varten erilliskerättävien jätteiden kuljetuksia koskevat siirtymäajat olisivat yhdenmukaisia asetuksella säädettäviksi ehdotettavien kiinteistöittäistä erilliskeräystä koskevien velvoitteiden siirtymäaikojen kanssa. Biojätteen osalta kuljetusjärjestelmän muutosta koskeva siirtymäaika sidottaisiin biojätteen erilliskeräyksen laajentamiseen kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Biojätteen erilliskeräys käynnistyisi suppeampana jo vuoden kuluttua lain voimaantulosta, jolloin kahden vuoden ajan joillain alueilla kuljetuksissa voisi olla edelleen käytössä kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus. Muilta osin siirtymisen kunnan järjestämään kuljetukseen olisi tapahduttava viimeistään yhtä aikaa uusien erilliskeräysvelvoitteiden toimeenpanon määräajan kanssa, jotta kunnat voisivat suunnitella ja järjestää erilliskeräyksen velvoitteiden mukaisesti. Ehdotetut siirtymäajat mahdollistaisivat järkevien urakka-alueiden muodostamisen kuntien yhteistyönä sekä kilpailutusten porrastamisen urakka-alueittain, mikä varmistaisi erikokoisille yrityksille tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kilpailutuksiin.

Säännöksen 7 momentin mukaan pakkausten tuottajia edustavan toimijan tai toimijoiden ja kuntien olisi tehtävä pakkausjätteen erilliskeräystä koskeva sopimus yhteistoiminnasta ja kustannusten korvaamisesta viimeistään 31.12.2021. Sopimuksen mukaisia korvauksia olisi maksettava 1.7.2023 alkaen. Sopimusneuvotteluille ja siinä sovittaviin käytännön järjestelyihin valmistautumiselle olisi varattava riittävästi aikaa. Kaikki pakkausmateriaalit kattavaa pakkausten tuottajayhteisöä ei välttämättä ole vielä ole saatu perustettua sopimuksenteolle annetussa määräajassa ja se voitaisiin hyväksyä tuottajarekisteriin vasta sopimuksenteon jälkeen. Siirtymäaikana tehtävän sopimuksen osapuolena tuottajapuolella olisi ehdotetun säännöksen sanamuodon mukaan tuottajia edustava toimija tai toimijoita. Tällainen toimija voisi olla esimerkiksi voimassaolevan lain mukaisesti tuottajarekisteriin rekisteröity tuottajayhteisö tai laaja joukko yksittäisiä tuottajia, jotka pystyvät uskottavasti osoittamaan, että tuottajien perusteilla oleva tuottajayhteisö kykenee hoitamaan yhteistoiminnasta aiheutuvat velvoitteet lain mukaisesti.

Ehdotetun 8 momentin tarkoituksena olisi turvata merkittävien kierrätysinvestointien syntyminen kannalta tärkeiden sopimusten jatkuvuus tilanteessa, jossa nykyisten materiaali-kohtaisten

tuottajayhteisöjen tilalle tulee kaikki materiaalit kattava pakkausten tuottajayhteisö. Esimerkiksi muovin kierrätysasteen nostaminen vaatii lähivuosina merkittäviä investointeja muovijätteen käsittelyteknologiaan. Kierrätyksen kannalta merkittävänä investointina pidettäisiin esimerkiksi investointia, joka lisää merkittävästi pakkausjätteiden kierrätyskapasiteettia. Jos tuottajayhteisö olisi ennen lain voimaantuloa tehnyt pakkausjätteen käsittelyä koskevan sopimuksen, jonka toteutuminen turvaa kierrätyksen kannalta merkittävän investoinnin syntymisen, sopimus velvoittaisi lain voimaantultua rekisteröityä uutta tuottajayhteisöä sellaisenaan korkeintaan seitsemän vuotta lain voimaantulon jälkeen. Siirtymäsäännös velvoittaisi vain sitä uutta tuottajayhteisöä, jolle kyseisen kierrätyksen kannalta merkittävän sopimuksen tehneen tuottajayhteisön vastuut ja veloitteet on muutoinkin siirretty. Siirtymäsäännös ei pidentäisi seitsemää vuotta lyhyempien sopimusten kestoja eikä poistaisi sopimuksessa olevaa irtisanomisestoa. Siirtymäsäännöksellä ei olisi tarkoitus poiketa kilpailulainsäädännöstä. Pakkausten tuottajayhteisön ja pakkausmateriaalin kierrätyksestä huolehtivan yrityksen välinen sopimus ei saisi muodostaa estettä uusien kierrätystoimijoiden markkinoille pääsulle.

Säännöksen 9 momentin mukaan tuottajan, joka ei ole tuottajayhteisön jäsen, olisi liikeyttävä tuottajayhteisöön tai perustettava sellainen yhdessä muiden tuottajien kanssa viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021. Tuottajayhteisön, juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän sekä tuottajan, joka ei ole liittynyt tuottajayhteisöön, olisi tehtävä 101 §:ssä tarkoitettu hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi viimeistään 30.6.2022. Tuottajayhteisöille tulisi varata riittävästi aikaa uusien tuottajavastuuta koskevien säännösten toimeenpanemiseksi. Pakkausten tuottajayhteisön hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi voitaisiin tehdä vasta 4 momentissa säädetyn pakkausjätteen erilliskeräystä koskevan sopimuksen tekemisen jälkeen, sillä hyväksymisen edellytyksenä olisi muun muassa, että ehdotetut säännökset yhteistoiminnasta kuntien kanssa pakkausjätteiden erilliskeräyksestä täyttyvät.

7.2 Ympäristönsuojelulaki

51 §. Eräiden suunnitelmien ja ohjelmien vaikutus ja 204 §. Eräät valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjelmat. Pykäliin ehdotetaan tehtäväksi jätelain 87 ja 88 §:ään ehdotetuista muutoksista aiheutuvat tarkistukset. Jätelain muutosehdotusten mukaan ELY-keskusten velvollisuus laatia alueellinen jätesuunnitelma kumottaisiin ja samalla valtakunnallisen jätesuunnitelman sisältövaatimuksia täydennettäisiin siten, että siinä otettaisiin nykyistä tarkemmin huomioon alueelliset tekijät. Ympäristönsuojelulaissa olevat viittaukset alueelliseen jätesuunnitelmaan olisi näin ollen poistettava. Lain 51 §:n 2 momentissa viitattaisiin alueellisen jätesuunnitelman sijasta valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan, joka olisi ehdotuksen mukaan otettava huomioon jätteenkäsittelylaitoksen tai -paikan luvassa. Vastaavasti 204 §:n 4 momentin viimeisestä virkkeestä poistettaisiin tarpeettomana informatiivinen viittaus alueelliseen jätesuunnitelmaan.

62 §. Seuranta- ja tarkkailumääräykset. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaussäännös jätelain 118 a tai 119 §:ssä tarkoitettua jätekirjanpitoa koskevan tiivistelmän toimittamisesta valvontaviranomaiselle. Jätelain 118 a tai 119 §:n nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää toiminnan jätekirjanpitoon sisällytettyjen tietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai tämän ylläpitämään tietojärjestelmään. Vaikka tietojen toimittamisvelvollisuus perustuisi useimmiten valtioneuvoston asetuksella annettaviin säännöksiin, lupaviranomainen voisi tarvittaessa antaa tästä myös määräykset ympäristöluvassa tai ilmoitusta koskevassa päätöksessä. Määräykset voitaisiin antaa esimerkiksi asetuksella säädetyn tiedonantovelvollisuuden täsmentämiseksi tai jos lupaviranomainen pitää määräysten antamista tarpeellisena toiminnanharjoittajan informoimiseksi asiasta.

220 §. *Pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskevat erityissäännökset* ja **225 §.** *Ympäristönsuojelulain rikkominen.* Lain 220 §:n 1 momenttiin ja 225 §:n 1 momentin 8 kohtaan tehtäisiin uudelleenlaaditusta POP-asetuksesta johtuvat teknisluonteiset tarkistukset. Muutoksilla ei olisi merkitystä 225 §:n rangaistavuuden alaan.

Laki tulisi voimaan samanaikaisesti jätelain muuttamisesta annettavan lain kanssa. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan lupahakemukseen, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovellettaisiin ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

7.3 Kemikaalilaki

3 §. *Lain soveltaminen puolustushallinnossa ja maanpuolustusta tukevassa tuotannossa.* Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettyä valtioneuvoston valtuutta säätää asetuksella maanpuolustuksen kannalta tarpeellisia poikkeuksia lain, REACH-asetuksen ja CLP-asetuksen noudattamisesta laajennettaisiin kattamaan myös välttämättömiä poikkeuksia 22 b §:ssä ehdotetusta velvollisuudesta toimittaa tietoja esineen sisältämästä erityistä huolta aiheuttavasta aineesta Euroopan kemikaaliviraston ylläpitämään tietokantaan. Mainittu poikkeus voisi ehdotuksen mukaan koskea puolustushallinnon lisäksi myös maanpuolustusta tukevaa tuotantoa. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaavasti.

Pykälän 1 ja 2 momentti pysyisivät ennallaan.

Pykälään esitetään lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää välttämättömistä puolustushallintoa ja maanpuolustusta tukevaa tuotantoa koskevista poikkeuksista ehdotetussa 22 b §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamiseen sellaisten esineiden osalta, joiden tuotanto tukee välittömästi maanpuolustusta. Ehdotetut poikkeukset täydentäisivät voimassa olevan 2 momentin 1 kohdassa säädettyä toimitusketjussa tiedottamista koskevaa poikkeusta. Ehdotetut poikkeukset olisivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 346 artiklan mukaisia. Artiklan mukaan jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi. Myös Euroopan komission epävirallisen tulkinnan¹²⁷ mukaan jäsenvaltio voi maanpuolustuksen kannalta välttämättömissä yksittäistapauksissa poiketa REACH-asetuksen sekä jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan i alakohdan mukaisista säännöksistä. Puolustusvoimien käyttöön tulevien aineiden ja seosten ominaisuuksiin liittyviä tietoja ei ole kaikilta osin saatavana riittävän kattavasti liikesalaisuuden taikka toimittajavaltion salassapitosäädösten johdosta, minkä vuoksi niistä ilmoittaminen lain 22 b §:ssä tarkoitettuun Euroopan kemikaaliviraston ylläpitämään tietokantaan ei aina ole mahdollista.

Uuden 3 momentin vuoksi voimassa olevan pykälän 3 ja 4 momentti siirtyisivät 4 ja 5 momentiksi. Uusi 4 momentti pysyisi sisällöltään ennallaan.

Uudessa 5 momentissa täsmennettäisiin, että velvollisuus noudattaa riittävää huolellisuutta ja varovaisuutta kemikaalilain ja Euroopan unionin kemikaalilainsäädännön soveltamisessa henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkojen ehkäisemiseksi koskisi puolustushallinnon lisäksi myös ehdotetun 3 momentin osalta maanpuolustusta tukevaa tuotantoa.

6 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 momentin 1 kohdan f alakohdassa oleva viittaus POP-asetukseen päivitetäisiin vastaamaan uudelleenlaadittua pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annettua asetusta (EU) 2019/1021. Asetus on ollut tarpeen laatia uudelleen EU:ssa useiden siihen tehtyjen

¹²⁷ Ref. Ares(2019)3936110 - 20/06/2019

huomattavien muutosten johdosta. Esitetyllä muutoksella ei olisi vaikutusta säännöksen aineelliseen sisältöön.

15 §. *Toimivaltaiset viranomaiset ja nimetyt elimet.* Pykälän 2 momentissa oleva viittaus POP-asetuksen 15 artiklaan korvattaisiin viittauksella uudelleenlaaditun POP-asetuksen 19 artiklaan.

22 b §. *Tietojen toimittaminen esineen sisältämästä erityistä huolta aiheuttavasta aineesta.* Uudessa 22 b §:ssä säädettäisiin REACH-asetuksen 57 artiklan mukaiset kriteerit täyttävää ja 59 artiklan 1 kohdan mukaisesti tunnistettua erityistä huolta aiheuttavaa ainetta sisältävän esineen toimittajan velvollisuudesta ilmoittaa REACH-asetuksen 33 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja Euroopan kemikaaliviraston tätä tarkoitusta varten perustamaan tietokantaan. Tietojen toimitusvelvollisuus koskisi kaikkia REACH-asetuksen 3 artiklan 33 kohdassa tarkoitettuja, mainittua ainetta yli 0,1 painoprosenttia sisältävän esineen toimitusketjun toimijoita, jotka saattavat esineen markkinoille. Se ei koskisi sellaista toimijaa, joka ainoastaan toimittaa esineen kuluttajalle.

Säännöksellä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan i alakohdassa tarkoitettu velvollisuus, jonka mukaisesti jäsenvaltion on varmistettava, että esineen toimittaja, sellaisena kuin se on määritelty REACH-asetuksen 3 artiklan 33 kohdassa, antaa kyseisen asetuksen 33 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja Euroopan kemikaalivirastolle 5.1.2021 alkaen. Tiedot olisi toimitettava Euroopan kemikaalivirastolle tämän edellyttämässä muodossa. Euroopan kemikaalivirasto ylläpitää jätedirektiivin 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti tarkoitusta varten perustamaansa tietokantaa sille toimitetuista tiedoista. Pykälässä ehdotettu velvollisuus perustuu REACH-asetukseen, mutta laajentaa sitä esimerkiksi velvollisuuteen toimittaa tiedot kemikaaliviraston ylläpitämään tietokantaan. REACH-asetus edellyttää vain tietojen toimittamista jake-luketuissa seuraavalle.

59 §. *Kemikaalirikkomus.* Pykälän 1 momentin 2 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi voimassa olevan lain 22 a §:ssä ja ehdotetussa 22 b §:ssä tarkoitettujen tietojen laiminlyönti teoksi, josta voitaisiin pykälän nojalla tuomita kemikaalirikkomuksesta sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Mainittu 22 a § lisättiin lakiin kemikaalilain muuttamisesta annetulla lailla (711/2020), joka tuli voimaan 1.1.2021.

Laki tulisi voimaan samanaikaisesti jätelain muuttamisesta annettavan lain kanssa.

7.4 Rikoslaki

48 luku. Ympäristörikoksista

1 §. *Ympäristön turmeleminen.* Pykälän 1 momentin 2 kohdan i alakohtaan ja 5 kohdan c alakohtaan tehtäisiin teknisluonteinen muutos, jolla saatettaisiin ajan tasalle viittaus fluorattuja kasvihuonekaasuja koskevaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 517/2014. Vastaavasti pykälän 1 momentin 2 kohdan j alakohdassa ja 5 kohdan e alakohdassa tarkistettaisiin POP-asetusta koskeva viittaus vastaamaan vuonna 2019 annettua uudelleenlaadittua asetusta. Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutusta rangaistavuuden alaan.

Laki tulisi voimaan samanaikaisesti jätelain muuttamisesta annettavan lain kanssa.

7.5 Elintarvikelaki

83 §. *Virka-apu.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan valvontaviranomaisten olisi annettava virka-apua jätelain (646/2011) mukaisille valvontaviranomaisille jätelain 118 a

§:ssä tarkoitetun elintarvikejätettä koskevan kirjanpitovelvollisuuden valvonnassa. Kyse olisi jätelain mukaisten valvontatehtävien hoitamiseen liittyvästä virka-avusta, johon ei liittyisi valvontaviranomaisen toimivaltuuksia. Mainitun jätelain säännöksen mukainen velvollisuus pitää kirjaa syntyvästä elintarvikejätteestä on rajattu toimijoihin, jotka kuuluvat elintarvikelain mukaisen elintarvikevalvonnan piiriin. Valvontatehtäviä hoitaisivat jätelain mukaiset valvontaviranomaiset, joita ovat kunnan ympäristösuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jätelaissa säädetyin toimivaltuuksin ja valvontakeinoin. Jätelain mukainen muu valvonta ulottuu vain harvoin jätelain mukaisesti kirjanpitovelvollisiin elintarvikealan toimijoihin. Tällöin käytännön valvontatoiminta on kustannustehokasta järjestää hyödyntämällä elintarvikevalvonnan virka-apua. Elintarvikelain mukaiset valvontaviranomaiset voisivat elintarvikelain mukaista valvontatehtävää hoitaessaan antaa jätelain mukaiselle valvontaviranomaiselle tiedon havaitsemistaan puutteista elintarvikejätteistä koskevassa kirjanpidossa. Tiedon perusteella jätelain valvontaviranomainen voisi ryhtyä jätelaissa säädettyihin valvontatoimiin. Elintarvikelain mukaisella valvontaviranomaisella ei ehdotetun säännöksen perusteella olisi toimivaltaa ryhtyä varsinaisiin valvontatoimiin jätelain mukaisen kirjanpitovelvollisuuden osalta, vaan kyse olisi teknisestä virka-avusta.

Laki tulisi voimaan samanaikaisesti jätelain muuttamisesta annettavan lain kanssa.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Esitykseen sisältyy yhteensä 34 säännösehdotusta, jolla valtioneuvosto valtuutettaisiin antaa asetuksella tarkempia, lakia täydentäviä säännöksiä. Näistä kolmetoista on kokonaan uusia jätelakiin sisällytettäviä valtuussäännöksiä, joilla mahdollistettaisiin tarkempien säännösten antaminen jätteeksi luokittelun päättymiseen (5 b § 2 mom.), jätteen vaaraominaisuuksien määrittelyyn (6 § 4 mom.), uudelleenkäytön valmisteluun (11 a § 3 mom.), hyödynnettävän jätteen laadun varmistamiseen (15 b § 2 mom.), kiinteistöllä tapahtuvaan biojätteen käsittelyyn (41 a § 3 mom.), pakkausten tuottajien ja kuntien yhteistoimintavelvollisuutta koskevien tietojen antamiseen (49 d § 2 mom.), tuottajavastuuseen (53 a § 4 mom., 63 § 3 mom., 63 a § 3 mom., 68 § 3 mom.) sekä kirjanpitovaatimukseen (117 c § 3 mom. ja 118 a § 2 mom.) liittyvistä menettelyistä ja muista vaatimuksista. Lisäksi kemikaalilain 3 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi valtuussäännös, jolla tarkennettaisiin puolustushallintoa ja maanpuolustusta tukevaa tuotantoa koskevaa poikkeusta velvollisuudesta toimittaa tietoja esineen sisältämästä erityistä huolta aiheuttavasta aineesta.

Voimassa olevaa kolmetoista valtuussäännöstä ehdotetaan täydennettäväksi tai täsmennettäväksi ehdotetun lain toimeenpanon kannalta tarpeellisilla valtuuksilla. Näiden nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä jätteiden ja niiden käsittelymenetelmien luokittelusta (6 § 3 mom.), tuotteita koskevista kielloista ja vaatimuksista (10 §), selvillääolo- ja tiedonantovelvollisuudesta (12 § 3 mom.), jätteen erilliskeräysvelvollisuudesta (15 § 3 mom.), tuottajavastuuseen liittyvistä menettelyistä (54 § 3 mom., 65 § 2 mom. ja 66 b § 3 mom.), valtakunnallisesta jätesuunnitelmasta (87 § 3 mom.), kirjanpitovaatimuksista (119 § 2 ja 3 mom.) sekä siirtoasiakirjavelvollisuudesta (121 § 3 mom. ja 121 a § 2 mom.). Lisäksi seuranta- ja tarkkailumääräyksiä koskevaa ympäristösuojelulain 62 §:n valtuussäännöstä täydennettäisiin. Esitykseen sisältyvät jätelain kahdeksan valtuussäännöstä säilyisivät sisällöllisesti ennallaan (5 a § 2 mom., 27 §, 32 § 4 mom., 39 § 2 mom., 51 § 4 mom., 64 § 3 mom., 66 b § 3 mom. ja 69 § 4 mom.).

Ehdotettua jätelakia täydennettäisiin useisiin valtioneuvoston asetuksiin ehdotettavilla muutoksilla. Ehdotukset annettaisiin edellä tarkoitettujen uusien tai muutettavien taikka jo voimassa olevien lain valtuussäännösten nojalla. Muutoksia ehdotettaisiin ainakin jätteistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (179/2012), kaatopaikoista annettuun valtioneuvoston asetukseen (331/2013), pakkauksista ja pakkausjätteistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (518/2014),

paristoista ja akuista annettuun valtioneuvoston asetukseen (520/2014), romuajoneuvoista sekä vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta ajoneuvoissa annettuun valtioneuvoston asetukseen (123/2015), sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annettuun valtioneuvoston asetukseen (519/2014), käytöstä poistettujen renkaiden erilliskeräyksestä ja hyödyntämisestä annettuun valtioneuvoston asetukseen (527/2013), keräyspaperin erilliskeräyksestä ja kierrätyksestä annettuun valtioneuvoston asetukseen (528/2013) sekä juomapakkausten palautusjärjestelmästä annettuun valtioneuvoston asetukseen (526/2013). Myös ympäristönsuojelusta annettuun asetukseen (713/2014) ehdotetaan eräitä ympäristönsuojelulakia täydentäviä säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uusi valtioneuvoston asetus, johon ensimmäisessä vaiheessa sisällytettäisiin SUP-direktiivin täytäntöön panemiseksi tarpeelliset, 3.7.2021 sovellettavaksi tulevat tiettyjä muovituotteita koskevat markkinoille saattamiskiellot ja merkintävaatimukset. Maanpuolustusta koskevista poikkeuksista kemikaalilainsäädännön soveltamisessa annettua valtioneuvoston asetusta (996/2010) täydennettäisiin tarkentamalla puolustushallintoa ja maanpuolustusta tukevaa tuotantoa koskevaa poikkeusta velvollisuudesta toimittaa tietoja esineen sisältämästä erityistä huolta aiheuttavasta aineesta.

Suoraan jätedirektiivien täytäntöönpanoon liittyviä asetuksentasoisia säännöksiä olisivat muun muassa: direktiiveihin perustuvat yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet; jätelain 15 ja 49 §:ää täydentävät yhdyskuntajätteen, pakkausjätteen ja rakennus- ja purkujätteen erilliskeräysvelvollisuudet; lain kirjanpito- ja raportointivelvoitteita täydentävät yksityiskohdalliset vaatimukset, valtakunnallisen jättesuunnitelman sisältövaatimukset, öljyjätteen keräystä ja käsittelyä koskevien vaatimusten täsmennykset, jätteen sijoittamista kaatopaikalle koskevat rajoitukset; tuottajavastuullisten tuottajien tiedottamista, omavalvontaa, tuottajayhteisöön liittymistä sekä valtuutetun edustajan perustamista koskevat tarkemmat säännökset; sekä pakkausten ominaisuuksia koskevien perusvaatimusten täsmennykset.

Esitykseen sisältyy myös kansallisista jätelainsäädännön kehitystarpeista johtuvia asetuksentasoisia säännöksiä, kuten muutokset orgaanista aineesta sisältävän jätteen kaatopaikalle sijoittamista koskevaan rajoitukseen myönnettävien poikkeusten määräaikoihin. Asetuksella annettava sääntely olisi laissa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia täsmentävää ja useimmissa tapauksissa teknisluonteista.

Tarkempi kuvaus asetustasolla annettavien säännösten suunnitellusta sisällöstä on saatavilla valtioneuvoston hankeikkunasta <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> hankenumerolla YM003:00/2019. Lisäksi tämän esityksen jaksoissa 3–5 kuvataan asetuksella annettavien, jätteen erilliskeräystä ja kierrätystavoitteita koskevien säännösehdoitusten sisältöä ja arvioidaan niiden vaikutuksia.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.7.2021. Ehdotettuja lakeja täydentävät valtioneuvoston asetukset annetaan mahdollisimman pian lain vahvistamisen jälkeen.

Jätedirektiivit olisi tullut saattaa jäsenvaltioissa voimaan viimeistään 5.7.2020. Jätelainsäädännön valmistelun vaatimasta suuresta työmäärästä sekä komission täytäntöönpanoasetusten ja toimeenpano-ohjeiden viivästymisestä johtuen direktiivien täytäntöönpano viivästyisi ehdotetulla aikataululla noin vuoden.

10 Toimeenpano ja seuranta

Esitykseen sisältyvien lainsäädäntöehdotusten toimeenpanoa tehostetaan viranomaisille sekä muille sidosryhmille järjestettävällä tiedotuksella ja koulutuksella. Lisäksi tietojärjestelmiä uudistetaan, jotta lainsäädännön edellyttämää seurantaa voidaan tehdä entistä tarkemmin ja kattavammin.

Kunnan vastuulla olevan erilliskerättävän yhdyskuntajätteen kuljetusjärjestelmää koskevan muutoksen toimeenpanon tueksi ympäristöministeriö ryhtyy mahdollisimman pian yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa toimiin, joilla edistetään tasapuolisten kilpailuolosuhteiden toteutumista kunnan kuljetuspalvelujen hankinnassa hankintalain ja ehdotetun jätelain 36 §:n mukaisesti. Tarkoituksena on yhteistyössä kunnallisten toimijoiden ja yritysten kanssa kehittää kuntien hankintaosaamista ja parantaa yritysten valmiuksia osallistua urakkakilpailuihin muun muassa kehittämällä parhaisiin käytäntöihin perustuvia malleja kuljetusten kilpailuttamiseen sekä järjestämällä koulutusta ja neuvontaa yrittäjille ja kunnille. Lisäksi seurataan ja arvioidaan hankintojen toteutumista säännöllisin väliajoin.

Ympäristöministeriö asettaa mahdollisimman pian työryhmän seuraamaan sivutuotteita ja jätteenkierron luokittelun päättymistä koskevan sääntelyn täytäntöönpanoa ja toimivuutta. Työryhmän tehtävänä olisi myös arvioida tarvetta säätää erillisestä, ympäristölupamenettelyä kevyemmästä menettelystä, jossa ratkaistaisiin jätteenkierron luokittelun päättymisen silloin, kun asiasta ei ole säädetty EU:ssa tai kansallisella asetuksella. Tässä yhteydessä arvioidaan myös asiaa koskevan tapauskohtaisen päätöksenteon keskittämistä yhden valtion viranomaisen tehtäväksi.

Ehdotuksen mukaan jätelain 66 c §:ssä säädettäisiin tuottajavastuujärjestelmien yhteistyöryhmästä, joka perustettaisiin lain voimaantultua tuottajavastuujärjestelmien ja 68 §:ssä tarkoitettujen palautusjärjestelmien toimintaa koskevaa säännöllistä tiedonvaihtoa varten. Yhteistyöryhmä seuraisi tuottajavastuusääntelyn täytäntöönpanoa ja toimisi viranomaisten, tuottajien, muiden yrittäjien ja kansalaisjärjestöjen välisenä tiedonvälittäjänä.

Ehdotetun jätelain 88 §:n mukaan ELY-keskukset perustaisivat valtakunnallisen jätesuunnitelman täytäntöönpanoa varten alueellisia yhteistyöryhmiä, joiden tehtävänä olisi tukea valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelua, toimeenpanoa ja toimeenpanon seurantaa. Valtakunnallisen jätesuunnitelman uusiminen on käynnistynyt voimassa olevan jätelain perusteella jo ennen ehdotetun muutoksen voimaantuloa. Myös alueelliset yhteistyöryhmät tulisi perustaa heti lain hyväksymisen jälkeen.

Lain toimivuutta ja vaikutuksia tullaan seuraamaan keskeisimpien tavoitteiden ja vaikutusten osalta tarvittaessa erillisin arviointihankkein lain voimaantulon jälkeen. Arvioinnin keskeisiä teemoja ovat ainakin lain vaikutukset kierrätykseen, jätehuollon toimivuuteen ja kustannuksiin sekä innovaatiotoimintaan ja yrityksiin.

Jätedirektiivien edellyttämä yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätysasteen sekä rakennus- ja purkujätteen hyödyntämisasteen raportointi komissiolle lisääntyy huomattavasti. Vuosittain koottavien raportointitietojen avulla seurataan kierrätys- tai hyödyntämisasteiden kehitystä ja eri ohjauskeinojen vaikutusta niihin. Vastaavaa seurantaa tehdään pakkausjätteen ohella myös muille tuottajavastuujärjestelmille. Myös valtakunnallisen jätesuunnitelman tarkistuksen ja seurannan yhteydessä arvioidaan jätelainsäädännön muutosten vaikutuksia ja tarpeita jätepolitiikan muutoksiin.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Riippuvuus muista esityksistä

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi elintarvikelaiksi ja laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 3/2021). Esityksessä ehdotetaan elintarvikelain 83 §:n 2 momenttiin lisättäväksi uusi säännös, jonka mukaan laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten olisi pyynnöstä annettava jätelain (646/2011) mukaiselle valvontaviranomaiselle virka-apua jätelain 118 a §:ssä tarkoitetun, elintarvikejätettä koskevan kirjanpitovelvollisuuden valvonnassa. Hallituksen esitys elintarvikelaista ehdittäneen kuitenkin hyväksyä eduskunnassa ennen tähän esitykseen sisältyvän jätelain 118 a §:n vahvistamista. Tämän vuoksi ehdotetaan, että mainittua 83 §:n 2 momenttia ei sisällytetä elintarvikelakiin vireillä olevan hallituksen esityksen 3/2021 käsittelyn yhteydessä, vaan että samansisältöinen virka-apua koskeva säännös sisällytetään uudeksi elintarvikelain 83 §:n 3 momentiksi tässä esityksessä ehdotetun liitelain 5 mukaisesti.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy vuoden 2021 toiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esitykseen sisältyy useita uusia tai täsmennettyjä seurantaan, valvontaan ja raportointiin liittyviä tehtäviä, jotka lisäävät jätelaissa tarkoitettujen valtion ja kuntien viranomaisten voimavaratarpeita (kts. jakso 4.2.7).

Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle aiheutuisi lisätyötä erityistä huolta aiheuttavista aineista sisältäviä esineitä koskevan tietojen toimitusvelvollisuuden valvonnasta ja siihen liittyvästä neuvonnasta, tiedotuksesta ja EU-yhteistyöstä. Voimavaroja tarvittaisiin lisäksi Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tehtäväksi ehdotettuun, SUP-direktiivissä säädettyjen tiettyjä kertakäyttöisiä muovituotteita koskevien kieltojen ja merkintävaatimusten noudattamisen valvontaan. Vuotuinen voimavaratarve olisi yhteensä arviolta 3 henkilötyövuotta (240 000 euroa) vuodesta 2021 lähtien. Lisäksi valvonnassa tarvittavien tietojärjestelmien päivityksestä aiheutuisi yhteensä 70 000 euron kulut vuonna 2021.

Ehdotetut tuottajavastuuta ja tuottajayhteisöjen toimintaa koskevat uudet säännökset lisäisivät valvovan viranomaisen, Pirkanmaan ELY-keskuksen työmäärää. Lisää voimavaroja tarvittaisiin mm. kansainvälistä etäkauppaa, kuntien ja pakkausten tuottajan yhteistoimintaa, tuottajayhteisöön liittymistä ja tuottajien maksuosuuksia koskevien velvoitteiden noudattamisen valvontaan. Lisäksi EU:n uudistettujen jätessäädösten mukaiset tuottajavastuuta koskevat seuranta- ja raportointivelvoitteet lisäävät Pirkanmaan ELY-keskuksen työmäärää. Voimavaratarve olisi vuosittain arviolta 1 henkilötyövuosi valvontaan ja 1 henkilötyövuosi seurantaan ja raportointiin, yhteensä 2 henkilötyövuotta (160 000 euroa) vuodesta 2021 lähtien.

EU-sääntelyyn pohjautuvista uusista ja aiempaa vaativammista seuranta- ja raportointivelvoitteista aiheutuu lisävoimavaratarpeita myös Suomen ympäristökeskukselle ja Tilastokeskukselle, jotka vastaavat jätteitä koskevasta tiedonkeruusta, raportoinnista ja tilastoinnista muiden kuin tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden osalta. Vuotuinen lisäresurssitarve olisi Tilastokeskukselle arviolta 1,5–2 henkilötyövuotta (120 000–150 000 euroa) ja Suomen ympäristökeskukselle 2,5 henkilötyövuotta (200 000 euroa). Lisäksi Suomen ympäristökeskukselle aiheutuisi noin 100 000 – 120 000 euron vuotuisia lisämäärärahatarpeita EU-raportointia varten tarvittavien, 3–5 vuoden välein toistettavien kyselytutkimusten tai vastaavien erilliselvitysten hankin-

taan ostopalveluna. Arvio seurantaan ja raportointiin tarvittavista lisäresursseista perustuu kierrätysasteiden laskentasääntöjen vaikutusta tiedonkeruuseen ja kierrätysasteisiin selvittäneeseen LASSE-hankkeeseen, lakiesityksen valmistelun aikana tehtyihin raportointivelvollisuuksien tarkentaviin analyysihin ja eräiden muiden EU-maiden esimerkkeihin.

Seurannan ja raportoinnin kehittäminen kytkeytyy olennaisesti ympäristöministeriössä meneillään olevan jäte- ja tuotetietojärjestelmän kehittämiseen. Uudistettavan tietojärjestelmän avulla saadaan jätteistä ja tuotteista aiempaa kattavampaa ja tarkempaa tietoa. Tietojärjestelmän kehittämisen ja esitettyjen lisäresurssien turvin voidaan EU:n jätedirektiivien mukaiset raportointivelvoitteet täyttää asianmukaisesti. Jäte- ja tuotetietojärjestelmän kehittämisestä on arvioitu aiheutuvan valtiolle yhteensä noin 4 miljoonan euron kulut vuosina 2020–2023. Vuoden 2020 ja 2021 talousarvioihin sisältyy yhteensä 2 miljoonan euron lisämääräraha jäte- ja tuotetietojärjestelmäinvestoinnin toteuttamista varten. Myös jäte- ja tuotetietojärjestelmän ylläpitokulut (250 000 euroa vuodessa) sisältyvät vuodesta 2020 alkaen talousarvioon ja julkisen talouden suunnitelmaan.

Jäte- ja tuotetietojärjestelmän kehittämisen rinnalla on myös Tilastokeskuksen jätetilastojärjestelmä välttämätöntä uudistaa seuranta- ja raportointivaatimusten täyttämiseksi. Jätetilastojärjestelmä on tarkoitus integroida osaksi laajempaa Tilastokeskuksen tietojärjestelmien kehittämissuunnitelmaa (Päre), jonka perustamiskuluiksi on arvioitu noin 3 miljoonaa euroa ja jätetilastoinnin osuudeksi tästä noin 300 000–400 000 euroa. Lisäksi järjestelmän hallinnointiin ja ylläpitoon tarvitaan noin 50 000 euroa vuodessa.

Jätehuollon toimijoita valvoville kunnan ympäristönsuojeluviranomaisille ja ELY-keskuksille aiheutuu lisätyötä muun muassa ehdotettujen erilliskeräysvelvoitteiden noudattamisen valvonnasta, uusista velvoitteista tiedottamisesta, neuvonnasta sekä toiminnanharjoittajien raportointitietojen tarkastamisesta ja merkitsemisestä tietojärjestelmään. Nämä tehtävät voidaan toteuttaa olemassa olevien määrärahojen puitteissa.

Edellä mainituista lisäresurssitarpeista linjataan vuosia 2022–2025 koskevan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä sekä vuoden 2021 lisätalousarviokäsittelyssä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksen keskeiset perusoikeusvaikutukset

Esityksen keskeiset perusoikeusvaikutukset kohdistuvat perustuslain 20 §:ssä turvattuun ympäristöperusoikeuteen, 18 §:n mukaiseen elinkeinovapauteen ja 15 §:n mukaiseen omaisuuden suojaan. Esityksessä ehdotettavalla sääntelyllä olisi merkitystä myös perustuslain 10 §:n mukaisen yksityiselämän suojan ja 21 §:n mukaisen oikeusturvan kannalta.

Esitys edistäisi ympäristöperusoikeuden toteutumista olettaen, että se edistäisi kiertotaloutta, säästäisi luonnonvaroja ja vähentäisi jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvia terveys- ja ympäristöhaittoja. Jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmän purkaminen erilliskerättävien jätteiden osalta muuttaisi niiden yritysten toimintaedellytyksiä, jotka kuljettavat kunnan vastuulla olevia jätteitä alueilla, joilla on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Erilliskerättävien jätteiden osalta ehdotetaan siirryttävän kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen jo kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Eräiden muovituotteiden markkinoille saattaminen kiellettäisiin lain nojalla annettavalla asetuksella. Lakiesityksellä ei arvioida olevan kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin liittyviä vaikutuksia.

Säädöstason valinta ja lakia alemman asteisen sääntelyn väliset suhteet

Jätteen kierrätystavoitteita ja -velvoitteita sekä jätteen erilliskeräyksen järjestämistä koskevat sääntelyratkaisut ovat ehdotuksen tavoitteiden ja vaikutusten kannalta keskeisiä, kuten edellä ja jaksossa 4.2 on arvioitu. EU:n jätedirektiivien edellyttämänä esitys sisältää ehdotuksia yhtäältä yleisten kierrätystavoitteiden säätämisestä tietyille jätelajeille, ja toisaalta myös ehdotuksia yksittäisiin toimijoihin tai toimijajoukkoon kohdennetuista sitovista kierrätysvelvoitteista. Ehdotuksen mukaan molemmista säädettäisiin voimassa olevan jätelain 8 §:ssä säädetyn etusijajärjestyksen ja siihen kytketyn valtuuden nojalla. Etusijajärjestyksen 2 momentti on ammattimaisia jätteen käsittelijöitä sitova ja pykälän 3 momentin mukainen asetuksenantovaltuus kattaa jätehuoltoa koskevien määrällisten tavoitteiden ja velvoitteiden antamisen. Jätelain 8 § on aikanaan laadittu perustuslakivaliokunnan lausunnossaan edellyttämän mukaiseksi.¹²⁸ On todennäköistä, että jatkossa tullaan EU-sääntelyn täytäntöön panemiseksi ja jätehuollon kehittämiseksi säätämään enenevästi uusia, eri jätelajeja koskevia määrällisiä jätehuoltotavoitteita tai -velvoitteita. Vaikka määrällisillä tavoitteilla ja velvoitteilla voi olla merkittävä kustannusvaikutus jätehuoltoon ja niiden kohteena olevien yksilöiden ja yhteisöjen toimintaan, sääntelyn jatkuva uudistamistarve puoltaa asetustasoa jatkossakin. Komission on jätedirektiivin 11 artiklan 6 kohdan mukaan viimeistään 31.12.2024 tarkasteltava jätteen kierrätys- ja hyödyntämistavoitteiden asettamista useammille uusille jätelajeille sekä saman artiklan 7 kohdan mukaan viimeistään 31.12.2028 arvioitava uudelleen jo asetettuja yhdyskuntajätettä koskevia tavoitteita.

Jätteiden syntypaikkalajittelu ja erilliskeräys ovat ratkaisevia vaiheita kustannustehokkaan kierrätyksen toteuttamisen kannalta. Ehdotuksen mukaan jätteen erilliskeräyksen järjestämisvelvollisuutta koskeva sääntely rakentuisi siten, että jätelain 15 §:n mukaisessa perussäännöksessä säädettäisiin lähtökohtaisesta jätteiden erilliskeräysvelvollisuudesta ja siitä poikkeamisen edellytyksistä, perustuen pitkälti jätedirektiivin 10 artiklaan. Ehdotetun 15 §:n 3 momenttiin sisällytetyn valtuuden nojalla säädettäisiin asetustasolla muun ohella jätteen haltijaan, kuntaan tai tuottajaan kohdentuvasta, eri jätelajeita koskevasta kiinteistöittäisen erilliskeräyksen järjestämisvelvollisuudesta (velvoiteraja).

Kun 15 §:n 3 momentin nojalla annettuun asetukseen sisältyvä valtakunnallinen erilliskeräyksen velvoiteraja kohdistuisi kuntaan ja sen järjestämään erilliskeräykseen, kunnalla olisi toimivalta jätelain 91 §:n nojalla antamissaan jätehuoltomääräyksissä laajentaa erilliskeräystä verrattuna asetuksen velvoiterajoihin, jos se olisi paikalliset olot huomioiden tarpeen 15 §:n 1 momentin mukaisen velvollisuuden täytäntöön panemiseksi. Jätehuoltomääräyksessä voitaisiin määrätä myös kiinteistön haltijalle vapaaehtoisesta erilliskeräyspalvelusta, jolloin kunnan olisi pyynnöstä järjestettävä erilliskeräys kiinteistöltä. Toisaalta kunta voisi määrääjäksi ja enintään viideksi vuodeksi kerrallaan poiketa asetuksen velvoiterajoista lievempään suuntaan, eli sallia kunnassa tai tietyllä kunnan alueella asetuksessa säädettyä suppeamman erilliskeräyksen, jos jokin 15 §:n 2 momentin mukaisista poikkeamisen edellytyksistä täytyisi.

Ehdotuksen mukaan poikkeaminen asetuksesta lievempään suuntaan eli suppeampaan erilliskeräykseen olisi 15 §:n 2 momentin mukaan mahdollista, jos 1) erilaisten jätteiden yhteiskeräys ei heikentäisi kerättyjen jätteiden laatua eikä vähentäisi mahdollisuuksia niiden uudelleenkäytön valmisteluun, kierrätykseen tai hyödyntämiseen etusijajärjestyksen mukaisesti; 2) asetuksessa määritelty erilliskeräys ei johtaisi parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen, kun otetaan

¹²⁸ PeVL 58/2010 vp, jossa valiokunta edellytti etusijajärjestyksen muuttamista selvemmin ammattimaisia toiminnanharjoittajia sitovaksi, jotta siitä voitaisiin johtaa valtuus antaa tarkempia säännöksiä asetuksella.

huomioon jätteen jätehuollon kokonaisvaikutukset ympäristöön; 3) erilliskeräys ei olisi teknisesti toteutettavissa, kun otetaan huomioon jätteen keräyksen hyvät käytännöt; tai 4) erilliskeräyksen kustannukset olisivat säännöksessä mainitut eri tekijät huomioon ottaen kohtuuttomia. Poikkeamisperusteet perustuvat jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan a–d alakohtiin. Ehdotettu sääntelyratkaisu mahdollistaisi yhtäältä asetustasolla jokseenkin kunnianhimoisesti määritetyn vähimmäispalvelutason kierrätystavoitteiden kannalta kriittisten jätejakeiden erilliskeräykselle, mutta toisaalta se joustaisi lievempään suuntaan niissä kunnissa tai niillä kuntien alueilla, joilla esimerkiksi vähäinen asukastiheys tai pitkät välimatkat taajamien välillä tekee jätteiden erilliskeräyksen järjestämisestä kallista suhteessa siitä saavutettaviin ympäristöhyötyihin. Jollei paikallinen poikkeaminen asetusta lievempään suuntaan olisi jätehuoltomääräyksillä mahdollista, asetuksella säädettävä valtakunnallinen velvoiteeraja olisi asetettava selvästi ehdotettua lievemmäksi kohtuuttomien tilanteiden ehkäisemiseksi.

Ehdotettu sääntelyrakenne on epätavanomainen. Ympäristösääntelyssä kunnan norminannon tehtävänä on yleensä tarkentaa tai tiukentaa sääntelyä silloin, kun se on paikallisista oloista johdun perusteltua.¹²⁹ Kuntien norminannolla ei yleisesti ottaen ole voitu poiketa lievempään suuntaan asetuksen säännöksistä. Jätelain nojalla annettavilla asetuksilla ja kunnan jätehuoltomääräyksillä ei kuitenkaan ole selvää normihierarkkista järjestystä, vaan ne ovat toisiaan täydentäviä. Ehdotuksen mukaan jätehuoltomääräyksillä voitaisiin sallia asetusta suppeampi erilliskeräys määräaikaaisesti ja vain, jos paikallisten olojen perusteella arvioidaan, että joku 15 §:n 2 momentissa säädetyistä poikkeamisperusteista täyttyy. Näin ollen kunnan toimivalta poiketa asetuksesta lievempään suuntaan olisi tarkkaan rajattu. Kunnan jätehuoltomääräyksistä on pyydettyvä lausunto muun muassa alueen ELY-keskukselta, jonka tulee kiinnittää lausuntoa valmistellessaan erityistä huomiota jätehuoltomääräysten lainmukaisuuteen.

Jätteenkuljetusjärjestelmän muutos ja sitä koskevat siirtymäajat

Kunnan vastuulla olevien erilliskerättävien jätteiden kuljetuksessa ehdotetaan siirryttäväksi 36 §:n mukaisesti kunnan keskitettyyn kilpailutukseen. Nykyinen järjestelmä, jossa kunta voi lain 37 §:ssä säädetyjen edellytysten täytyessä päättää, että jokainen kiinteistön haltija järjestää itse jätteenkuljetuksen, on osoittautunut tehottomaksi ja vastuunjaon kannalta epäselväksi. Kierrätystavoitteiden saavuttaminen on vaikeaa, koska jätevirtojen ohjaus, seuranta ja valvonta ovat kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa selvästi hankalammin toteutettavissa kuin kunnan järjestämässä kuljetuksessa. Ehdotuksen mukaan kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus lakkaisi erilliskerättävästä jätelajista riippuen 2–3 vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Niillä alueilla, joilla kiinteistön haltija on tehnyt sopimuksen suoraan kuljetusyrityksen kanssa, sopimukset päättyisivät ja kuljetusyritysten olisi jatkossa osallistuttava kunnan kilpailutuksiin. Osa kyseisistä yrityksistä kuljettaa vain kunnan vastuulla olevia jätteitä, jolloin ehdotettu muutos koskisi merkittävää osaa yrityksen liiketoiminnasta. Osa yrityksistä kuljettaa myös julkisten toimijoiden tai yritysten jätteitä, jolloin muutos koskisi suoraan vain osaa liiketoiminnasta. Tällöinkin muutoksen vaikutus saattaisi epäsuorasti ulottua myös yritysjetten kuljetusta koskevan liiketoiminnan kannattavuuteen.

Jätteenkuljetuksen järjestäminen on jätelain mukaan kunnan julkinen hallintotehtävä ja perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei sellainen kuulu elinkeinovapauden piiriin.¹³⁰ Sääntelyllä kuitenkin puututtaisiin voimassa oleviin sopimussuhteisiin ja sellaisena sillä olisi merkitystä perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan kannalta. Varallisuus oikeudellisten oikeustoi-

¹²⁹ PeVL 45/2016 vp, KHO 2006:58.

¹³⁰ PeVL 27/2012 vp, PeVL 21/2010 vp, PeVL 12/2010 vp ja PeVL 20/2006.

mien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa. Perustuslakivaliokunnan käytännössä perusteltujen odotusten suojaan on katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa. Omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä on perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden, kannalta.¹³¹

Perustuslakivaliokunta on aiemmin¹³² edellyttänyt 3–4 vuoden siirtymäaikaa kuljetussopimusten päättämiseksi silloin, kun kunta siirtyy kiinteistön haltijan järjestämästä kuljetuksesta kunnan järjestämään kuljetukseen. Ehdotetun 37 §:n 2 momentin mukaan kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirryttäessä kunnan olisikin päätöksessään määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisajankohdasta, joka voisi olla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä. Kunnan päätös voisi koskea sekajätettä ja saostus- ja umpisäiliölietteitä, koska ehdotuksen mukaan kunnan tulisi jatkossa järjestää erilliskerättävien kiinteiden jätteiden kuljetus.

Ehdotuksen mukaan erilliskerättävien jätteiden (biojäte ja pakkausjäte) kuljetusjärjestelmän muutoksen siirtymäajat kytkettäisiin jätteiden erilliskeräysvelvoitteiden voimaantuloon. Varsinkin pakkausjätteen osalta ehdotettu kahden vuoden siirtymäaika lain voimaantulosta voi olla ongelmallinen perustuslain 15 §:ssä turvattujen perusteltujen odotusten suojan kannalta. Kuljetusyrityksen kannalta muutos voi johtaa esimerkiksi tehtyjen kalustohankintojen kuoletustarpeen nopeutumiseen ja tarpeeseen tehdä uusia investointeja, jotta yritys voisi osallistua kunnan kilpailutuksiin. Useissa yrityksissä on lisäksi perehdyttävä kilpailutuksia koskeviin sääntöihin ja käytäntöihin, joten kaksi vuotta on lyhyehkö aika muutokseen valmistautumiseen.

Ehdotetuille siirtymäajoille on kuitenkin EU-sääntelyn täytäntöönpanoon sekä viime kädessä perustuslain 20 §:ään pohjautuvat perusteet. Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset suojelutoimet. Pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön. Säännös kohdistuu ensisijaisesti lainsäätäjään.¹³³ Perustuslakivaliokunta on aiemmin useaan otteeseen käsitellyt ympäristöperusoikeiden nojalla tapahtuvaa omaisuuden suojaan rajoittamista.¹³⁴ Kuten jaksossa 3.2.2 on kerrottu, voimassa olevan jätelain aikana yhdyskuntajätteen kierrätysaste ei ole noussut juuri lainkaan. Ehdotettavilla lakimuutoksilla pyritään jätehuoltoon tehostamalla edistämään ympäristön ja ihmisten terveyden suojelua, lisäämään materiaalien käyttöä ja kierrätystä sekä vähentämään merkittävästi luonnonvarojen kulutusta, mikä vahvistaisi ympäristöperusoikeuden toteutumista. On todennäköistä, että kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtyminen toisi lisää kiinteistöjä ainakin kiinteistöittäisen erilliskeräyksen piiriin ja vähentäisi jätteen epäasianmukaista käsittelyä, koska jäte olisi kunnan hallinnassa jätehuoltoketjun alusta lähtien. Keskitetty hallinta helpottaisi tietojen keräämistä jätteistä ja jätehuollosta, millä on keskeinen merkitys kierrätystavoitteiden saavuttamisen ja esimerkiksi erilliskeräyksen laajentamistarpeen arvioinnissa. Omaisuuden suojaan kohdistuvilla rajoituksilla on näin ollen hyväksyttävä tarkoitus.

¹³¹ PeVL 41/2010 vp.

¹³² PeVL 58/2010 vp

¹³³ HE 309/1993 vp, s. 66/II.

¹³⁴ PeVL 69/2028, PeVL 55/2018, 36/2013 vp ja PeVL 32/2010.

Etenkin jätedirektiivin yhdyskuntajätettä koskevien kierrätystavoitteiden saavuttaminen edellyttää tehokkaan jätteiden erilliskeräysjärjestelmän toimeenpanoa mahdollisimman nopeassa aikataulussa. Yhdyskuntajätteestä on jo vuonna 2025 kierrätettävä vähintään 55 %, kun kierrätysaste on tiukentuvat kierrätysasteen laskentamenetelmät huomioon ottaen nyt hieman yli 40 %. Lisäksi jätedirektiivi edellyttää, että tuottajat vastaavat pääosin pakkausjätehuollon kustannuksista vuoden 2023 alusta lukien. Ehdotetussa pakkausjätehuollon sääntelymallissa pakkausten tuottajayhteisö maksaisi erilliskeräyksestä kunnalle, joka vastaavasti vähentäisi kiinteistön haltijoilta perittäviä jätemaksuja. Ehdotukseen ei katsottu olevan mahdollista sisällyttää mekanismeja, jolla tuottajayhteisön maksama korvaus voitaisiin tasapuolisin perustein ja ilman kohtuutonta hallinnollista lisätaakkaa siirtää kiinteistön haltijalle tämän itse järjestämässä kuljetuksessa. Siksi kuljetusjärjestelmän muutos tulisi saada voimaan samanaikaisesti pakkausjätteen erilliskeräysvelvoitteiden ja tuottajan kustannusvastuun alkamisen kanssa.

Omaisuuksien suojaan puuttumisen vakavuutta arvioitaessa on edelleen otettava huomioon, että muutokset kohdentuisi pieneen määrään yrityksiä (noin 100) ja ehdotukseen sisältyy sääntelyä, joka parantaisi pk-kuljetusyritysten liiketoimintamahdollisuuksia. Kuljetussopimusten päättymisestä kärsivien pk-yritysten toimintamahdollisuudet pyrittäisiin turvaamaan muuttamalla kuljetusten hankintoja koskevaa sääntelyä siten, että kunnat veloitettaisiin ottamaan tarjouskilpailuissa huomioon erikokoiset yritykset ja jakamaan kilpailutukset osiin niin, että kuljetusten tarjoajaksi voitaisiin valita useampi yrittäjä. Tämä parantaisi pk-yritysten mahdollisuuksia saada kuntaurakoita. Esityksessä ehdotetut jätteen erilliskeräysvelvoitteet kasvattaisivat sekä kunnan että yritysten jätteiden kuljetusten ja käsittelyn kokonaismarkkinaa, mikä lisäisi myös pk-yritysten liiketoimintamahdollisuuksia.

Erilliskerättävää jätettä koskevan kuljetusjärjestelmämuutoksen ja sitä koskevien siirtymäaikojen oikeasuhtaisuutta arvioitaessa kuljetusyritysten perusteltujen odotusten suojaa on punnittava suhteessa jätedirektiivin sitovien kierrätystavoitteiden saavuttamiseen ja pakkausten tuottajien kustannusvastuun toteuttamiseen. Vaikka ehdotetusta muutoksesta joillekin kuljetusyrityksille aiheutuva haitta on sinällään merkittävä, asetelma on muuttunut siitä, kun perustuslakivaliokunta viimeksi arvioi jätteenkuljetusta koskevien sopimusten perusteltujen odotusten suojaa.¹³⁵ Jätedirektiivien velvoitteiden täytäntöönpano edellyttää erilliskeräyksen nopeaa ja tehokasta lisäämistä, ja se on yhteydessä kuljetusjärjestelmän muuttamiseen. Näin ollen erilliskerättävän jätteen osalta ehdotettu verrattain lyhyt siirtymäaika on oikeasuhtainen eikä loukkaa kuljetusyritysten perusteltujen odotusten suojaa.

Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen eräiden kunnan vastuulla olevien jätteiden kuljetuksessa

Ehdotuksen mukaan sekajätteen sekä saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetus jäisi edelleen niin sanottuun kaksoisjärjestelmään, jossa kunta voisi jätelain 37 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä päättää, että kuljetuksen järjestäminen siirretään kunnalta kiinteistön haltijalle. Kunta olisi kuitenkin tässäkin tapauksessa vastuussa jätteen käsittelyn järjestämisestä ja määräisi jätteen toimituspaikan. Varsinkin saostus- ja umpisäiliölietteen epäasianmukainen käsittely voi johtaa merkittävään ympäristön pilaantumiseen. Noin 80 %:ssa kunnista on edelleen käytössä kiinteistön haltijan järjestämä lietteenkuljetus.

Kuten edellä jaksossa 6.5.1 tuodaan esille, jätelain valvontaviranomaisilta saatujen tietojen perusteella voidaan arvioida, että kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueilla lietteiden käsittelyssä on merkittäviä ympäristönsuojellullisia puutteita. Saostus- ja umpisäiliöitä ei tyhjennetä riittävän usein, jolloin niiden puhdistusteho heikkenee ja lietteet vuotavat ympäristöön.

¹³⁵ PeVL 58/2010 vp

Viranomaisten tietoon on myös tullut tapauksia, joissa jätteen kuljettaja ei ole toimittanut lietteitä kunnan määräämään käsittelyyn, vaan lietteet on hylätty hallitsemattomasti ympäristöön. On todennäköistä, että lietteiden puutteellisen käsittelyn aiheuttamista päästöistä aiheutuu paikoin merkittävä riski pinta- ja pohjavesien pilaantumiselle.

Ympäristöperusoikeuteen sisältyy olennaisesti julkisen vallan velvollisuus turvata jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön. Lainsäätäjän kohdalla se tarkoittaa sitä, että tehtävien lainsäädäntöratkaisujen on mahdollistettava ympäristöhaittojen tehokas ennalta ehkäiseminen.¹³⁶ Ehdotuksen mukaan viranomaisten mahdollisuuksia seurata ja valvoa lietteen kuljetuksia lisättäisiin tiukentamalla jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuuksia (39 §:n 2 momentti) ja säättämällä tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti rangaistavaksi 147 §:ssä. Vaikka kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa ei todennäköisesti edes lisääntyvällä sääntelyllä ja valvonnalla päästä samaan ympäristönsuojelun tasoon kuin kunnan hoitaessa kuljetukset keskitetysti, ehdotus ei kuitenkaan heikennä nykytilannetta. Kunnalla olisi edelleen mahdollisuus päättää siirtymisestä kunnan järjestämään kuljetukseen. Yksi 37 §:ssä säädetty edellytys on, että kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus ei aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Eräiden muovituotteiden kieltäminen

SUP-direktiivi edellyttää muun ohella direktiivin liitteen B-osassa erikseen mainittujen kertakäyttöisten muovituotteiden markkinoille saattamisen kieltämistä. Direktiivin liitteessä mainitut tuotteet, kuten muoviset vanupuikot, ruokailuvälineet ja pillit, aiheuttavat EU-tasolla merkittävää rantojen ja vesiympäristön roskaantumista sekä haittoja vesielioille. Ehdotuksen mukaan tuotekiellot pantaisiin täytäntöön jätelain 9 §:n mukaisen perussäännöksen ja 10 §:ssä säädetyn valtuuden nojalla valtioneuvoston asetuksella. Jätelain 9 §:n otsikkoa muutettaisiin kuvaamaan paremmin pykälän sisältöä, jonka 4 momentti kattaa jo nykyisellään tuotteiden kieltämisen niiden jätehuollolle aiheutuvien ongelmien tai niistä aiheutuvien terveys- tai ympäristöhaittojen vuoksi. Lain 10 §:n 1 momentin 6 kohtaan lisättäisiin nimenomainen maininta EU-säännöksistä johtuvien kieltojen täytäntöön panemisesta valtioneuvoston asetuksella. Tuotteen markkinoille saattamisen kieltäminen on merkittävä rajoitus elinkeinovapauteen, joka on kuitenkin perusteltavissa ympäristöperusoikeuden toteuttamisella, varsinkin kun kiellettävien tuotteiden valmistus tai maahantuonti useimmissa tapauksissa muodostaa vain osan yrityksen liiketoiminnasta. Perustuslakivaliokunta on viimeaikaisessa käytännössään sallinut selvästi voimakkaamman puuttumisen elinkeinovapauteen ympäristöperusoikeuden toteuttamiseksi.¹³⁷ Tuotekiellojen säättämistä valtioneuvoston asetuksen tasolla lain sijaan voidaan tässä yhteydessä perustella sillä, että kiellot perustuvat sellaisenaan EU-sääntelyyn, joka ei jätä kansallista harkintavaltaa. Vastaavan tyyppinen EU-sääntely tulee jatkossa todennäköisesti yleistymään.

Rekisteri biojätteen käsittelystä kiinteistöllä

Esitys sisältää viranomaisen rekisteriä ja henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä, mistä syystä sitä on tarkasteltava perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan ja 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan kannalta. Esityksen 143 §:ssä ehdotetaan kunnan jätehuoltoviranomaiselle uutta velvollisuutta pitää rekisteriä biojätteen pienimuotoisesta käsittelystä kiinteistöillä. Rekisterinpitovelvollisuus perustuisi jätedirektiivin täytäntöönpanoon. Rekisteri sisältäisi kiinteistöllä biojätteen käsittelyä harjoittavan henkilön nimi- ja yhteystiedot sekä tiedon kiinteistöllä asuvien henkilöiden määrästä. Rekisteri ei sisältäisi arkaluonteisia tietoja eikä yleisen tieto-

¹³⁶ PeVL 69/2018 vp

¹³⁷ PeVL 55/2018 vp.

suoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiä henkilötietoja. Henkilötiedot voivat sisältää julkisuuslain 25 §:n 1 momentin 31 kohdan nojalla salassa pidettäviä tietoja. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta.

Perustuslakivaliokunta on aiemmin pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina muun ohella rekisteröinnin tavoitetta, tietojen säilytysaikaa ja rekisteröidyn oikeusturvaa.¹³⁸ Valiokunta on kuitenkin tarkistanut kantaansa yleisen tietosuoja-asetuksen johdosta, ja sen mukaan lähtökohtaisesti on riittävää, että henkilötietojen suoja ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen kanssa.¹³⁹ Lisäksi valiokunnan mukaan kansallisen erityislainsäädännön säätämistä tulisi välttää sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi.¹⁴⁰ Perustuslakivaliokunnan mukaan erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin.¹⁴¹

Perustuslakivaliokunnan uuden ratkaisukäytännön mukaisesti lakiehdotuksessa rajoitettaisiin henkilötietojen käsittelystä säätäminen välttämättömään. Lakiehdotuksessa säädettäisiin rekisterinpitäjän lisäksi henkilötietojen säilytysajasta. Rekisteriin annettavista tiedoista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Säilytysajasta säätämisessä on pyritty ottamaan huomioon rekisterin tietosisältö ja käyttötarkoitus. Rekisterin tietosisällön vuoksi rekisteriin ei arvioida liittyvän erityisiä uhkia tai riskejä. Henkilötietojen säilytysajasta ehdotetaan säädettäväksi lailla sääntelyn selkeyden ja henkilöiden oikeusturvan vuoksi, koska henkilötietoja kerättäisiin yksityishenkilöistä näiden tavanomaiseen elämään kuuluvissa toiminnoissa.¹⁴² Lisäksi säilytysajat olisivat näin yhtenäiset eri kunnissa. Lakiehdotukset eivät merkitse sellaista puuttumista yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan, joka olisi vastoin perustuslain 10 §:n 1 momentin säännöksiä.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Esityksessä ehdotetaan jätelaissa säädettyjen rangaistussäännösten syyksiluettavuuskynnyksen laskemista siten, että nykyisen tahallisuuden tai törkeän tuottamuksen sijaan vaadittaisiin tavanomaista tuottamusta. Ehdotus olisi tarpeen rangaistussäännösten ennaltaehkäisevyyden parantamiseksi ja yhteneväinen muun muassa ympäristönsuojelulain vastaavan säännöksen kanssa. Rangaistusten ankaruutta ei ehdoteta muutettavaksi. Näin ollen ehdotettu syyksiluettavuuskynnyksen muutos ei olisi ongelmallinen rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen sisältyvän rangaistuksen oikeasuhtaisuuden vaatimuksen kanssa.

Lisäksi jätelain 147 §:ssä rangaistavaksi säädettyjä tekoja on pyritty täsmentämään viittauksilla pykäliin ja EU-asetuksen artikloihin perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen pohjalta siten, että säännöksen perusteella on paremmin ennakoitavissa, mikä toiminta tai laiminlyönti on rangaistavaa.

¹³⁸ PeVL 51/2006 vp, PeVL 20/2006 vp, PeVL 11/2005 vp

¹³⁹ PeVL 14/2018 vp, s. 4

¹⁴⁰ PeVL 2/2018 vp, s. 5

¹⁴¹ ks. esim. PeVL 14/2018 vp, s. 5, PeVL 13/2017 vp, s. 5 ja PeVL 3/2017 vp, s. 5

¹⁴² Ks. esim. PeVL 14/2018 vp, s. 5.

Säätämisyjärjestys ja tarve perustuslakivaliokunnan arviolle

Lakiehdotukset voidaan hallituksen arvion mukaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että edellä mainittuja sääntelyratkaisuja ja niiden valtiosääntöoikeudellisia perusteita arvioidaan perustuslakivaliokunnassa.

Ponsi

Koska EU:n jätesäädöspakettiin sisältyvissä direktiiveissä ja pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annetussa asetuksessa on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön ja täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan jätelain (646/2011) 5 §:n 2—5 momentti, 45, 89 ja 90 §, sellaisena kuin niistä on 89 § laissa 328/2016,

muutetaan 1 §, 3 §:n 1 momentti, 6 ja 9 §, 10 §:n johdantokappale ja 6 kohta, 12 §:n 3 momentti, 15 §, 17 §:n 1 momentti, 20 §, 23 §:n 1 momentti, 25 §:n 4 momentti, 27 ja 32 §, 33 §:n 2 momentti, 35 §, 36 §:n 3 momentti, 37 §, 39 §:n otsikko ja 2 momentti, 41 §, 43 §:n 3 momentti, 46 ja 47 §, 48 §:n 1 momentin johdantokappale, 51, 54, 60, 62—63, 64—66, 66 a, 68 ja 69 §, 80, 81, 87, 88, 91 ja 93 §, 102 §:n 2 momentti, 117, 118, 119 ja 121 §, 122 §:n 1 momentti, 127 §, 129 §:n 1 momentti, 131 §:n 1 momentti ja 2 momentin 5 ja 8 kohta, 136, 143, 146 ja 147 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti osaksi laissa 195/2012, 6 § osaksi laissa 410/2014, 25 §:n 4 momentti laissa 757/2018, 32 § osaksi laissa 445/2018, 33 §:n 2 momentti laissa 438/2019, 41 § osaksi laissa 528/2014, 66 a ja 121 § sekä 131 §:n 2 momentin 5 kohta laissa 410/2014, 118 § osaksi laeissa 528/2014 ja 757/2018, 122 §:n 1 momentti laeissa 1104/2011 ja 757/2018, 127 § osaksi laissa 25/2014, 129 §:n 1 momentti laissa 528/2014, 146 § laissa 686/2018, 147 § laeissa 626/2017 ja 757/2018, sekä

lisätään lakiin uusi 5 a, 5 b, 11 a, 15 a, 15 b, 41 a, 49 a—49 d, 53 a, 63 a, 66 b, 66 c, 80 a, 117 b, 117 c, 118 a ja 121 a § seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista.

3 §

Soveltamisalan rajaukset

Tätä lakia ei sovelleta seuraaviin jätteisiin:

- 1) ilmaan johdettaviin päästöihin;
- 2) hiilidioksidiin, joka on otettu talteen ja siirretty geologista varastointia varten tai varastoitu geologisesti siltä osin kuin siitä säädetään muualla laissa eikä hiilidioksidin geologiseen varastointiin, jos aiottu varastoitava kokonaisuus on alle 100 000 tonnia ja tarkoituksena on uusien tuotteiden ja menetelmien tutkiminen, kehittäminen tai testaaminen;
- 3) jäteveteen siltä osin kuin siitä säädetään muualla laissa;
- 4) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) tarkoitettuun räjähteeseen, ydinenergialaissa (990/1987) tarkoitettuun ydinjätteen eikä säteilylaissa (859/2018) tarkoitettuun radioaktiiviseen jätteeseen;
- 5) pilaantumattoman ruoppausmassan sijoittamiseen, joka tehdään vesilain (587/2011) 2 luvun 6 §:n nojalla tai joka edellyttää mainitun lain 3 luvun 2 tai 3 §:n nojalla lupaa;

6) eläimistä saataviin sivutuotteisiin siltä osin kuin niistä säädetään muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveys-säännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta (sivutuoteasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1069/2009 (*sivutuoteasetus*), mukaan lukien sivutuoteasetuksen soveltamisalaan kuuluva lanta ja käsitellyt tuotteet; lakia sovelletaan kuitenkin sellaisiin sivutuotteisiin ja niistä johdettuihin tuotteisiin, jotka on tarkoitettu poltettaviksi, kaatopaikalle sijoitettaviksi tai käytettäväksi biologisessa käsittelylaitoksessa;

7) kallio- tai maaperästä irrottamattomaan pilaantuneeseen maa-ainekseen;

8) muihin kuin 6 kohdassa tarkoitettuihin aineisiin, jotka on tarkoitus käyttää rehuaineina sellaisina kuin ne on määritelty rehun markkinoille saattamisesta ja käytöstä, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1831/2003 muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 79/373/ETY, komission direktiivin 80/511/ETY, neuvoston direktiivien 82/471/ETY, 83/228/ETY, 93/74/ETY, 93/113/EY ja 96/25/EY ja komission päätöksen 2004/217/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 767/2009 3 artiklan 2 kohdan g alakohdassa.

5 a §

Sivutuotteet

Aine tai esine ei ole jäte, vaan sivutuote, jos se syntyy sellaisessa tuotantoprosessissa, jonka ensisijaisena tarkoituksena ei ole tämän aineen tai esineen valmistaminen, ja:

1) aineen tai esineen jatkokäytöstä on varmuus;

2) ainetta tai esinettä voidaan käyttää suoraan sellaisenaan tai sen jälkeen, kun sitä on muunnettu enintään tavanomaisen teollisen käytännön mukaisesti;

3) aine tai esine syntyy tuotantoprosessin olennaisena osana; sekä

4) aine tai esine täyttää sen suunniteltuun käyttöön liittyvät tuotetta sekä ympäristön- ja terveydensuojelua koskevat vaatimukset eikä sen käyttö kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista sivutuotteeksi luokittelun edellytyksistä sivutuotteittain eriteltyinä.

5 b §

Jätteen luokittelun päätyminen

Jäte, joka on kierrätetty tai muuten hyödynnetty, ei ole enää jätettä, jos:

1) sitä on määrää käyttää erityisiin tarkoituksiin;

2) sillä on markkinat tai kysyntää;

3) se täyttää käyttötarkoituksensa mukaiset tekniset vaatimukset ja on vastaaviin tuotteisiin sovellettavien säännösten ja standardien mukainen; ja

4) sen käyttö ei kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yksityiskohtaisista arviointiperusteista 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten soveltamiseksi tiettyihin jätelajeihin. Arviointiperusteisiin on sisällytettävä vähintään:

1) jätemateriaalit, jotka on sallittua toimittaa hyödyntämistoimeen;

2) sallitut käsittelyprosessit ja -tekniikat;

3) tuotteisiin sovellettavien säännösten ja standardien mukaiset laatuvaatimukset materiaaleille, joita ei hyödyntämisen seurauksena enää luokitella jätteenä, mukaan lukien tarvittaessa epäpuhtauksien raja-arvot;

4) hallintajärjestelmille asetettavat vaatimukset, joilla osoitetaan jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien arviointiperusteiden noudattaminen, mukaan lukien vaatimukset laadunvalvonnasta ja omavalvonnasta sekä tarvittaessa akkreditoinnista; ja

5) vaatimustenmukaisuudesta ilmoittaminen.

Jos tietyn jätteen jätteeksi luokittelun päättymisen arviointiperusteista ei säädetä Euroopan unionin lainsäädännössä tai 2 momentin mukaisella valtioneuvoston asetuksella, ympäristölupaviranomainen voi päättää tapauskohtaisesti jätteeksi luokittelun päättymisestä 1 momentissa säädettyjen edellytysten perusteella. Päätöksenteossa on tarvittaessa noudatettava, mitä 2 momentissa säädetään, ja otettava huomioon materiaalia koskevat epäpuhtauksien raja-arvot sekä materiaalista mahdollisesti aiheutuva vaara tai haitta terveydelle tai ympäristölle. Asian käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään ympäristöluvan myöntämisestä tai sen muuttamisesta.

Jätteeksi luokittelun päätyttyä materiaalin markkinoille saattajan on varmistettava, että materiaali on kemikaali- ja tuotelainsäädännön mukaista. Jos materiaalia ei ole saatettu markkinoille, varmistamisvelvollisuus on materiaalin ensimmäisellä käyttäjällä.

6 §

Muut määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *vaarallisella jätteellä* jätettä, jolla on jokin vaarallinen ominaisuus (*vaaraominaisuus*) ja *vaarattomalla jätteellä* jätettä, jolla ei ole vaaraominaisuuksia;

2) *yhdyskuntajätteellä* vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvää jätettä, mukaan lukien paperi-, kartonki-, lasi-, metalli-, muovi-, tekstiili- ja biojäte sekä käytöstä poistetut sähkö- ja elektroniikkalaitteet, paristot, akut ja suurikokoiset esineet, sekä laadultaan siihen rinnastettavaa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvää jätettä, ei kuitenkaan saostus- ja umpisäiliölietettä;

3) *saostus- ja umpisäiliölietteellä* talousjätevedestä saostussäiliössä, umpisäiliössä, pienpuhdistamossa tai muussa vastaavassa käsittelyjärjestelmässä muodostuvaa lietettä;

4) *sekalaisella yhdyskuntajätteellä* yhdyskuntajätettä, joka jää jäljelle, kun jätteestä on sen syntypaikalla kerätty erilleen jätelajeittain yksilöidyt jakeet;

5) *rakennus- ja purkujätteellä* rakennuksen tai muun kiinteän rakennelman uudis- ja korjausrakentamisessa ja purkamisessa, maa- ja vesirakentamisessa sekä muissa rakennus- ja purkutoiminnoissa syntyvää jätettä;

6) *biojätteellä* asumisessa, toimistoissa, ravintoloissa, tukkuliikkeissä, ruokaloissa, ateriapalveluissa, vähittäisliikkeissä ja muissa vastaavissa toiminnoissa syntyvää biologisesti hajoavaa elintarvike- ja keittiöjätettä, elintarviketuotannossa syntyvää vastaavaa jätettä sekä biologisesti hajoavaa puutarha- ja puisto- jätettä;

7) *elintarvikejätteellä* elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 2 artiklassa tarkoitettua elintarviketta, josta on tullut jätettä;

8) *POP-jätteellä* jätettä, joka sisältää pysyviä orgaanisista yhdisteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1021 liitteessä IV lueteltuja yhdisteitä vähintään mainitussa liitteessä säädetyn pitoisuusrajan mukaisina pitoisuuksina;

9) *kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteella* kotitaloudessa käytettävää sähkö- ja elektroniikkalaitetta sekä laadultaan ja määrältään siihen rinnastettavaa kaupassa, teollisuudessa, laitoksissa ja muussa toiminnassa käytettävää sähkö- ja elektroniikkalaitetta; laitetta, jota todennäköisesti käytetään sekä kotitaloudessa että muussa toiminnassa, pidetään kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteena;

10) *jätteen tuottajalla* sitä, jonka toiminnasta syntyy jätettä tai jonka esikäsitteily-, sekoittamis- tai muun toiminnan tuloksena jätteen ominaisuudet tai koostumus muuttuvat;

11) *jätteen haltijalla* jätteen tuottajaa, kiinteistön haltijaa tai muuta, jonka hallussa jäte on;

12) *kiinteistön haltijalla* kiinteistön omistajaa tai vuokraoikeuden haltijaa;

13) *jätteen kuljettajalla* sitä, joka vastaa jätteen kuljetuksesta;

14) *jätteen välittäjällä* sitä, joka ammattimaisesti ostaa tai myy jätettä taikka välittää jätettä tai jätehuollon palveluita muiden lukuun, mukaan lukien välittäjä, joka ei ota jätettä fyysisesti haltuunsa;

15) *tuottajalla* ammattimaisesti tuotteita markkinoille saattavaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka eritellään tuotekohtaisesti tarkemmin 48 §:ssä;

16) *jätehuollolla* jätteen keräystä, kuljetusta, hyödyntämistä ja loppukäsittelyä, mukaan lukien tällaisen toiminnan tarkkailu ja seuranta sekä loppukäsittelypaikkojen jälkihoito ja toiminta välittäjänä;

17) *jätteen keräyksellä* jätteen kokoamista kiinteistön haltijan, kunnan, tuottajan, jakelijan tai muun järjestämään vastaanottoaikaan omatoimista käsittelyä varten tai jätteen kuljettamiseksi käsittelyyn, mukaan lukien jätteen alustava lajittelu ja tilapäinen varastointi;

18) *jätteen erilliskeräyksellä* jätteen keräystä siten, että lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet pidetään toisistaan erillään uudelleenikäytön valmistelun, kierrätyksen, muun hyödyntämisen taikka muun erityisen käsittelyn helpottamiseksi;

19) *jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisellä* sellaista toimintaa ennen kuin tuotteesta tulee jätettä, jolla edistetään tuotteen uudelleenikäyttöä, pidennetään sen käyttöikää tai ehkäistään muulla tavoin jätteen syntymistä taikka vähennetään tuotteessa olevien vaarallisten ja muiden haitallisten aineiden määrää tai syntyvän jätteen haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia;

20) *uudelleenikäytöllä* tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samaan tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu;

21) *uudelleenikäytön valmistelulla* jätteen tarkistamiseksi, puhdistamiseksi tai korjaamiseksi toteutettavaa toimintaa, jolla käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsitteilyä;

22) *jätteen kierrätyksellä* toimintaa, jossa jäte valmistetaan tuotteeksi, materiaaliksi tai aineeksi joko alkuperäiseen tai muuhun tarkoitukseen; jätteen kierrätyksenä ei pidetä jätteen hyödyntämistä energiana eikä jätteen valmistamista polttoaineeksi tai maantäyttöön käytettäväksi aineeksi;

23) *jätteen hyödyntämisellä* toimintaa, jonka ensisijaisena tuloksena jäte käytetään hyödyksi tuotantolaitoksessa tai muualla taloudessa siten, että sillä korvataan kyseiseen tarkoitukseen muutoin käytettäviä aineita tai esineitä, mukaan lukien jätteen valmistelu tällaista tarkoitusta varten;

24) *materiaalina hyödyntämisellä* muuta jätteen hyödyntämistä kuin jätteen hyödyntämistä energiana taikka jätteen valmistamista polttoaineeksi tai muutoin energianlähteenä käytettäväksi materiaaliksi;

25) *maantäytöllä* jätteen hyödyntämistä, jossa tarkoitukseen soveltuva vaaratonta jätettä käytetään louhittujen alueiden kunnostamisessa tai maisemointiin liittyvissä maarakennustöissä;

26) *jätteen loppukäsittelyllä* jätteen sijoittamista kaatopaikalle, polttoa ilman energian talteenottoa tai muuta näihin rinnastettavaa toimintaa, joka ei ole jätteen hyödyntämistä, vaikka toiminnan toissijaisena seurauksena on jätteen sisältämän aineen tai energian hyödyntäminen, mukaan lukien jätteen valmistelu loppukäsittelyä varten;

27) *jätteen käsittelyllä* jätteen hyödyntämistä tai loppukäsittelyä, mukaan lukien hyödyntämisen tai loppukäsittelyn valmistelu;

28) *tuotteen jakelijalla* tuotteen ammattimaista myyjää tai muuta tahoa, joka tarjoaa tuotteen käyttäjän saataville;

29) *jätteen kansainvälisellä siirrolla* jätteiden siirrosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1013/2006, jäljempänä *jätteensirtoasetus*, tarkoitettua jätteen siirtoa Suomesta toiseen maahan, toisesta maasta Suomeen ja jätteen siirtoa Suomen kautta.

Mitä tässä laissa säädetään kunnasta, koskee myös pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta annetun lain (829/2009) 2 §:ssä tarkoitettua kuntayhtymää ja muuta kuntayhtymää siltä osin kuin sille on annettu kunnalle tässä laissa tai sen nojalla säädettyjä tehtäviä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätteiden luokittelusta vaarallisiin ja vaarattomiin jätteisiin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä myös siitä, mitkä toimet ovat 1 momentin 20–26 kohdassa tarkoitettuja toimintoja, sekä 1 momentin 28 kohdassa tarkoitettujen tuotteen jakelijan määrittelemiseksi.

Jätteen vaaraominaisuuksista annetaan tarkemmat säännökset jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY mukaisesti valtioneuvoston asetuksella.

9 §

Tuotteita koskevat huolehtimisvelvollisuudet ja kiellot

Tuotteen valmistajan on tämän lain tavoitteiden saavuttamiseksi huolehdittava siitä, että:

1) valmistuksessa käytetään säästeliäästi raaka-aineita ja raaka-aineina käytetään jätteitä, jätteistä valmistettuja raaka-aineita tai käytettyjä tuotteita tai niiden osia;

2) valmistuksessa vältetään ympäristölle ja terveydelle haitallisia aineita sisältävien raaka-aineiden käyttöä ja ne korvataan haitattomammilla raaka-aineilla;

3) tuotantomenetelmä valitaan siten, että valmistuksessa syntyy mahdollisimman vähän jätettä ja syntyvä jäte on terveydelle ja ympäristölle mahdollisimman haitatonta;

4) tuotetta ei pakata tarpeettomasti;

5) tuote on resurssitehokas, elinkaareltaan ja käyttöältään kestävä, korjattava, päivitettävä ja uudelleenkäytettävä sekä jätteenä kierrätettävä ja siitä ja sen käytöstä syntyy mahdollisimman vähän jätettä;

6) tuotteesta ei jätteenä aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle tai roskaantumista eikä huomattavaa haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle;

7) kriittisiä raaka-aineita sisältävä tuote on mahdollisuuksien mukaan uudelleenkäytettävä ja jätteenä kierrätettävä.

Tuotteen valmistajan on tarpeen mukaan huolehdittava siitä, että:

1) tuotteessa on sen ominaisuuksia selventävät ja käyttöä, lajittelua, uudelleenkäyttöä, jätehuoltoa ja tuottajavastuun kohdentamista helpottavat merkinnät tai että siihen liitetään tiedot näistä seikoista;

2) tuotteen käyttäjille tiedotetaan tuotteeseen tehdyistä merkinnöistä ja niiden merkityksestä sekä lajittelun, uudelleenkäytön ja jätehuollon järjestelyistä;

3) jätehuollon toimijoille annetaan tarpeelliset tiedot tuotteen tai sen osien uudelleenkäytöstä, purkamisesta ja kierrätyksestä sekä vaarallisten aineiden ja osien sijainnista tuotteessa;

4) saatavilla on varaosia, käyttöohjeet, tekniset tiedot taikka muut välineet, laitteet tai ohjelmistot, jotka mahdollistavat tuotteen laadukkaan korjauksen ja turvallisen uudelleenkäytön.

Tuotteen markkinoille saattajan ja jakelijan on tämän lain tavoitteiden saavuttamiseksi mahdollisuuksien mukaan varmistuttava siitä, että tuote täyttää 1 momentin 4–7 kohdassa säädetty vaatimukset ja että tuote merkitään sekä siitä tiedotetaan ja annetaan tietoja 2 momentin mukaisesti.

Jos tuotteen valmistuksessa, käytössä tai käytöstä poistamisessa syntyy jätettä, jonka on todettu tai voidaan perustellusti odottaa aiheuttavan huomattavaa haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle taikka vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle, näiden tuotteiden valmistus, markkinoille saattaminen, vienti tai käyttö voidaan kieltää tai rajoittaa taikka asettaa sille ehtoja.

10 §

Valtioneuvoston asetukset tuotteista

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tuotteen valmistajaan, markkinoille saattajaan ja jakelijaan kohdistuvista 9 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyistä tuotantoa ja tuotteita koskevista vaatimuksista sekä 9 §:n 4 momentissa tarkoitettusta kiellosta, rajoituksesta tai ehdosta tarkempia säännöksiä:

6) muusta 1–5 kohtaan rinnastettavasta ja Euroopan unionin asianomaisten säädösten täytäntöön panemiseksi tarpeellisesta toimintaa tai tuotetta koskevasta kiellosta tai vaatimuksesta ja sen noudattamisen valvonnasta sekä siihen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta.

11 a §

Uudelleenkäytön valmistelun edistäminen

Kunnan, tuottajan tai muun jätteen ammattimaista keräystä harjoittavan on jätteen keräyksen yhteydessä varattava uudelleenkäytön valmistelua harjoittaville yrityksille ja yhteisöille tasa-
puolinen mahdollisuus saada uudelleenkäytön valmisteluun soveltuva jäte osoittamastaan vastaanotto-
paikasta siltä osin kuin se ei itse järjestä kyseisen jätteen uudelleenkäytön valmistelua. Jätettä vastaanotettaessa ja kerättyä on toimittava siten, ettei mahdollisuus jätteen uudelleenkäytön valmisteluun heikenny.

Jätteen luovuttamisesta uudelleenkäytön valmisteluun on tehtävä kirjallinen sopimus. Jätteen luovuttaja voi periä uudelleenkäytön valmistelua harjoittavalta yritykseltä tai yhteisöltä jätteen kustannustehokkaasta keräyksestä ja varastoinnista aiheutuneet kustannukset. Uudelleenkäytön valmistelua harjoittavan yrityksen ja yhteisön on annettava jätteen käsittelyä koskevat tiedot jätteen luovuttajalle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitettujen sopimuksen sisällöstä ja kustannusten perusteista.

12 §

Selvilläolo- ja tiedonantovelvollisuus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) jätteen haltijan velvollisuudesta seurata ja tarkkailla jätteen ja jätteen käsittelyn ympäristö- ja terveysvaikutuksia sekä seurata jätteen koostumusta ja alkuperää;
- 2) jätettä ja jätteen käsittelyä koskevien tietojen antamisesta jätteen aikaisemmalle haltijalle tai käsittelijälle;
- 3) muista 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin toimiin rinnastettavista toimista 2 momentissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi.

15 §

Jätteiden erilliskeräysvelvollisuus

Lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet on etusijajärjestyksen toteuttamiseksi kerättävä toisistaan erillään, eikä niitä saa sekoittaa muihin jätteisiin tai materiaaleihin.

Jätteiden erilliskeräysvelvollisuudesta voidaan poiketa vain, jos jokin seuraavista edellytyksistä täyttyy:

1) erilaisten jätteiden yhteiskeräys ei heikennä niiden laatua eikä vähennä mahdollisuuksia valmistella ne uudelleenkäyttöön, kierrättää ne tai hyödyntää ne muulla tavoin etusijajärjestyksen mukaisesti;

2) erilliskeräys ei johda parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen, kun otetaan huomioon jätteen jätehuollon kokonaisvaikutukset ympäristöön;

3) erilliskeräys ei ole teknisesti toteutettavissa, kun otetaan huomioon jätteen keräyksen hyvät käytännöt;

4) erilliskeräyksen kustannukset olisivat kohtuuttomia ottaen huomioon mahdollisuudet parantaa erilliskeräyksen kustannustehokkuutta, erilliskerätyn jätteen ja siitä jalostetun uusia aineiden myynnistä saatavat tulot sekä kustannukset, jotka syntyvät lajittelemattoman jätteen keräyksen ja käsittelyn kielteisistä ympäristö- ja terveysvaikutuksista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) jätteen erillään pitämistä koskevista vaatimuksista, lajiltaan ja laadultaan erilaisten jätteiden yhdistämisen edellytyksistä sekä 2 momentissa tarkoitettujen poikkeusten soveltamisesta tiettyyn jätteeseen;

2) kunnan, tuottajan, kiinteistön haltijan ja jätteen haltijan velvollisuudesta järjestää jätteen erilliskeräys, jota koskevat vaatimukset voivat olla erilaisia eri alueilla ottaen huomioon alueen väestötiheys, syntyvän jätteen määrä ja hyödyntämismahdollisuudet sekä erilliskeräyksen järjestämisestä aiheutuvat ympäristövaikutukset ja kustannukset.

15 a §

Kielto polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä

Uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä ei saa toimittaa poltettavaksi eikä sijoitettavaksi kaatopaikalle. Erilliskerätyn jätteen myöhemmästä käsittelystä syntyvä jäte voidaan kuitenkin polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle, jos näin saavutetaan etusijajärjestyksen kannalta paras tulos.

15 b §

Hyödynnettävän jätteen laadun varmistaminen

Ammattimaisesti tai laitosmaisesti jätettä hyödyntävän toiminnanharjoittajan on ennen hyödyntämistä tai sen aikana poistettava jätteestä vaaralliset aineet, seokset tai osat, jos se on tarpeen jätteen käsittelemiseksi etusijajärjestyksen mukaisesti tai 13 §:ssä tarkoitetun vaaran tai haitan aiheutumisen estämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista vaarallisista aineista, seoksista tai osista sekä toimista niiden poistamiseksi.

17 §

Vaarallisten jätteiden sekoittamiskielto

Vaarallista jätettä ei saa laimentaa eikä muulla tavoin sekoittaa lajiltaan tai laadultaan erilaiseen jätteeseen taikka muuhun aineeseen. Sekoittamiskiellosta voidaan poiketa, jos sekoittaminen on jätteen käsittelemiseksi tarpeellista ja toimintaan on ympäristönsuojelulain mukainen ympäristöluupa. Jätteet on eroteltava, jos vaarallista jätettä on sekoitettu kiellon vastaisesti ja jos

erottelu on tarpeen terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan ehkäisemiseksi ja teknisesti mahdollista.

20 §

Aiheuttamisperiaate

Jätteen alkuperäinen tuottaja taikka nykyinen tai aiempi jätteen haltija vastaa jätehuollon kustannuksista mukaan lukien tarvittavasta infrastruktuurista ja sen toiminnasta aiheutuvat kustannukset.

23 §

Kunnan jätehuoltoviranomainen

Kunnalle kuuluvista tämän lain mukaisista jätehuollon viranomaistehtävistä huolehtii kunnan määräämä kuntalaissa (410/2015) tarkoitettu toimielin (*kunnan jätehuoltoviranomainen*).

25 §

Muut valvontaviranomaiset

Verohallinto valvoo toimialallaan 68 §:ssä tarkoitettuja juomapakkauksia koskevien tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Tulli valvoo yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa jätteiden kansainvälisiä siirtoja. Tulli valvoo lisäksi elohopea-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tuontia jätteenä koskevan rajoituksen noudattamista.

27 §

Asiantuntijaviranomaiset ja -laitokset

Valtion viranomaiset ja tutkimuslaitokset voivat toimia tämän lain mukaisina asiantuntijaviranomaisina tai -laitoksina antamalla lausuntoja sekä tekemällä tutkimuksia ja selvityksiä tämän lain mukaisille viranomaisille. Ne voivat myös vastata tämän lain mukaisesta jätteistä tai tuotteista koskevien seurantatietojen kokoamisesta ja tietojen toimittamisesta Euroopan komissiolle. Asiantuntijaviranomaisista ja -laitoksista sekä niiden tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

32 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:

- 1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte, mukaan lukien kotitalouden pienimuotoisessa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvä jäte;
- 2) kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;
- 3) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen jätteen kanssa;

4) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1–3 kohdassa tarkoitettujen jätteen kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä.

Kunnan on lisäksi järjestettävä:

1) 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettussa toiminnassa syntyvän saostus- ja umpisäiliölietteen jätehuolto;

2) asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely;

3) maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely, jollei kysymys ole kohtuuttomasta määrästä jätettä.

Kunnan 1 ja 2 momentin mukainen velvollisuus ei koske jätettä, joka toimitetaan 6 tai 7 luvun mukaisesti tuottajan tai jakelijan järjestämään jätehuoltoon. Kunnan ja pakkausten tuottajan velvollisuudesta järjestää pakkausjätteen kiinteistöittäinen erilliskeräys yhteistoiminnassa säädetään 49 a §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mikä jäte ja missä toiminnoissa syntyvä jäte on 1 momentissa tarkoitettua jätettä.

33 §

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 2 000 euroa vuodessa, 1 momentissa tarkoitettujen muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut 143 a §:ssä tarkoitettujen jätteen ja sivuvirtojen tietoalustassa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa. Edellytys ei koske julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä eikä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 5 §:ssä tarkoitettua hankintayksikköä silloin, kun se tekee hankintailmoituksen tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta internet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi.

35 §

Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

Kunnan on huolehdittava siitä, että 32 §:n 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen jätteen kuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanottoa paikasta 36 tai 37 §:n mukaisesti, jollei 41 tai 41 a §:stä muuta johdu (*kiinteistöittäinen jätteenkuljetus*).

Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä. Jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan.

Kunta voi päättää, että sekalaisen yhdyskuntajätteen kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta ei järjestetä alueella, jossa on hankalat kulkuyhteydet, vähän jätteen haltijoita tai vähän kuljetettavaa jätettä, jollei kuljetusta ole ympäristö- tai terveyssyistä pidettävä tarpeellisenä.

36 §

Kunnan järjestämä jätteenkuljetus

Kunnan on jätteenkuljetusten hankintoja suunnitellessaan tehtävä markkinakartoitus. Tarjouspyynnössä jätteenkuljetuspalvelujen kesto on määriteltävä sekä hankinnat ajoitettava siten, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Jakamisvelvoitteesta voidaan poiketa vain, jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin perustellusta syystä. Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 146 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, edellä tässä pykälässä tarkoitettu hankinnan jakamatta jättäminen voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella.

37 §

Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus

Kunta voi päättää, että 32 §:n 1 momentissa tarkoitettussa toiminnassa syntyvän sekalaisen yhdyskuntajätteen ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua saostus- ja umpisäiliölietteen kiinteistöittäinen kuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa, jos:

- 1) näin järjestetty jätteenkuljetus täyttää 35 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset;
- 2) jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle;
- 3) päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Jos kunta päättää siirtyä kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, päätöksessä on määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisajankohdasta, joka voi olla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä.

Kunnan on seurattava ja valvottava 1 momentissa tarkoitettua päätöksen täytäntöönpanoa ja sen edellytysten täyttymistä sekä tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetusta koskeva asia uudelleen.

39 §

Tiedot jätteen noutamisesta kiinteistöiltä

Jätteen kuljettajan on vähintään neljännesvuosittain annettava sähköisesti muokattavassa muodossa ajantasaiset tiedot kunnan jätehuoltoviranomaiselle kiinteistöistä, joilta jätettä on 35 §:n tai 41 §:n 3 momentin mukaisesti noudettu, sekä jäteastioiden tyhjennyskerroista kiinteistöittäin ja jätelajeittain. Kuljettajan on lisäksi vuosittain annettava sähköisesti muokattavassa muodossa jätelajeittain tiivistelmä kiinteistöiltä kerätyn jätteen määrästä ja toimituspaikoista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoitettavista tiedoista.

41 §

*Jätteen luovuttaminen kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueelliseen vastaanotto-
paikkaan*

Kiinteistön haltijan tai muun jätteen haltijan on luovutettava 32 §:n mukaisesti kunnan vastuulle kuuluva jäte alueella järjestettyyn kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai kunnan järjestämään alueelliseen vastaanotto- paikkaan.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, jätteen haltija voi järjestää sellaisen jätteen kuljetuksen, joka poikkeuksellisen kokonsa, suuren määränsä tai muun ominaisuutensa vuoksi ei sovellu kuljetettavaksi tavanomaisessa kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa, jos kuljetus on hyväksytty kunnan jätehuoltomääräyksissä tai ympäristönsuojelulain 202 §:n nojalla annetuissa kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, kiinteistön haltija voi järjestää erilliskerätyn biojätteen ja pakkausjätteen kuljetuksen, jos kiinteistö ei kuulu 15 §:n 3 momentin nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettujen erilliskeräysvelvoitteiden tai kunnan 91 §:n nojalla antamien jätehuoltomääräysten mukaan kiinteistöittäisen erilliskeräyksen piiriin. Pakkausjäte on toimitettava tuottajan ja biojäte kunnan järjestämään jätehuoltoon. Kuljetuksessa on muutoin noudatettava, mitä tässä laissa säädetään kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta.

41 a §

Kiinteistöllä tapahtuva pienimuotoinen jätteen käsittely

Poiketen siitä, mitä 41 §:n 1 momentissa säädetään, jätteen haltija voi itse käsitellä 32 §:ssä tarkoitettua jätteen kiinteistöllään tai luovuttaa biojätteen, saostus- ja umpisäiliölietteen tai siihen rinnastettavan muun jätteen käsiteltäväksi naapurikiinteistöllä tai muulla lähellä sijaitsevalla kiinteistöllä, jos omatoiminen tai yhteinen käsittely on pienimuotoista ja käsittely on hyväksytty kunnan jätehuolto- tai ympäristönsuojelumääräyksissä.

Jätteen haltijan on annettava tiedot biojätteen kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta käsittelystä kunnan jätehuoltoviranomaiselle. Kun biojätteen käsittely kiinteistöllä loppuu, jätteen haltijan on ilmoitettava siitä kunnan jätehuoltoviranomaiselle. Kunnan jätehuoltoviranomaisen on merkittävä tiedot 143 §:ssä säädettyyn rekisteriin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta jätteen käsittelystä ja biojätteen käsittelystä kunnan jätehuoltoviranomaiselle annettavista tiedoista sekä niiden toimittamisen määräajasta.

43 §

Kunnan jätehuollon palvelutehtävien siirtäminen kuntien omistamalle yhtiölle

Palvelujen hankinnasta säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa.

46 §

Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista

Tuottajan on järjestettävä markkinoille saattamiensa 48 §:ssä tarkoitettujen tuotteiden jätehuolto sekä vastattava siitä aiheutuvista kustannuksista, jollei jäljempänä toisin säädetä. Tuottajan velvollisuus koskee käytöstä poistettuja tuotteita, jotka luovutetaan 49 §:ssä, 49 a §:ssä tai 56 §:ssä tarkoitettuun vastaanottopaikkaan tai kuljetukseen.

Tuottajan 1 momentin mukainen velvollisuus koskee tuottajan Suomen markkinoille saattamia tuotteita ja etäkaupalla suoraan käyttäjille myymiä tuotteita sekä tuottajan markkinaosuuteen nähden kohtuulliseksi katsottavaa osuutta muista vastaavista tuotteista riippumatta tuotteiden markkinoille saattamisen ajankohdasta.

47 §

Tuottajan ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto

Tuottajalla on ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto. Muut toimijat saavat perustaa käytöstä poistettujen tuotteiden keräys- tai vastaanottojärjestelmiä taikka tarjota tähän liittyviä palveluita vain, jos tämä tehdään yhteistyössä tuottajan kanssa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, muu toimija kuin tuottaja saa tarjota tuotteiden uudelleenkäyttöön tai sen valmisteluun liittyviä palveluita.

Kunta voi osana 5 luvun mukaan järjestämäänsä jätehuoltoä täydentää käytöstä poistettujen tuotteiden kuljetusta ja vastaanottoa siltä osin kuin tuottaja ei sitä järjestä. Tällöin käytöstä poistetut tuotteet on toimitettava tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Kunnan ja pakkausten tuottajayhteisön velvollisuudesta järjestää pakkausjätteen kiinteistöittäinen keräys yhteistoiminnassa säädetään 49 a §:ssä.

48 §

Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

Tuottajavastuu koskee myyntitavasta riippumatta seuraavia tuotteita ja niitä ammattimaisesti markkinoille saattavia tai etäkaupalla suoraan käyttäjille myyviä tuottajia:

49 a §

Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön yhteistoiminta pakkausjätteen erilliskeräyksessä

Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön on vähintään kaksi kolmasosaa Suomen asukkaista kattavalla sopimuksella sovittava 32 §:n 1 momentissa tarkoitettussa toiminnassa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämisestä yhteistoiminnassa siten, että:

1) kuntien järjestämä kiinteistöittäinen keräys ja tuottajayhteisön järjestämä alueellinen vastaanotto muodostavat maantieteellisesti kattavan ja väestötiheys huomioon ottaen kiinteistön haltijoita hyvin palvelevan keräysverkoston;

2) pakkausjäte saadaan talteen tehokkaasti ja jäte on laadultaan kierrätykseen soveltuvaa;

3) pakkausjäte kerätään mahdollisuuksien mukaan yhdessä muiden samaa materiaalia olevien jätteiden kanssa;

4) jätteen keräys ja kuljetus järjestetään kustannustehokkaasti ja niin, että päästöt ympäristöön sekä haitat asuinympäristön viihtyisyydelle ja turvallisuudelle ovat mahdollisimman vähäiset.

Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön on lisäksi yhteistoiminnassa:

1) järjestettävä riittävästi neuvontaa ja tiedotusta sekä toteuttava muita toimia, joilla tehostetaan pakkausjätteen lajittelua kiinteistöillä;

2) seurattava erilliskeräyksen toimivuutta ja tehokkuutta sekä arvioitava tarvetta lisätoimpiteisiin kerätyn pakkausjättemäärän lisäämiseksi tai pakkausjätteen laadun parantamiseksi.

49 b §

Kunnille maksettavat korvaukset ja pakkausten tuottajien kustannusvastuu

Pakkausten tuottajayhteisön ja kuntien on 49 a §:ssä tarkoitetussa sopimuksessa määritettävä pakkausmateriaaleittain korvaukset, jotka tuottajayhteisö maksaa kunnille pakkausjätteen erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta asuinkiinteistöiltä tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Korvaukset on maksettava kunnille mahdollisimman tasapuolisin perustein ottaen huomioon kerätty pakkausjättemäärä ja keräyksen tehokkuuteen vaikuttavat alueelliset olosuhteet. Kuntien on huolehdittava siitä, että korvaukset otetaan täysimääräisesti ja materiaaleittain huomioon määrättäessä erilliskerättyä pakkausjätettä koskevia jättemaksuja.

Pakkausten tuottajien on sopimuksen seurauksena vastattava pakkausmateriaaleittain laskettuna vähintään 80 prosentista pakkausjätehuollon kokonaiskustannuksista, joihin lasketaan kuuluvaksi:

1) pakkausjätteiden erilliskeräys asuinkiinteistöiltä, jonka kunnat järjestävät 15 §:ssä tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädettyjen vaatimusten taikka 91 §:n 3 momentin nojalla annettua asetuksessa säädettyä suppeamman erilliskeräyksen sallivan kunnan jätehuoltomääräyksen mukaisesti; kustannuksia määriteltäessä on otettava lähtökohdaksi kustannustehokkaat keräyspalvelut;

2) pakkausjätteen alueellinen vastaanotto, jonka tuottajat järjestävät 49 §:n 1 momentin tai sen nojalla annetun asetuksen mukaisesti;

3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun sekä tuottajien järjestämään jätehuoltoon toimitetun muun pakkausjätteen jatkokuljetus ja käsittely;

4) käytöstä poistettaviin pakkauksiin ja niiden jätehuoltoon liittyvä 51 §:n mukainen tiedotus ja neuvonta sekä 54 §:n mukainen kirjanpitolietojen ilmoittaminen.

49 c §

Sovittelu ja yhteistoiminnasta poikkeaminen

Jos 49 a:ssä tarkoitettua sopimusta ei synny, pakkausten tuottajayhteisö voi käynnistää sovittelun ilmoittamalla siitä ympäristöministeriölle. Ympäristöministeriön on viipymättä kuultava molempia osapuolia ja tehtävä esitys sovinnon aikaansaamiseksi.

Jos sopimusta ei synny kuuden kuukauden kuluessa sovittelun käynnistäneestä ilmoituksesta, pakkausten tuottajayhteisön on järjestettävä asuinkiinteistöjen pakkausjätteen erilliskeräys siten kuin 15 ja 49 §:ssä säädetään sekä siihen liittyvä tiedotus, neuvonta ja kirjanpitolietojen ilmoittaminen maksutta, alkaen kolmen vuoden kuluttua sovittelulle annetun määräajan päättymisestä. Siirtymäaikana kuntien on järjestettävä pakkausjätteen erilliskeräys tuottajayhteisön järjestämään jätehuoltoon. Pakkausten tuottajayhteisön on korvattava erilliskeräys kunnille viimeksi voimassa olleen sopimuksen mukaisesti. Korvauksen määrää voidaan kuitenkin olosuhteiden olennaisen muuttumisen johdosta tarkistaa.

Jos yksittäinen kunta ei liity 49 a §:ssä tarkoitettuun sopimukseen, sillä ei ole oikeutta pakkausten tuottajayhteisön maksamaan korvauksen. Kunnan on tällöin kuitenkin järjestettävä pakkausjätteen erilliskeräys 15 §:n tai sen nojalla annetun asetuksen tai siitä poikkeavan 91 §:n

3 momentin nojalla annetun kunnan jätehuoltomääräyksen mukaisesti ja luovutettava jäte pakkausten tuottajayhteisön järjestämään jätehuoltoon.

49 d §

Sopimusta koskevien tietojen antaminen valvontaviranomaiselle

Pakkausten tuottajayhteisön on vuosittain toimitettava Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle yhteenveto kuntien kanssa edellisenä kalenterivuonna tehdystä 49 a §:ssä tarkoitetusta sopimuksesta ja sen toimeenpanosta. Yhteenvetoon on sisällytettävä ainakin tiedot sopimuksen osapuolista ja voimassaoloajasta sekä kiinteistöiltä ja alueellisista vastaanottopaikoista kerätyn pakkausjätteen määristä. Yhteenvetoon on myös liitettävä ammattitaitoisen ja riippumattoman tarkastajan arvio tuottajan kustannusvastuun toteutumisesta, mukaan lukien tiedot kiinteistöittäisen erilliskeräyksen kustannusten korvaamisesta kunnille ja jätteen haltijoille.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yhteenvetoon toimitettavien ajankohdasta ja siihen sisällytettävistä tiedoista sekä riippumattoman tarkastajan pätevyysvaatimuksista.

51 §

Tuottajan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus

Tuottajan on tiedotettava käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottopaikkojen sijainnista ja aukioloajoista, niissä vastaanotettavista jätteistä sekä muista vastaanoton toimivuuden kannalta tarpeellisista asioista. Tuottajan on lisäksi tiedotettava ja neuvottava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä ja uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua koskevista toimista sekä roskaantumisen ehkäisemisestä. Tuottajan on tarvittaessa järjestettävä tiedottaminen ja neuvonta yhdessä kunnan ja muiden jätehuollon toimijoiden kanssa.

Tuottajan on vuosittain toimitettava selvitys järjestämästään tiedotuksesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi määrätä 1 ja 2 momentissa säädettyä suppeamman tiedotusvelvollisuuden tuottajalle, joka saattaa markkinoille ainoastaan yritysten käyttöön tarkoitettuja tuotteita silloin, kun se on toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuottajan 1 ja 2 momentin mukaisista velvollisuuksista.

53 a §

Tuottajan omavalvonta

Tuottajan on valvottava säännöllisesti ja suunnitelmallisesti tässä luvussa säädettyjen velvoitteiden toteutumista sekä kehitettävä tätä koskevan tiedon luotettavuutta (*omavalvonta*). Oma-
valvonnan tueksi on tarvittaessa teetettävä säännöllinen tarkastus riippumattomalla ja ammattitaitoisella henkilöllä. Tuottajan on laadittava omavalvonnasta kirjallinen suunnitelma, joka on liitettävä 101 §:ssä tarkoitettuun hakemukseen tuottajarekisteriin hyväksymiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa suunnitelmassa on oltava vähintään seuraavat tiedot:

- 1) tuottajan 54 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kirjainpidon toteuttaminen ja sitä koskevien tietojen luotettavuuden arviointi ja kehittäminen;
- 2) tuottajan 46 ja 49 b §:ssä tarkoitettujen kustannusvastuun täyttymisen arviointi;
- 3) tuottajan 63 a §:ssä tarkoitettujen maksuosuuksien seuranta ja kehittäminen;
- 4) omavalvonnan tueksi tehtävät tarkastukset.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi hyväksyä poikkeuksen 2 momentissa tarkoitettusta vaatimuksesta, jos se on perusteltua tuottajan toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa säädetyn tarkastuksen sisällöstä, sen suorittamisen ajankohdasta ja tarkastuksia tekevän henkilön ammatillisista pätevyysvaatimuksista sekä 2 momentin 1–3 kohdassa säädetyistä vaatimuksista.

54 §

Tuottajan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus

Tuottajan on pidettävä tuotetyypeittäin kirjaa markkinoille saattamiensa tuotteiden ja vastaanottamiensa käytöstä poistettujen tuotteiden sekä niistä syntyneiden jätteiden laajista, laadusta ja määrästä samoin kuin muista niihin rinnastettavista tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi tarpeellisista seikoista. Kirjanpidossa on lisäksi eriteltävä tarvittaessa toimituskohteittain uudelleenkäyttöön, uudelleenkäytön valmisteluun, kierrätykseen, muuhun hyödyntämiseen ja loppukäsittelyyn toimitetut tuotteet ja jätteet. Kirjanpidossa on oltava vastaavat tiedot myös 48 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen ajoneuvojen ja 3 kohdassa tarkoitettujen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osista sekä niistä syntyvistä jätteistä samoin kuin toiseen maahan viedyistä käytöstä poistetuista tuotteista ja jätteistä.

Tuottajan on toimitettava tiivistelmä 1 momentissa tarkoitetuista tiedoista sekä tiedot 53 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen suunnitelman mukaisista toimista ja tarkastuksista Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kalenterivuositain taikka tämän määräyksestä useammin, jos se on tarpeen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi. Tuottajan on myös 1 momentissa tarkoitettujen tietojen perusteella julkaistava vuosittain yleisessä tietoverkossa tiedot jätteen erilliskeräystä ja hyödyntämistä koskevien velvollisuuksiensa täyttymisestä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kirjanpitoon sisällytettävistä, viranomaiselle toimitettavista ja yleisessä tietoverkossa julkaistavista tiedoista sekä niiden toimittamis- ja julkaisuajankohdasta.

60 §

Korvaus lisäkustannuksista

Jos romutettavaan ajoneuvoon tai käytöstä poistettuihin renkaisiin on lisätty uudelleenkäyttöä tai jätehuoltoa merkittävästi haittaavia esineitä tai aineita, kerääjä tai käsittelijä voi periä ajoneuvon tai käytöstä poistettujen renkaiden haltijalta jätehuollolle aiheutuvia lisäkustannuksia vastaavan korvauksen.

62 §

Tuottajayhteisöön liittyminen

Tässä luvussa säädettyjen velvollisuuksiensa täyttämiseksi tuottajan on liityttävä 142 §:ssä tarkoitettuun tuottajarekisteriin hyväksytyyn tuottajayhteisöön tai perustettava sellainen yhdessä muiden tuottajien kanssa. Tuottajayhteisöön ei saa kuulua muita kuin tuottajia. Pakkaus-ten tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki pakkausmateriaalit.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi hyväksyä tuottajarekisteriin yksittäisen tuottajan, jos tuottajayhteisöön liittyminen on toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ilmeisen tarpeetonta.

Tuottajayhteisön on otettava huolehdittavakseen uuden tuottajan velvollisuudet tämän pyynnöstä, jos tuottajan toiminta kuuluu tuottajayhteisön toimialaan. Uuteen tuottajaan on sovellettava tasapuolisia ja yhdenvertaisia ehtoja verrattuna tuottajayhteisön muihin tuottajiin sovellettaisiin ehtoihin.

Juomapakkausten tuottaja voi huolehtia velvollisuuksistaan myös liittymällä 68 §:ssä tarkoitettuun juomapakkausten palautusjärjestelmään.

63 §

Tuottajayhteisön toiminta

Tuottajayhteisön on oltava voittoa tavoittelematon yhteisö, jonka tarkoituksena on hoitaa siihen liittyneiden tuottajien tuottajavastuuelvoitteet. Tuottajayhteisössä velvoitteet on jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Tuottajan kirjanpitoa ja tiedonantoa koskevat velvoitteet on osoitettava kevennettyinä sellaiselle tuottajalle, joka saattaa markkinoille vähäisiä määriä tuotteita, jos velvoitteet muutoin olisivat tuottajalle kohtuuttomat.

Tuottajayhteisön on ylläpidettävä julkisesti saatavilla olevaa, ajantasaista luetteloa omistajistaan sekä tuottajista, jotka ovat siirtäneet sille tuottajavastuunsa. Luetteloon on merkittävä jäsenen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus sekä tiedot jäsenen markkinoille saattamista tuotteista. Lisäksi tuottajayhteisön tulee julkaista tiedot liittymis- ja vuosimaksuista sekä kierrätysmaksuista kappale- tai tonniperusteisesti. Tiedot on oltava saatavilla yleisessä tietoverkossa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen kevennettyjen velvoitteiden vähimmäisvaatimuksista.

63 a §

Tuottajien maksusuudet ja niiden mukauttaminen

Tuottajayhteisössä maksusuudet on jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti suhteessa näiden markkinoille saattamiin tuotteisiin.

Maksusuuksia määrittäessään tuottajayhteisön on mahdollisuuksien mukaan yksittäisten tuotteiden tai toisiaan vastaavien tuote- tai materiaalityyppien osalta otettava huomioon erityisesti niiden kestävyys, korjattavuus, uudelleenikäytettävyys, kierrätettävyys ja vaarallisten aineiden esiintyminen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen maksusuuksien perusteista tarvittaessa tuote- tai materiaalityyppittäin.

64 §

Tuottajarekisteriin hyväksytyin tuottajan ja tuottajayhteisön toiminnan turvaaminen

Tuottajayhteisöllä on oltava riittävät taloudelliset voimavarat toimintansa asianmukaiseksi järjestämiseksi ja niin, että se voi vastata sille siirretyistä tuottajavastuuelvoitteista jatkuvasti vähintään kuuden kuukauden ajan. Tämän osoittamiseksi tuottajayhteisön on esitettävä Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle selvitys riittävästä taloudellisista järjestelyistä ja toimintasuunnitelma uudelleenikäytön ja jätehuollon järjestämisestä. Selvitys ja suunnitelma on annettava vuosittain tai jos toiminta muuttuu olennaisesti, kolmen kuukauden kuluessa muutoksesta.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi edellyttää 1 momentissa tarkoitettua selvitystä taloudellisista järjestelyistä ja toimintasuunnitelmaa muulta kuin tuottajayhteisöön

kuuluvalta tuottajalta silloin, kun se on tarkoituksenmukaista tuottajan toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen riittävien taloudellisten järjestelyjen osoittamisesta ja toiminnan turvaamiseksi laadittavista selvityksistä ja suunnitelmista sekä niiden toimittamisesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

65 §

Tuottajien ja tuottajayhteisöjen yhteistyö

Eri tuoteryhmien tuottajien ja tuottajayhteisöjen on tarpeellisin yhteistoimin huolehdittava siitä, että tuottajavastuun täytäntöönpanosta ei aiheudu toisen tuoteryhmän tuottajille tai tuottajayhteisöille kaksinkertaisia maksuja silloin, kun käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto ja muu jätehuolto järjestetään yhteistoiminnassa. Tuottajayhteisöjen on lisäksi tarpeellisin yhteistoimin edistettävä tuottajan mahdollisuutta hoitaa eri tuotteita koskevat tuottajavastuovelvoitteensa yhden toimijan kautta.

Valtioneuvosto voi velvoittaa tuottajat ja tuottajayhteisöt yhteistoimintaan ja määrätä yhteistoiminnalle asetettavista vaatimuksista, jos tämä on tarpeen:

1) sellaisten rinnakkaisten uudelleenkäyttö- ja jätehuoltojärjestelmien poistamiseksi tai muodostumisen estämiseksi, jotka haittaavat tuottajavastuujärjestelmien yleistä toimivuutta tai tuotteen haltijan mahdollisuutta luovuttaa käytöstä poistettu tuote uudelleenkäyttöön tai jätehuoltoon;

2) helpottamaan sellaisten tuottajien tuottajavastuovelvoitteiden hoitamista, jotka saattavat markkinoille kahden tai useamman tuottajayhteisön toimialaan kuuluvia tuotteita.

66 §

Tuottajayhteisöjen palvelunhankinta

Tuottajayhteisön on hankkiessaan tuotteiden uudelleenkäyttöön ja jätehuoltoon liittyviä palveluja otettava tasapuolisesti huomioon muut taloudelliset toimijat ja heidän toimintamahdollisuutensa kyseisillä markkinoilla siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Tuottajayhteisön on julkaistava yleisessä tietoverkossa tiedot palvelunhankinnoissaan noudatettavista yleisistä periaatteista ja menettelyistä.

66 a §

Tuottajan tai muun toimijan valtuutettu edustaja

Suomeen sijoittautuneen toimijan, joka myy etäkaupalla suoraan käyttäjille toiseen valtioon tuottajavastuun piiriin kuuluvia tuotteita, on vastattava tuottajavastuovelvoitteidensa täyttämistä kyseisessä valtiossa. Sähkö- ja elektroniikkalaitteita etäkaupalla suoraan käyttäjille toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon myyvän toimijan on nimettävä kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautunut valtuutettu edustaja vastaamaan velvoitteidensa täyttämistä.

Poiketen siitä, mitä 62 §:n 1 momentissa säädetään, toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sijoittautuneen tuottajan, joka myy sähkö- ja elektroniikkalaitteita etäkaupalla suoraan käyttäjille Suomeen, on tuottajayhteisöön liittymisen sijasta nimettävä valtuutettu edustaja vastaamaan velvoitteidensa täyttämistä Suomessa. Muu toiseen valtioon sijoittautunut 48 §:ssä tarkoitettuja tuotteita myyvä etämyyjä voi tuottajayhteisöön liittymisen sijasta nimetä Suomeen sijoittautuneen valtuutetun edustajan vastaamaan velvoitteistaan Suomessa.

Toiseen valtioon sijoittautunut tuottajaa vastaava toimija, joka toimittaa Suomen markkinoille tuotteita muulla kuin etäkaupalla, voi nimetä Suomeen sijoittautuneen valtuutetun edustajan vastaamaan Suomeen sijoittautuneen tuottajan sijasta tämän velvoitteista taikka vastavassa tarkoituksessa tehdä sopimuksen hyväksytyyn tuottajayhteisön kanssa. Vastaava oikeus on verkkokaupan alustan ylläpitäjällä, joka on saanut valtuutuksen hoitaa tuottajavastuovelvoitteet alustallaan toimivalta etämyyjältä.

66 b §

Suomessa valtuutettuna edustajana toimiminen

Suomessa toimiva valtuutettu edustaja on nimettävä kirjallisella valtuutuksella. Valtuutetuksi edustajaksi nimetyn on muiden kuin suoraan etäkaupalla myytävien tuotteiden osalta tiedotettava saamastaan valtuutuksesta ja sen muuttamisesta tai peruuttamisesta tuottajille ja tuottajayhteisöille, jotka muutoin vastaisivat tuottajavastuovelvoitteista mainittujen tuotteiden osalta.

Mitä tässä laissa säädetään tuottajasta, sovelletaan myös valtuutettuun edustajaan lukuun ottamatta 62 §:n 1 momentin mukaista tuottajien mahdollisuutta perustaa tuottajayhteisö.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtuutetun edustajan nimeämistä koskevasta menettelystä sekä tämän velvollisuudesta tiedottaa tuottajille ja tuottajayhteisöille saamastaan valtuutuksesta ja toiminnastaan.

66 c §

Tuottajavastuujärjestelmien yhteistyöryhmä

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on yhteistyössä tuottajien kanssa asetettava yksi tai useampi yhteistyöryhmä tuottajavastuujärjestelmien ja 68 §:ssä tarkoitettujen palautusjärjestelmien toimintaa koskevaa säännöllistä tiedonvaihtoa varten. Yhteistyöryhmässä on oltava tuottajien, jakelijoiden ja viranomaisten edustajat sekä edustajat sellaisista julkisista ja yksityisistä jätealan toiminnanharjoittajista ja 134 §:n 2 kohdassa tarkoitetuista yhdistyksistä ja säätiöistä, joiden toimialaan yhteistyöryhmän tehtävät voivat olennaisesti liittyä. Lisäksi yhteistyöryhmässä on oltava edustajat uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua harjoittavista yrityksistä ja yhteisöistä.

68 §

Juomapakkausten palautusjärjestelmän perustaminen ja järjestelmään liittyminen

Panttiin perustuvan juomapakkausten palautusjärjestelmän voi perustaa *juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjänä* toimiva tuottajavastuun piiriin 48 §:n 1 momentin nojalla kuuluva juomapakkausten tuottaja tai eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetussa laissa (1037/2004) säädetty verovelvollinen, yksin tai yhdessä muiden juomapakkausten tuottajien tai verovelvollisten kanssa. Juomapakkausten tuottaja tai verovelvollinen voi myös liittyä sellaiseen juomapakkausten palautusjärjestelmään, johon otetaan jäseniä.

Juomapakkausten palautusjärjestelmässä velvoitteet on jaettava tuottajien ja verovelvollisten kesken tasapuolisesti toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Kirjanpitoa ja tiedonantoa koskevat velvoitteet on osoitettava kevennettyinä sellaiselle tuottajalle tai verovelvolliselle, joka saattaa markkinoille vähäisiä määriä tuotteita, jos velvoitteet muutoin olisivat sille kohtuuttomat. Uuteen jäseneseen on sovellettava ehtoja, jotka ovat tasapuolisia ja yhdenvertaisia verrattuna palautusjärjestelmän muihin jäseniin sovellettaviin ehtoihin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitettujen kevennettyjen velvoitteiden vähimmäisvaatimuksista.

69 §

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän velvollisuudet

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on järjestettävä toimiva juomapakkausten palautusjärjestelmä, johon kuuluvat pakkausten vastaanotto, uudelleenkäyttö sekä kierrätys ja muu jätehuolto. Ylläpitäjän on myös huolehdittava järjestelmään kuuluvan, suuruudeltaan järjestelmän toimivuuden takaavan pantin hallinnoinnista sekä toimintaan liittyvästä tiedottamisesta ja neuvonnasta siten kuin 51 §:ssä säädetään.

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on pidettävä julkisesti saatavilla olevaa, ajantasaista luetteloa omistajistaan ja jäsenistään. Luetteloon merkitään omistajan ja jäsenen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus sekä tiedot tämän markkinoille saattamista tuotteista ja palautusjärjestelmälle maksamista maksuista yksikkö- tai tonniperusteisesti. Luettelo on myös oltava saatavilla yleisessä tietoverkossa.

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on noudatettava, mitä 53 a §:ssä säädetään tuottajan omavalvonnasta ja 54 §:ssä tuottajan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudesta. Juomapakkausten palautusjärjestelmään, johon otetaan jäseniä, sovelletaan lisäksi, mitä 63 a §:ssä säädetään tuottajien maksuosuuksista ja niiden mukauttamisesta, 64 §:ssä tuottajarekisteriin hyväksytyin tuottajan ja tuottajayhteisön toiminnan turvaamisesta, 65 §:ssä tuottajien ja tuottajayhteisöjen yhteistyöstä, 66 §:ssä tuottajayhteisöjen palvelunhankinnasta, 66 a §:ssä tuottajan tai muun toimijan valtuutetusta edustajasta ja 66 b §:ssä Suomessa valtuutettuna edustajana toimimisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä pantin vähimmäismäärästä, palautusjärjestelmän toimintaan liittyvästä tiedottamisesta sekä järjestelmään kuuluvien pakkausten uudelleenkäyttö- ja kierrätystavoitteista ja -velvoitteista, jotka voivat olla ankarampia kuin pakkauksia yleisesti koskevat vastaavat tavoitteet ja veloitteet.

80 §

Velvollisuus suorittaa kunnan jätemaksu

Kunnan jätemaksun on velvollinen suorittamaan kiinteistön haltija tai muu jätteen haltija, jonka jätteen jätehuollon kunta järjestää.

Jos jätteen kuljetuksen järjestää 37 §:ssä tarkoitettulla tavalla kiinteistön haltija, kunta voi periä maksun jätteen käsittelystä jätteen kuljettajalta.

80 a §

Jätteen kuljettajan kirjanpitovelvollisuus kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa

Jos kunta perii jätteen käsittelystä maksun 37 §:ssä tarkoitettulta jätteen kuljettajalta 80 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, on kuljettajan pidettävä kirjaa jätteen käsittelystä asiakkailtaan perityistä maksuista sekä annettava näitä koskevat tiedot pyynnöstä kunnan jätehuoltoviranomaisen nähtäväksi.

81 §

Kunnan jätemaksun määrääminen

Kunnan jätehuoltoviranomainen määrää jätemaksun kunnan hyväksymän jätetaksan mukaisesti.

Jos jätetaksan mukaista jätemaksua on pidettävä kohtuuttoman suurena tai pienenä ottaen huomioon jätteen määrä, kunnan järjestämän jätehuollon palvelutaso ja jätteen haltijan tai kiinteistön haltijan 41 §:n mukaisesti järjestämä jätteenkuljetus tai jätteen haltijan 41 a §:n mukaisesti järjestämä jätteen käsittely, maksu voidaan maksuvelvollisen hakemuksesta tai viranomaisen aloitteesta määrätä jätetaksasta poiketen tai jättää perimättä. Jos jätemaksu määrätään jätetaksasta poiketen, maksuperusteiden on oltava tasapuolisia ja kohtuullisia.

87 §

Valtakunnallinen jätesuunnitelma

Ympäristöministeriön on tämän lain tarkoituksen toteuttamisen ja säännösten täytäntöönpanon edistämiseksi valmistettava valtioneuvoston hyväksyttäväksi valtakunnallinen jätesuunnitelma. Suunnitelmassa on esitettävä arvio jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisen sekä jätehuollon nykytilasta, näitä koskevat tavoitteet ja toimet tavoitteiden saavuttamiseksi, mukaan lukien toimet roskaantumisen ehkäisemiseksi ja roskaantuneiden alueiden siivoamiseksi. Suunnitelmassa voidaan esittää myös alueellisista oloista johtuvia tavoitteita ja toimia jätehuollon kehittämiseksi. Suunnitelmaan on liitettävä arvio sen vaikuttavuudesta. Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä koskeva valtakunnallisen jätesuunnitelman osa voidaan laatia erillisenä suunnitelmana.

Ympäristöministeriön on seurattava ja arvioitava valtakunnallisen jätesuunnitelman ja erillisen suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta vähintään joka kuudes vuosi sekä tarvittaessa valmistettava tarkistettu suunnitelma valtioneuvoston hyväksyttäväksi. Suunnitelmaa valmisteltaessa tai tarkistettaessa on noudatettava, mitä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (200/2005) ja sen nojalla säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelusta ja sisällöstä sekä suunnitelman toteutumisen seurannasta ja arvioinnista.

88 §

Alueellinen yhteistyöryhmä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on asetettava alueellinen yhteistyöryhmä tukemaan valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelua, toimeenpanoa ja toimeenpanon seurantaa. Alueellisessa yhteistyöryhmässä on oltava edustettuina toimialueen kunnat sekä sellaiset toiminnanharjoittajat ja 134 §:n 2 kohdassa tarkoitetut yhdistykset ja säätiöt, joiden tehtäviin tai tarkoitukseen asia voi liittyä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voivat asettaa yhteistyöryhmän yhdessä, jos se on tarpeen tehtävän hoitamiseksi alueellisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Yhteistyöryhmän on alueellaan edistettävä valtakunnallisen jätesuunnitelman toimeenpanoa ja seurattava toimeenpanon toteutumista. Sen on myös koottava ja toimitettava ympäristöministeriölle valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelua tai sen tarkistamista varten tarpeelliset tiedot alueen jätteenkäsittelykapasiteetista ja jätehuollon järjestämisestä sekä jätehuollon kehittämistarpeista.

Kunnan on annettava alueelliselle yhteistyöryhmälle ja tämän edelleen ympäristöministeriölle valtakunnallisen jätesuunnitelman laadintaa varten tarpeelliset tiedot kunnassa syntyvistä jätteistä, jätehuollon järjestämisestä ja valvonnasta sekä niitä koskevista kehittämistavoitteista.

91 §

Kunnan jätehuoltomääräykset

Kunta voi antaa tämän lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista oloista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä:

1) 32 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa syntyvän jätteen määrän vähentämisestä, lajittelusta syntypaikalla, vastaanottoaikan järjestämisestä kiinteistöllä, toimittamisesta alueelliseen vastaanottoaikaan, säilyttämisestä, keräyksestä, kuljetuksesta, hyödyntämisestä ja loppukäsittelystä sekä näitä koskevista teknisistä vaatimuksista;

2) 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen vaatimusten noudattamiseksi muiden kuin 1 kohdassa tarkoitettujen jätteiden keräyksen, vastaanoton ja kuljetuksen käytännön järjestelyistä kiinteistöillä tai jätteen vastaanottoaikoilla sekä näitä koskevista teknisistä vaatimuksista;

3) toimista roskaantumisen ehkäisemiseksi;

4) velvollisuudesta antaa kunnan jätehuoltoviranomaiselle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tietoja 1 kohdassa tarkoitetuista jätteistä ja niiden jätehuollosta, mukaan lukien 39 §:ssä tarkoitetuista jätteen kuljetuksista ja 41 a §:n mukaisesta biojätteen käsittelystä.

Edellä 1 momentin 1 kohdan nojalla annettavat määräykset voivat koskea myös muun kuin 32 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa syntyvän jätteen kompostointia tai muuta vastaavaa jätteen, mukaan lukien saostus- ja umpisäiliölietteen pienimuotoista käsittelyä sen syntypaikalla, ei kuitenkaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettua ympäristöluvanvaraista tai rekisteröitävää jätteen käsittelyä.

Edellä 1 momentin 1 kohdan nojalla annettavilla jätteen kiinteistöittäistä erilliskeräystä koskevilla määräyksillä voidaan velvoittaa valtioneuvoston asetuksessa säädettyä laajempaan erilliskeräykseen, jos se on tarpeen 15 §:n 1 momentin täytäntöön panemiseksi. Määräyksillä voidaan myös sallia asetuksessa säädettyä suppeampi erilliskeräys määräajaksi ja korkeintaan viideksi vuodeksi kerrallaan, jos jokin 15 §:n 2 momentin mukaisista erilliskeräysvelvollisuudesta poikkeamisen edellytyksistä täyttyy.

Kunnan jätehuoltomääräyksissä määrätty viranomainen voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen jätehuoltomääräyksen noudattamisesta siinä mainituin perustein.

93 §

Jäteneuvonta

Kunnan on järjestettävä neuvontaa, tiedotusta ja valistusta 32 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa syntyvän jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi, lajittelun tehostamiseksi, erilliskeräyksen lisäämiseksi ja jätehuollon asianmukaiseksi toteuttamiseksi sekä mainitusta toiminnasta aiheutuvan roskaantumisen ehkäisemiseksi. Neuvonnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota elintarvikejätteen määrän vähentämiseen.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) 3 §:n 2 momentin mukaista tehtävää suorittaessaan erityisesti edistettävä 12 §:n 1 momentissa tuotannon harjoittajalle sekä tuotteen valmistajalle ja maahantuojalle säädetyn selvilläolovelvollisuuden toteutumista.

102 §

Tuottajarekisteriin hyväksymisen edellytykset

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tuottajayhteisön ja juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän tuottajarekisteriin hyväksymisen edellytyksenä on, että:

1) tuottajayhteisö on perustettu ja toimii 62, 63 ja 63 a §:n mukaisesti sekä juomapakkausten palautusjärjestelmä 68 ja 69 §:n mukaisesti;

2) tuottajayhteisö tai juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjä on esittänyt 64 §:n mukaisen hyväksyttävän selvityksen ja toimintasuunnitelman.

117 §

Tullin tehtävät

Tullin on tarvittaessa pysäytettävä jätteen kansainvälinen siirto, joka ei täytä jätteensiirtoasetuksen tai tämän lain vaatimuksia ja ilmoitettava asiasta Suomen ympäristökeskukselle jatko-toimista päättämistä varten.

Tulli voi määrätä Suomen tullitoimipaikat, joiden kautta jäte on siirrettävä Euroopan talousalueelle tai Euroopan talousalueelta.

117 b §

Asianmukaisuuden osoittaminen siirrettäessä jätettä Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Sen, joka siirtää jätettä Euroopan talousalueen ulkopuoliseen maahan käsiteltäväksi, on voitava jätteensiirtoasetuksen mukaisesti osoittaa, että jätteen käsittely talousalueen ulkopuolella on kyseisen asetuksen vaatimusten mukaista ja tapahtuu olosuhteissa, jotka suurelta osin vastaavat asiaa koskevassa Euroopan unionin ympäristölainsäädännössä säädettyjä vaatimuksia.

117 c §

Jätettä toiseen maahan siirtävän selvilläolo-, kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus

Jätettä toiseen maahan hyödynnettäväksi siirtävän on oltava selvillä ja pidettävä kirjaa seuraavista tiedoista siinä laajuudessa kuin on tarpeen jätettä koskevien tietojen laskennasta, todentamisesta ja toimittamisesta annetuissa Euroopan unionin säädöksissä edellytettyjen tietojen tuottamiseksi:

1) jätteen uudelleenikäytön valmistelussa, kierrätyksessä, hyödyntämisessä tai näitä edeltävissä valmistelutoimissa syntyvien jätteiden laatu, laji, määrä, toimituspaikka ja käsittelytapa;

2) uudelleenikäytön valmistelussa, kierrätyksessä tai muussa hyödyntämisessä syntyvät uudet tuotteet ja materiaalit sekä niiden määrä ja käyttötarkoitus tuote- ja materiaalityypittain eriteltyinä.

Tiivistelmä 1 momentissa tarkoitetuista kirjanpitotiedoista on toimitettava vuosittain Suomen ympäristökeskukselle tai tämän 142 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla ylläpitämään rekisteriin. Aikaisemmalle jätteen haltijalle ja 48 §:ssä tarkoitettulle tuottajalle on pyynnöstä annettava näiden luovuttamia jätteitä koskevat kirjanpitotiedot.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) jätteistä, joita 1 momentissa tarkoitettu selvilläolo- ja kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus koskee;

- 2) 1 momentissa tarkoitettuun kirjanpitoon ja 2 momentissa tarkoitettuun tiivistelmään sisällytettävistä tiedoista;
- 3) 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta Suomen ympäristökeskukselle.

Luku 13

Valvonta ja hallintopakko

118 §

Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on pidettävä kirjaa jätteistä, jos kysymyksessä on:

- 1) toiminta, jossa syntyy vähintään 100 tonnia jätettä vuodessa;
- 2) toiminta, jossa syntyy vaarallista jätettä tai POP-jätettä;
- 3) ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukossa 1 ja 2 olevassa 13 kohdassa tarkoitettu jätteen ammattimainen tai laitostainen käsittely, ei kuitenkaan mainitun lain 32 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettu käsittely;
- 4) toiminta, joka on ympäristönsuojelulain mukaan luvanvaraista;
- 5) elintarviketeollisuuden toiminta, joka on ympäristönsuojelulain mukaan ilmoituksenvaaraista;
- 6) 94 §:ssä tarkoitettu jätteen kuljettaminen ja välittäjänä toimiminen sekä 100 §:ssä tarkoitettu jätteen keräys.

Lisäksi toiminnanharjoittajan on pidettävä kirjaa jätteen uudelleenkäytön valmistelussa, kiertätyksessä tai muussa hyödyntämisessä syntyvistä tuotteista ja materiaaleista, jos kysymyksessä on 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu toiminta.

Aikaisemmalle jätteen haltijalle ja 48 §:ssä tarkoitetulle tuottajalle on pyynnöstä annettava näiden luovuttamien jätteiden jätehuoltoon koskevat kirjanpitoliedot.

Elohopeajätteen väliaikaisesta varastoinnista huolehtivien laitosten toiminnanharjoittajien sekä elohopeajätteen muuntamisesta ja tarvittaessa kiinteyttämisestä huolehtivien laitosten toiminnanharjoittajien velvollisuudesta perustaa rekisteri elohopeajätteen jäljittämiseksi ja tiedonantovelvollisuudesta toimivaltaiselle viranomaiselle säädetään elohopea-asetuksen 14 artiklassa.

118 a §

Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus elintarvikejätteestä

Elintarvikelain (23/2006) 6 §:n 11 kohdassa tarkoitetun elintarvikealan toimijan on pidettävä kirjaa toiminnassaan syntyvän elintarvikejätteen määrästä ja käsittelystä. Kirjanpitoon on mahdollisuuksien mukaan sisällytettävä myös arvio jätteenä käytöstä poistetun syömäkelpoisen elintarvikkeen kokonaismäärästä. Velvollisuus ei kuitenkaan koske elintarvikelain 13 §:n 6 momentissa tarkoitettuja toimijoita, jotka ovat suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan ulkopuolella, alkutuotannon toimijoita eikä yleishyödyllisiä yhteisöjä. Kirjanpitoliedot on säilytettävä paperisena tai sähköisesti kuusi vuotta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kirjanpitoon sisällytettävistä tiedoista. Toiminnan valvonnan tarkoituksenmukaiseksi toteuttamiseksi valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä kirjanpitolietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai tämän ylläpitämään tietojärjestelmään sekä 1 momentissa säädettyä lyhyemmästä kirjanpitolietojen säilyttämisen määräajasta, jos kuuden vuoden säilytysaika on ilmeisen tarpeeton.

119 §

Kirjanpitoon sisällytettävät tiedot ja niiden käsittely

Edellä 118 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kirjanpitoon on toiminnan luonteen mukaan sisällytettävä tiedot syntyneen, kerätyn, kuljetetun, välitetyn tai käsitellyn jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä ja toimituspaikasta sekä jätteen kuljetuksesta ja käsittelystä. Kirjanpitoon on sisällytettävä myös tiedot mainitun momentin 1 kohdassa tarkoitettussa toiminnassa syntyneen jätteen määrästä suhteessa liikevaihdolla, työntekijöiden määrällä tai muulla vastaavalla tavalla ilmaistuun toiminnan laajuuteen (*ominaisjättemäärä*). Mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettua toiminnan kirjanpitoon on sisällytettävä tiedot jätteen valmistelussa uudelleenkäyttöön, kierrätyksessä tai muussa hyödyntämisessä syntyvien tuotteiden ja materiaalien määrästä ja käyttötarkoituksesta tuote- ja materiaalityypittain eriteltyinä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kirjanpitoon sisällytettävistä tiedoista toiminnoittain, jätelajeittain tai tuote- tai materiaalityypittain eriteltyinä sekä ominaisjättemäärän laskemisesta. Toiminnan valvonnan tarkoituksenmukaiseksi toteuttamiseksi valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä kirjanpito-tietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai tämän ylläpitämään tietojärjestelmään.

Kirjanpito-tiedot on säilytettävä paperisena tai sähköisesti kuusi vuotta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tätä lyhyemmästä määräajasta, jos kuuden vuoden säilytysaika on toiminnan valvonnan kannalta ilmeisen tarpeeton.

121 §

Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

Jätteen haltijan on ennen jätteen siirron aloitusta laadittava siirtoasiakirja vaarallisesta jätteestä, POP-jätteestä, saostus- ja umpisäiliölietteestä, hiekan- ja rasvanerotuskaivojen lietteestä, pilaantuneesta maa-aineksesta ja muusta rakennus- ja purkujätteestä kuin pilaantumattomasta maa-aineksesta, joka siirretään ja luovutetaan 29 §:ssä tarkoitettulle vastaanottajalle. Siirtoasiakirjassa on oltava valvonnan ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä, toimituspaikasta ja -päivämäärästä, käsittelytavasta toimituspaikassa sekä kuljettajasta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu jäte noudetaan kotitaloudesta, jätteen kuljettajan on jätteen haltijan sijasta laadittava siirtoasiakirja sekä huolehdittava asiakirjan antamisesta vastaanottajalle ja sen säilyttämisestä. Jätteen kansainvälisessä siirrossa käytettävästä siirtoasiakirjasta säädetään jätteesiirtoasetuksessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siirtoasiakirjaan merkittävistä tiedoista.

121 a §

Siirtoasiakirjan käyttöön liittyvät menettelyt

Edellä 121 §:ssä tarkoitettu siirtoasiakirja on laadittava sähköisenä. Siirtoasiakirjan tietojen on oltava koneluettavassa muodossa. Siirtoasiakirjaan tehtävät muutokset on voitava havaita jälkikäteen ja muutokset on tehtävä niin, etteivät alkuperäiset tiedot häviä. Siirtoasiakirjan on oltava luettavissa jätteen siirron aikana ja siinä olevien tietojen on oltava saatavissa kaikille siirtoon osallistuvilla. Jätteen haltijan on vahvistettava siirtoasiakirjassa annettujen tietojen oikeellisuus, jätteen kuljettajan jätteen kuljetettavaksi ottaminen ja vastaanottajan jätteen vastaan-

otto sähköisellä allekirjoituksella, sähköisellä leimalla tai muulla luotettavalla sähköisellä todentamismenetelmällä. Jätteen haltijan ja vastaanottajan on säilytettävä siirtoasiakirjan tiedot kolmen vuoden ajan siirron päättymisestä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, siirtoasiakirja voidaan laatia paperisena asiakirjana, jos sähköisen asiakirjan laatimiselle ei ole edellytyksiä. Jätteen haltijan on huolehdittava siitä, että paperinen siirtoasiakirja on mukana jätteen siirron aikana ja että se annetaan siirron päätyttyä jätteen vastaanottajalle. Paperiseen siirtoasiakirjaan on tehtävä 1 momentissa tarkoitettut vahvistukset allekirjoituksilla tai muilla järjestelyillä, jos tämä ei heikennä vahvistuksen luotettavuutta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siirtoasiakirjan muodosta ja käytöstä sekä siinä olevien tietojen vahvistamisesta.

122 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella, ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella tai tämän määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus pyynnöstä saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä elohopea-asetuksen ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa ja lain täytäntöönpanoa varten:

1) tarpeelliset tiedot jätteen haltijalta tai muulta jätehuollon toimijalta taikka roskaantuneen alueen siivoamisvelvolliselta;

2) tarpeelliset tiedot tuotteen valmistuksesta ja siinä käytettävistä aineista, toiminnassa syntyvistä tämän lain 5 a §:ssä tarkoitetuista sivutuotteista, 5 b §:ssä tarkoitettuista hyödynnetyn jätteen jätteeksi luokittelun päättymisestä ja näitä koskevista arviointiperusteista sekä valmistettavista, maahan tuotavista tai muutoin markkinoille saatettavista tuotteista samoin kuin niistä syntyvistä jätteistä ja jätehuollosta tuotteen valmistajalta, maahantuojalta tai muulta markkinoille saattajalta;

3) tarpeelliset tiedot ja asiakirjat toiselta tässä pykälässä tarkoitettulta viranomaiselta, virkamieheltä tai viranhaltijalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä.

127 §

Tuotetta tai tuotemerkintöjä koskevan rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Jos tuote on kielletty tai se ei täytä tässä laissa tai 10 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjä yksilöityjä vaatimuksia, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi:

1) velvoittaa tuotteen valmistajan, maahantuojan tai muun markkinoille saattajan tekemään tuotteeseen tai sen merkintöihin sellaiset muutokset, että ne täyttävät tässä laissa tai sen nojalla säädetty vaatimukset, ja osoittamaan muutokset tehdyiksi;

2) kieltää säännösten vastaisen tuotteen valmistajaa, maahantuojaa, muuta markkinoille saattajaa tai jakelijaa tilapäisesti tai pysyvästi valmistamasta, maahantuomasta, välittämästä, myymästä tai luovuttamasta tuotetta taikka kieltää tuotteen käytön tai velvoittaa rikkojan ryhtymään tarvittaviin toimiin, jotka koskevat jo markkinoille saatettuja tuotteita;

3) velvoittaa rikkoja toimittamaan tuote asianmukaisesti käsiteltäväksi jätteenä.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun määräyksen antaa Tulli, jos kysymyksessä on 68 §:ssä tarkoitettuun juomapakkausten palautusjärjestelmään kuuluvista juomapakkauksista. Määräys kohdistetaan tällöin juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjään.

129 §

Uhkasakko, teettämishukka ja keskeyttämishukka

Valvontaviranomaisen on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään tai kielletään.

131 §

Laiminlyöntimaksu

Edellä 6 luvussa tarkoitettu tuottaja on velvollinen maksamaan laiminlyöntimaksua, jos tämä laiminlyö 62 §:ssä tarkoitetun velvollisuuden liittyä tuottajayhteisöön tai 101 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi. Tuottajayhteisö on velvollinen maksamaan laiminlyöntimaksua, jos se laiminlyö 101 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi.

Laiminlyöntimaksua on velvollinen maksamaan myös:

5) se, joka laiminlyö 121 §:ssä säädetyn siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuuden tai 121 a §:ssä säädetyn velvollisuuden pitää siirtoasiakirja mukana jätteen siirron aikana tai velvollisuuden vahvistaa jätteen vastaanotto;

8) se, joka laiminlyö jätteesiirtoasetuksen 15 artiklassa säädetyn velvollisuuden lähettää siirtoasiakirjan jäljennös toimivaltaiselle viranomaiselle, 16 artiklassa säädetyn velvollisuuden täyttää siirtoasiakirja tai lähettää siirtoasiakirjan jäljennös toimivaltaiselle viranomaiselle, 17 artiklassa säädetyn velvollisuuden ilmoittaa hyväksytyä kuljetuksen suorittajaa koskevasta muutoksesta taikka laiminlyö mainitun asetuksen 18 artiklassa säädetyn asiakirjan laatimis- tai allekirjoitusvelvollisuuden tai velvollisuuden pitää asiakirja mukana siirron aikana;

136 §

Toiminta rikosasiassa

Valvontaviranomaisen tulee tehdä ilmoitus poliisille tai, jos kysymys on tullirikoksesta, ensisijaisesti Tullille esitutkintaa varten, jos on aihetta epäillä 147 §:n 1 momentissa tarkoitettua tekoa tai laiminlyöntiä. Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on rikosasiassa asianomistaja, jos yleistä etua on loukattu. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on asianomistaja tuottajavastuuta koskevassa rikosasiassa ja Suomen ympäristökeskus jätteen kansainvälisiä siirtoja koskevassa rikosasiassa, jos yleistä etua on loukattu.

143 §

Rekisteri jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä

Kunnan jätehuoltoviranomainen ylläpitää rekisteriä, johon merkitään 39 §:n 2 momentissa ja 41 a §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot. Rekisteriin merkityt kuljetusta koskevat henkilötiedot säilytetään viisi vuotta rekisteriin merkitsemisen jälkeen. Rekisteriin merkityt henkilötiedot,

jotka koskevat kiinteistöllä tapahtuvaa biojätteen käsittelyä, säilytetään viisi vuotta käsittelyn päättymisestä ilmoittamisen jälkeen. Kunnan jätehuoltoviranomainen on myös luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu rekisterinpitäjä.

Kunnan jätehuoltoviranomaisen on jätehuollon yleistä ohjausta, seurantaa, kehittämistä ja raportointia varten pyydettyä annettava rekisteriin tallennetut muut kuin salassa pidettävät tiedot 22 §:ssä tarkoitettulle valtion viranomaiselle ja 27 §:ssä tarkoitettulle asiantuntijaviranomaiselle ja –laitokselle sähköisesti muokattavassa muodossa.

146 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saa tämän lain mukaisia tehtäviä suoritettaessa saatuja sellaisia tietoja yksityisen ja yhteisön taloudellisesta asemasta, liikesalaisuudesta sekä yksityisen henkilökohtaisista oloista luovuttaa valvontaviranomaiselle ja ympäristöministeriölle, jotka ovat välttämättömiä tämän lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi sekä Syyttäjälaitokselle, Poliisille ja Tullille rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi Verohallinnolle voidaan luovuttaa muutoin salassa pidettäviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä jäteverolain (1126/2010) ja eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain toimeenpanon valvontaa varten.

147 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvun 1–4 §:ssä. Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta

- 1) rikkoo 13 §:n 1 momentin mukaista kieltoa hylätä tai käsitellä jätettä hallitsemattomasti,
- 2) rikkoo 15 a §:n mukaista kieltoa polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä,
- 3) laiminlyö 15 b §:n mukaisen velvollisuuden varmistaa hyödynnettävän jätteen laatu,
- 4) rikkoo 17 §:n 1 momentin mukaista vaarallisen jätteen sekoittamiskieltoa,
- 5) rikkoo 18 §:n mukaista kieltoa polttaa jätettä Suomen vesialueella ja talousvyöhykkeellä,
- 6) laiminlyö 28 §:n mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden,
- 7) luovuttaa jätteen muulle kuin 29 §:n mukaiselle vastaanottajalle,
- 8) laiminlyö 31 §:n mukaisen velvollisuuden,
- 9) laiminlyö 35 §:n 3 momentin mukaisen velvollisuuden toimittaa jäte kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan,
- 10) laiminlyö 39 §:n 2 momentin mukaisen velvollisuuden antaa tiedot kiinteistöiltä noude-
tuista jätteistä,
- 11) laiminlyö 40 §:n mukaisen velvollisuuden järjestää vastaanottopaikka,
- 12) laiminlyö 41 §:n 1 momentin mukaisen velvollisuuden luovuttaa jäte kiinteistöittäiseen
jätteenkuljetukseen,
- 13) laiminlyö 46 §:n mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden,
- 14) laiminlyö 49 §:n mukaisen tuottajan vastaanottovelvollisuuden,
- 15) laiminlyö 50 §:n mukaisen velvollisuuden järjestää vastaanottopaikka,
- 16) laiminlyö 56 §:n mukaisen tuotteen jakelijan vastaanottovelvollisuuden,
- 17) rikkoo 72 §:n mukaista roskaamiskieltoa,
- 18) laiminlyö 76 §:n mukaisen keräysvelvollisuuden,

19) rikkoo tai laiminlyö 91 §:n, 96 §:n 2 momentin, 103 §:n 2 momentin, 125 §:n, 126 §:n 1 momentin, 127 tai 128 §:n perusteella annettua kieltoa tai määräystä,

20) rikkoo tai laiminlyö 8 §:n 3 momentin, 10 §:n, 12 §:n 3 momentin, 14 §:n, 15 §:n 3 momentin, 16 §:n 3 momentin tai 49 §:n 1 momentin nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyä rajoitusta, kieltoa, vaatimusta, määräystä tai velvollisuutta,

21) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä 109 tai 110 §:n tai tämän lain nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen taikka jätteesiirtoasetuksen 19 artiklassa säädetyn jätteen sekoittamiskiellon, 34, 36, 39 tai 40 artiklassa säädetyn vientikiellon taikka 41 tai 43 artiklassa säädetyn tuontikiellon vastaisesti,

22) laiminlyö jätteesiirtoasetuksen 4 artiklassa säädetyn ilmoituksen tekemisen, 13 artiklan 2 kohdassa säädetyn velvollisuuden ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle reittimuutoksesta, 17 artiklassa säädetyn velvollisuuden ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle hyväksyttyä siirrettävän jätteen määrää tai reittiä tai siirron aikataulua koskevista muutoksista, 20 artiklassa säädetyn asiakirjojen tai tietojen säilyttämisvelvollisuuden tai 49 artiklassa säädetyn ympäristönsuojelua koskevien toimenpiteiden toteuttamisen, lukuun ottamatta kuitenkin 131 §:n 2 momentin 8 ja 9 kohdassa säädettyjä laiminlyöntejä,

23) rikkoo elohopea-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädettyä tuontia jätteenä loppukäsittelyä varten koskevaa rajoitusta, 10 artiklan 4 kohdassa säädettyä velvollisuutta varustaa hammashoitolaivos vaatimuksenmukaisella amalgaamin erottimella tai amalgaamin erottimen huoltoa koskevaa vaatimusta tai 6 kohdassa säädettyä amalgaamijätteen jätehuollon järjestämistä koskevaa velvollisuutta, 11 artiklassa säädettyä suurista lähteistä peräisin olevan jätteen loppukäsittelyä koskevaa vaatimusta taikka laiminlyö 12 artiklassa tai 14 artiklan 4 kohdassa säädetyn tietojen toimittamista koskevan velvollisuuden taikka

24) rikkoo aluskierrätysasetuksen 7 artiklassa säädettyä velvoitetta laatia alukselle aluskierrätysuunnitelma,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *jätelain rikkomisesta* sakkoon.

Rikesakosta ainoana rangaistuksena 72 §:ssä säädetyn roskaamiskiellon vähäisestä rikkomisesta säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa (986/2016).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 41 a §:n mukaista jätteen haltijan velvollisuutta antaa tiedot biojätteen kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta käsittelystä kunnan jätehuoltoviranomaiselle ja kunnan jätehuoltoviranomaisen velvollisuutta merkitä tiedot 143 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2023.

Tämän lain 118 a §:n mukaista velvollisuutta pitää kirjaa elintarvikejätteestä ja 121 a §:n mukaista velvollisuutta laatia siirtoasiakirja sähköisenä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2022.

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olleet asiat käsitellään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Jos muutoksenhakutuomioistuimien tämän lain voimaan tultua kumoaa päätöksen ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

Jos kunnassa on tämän lain voimaan tullessa muun kuin sekalaisen yhdyskuntajätteen tai saostus- ja umpisäiliölietteen osalta käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen on siirryttävä biojätteen osalta aikaisintaan kahden vuoden ja viimeistään kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta ja muiden kiinteiden yhdyskuntajätteiden osalta viimeistään 1 päivästä heinäkuuta 2023.

Pakkausten tuottajia edustavan toimijan tai toimijoiden ja kuntien on tehtävä 49 a ja 49 b §:ssä tarkoitettu sopimus yhteistoiminnasta ja kustannusten korvaamisesta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021. Sopimuksen mukaisia korvauksia on maksettava 1 päivästä heinäkuuta 2023.

Jos pakkausten tuottajayhteisö on ennen tämän lain voimaantuloa tehnyt pakkausjätteen käsittelyä koskevan sopimuksen, jonka toteutuminen turvaa kierrätyksen kannalta merkittävän investoinnin syntymisen, sopimus velvoittaa sellaisenaan korkeintaan seitsemän vuotta lain voimaantulosta sitä tuottajarekisteriin hyväksytyä uutta tuottajayhteisöä, jolle pakkausten tuottajayhteisön vastuut ja oikeudet muutoin siirtyvät.

Tuottajan, joka ei ole tuottajayhteisön jäsen, on liityttävä tuottajayhteisöön tai perustettava sellainen yhdessä muiden tuottajien kanssa viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021. Tuottajayhteisön, juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän sekä tuottajan, joka ei ole liittynyt tuottajayhteisöön, on tehtävä 101 §:ssä tarkoitettu hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022.

2.

Laki

ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 51 §:n 2 momentti, 62 §:n 1 momentti, 204 §:n 4 momentti, 220 §:n 1 momentti sekä 225 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 51 §:n 2 momentti ja 225 §:n 1 momentti laissa 1166/2018 sekä 204 §:n 4 momentti laissa 49/2019, seuraavasti:

51 §

Eräiden suunnitelmien ja ohjelmien vaikutus

Luvanvaraisen jätteenkäsittelylaitoksen tai -paikan luvassa on otettava huomioon jätelain 87 §:ssä tarkoitettu valtakunnallinen jätesuunnitelma.

62 §

Seuranta- ja tarkkailumääräykset

Ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta. Luvassa on lisäksi annettava tarpeelliset määräykset jätelain 120 §:ssä säädetystä jätehuollon seurannasta ja tarkkailusta sekä jätteen käsittelyn seuranta- ja tarkkailusuunnitelmasta ja sen noudattamisesta. Toiminnan jätekirjanpitoon sisällytettyjen tietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai tämän ylläpitämään tietojärjestelmään voidaan säätää jätelain 118 a tai 119 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

204 §

Eräät valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjelmat

Päästökattodirektiivin edellyttämästä kansallisesta ilmansuojeluohjelmasta säädetään 149 c §:ssä. Valtakunnallisesta jätesuunnitelmasta säädetään jätelain 87 §:ssä.

220 §

Pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskevat erityissäännökset

Tämän lain mukaista lupa- tai ilmoitusasiaa käsiteltäessä on noudatettava, mitä pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1021 6 artiklan 3 kohdassa ja 7 artiklassa säädetään.

225 §

Ympäristönsuojelulain rikkominen

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

- 1) laiminlyö 99, 115 a, 116, 118–120, 123, 136 tai 178 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,
 - 2) laiminlyö ympäristöluvan lupamääräyksen mukaisen velvollisuutensa tai ilmoituspäätökseen perustuvan velvollisuutensa tai viranomaisen 80 §:n 3 momentin, 94 §:n 3 momentin, 95 §:n 1 momentin, 99 tai 136 §:n nojalla antamaan määräykseen perustuvan velvollisuutensa,
 - 3) rikkoo 16–18 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai 9, 10, 17, 156, 216 tai 217 §:n nojalla annettua valtioneuvoston asetusta,
 - 4) laiminlyö 94 §:n 1 ja 2 momentin, 114, 115, 133, 134, 139 tai 155 §:n mukaisen velvollisuutensa tai rikkoo 213 §:n nojalla annettuun ympäristöministeriön päätökseen sisältyviä ehtoja,
 - 5) aloittaa ilmoituksenvaraisen toiminnan ennen 115 c §:ssä säädettyä määräaikaa,
 - 6) ryhtyy 118 §:ssä tarkoitettuun toimenpiteeseen tai aloittaa siinä tarkoitettua toiminnan ennen 118 §:n 3 momentin mukaisen ajan kulumista,
 - 7) laiminlyö otsoniasetuksen 4–8, 10–13, 15–17, 20, 22–24 tai 27 artiklan mukaisen velvollisuutensa tai F-kaasuasetuksen 3–8, 10–17 tai 19 artiklan tai 165 §:n mukaisen velvollisuutensa tai toimii epäpuhtauksien päästöjä ja siirtoja koskevan eurooppalaisen rekisterin perustamisesta ja neuvoston direktiivien 91/689/EY ja 96/61/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 166/2006 5 tai 6 artiklassa taikka 9 artiklan 1 kohdassa säädetyn velvollisuutensa vastaisesti taikka toimii 159 §:n 1 momentin tai 161 §:n vastaisesti taikka 17 luvun nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen tai F-kaasuasetuksen vastaisesti,
 - 8) laiminlyö pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1021 7 artiklan mukaisen velvollisuutensa tai
 - 9) saattaa markkinoille työkoneisiin tarkoitettua polttomoottoria tai työkoneen, johon on asennettu polttomoottori, vastoin työkoneemoottoreiden tyyppihyväksyntäasetuksen 8, 9, 11–15 tai 31–33 artiklassa säädettyä, jättää ilmoittamatta sellaisia tietoja tyyppihyväksyntäviranomaiselle, jotka saattaisivat johtaa työkoneemoottorien tyyppihyväksyntäasetuksessa tarkoitettua tyyppihyväksynnän epäämiseen, peruuttamiseen tai 40 artiklassa tarkoitettuun palauttamismenettelyyn taikka käyttää työkoneemoottoreiden tyyppihyväksyntäasetuksen 18 artiklan vastaisesti 3 artiklan 63 kohdassa tarkoitettua estostrategiaa,
- on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *ympäristönsuojelulain* rikkomisesta sakkoon.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Lupahakemukseen, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

kemikaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kemikaalilain (599/2013) 3 §, 6 §:n 1 kohdan f alakohta, 15 §:n 2 momentti ja 59 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 § ja 15 §:n 2 momentti laissa 711/2020, sekä *lisätään* lakiin uusi 22 b § seuraavasti:

3 §

Lain soveltaminen puolustushallinnossa ja maanpuolustusta tukevassa tuotannossa

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää välttämättömiä poikkeuksia tämän lain, REACH-asetuksen, CLP-asetuksen ja biosidiasetuksen noudattamisesta puolustushallinnon toiminnassa, jos se on maanpuolustuksen kannalta tarpeen.

Poikkeukset voivat koskea:

- 1) tiedottamista toimitusketjussa sekä jatkokäyttäjien velvollisuuksia;
- 2) REACH-asetuksen mukaista lupamenettelyä;
- 3) CLP-asetuksen mukaista luokitusta, merkintöjä ja ilmoituksia;
- 4) biosidiasetuksen mukaista lupamenettelyä;
- 5) tietojen luovuttamista valvontaviranomaisille.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi säätää puolustushallintoa ja maanpuolustusta tukevaa tuotantoa koskevia välttämättömiä poikkeuksia 22 b §:ssä tarkoitettujen tietojen toimitamisesta sellaisten esineiden osalta, joiden tuotanto tukee välittömästi maanpuolustusta.

Lisäksi puolustushallinnossa voidaan poiketa tässä laissa, REACH-asetuksessa, CLP-asetuksessa ja biosidiasetuksessa säädetyistä vaatimuksista, jos viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät tai poikkeaminen muutoin on maanpuolustuksen luonteen, tarkoituksen tai erityistehävien vuoksi välttämätöntä.

Tämän lain ja Euroopan unionin kemikaalilainsäädännön soveltamisessa puolustushallinnossa ja maanpuolustusta tukevassa tuotannossa on noudatettava riittävää huolellisuutta ja varovaisuutta henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkojen ehkäisemiseksi.

6 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan

1) *Euroopan unionin kemikaalilainsäädännöllä* seuraavia EU:n asetuksia ja näiden nojalla annettuja säädöksiä:

f) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1021, jäljempänä *POP-asetus*; ja

15 §

Toimivaltaiset viranomaiset ja nimetyt elimet

Suomen ympäristökeskus toimii POP-asetuksen 19 artiklassa ja lukuun ottamatta 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä elohopea-asetuksen 17 artiklassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena sekä PIC-asetuksen 4 artiklassa tarkoitettuna nimettynä kansallisena viranomaisena. Suomen ympäristökeskus toimii lisäksi Rotterdamin yleissopimuksessa tarkoitettuna nimettynä kansallisena viranomaisena, jollei PIC-asetuksesta muuta johdu.

22 b §

Tietojen toimittaminen esineen sisältämästä erityistä huolta aiheuttavasta aineesta

REACH-asetuksen 3 artiklan 33 kohdassa tarkoitetun esineen toimittajan on toimitettava mainitun asetuksen 33 artiklan 1 kohdan mukaiset tiedot Euroopan kemikaalivirastolle. Tiedot on toimitettava käyttäen Euroopan kemikaaliviraston tätä tarkoitusta varten saataville asettamia lomakkeita ja ohjelmistotyökaluja. Velvollisuus ei koske sellaista esineen toimittajaa, joka ainoastaan toimittaa esineen kuluttajalle.

59 §

Kemikaalirikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo 20 §:ssä säädettyä kemikaalia koskevien tietojen kielivaatimusta tai 21 §:n säännöstä kemikaalien markkinoinnista,

2) laiminlyö 22, 22 a tai 22 b §:ssä tarkoitetun tietojen toimittamisvelvollisuuden,

3) laiminlyö 23 §:n 2 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

4) laiminlyö 27 §:ssä säädetyn biosidivalmisteen hyväksyttävyyden taikka 34 §:ssä tarkoitetun koetoimintaa koskevan luvan hakemisen tai ilmoituksen tekemisen,

5) rikkoo 35 §:n mukaista velvoitetta käyttää biosidivalmistetta asianmukaisesti ja käyttöohjeita noudattaen,

6) laiminlyö 36 §:ssä tarkoitettujen näytteiden toimittamisen tai

7) laiminlyö 40, 43 tai 44 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *kemikaalirikkomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 48 luvun 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 761/2018, seuraavasti:

48 luku

Ympäristörikoksista

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti,

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta, seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää laitetta vastoin

a) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia,

b) kemikaalilakia,

c) REACH-asetusta,

d) CLP-asetusta,

e) biosidiasetusta,

f) kasvinsuojeluaineasetusta,

g) a–f alakohdassa mainitun säädöksen tai ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettua säännöstä,

h) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,

i) fluoratuista kasvihuonekaasuista ja asetuksen (EY) N:o 842/2006 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 517/2014,

j) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1021,

k) pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004 3, 4 tai 4 a artiklaa,

l) jätelain (646/2011) 147 §:n 2 momentissa mainittua säännöstä,

m) jätelain nojalla annettua säännöstä, yksittäistapausta koskevaa määräystä tai kieltoa taikka

HE 40/2021 vp

- n) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,
- 3) laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa,
- 4) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä vastoin
- a) jätelakia, sen nojalla annettua säännöstä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä,
- b) jätteiden siirrosta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1013/2006 taikka
- c) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,
- 5) tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin
- a) ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta,
- b) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,
- c) fluoratuista kasvihuonekaasuista ja asetuksen (EY) N:o 842/2006 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 517/2014,
- d) vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 649/2012,
- e) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1021 tai
- f) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,
- 6) vie maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003 taikka
- 7) aluskierrätyksestä sekä asetuksen (EY) N:o 1013/2006 ja direktiivin 2009/16/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1257/2013 vastaisesti laiminlyö huolehtia siitä, että asetuksen 5 artiklassa tarkoitettu vaarallisten materiaalien luettelo on ajan tasalla silloin kun alus toimitetaan aluspurkamoon, tai siirtää aluksen purettavaksi muualle kuin asetuksen 16 artiklassa tarkoitettussa eurooppalaisessa luettelossa mainittuun aluspurkamoon
- siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

elintarvikelain 83 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään elintarvikelain (/2021) 83 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

83 §

Virka-apu

Valvontaviranomaisten on annettava jätelain (646/2011) mukaiselle valvontaviranomaiselle pyynnöstä virka-apua mainitun lain 118 a §:ssä tarkoitetun elintarvikejätettä koskevan kirjanpitovelvollisuuden valvonnassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 25.3.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen

1.

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan jätelain (646/2011) 5 §:n 2—5 momentti, 45, 89 ja 90 §, sellaisena kuin niistä on 89 § laissa 328/2016,

muutetaan 1 §, 3 §:n 1 momentti, 6 ja 9 §, 10 §:n johdantokappale ja 6 kohta, 12 §:n 3 momentti, 15 §, 17 §:n 1 momentti, 20 §, 23 §:n 1 momentti, 25 §:n 4 momentti, 27 ja 32 §, 33 §:n 2 momentti, 35 §, 36 §:n 3 momentti, 37 §, 39 §:n otsikko ja 2 momentti, 41 §, 43 §:n 3 momentti, 46 ja 47 §, 48 §:n 1 momentin johdantokappale, 51, 54, 60, 62—63, 64—66, 66 a, 68 ja 69 §, 80, 81, 87, 88, 91 ja 93 §, 102 §:n 2 momentti, 117, 118, 119 ja 121 §, 122 §:n 1 momentti, 127 §, 129 §:n 1 momentti, 131 §:n 1 momentti ja 2 momentin 5 ja 8 kohta, 136, 143, 146 ja 147 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti osaksi laissa 195/2012, 6 § osaksi laissa 410/2014, 25 §:n 4 momentti laissa 757/2018, 32 § osaksi laissa 445/2018, 33 §:n 2 momentti laissa 438/2019, 41 § osaksi laissa 528/2014, 66 a ja 121 § sekä 131 §:n 2 momentin 5 kohta laissa 410/2014, 118 § osaksi laeissa 528/2014 ja 757/2018, 122 §:n 1 momentti laeissa 1104/2011 ja 757/2018, 127 § osaksi laissa 25/2014, 129 §:n 1 momentti laissa 528/2014, 146 § laissa 686/2018, 147 § laeissa 626/2017 ja 757/2018, sekä

lisätään lakiin uusi 5 a, 5 b, 11 a, 15 a, 15 b, 41 a, 49 a—49 d, 53 a, 63 a, 66 b, 66 c, 80 a, 117 b, 117 c, 118 a ja 121 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Lain tarkoitus**Lain tarkoitus*

Tämän lain tarkoituksena on ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle sekä vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä, varmistaa toimiva jätehuolto ja ehkäistä roskaantumista.

Tämän lain tarkoituksena on edistää kierrotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista.

3 §

3 §

*Soveltamisalan rajaukset**Soveltamisalan rajaukset*

Tätä lakia ei sovelleta seuraaviin jätteisiin:
1) ilmaan johdettaviin päästöihin;

Tätä lakia ei sovelleta seuraaviin jätteisiin:
1) ilmaan johdettaviin päästöihin;

Voimassa oleva laki

2) hiilidioksidiin, joka on otettu talteen ja siirretty geologista varastointia varten tai varastoitu geologisesti siltä osin kuin siitä säädetään muualla laissa eikä hiilidioksidin geologiseen varastointiin, jos aiottu varastoitava kokonaismäärä on alle 100 000 tonnia ja tarkoituksena on uusien tuotteiden ja menetelmien tutkiminen, kehittäminen tai testaaminen;

3) jäteveteen siltä osin kuin siitä säädetään muualla laissa;

4) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) tarkoitettuun räjähteeseen, ydinenergialaissa (990/1987) tarkoitettuun ydinjätteeseen eikä säteilylaissa (592/1991) tarkoitettuun radioaktiiviseen jätteeseen;

5) pilaantumattoman ruoppausmassan sijoittamiseen, joka tehdään vesilain (587/2011) 2 luvun 6 §:n nojalla tai joka edellyttää vesilain 3 luvun 2 tai 3 §:n nojalla lupaa;

6) eläimistä saataviin sivutuotteisiin siltä osin kuin niistä säädetään muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta (sivutuoteasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus), mukaan lukien sivutuoteasetuksen soveltamisalaan kuuluva lanta ja käsitellyt tuotteet; lakia sovelletaan kuitenkin sellaisiin sivutuotteisiin ja niistä johdettuihin tuotteisiin, jotka on tarkoitettu poltettaviksi, kaatopaikalle sijoitettaviksi tai käytettäväksi biologisessa käsittelylaitoksessa;

7) kallio- tai maaperästä irrottamattomaan pilaantuneeseen maa-ainekseen.

Ehdotus

2) hiilidioksidiin, joka on otettu talteen ja siirretty geologista varastointia varten tai varastoitu geologisesti siltä osin kuin siitä säädetään muualla laissa eikä hiilidioksidin geologiseen varastointiin, jos aiottu varastoitava kokonaismäärä on alle 100 000 tonnia ja tarkoituksena on uusien tuotteiden ja menetelmien tutkiminen, kehittäminen tai testaaminen;

3) jäteveteen siltä osin kuin siitä säädetään muualla laissa;

4) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) tarkoitettuun räjähteeseen, ydinenergialaissa (990/1987) tarkoitettuun ydinjätteeseen eikä säteilylaissa (859/2018) tarkoitettuun radioaktiiviseen jätteeseen;

5) pilaantumattoman ruoppausmassan sijoittamiseen, joka tehdään vesilain (587/2011) 2 luvun 6 §:n nojalla tai joka edellyttää mainitun lain 3 luvun 2 tai 3 §:n nojalla lupaa;

6) eläimistä saataviin sivutuotteisiin siltä osin kuin niistä säädetään muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta (sivutuoteasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus), mukaan lukien sivutuoteasetuksen soveltamisalaan kuuluva lanta ja käsitellyt tuotteet; lakia sovelletaan kuitenkin sellaisiin sivutuotteisiin ja niistä johdettuihin tuotteisiin, jotka on tarkoitettu poltettaviksi, kaatopaikalle sijoitettaviksi tai käytettäväksi biologisessa käsittelylaitoksessa;

7) kallio- tai maaperästä irrottamattomaan pilaantuneeseen maa-ainekseen;

8) muihin kuin 6 kohdassa tarkoitettuihin aineisiin, jotka on tarkoitus käyttää rehuaineina sellaisina kuin ne on määritelty rehun markkinoille saattamisesta ja käytöstä, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1831/2003 muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 79/373/ETY, komission direktiivin 80/511/ETY, neuvoston direktiivien 82/471/ETY, 83/228/ETY, 93/74/ETY, 93/113/EY ja 96/25/EY ja komission päätök-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sen 2004/217/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 767/2009 3 artiklan 2 kohdan g alakohdassa.

5 §

5 §

Jätteen määritelmä

Jätteen määritelmä

Aine tai esine ei ole jäte vaan sivutuote, jos se syntyy sellaisessa tuotantoprosessissa, jonka ensisijaisena tarkoituksena ei ole tämän aineen tai esineen valmistaminen, ja:

(kumotaan mom. 2–5)

1) aineen tai esineen jatkokäytöstä on varmuus;

2) ainetta tai esinettä voidaan käyttää suoraan sellaisenaan tai sen jälkeen, kun sitä on muunnettu enintään tavanomaisen teollisen käytännön mukaisesti;

3) aine tai esine syntyy tuotantoprosessin olennaisena osana; sekä

4) aine tai esine täyttää sen suunniteltuun käyttöön liittyvät tuotetta sekä ympäristön- ja terveydensuojelua koskevat vaatimukset eikä sen käyttö kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitettuihin sivutuotteiksi luokittelun edellytyksistä sivutuotteittain eriteltyinä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätelajeittain siitä, milloin aine tai esine ei ole enää jätettä, jos:

1) se on läpikäynyt hyödyntämistoimen;

2) sillä on käyttötarkoitus, johon sitä käytetään yleisesti;

3) sillä on markkinat tai kysyntä;

4) se täyttää käyttötarkoituksensa mukaiset tekniset vaatimukset ja on vastaaviin tuotteisiin sovellettavien säännösten mukainen; ja

5) sen käyttö ei kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä myös 4 momentissa tarkoitettussa aineessa tai esineessä sallituista haitta-aineiden pitoisuuksista ja liukoisuuksista, aineen tai esineen käyttöä koskevista teknisistä vaatimuksista sekä muista vastaavista seikoista.

5 a §

Sivutuotteet

Aine tai esine ei ole jäte, vaan sivutuote, jos se syntyy sellaisessa tuotantoprosessissa, jonka ensisijaisena tarkoituksena ei ole tämän aineen tai esineen valmistaminen, ja:

1) aineen tai esineen jatkokäytöstä on varmuus;

2) ainetta tai esinettä voidaan käyttää suoraan sellaisenaan tai sen jälkeen, kun sitä on muunnettu enintään tavanomaisen teollisen käytännön mukaisesti;

3) aine tai esine syntyy tuotantoprosessin olennaisena osana; sekä

4) aine tai esine täyttää sen suunniteltuun käyttöön liittyvät tuotetta sekä ympäristön- ja terveydensuojelua koskevat vaatimukset eikä sen käyttö kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettuihin sivutuotteiksi luokittelun edellytyksistä sivutuotteittain eriteltyinä.

5 b §

Jätteen luokittelun päätyminen

Jäte, joka on kierrätetty tai muuten hyödynnetty, ei ole enää jätettä, jos:

1) sitä on määrää käyttäjä erityisiin tarkoituksiin;

2) sillä on markkinat tai kysyntää;

3) se täyttää käyttötarkoituksensa mukaiset tekniset vaatimukset ja on vastaaviin tuotteisiin sovellettavien säännösten ja standardien mukainen; ja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4) sen käyttö ei kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai häirtää terveydelle tai ympäristölle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yksityiskohtaisista arviointiperusteista 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten soveltamiseksi tiettyihin jätelajeihin. Arviointiperusteisiin on sisällytettävä vähintään:

1) jätemateriaalit, jotka on sallittua toimittaa hyödyntämistöimeen;

2) sallitut käsittelyprosessit ja -tekniikat;

3) tuotteisiin sovellettavien säännösten ja standardien mukaiset laatuvaatimukset materiaaleille, joita ei hyödyntämisen seurauksena enää luokitella jätteeksi, mukaan lukien tarvittaessa epäpuhtauksien raja-arvot;

4) hallintajärjestelmille asetettavat vaatimukset, joilla osoitetaan jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien arviointiperusteiden noudattaminen, mukaan lukien vaatimukset laadunvalvonnasta ja omavalvonnasta sekä tarvittaessa akkreditoinnista; ja

5) vaatimustenmukaisuudesta ilmoittaminen.

Jos tietyn jätteen jätteeksi luokittelun päättymisen arviointiperusteista ei säädetä Euroopan unionin lainsäädännössä tai 2 momentin mukaisella valtioneuvoston asetuksella, ympäristölupaviranomainen voi päättää tapauskohtaisesti jätteeksi luokittelun päättymisestä 1 momentissa säädettyjen edellytysten perusteella. Päätöksenteossa on tarvittaessa noudatettava, mitä 2 momentissa säädetään, ja otettava huomioon materiaalia koskevat epäpuhtauksien raja-arvot sekä materiaalista mahdollisesti aiheutuva vaara tai häirtä terveydelle tai ympäristölle. Asian käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään ympäristöluvan myöntämisestä tai sen muuttamisesta.

Jätteeksi luokittelun päätyttyä materiaalin markkinoille saattajan on varmistettava, että materiaali on kemikaali- ja tuotelainsäädännön mukaista. Jos materiaalia ei ole saatettu markkinoille, varmistamisvelvollisuus on materiaalin ensimmäisellä käyttäjällä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Muut määritelmät

Muut määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *vaarallisella jätteellä* jätettä, jolla on palo- tai räjähdysvaarallinen, tartuntavaarallinen, muu terveydelle vaarallinen, ympäristölle vaarallinen tai muu vastaava ominaisuus (*vaaraominaisuus*);

2) *yhdyskuntajätteellä* vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvää jätettä, mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete, sekä laadultaan siihen rinnastettavaa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvää jätettä;

3) *sekalaisella yhdyskuntajätteellä* yhdyskuntajätettä, joka jää jäljelle, kun jätteestä on sen syntypaikalla kerätty erilleen jätelajeittain yksilöidyt jakeet;

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *vaarallisella jätteellä* jätettä, jolla on jokin vaarallinen ominaisuus (*vaaraominaisuus*) ja *vaarattomalla jätteellä* jätettä, jolla ei ole vaaraominaisuuksia;

2) *yhdyskuntajätteellä* vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvää jätettä, mukaan lukien *paperi-, kartonki-, lasi-, metalli-, muovi-, tekstiili- ja biojäte sekä käytöstä poistetut sähkö- ja elektroniikkalaitteet, paristot, akut ja suurikokoiset esineet*, sekä laadultaan siihen rinnastettavaa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvää jätettä, *ei kuitenkaan saostus- ja umpisäiliölietettä*;

3) *saostus- ja umpisäiliölietteellä* talousjätevedestä saostussäiliössä, umpisäiliössä, pienpuhdistamossa tai muussa vastaavassa käsittelyjärjestelmässä muodostuvaa lietettä;

4) *sekalaisella yhdyskuntajätteellä* yhdyskuntajätettä, joka jää jäljelle, kun jätteestä on sen syntypaikalla kerätty erilleen jätelajeittain yksilöidyt jakeet;

5) *rakennus- ja purkujätteellä* rakennuksen tai muun kiinteän rakennelman uudis- ja korjausrakentamisessa ja purkamisessa, maa- ja vesirakentamisessa sekä muissa rakennus- ja purkutoiminnoissa syntyvää jätettä;

6) *biojätteellä* asumisessa, toimistoissa, ravintoloissa, tukkuliikkeissä, ruokaloissa, ateriapalveluissa, vähittäisliikkeissä ja muissa vastaavissa toiminnoissa syntyvää biologisesti hajoavaa elintarvike- ja keittiöjätettä, elintarviketuotannossa syntyvää vastaavaa jätettä sekä biologisesti hajoavaa puutarha- ja puistojätettä;

7) *elintarvikejätteellä* elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 2 artiklassa tarkoitettua elintarviketta, josta on tullut jätettä;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

- 3 a) *kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteella* kotitaloudessa käytettävää sähkö- ja elektroniikkalaitetta sekä laadultaan ja määrältään siihen rinnastettavaa kaupassa, teollisuudessa, laitoksissa ja muussa toiminnassa käytettävää sähkö- ja elektroniikkalaitetta; laitetta, jota todennäköisesti käytetään sekä kotitaloudessa että muussa toiminnassa, pidetään kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteena;
- 4) *jätteen tuottajalla* sitä, jonka toiminnasta syntyy jätettä tai jonka esikäsittely-, sekoittamis- tai muun toiminnan tuloksena jätteen ominaisuudet tai koostumus muuttuvat;
- 5) *jätteen haltijalla* jätteen tuottajaa, kiinteistön haltijaa tai muuta, jonka hallussa jäte on;
- 6) *kiinteistön haltijalla* kiinteistön omistajaa tai vuokraoikeuden haltijaa;
- 7) *jätteen kuljettajalla* sitä, joka vastaa jätteen kuljetuksesta;
- 8) *jätteen välittäjällä* sitä, joka ammattimaisesti ostaa tai myy jätettä taikka välittää jätettä tai jätehuollon palveluita muiden lukuun, mukaan lukien välittäjä, joka ei ota jätettä fyysisesti haltuunsa;
- 9) *jätehuollolla* jätteen keräystä, kuljetusta, hyödyntämistä ja loppukäsittelyä, mukaan lukien tällaisen toiminnan tarkkailu ja seuranta sekä loppukäsittelypaikkojen jälkihoito ja toiminta välittäjänä;
- 10) *jätteen keräyksellä* jätteen kokoamista kiinteistön haltijan, kunnan, tuottajan, jakelijan tai muun järjestämään vastaanottoaikaan omatoimista käsittelyä varten tai jätteen kuljettamiseksi käsittelyyn, mukaan lukien jätteen alustava lajittelu ja tilapäinen varastointi;
- 8) **POP-jätteellä** jätettä, joka sisältää pysyviä orgaanisista yhdisteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1021 liitteessä IV lueteltuja yhdisteitä vähintään mainitussa liitteessä säädetyn pitoisuusrajan mukaisina pitoisuuksina;
- 9) *kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteella* kotitaloudessa käytettävää sähkö- ja elektroniikkalaitetta sekä laadultaan ja määrältään siihen rinnastettavaa kaupassa, teollisuudessa, laitoksissa ja muussa toiminnassa käytettävää sähkö- ja elektroniikkalaitetta; laitetta, jota todennäköisesti käytetään sekä kotitaloudessa että muussa toiminnassa, pidetään kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteena;
- 10) *jätteen tuottajalla* sitä, jonka toiminnasta syntyy jätettä tai jonka esikäsittely-, sekoittamis- tai muun toiminnan tuloksena jätteen ominaisuudet tai koostumus muuttuvat;
- 11) *jätteen haltijalla* jätteen tuottajaa, kiinteistön haltijaa tai muuta, jonka hallussa jäte on;
- 12) *kiinteistön haltijalla* kiinteistön omistajaa tai vuokraoikeuden haltijaa;
- 13) *jätteen kuljettajalla* sitä, joka vastaa jätteen kuljetuksesta;
- 14) *jätteen välittäjällä* sitä, joka ammattimaisesti ostaa tai myy jätettä taikka välittää jätettä tai jätehuollon palveluita muiden lukuun, mukaan lukien välittäjä, joka ei ota jätettä fyysisesti haltuunsa;
- 15) **tuottajalla** ammattimaisesti tuotteita markkinoille saattavaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka eritellään tuotekohteisesti tarkemmin 48 §:ssä;
- 16) *jätehuollolla* jätteen keräystä, kuljetusta, hyödyntämistä ja loppukäsittelyä, mukaan lukien tällaisen toiminnan tarkkailu ja seuranta sekä loppukäsittelypaikkojen jälkihoito ja toiminta välittäjänä;
- 17) *jätteen keräyksellä* jätteen kokoamista kiinteistön haltijan, kunnan, tuottajan, jakelijan tai muun järjestämään vastaanottoaikaan omatoimista käsittelyä varten tai jätteen kuljettamiseksi käsittelyyn, mukaan lukien jätteen alustava lajittelu ja tilapäinen varastointi;

Voimassa oleva laki

10 a) *jätteen erilliskeräyksellä* jätteen keräystä siten, että lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet pidetään toisistaan erillään uudelleenkäytön valmistelun, kierrätyksen, muun hyödyntämisen taikka muun erityisen käsittelyn helpottamiseksi;

11) *jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisellä* sellaista toimintaa ennen kuin tuotteesta tulee jätettä, jolla edistetään tuotteen uudelleenkäyttöä, pidennetään sen käyttöikää tai ehkäistään muulla tavoin jätteen syntymistä taikka vähennetään tuotteessa olevien haitallisten aineiden määrää tai syntyvän jätteen haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia;

12) *uudelleenkäytöllä* tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samaan tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu;

13) *uudelleenkäytön valmistelulla* jätteen tarkistamiseksi, puhdistamiseksi tai korjaamiseksi toteutettavaa toimintaa, jolla käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsittelyä;

14) *jätteen kierrätyksellä* toimintaa, jossa jäte valmistetaan tuotteeksi, materiaaliksi tai aineeksi joko alkuperäiseen tai muuhun tarkoitukseen; jätteen kierrätyksenä ei pidetä jätteen hyödyntämistä energiana eikä jätteen valmistamista polttoaineeksi tai maantäyttöön käytettäväksi aineeksi;

15) *jätteen hyödyntämisellä* toimintaa, jonka ensisijaisena tuloksena jäte käytetään hyödyksi tuotantolaitoksessa tai muualla taloudessa siten, että sillä korvataan kyseiseen tarkoitukseen muutoin käytettäviä aineita tai esineitä, mukaan lukien jätteen valmistelu tällaista tarkoitusta varten;

Ehdotus

18) *jätteen erilliskeräyksellä* jätteen keräystä siten, että lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet pidetään toisistaan erillään uudelleenkäytön valmistelun, kierrätyksen, muun hyödyntämisen taikka muun erityisen käsittelyn helpottamiseksi;

19) *jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisellä* sellaista toimintaa ennen kuin tuotteesta tulee jätettä, jolla edistetään tuotteen uudelleenkäyttöä, pidennetään sen käyttöikää tai ehkäistään muulla tavoin jätteen syntymistä taikka vähennetään tuotteessa olevien vaarallisten ja muiden haitallisten aineiden määrää tai syntyvän jätteen haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia;

20) *uudelleenkäytöllä* tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samaan tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu;

21) *uudelleenkäytön valmistelulla* jätteen tarkistamiseksi, puhdistamiseksi tai korjaamiseksi toteutettavaa toimintaa, jolla käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsittelyä;

22) *jätteen kierrätyksellä* toimintaa, jossa jäte valmistetaan tuotteeksi, materiaaliksi tai aineeksi joko alkuperäiseen tai muuhun tarkoitukseen; jätteen kierrätyksenä ei pidetä jätteen hyödyntämistä energiana eikä jätteen valmistamista polttoaineeksi tai maantäyttöön käytettäväksi aineeksi;

23) *jätteen hyödyntämisellä* toimintaa, jonka ensisijaisena tuloksena jäte käytetään hyödyksi tuotantolaitoksessa tai muualla taloudessa siten, että sillä korvataan kyseiseen tarkoitukseen muutoin käytettäviä aineita tai esineitä, mukaan lukien jätteen valmistelu tällaista tarkoitusta varten;

24) *materiaalina hyödyntämisellä* muuta jätteen hyödyntämistä kuin jätteen hyödyntämistä energiana taikka jätteen valmistamista polttoaineeksi tai muutoin energianlähteenä käytettäväksi materiaaliksi;

25) *maantäytöllä* jätteen hyödyntämistä, jossa tarkoitukseen soveltuva vaaratonta jätettä käytetään louhittujen alueiden kunnostamisessa tai maisemointiin liittyvissä maarakennustöissä;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16) *jätteen loppukäsittelyllä* jätteen sijoittamista kaatopaikalle, polttoa ilman energian talteenottoa tai muuta näihin rinnastettavaa toimintaa, joka ei ole jätteen hyödyntämistä, vaikka toiminnan toissijaisena seurauksena on jätteen sisältämän aineen tai energian hyödyntäminen, mukaan lukien jätteen valmistelu loppukäsittelyä varten;

17) *jätteen käsittelyllä* jätteen hyödyntämistä tai loppukäsittelyä, mukaan lukien hyödyntämisen tai loppukäsittelyn valmistelu;

18) *tuotteen jakelijalla* tuotteen ammatti- maista myyjää tai muuta tahoa, joka tarjoaa tuotteen käyttäjän saataville;

19) *jätteen kansainvälisellä siirrolla* jätteiden siirrosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1013/2006, jäljempänä *jätteensiirtoasetus*, tarkoitettua jätteen siirtoa Suomesta toiseen maahan, toisesta maasta Suomeen ja jätteen siirtoa Suomen kautta.

Mitä tässä laissa säädetään kunnasta, koskee myös pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta annetun lain (829/2009) 2 §:ssä tarkoitettua kuntayhtymää ja muuta kuntayhtymää siltä osin kuin sille on annettu kunnalle tässä laissa tai sen nojalla säädettyjä tehtäviä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä *1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista ominaisuuksista, joiden perusteella jätettä on pidettävä vaarallisena jätteenä, sekä säättävä* jätteiden luokittelusta vaarallisiin ja muihin jätteisiin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä myös siitä, mitkä toimet ovat 1 momentin 15 kohdassa tarkoitettua jätteen hyödyntämistä ja 16 kohdassa tarkoitettua jätteen loppukäsittelyä, sekä 1 momentin 18 kohdassa tarkoitettua tuotteen jakelijan määrittämiseksi.

26) *jätteen loppukäsittelyllä* jätteen sijoittamista kaatopaikalle, polttoa ilman energian talteenottoa tai muuta näihin rinnastettavaa toimintaa, joka ei ole jätteen hyödyntämistä, vaikka toiminnan toissijaisena seurauksena on jätteen sisältämän aineen tai energian hyödyntäminen, mukaan lukien jätteen valmistelu loppukäsittelyä varten;

27) *jätteen käsittelyllä* jätteen hyödyntämistä tai loppukäsittelyä, mukaan lukien hyödyntämisen tai loppukäsittelyn valmistelu;

28) *tuotteen jakelijalla* tuotteen ammatti- maista myyjää tai muuta tahoa, joka tarjoaa tuotteen käyttäjän saataville;

29) *jätteen kansainvälisellä siirrolla* jätteiden siirrosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1013/2006, jäljempänä *jätteensiirtoasetus*, tarkoitettua jätteen siirtoa Suomesta toiseen maahan, toisesta maasta Suomeen ja jätteen siirtoa Suomen kautta.

Mitä tässä laissa säädetään kunnasta, koskee myös pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta annetun lain (829/2009) 2 §:ssä tarkoitettua kuntayhtymää ja muuta kuntayhtymää siltä osin kuin sille on annettu kunnalle tässä laissa tai sen nojalla säädettyjä tehtäviä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätteiden luokittelusta vaarallisiin ja vaarattomiin jätteisiin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä myös siitä, mitkä toimet ovat 1 momentin 20–26 kohdassa tarkoitettuja toimintoja, sekä 1 momentin 28 kohdassa tarkoitettua tuotteen jakelijan määrittämiseksi.

Jätteen vaaraominaisuuksista annetaan tarkemmat säännökset jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY mukaisesti valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa oleva laki

9 §

Tuotteen valmistajan, markkinoille saattajan ja jakelijan huolehtimisvelvollisuudet

Tuotteen valmistajan on tämän lain tavoitteiden saavuttamiseksi *mahdollisuuksien mukaan* huolehdittava siitä, että:

1) valmistuksessa käytetään säästeliäästi raaka-aineita ja raaka-aineina käytetään jätteitä, jätteestä valmistettuja raaka-aineita tai käytettyjä tuotteita tai niiden osia;

2) valmistuksessa vältetään ympäristölle ja terveydelle haitallisia aineita sisältävien raaka-aineiden käyttöä ja ne korvataan haitattomammilla raaka-aineilla;

3) tuotantomenetelmä valitaan siten, että valmistuksessa syntyy mahdollisimman vähän jätettä ja syntyvä jäte on terveydelle ja ympäristölle mahdollisimman haitatonta;

4) tuotetta ei pakata tarpeettomasti;

5) tuote on kestävä, korjattava ja uudelleenkäytettävä sekä jätteenä kierrätettävä ja siitä ja sen käytöstä syntyy mahdollisimman vähän jätettä;

6) tuotteesta ei jätteenä aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle tai roskaantumista eikä huomattavaa haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle.

Tuotteen valmistajan on tarpeen mukaan huolehdittava siitä, että:

1) tuotteessa on sen ominaisuuksia selventävät ja käyttöä, uudelleenkäyttöä, jätehuoltoa ja tuottajavastuun kohdentamista helpottavat merkinnät tai että siihen liitetään tiedot näistä seikoista;

2) tuotteen käyttäjille tiedotetaan tuotteen tehdyistä merkinnöistä ja niiden merkityksestä sekä uudelleenkäytön ja jätehuollon järjestelyistä;

3) jätehuollon toimijoille annetaan tarpeelliset tiedot tuotteen tai sen osien uudelleenkäytöstä, purkamisesta ja kierrätyksestä sekä vaarallisten aineiden ja osien sijainnista tuotteessa.

Ehdotus

9 §

Tuotteita koskevat huolehtimisvelvollisuudet ja kiellot

Tuotteen valmistajan on tämän lain tavoitteiden saavuttamiseksi huolehdittava siitä, että:

1) valmistuksessa käytetään säästeliäästi raaka-aineita ja raaka-aineina käytetään jätteitä, jätteestä valmistettuja raaka-aineita tai käytettyjä tuotteita tai niiden osia;

2) valmistuksessa vältetään ympäristölle ja terveydelle haitallisia aineita sisältävien raaka-aineiden käyttöä ja ne korvataan haitattomammilla raaka-aineilla;

3) tuotantomenetelmä valitaan siten, että valmistuksessa syntyy mahdollisimman vähän jätettä ja syntyvä jäte on terveydelle ja ympäristölle mahdollisimman haitatonta;

4) tuotetta ei pakata tarpeettomasti;

5) tuote on *resurssitehokas, elinkaareltaan ja käyttöiältään* kestävä, korjattava, *päivitetäv* ja uudelleenkäytettävä sekä jätteenä kierrätettävä ja siitä ja sen käytöstä syntyy mahdollisimman vähän jätettä;

6) tuotteesta ei jätteenä aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle tai roskaantumista eikä huomattavaa haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle;

7) *kriittisiä raaka-aineita sisältävä tuote on mahdollisuuksien mukaan uudelleenkäytettävä ja jätteenä kierrätettävä.*

Tuotteen valmistajan on tarpeen mukaan huolehdittava siitä, että:

1) tuotteessa on sen ominaisuuksia selventävät ja käyttöä, *lajittelua*, uudelleenkäyttöä, jätehuoltoa ja tuottajavastuun kohdentamista helpottavat merkinnät tai että siihen liitetään tiedot näistä seikoista;

2) tuotteen käyttäjille tiedotetaan tuotteen tehdyistä merkinnöistä ja niiden merkityksestä sekä *lajittelun*, uudelleenkäytön ja jätehuollon järjestelyistä;

3) jätehuollon toimijoille annetaan tarpeelliset tiedot tuotteen tai sen osien uudelleenkäytöstä, purkamisesta ja kierrätyksestä sekä vaarallisten aineiden ja osien sijainnista tuotteessa;

Voimassa oleva laki

Tuotteen markkinoille saattajan ja jakelijan on tämän lain tavoitteiden saavuttamiseksi mahdollisuuksien mukaan varmistuttava siitä, että tuote täyttää 1 momentin 4–6 kohdassa säädetty vaatimukset ja että tuote merkitään sekä siitä tiedotetaan ja annetaan tietoja 2 momentin mukaisesti.

Jos tuotteen valmistuksessa, käytössä tai käytöstä poistamisessa syntyy jätettä, jonka on todettu tai voidaan perustellusti odottaa aiheuttavan huomattavaa haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle taikka vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle, näiden tuotteiden valmistus, markkinoille saattaminen, vienti tai käyttö voidaan kieltää tai rajoittaa taikka asettaa sille ehtoja.

10 §

Valtioneuvoston asetukset tuotteista

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tuotteen valmistajaan, markkinoille saattajaan ja jakelijaan kohdistuvista 9 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdassa ja 2 momentissa säädettyistä tuotantoa ja tuotteita koskevista vaatimuksista sekä 9 §:n 4 momentissa tarkoitettusta kiellosta, rajoituksesta tai ehdosta tarkempia säännöksiä:

6) muusta näihin rinnastettavasta ja Euroopan unionin asianomaisten säädösten täytäntöönpanemiseksi tarpeellisesta toimintaa, tuotetta tai jätettä koskevasta vaatimuksesta ja sen noudattamisen valvonnasta sekä siihen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta.

Ehdotus

4) saatavilla on varaosia, käyttöohjeet, tekniset tiedot taikka muut välineet, laitteet tai ohjelmistot, jotka mahdollistavat tuotteen laadukkaan korjauksen ja turvallisen uudelleen käytön.

Tuotteen markkinoille saattajan ja jakelijan on tämän lain tavoitteiden saavuttamiseksi mahdollisuuksien mukaan varmistuttava siitä, että tuote täyttää 1 momentin 4–7 kohdassa säädetty vaatimukset ja että tuote merkitään sekä siitä tiedotetaan ja annetaan tietoja 2 momentin mukaisesti.

Jos tuotteen valmistuksessa, käytössä tai käytöstä poistamisessa syntyy jätettä, jonka on todettu tai voidaan perustellusti odottaa aiheuttavan huomattavaa haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle taikka vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle, näiden tuotteiden valmistus, markkinoille saattaminen, vienti tai käyttö voidaan kieltää tai rajoittaa taikka asettaa sille ehtoja.

10 §

Valtioneuvoston asetukset tuotteista

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tuotteen valmistajaan, markkinoille saattajaan ja jakelijaan kohdistuvista 9 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyistä tuotantoa ja tuotteita koskevista vaatimuksista sekä 9 §:n 4 momentissa tarkoitettusta kiellosta, rajoituksesta tai ehdosta tarkempia säännöksiä:

6) muusta 1–5 kohtaan rinnastettavasta ja Euroopan unionin asianomaisten säädösten täytäntöön panemiseksi tarpeellisesta toimintaa tai tuotetta koskevasta kiellosta tai vaatimuksesta ja sen noudattamisen valvonnasta sekä siihen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 a §

Uudelleenkäytön valmistelun edistäminen

Kunnan, tuottajan tai muun jätteen ammattimaista keräystä harjoittavan on jätteen keräyksen yhteydessä varattava uudelleenkäytön valmistelua harjoittaville yrityksille ja yhteisöille tasapuolinen mahdollisuus saada uudelleenkäytön valmisteluun soveltuva jäte osoittamastaan vastaanottoaikasta siltä osin kuin se ei itse järjestä kyseisen jätteen uudelleenkäytön valmistelua. Jätettä vastaanotettaessa ja kerättyä on toimittava siten, ettei mahdollisuus jätteen uudelleenkäytön valmisteluun heikenny.

Jätteen luovuttamisesta uudelleenkäytön valmisteluun on tehtävä kirjallinen sopimus. Jätteen luovuttaja voi periä uudelleenkäytön valmistelua harjoittavalta yritykseltä tai yhteisöltä jätteen kustannustehokkaasta keräyksestä ja varastoinnista aiheutuneet kustannukset. Uudelleenkäytön valmistelua harjoittavan yrityksen ja yhteisön on annettava jätteen käsittelyä koskevat tiedot jätteen luovuttajalle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitettun sopimuksen sisällöstä ja kustannusten perusteista.

12 §

Selvilläolo- ja tiedonantovelvollisuus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) jätteen haltijan velvollisuudesta seurata ja tarkkailla jätteen ja jätteen käsittelyn ympäristö- ja terveysvaikutuksia;

2) jätettä ja jätteen käsittelyä koskevien tietojen antamisesta jätteen aikaisemmalle haltijalle tai käsittelijälle;

3) muista näihin rinnastettavista toimista 2 momentissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi.

12 §

Selvilläolo- ja tiedonantovelvollisuus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) jätteen haltijan velvollisuudesta seurata ja tarkkailla jätteen ja jätteen käsittelyn ympäristö- ja terveysvaikutuksia *sekä seurata jätteen koostumusta ja alkuperää;*

2) jätettä ja jätteen käsittelyä koskevien tietojen antamisesta jätteen aikaisemmalle haltijalle tai käsittelijälle;

3) muista *1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin toimiin* rinnastettavista toimista 2 momentissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

15 §

*Jätteiden erilläänpitovelvollisuus**Jätteiden erilliskeräysvelvollisuus*

Lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet on kerättävä ja pidettävä jätehuollossa toisistaan erillään siinä laajuudessa kuin se on terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan ehkäisemiseksi, 8 §:n 1 momentissa säädetyn etusijajärjestyksen noudattamiseksi taikka jätehuollon asianmukaiseksi järjestämiseksi tarpeellista sekä teknisesti ja taloudellisesti mahdollista.

Lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet on etusijajärjestyksen toteuttamiseksi kerättävä toisistaan erillään, eikä niitä saa sekoittaa muihin jätteisiin tai materiaaleihin.

Jätteiden erilliskeräysvelvollisuudesta voidaan poiketa vain, jos jokin seuraavista edellytyksistä täyttyy:

1) erilaisten jätteiden yhteiskeräys ei heikennä niiden laatua eikä vähennä mahdollisuuksia valmistella ne uudelleenkäyttöön, kierrättää ne tai hyödyntää ne muulla tavoin etusijajärjestyksen mukaisesti;

2) erilliskeräys ei johda parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen, kun otetaan huomioon jätteen jätehuollon kokonaisvaikutukset ympäristöön;

3) erilliskeräys ei ole teknisesti toteutettavissa, kun otetaan huomioon jätteen keräyksen hyvät käytännöt;

4) erilliskeräyksen kustannukset olisivat kohtuuttomia ottaen huomioon mahdollisuudet parantaa erilliskeräyksen kustannustehokkuutta, erilliskerätyn jätteen ja siitä jalostetun uusioraaka-aineen myynnistä saatavat tulot sekä kustannukset, jotka syntyvät lajittelemattoman jätteen keräyksen ja käsittelyn kielteisistä ympäristö- ja terveysvaikutuksista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) jätteen erillään pitämistä koskevista vaatimuksista ja lajiltaan ja laadultaan erilaisten jätteiden yhdistämisen edellytyksistä;

2) jätteen erilliskeräyksestä, jota koskevat vaatimukset voivat olla erilaisia eri alueilla ottaen huomioon alueen väestötiheys, syntyvän jätteen määrä ja hyödyntämismahdollisuudet sekä erilliskeräyksen järjestämisestä aiheutuvat ympäristövaikutukset ja kustannukset.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) jätteen erillään pitämistä koskevista vaatimuksista, lajiltaan ja laadultaan erilaisten jätteiden yhdistämisen edellytyksistä sekä 2 momentissa tarkoitettujen poikkeusten soveltamisesta tiettyyn jätteeseen;

2) kunnan, tuottajan, kiinteistön haltijan ja jätteen haltijan velvollisuudesta järjestää jätteen erilliskeräys, jota koskevat vaatimukset voivat olla erilaisia eri alueilla ottaen huomioon alueen väestötiheys, syntyvän jätteen määrä ja hyödyntämismahdollisuudet sekä erilliskeräyksen järjestämisestä aiheutuvat ympäristövaikutukset ja kustannukset.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 a §

Kielto polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä

Uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä ei saa toimittaa poltettavaksi eikä sijoitettavaksi kaatopaikalle. Erilliskerätyn jätteen myöhemmästä käsittelystä syntyvä jäte voidaan kuitenkin polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle, jos näin saavutetaan etusijajärjestyksen kannalta paras tulos.

15 b §

Hyödynnettävän jätteen laadun varmistaminen

Ammattimaisesti tai laitospöytäisesti jätettä hyödyntävän toiminnanharjoittajan on ennen hyödyntämistä tai sen aikana poistettava jätteestä vaaralliset aineet, seokset tai osat, jos se on tarpeen jätteen käsittelemiseksi etusijajärjestyksen mukaisesti tai 13 §:ssä tarkoitettua vaaran tai haitan aiheutumisen estämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettua vaarallisista aineista, seoksista tai osista sekä toimista niiden poistamiseksi.

17 §

Vaarallisten jätteiden sekoittamiskielto

Vaarallista jätettä ei saa laimentaa eikä muulla tavoin sekoittaa lajiltaan tai laadultaan erilaiseen jätteeseen taikka muuhun aineeseen. Sekoittamiskiellosta voidaan poiketa, jos sekoittaminen on jätteen käsittelemiseksi tarpeellista ja toimintaan on ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa. Jätteet on eroteltava, jos vaarallista jätettä on sekoitettu kiellon vastaisesti ja jos erottelu on tarpeen terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran

17 §

Vaarallisten jätteiden sekoittamiskielto

Vaarallista jätettä ei saa laimentaa eikä muulla tavoin sekoittaa lajiltaan tai laadultaan erilaiseen jätteeseen taikka muuhun aineeseen. Sekoittamiskiellosta voidaan poiketa, jos sekoittaminen on jätteen käsittelemiseksi tarpeellista ja toimintaan on ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa. Jätteet on eroteltava, jos vaarallista jätettä on sekoitettu kiellon vastaisesti ja jos erottelu on tarpeen terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tai haitan ehkäisemiseksi ja teknisesti mahdollista aiheuttamatta kohtuuttomia kustannuksia.

tai haitan ehkäisemiseksi ja teknisesti mahdollista.

20 §

Aiheuttamisperiaate

Jätteen alkuperäinen tuottaja taikka nykyinen tai aiempi jätteen haltija vastaa jätehuollon kustannuksista (*aiheuttamisperiaate*).

20 §

Aiheuttamisperiaate

Jätteen alkuperäinen tuottaja taikka nykyinen tai aiempi jätteen haltija vastaa jätehuollon kustannuksista *mukaan lukien tarvittavasta infrastruktuurista ja sen toiminnasta aiheutuvat kustannukset*.

23 §

Kunnan jätehuoltoviranomainen

Kunnalle kuuluvista tämän lain mukaisista jätehuollon viranomaistehtävistä huolehtii kunnan määräämä kuntalaissa (365/1995) tarkoitettu toimielin (*kunnan jätehuoltoviranomainen*).

23 §

Kunnan jätehuoltoviranomainen

Kunnalle kuuluvista tämän lain mukaisista jätehuollon viranomaistehtävistä huolehtii kunnan määräämä kuntalaissa (410/2015) tarkoitettu toimielin (*kunnan jätehuoltoviranomainen*).

25 §

Muut valvontaviranomaiset

Tulli valvoo toimialallaan 68 §:ssä tarkoitettuja juomapakkauksia koskevien tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista sekä yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa jätteiden kansainvälisiä siirtoja. Tulli valvoo lisäksi elohopea-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tuontia jätteenä koskevan rajoituksen noudattamista.

25 §

Muut valvontaviranomaiset

Verohallinto valvoo toimialallaan 68 §:ssä tarkoitettuja juomapakkauksia koskevien tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. *Tulli valvoo* yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa jätteiden kansainvälisiä siirtoja. Tulli valvoo lisäksi elohopea-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tuontia jätteenä koskevan rajoituksen noudattamista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

27 §

27 §

*Asiantuntijaviranomaiset ja -laitokset**Asiantuntijaviranomaiset ja -laitokset*

Valtion viranomaiset ja tutkimuslaitokset voivat toimia tämän lain mukaisina asiantuntijaviranomaisina tai -laitoksina antamalla lausuntoja sekä tekemällä tutkimuksia ja selvityksiä tämän lain mukaisille viranomaisille. Asiantuntijaviranomaisista ja -laitoksista sekä niiden tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Valtion viranomaiset ja tutkimuslaitokset voivat toimia tämän lain mukaisina asiantuntijaviranomaisina tai -laitoksina antamalla lausuntoja sekä tekemällä tutkimuksia ja selvityksiä tämän lain mukaisille viranomaisille. *Ne voivat myös vastata tämän lain mukaisesta jätteistä tai tuotteista koskevien seurantatietojen kokoamisesta ja tietojen toimittamisesta Euroopan komissiolle.* Asiantuntijaviranomaisista ja -laitoksista sekä niiden tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

32 §

32 §

*Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto**Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto*

Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:

1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte, mukaan lukien *sako- ja umpikaivo-liete*;

2) kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;

3) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa;

4) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1–3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä.

Kunnan on lisäksi järjestettävä asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely. Maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely kuuluu kunnan vastuulle, jollei kysymys ole kohtuuttomasta määrästä jätettä.

Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:

1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte, mukaan lukien *kotitalouden pienimuotoisessa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvä jäte*;

2) kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;

3) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa;

4) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1–3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä.

Kunnan on lisäksi järjestettävä:

1) *1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetussa toiminnassa syntyvän saostus- ja umpisäiliölitterien jätehuolto*;

2) *asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely*;

3) *maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely, jollei kysymys ole kohtuuttomasta määrästä jätettä*.

Voimassa oleva laki

Kunnan 1 ja 2 momentin mukainen velvollisuus ei koske jätettä, joka toimitetaan 6 tai 7 luvun mukaisesti tuottajan tai jakelijan järjestämään jätehuoltoon.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mikä jäte ja missä toiminnoissa syntyvä jäte on 1 momentissa tarkoitettua jätettä.

33 §

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 2 000 euroa vuodessa, 1 momentissa tarkoitettun muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut 143 a §:ssä tarkoitettussa jätteiden ja sivuvirtojen tietolustassa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa.

Ehdotus

Kunnan 1 ja 2 momentin mukainen velvollisuus ei koske jätettä, joka toimitetaan 6 tai 7 luvun mukaisesti tuottajan tai jakelijan järjestämään jätehuoltoon. *Kunnan ja pakkausten tuottajan velvollisuudesta järjestää pakkausjätteen kiinteistöittäinen erilliskeräys yhteistoiminnassa säädetään 49 a §:ssä.*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mikä jäte ja missä toiminnoissa syntyvä jäte on 1 momentissa tarkoitettua jätettä.

33 §

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 2 000 euroa vuodessa, 1 momentissa tarkoitettun muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut 143 a §:ssä tarkoitettussa jätteiden ja sivuvirtojen tietolustassa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa. *Edellytys ei koske julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä eikä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 5 §:ssä tarkoitettua hankintayksikköä silloin, kun se tekee hankintailmoituksen tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta internet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

35 §

35 §

*Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen**Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen*

Kunnan on huolehdittava siitä, että 32 §:n 1 momentissa tarkoitettun jätteen kuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanotto paikasta 36 tai 37 §:n mukaisesti (kiinteistöittäinen jätteenkuljetus). Kunta voi lisäksi huolehtia 32 §:n 1 momentissa tarkoitettussa toiminnassa syntyvän erilliskerätyn pakkausjätteen kiinteistöittäisen kuljetuksen järjestämisestä tuottajan järjestämään jätehuoltoon.

Kunnan on huolehdittava siitä, että 32 §:n 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettun jätteen kuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanotto paikasta 36 tai 37 §:n mukaisesti, jollei 41 tai 41 a §:stä muuta johdu (kiinteistöittäinen jätteenkuljetus).

Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistä riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistä riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä. Jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan.

Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä. Jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan.

Kunta voi päättää, että kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta ei järjestetä alueella, jossa on hankalat kulkuyhteydet, vähän jätteen haltijoita tai vähän kuljetettavaa jätettä, jollei kuljetusta ole ympäristö- tai terveyssyistä pidettävä tarpeellisena.

Kunta voi päättää, että *sekalaisen yhdyskuntajätteen* kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta ei järjestetä alueella, jossa on hankalat kulkuyhteydet, vähän jätteen haltijoita tai vähän kuljetettavaa jätettä, jollei kuljetusta ole ympäristö- tai terveyssyistä pidettävä tarpeellisena.

36 §

36 §

*Kunnan järjestämä jätteenkuljetus**Kunnan järjestämä jätteenkuljetus*

Hankkiessaan palveluja jätteenkuljetusta varten kunnan on noudatettava, mitä julkisista hankinnoista annetussa laissa (348/2007) säädetään. Hankinnassa on huolehdittava siitä, että palvelujen alue ja kesto määritellään sekä hankinnat ajoitetaan ottaen huomioon mainitun lain 2 §:ssä säädetyt periaatteet.

Kunnan on jätteenkuljetusten hankintoja suunnitellessaan tehtävä markkinakartoitus. Tarjouspyynnössä jätteenkuljetuspalvelujen kesto on määriteltävä sekä hankinnat ajoitettava siten, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Jakamisvelvoitteesta voidaan poiketa vain, jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin

Voimassa oleva laki

Ehdotus

perustellusta syystä. Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 146 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, edellä tässä pykälässä tarkoitettu hankinnan jakamatta jättäminen voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella.

37 §

Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus

Kunta voi päättää, että kiinteistöittäinen jätteenkuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa (**kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus**), jos:

- 1) näin järjestetty jätteenkuljetus täyttää 35 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset;
- 2) jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle;
- 3) päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Kunta voi päättää, että kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus koskee lajiltaan tai laadultaan tietyntyyppistä jätettä.

Kunnan on seurattava ja valvottava 1 momentissa tarkoitettujen päätösten täytäntöönpanoa ja sen edellytysten täyttymistä sekä tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetusta koskeva asia uudelleen.

37 §

Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus

Kunta voi päättää, että 32 §:n 1 momentissa tarkoitettussa toiminnassa syntyvän sekalaisen yhdyskuntajätteen ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettun saostus- ja umpisäiliölietteen kiinteistöittäinen kuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa, jos:

- 1) näin järjestetty jätteenkuljetus täyttää 35 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset;
- 2) jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle;
- 3) päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Jos kunta päättää siirtyä kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, päätöksessä on määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisajan kohdasta, joka voi olla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä.

Kunnan on seurattava ja valvottava 1 momentissa tarkoitettujen päätösten täytäntöönpanoa ja sen edellytysten täyttymistä sekä tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetusta koskeva asia uudelleen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

39 §

39 §

*Tiedot kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta**Tiedot jätteen noutamisesta kiinteistöltä*

Jätteen kuljettajan on vuosittain annettava tiedot kunnan jätehuoltoviranomaiselle kiinteistöistä, joilta jätettä on noudettu, sekä jäteastioiden tyhjennyskerroista kiinteistöittäin ja jätelajeittain. *Kunnan jätehuoltoviranomainen voi pyytää toimittamaan tiedot neljännesvuosittain, jos tämä on toiminnan seuraamiseksi tarpeellista.* Kuljettajan on lisäksi vuosittain annettava jätelajeittain tiivistelmä kiinteistöltä kerätyn jätteen määrästä ja toimituspaikoista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoitettavista tiedoista.

Jätteen kuljettajan on *vähintään neljännes-* vuosittain annettava *sähköisesti muokattavassa muodossa ajantasaiset* tiedot kunnan jätehuoltoviranomaiselle kiinteistöistä, joilta jätettä on 35 §:n tai 41 §:n 3 momentin mukaisesti noudettu, sekä jäteastioiden tyhjennyskerroista kiinteistöittäin ja jätelajeittain. Kuljettajan on lisäksi vuosittain annettava *sähköisesti muokattavassa muodossa* jätelajeittain tiivistelmä kiinteistöltä kerätyn jätteen määrästä ja toimituspaikoista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoitettavista tiedoista.

41 §

41 §

*Jätteen luovuttaminen kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueelliseen vastaanotto- paikkaan**Jätteen luovuttaminen kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueelliseen vastaanotto- paikkaan*

Kiinteistön haltijan tai muun jätteen haltijan on luovutettava 32 §:n mukaisesti kunnan vastuulle kuuluva jäte alueella järjestettyyn kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai kunnan järjestämään alueelliseen vastaanottopaikkaan.

Kiinteistön haltijan tai muun jätteen haltijan on luovutettava 32 §:n mukaisesti kunnan vastuulle kuuluva jäte alueella järjestettyyn kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai kunnan järjestämään alueelliseen vastaanottopaikkaan.

Jätteen haltija voi 1 momentin estämättä järjestää sellaisen jätteen kuljetuksen, joka poikkeuksellisen kokonsa, suuren määränsä tai muun ominaisuutensa vuoksi ei sovellu kuljettavaksi tavanomaisessa kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa, jos kuljetus on hyväksytty kunnan jätehuoltomääräyksissä tai ympäristönsuojelulain 202 §:n nojalla annetuissa kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä. *Jätteen haltija voi myös itse käsitellä 1 momentissa tarkoitetun jätteen kiinteistöllään tai luovuttaa asumisessa syntyvän biojätteen, jätevesilietteen tai siihen rinnastettavan muun jätteen käsiteltäväksi naapurikiinteistöllä tai muulla lähellä sijaitsevalla kiinteistöllä, jos omatoiminen tai yhteinen käsittely on pienimuotoista ja käsittely on hyväksytty kunnan*

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, jätteen haltija voi järjestää sellaisen jätteen kuljetuksen, joka poikkeuksellisen kokonsa, suuren määränsä tai muun ominaisuutensa vuoksi ei sovellu kuljettavaksi tavanomaisessa kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa, jos kuljetus on hyväksytty kunnan jätehuoltomääräyksissä tai ympäristönsuojelulain 202 §:n nojalla annetuissa kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

jätehuolto- tai ympäristönsuojelumääräyksissä.

Kiinteistön haltija voi 1 momentin estämättä järjestää erilliskerätyn pakkausjätteen kuljetuksen, jos pakkausjätettä ei kuljeteta kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa. Jäte on toimitettava tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Kuljetuksessa on muutoin noudatettava, mitä tässä laissa säädetään kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, kiinteistön haltija voi järjestää erilliskerätyn biojätteen ja pakkausjätteen kuljetuksen, jos kiinteistö ei kuulu 15 §:n 3 momentin nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettujen erilliskeräysvelvoitteiden tai kunnan 91 §:n nojalla antamien jätehuoltomääräysten mukaan kiinteistöittäisen erilliskeräyksen piiriin. Pakkausjäte on toimitettava tuottajan ja biojäte kunnan järjestämään jätehuoltoon. Kuljetuksessa on muutoin noudatettava, mitä tässä laissa säädetään kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta.

41 a §

Kiinteistöllä tapahtuva pienimuotoinen jätteen käsittely

Poiketen siitä, mitä 41 §:n 1 momentissa säädetään, jätteen haltija voi itse käsitellä 32 §:ssä tarkoitetun jätteen kiinteistöllään tai luovuttaa biojätteen, saostus- ja umpisäiliölietteen tai siihen rinnastettavan muun jätteen käsiteltäväksi naapurikiinteistöllä tai muulla lähellä sijaitsevalla kiinteistöllä, jos omatoiminen tai yhteinen käsittely on pienimuotoista ja käsittely on hyväksytty kunnan jätehuolto- tai ympäristönsuojelumääräyksissä.

Jätteen haltijan on annettava tiedot biojätteen kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta käsittelystä kunnan jätehuoltoviranomaiselle. Kun biojätteen käsittely kiinteistöllä loppuu, jätteen haltijan on ilmoitettava siitä kunnan jätehuoltoviranomaiselle. Kunnan jätehuoltoviranomaisen on merkittävä tiedot 143 §:ssä säädettyyn rekisteriin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta jätteen käsittelystä ja biojätteen käsittelystä kunnan jätehuoltoviranomaiselle annettavista tiedoista sekä niiden toimittamisen määräajasta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

43 §

43 §

Kunnan jätehuollon palvelutehtävien siirtäminen kuntien omistamalle yhtiölle

Kunnan jätehuollon palvelutehtävien siirtäminen kuntien omistamalle yhtiölle

Palvelujen hankinnasta säädetään julkisista hankinnoista annetussa laissa.

Palvelujen hankinnasta säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa.

45 §

(kumotaan 45 §)

Jätteen kuljettajan kirjanpito eräissä tapauksissa

Jos kunta perii jätteen käsittelystä jätemaksun 37 §:ssä tarkoitetulta jätteen kuljettajalta 80 §:n 2 momentin mukaisesti, on kuljettajan pidettävä kirjaa jätteen käsittelystä asiakkailtaan perityistä jätemaksuista sekä annettava näitä koskevat tiedot pyynnöstä kunnan jätehuoltoviranomaisen nähtäväksi.

46 §

46 §

Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista

Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista

Tuottajan on järjestettävä markkinoille saatamiensa 48 §:ssä tarkoitettujen tuotteiden jätehuolto sekä vastattava siitä aiheutuvista kustannuksista, jollei jäljempänä toisin säädetä. Tuottajan velvollisuus koskee käytöstä poistettuja tuotteita, jotka luovutetaan 49 §:ssä tai 56 §:ssä tarkoitettuun vastaanottoaikaan tai kuljetukseen.

Tuottajan 1 momentin mukainen velvollisuus koskee tuottajan Suomen markkinoille saattamia tuotteita ja tuottajan markkinaosuuteen nähden kohtuulliseksi katsottavaa osuutta muista vastaavista tuotteista riippumatta tuotteiden markkinoille saattamisen ajankohdasta.

Tuottajan on järjestettävä markkinoille saatamiensa 48 §:ssä tarkoitettujen tuotteiden jätehuolto sekä vastattava siitä aiheutuvista kustannuksista, jollei jäljempänä toisin säädetä. Tuottajan velvollisuus koskee käytöstä poistettuja tuotteita, jotka luovutetaan 49 §:ssä, 49 a §:ssä tai 56 §:ssä tarkoitettuun vastaanottoaikaan tai kuljetukseen.

Tuottajan 1 momentin mukainen velvollisuus koskee tuottajan Suomen markkinoille saattamia tuotteita ja *etäkaupalla suoraan käyttäjille myymiä tuotteita* sekä tuottajan markkinaosuuteen nähden kohtuulliseksi katsottavaa osuutta muista vastaavista tuotteista riippumatta tuotteiden markkinoille saattamisen ajankohdasta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

47 §

47 §

*Tuottajan ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto**Tuottajan ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto*

Tuottajalla on ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto. Muut toimijat saavat perustaa *rinnakkaisia* käytöstä poistettujen tuotteiden keräys- tai vastaanottojärjestelmiä taikka tarjota tähän liittyviä palveluita *kiinteistön haltijalle tai muulle jätteen haltijalle* vain, jos tämä tehdään yhteistoiminnassa tuottajan kanssa.

Tuottajalla on ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto. Muut toimijat saavat perustaa käytöstä poistettujen tuotteiden keräys- tai vastaanottojärjestelmiä taikka tarjota tähän liittyviä palveluita vain, jos tämä tehdään *yhteistyössä* tuottajan kanssa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, muu toimija kuin tuottaja saa tarjota tuotteiden uudelleenkäyttöön tai sen valmisteluun liittyviä palveluita.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, muu toimija kuin tuottaja saa tarjota tuotteiden uudelleenkäyttöön tai sen valmisteluun liittyviä palveluita.

Kunta voi osana 5 luvun mukaan järjestämänsä jätehuoltoa täydentää käytöstä poistettujen tuotteiden kuljetusta ja vastaanottoa siltä osin kuin tuottaja ei sitä järjestä. Tällöin käytöstä poistetut tuotteet on toimitettava tuottajan järjestämään jätehuoltoon.

Kunta voi osana 5 luvun mukaan järjestämänsä jätehuoltoa täydentää käytöstä poistettujen tuotteiden kuljetusta ja vastaanottoa siltä osin kuin tuottaja ei sitä järjestä. Tällöin käytöstä poistetut tuotteet on toimitettava tuottajan järjestämään jätehuoltoon. *Kunnan ja pakkausten tuottajayhteisön velvollisuudesta järjestää pakkausjätteen kiinteistöittäinen keräys yhteistoiminnassa säädetään 49 a §:ssä.*

48 §

48 §

*Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat**Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat*

Tuottajavastuu koskee myyntitavasta riippumatta seuraavia tuotteita ja niitä ammattimaisesti markkinoille saattavia tuottajia:

Tuottajavastuu koskee myyntitavasta riippumatta seuraavia tuotteita ja niitä ammattimaisesti markkinoille saattavia *tai etäkaupalla suoraan käyttäjille myyviä* tuottajia:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

49 a §

Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön yhteistoiminta pakkausjätteen erilliskeräyksessä

Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön on vähintään kaksi kolmasosaa Suomen asukkaista kattavalla sopimuksella sovittava 32 §:n 1 momentissa tarkoitettussa toiminnassa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämisestä yhteistoiminnassa siten, että:

1) kuntien järjestämä kiinteistöittäinen keräys ja tuottajayhteisön järjestämä alueellinen vastaanotto muodostavat maantieteellisesti kattavan ja väestötiheys huomioon ottaen kiinteistön haltijoita hyvin palvelevan keräysverkoston;

2) pakkausjäte saadaan talteen tehokkaasti ja jäte on laadultaan kierrätykseen soveltuvaa;

3) pakkausjäte kerätään mahdollisuuksien mukaan yhdessä muiden samaa materiaalia olevien jätteiden kanssa;

4) jätteen keräys ja kuljetus järjestetään kustannustehokkaasti ja niin, että päästöt ympäristöön sekä haitat asuinympäristön viihtyisyydelle ja turvallisuudelle ovat mahdollisimman vähäiset.

Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön on lisäksi yhteistoiminnassa:

1) järjestettävä riittävästi neuvontaa ja tiedotusta sekä toteuttava muita toimia, joilla tehostetaan pakkausjätteen lajittelua kiinteistöillä;

2) seurattava erilliskeräyksen toimivuutta ja tehokkuutta sekä arvioitava tarvetta lisätoimenpiteisiin kerätyn pakkausjättemäärän lisäämiseksi tai pakkausjätteen laadun parantamiseksi.

49 b §

Kunnille maksettavat korvaukset ja pakkausten tuottajien kustannusvastuu

Pakkausten tuottajayhteisön ja kuntien on 49 a §:ssä tarkoitettussa sopimuksessa määritettävä pakkausmateriaaleittain korvaukset,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

joita tuottajayhteisö maksaa kunnille pakkausjätteen erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta asuinkiinteistöiltä tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Korvaukset on maksettava kunnille mahdollisimman tasapuolisin perustein ottaen huomioon kerätty pakkausjättemäärä ja keräyksen tehokkuuteen vaikuttavat alueelliset olosuhteet. Kuntien on huolehdittava siitä, että korvaukset otetaan täysimääräisesti ja materiaaleittain huomioon määrättäessä erilliskerättyä pakkausjätettä koskevia jätemaksuja.

Pakkausten tuottajien on sopimuksen seurauksena vastattava pakkausmateriaaleittain laskettuna vähintään 80 prosentista pakkausjätehuollon kokonaiskustannuksista, joihin lasketaan kuuluvaksi:

1) pakkausjätteiden erilliskeräys asuinkiinteistöiltä, jonka kunnat järjestävät 15 §:ssä tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädettyjen vaatimusten taikka 91 §:n 3 momentin nojalla annetun, asetuksessa säädettyä suppeamman erilliskeräyksen sallivan kunnan jätehuoltomääräyksen mukaisesti; kustannuksia määriteltäessä on otettava lähtökohdaksi kustannustehokkaat keräyspalvelut;

2) pakkausjätteen alueellinen vastaanotto, jonka tuottajat järjestävät 49 §:n 1 momentin tai sen nojalla annetun asetuksen mukaisesti;

3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun sekä tuottajien järjestämään jätehuoltoon toimitetun muun pakkausjätteen jatkokuljetus ja käsittely;

4) käytöstä poistettaviin pakkauksiin ja niiden jätehuoltoon liittyvä 51 §:n mukainen tiedotus ja neuvonta sekä 54 §:n mukainen kirjanpitolietojen ilmoittaminen.

49 c §

Sovittelu ja yhteistoiminnasta poikkeaminen

Jos 49 a §:ssä tarkoitettua sopimusta ei synny, pakkausten tuottajayhteisö voi käynnistää sovittelun ilmoittamalla siitä ympäristöministeriölle. Ympäristöministeriön on viipymättä kuultava molempia osapuolia ja tehtävä esitys sovinnon aikaansaamiseksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos sopimusta ei synny kuuden kuukauden kuluessa sovittelun käynnistäneestä ilmoituksesta, pakkausten tuottajayhteisön on järjestettävä asuinkiinteistöjen pakkausjätteen erilliskeräys siten kuin 15 ja 49 §:ssä säädetään sekä siihen liittyvä tiedotus, neuvonta ja kirjanpitotietojen ilmoittaminen maksutta, alkaen kolmen vuoden kuluttua sovittelulle annetun määräajan päättymisestä. Siirtymäaikana kuntien on järjestettävä pakkausjätteen erilliskeräys tuottajayhteisön järjestämään jätehuoltoon. Pakkausten tuottajayhteisön on korvattava erilliskeräys kunnille viimeksi voimassa olleen sopimuksen mukaisesti. Korvauksen määrää voidaan kuitenkin olosuhteiden olennaisen muuttumisen johdosta tarkistaa.

Jos yksittäinen kunta ei liity 49 a §:ssä tarkoitettuun sopimukseen, sillä ei ole oikeutta pakkausten tuottajayhteisön maksamaan korvaukseen. Kunnan on tällöin kuitenkin järjestettävä pakkausjätteen erilliskeräys 15 §:n tai sen nojalla annetun asetuksen tai siitä poikkeavan 91 §:n 3 momentin nojalla annetun kunnan jätehuoltomääräyksen mukaisesti ja luovutettava jäte pakkausten tuottajayhteisön järjestämään jätehuoltoon.

49 d §

Sopimusta koskevien tietojen antaminen valvontaviranomaiselle

Pakkausten tuottajayhteisön on vuosittain toimitettava Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle yhteenveto kuntien kanssa edellisenä kalenterivuonna tehdystä 49 a §:ssä tarkoitettusta sopimuksesta ja sen toimeenpanosta. Yhteenvetoon on sisällytettävä ainakin tiedot sopimuksen osapuolista ja voimassaoloajasta sekä kiinteistöiltä ja alueellisista vastaanottopaikoista kerätyn pakkausjätteen määristä. Yhteenvetoon on myös liitettävä ammattitaitoisen ja riippumattoman tarkastajan arvio tuottajan kustannusvastuun toteutumisesta, mukaan lukien tiedot kiinteistöittäisen erilliskeräyksen kustannusten korvaamisesta kunnille ja jätteen haltijoille.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yhteenvedon toimittamisajankohdasta ja siihen sisällytettävistä tiedoista sekä riippumattoman tarkastajan pätevyysvaatimuksista.

51 §

51 §

Tuottajan velvollisuus tiedottaa vastaanotosta

*Tuottajan **tiedotus-** ja **neuvontavelvollisuus***

Tuottajan on tiedotettava käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoaikojen sijainnista ja aukioloajoista, niissä vastaanotettavista jätteistä sekä muista vastaanoton toimivuuden kannalta tarpeellisista asioista. Tuottajan on tarvittaessa järjestettävä tiedottaminen yhdessä kunnan ja muiden jätehuollon toimijoiden kanssa.

Tuottajan on tiedotettava käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoaikojen sijainnista ja aukioloajoista, niissä vastaanotettavista jätteistä sekä muista vastaanoton toimivuuden kannalta tarpeellisista asioista. *Tuottajan on lisäksi tiedotettava ja neuvottava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä ja uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua koskevista toimista sekä roskaantumisen ehkäisemisestä.* Tuottajan on tarvittaessa järjestettävä tiedottaminen ja neuvonta yhdessä kunnan ja muiden jätehuollon toimijoiden kanssa.

Tuottajan on vuosittain toimitettava selvitys järjestämästään tiedotuksesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Tuottajan on vuosittain toimitettava selvitys järjestämästään tiedotuksesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi määrätä 1 ja 2 momentissa säädettyä suppeamman tiedotusvelvollisuuden tuottajalle, joka saattaa markkinoille ainoastaan yritysten käyttöön tarkoitettuja tuotteita silloin, kun se on toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuottajan 1 ja 2 momentin mukaisista velvollisuuksista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuottajan 1 ja 2 momentin mukaisista velvollisuuksista.

53 a §

Tuottajan omavalvonta

*Tuottajan on valvottava säännöllisesti ja suunnitelmallisesti tässä luvussa säädettyjen velvoitteiden toteutumista sekä kehitettävä tätä koskevan tiedon luotettavuutta (**omavalvonta**). Omavalvonnan tueksi on tarvittaessa teetettävä säännöllinen tarkastus riippumat-*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tomalla ja ammattitaitoisella henkilöllä. Tuottajan on laadittava omavalvonnasta kirjallinen suunnitelma, joka on liitettävä 101 §:ssä tarkoitettuun hakemukseen tuottajarekisteriin hyväksymiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa suunnitelmassa on oltava vähintään seuraavat tiedot:

1) tuottajan 54 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kirjanpidon toteuttaminen ja sitä koskevien tietojen luotettavuuden arviointi ja kehittäminen;

2) tuottajan 46 ja 49 b §:ssä tarkoitettujen kustannusvastuun täyttymisen arviointi;

3) tuottajan 63 a §:ssä tarkoitettujen maksuosuuksien seuranta ja kehittäminen;

4) omavalvonnan tueksi tehtävät tarkastukset.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi hyväksyä poikkeuksen 2 momentissa tarkoitettua vaatimuksesta, jos se on perusteltua tuottajan toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa säädetyn tarkastuksen sisällöstä, sen suorittamisen ajankohdasta ja tarkastuksia tekevän henkilön ammatillisista pätevyysvaatimuksista sekä 2 momentin 1–3 kohdassa säädettyistä vaatimuksista.

54 §

Tuottajan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus

Tuottajan on pidettävä tuotetyypeittäin kirjaa markkinoille saattamiensa tuotteiden ja vastaanottamiensa käytöstä poistettujen tuotteiden sekä niistä syntyneiden jätteiden laajista, laadusta ja määrästä samoin kuin muista niihin rinnastettavista tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi tarpeellisista seikoista. Kirjanpidossa on lisäksi eriteltävä tarvittaessa toimituskohteittain uudelleenkäyttöön, uudelleenkäytön valmisteluun, kierrätykseen, muuhun hyödyntämiseen ja loppukäsittelyyn toimitetut tuot-

54 §

Tuottajan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus

Tuottajan on pidettävä tuotetyypeittäin kirjaa markkinoille saattamiensa tuotteiden ja vastaanottamiensa käytöstä poistettujen tuotteiden sekä niistä syntyneiden jätteiden laajista, laadusta ja määrästä samoin kuin muista niihin rinnastettavista tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi tarpeellisista seikoista. Kirjanpidossa on lisäksi eriteltävä tarvittaessa toimituskohteittain uudelleenkäyttöön, uudelleenkäytön valmisteluun, kierrätykseen, muuhun hyödyntämiseen ja loppukäsittelyyn toimitetut tuot-

Voimassa oleva laki

teet ja jätteet. Kirjanpidossa on oltava vastaavat tiedot myös 48 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen ajoneuvojen ja 3 kohdassa tarkoitettujen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osista sekä niistä syntyvistä jätteistä samoin kuin toiseen maahan viedyistä käytöstä poistetuista tuotteista ja jätteistä.

Tuottajan on toimitettava tiivistelmä 1 momentissa tarkoitetuista tiedoista Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kalenterivuositain taikka tämän määräyksestä useammin, jos se on tarpeen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kirjanpitoon sisällytettävistä ja viranomaiselle toimitettavista tiedoista sekä niiden toimittamisajankohdasta.

60 §

Korvaus lisäkustannuksista

Jos romutettavaan ajoneuvoon on lisätty uudelleenkäyttöä tai jätehuoltoa merkittävästi haittaavia esineitä tai aineita, kerääjä tai käsittelijä voi periä ajoneuvon haltijalta jätehuollolle aiheutuvia lisäkustannuksia vastaavan korvauksen.

62 §

Tuottajayhteisön perustaminen ja tuottajavastuun siirtäminen

Tuottajat voivat yhdessä perustaa oikeustoimikelpoisen yhteisön (*tuottajayhteisö*) huolehtimaan tuottajalle tässä luvussa säädetyistä velvollisuuksista. Tuottajayhteisöön ei saa

Ehdotus

teet ja jätteet. Kirjanpidossa on oltava vastaavat tiedot myös 48 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen ajoneuvojen ja 3 kohdassa tarkoitettujen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osista sekä niistä syntyvistä jätteistä samoin kuin toiseen maahan viedyistä käytöstä poistetuista tuotteista ja jätteistä.

Tuottajan on toimitettava tiivistelmä 1 momentissa tarkoitetuista tiedoista sekä tiedot 53 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen suunnitelman mukaisista toimista ja tarkastuksista Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kalenterivuositain taikka tämän määräyksestä useammin, jos se on tarpeen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi. *Tuottajan on myös 1 momentissa tarkoitettujen tietojen perusteella julkaistava vuosittain yleisessä tietoverkossa tiedot jätteen erilliskeräystä ja hyödyntämistä koskevien velvollisuuksiensa täyttymisestä.*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kirjanpitoon sisällytettävistä, viranomaiselle toimitettavista ja yleisessä tietoverkossa julkaistavista tiedoista sekä niiden toimittamis- ja julkaisuajankohdasta.

60 §

Korvaus lisäkustannuksista

Jos romutettavaan ajoneuvoon tai käytöstä poistettuihin renkaisiin on lisätty uudelleenkäyttöä tai jätehuoltoa merkittävästi haittaavia esineitä tai aineita, kerääjä tai käsittelijä voi periä ajoneuvon tai käytöstä poistettujen renkaiden haltijalta jätehuollolle aiheutuvia lisäkustannuksia vastaavan korvauksen.

62 §

Tuottajayhteisöön liittyminen

Tässä luvussa säädettyjen velvollisuuksiensa täyttämiseksi tuottajan on liityttävä 142 §:ssä tarkoitettuun tuottajarekisteriin hyväksytyyn tuottajayhteisöön tai perustettava

Voimassa oleva laki

kuulua muita kuin tuottajia. Tuottaja voi siirtää tuottajavastuuta koskevat velvollisuutensa vain sellaiselle tuottajayhteisölle, joka on hyväksytty 142 §:ssä tarkoitettuun tuottajarekisteriin.

Tuottajayhteisön on otettava huolehdittavakseen uuden tuottajan velvollisuudet tämän pyynnöstä, jos tuottajan toiminta kuuluu tuottajayhteisön toimialaan. Uuteen tuottajaan on sovellettava tasapuolisia ja yhdenvertaisia ehtoja verrattuna tuottajayhteisön muihin tuottajiin sovellettaviin ehtoihin.

Pakkausten tuottaja voi huolehtia juomapakkausten tuottajavastuuta koskevista velvollisuuksistaan myös liittymällä 68 §:ssä tarkoitettuun juomapakkausten palautusjärjestelmään.

63 §

Tuottajayhteisön toiminta

Tuottajayhteisössä velvoitteet on jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen.

Tuottajayhteisön on ylläpidettävä julkisesti saatavilla olevaa, ajantasaista luetteloa tuottajista, jotka ovat siirtäneet sille tuottajavastuunsa. Luetteloon merkitään jäsenen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus. Luettelo on myös olettava saatavilla tietoverkossa.

Ehdotus

sellainen yhdessä muiden tuottajien kanssa. Tuottajayhteisöön ei saa kuulua muita kuin tuottajia. Pakkausten tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki pakkausmateriaalit.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi hyväksyä tuottajarekisteriin yksittäisen tuottajan, jos tuottajayhteisöön liittyminen on toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ilmeisen tarpeetonta.

Tuottajayhteisön on otettava huolehdittavakseen uuden tuottajan velvollisuudet tämän pyynnöstä, jos tuottajan toiminta kuuluu tuottajayhteisön toimialaan. Uuteen tuottajaan on sovellettava tasapuolisia ja yhdenvertaisia ehtoja verrattuna tuottajayhteisön muihin tuottajiin sovellettaviin ehtoihin.

Juomapakkausten tuottaja voi huolehtia velvollisuuksistaan myös liittymällä 68 §:ssä tarkoitettuun juomapakkausten palautusjärjestelmään.

63 §

Tuottajayhteisön toiminta

Tuottajayhteisön on oltava voittoa tavoittelematon yhteisö, jonka tarkoituksena on hoitaa siihen liittyneiden tuottajien tuottajavastuovelvoitteet. Tuottajayhteisössä velvoitteet on jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Tuottajan kirjanpitoa ja tiedonantoa koskevat velvoitteet on osoitettava kevennettyinä sellaiselle tuottajalle, joka saattaa markkinoille vähäisiä määriä tuotteita, jos velvoitteet muutoin olisivat tuottajalle kohtuuttomat.

Tuottajayhteisön on ylläpidettävä julkisesti saatavilla olevaa, ajantasaista luetteloa omistajistaan sekä tuottajista, jotka ovat siirtäneet sille tuottajavastuunsa. Luetteloon on merkitävä jäsenen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus sekä tiedot jäsenen markkinoille saattamista tuotteista. Lisäksi tuottajayhteisön tulee julkaista tiedot liittymis- ja vuosimaksuista sekä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kierrätysmaksuista kappale- tai tonniperusteisesti. Tiedot on oltava saatavilla yleisessä tietoverkossa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen kevennettyjen velvoitteiden vähimmäisvaatimuksista.

63 a §

Tuottajien maksusuudet ja niiden mukauttaminen

Tuottajayhteisössä maksusuudet on jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti suhteessa näiden markkinoille saattamiin tuotteisiin.

Maksusuuksia määrittäessään tuottajayhteisön on mahdollisuuksien mukaan yksittäisten tuotteiden tai toisiaan vastaavien tuote- tai materiaalityyppien osalta otettava huomioon erityisesti niiden kestävyys, korjattavuus, uudelleenkäytettävyys, kierrätettävyys ja vaarallisten aineiden esiintyminen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen maksusuuksien perusteista tarvittaessa tuote- tai materiaalityypittäin.

64 §

Tuottajayhteisön toiminnan turvaaminen

Tuottajayhteisöllä on oltava riittävät taloudelliset voimavarat toimintansa asianmukaiseksi järjestämiseksi ja niin, että se voi vastata sille siirretyistä tuottajavastuovelvoitteista jatkuvasti vähintään kuuden kuukauden ajan. Tämän osoittamiseksi tuottajayhteisön on esitettävä Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle selvitys vakavaraisuudestaan ja toimintasuunnitelma uudelleenkäytön ja jätehuollon järjestämisestä. Selvitys ja suunnitelma on annettava vuosittain tai jos toiminta muuttuu olennaisesti, kolmen kuukauden kuluessa muutoksesta.

64 §

Tuottajarekisteriin hyväksytyn tuottajan ja tuottajayhteisön toiminnan turvaaminen

Tuottajayhteisöllä on oltava riittävät taloudelliset voimavarat toimintansa asianmukaiseksi järjestämiseksi ja niin, että se voi vastata sille siirretyistä tuottajavastuovelvoitteista jatkuvasti vähintään kuuden kuukauden ajan. Tämän osoittamiseksi tuottajayhteisön on esitettävä Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle selvitys *riittävästä taloudellisista järjestelyistä* ja toimintasuunnitelma uudelleenkäytön ja jätehuollon järjestämisestä. Selvitys ja suunnitelma on annettava vuosittain tai jos toiminta muuttuu olennaisesti, kolmen kuukauden kuluessa muutoksesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vakavaraisuuden osoittamiseksi ja toiminnan turvaamiseksi laadittavista selvityksistä ja suunnitelmista sekä niiden toimittamisesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

65 §

Tuottajien ja tuottajayhteisöjen yhteistyö

Eri tuoteryhmien tuottajien ja tuottajayhteisöjen on tarpeellisin yhteistoimin huolehdittava siitä, että tuottajavastuun täytäntöönpanosta ei aiheudu toisen tuoteryhmän tuottajille tai tuottajayhteisöille kaksinkertaisia maksuja silloin, kun käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto ja muu jätehuolto järjestetään yhteistoiminnassa.

Valtioneuvosto voi velvoittaa *tiety*n tuoteryhmän tuottajat ja tuottajayhteisöt yhteistoimintaan ja määrätä yhteistoiminnalle asetettavista vaatimuksista, jos tämä on tarpeen sellaisten rinnakkaisten uudelleenkäyttö- ja jätehuoltojärjestelmien poistamiseksi tai muodostumisen estämiseksi, jotka haittaavat tuottajavastuujärjestelmien yleistä toimivuutta tai tuotteen haltijan mahdollisuutta luovuttaa käytöstä poistettu tuote uudelleenkäyttöön tai jätehuoltoon.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi edellyttää 1 momentissa tarkoitettua selvitystä taloudellisista järjestelyistä ja toimintasuunnitelmaa muulta kuin tuottajayhteisöön kuuluvalta tuottajalta silloin, kun se on tarkoituksenmukaista tuottajan toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen riittävien taloudellisten järjestelyjen osoittamisesta ja toiminnan turvaamiseksi laadittavista selvityksistä ja suunnitelmista sekä niiden toimittamisesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

65 §

Tuottajien ja tuottajayhteisöjen yhteistyö

Eri tuoteryhmien tuottajien ja tuottajayhteisöjen on tarpeellisin yhteistoimin huolehdittava siitä, että tuottajavastuun täytäntöönpanosta ei aiheudu toisen tuoteryhmän tuottajille tai tuottajayhteisöille kaksinkertaisia maksuja silloin, kun käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto ja muu jätehuolto järjestetään yhteistoiminnassa. *Tuottajayhteisöjen on lisäksi tarpeellisin yhteistoimin edistettävä tuottajan mahdollisuutta hoitaa eri tuotteita koskevat tuottajavastuovelvoitteensa yhden toimijan kautta.*

Valtioneuvosto voi velvoittaa tuottajat ja tuottajayhteisöt yhteistoimintaan ja määrätä yhteistoiminnalle asetettavista vaatimuksista, jos tämä on tarpeen:

1) sellaisten rinnakkaisten uudelleenkäyttö- ja jätehuoltojärjestelmien poistamiseksi tai muodostumisen estämiseksi, jotka haittaavat tuottajavastuujärjestelmien yleistä toimivuutta tai tuotteen haltijan mahdollisuutta luovuttaa käytöstä poistettu tuote uudelleenkäyttöön tai jätehuoltoon;

2) *helpottamaan sellaisten tuottajien tuottajavastuovelvoitteiden hoitamista, jotka saattavat markkinoille kahden tai useamman tuottajayhteisön toimialaan kuuluvia tuotteita.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

66 §

66 §

*Tuottajayhteisöjen palvelunhankinta**Tuottajayhteisöjen palvelunhankinta*

Tuottajayhteisön on hankkiessaan tuotteiden uudelleenkäyttöön ja jätehuoltoon liittyviä palveluja otettava tasapuolisesti huomioon muut taloudelliset toimijat ja heidän toimintamahdollisuutensa kyseisillä markkinoilla siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen.

Tuottajayhteisön on hankkiessaan tuotteiden uudelleenkäyttöön ja jätehuoltoon liittyviä palveluja otettava tasapuolisesti huomioon muut taloudelliset toimijat ja heidän toimintamahdollisuutensa kyseisillä markkinoilla siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. *Tuottajayhteisön on julkaisettava yleisessä tietoverkossa tiedot palvelunhankinnoissaan noudatettavista yleisistä periaatteista ja menettelyistä.*

66 a §

66 a §

*Sähkö- ja elektroniikkalaitteen tuottajan tai muun toimijan valtuutettu edustaja***Tuottajan tai muun toimijan valtuutettu edustaja**

Tuottajan, joka on sijoittautunut Suomeen ja myy sähkö- ja elektroniikkalaitteita etäkaupalla suoraan käyttäjille toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, on nimettävä valtuutettu edustaja, joka tuottajan sijasta vastaa tämän velvollisuuksien täyttämistä kyseisessä jäsenvaltiossa. Toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sijoittautuneen tuottajan, joka myy sähkö- ja elektroniikkalaitteita etäkaupalla suoraan käyttäjille Suomeen, on vastaavasti nimettävä valtuutettu edustaja, joka tuottajan sijasta vastaa tämän velvollisuuksien täyttämistä Suomessa.

Suomeen sijoittautuneen toimijan, joka myy etäkaupalla suoraan käyttäjille toiseen valtioon tuottajavastuun piiriin kuuluvia tuotteita, on vastattava tuottajavastuovelvoitteidensa täyttämistä kyseisessä valtiossa. Sähkö- ja elektroniikkalaitteita etäkaupalla suoraan käyttäjille toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon myyvän toimijan on nimettävä kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautunut valtuutettu edustaja vastaamaan velvoitteidensa täyttämistä.

Euroopan unionin toiseen jäsenvaltioon sijoittautunut tuottajaa vastaava toimija, joka toimittaa sähkö- ja elektroniikkalaitteita markkinoille muulla kuin etäkaupalla Suomessa, voi nimetä valtuutetun edustajan, joka Suomeen sijoittautuneen tuottajan sijasta vastaa tämän velvollisuuksien täyttämistä Suomessa.

Poiketen siitä, mitä 62 §:n 1 momentissa säädetään, toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sijoittautuneen tuottajan, joka myy sähkö- ja elektroniikkalaitteita etäkaupalla suoraan käyttäjille Suomeen, on tuottajayhteisöön liittymisen sijasta nimettävä valtuutettu edustaja vastaamaan velvoitteidensa täyttämistä Suomessa. Muu toiseen valtioon sijoittautunut 48 §:ssä tarkoitettuja tuotteita myyvä etämyyjä voi tuottajayhteisöön liittymisen sijasta nimetä Suomeen sijoittautuneen valtuutetun edustajan vastaamaan velvoitteitaan Suomessa.

Valtuutetuksi edustajaksi on nimettävä luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on sijoittautunut siihen maahan, johon sähkö-

Toiseen valtioon sijoittautunut tuottajaa vastaava toimija, joka toimittaa Suomen

Voimassa oleva laki

ja elektroniikkalaitteet 1 tai 2 momentin mukaan myydään. Edustaja on nimettävä kirjallisella valtuutuksella. Valtuutetuksi edustajaksi nimetyt on tiedotettava asianomaisille tuottajille saamastaan valtuutuksesta ja sen muuttamisesta tai peruuttamisesta.

Mitä tässä laissa säädetään tuottajasta, lukuun ottamatta 62 §:n 1 momentin mukaista tuottajien oikeutta perustaa tuottajayhteisö, koskee 1 ja 2 momentissa tarkoitettua valtuutettua edustajaa. Tätä koskee myös, mitä jäljempänä 105 §:ssä säädetään tuottajayhteisöstä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtuutetun edustajan nimeämistä koskevasta menettelystä sekä tämän velvollisuudesta tiedottaa tuottajalle saamastaan valtuutuksesta ja toiminnastaan.

Ehdotus

*markkinoille tuotteita muulla kuin etäkaupalla, voi nimetä Suomeen sijoittautuneen valtuutetun edustajan vastaamaan Suomeen sijoittautuneen tuottajan sijasta tämän velvoitteista taikka vastaavassa tarkoituksessa tehdä sopimuksen hyväksytyt tuottajayhteisön kanssa. Vastaava oikeus on verkkokaupan alustan ylläpitäjällä, joka on saanut valtuutuksen hoitaa tuottajavastuvelvoitteet alustallaan toimivalta etämyyjältä.
(kumotaan 4 ja 5 mom.)*

66 b §

Suomessa valtuutettuna edustajana toimiminen

Suomessa toimiva valtuutettu edustaja on nimettävä kirjallisella valtuutuksella. Valtuutetuksi edustajaksi nimetyt on muiden kuin suoraan etäkaupalla myytävien tuotteiden osalta tiedotettava saamastaan valtuutuksesta ja sen muuttamisesta tai peruuttamisesta tuottajille ja tuottajayhteisöille, jotka muutoin vastaisivat tuottajavastuvelvoitteista mainittujen tuotteiden osalta.

Mitä tässä laissa säädetään tuottajasta, sovelletaan myös valtuutettuun edustajaan lukuun ottamatta 62 §:n 1 momentin mukaista tuottajien mahdollisuutta perustaa tuottajayhteisö.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtuutetun edustajan nimeämistä koskevasta menettelystä sekä tämän velvollisuudesta tiedottaa tuottajille ja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tuottajayhteisöille saamastaan valtuutuksesta ja toiminnastaan.

66 c §

Tuottajavastuujärjestelmien yhteistyöryhmä

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on yhteistyössä tuottajien kanssa asetettava yksi tai useampi yhteistyöryhmä tuottajavastuujärjestelmien ja 68 §:ssä tarkoitettujen palautusjärjestelmien toimintaa koskevaa säännöllistä tiedonvaihtoa varten. Yhteistyöryhmässä on oltava tuottajien, jakeilijoiden ja viranomaisten edustajat sekä edustajat sellaisista julkisista ja yksityisistä jätealan toiminnanharjoittajista ja 134 §:n 2 kohdassa tarkoitetuista yhdistyksistä ja säätiöistä, joiden toimialaan yhteistyöryhmän tehtävät voivat olennaisesti liittyä. Lisäksi yhteistyöryhmässä on oltava edustajat uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua harjoittavista yrityksistä ja yhteisöistä.

68 §

Juomapakkausten palautusjärjestelmän perustaminen ja järjestelmään liittyminen

Panttiin perustuvan juomapakkausten palautusjärjestelmän voi perustaa *juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjänä* toimiva tuottajavastuun piiriin 48 §:n 1 momentin nojalla kuuluva juomapakkausten tuottaja tai eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetussa laissa (1037/2004) säädetty verovelvollinen, yksin tai yhdessä muiden juomapakkausten tuottajien tai verovelvollisten kanssa. Juomapakkausten tuottaja tai verovelvollinen voi myös liittyä sellaiseen juomapakkausten palautusjärjestelmään, johon otetaan jäseniä.

Juomapakkausten palautusjärjestelmässä velvoitteet on jaettava tuottajien ja verovelvollisten kesken tasapuolisesti toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja siten, että

68 §

Juomapakkausten palautusjärjestelmän perustaminen ja järjestelmään liittyminen

Panttiin perustuvan juomapakkausten palautusjärjestelmän voi perustaa *juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjänä* toimiva tuottajavastuun piiriin 48 §:n 1 momentin nojalla kuuluva juomapakkausten tuottaja tai eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetussa laissa (1037/2004) säädetty verovelvollinen, yksin tai yhdessä muiden juomapakkausten tuottajien tai verovelvollisten kanssa. Juomapakkausten tuottaja tai verovelvollinen voi myös liittyä sellaiseen juomapakkausten palautusjärjestelmään, johon otetaan jäseniä.

Juomapakkausten palautusjärjestelmässä velvoitteet on jaettava tuottajien ja verovelvollisten kesken tasapuolisesti toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja siten, että

Voimassa oleva laki

vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Uuteen jäseneen on sovellettava ehtoja, jotka ovat tasapuolisia ja yhdenvertaisia verrattuna palautusjärjestelmän muihin jäseniin sovellettaviin ehtoihin.

69 §

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän velvollisuudet

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on järjestettävä toimiva juomapakkausten palautusjärjestelmä, johon kuuluvat pakkausten vastaanotto sekä uudelleenkäyttö tai kierrätys. Ylläpitäjän on myös huolehdittava järjestelmään kuuluvan, suuruudeltaan järjestelmän toimivuuden takaavan pantin hallinnoinnista sekä toimintaan liittyvästä tiedottamisesta.

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on pidettävä julkisesti saatavilla olevaa, ajantasaista luetteloa jäsenistään. Luetteloon merkitään jäsenen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus sekä se, minkä juomapakkausten osalta jäsen on palautusjärjestelmään liittynyt. Luettelo on myös oltava saatavilla tietoverkossa.

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on noudatettava, mitä 54 §:ssä säädetään tuottajan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudesta. Juomapakkausten palautusjärjestelmään, johon otetaan jäseniä, sovelletaan lisäksi, mitä 64 §:ssä säädetään tuottajayhteisön toiminnan turvaamisesta, 65 §:ssä tuottajien ja tuottajayhteisöjen yhteistyöstä sekä 66 §:ssä tuottajayhteisöjen palvelunhankinnasta.

Ehdotus

vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. *Kirjanpitoa ja tiedonantoa koskevat velvoitteet on osoitettava kevennettyinä sellaiselle tuottajalle tai verovelvolliselle, joka saattaa markkinoille vähäisiä määriä tuotteita, jos velvoitteet muutoin olisivat sille kohtuuttomat.* Uuteen jäseneen on sovellettava ehtoja, jotka ovat tasapuolisia ja yhdenvertaisia verrattuna palautusjärjestelmän muihin jäseniin sovellettaviin ehtoihin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitettujen kevennettyjen velvoitteiden vähimmäisvaatimuksista.

69 §

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän velvollisuudet

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on järjestettävä toimiva juomapakkausten palautusjärjestelmä, johon kuuluvat pakkausten vastaanotto, uudelleenkäyttö sekä kierrätys ja muu jätehuolto. Ylläpitäjän on myös huolehdittava järjestelmään kuuluvan, suuruudeltaan järjestelmän toimivuuden takaavan pantin hallinnoinnista sekä toimintaan liittyvästä tiedottamisesta ja neuvonnasta siten kuin 51 §:ssä säädetään.

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on pidettävä julkisesti saatavilla olevaa, ajantasaista luetteloa omistajistaan ja jäsenistään. Luetteloon merkitään omistajan ja jäsenen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus sekä tiedot tämän markkinoille saattamista tuotteista ja palautusjärjestelmälle maksamista maksuista yksikkö- tai tonniperusteisesti. Luettelo on myös oltava saatavilla yleisessä tietoverkossa.

Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on noudatettava, mitä 53 a §:ssä säädetään tuottajan omavalvonnasta ja 54 §:ssä tuottajan kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudesta. Juomapakkausten palautusjärjestelmään, johon otetaan jäseniä, sovelletaan lisäksi, mitä 63 a §:ssä säädetään tuottajien maksuosuuksista ja niiden mukauttamisesta,

Voimassa oleva laki

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä pantin vähimmäismäärästä, palautusjärjestelmän toimintaan liittyvästä tiedottamisesta sekä järjestelmään kuuluvien pakkausten uudelleenkäyttö- ja kierrätystavoitteista ja -velvoitteista, jotka voivat olla ankarampia kuin pakkauksia yleisesti koskevat vastaavat tavoitteet ja velvoitteet.

80 §

Velvollisuus suorittaa kunnan jätemaksu

Kunnan jätemaksun on velvollinen suorittamaan kiinteistön haltija tai muu jätteen haltija, jonka jätteen jätehuollon kunta järjestää.

Jos kunta järjestää jätteen käsittelyn mutta ei sen kuljetusta, kunta voi periä jätemaksun jätteen käsittelystä jätteen kuljettajalta.

Ehdotus

64 §:ssä tuottajarekisteriin hyväksytyyn tuottajan ja tuottajayhteisön toiminnan turvaamisesta, 65 §:ssä tuottajien ja tuottajayhteisöjen yhteistyöstä, 66 §:ssä tuottajayhteisöjen palvelunhankinnasta, 66 a §:ssä tuottajan tai muun toimijan valtuutetusta edustajasta ja 66 b §:ssä Suomessa valtuutettuna edustajana toimimisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä pantin vähimmäismäärästä, palautusjärjestelmän toimintaan liittyvästä tiedottamisesta sekä järjestelmään kuuluvien pakkausten uudelleenkäyttö- ja kierrätystavoitteista ja -velvoitteista, jotka voivat olla ankarampia kuin pakkauksia yleisesti koskevat vastaavat tavoitteet ja velvoitteet.

80 §

Velvollisuus suorittaa kunnan jätemaksu

Kunnan jätemaksun on velvollinen suorittamaan kiinteistön haltija tai muu jätteen haltija, jonka jätteen jätehuollon kunta järjestää.

Jos jätteen kuljetuksen järjestää 37 §:ssä tarkoitetulla tavalla kiinteistön haltija, kunta voi periä maksun jätteen käsittelystä jätteen kuljettajalta.

80 a §

Jätteen kuljettajan kirjanpitovelvollisuus kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa

Jos kunta perii jätteen käsittelystä maksun 37 §:ssä tarkoitetulta jätteen kuljettajalta 80 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, on kuljettajan pidettävä kirjaa jätteen käsittelystä asiakkailtaan perityistä maksuista sekä annettava näitä koskevat tiedot pyynnöstä kunnan jätehuoltoviranomaisen nähtäväksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

81 §

81 §

*Kunnan jätemaksun määrääminen**Kunnan jätemaksun määrääminen*

Kunnan jätehuoltoviranomainen määrää jätemaksun kunnan hyväksymän jätetaksan mukaisesti.

Kunnan jätehuoltoviranomainen määrää jätemaksun kunnan hyväksymän jätetaksan mukaisesti.

Jos jätetaksan mukaista jätemaksua on pidettävä kohtuuttoman suurena tai pienenä ottaen huomioon jätteen määrä, kunnan järjestämän jätehuollon palvelutaso ja jätteen tuottajan tai kiinteistön haltijan 41 §:n 2 tai 3 momentin mukaisesti järjestämä jätteen käsittely tai kuljetus, maksu voidaan maksuvelvollisen hakemuksesta tai viranomaisen aloitteesta määrätä jätetaksasta poiketen tai jättää perimättä. Jos jätemaksu määrätään jätetaksasta poiketen, maksuperusteiden on oltava tasapuolisia ja kohtuullisia.

Jos jätetaksan mukaista jätemaksua on pidettävä kohtuuttoman suurena tai pienenä ottaen huomioon jätteen määrä, kunnan järjestämän jätehuollon palvelutaso ja jätteen haltijan tai kiinteistön haltijan 41 §:n mukaisesti järjestämä jätteenkuljetus tai jätteen haltijan 41 a §:n mukaisesti järjestämä jätteen käsittely, maksu voidaan maksuvelvollisen hakemuksesta tai viranomaisen aloitteesta määrätä jätetaksasta poiketen tai jättää perimättä. Jos jätemaksu määrätään jätetaksasta poiketen, maksuperusteiden on oltava tasapuolisia ja kohtuullisia.

87 §

87 §

*Valtakunnallinen jätesuunnitelma**Valtakunnallinen jätesuunnitelma*

Ympäristöministeriön on tämän lain tarkoituksen toteuttamisen ja säännösten täytäntönnäpön edistämiseksi valmistettava valtioneuvoston hyväksyttäväksi valtakunnallinen jätesuunnitelma. Suunnitelmassa on esitettävä arvio jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisen sekä jätehuollon nykytilasta, näitä koskevat tavoitteet ja toimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelmaan on liitettävä arvio sen vaikuttavuudesta.

Ympäristöministeriön on tämän lain tarkoituksen toteuttamisen ja säännösten täytäntönnäpön edistämiseksi valmistettava valtioneuvoston hyväksyttäväksi valtakunnallinen jätesuunnitelma. Suunnitelmassa on esitettävä arvio jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisen sekä jätehuollon nykytilasta, näitä koskevat tavoitteet ja toimet tavoitteiden saavuttamiseksi, mukaan lukien toimet roskaantumisen ehkäisemiseksi ja roskaantuneiden alueiden siivoamiseksi. Suunnitelmassa voidaan esittää myös alueellisista oloista johtuvia tavoitteita ja toimia jätehuollon kehittämiseksi. Suunnitelmaan on liitettävä arvio sen vaikuttavuudesta. Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä koskeva valtakunnallisen jätesuunnitelman osa voidaan laatia erillisenä suunnitelmana.

Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä koskeva valtakunnallisen jätesuunnitelman osa voidaan laatia erillisenä suunnitelmana.

Ympäristöministeriön on arvioitava valtakunnallisen jätesuunnitelman ja erillisen suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta vähintään joka kuudes vuosi sekä tarvittaessa valmistettava tarkistettu suunnitelma valtioneuvoston hyväksyttäväksi.

Ympäristöministeriön on seurattava ja arvioitava valtakunnallisen jätesuunnitelman ja erillisen suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta vähintään joka kuudes vuosi sekä tarvittaessa valmistettava tarkistettu suunnitelma

Voimassa oleva laki

Ehdotus

valtioneuvoston hyväksyttäväksi. Suunnitelmaa valmisteltaessa tai tarkistettaessa on noudatettava, mitä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (200/2005) ja sen nojalla säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelusta ja sisällöstä sekä suunnitelman toteutumisen seurannasta ja arvioinnista.

88 §

88 §

*Alueellinen jätesuunnitelma**Alueellinen yhteistyöryhmä*

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja siinä esitettyjen toimien täytäntöönpanon edistämiseksi laadittava yksin tai yhdessä toisen tai useamman elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa toimialueelleen alueellinen jätesuunnitelma. Suunnitelmassa voidaan esittää myös alueellisista oloista johtuvia muita tarpeellisia tavoitteita ja toimia jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi sekä jätehuollon kehittämiseksi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on arvioitava alueellisen jätesuunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta vähintään joka kuudes vuosi sekä tarvittaessa laadittava tarkistettu suunnitelma.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on asetettava alueellinen yhteistyöryhmä tukemaan valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelua, toimeenpanoa ja toimeenpanon seurantaa. Alueellisessa yhteistyöryhmässä on oltava edustettuina toimialueen kunnat sekä sellaiset toiminnanharjoittajat ja 134 §:n 2 kohdassa tarkoitetut yhdistykset ja säätiöt, joiden tehtäviin tai tarkoitukseen asia voi liittyä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voivat asettaa yhteistyöryhmän yhdessä, jos se on tarpeen tehtävän hoitamiseksi alueellisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Yhteistyöryhmän on alueellaan edistettävä valtakunnallisen jätesuunnitelman toimeenpanoa ja seurattava toimeenpanon toteutumista. Sen on myös koottava ja toimitettava ympäristöministeriölle valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelua tai sen tarkistamista varten tarpeelliset tiedot alueen jätteenkäsittelykapasiteetista ja jätehuollon järjestämisestä sekä jätehuollon kehittämistarpeista.

Kunnan on annettava alueelliselle yhteistyöryhmälle ja tämän edelleen ympäristöministeriölle valtakunnallisen jätesuunnitelman laadintaa varten tarpeelliset tiedot kunnassa syntyvistä jätteistä, jätehuollon järjestämisestä ja valvonnasta sekä niitä koskevista kehittämistavoitteista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

89 §

(kumotaan 89 §)

Menettely jätesuunnitelmia valmisteltaessa

Valtakunnallista jätesuunnitelmaa tai jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä koskevaa erillistä suunnitelmaa valmisteltaessa on suunnitelmaluonnoksesta pyydettävä lausunto niiltä viranomaisilta, joiden toimialaan tai tehtäviin suunnitelma olennaisesti liittyy. Kaikille muille on varattava mahdollisuus tutustua suunnitelmaluonnokseen sekä esittää siitä mielipiteensä. Mahdollisuus varataan tiedottamalla asiasta yleisessä tietoverkossa. Mielipiteiden esittämiselle on varattava aikaa vähintään 30 päivää. Hyväksytyistä suunnitelmasta perusteluineen sekä siitä, miten lausunnot ja mielipiteet on otettu huomioon, on tiedotettava yleisessä tietoverkossa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on valmisteltava alueellinen jätesuunnitelma vuorovaikutuksessa alueen kuntien ja muiden viranomaisten sekä sellaisten alueella toimivien toiminnanharjoittajien ja 134 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen yhdistysten ja säätiöiden kanssa, joiden toimialaan alueellinen jätesuunnitelma voi olennaisesti liittyä, ja asetettava tätä varten yhteistyöryhmä. Alueellisen jätesuunnitelman valmistelussa on maakunnan liitolle varattava tilaisuus antaa suunnitelmaluonnoksesta lausuntonsa. Osallistumiseen säädetään lisäksi viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (200/2005).

Valtakunnallista jätesuunnitelmaa tai jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä koskevaa erillistä suunnitelmaa tarkistettaessa on noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään lausuntojen pyytämisestä ja mielipiteiden esittämisestä. Alueellista jätesuunnitelmaa tarkistettaessa on noudatettava, mitä 2 momentissa säädetään suunnitelman valmistelusta sekä osallistumisesta valmisteluun.

Kunnan on annettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja sen edelleen ympäristöministeriölle valtakunnallisen ja alueellisen jätesuunnitelman laadintaa varten tarpeelliset tiedot kunnassa syntyvistä jätteistä,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

jätehuollon järjestämisestä ja valvonnasta sekä niitä koskevista kehittämistavoitteista.

90 §

(kumotaan 90 §)

Valtioneuvoston asetukset jätesuunnitelmista

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtakunnallisen ja alueellisen jätesuunnitelman valmistelusta, laatimisesta ja sisällöstä sekä suunnitelman toteutumisen ja vaikutusten arvioinnista ja suunnitelman tarkistamisesta.

91 §

91 §

Kunnan jätehuoltomääräykset

Kunnan jätehuoltomääräykset

Kunta voi antaa tämän lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista oloista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä:

1) 32 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen määrän vähentämisestä, lajittelusta, säilyttämisestä, keräyksestä, kuljetuksesta, hyödyntämisestä ja loppukäsittelystä sekä näitä koskevista teknisistä vaatimuksista;

2) 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen vaatimusten noudattamiseksi muiden kuin 1 kohdassa tarkoitettujen jätteiden keräyksen, vastaanoton ja kuljetuksen käytännön järjestelyistä kiinteistöillä tai jätteen vastaanottopaikoilla sekä näitä koskevista teknisistä vaatimuksista;

3) toimista roskaantumisen ehkäisemiseksi;

4) velvollisuudesta antaa kunnan jätehuoltoviranomaiselle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tietoja 1 kohdassa tarkoitetuista jätteistä tai 39 §:ssä tarkoitetuista jätteen kuljetuksista.

Kunta voi antaa tämän lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista oloista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä:

1) 32 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa syntyvän jätteen määrän vähentämisestä, lajittelusta syntypaikalla, vastaanottopaikan järjestämisestä kiinteistöllä, toimittamisesta alueelliseen vastaanottopaikkaan, säilyttämisestä, keräyksestä, kuljetuksesta, hyödyntämisestä ja loppukäsittelystä sekä näitä koskevista teknisistä vaatimuksista;

2) 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen vaatimusten noudattamiseksi muiden kuin 1 kohdassa tarkoitettujen jätteiden keräyksen, vastaanoton ja kuljetuksen käytännön järjestelyistä kiinteistöillä tai jätteen vastaanottopaikoilla sekä näitä koskevista teknisistä vaatimuksista;

3) toimista roskaantumisen ehkäisemiseksi;

4) velvollisuudesta antaa kunnan jätehuoltoviranomaiselle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tietoja 1 kohdassa tarkoitetuista jätteistä ja niiden jätehuollosta, mukaan lukien 39 §:ssä tarkoitetuista jätteen kuljetuksista ja 41 a §:n mukaisesta biojätteen käsittelystä.

Voimassa oleva laki

Edellä 1 momentin 1 kohdan nojalla annettavat määräykset voivat koskea myös muun kuin 32 §:ssä tarkoitettussa toiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen kompostointia tai muuta vastaavaa jätteen pienimuotoista käsittelyä sen syntypaikalla, ei kuitenkaan ympäristöluvanvaraista jätteen käsittelyä.

Kunnan jätehuoltomääräyksissä määrätty viranomaisen voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen jätehuoltomääräyksen noudattamisesta siinä mainituin perustein.

93 §

Jäteneuvonta

Kunnan on järjestettävä neuvontaa, tiedotusta ja valistusta 32 §:ssä tarkoitettussa toiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi ja jätehuollon asianmukaiseksi toteuttamiseksi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain (897/2009) 3 §:n 2 momentin mukaista tehtävää suorittaessaan erityisesti edistettävä 12 §:n 1 momentissa tuotannon harjoittajalle sekä tuotteen valmistajalle ja maahantuojalle säädetyn selvilläolo- ja turvallisuuden toteutumista.

Ehdotus

Edellä 1 momentin 1 kohdan nojalla annettavat määräykset voivat koskea myös muun kuin 32 §:ssä tarkoitettussa toiminnassa syntyvän jätteen kompostointia tai muuta vastaavaa jätteen, mukaan lukien saostus- ja umpisäiliölietteen pienimuotoista käsittelyä sen syntypaikalla, ei kuitenkaan ympäristönsuojelussa tarkoitettua ympäristöluvanvaraista tai rekisteröitävää jätteen käsittelyä.

Edellä 1 momentin 1 kohdan nojalla annettavilla jätteen kiinteistöistä erilliskeräystä koskevilla määräyksillä voidaan velvoittaa valtioneuvoston asetuksessa säädettyä laajempaan erilliskeräykseen, jos se on tarpeen 15 §:n 1 momentin täytäntöön panemiseksi. Määräyksillä voidaan myös sallia asetuksessa säädettyä suppeampi erilliskeräys määrääjäksi ja korkeintaan viideksi vuodeksi kerrallaan, jos jokin 15 §:n 2 momentin mukaisista erilliskeräysvelvollisuudesta poikkeamisen edellytyksistä täyttyy.

Kunnan jätehuoltomääräyksissä määrätty viranomaisen voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen jätehuoltomääräyksen noudattamisesta siinä mainituin perustein.

93 §

Jäteneuvonta

Kunnan on järjestettävä neuvontaa, tiedotusta ja valistusta 32 §:ssä tarkoitettussa toiminnassa syntyvän jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi, *lajittelun tehostamiseksi, erilliskeräyksen lisäämiseksi* ja jätehuollon asianmukaiseksi toteuttamiseksi *sekä mainitusta toiminnasta aiheutuvan roskaantumisen ehkäisemiseksi. Neuvonnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota elintarvikejätteen määrän vähentämiseen.*

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain (897/2009) 3 §:n 2 momentin mukaista tehtävää suorittaessaan erityisesti edistettävä 12 §:n 1 momentissa tuotannon harjoittajalle sekä tuotteen valmistajalle ja maahantuojalle säädetyn selvilläolo- ja turvallisuuden toteutumista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

102 §

102 §

Tuottajarekisteriin hyväksymisen edellytykset

Tuottajarekisteriin hyväksymisen edellytykset

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tuottajayhteisön ja juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän tuottajarekisteriin hyväksymisen edellytyksenä on, että:

1) tuottajayhteisö on perustettu ja toimii 62 ja 63 §:n mukaisesti sekä juomapakkausten palautusjärjestelmä 68 ja 69 §:n mukaisesti;

2) tuottajayhteisö tai juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjä on esittänyt 64 §:n mukaisen hyväksyttävän selvityksen ja toimintasuunnitelman.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tuottajayhteisön ja juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän tuottajarekisteriin hyväksymisen edellytyksenä on, että:

1) tuottajayhteisö on perustettu ja toimii 62, 63 ja 63 a §:n mukaisesti sekä juomapakkausten palautusjärjestelmä 68 ja 69 §:n mukaisesti;

2) tuottajayhteisö tai juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjä on esittänyt 64 §:n mukaisen hyväksyttävän selvityksen ja toimintasuunnitelman.

117 §

117 §

Tullin tehtävät

Tullin tehtävät

Tullin on tarvittaessa pysäytettävä jätteen kansainvälinen siirto, joka ei täytä jätteensiirtoasetuksen tai tämän lain vaatimuksia ja ilmoitettava asiasta Suomen ympäristökeskuskelle jatkotoimista päättämistä varten.

Tullihallitus voi määrätä Suomen tullitoimipaikat, joiden kautta jäte on siirrettävä Euroopan talousalueelle tai Euroopan talousalueelta.

Tullin on tarvittaessa pysäytettävä jätteen kansainvälinen siirto, joka ei täytä jätteensiirtoasetuksen tai tämän lain vaatimuksia ja ilmoitettava asiasta Suomen ympäristökeskuskelle jatkotoimista päättämistä varten.

Tulli voi määrätä Suomen tullitoimipaikat, joiden kautta jäte on siirrettävä Euroopan talousalueelle tai Euroopan talousalueelta.

117 b §

Asianmukaisuuden osoittaminen siirrettäessä jätettä Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Sen, joka siirtää jätettä Euroopan talousalueen ulkopuoliseen maahan käsiteltäväksi, on voitava jätteensiirtoasetuksen mukaisesti osoittaa, että jätteen käsittely talousalueen ulkopuolella on kyseisen asetuksen vaatimusten mukaista ja tapahtuu olosuhteissa, jotka suurelta osin vastaavat asiaa koskevassa Euroopan unionin ympäristölainsäädännössä säädettyjä vaatimuksia.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

117 c §

*Jätettä toiseen maahan siirtävän selvilläolo-,
kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus*

Jätettä toiseen maahan hyödynnettäväksi siirtävän on oltava selvillä ja pidettävä kirjaa seuraavista tiedoista siinä laajuudessa kuin on tarpeen jätettä koskevien tietojen laskennasta, todentamisesta ja toimittamisesta annetuissa Euroopan unionin säädöksissä edellytettyjen tietojen tuottamiseksi:

1) jätteen uudelleenkäytön valmistelussa, kierrätyksessä, hyödyntämisessä tai näitä edeltävissä valmistelutoimissa syntyvien jätteiden laatu, laji, määrä, toimituspaikka ja käsittelytapa;

2) uudelleenkäytön valmistelussa, kierrätyksessä tai muussa hyödyntämisessä syntyvät uudet tuotteet ja materiaalit sekä niiden määrä ja käyttötarkoitus tuote- ja materiaali-ryhmittäin eriteltynä.

Tiivistelmä 1 momentissa tarkoitetuista kirjanpilotiedoista on toimitettava vuosittain Suomen ympäristökeskukselle tai tämän 142 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla ylläpitämään rekisteriin. Aikaisemmalle jätteen haltijalle ja 48 §:ssä tarkoitettulle tuottajalle on pyynnöstä annettava näiden luovuttamia jätteitä koskevat kirjanpilotiedot.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) jätteistä, joita 1 momentissa tarkoitettu selvilläolo- ja kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus koskee;

2) 1 momentissa tarkoitettuun kirjanpitoon ja 2 momentissa tarkoitettuun tiivistelmään sisällytettävistä tiedoista;

3) 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta Suomen ympäristökeskukselle.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Luku 13

Valvonta ja hallintopakko

118 §

Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on pidettävä kirjaa jätteistä, jos kysymyksessä on:

1) toiminta, jossa syntyy vähintään 100 tonnia jätettä vuodessa;

2) toiminta, jossa syntyy vaarallista jätettä;

3) ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukossa 1 ja 2 olevassa 13 kohdassa tarkoitettu jätteen laitos- tai ammattimainen käsittely, ei kuitenkaan mainitun lain 32 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettu käsittely;

4) *muu kuin 1–3 kohdassa tarkoitettu* toiminta, joka on ympäristöluvanvaraista;

5) 94 §:ssä tarkoitettu jätteen kuljettaminen ja välittäjänä toimiminen sekä 100 §:ssä tarkoitettu jätteen keräys.

Aikaisemmalle jätteen haltijalle ja 48 §:ssä tarkoitettulle tuottajalle on pyynnöstä annettava näiden luovuttamien jätteiden jätehuoltoa koskevat kirjanpitoliedot.

Elohopeajätteen väliaikaisesta varastoinnista huolehtivien laitosten toiminnanharjoittajien sekä elohopeajätteen muuntamisesta ja tarvittaessa kiinteyttämisestä huolehtivien laitosten toiminnanharjoittajien velvollisuudesta perustaa rekisteri elohopeajätteen jäljittämiseksi ja tiedonantovelvollisuudesta toimivaltaiselle viranomaiselle säädetään elohopea-asetuksen 14 artiklassa.

Luku 13

Valvonta ja hallintopakko

118 §

Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on pidettävä kirjaa jätteistä, jos kysymyksessä on:

1) toiminta, jossa syntyy vähintään 100 tonnia jätettä vuodessa;

2) toiminta, jossa syntyy vaarallista jätettä tai POP-jätettä;

3) ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukossa 1 ja 2 olevassa 13 kohdassa tarkoitettu jätteen *ammattimainen tai laitospäinen* käsittely, ei kuitenkaan mainitun lain 32 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettu käsittely;

4) toiminta, joka on *ympäristönsuojelulain mukaan luvanvaraista*;

5) *elintarviketeollisuuden toiminta, joka on ympäristönsuojelulain mukaan ilmoituksenvaraista*;

6) 94 §:ssä tarkoitettu jätteen kuljettaminen ja välittäjänä toimiminen sekä 100 §:ssä tarkoitettu jätteen keräys.

Lisäksi toiminnanharjoittajan on pidettävä kirjaa jätteen uudelleenikäytön valmistelussa, kierrätyksessä tai muussa hyödyntämisessä syntyvistä tuotteista ja materiaaleista, jos kysymyksessä on 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu toiminta.

Aikaisemmalle jätteen haltijalle ja 48 §:ssä tarkoitettulle tuottajalle on pyynnöstä annettava näiden luovuttamien jätteiden jätehuoltoa koskevat kirjanpitoliedot.

Elohopeajätteen väliaikaisesta varastoinnista huolehtivien laitosten toiminnanharjoittajien sekä elohopeajätteen muuntamisesta ja tarvittaessa kiinteyttämisestä huolehtivien laitosten toiminnanharjoittajien velvollisuudesta perustaa rekisteri elohopeajätteen jäljittämiseksi ja tiedonantovelvollisuudesta toimivaltaiselle viranomaiselle säädetään elohopea-asetuksen 14 artiklassa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

118 a §

Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus elintarvikejätteestä

Elintarvikelain (23/2006) 6 §:n 11 kohdassa tarkoitettujen elintarvikealan toimijan on pidettävä kirjaa toiminnassaan syntyvän elintarvikkeen määrät ja käsittelystä. Kirjanpitoon on mahdollisuuksien mukaan sisällytettävä myös arvio jätteenä käytöstä poistetun syömäkelpoisen elintarvikkeen kokonaismäärästä. Velvollisuus ei kuitenkaan koske elintarvikelain 13 §:n 6 momentissa tarkoitettuja toimijoita, jotka ovat suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan ulkopuolella, alkutuotannon toimijoita eikä yleishyödyllisiä yhteisöjä. Kirjanpitotiedot on säilytettävä paperisena tai sähköisesti kuusi vuotta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kirjanpitoon sisällytettävistä tiedoista. Toiminnan valvonnan tarkoituksenmukaiseksi toteuttamiseksi valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä kirjanpitotietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai tämän ylläpitämään tietojärjestelmään sekä 1 momentissa säädettyä lyhyemmästä kirjanpitotietojen säilyttämisen määräajasta, jos kuuden vuoden säilytysaika on ilmeisen tarpeeton.

119 §

Kirjanpitoon sisällytettävät tiedot ja niiden säilyttäminen

Edellä 118 §:ssä tarkoitettuun kirjanpitoon on toiminnan luonteen mukaan sisällytettävä tiedot syntyneen, kerätyn, kuljetetun, välitetyn tai käsitellyn jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä ja toimituspaikasta sekä jätteen kuljetuksesta ja käsittelystä. Kirjanpitoon on sisällytettävä myös tiedot 118 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettyssä toiminnassa syntyneen jätteen määrästä suhteessa liikevaihdolla, työntekijöiden määrällä tai muulla

119 §

Kirjanpitoon sisällytettävät tiedot ja niiden käsittely

Edellä 118 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kirjanpitoon on toiminnan luonteen mukaan sisällytettävä tiedot syntyneen, kerätyn, kuljetetun, välitetyn tai käsitellyn jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä ja toimituspaikasta sekä jätteen kuljetuksesta ja käsittelystä. Kirjanpitoon on sisällytettävä myös tiedot mainitun momentin 1 kohdassa tarkoitettussa toiminnassa syntyneen jätteen määrästä suhteessa liikevaihdolla, työntekijöiden määrällä

Voimassa oleva laki

vastaavalla tavalla ilmaistuun toiminnan laajuuteen (*ominaisjättemäärä*). Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toiminnoittain tai jätelajeittain kirjanpitoon sisällytettävistä tiedoista ja ominaisjättemäärän laskemisesta.

Kirjanpitotiedot on säilytettävä kirjallisesti tai sähköisesti kuusi vuotta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tätä lyhyemmästä määräajasta, jos kuuden vuoden säilytysaika on toiminnan valvonnan kannalta ilmeisen tarpeeton.

121 §

Siirtoasiakirja

Jätteen haltijan on laadittava siirtoasiakirja vaarallisesta jätteestä, sako- ja umpikaivolietteestä, hiekan- ja rasvanerotuskaivojen lietteestä, pilaantuneesta maa-aineksesta ja muusta rakennus- ja purkujätteestä kuin pilaantumattomasta maa-aineksesta, joka siirretään ja luovutetaan 29 §:ssä tarkoitettulle vastaanottajalle. Siirtoasiakirjassa on oltava valvonnan ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä, toimituspaikasta ja -päivämäärästä sekä kuljettajasta.

Jätteen haltijan on huolehdittava siitä, että siirtoasiakirja on mukana jätteen siirron aikana ja että se annetaan siirron päätyttyä jät-

Ehdotus

tai muulla vastaavalla tavalla ilmaistuun toiminnan laajuuteen (*ominaisjättemäärä*). *Mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettujen toiminnan kirjanpitoon on sisällytettävä tiedot jätteen valmistelussa uudelleenkäyttöön, kierrätyksessä tai muussa hyödyntämisessä syntyvien tuotteiden ja materiaalien määrästä ja käyttötarkoituksesta tuote- ja materiaalityypittain eriteltyinä.*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä *kirjanpitoon sisällytettävistä tiedoista toiminnoittain, jätelajeittain tai tuote- tai materiaalityypittain eriteltyinä sekä ominaisjättemäärän laskemisesta. Toiminnan valvonnan tarkoituksenmukaiseksi toteuttamiseksi valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä kirjanpitotietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai tämän ylläpitämään tietojärjestelmään.*

Kirjanpitotiedot on säilytettävä *paperisena* tai sähköisesti kuusi vuotta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tätä lyhyemmästä määräajasta, jos kuuden vuoden säilytysaika on toiminnan valvonnan kannalta ilmeisen tarpeeton.

121 §

Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

Jätteen haltijan on *ennen jätteen siirron aloitusta* laadittava siirtoasiakirja vaarallisesta jätteestä, *POP-jätteestä, saostus- ja umpisäiliölietteestä*, hiekan- ja rasvanerotuskaivojen lietteestä, pilaantuneesta maa-aineksesta ja muusta rakennus- ja purkujätteestä kuin pilaantumattomasta maa-aineksesta, joka siirretään ja luovutetaan 29 §:ssä tarkoitettulle vastaanottajalle. Siirtoasiakirjassa on oltava valvonnan ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä, toimituspaikasta ja -päivämäärästä, *käsittelytavasta toimituspaikassa* sekä kuljettajasta.

(kumotaan 2 mom.)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

teen vastaanottajalle. Vastaanottajan on vahvistettava jätteen vastaanotto asiakirjaan tehdyllä allekirjoituksellaan tai muin luotettavin järjestelyin. Siirtoasiakirja voi olla sähköisesti tallennettuna, jos se on luettavissa kuljetuksen aikana. Jätteen haltijan ja vastaanottajan on säilytettävä siirtoasiakirja tai sen jäljennös kolmen vuoden ajan.

Jos 1 momentissa tarkoitettu jäte noudetaan kotitaloudesta, jätteen kuljettajan on jätteen haltijan sijasta laadittava siirtoasiakirja sekä huolehdittava asiakirjan antamisesta vastaanottajalle ja sen säilyttämisestä. Jätteen kansainvälisessä siirrossa käytettävästä siirtoasiakirjasta säädetään jätteesiirtoasetuksessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siirtoasiakirjaan merkittävistä tiedoista sekä sen käytöstä ja siinä olevien tietojen vahvistamisesta ja niihin liittyvistä menettelyistä.

Jos 1 momentissa tarkoitettu jäte noudetaan kotitaloudesta, jätteen kuljettajan on jätteen haltijan sijasta laadittava siirtoasiakirja sekä huolehdittava asiakirjan antamisesta vastaanottajalle ja sen säilyttämisestä. Jätteen kansainvälisessä siirrossa käytettävästä siirtoasiakirjasta säädetään jätteesiirtoasetuksessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siirtoasiakirjaan merkittävistä tiedoista.

121 a §

Siirtoasiakirjan käyttöön liittyvät menettelyt

Edellä 121 §:ssä tarkoitettu siirtoasiakirja on laadittava sähköisenä. Siirtoasiakirjan tietojen on oltava koneluettavassa muodossa. Siirtoasiakirjaan tehtävät muutokset on voitava havaita jälkikäteen ja muutokset on tehtävä niin, etteivät alkuperäiset tiedot häviä. Siirtoasiakirjan on oltava luettavissa jätteen siirron aikana ja siinä olevien tietojen on oltava saatavissa kaikille siirtoon osallistuville. Jätteen haltijan on vahvistettava siirtoasiakirjassa annettujen tietojen oikeellisuus, jätteen kuljettajan jätteen kuljetettavaksi ottaminen ja vastaanottajan jätteen vastaanotto sähköisellä allekirjoituksella, sähköisellä leimalla tai muulla luotettavalla sähköisellä todentamismenetelmällä. Jätteen haltijan ja vastaanottajan on säilytettävä siirtoasiakirjan tiedot kolmen vuoden ajan siirron päättymisestä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, siirtoasiakirja voidaan laatia paperisena asiakirjana, jos sähköisen asiakirjan laatimiselle ei ole edellytyksiä. Jätteen haltij-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

jan on huolehdittava siitä, että paperinen siirtoasiakirja on mukana jätteen siirron aikana ja että se annetaan siirron päätyttyä jätteen vastaanottajalle. Paperiseen siirtoasiakirjaan on tehtävä 1 momentissa tarkoitetut vahvistukset allekirjoituksilla tai muilla järjestelyillä, jos tämä ei heikennä vahvistuksen luotettavuutta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siirtoasiakirjan muodosta ja käytöstä sekä siinä olevien tietojen vahvistamisesta.

122 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella, ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella tai tämän määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus pyynnöstä saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä elohopea-asetuksen ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa ja lain täytäntöönpanoa varten:

1) tarpeelliset tiedot jätteen haltijalta tai muulta jätehuollon toimijalta taikka roskaantuneen alueen siivoamisvelvolliselta;

2) tarpeelliset tiedot tuotteen valmistuksesta ja siinä käytettävistä aineista sekä valmistettavista, maahan tuotavista tai muutoin markkinoille saatettavista tuotteista samoin kuin niistä syntyvistä jätteistä ja jätehuollosta tuotteen valmistajalta, maahantuojalta tai muulta markkinoille saattajalta;

3) tarpeelliset tiedot ja asiakirjat toiselta tässä pykälässä tarkoitetulta viranomaiselta, virkamieheltä tai viranhaltijalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä.

122 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella, ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella tai tämän määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus pyynnöstä saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä elohopea-asetuksen ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa ja lain täytäntöönpanoa varten:

1) tarpeelliset tiedot jätteen haltijalta tai muulta jätehuollon toimijalta taikka roskaantuneen alueen siivoamisvelvolliselta;

2) tarpeelliset tiedot tuotteen valmistuksesta ja siinä käytettävistä aineista, *toiminnassa syntyvistä tämän lain 5 a §:ssä tarkoitetuista sivutuotteista, 5 b §:ssä tarkoitettuista hyödynnetyn jätteen jätteeksi luokittelun päättymisestä ja näitä koskevista arviointiperusteista* sekä valmistettavista, maahan tuotavista tai muutoin markkinoille saatettavista tuotteista samoin kuin niistä syntyvistä jätteistä ja jätehuollosta tuotteen valmistajalta, maahantuojalta tai muulta markkinoille saattajalta;

3) tarpeelliset tiedot ja asiakirjat toiselta tässä pykälässä tarkoitetulta viranomaiselta, virkamieheltä tai viranhaltijalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä.

Voimassa oleva laki

127 §

Tuotetta tai tuotemerkintöjä koskevan rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Jos tuote tai sen merkinnät eivät täytä tässä laissa tai sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjä yksilöityjä vaatimuksia, ympäristöministeriö tai, jos kysymys on 48 §:n 1 momentin 3, 4 tai 6 kohdassa tarkoitetuista tuotteista, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi:

1) velvoittaa tuotteen valmistajan, maahantuojan tai muun markkinoille saattajan tekemään tuotteeseen tai sen merkintöihin sellaiset muutokset, että ne täyttävät tässä laissa tai sen nojalla säädetty vaatimukset, ja osoittamaan muutokset tehdyiksi;

2) kieltää säännösten vastaisen tuotteen valmistajaa, maahantuojaa, muuta markkinoille saattajaa tai jakelijaa tilapäisesti tai pysyvästi valmistamasta, maahantuomasta, välittämästä, myymästä tai luovuttamasta tuotetta taikka kieltää tuotteen käytön tai velvoittaa rikkojan ryhtymään tarvittaviin toimiin, jotka koskevat jo markkinoille saatettuja tuotteita;

3) velvoittaa rikkoja toimittamaan tuote asianmukaisesti käsiteltäväksi jätteenä.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun määräyksen antaa tullilaitos, jos kysymyksessä on 68 §:ssä tarkoitettuun juomapakkausten palautusjärjestelmään kuuluvista juomapakkauksista. Määräys kohdistetaan tällöin juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjään.

129 §

Uhkasakko, teettämisuuhka ja keskeyttämisuuhka

Valvontaviranomaisen tai ympäristöministeriön on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään tai kielletään.

Ehdotus

127 §

Tuotetta tai tuotemerkintöjä koskevan rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Jos tuote on kielletty tai se ei täytä tässä laissa tai 10 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjä yksilöityjä vaatimuksia, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi:

1) velvoittaa tuotteen valmistajan, maahantuojan tai muun markkinoille saattajan tekemään tuotteeseen tai sen merkintöihin sellaiset muutokset, että ne täyttävät tässä laissa tai sen nojalla säädetty vaatimukset, ja osoittamaan muutokset tehdyiksi;

2) kieltää säännösten vastaisen tuotteen valmistajaa, maahantuojaa, muuta markkinoille saattajaa tai jakelijaa tilapäisesti tai pysyvästi valmistamasta, maahantuomasta, välittämästä, myymästä tai luovuttamasta tuotetta taikka kieltää tuotteen käytön tai velvoittaa rikkojan ryhtymään tarvittaviin toimiin, jotka koskevat jo markkinoille saatettuja tuotteita;

3) velvoittaa rikkoja toimittamaan tuote asianmukaisesti käsiteltäväksi jätteenä.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun määräyksen antaa *Tulli*, jos kysymyksessä on 68 §:ssä tarkoitettuun juomapakkausten palautusjärjestelmään kuuluvista juomapakkauksista. Määräys kohdistetaan tällöin juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjään.

129 §

Uhkasakko, teettämisuuhka ja keskeyttämisuuhka

Valvontaviranomaisen on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään tai kielletään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

131 §

131 §

*Laiminlyöntimaksu**Laiminlyöntimaksu*

Edellä 6 luvussa tarkoitettu tuottaja *tai tuottajayhteisö* on velvollinen maksamaan laiminlyöntimaksua, jos tämä laiminlyö 101 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi.

Edellä 6 luvussa tarkoitettu tuottaja on velvollinen maksamaan laiminlyöntimaksua, jos tämä laiminlyö 62 §:ssä tarkoitetun velvollisuuden liittyä tuottajayhteisöön tai 101 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi. *Tuottajayhteisö on velvollinen maksamaan laiminlyöntimaksua, jos se laiminlyö 101 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi.*

Laiminlyöntimaksua on velvollinen maksamaan myös:

Laiminlyöntimaksua on velvollinen maksamaan myös:

5) se, joka laiminlyö 121 §:ssä säädetyn siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuuden, velvollisuuden pitää siirtoasiakirja mukana jätteen siirron aikana tai velvollisuuden vahvistaa jätteen vastaanotto;

5) se, joka laiminlyö 121 §:ssä säädetyn siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuuden *tai 121 a §:ssä säädetyn velvollisuuden pitää siirtoasiakirja mukana jätteen siirron aikana tai velvollisuuden vahvistaa jätteen vastaanotto;*

6-7 kohdat kumottu L:lla 6.6.2014/410.

8) se, joka laiminlyö jätteensiiroasetuksen 18 artiklassa tarkoitettua asiakirjan laatimista tai allekirjoitusvelvollisuuden taikka velvollisuuden pitää mukana asiakirja siirron aikana;

8) se, joka laiminlyö jätteensiiroasetuksen 15 artiklassa säädetyn velvollisuuden lähettää siirtoasiakirjan jäljennös toimivaltaiselle viranomaiselle, 16 artiklassa säädetyn velvollisuuden täyttää siirtoasiakirja tai lähettää siirtoasiakirjan jäljennös toimivaltaiselle viranomaiselle, 17 artiklassa säädetyn velvollisuuden ilmoittaa hyväksytyä kuljetuksen suorittajaa koskevasta muutoksesta taikka laiminlyö mainitun asetuksen 18 artiklassa säädetyn asiakirjan laatimista tai allekirjoitusvelvollisuuden *tai velvollisuuden pitää asiakirja mukana siirron aikana;*

136 §

136 §

*Toiminta rikosasiassa**Toiminta rikosasiassa*

Valvontaviranomaisen tulee tehdä ilmoitus poliisille tai, jos kysymys on tullirikoksesta, ensisijaisesti tulliviranomaiselle esitutkintaa varten, jos on aihetta epäillä 147 §:n 1 momentissa tarkoitettua tekoa tai laiminlyöntiä.

Valvontaviranomaisen tulee tehdä ilmoitus poliisille tai, jos kysymys on tullirikoksesta, ensisijaisesti *Tullille* esitutkintaa varten, jos on aihetta epäillä 147 §:n 1 momentissa tar-

Voimassa oleva laki

Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on rikosasiassa asianomistaja, jos yleistä etua on loukattu. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on asianomistaja tuottajavastuuta koskevissa rikosasioissa, jos yleistä etua on loukattu.

143 §

Rekisteri jätteen kuljetuksista

Kunnan jätehuoltoviranomainen ylläpitää rekisteriä, johon merkitään 39 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot. Rekisteriin merkityt henkilötiedot säilytetään viisi vuotta rekisteriin merkitsemisen jälkeen.

Rekisteriin tallennettujen henkilö- ja muiden tietojen salassapidosta ja luovuttamisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa sekä henkilötietojen muusta käsittelystä henkilötietolaissa (523/1999).

Ehdotus

koitettua tekoa tai laiminlyöntiä. Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on rikosasiassa asianomistaja, jos yleistä etua on loukattu. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on asianomistaja tuottajavastuuta koskevassa rikosasiassa ja Suomen ympäristökeskus jätteen kansainvälisiä siirtoja koskevassa rikosasiassa, jos yleistä etua on loukattu.

143 §

Rekisteri jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä

Kunnan jätehuoltoviranomainen ylläpitää rekisteriä, johon merkitään 39 §:n 2 momentissa ja 41 a §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot. Rekisteriin merkityt kuljetusta koskevat henkilötiedot säilytetään viisi vuotta rekisteriin merkitsemisen jälkeen. Rekisteriin merkityt henkilötiedot, jotka koskevat kiinteistöllä tapahtuvaa biojätteen käsittelyä, säilytetään viisi vuotta käsittelyn päättymisestä ilmoittamisen jälkeen. Kunnan jätehuoltoviranomainen on myös luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelystä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu rekisterinpitäjä.

Kunnan jätehuoltoviranomaisen on jätehuollon yleistä ohjausta, seuranta, kehittämistä ja raportointia varten pyydettyä annettava rekisteriin tallennetut muut kuin salassa pidettävät tiedot 22 §:ssä tarkoitettulle valtion viranomaiselle ja 27 §:ssä tarkoitettulle asiantuntijaviranomaiselle ja -laitokselle sähköisesti muokattavassa muodossa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

146 §

146 §

*Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen**Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen*

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saa tämän lain mukaisia tehtäviä suoritettaessa saatuja tietoja yksityisen ja yhteisön taloudellisesta asemasta, liikesalaisuudesta sekä yksityisen henkilökohtaisista oloista luovuttaa valvontaviranomaiselle ja ympäristöministeriölle tämän lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi sekä syyttäjä-, poliisi- ja tulliviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi muutoin salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa tulliviranomaisille jäteverolain (1126/2010) ja eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain toimeenpanon valvontaa varten.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saa tämän lain mukaisia tehtäviä suoritettaessa saatuja *sellaisia* tietoja yksityisen ja yhteisön taloudellisesta asemasta, liikesalaisuudesta sekä yksityisen henkilökohtaisista oloista luovuttaa valvontaviranomaiselle ja ympäristöministeriölle, *jotka ovat välttämättömiä* tämän lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi sekä *Syyttäjälaitokselle, Poliisille ja Tullille* rikoksen selvittämiseksi. *Lisäksi Verohallinnolle voidaan luovuttaa muutoin salassa pidettäviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä* jäteverolain (1126/2010) ja eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain toimeenpanon valvontaa varten.

147 §

147 §

*Rangaistussäännökset**Rangaistussäännökset*

Rangaistus ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvun 1–4 §:ssä.

Rangaistus ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvun 1–4 §:ssä.

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tahallaan tai *törkeästi* huolimattomuudesta

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo 13 §:n 1 momentin mukaista kieltoa hylätä tai käsitellä jätettä hallitsemattomasti,

1) rikkoo 13 §:n 1 momentin mukaista kieltoa hylätä tai käsitellä jätettä hallitsemattomasti,

2) rikkoo 17 §:n 1 momentin mukaista vaarallisen jätteen sekoittamiskieltoa,

2) rikkoo 15 a §:n mukaista kieltoa polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle uudelleenkäytön valmistehua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä,

3) rikkoo 18 §:n mukaista kieltoa polttaa jätettä Suomen vesialueella ja talousvyöhykkeellä,

3) laiminlyö 15 b §:n mukaisen velvollisuuden varmistaa hyödynnettävän jätteen laatu,

4) laiminlyö 28 §:n mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden,

4) rikkoo 17 §:n 1 momentin mukaista vaarallisen jätteen sekoittamiskieltoa,

5) luovuttaa jätteen muulle kuin 29 §:n mukaiselle vastaanottajalle,

5) rikkoo 18 §:n mukaista kieltoa polttaa jätettä Suomen vesialueella ja talousvyöhykkeellä,

6) laiminlyö 28 §:n mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden,

7) luovuttaa jätteen muulle kuin 29 §:n mukaiselle vastaanottajalle,

Voimassa oleva laki

6) laiminlyö 31 §:n mukaisen velvollisuuden,

7) laiminlyö 35 §:n 3 momentin mukaisen velvollisuuden toimittaa jäte kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan,

8) laiminlyö 40 §:n mukaisen velvollisuuden järjestää vastaanottopaikka,

9) laiminlyö 41 §:n 1 momentin mukaisen velvollisuuden luovuttaa jäte kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen,

10) laiminlyö 46 §:n mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden,

11) laiminlyö 49 §:n mukaisen tuottajan vastaanottovelvollisuuden,

12) laiminlyö 50 §:n mukaisen velvollisuuden järjestää vastaanottopaikka,

13) laiminlyö 56 §:n mukaisen tuotteen jakelijan vastaanottovelvollisuuden,

14) rikkoo 72 §:n mukaista roskaamiskieltoa,

15) laiminlyö 76 §:n mukaisen keräysvelvollisuuden,

16) rikkoo tai laiminlyö 91 §:n, 96 §:n 2 momentin, 103 §:n 2 momentin, 125 §:n, 126 §:n 1 momentin, 127 tai 128 §:n perusteella annettua kieltoa tai määräystä,

17) rikkoo 8 §:n 3 momentin, 10 tai 14 §:n, 15 §:n 2 momentin, 16 §:n 3 momentin tai 49 §:n 1 momentin nojalla annettua asetusta,

18) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen taikka jätteesiirtoasetuksen vastaisesti, lukuun ottamatta kuitenkin 131 §:n 2 momentin 8 ja 9 kohdassa säädettyjä laiminlyöntejä,

Ehdotus

8) laiminlyö 31 §:n mukaisen velvollisuuden,

9) laiminlyö 35 §:n 3 momentin mukaisen velvollisuuden toimittaa jäte kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan,

10) laiminlyö 39 §:n 2 momentin mukaisen velvollisuuden antaa tiedot kiinteistöiltä noudetuista jätteistä,

11) laiminlyö 40 §:n mukaisen velvollisuuden järjestää vastaanottopaikka,

12) laiminlyö 41 §:n 1 momentin mukaisen velvollisuuden luovuttaa jäte kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen,

13) laiminlyö 46 §:n mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden,

14) laiminlyö 49 §:n mukaisen tuottajan vastaanottovelvollisuuden,

15) laiminlyö 50 §:n mukaisen velvollisuuden järjestää vastaanottopaikka,

16) laiminlyö 56 §:n mukaisen tuotteen jakelijan vastaanottovelvollisuuden,

17) rikkoo 72 §:n mukaista roskaamiskieltoa,

18) laiminlyö 76 §:n mukaisen keräysvelvollisuuden,

19) rikkoo tai laiminlyö 91 §:n, 96 §:n 2 momentin, 103 §:n 2 momentin, 125 §:n, 126 §:n 1 momentin, 127 tai 128 §:n perusteella annettua kieltoa tai määräystä,

20) rikkoo tai laiminlyö 8 §:n 3 momentin, 10 §:n, 12 §:n 3 momentin, 14 §:n, 15 §:n 3 momentin, 16 §:n 3 momentin tai 49 §:n 1 momentin nojalla annettussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyä rajoitusta, kieltoa, vaatimusta, määräystä tai velvollisuutta,

21) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä 109 tai 110 §:n tai tämän lain nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen taikka jätteesiirtoasetuksen 19 artiklassa säädetyn jätteen sekoittamiskiellon, 34, 36, 39 tai 40 artiklassa säädetyn vientikiellon taikka 41 tai 43 artiklassa säädetyn tuontikiellon vastaisesti,

22) laiminlyö jätteesiirtoasetuksen 4 artiklassa säädetyn ilmoituksen tekemisen, 13 artiklan 2 kohdassa säädetyn velvollisuuden ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle reittimuutoksesta, 17 artiklassa säädetyn velvollisuuden,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19) rikkoo elohopea-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädettyä tuontia jätteenä loppukäsittelyä varten koskevaa rajoitusta, 10 artiklan 4 kohdassa säädettyä velvollisuutta varustaa hammashoitolaite vaatimuksenmukaisella amalgaamin erottimella tai amalgaamin erottimen huoltoa koskevaa vaatimusta tai 6 kohdassa säädettyä amalgaamijätteen jätehuollon järjestämistä koskevaa velvollisuutta, 11 artiklassa säädettyä suurista lähteistä peräisin olevan jätteen loppukäsittelyä koskevaa vaatimusta taikka laiminlyö 12 artiklassa tai 14 artiklan 4 kohdassa säädetyn tietojen toimittamista koskevan velvollisuuden taikka

20) rikkoo aluskierrätysasetuksen 7 artiklassa säädettyä velvoitetta laatia alukselle aluskierrätysuunnitelma,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *jätelain rikkomisesta* sakkoon.

Rikesakosta ainoana rangaistuksena 72 §:ssä säädetyn roskaamiskiellon vähäisestä rikkomisesta säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa (986/2016).

suuden ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle hyväksytyä siirrettävän jätteen määrää tai reittiä tai siirron aikataulua koskevista muutoksista, 20 artiklassa säädetyn asiakirjojen tai tietojen säilyttämisvelvollisuuden tai 49 artiklassa säädetyn ympäristönsuojelua koskevien toimenpiteiden toteuttamisen, lukuun ottamatta kuitenkin 131 §:n 2 momentin 8 ja 9 kohdassa säädettyjä laiminlyöntejä,

23) rikkoo elohopea-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädettyä tuontia jätteenä loppukäsittelyä varten koskevaa rajoitusta, 10 artiklan 4 kohdassa säädettyä velvollisuutta varustaa hammashoitolaite vaatimuksenmukaisella amalgaamin erottimella tai amalgaamin erottimen huoltoa koskevaa vaatimusta tai 6 kohdassa säädettyä amalgaamijätteen jätehuollon järjestämistä koskevaa velvollisuutta, 11 artiklassa säädettyä suurista lähteistä peräisin olevan jätteen loppukäsittelyä koskevaa vaatimusta taikka laiminlyö 12 artiklassa tai 14 artiklan 4 kohdassa säädetyn tietojen toimittamista koskevan velvollisuuden taikka

24) rikkoo aluskierrätysasetuksen 7 artiklassa säädettyä velvoitetta laatia alukselle aluskierrätysuunnitelma,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *jätelain rikkomisesta* sakkoon.

Rikesakosta ainoana rangaistuksena 72 §:ssä säädetyn roskaamiskiellon vähäisestä rikkomisesta säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa (986/2016).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 41 a §:n mukaista jätteen haltijan velvollisuutta antaa tiedot biojätteen kiinteistöllä tapahtuvasta pienimuotoisesta käsittelystä kunnan jätehuoltoviranomaiselle ja kunnan jätehuoltoviranomaisen velvollisuutta merkitä tiedot 143 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2023.

Tämän lain 118 a §:n mukaista velvollisuutta pitää kirjaa elintarvikejätteestä ja 121 a §:n mukaista velvollisuutta laatia siirtoasiakirja sähköisenä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2022.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olleet asiat käsitellään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Jos muutoksenhakutuomioistuimien tämän lain voimaan tultua kumoaa päätöksen ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

Jos kunnassa on tämän lain voimaan tullessa muun kuin sekalaisen yhdyskuntajätteen tai saostus- ja umpisäiliölietteen osalta käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen on siirryttävä biojätteen osalta aikaisintaan kahden vuoden ja viimeistään kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta ja muiden kiinteiden yhdyskuntajätteiden osalta viimeistään 1 päivästä heinäkuuta 2023.

Pakkausten tuottajia edustavan toimijan tai toimijoiden ja kuntien on tehtävä 49 a ja 49 b §:ssä tarkoitettu sopimus yhteistoiminnasta ja kustannusten korvaamisesta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021. Sopimuksen mukaisia korvauksia on maksettava 1 päivästä heinäkuuta 2023.

Jos pakkausten tuottajayhteisö on ennen tämän lain voimaantuloa tehnyt pakkausjätteen käsittelyä koskevan sopimuksen, jonka toteutuminen turvaa kierrätyksen kannalta merkittävän investoinnin syntymisen, sopimus velvoittaa sellaisenaan korkeintaan seitsemän vuotta lain voimaantulosta sitä tuottajarekisteriin hyväksytyä uutta tuottajayhteisöä, jolle pakkausten tuottajayhteisön vastuut ja oikeudet muutoin siirtyvät.

Tuottajan, joka ei ole tuottajayhteisön jäsen, on liitettävä tuottajayhteisöön tai perustettava sellainen yhdessä muiden tuottajien kanssa viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021. Tuottajayhteisön, juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän sekä tuottajan, joka ei ole liittynyt tuottajayhteisöön, on tehtävä 101 §:ssä tarkoitettu hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022.

2.

Laki**ympäristönsuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 51 §:n 2 momentti, 62 §:n 1 momentti, 204 §:n 4 momentti, 220 §:n 1 momentti sekä 225 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 51 §:n 2 momentti ja 225 §:n 1 momentti laissa 1166/2018 sekä 204 §:n 4 momentti laissa 49/2019, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

51 §

51 §

*Eräiden suunnitelmien ja ohjelmien vaikutus**Eräiden suunnitelmien ja ohjelmien vaikutus*

 Luvanvaraisen jätteenkäsittelylaitoksen tai -paikan luvassa on otettava huomioon jätelain 88 §:ssä tarkoitetut alueelliset jätesuunnitelmat.

 Luvanvaraisen jätteenkäsittelylaitoksen tai -paikan luvassa on otettava huomioon jätelain 87 §:ssä tarkoitettu valtakunnallinen jätesuunnitelma.

62 §

62 §

*Seuranta- ja tarkkailumääräykset**Seuranta- ja tarkkailumääräykset*

 Ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta. Luvassa on lisäksi annettava tarpeelliset määräykset jätelain 120 §:ssä säädetystä jätehuollon seurannasta ja tarkkailusta sekä jätteen käsittelyn seuranta- ja tarkkailusuunnitelmasta ja sen noudattamisesta.

 Ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta. Luvassa on lisäksi annettava tarpeelliset määräykset jätelain 120 §:ssä säädetystä jätehuollon seurannasta ja tarkkailusta sekä jätteen käsittelyn seuranta- ja tarkkailusuunnitelmasta ja sen noudattamisesta. *Toiminnan jätekirjanpitoon sisällytettyjen tietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai tämän ylläpitämään tietojärjestelmään voidaan säätää jätelain 118 a tai 119 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

204 §

204 §

*Eräät valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjelmat**Eräät valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjelmat*

Päästökattodirektiivin edellyttämästä kansallisesta ilmansuojeluohjelmasta säädetään 149 c §:ssä. Valtakunnallisesta ja alueellisesta jätesuunnitelmasta säädetään jätelaissa.

Päästökattodirektiivin edellyttämästä kansallisesta ilmansuojeluohjelmasta säädetään 149 c §:ssä. Valtakunnallisesta jätesuunnitelmasta säädetään *jätelain* 87 §:ssä.

220 §

220 §

*Pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskevat erityissäännökset**Pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskevat erityissäännökset*

Tämän lain mukaista lupa- tai ilmoitusasiaa käsiteltäessä on noudatettava, mitä pysyvistä orgaanisista yhdisteistä *sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta* annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 850/2004 6 artiklan 3 kohdassa ja 7 artiklassa säädetään.

Tämän lain mukaista lupa- tai ilmoitusasiaa käsiteltäessä on noudatettava, mitä pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1021 6 artiklan 3 kohdassa ja 7 artiklassa säädetään.

225 §

225 §

*Ympäristönsuojelulain rikkominen**Ympäristönsuojelulain rikkominen*

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) laiminlyö 99, 115 a, 116, 118–120, 123, 136 tai 178 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

1) laiminlyö 99, 115 a, 116, 118–120, 123, 136 tai 178 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

2) laiminlyö ympäristöluvan lupamääräyksen mukaisen velvollisuutensa tai ilmoituspäätökseen perustuvan velvollisuutensa tai viranomaisen 80 §:n 3 momentin, 94 §:n 3 momentin, 95 §:n 1 momentin, 99 tai 136 §:n nojalla antamaan määräykseen perustuvan velvollisuutensa,

2) laiminlyö ympäristöluvan lupamääräyksen mukaisen velvollisuutensa tai ilmoituspäätökseen perustuvan velvollisuutensa tai viranomaisen 80 §:n 3 momentin, 94 §:n 3 momentin, 95 §:n 1 momentin, 99 tai 136 §:n nojalla antamaan määräykseen perustuvan velvollisuutensa,

3) rikkoo 16–18 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai 9, 10, 17, 156, 216 tai 217 §:n nojalla annettua valtioneuvoston asetusta,

3) rikkoo 16–18 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai 9, 10, 17, 156, 216 tai 217 §:n nojalla annettua valtioneuvoston asetusta,

4) laiminlyö 94 §:n 1 ja 2 momentin, 114, 115, 133, 134, 139 tai 155 §:n mukaisen velvollisuutensa tai rikkoo 213 §:n nojalla annettuun ympäristöministeriön päätökseen sisältyviä ehtoja,

4) laiminlyö 94 §:n 1 ja 2 momentin, 114, 115, 133, 134, 139 tai 155 §:n mukaisen velvollisuutensa tai rikkoo 213 §:n nojalla annettuun ympäristöministeriön päätökseen sisältyviä ehtoja,

Voimassa oleva laki

5) aloittaa ilmoituksenvaraisen toiminnan ennen 115 c §:ssä säädettyä määräaika,

6) ryhtyy 118 §:ssä tarkoitettuun toimenpiteeseen tai aloittaa siinä tarkoitettua toimintaa ennen 118 §:n 3 momentin mukaisen ajan kulumista,

7) laiminlyö otsoniasetuksen 4–8, 10–13, 15–17, 20, 22–24 tai 27 artiklan mukaisen velvollisuutensa tai F-kaasuasetuksen 3–8, 10–17 tai 19 artiklan tai 165 §:n mukaisen velvollisuutensa tai toimii epäpuhtauksien päästöjä ja siirtoja koskevan eurooppalaisen rekisterin perustamisesta ja neuvoston direktiivien 91/689/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 166/2006 5 tai 6 artiklassa taikka 9 artiklan 1 kohdassa säädetyn velvollisuutensa vastaisesti taikka toimii 159 §:n 1 momentin tai 161 §:n vastaisesti taikka 17 luvun nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen tai F-kaasuasetuksen vastaisesti,

8) laiminlyö pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 850/2004 7 artiklan mukaisen velvollisuutensa tai

9) saattaa markkinoille työkoneisiin tarkoitettua polttomoottoria tai työkoneen, johon on asennettu polttomoottori, vastoin työkoneemoottoreiden tyyppihyväksyntäasetuksen 8, 9, 11–15 tai 31–33 artiklassa säädettyä, jättää ilmoittamatta sellaisia tietoja tyyppihyväksyntäviranomaiselle, jotka saattaisivat johtaa työkoneemoottorien tyyppihyväksyntäasetuksessa tarkoitettua tyyppihyväksynnän epäämiseen, peruuttamiseen tai 40 artiklassa tarkoitettuun palauttamismenettelyyn taikka käyttää työkoneemoottoreiden tyyppihyväksyntäasetuksen 18 artiklan vastaisesti 3 artiklan 63 kohdassa tarkoitettua estostrategiaa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, ympäristön-suojelulain rikkomisesta sakkoon.

Ehdotus

5) aloittaa ilmoituksenvaraisen toiminnan ennen 115 c §:ssä säädettyä määräaika,

6) ryhtyy 118 §:ssä tarkoitettuun toimenpiteeseen tai aloittaa siinä tarkoitettua toimintaa ennen 118 §:n 3 momentin mukaisen ajan kulumista,

7) laiminlyö otsoniasetuksen 4–8, 10–13, 15–17, 20, 22–24 tai 27 artiklan mukaisen velvollisuutensa tai F-kaasuasetuksen 3–8, 10–17 tai 19 artiklan tai 165 §:n mukaisen velvollisuutensa tai toimii epäpuhtauksien päästöjä ja siirtoja koskevan eurooppalaisen rekisterin perustamisesta ja neuvoston direktiivien 91/689/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 166/2006 5 tai 6 artiklassa taikka 9 artiklan 1 kohdassa säädetyn velvollisuutensa vastaisesti taikka toimii 159 §:n 1 momentin tai 161 §:n vastaisesti taikka 17 luvun nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen tai F-kaasuasetuksen vastaisesti,

8) laiminlyö pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1021 7 artiklan mukaisen velvollisuutensa tai

9) saattaa markkinoille työkoneisiin tarkoitettua polttomoottoria tai työkoneen, johon on asennettu polttomoottori, vastoin työkoneemoottoreiden tyyppihyväksyntäasetuksen 8, 9, 11–15 tai 31–33 artiklassa säädettyä, jättää ilmoittamatta sellaisia tietoja tyyppihyväksyntäviranomaiselle, jotka saattaisivat johtaa työkoneemoottorien tyyppihyväksyntäasetuksessa tarkoitettua tyyppihyväksynnän epäämiseen, peruuttamiseen tai 40 artiklassa tarkoitettuun palauttamismenettelyyn taikka käyttää työkoneemoottoreiden tyyppihyväksyntäasetuksen 18 artiklan vastaisesti 3 artiklan 63 kohdassa tarkoitettua estostrategiaa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, ympäristön-suojelulain rikkomisesta sakkoon.

HE 40/2021 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Lupahakemukseen, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

kemikaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kemikaalilain (599/2013) 3 §, 6 §:n 1 kohdan f alakohta, 15 §:n 2 momentti ja 59 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 § ja 15 §:n 2 momentti laissa 711/2020, sekä lisätään lakiin uusi 22 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Lain soveltaminen puolustushallinnossa

Lain soveltaminen puolustushallinnossa ja maanpuolustusta tukevassa tuotannossa

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää välttämättömiä poikkeuksia tämän lain, REACH-asetuksen ja CLP-asetuksen ja biosidiasetuksen noudattamisesta puolustushallinnon toiminnassa, jos se on maanpuolustuksen kannalta tarpeen.

Poikkeukset voivat koskea:

- 1) tiedottamista toimitusketjussa sekä jatkokäyttäjien velvollisuuksia;
- 2) REACH-asetuksen mukaista lupamenettelyä;
- 3) CLP-asetuksen mukaista luokitusta, merkintöjä ja ilmoituksia;
- 4) biosidiasetuksen mukaista lupamenettelyä;
- 5) tietojen luovuttamista valvontaviranomaisille.

Lisäksi puolustushallinnossa voidaan poiketa tässä laissa, REACH-asetuksessa, CLP-asetuksessa ja biosidiasetuksessa säädetyistä vaatimuksista, jos viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää välttämättömiä poikkeuksia tämän lain, REACH-asetuksen, CLP-asetuksen ja biosidiasetuksen noudattamisesta puolustushallinnon toiminnassa, jos se on maanpuolustuksen kannalta tarpeen.

Poikkeukset voivat koskea:

- 1) tiedottamista toimitusketjussa sekä jatkokäyttäjien velvollisuuksia;
- 2) REACH-asetuksen mukaista lupamenettelyä;
- 3) CLP-asetuksen mukaista luokitusta, merkintöjä ja ilmoituksia;
- 4) biosidiasetuksen mukaista lupamenettelyä;
- 5) tietojen luovuttamista valvontaviranomaisille.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi säätää puolustushallintoa ja maanpuolustusta tukevaa tuotantoa koskevia välttämättömiä poikkeuksia 22 b §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisesta sellaisten esineiden osalta, joiden tuotanto tukee välittömästi maanpuolustusta.

Lisäksi puolustushallinnossa voidaan poiketa tässä laissa, REACH-asetuksessa, CLP-asetuksessa ja biosidiasetuksessa säädetyistä vaatimuksista, jos viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä

Voimassa oleva laki

tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät tai poikkeaminen muutoin on maanpuolustuksen luonteen, tarkoituksen tai erityistehtävien vuoksi välttämätöntä.

Tämän lain ja Euroopan unionin kemikaalilainsäädännön soveltamisessa puolustushalinnossa on noudatettava riittävää huolellisuutta ja varovaisuutta henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkojen ehkäisemiseksi.

6 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan

1) *Euroopan unionin kemikaalilainsäädännöllä* seuraavia EU:n asetuksia ja näiden nojalla annettuja säädöksiä:

f) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä *sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta* annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 850/2004, jäljempänä *POP-asetus* ja

15 §

Toimivaltaiset viranomaiset ja nimetyt elimet

Suomen ympäristökeskus toimii POP-asetuksen 15 artiklassa ja lukuun ottamatta 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä elohopea-asetuksen 17 artiklassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena sekä PIC-asetuksen 4 artiklassa tarkoitettuna nimettynä kansallisena viranomaisena. Suomen ympäristökeskus toimii lisäksi Rotterdamin yleissopimuksessa tarkoitettuna nimettynä kansallisena viranomaisena, jollei PIC-asetuksesta muuta johdu.

Ehdotus

tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät tai poikkeaminen muutoin on maanpuolustuksen luonteen, tarkoituksen tai erityistehtävien vuoksi välttämätöntä.

Tämän lain ja Euroopan unionin kemikaalilainsäädännön soveltamisessa puolustushalinnossa ja maanpuolustusta tukevassa tuotannossa on noudatettava riittävää huolellisuutta ja varovaisuutta henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkojen ehkäisemiseksi.

6 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan

1) *Euroopan unionin kemikaalilainsäädännöllä* seuraavia EU:n asetuksia ja näiden nojalla annettuja säädöksiä:

f) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1021, jäljempänä *POP-asetus* ja

15 §

Toimivaltaiset viranomaiset ja nimetyt elimet

Suomen ympäristökeskus toimii POP-asetuksen 19 artiklassa ja lukuun ottamatta 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä elohopea-asetuksen 17 artiklassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena sekä PIC-asetuksen 4 artiklassa tarkoitettuna nimettynä kansallisena viranomaisena. Suomen ympäristökeskus toimii lisäksi Rotterdamin yleissopimuksessa tarkoitettuna nimettynä kansallisena viranomaisena, jollei PIC-asetuksesta muuta johdu.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 b §

Tietojen toimittaminen esineen sisältämästä erityistä huolta aiheuttavasta aineesta

REACH-asetuksen 3 artiklan 33 kohdassa tarkoitettujen esineiden toimittajien on toimitettava mainitun asetuksen 33 artiklan 1 kohdan mukaiset tiedot Euroopan kemikaalivirastolle. Tiedot on toimitettava käyttäen Euroopan kemikaaliviraston tätä tarkoitusta varten saataville asettamia lomakkeita ja ohjelmistotyökaluja. Velvollisuus ei koske sellaista esineiden toimittajaa, joka ainoastaan toimittaa esineiden kuluttajalle.

59 §

59 §

Kemikaalirikkomus

Kemikaalirikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo 20 §:ssä säädettyä kemikaalia koskevien tietojen kielivaatimusta tai 21 §:n säännöstä kemikaalien markkinoinnista,

2) laiminlyö 22 §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisvelvollisuuden,

3) laiminlyö 23 §:n 2 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

4) laiminlyö 27 §:ssä säädetyn biosidivalmisteen hyväksyttämismenettelyvelvollisuuden taikka 34 §:ssä tarkoitettua koetoimintaa koskevan luvan hakemisen tai ilmoituksen tekemisen,

5) rikkoo 35 §:n mukaista velvoitetta käyttää biosidivalmistettä asianmukaisesti ja käyttöohjeita noudattaen,

6) laiminlyö 36 §:ssä tarkoitettujen näytteiden toimittamisen tai

7) laiminlyö 40, 43 tai 44 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *kemikaalirikkomuksesta* sakkoon.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo 20 §:ssä säädettyä kemikaalia koskevien tietojen kielivaatimusta tai 21 §:n säännöstä kemikaalien markkinoinnista,

2) laiminlyö 22, 22 a tai 22 b §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisvelvollisuuden,

3) laiminlyö 23 §:n 2 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

4) laiminlyö 27 §:ssä säädetyn biosidivalmisteen hyväksyttämismenettelyvelvollisuuden taikka 34 §:ssä tarkoitettua koetoimintaa koskevan luvan hakemisen tai ilmoituksen tekemisen,

5) rikkoo 35 §:n mukaista velvoitetta käyttää biosidivalmistettä asianmukaisesti ja käyttöohjeita noudattaen,

6) laiminlyö 36 §:ssä tarkoitettujen näytteiden toimittamisen tai

7) laiminlyö 40, 43 tai 44 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *kemikaalirikkomuksesta* sakkoon.

HE 40/2021 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki

rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 48 luvun 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa
761/2018, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

48 luku

48 luku

Ympäristörikoksista

Ympäristörikoksista

1 §

1 §

Ympäristön turmeleminen

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esi-
neen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain
tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleis-
sen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen
vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lu-
paa tai lupaehtojen vastaisesti,

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esi-
neen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain
tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleis-
sen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen
vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lu-
paa tai lupaehtojen vastaisesti,

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää,
käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta,
seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää lai-
tetta vastoin

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää,
käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta,
seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää lai-
tetta vastoin

a) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden
käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia,

a) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden
käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia,

- b) kemikaalilakia,
- c) REACH-asetusta,
- d) CLP-asetusta,
- e) biosidiasetusta,
- f) kasvinsuojeluaineasetusta,

- b) kemikaalilakia,
- c) REACH-asetusta,
- d) CLP-asetusta,
- e) biosidiasetusta,
- f) kasvinsuojeluaineasetusta,

g) a–f alakohdassa mainitun säädöksen tai
ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla an-
nettua säännöstä,

g) a–f alakohdassa mainitun säädöksen tai
ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla an-
nettua säännöstä,

h) otsonikerrosta heikentävistä aineista an-
nettua Euroopan parlamentin ja neuvoston
asetusta (EY) N:o 1005/2009,

h) otsonikerrosta heikentävistä aineista an-
nettua Euroopan parlamentin ja neuvoston
asetusta (EY) N:o 1005/2009,

Voimassa oleva laki

i) *tietyistä* fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006,

j) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä *sekä direktiivin 79/117/EY muuttamisesta* annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004,

k) pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004 3, 4 tai 4 a artiklaa,

l) jätelain (646/2011) 147 §:n 2 momentissa mainittua säännöstä,

m) jätelain nojalla annettua säännöstä, yksittäistapausta koskevaa määräystä tai kieltoa taikka

n) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,

3) laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa,

4) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä vastoin

a) jätelakia, sen nojalla annettua säännöstä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä,

b) jätteiden siirrosta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1013/2006 taikka

c) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,

5) tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin

a) ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta,

b) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,

c) *tietyistä* fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006,

d) vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 649/2012,

Ehdotus

i) fluoratuista kasvihuonekaasuista *ja asetuksen (EY) N:o 842/2006 kumoamisesta* annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 517/2014,

j) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1021,

k) pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004 3, 4 tai 4 a artiklaa,

l) jätelain (646/2011) 147 §:n 2 momentissa mainittua säännöstä,

m) jätelain nojalla annettua säännöstä, yksittäistapausta koskevaa määräystä tai kieltoa taikka

n) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,

3) laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa,

4) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä vastoin

a) jätelakia, sen nojalla annettua säännöstä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä,

b) jätteiden siirrosta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1013/2006 taikka

c) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,

5) tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin

a) ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta,

b) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,

c) fluoratuista kasvihuonekaasuista *ja asetuksen (EY) N:o 842/2006 kumoamisesta* annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 517/2014,

d) vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 649/2012,

Voimassa oleva laki

e) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä *sekä direktiivin 79/117/EY muuttamisesta* annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004 tai

f) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,

6) vie maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003 taikka

7) aluskierrätyksestä sekä asetuksen (EY) N:o 1013/2006 ja direktiivin 2009/16/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1257/2013 vastaisesti laiminlyö huolehtia siitä, että asetuksen 5 artiklassa tarkoitettu vaarallisten materiaalien luettelo on ajan tasalla silloin kun alus toimitetaan aluspurkamoon, tai siirtää aluksen purettavaksi muualle kuin asetuksen 16 artiklassa tarkoitettussa eurooppalaisessa luettelossa mainittuun aluspurkamoon

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ehdotus

e) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1021 tai

f) elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/852,

6) vie maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003 taikka

7) aluskierrätyksestä sekä asetuksen (EY) N:o 1013/2006 ja direktiivin 2009/16/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1257/2013 vastaisesti laiminlyö huolehtia siitä, että asetuksen 5 artiklassa tarkoitettu vaarallisten materiaalien luettelo on ajan tasalla silloin kun alus toimitetaan aluspurkamoon, tai siirtää aluksen purettavaksi muualle kuin asetuksen 16 artiklassa tarkoitettussa eurooppalaisessa luettelossa mainittuun aluspurkamoon

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

elintarvikelain 83 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään elintarvikelain (/2021) 83 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

83 §

83 §

Virka-apu

Virka-apu

*Valvontaviranomaisten on annettava jäte-
lain (646/2011) mukaiselle valvontaviran-
omaiselle pyynnöstä virka-apua mainitun lain
118 a §:ssä tarkoitetun elintarvikejätettä kos-
kevan kirjanpitovelvollisuuden valvonnassa.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .